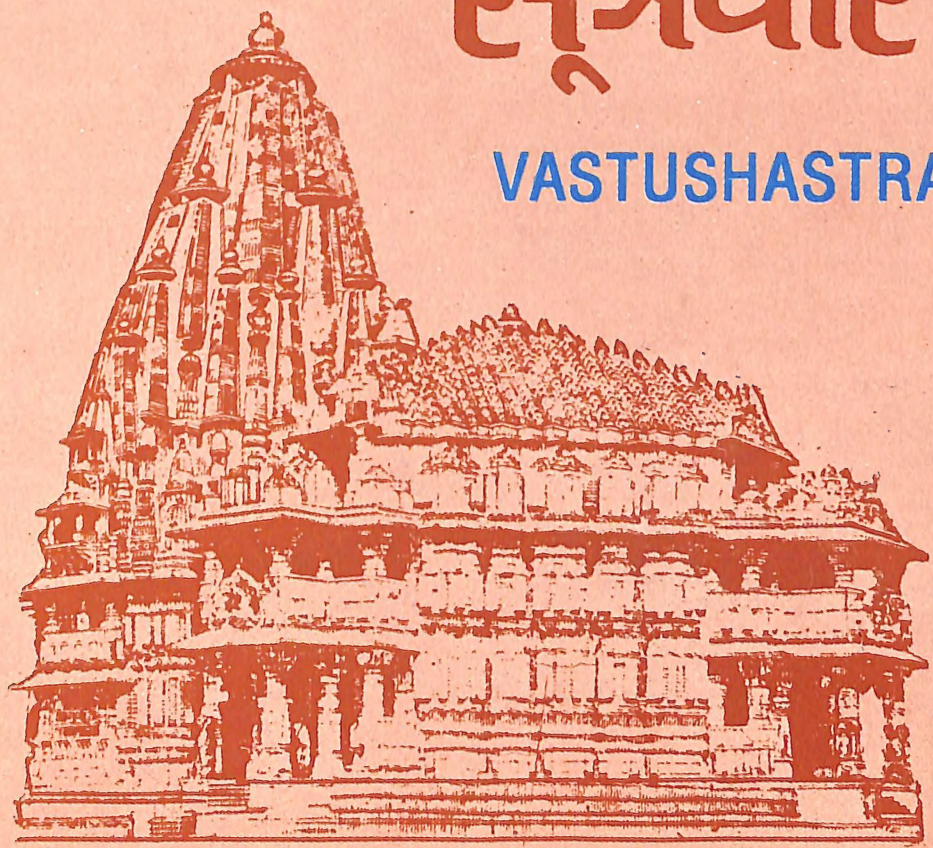
BHOJA'S

SAMARĀṄGAṆA SŪTRADHĀRA

समराङ्गण-सूत्रधार

VASTUSHASTRA

PUSHPENDRA KUMAR

BHOJA'S

SAMARĀṄGAṆA-SŪTRADHĀRA

Vol. II

Edited By :

(With Elaborate English Introduction)

PROF. PUSHPENDRA KUMAR

New Bharatiya Book Corporation

Delhi (India)

Publisher :
New Bharatiya Book Corporation
5574-A Ch. Kashi Ram Market,
Durga Complex,New Chandrawal
Delhi-110007 Ph. : (R) 7049294

First Edition : 1998

© Publisher

Price : 1200.00
(Set in Two Vol.)

Laser Type Setting :
A-one Graphics
X-4, Gali No.-2, Brahmpuri,
Delhi-110053.
Ph. : 2183470

Printers :
Tarun Offset

भोजदेवकृत

समराङ्गण-सूत्रधारः

वास्तुशास्त्रम्

द्वितीयो भागः

सम्पादक :

प्रो० पुष्पेन्द्र कुमार

न्यू भारतीय बुक कारपोरेशन

दिल्ली (भारत)

प्रकाशक :
न्यू भारतीय बुक कारपोरेशन
५५७४ए, चौधरी काशीराम मार्किट,
दुर्गा कम्पलेक्स, न्यू चन्द्रावल,
दिल्ली-११०००७.

प्रथम संस्करण : १९९८

मूल्य : १२००.०० (दो भाग में)

अक्षर संयोजक :
ए-वन ग्राफिक्स
एक्स-४, गली नं० २,
ब्रह्मपुरी, दिल्ली-११००५३
फोन : २१८३४७०

मुद्रक :
तरुण ऑफसेट

अथ मेर्वादिषोडशप्रासादादिलक्षणं नाम पञ्चपञ्चाशोऽध्यायः ।

प्रासादानामतो लक्ष्म षोडशानां विशेषतः ।
ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानां यथावदभिदध्महे ॥ १ ॥

विभज्यते यथा येन प्रागश्चोर्ध्वं विधीयते ।
यावद् यस्य प्रमाणं तु तथा तत् तस्य कथ्यते ॥ २ ॥

मेरुः प्रासादराजश्च कैलासश्च हरप्रियः ।
सर्वतोभद्रकश्चैव विमानच्छदनन्दनौ ॥ ३ ॥

स्वस्तिको मुक्तकोणश्च श्रीवत्सो हंससंज्ञितः ।
रुचको वर्धमानश्च गरुडश्च गजस्तथा ॥ ४ ॥

मृगराजश्च पद्मश्च वलभी चेति ते स्मृताः ।
न त्रयस्त्रिंशतोऽधस्तान्नापि पञ्चाशतः परा ॥ ५ ॥

सङ्ख्या भवति हस्तानां मेरोरिति पुराविदः ।
विभज्य दशधा क्षेत्रं शृङ्गं कुर्याद् द्विभागिकम् ॥ ६ ॥

कृत्वा षड्भागिकं मध्यं निर्गमस्तत्र दीयते ।
भागस्य षोडशांशेन विधेयं सलिलान्तरम् ॥ ७ ॥

पदैः षोडशभिर्गर्भे विधेया चास्य विस्तृतिः ।
प्रासादभित्ति पदिका पदविस्तृतमन्तरम् ॥ ८ ॥

पदिका बाह्यभित्तिः स्यादित्येष स तदा स्मृतः ।
द्विपदो वेदिकाबन्धो जङ्घा पञ्चपदोदया ॥ ९ ॥

पदार्धेन पदार्धेन मेखलान्तरपत्रके ।
शृङ्गोच्छ्रितिस्त्रिभिर्भागैर्नवभिः शिखरोच्छ्रितिः ॥ १० ॥

शिखरस्यास्य कर्तव्यास्तज्ज्ञैः षोडश भूमिकाः ।
स्कन्धोंऽशैर्विस्तृतः षड्भिरंशेनोच्छ्रितमण्डकम् ॥ ११ ॥

ग्रीवा वंशोच्छ्रिता कार्या शिखरस्यादिविस्तृतौ ।
षड्गुणेनैव सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ॥ १२ ॥

विस्तृतेरपि भद्रायाः कुर्याद् द्विगुणमुच्छ्रयम् ।
कुम्भं भागेन कुर्वीत प्रासादेष्वखिलेष्वपि ॥ १३ ॥

एवमेष चतुःशृङ्गश्चतुर्द्वारोपशोभितः ।
मेरुर्मेरूपमः कार्यो वाञ्छता शुभमात्मनः ॥ १४ ॥

सर्वस्वर्णमयं मेरुं यद् दत्त्वा पुण्यमाप्नुयात् ।
तमिष्टकाशैलमयं कृत्वा तदधिकं भजेत् ॥ १५ ॥

मेरुः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे सप्तविंशतिपाणिकम् ।
दशधा विभजेत् स स्यात् कैलासः पुण्यवर्धनः ॥ १६ ॥

ब्रह्मकोष्ठगतो गर्भः शेषं भित्त्यन्धकारिका ।
चतुर्भागं भवेद् भद्रं मूलकर्णौ त्रिभागिकौ ॥ १७ ॥

सप्तभागोच्छ्रिता जङ्घा मेखला चार्धभागिका ।
भागेनान्तरपत्रं स्याद् भागेनाण्डकमुच्छ्रितम् ॥ १८ ॥

ग्रीवाग्रभागमुत्सेधाच्छिखरं दशकोच्छ्रितम् ।
अर्धषष्ठांशविस्तारः स्कन्धः कैलाससंज्ञिते ॥ १९ ॥

अस्मिन्नन्तरपत्रे तु सूत्रं दत्त्वा सुताडितम् ।
त्रिगुणेन लिखेत् तेन वेणुकोशं मनोरमम् ॥ २० ॥

अष्टभूम्युच्छ्रयः श्रीमान् मञ्जर्या च विराजितः ।
उच्छ्रयश्चास्य कर्तव्यो द्विगुणः श्रियमिच्छता ॥ २१ ॥

कार्यं षड्भूमिकं चास्य भद्रं भागार्धनिर्गतम् ।
पाकः सिंहकर्णस्युः समाप्तिर्नायकेन च ॥ २२ ॥

कैलास एष कथितो विशेषेण हरप्रियः ।

कैलासः ॥

इदानीं सर्वतोभद्रः प्रासादः परिकीर्त्यते ॥ २३ ॥

स स्यात् षड्विंशतिं हस्तान् परमः परिमाणतः ।
जठरं बाह्यसीमा च भित्तयो ह्यन्धकारिकाः ॥ २४ ॥

जङ्घोत्सेधश्च कर्णौ च यथा मेरोस्तथा स्मृताः ।
तथैव भद्रविस्तारैः कार्यो भागार्धनिर्गतः ॥ २५ ॥

रथिकैका चतुर्भागा ततः सार्धद्विभागिका ।
तासां परस्परं ज्ञेयो भागभागं विधीयते ॥ २६ ॥

षड्भागात् विस्तृतं कार्यं शिखरं सप्तमोच्छ्रितम् ।
षड्भिर्दशभिर्भागैः स्यान्मूलजा स्कन्धविस्तृतिः ॥ २७ ॥

ग्रीवार्धभागमुत्सेधादण्डकं भागमुच्छ्रितम् ।
मूलसूत्रानुसारेण च्छेदः संयुज्यते यथा ॥ २८ ॥

अस्य रेखा तथा कार्या सर्वश्रेयःप्रसाधनी
मेरोरस्य च शृङ्गाणि सिंहकर्णैर्विभूषयेत् ॥ २९ ॥

मञ्जरीं पद्मकोशाग्रतुल्यां सर्वत्र कारयेत् ।
जयं लक्ष्मीं यशः कीर्त्तिं सर्वानि(णी)ष्टफलानि च ॥ ३० ॥

करोति सर्वतो भद्रं सर्वतोभद्रकः कृतः ।

सर्वतोभद्रः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विभागशतभाजिते ॥ ३१ ॥

विमानं विभजेत् प्राज्ञः श्रेयःपुष्टिसुखावहम् ।
भद्रैश्चतुर्भिस्तत् कुर्यात् कर्णप्राग्ग्रीवकैस्तथा ॥ ३२ ॥

पञ्चभूमिर्भवत्येष यदि वा त्रिविधा भवेत् ।
हस्तास्त्रिंशद् भवेज्ज्येष्ठो मध्यमः पञ्चविंशतिः ॥ ३३ ॥

स्यादेकविंशतिर्हस्तात् कनीयान् षोडशाथवा ।
जातिशुद्धो भवेदेको मञ्जर्या वै परो भवेत् ॥ ३४ ॥

मिश्रकोऽन्यो विमानानामिति संख्या त्रिधोदिता ।
ज्येष्ठो मिश्रकनिर्माणः स च कैलाशभद्रकृत् ॥ ३५ ॥
मध्यमो जातिशुद्धः स्यात् कनीयान् मञ्जरीयुतः ।
पञ्चभागयुतं भद्रं विस्तरेण प्रकीर्तितम् ॥ ३६ ॥
कर्णप्राग्ग्रीवविस्तारः कर्तव्यो भागसंमितः ।
भागार्धं क्षोभणे कार्यं तलिपं तज्झलान्तरं ॥ ३७ ॥
गुप्तकर्णं तु कर्तव्यं यदिच्छेल्लक्षणान्वितम् ।
तस्माद् भद्रस्य निष्कंशं भागेनैकेन कारयेत् ॥ ३८ ॥
मिश्रकस्य चतुर्भागं भद्रं कुर्याद् विचक्षणः ।
पञ्चभागोच्छ्रिता जङ्घा खुरपिण्डकया सह ॥ ३९ ॥
द्विभा(गा) रथिका कार्या भूमिः स्याच्चतुरंशका ।
द्वितीयार्धांशहीना च तृतीया भूमिरिष्यते ॥ ४० ॥
चतुर्थे(र्थी) तु त्रिभिर्भागैरर्धहीना तु पञ्चमी ।
उदयो भूमिकाया यः कूटं कुर्यात् तदर्धतः ॥ ४१ ॥
अर्धेन कुम्भिकां कुर्यादुच्छालकसमन्विताम् ।
ऊर्ध्वभवस्तु पञ्चम्या वेदिका भागमुच्छ्रिता ॥ ४२ ॥
घण्टा षड्भागविस्तारा कार्या भागद्वयोच्छ्रिता ।
घण्टोत्सेधं त्रिभिर्भागैर्विभजेत् तदनन्तरम् ॥ ४३ ॥
भागिकानि प्रकुर्वीत कण्ठग्रीवाण्डकानि च ।
भागं कण्ठप्रदेशः स्याद् दण्डिकायाः समुच्छ्रितिः ॥ ४४ ॥
घण्टार्धेन विधातव्या द्विभागा कलशोच्छ्रितिः ।
सूरसेनादिकं सर्वं कर्तव्यं पूर्ववत् तथा ॥ ४५ ॥
भद्रं मनोरमैश्चेह सिंहकर्णैर्विभूषयेत् ।
पञ्चव्यासेन सूत्रेण पद्मकोशं समालिखेत् ॥ ४६ ॥

लतातयो भवेदेषां लताभिस्तं प्रकल्पयेत् ।
मिश्रको मिश्रितैरङ्गैः शुद्धः स्याद् भूमिकान्वितः ॥ ४७ ॥

विमानः ।

नन्दनस्य भवेत् सीमा द्वात्रिंशद्धस्तनिर्मितः ।
अष्टाष्टकविभागेन चतुःषष्टिपदो हि सः ॥ ४८ ॥

भागैश्चतुर्भिर्गर्भोऽस्य शेषं भित्त्यन्धकारिका ।
भद्रं गर्भसमं कार्यं तदूर्ध्वेनास्य निर्गमः ॥ ४९ ॥

द्वौ रथौ पार्श्वतो भूयः सर्वतः कर्णसूत्रतः ।
पञ्चभागोच्छ्रिता जङ्घा मेखला भागसंमिता ॥ ५० ॥

षड्भ(भू)मिरेष भूमिः स्यादेकैका द्वादशांशका ।
रेखास्कन्धाण्डकादीनां कैलासे(न) समाकृतिः ॥ ५१ ॥

नन्दनो नन्दयत्येष समृद्धा(द्धया) हन्ति चापदः ।

नन्दनः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे पञ्चविं(शति) हस्तके ॥ ५२ ॥

सूत्रपातं ततः कुर्यात् कर्मायतमुखायतम् ।
ततः सीमार्धसूत्रेण सम्यग् वृत्तं समालिखेत् ॥ ५३ ॥

ततस्तदष्टाविंशत्या भजेद् भागैर्यथापदम् ।
निर्मापये शालार्धेन (त् तदर्धेन शाला)दिक्सूत्रसंश्रिताः ॥ ५४ ॥

तासां तु मध्यगाः कार्या एकैकस्य रथास्त्रयः ।
अन्ये चार्धरथाः कार्याः शालाकर्णसमाश्रिताः ॥ ५५ ॥

भागषट्कोच्छ्रिता जङ्घा भागार्धेन तु मेखलाः ।
भागेनान्तरपत्रं स्याद् भागं चोद्वृत्तमण्डकम् ॥ ५६ ॥

अर्धभागोच्छ्रिता जीवा विष्कम्भेन चतुष्पदाम् ।
शिखरस्योच्छ्रयो भागैरेकादशभिरिष्यते ॥ ५७ ॥

सर्वेषामेव लतिना मात्रिधा द्विगुणो हि सः ।
विस्तारात् द्विगुणं सूत्रं स्कन्धाद्यं चापि षड्गुणम् ॥ ५८ ॥
सुत्तानितं समाकुट्य पद्मकोशं समालिखेत् ।
स पञ्चविंशतिर्हस्ता ज्येष्ठः षोडश मध्यमः ॥ ५९ ॥
कनीयान् द्वादशकरच्छस्यो विजानता ।
ज्येष्ठस्य भागसंख्येयमेतदर्धेन मध्यमः ॥ ६० ॥
मध्यमस्य तथार्धेन कनीयान् भागसंख्यया ।
भागषट्कमिता जङ्घा ज्येष्ठस्य परिकीर्तिता ॥ ६१ ॥
सप्तभागोच्छ्रिता सा स्यान्मध्यमे सकनीयसि ।
सर्वेषां लतिनामेष क्षेत्रेण विधिरीरितः ॥ ६२ ॥
स्वस्तिकोऽयं समाख्यातः स्वस्तिश्रेयस्करो नृणाम् ।

स्वस्तिकः ॥

इदानीं मुक्ताकोणस्य सू(ल)क्ष्म ब्रूमः स तु त्रिधा ॥ ६३ ॥
षोडश द्वादशाष्टौ च हस्तसंख्या परस्य च ।
ज्येष्ठः षोडशभिर्भागैर्मध्यो द्वादशभिर्भवेत् ॥ ६४ ॥
कनीयानष्टभिः प्रोक्तः प्रासादो मुक्तकोणकः ।
मुक्तकोणस्वस्तिकयोरिदमेवान्तरं भवेत् ॥ ६५ ॥
स्वस्तिको वर्तुलस्तत्र चतुरश्रोऽपरः स्मृतः ।
पञ्चभागोन्नता जङ्घा द्वौ भागौ रथिका भवेत् ॥ ६६ ॥
भागैश्चतुर्भिः कर्तव्या द्वितीया तस्य भूमिका ।
येषास्त्वर्धार्धभागेन विधेयास्त(द्व ?)स्य भूमिकाः ॥ ६७ ॥
विधाय नवधा गर्भेस्तैस्त्रयोदशभिर्भवेत् ।
जङ्घापादोनपञ्चांशैराद्यैकःष्पणिका भवेत् ॥ ६८ ॥

मुक्तकोणः ।

विस्तारं दशधा कृत्वा षड्भागं मध्यमालिखेत् ।

कर्णा द्विभागिको मध्यं चतुर्धा विभजेत् पुनः ॥ ६९ ॥
तद्वन्मध्ये कृतौ द्व्यंशौ भागिकौ वामदक्षिणौ ।
अङ्गुलीकरसंख्यातैर्विधेयो रथनिर्गमः ॥ ७० ॥
प्राग्रीवैर्विकटैः स्वष्टैः स्तम्भैः सद्भूपकर्मभिः ।
एवं गुणसमायुक्तः श्रीवत्सः सुखदो भवेत् ॥ ७१ ॥
द्व्यङ्गुलं त्र्यङ्गुलं वापि चतुरङ्गुलमेव च ।
उदकान्तरकं कार्यं श्रीवत्सो नन्दनो(त्से नन्दने)पि च ॥ ७२ ॥

श्रीवत्सः ॥

विस्तारैर्दशधा भक्तैः षड्भा(गा)मञ्जरी भवेत् ।
सर्वतोभद्रवन्मूलकर्णावस्य द्विभागिकौ ॥ ७३ ॥
उदकान्तरमन्य(प्य)स्य श्रीवत्सस्येव कल्पयेत् ।
हंसोऽयं कीर्तितः सम्यक् शुभदो लक्षणान्वितः ॥ ७४ ॥

हंसः ॥

रुचकोऽप्येवमेव स्यादुदकान्तरवर्जिता(त)म् ।
भित्तयश्चतुरंशेन गर्भो व्यासार्धसंमतः ॥ ७५ ॥

रुचकः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विभजेद् दशभिः पदैः ।
विदध्यादर्धमानाख्यं तत्र भ्रान्तमनुक्रमात् ॥ ७६ ॥
भद्रस्य च भवेद् भागैश्चतुर्भिः परिविस्तृतम् ।
एकैनैकेन भागेन द्वौ रथौ वामदक्षिणौ ॥ ७७ ॥
द्विभागविस्तृतौ कर्णौ निर्गमः स्यात् कराङ्गुलैः ।
वर्धमानः क्रियायुक्तो यशोलक्ष्मीं विवर्धयेत् ॥ ७८ ॥
रुचको वर्धमानो वा श्रीवत्सो हंस एव च ।
य एको रोचते तेषु न्यसेत् तं गरुडे सुधीः ॥ ७९ ॥

पक्षावेतस्य कर्तव्यौ प्रासादार्धविनिर्गमौ।
नासिकां वैनतेयस्य त्रिगर्भां कारयेदपि ॥ ८० ॥

गरुडः ॥

चतुःषष्टिपदे क्षेत्रे प्रासादं विभजेच्छुभम्।
क्षेत्रार्धेन च सूत्रेण पृष्ठतो वृत्तमालिखेत् ॥ ८१ ॥
भागैश्चतुर्भिर्जङ्घास्य मेखलाचार्धभागिका।
पुरतः †सूरसोयं पृष्ठतश्च गजाकृतिः ॥ ८२ ॥

गजः ॥

चतुःषष्टिपदः सिंहो भद्रं भागचतुष्टयम्।
द्व्यंशकौ मूलकर्णौ च गर्भः षोडशभिः पदैः ॥ ८३ ॥
विस्तारार्धे भवेज्जङ्घा मेखला पदिका भवेत्।
एकैका रथिका चास्य भवेद् भागत्रयोच्छ्रिता ॥ ८४ ॥
सर्वतोभद्रवच्चास्या रेखाग्रीवाण्डकादिकम्।
सिंहाक्रान्तैस्तथा भद्रैः प्रासादः सिंह उच्यते ॥ ८५ ॥
विक्रमार्जवशीलानां प्रासादोऽयं शुभावहः।

सिंहः ॥

पद्मस्य हस्तसंख्या स्यात् षोडश द्वादशाथवा ॥ ८६ ॥
वर्तुलः स च कर्तव्यः सूत्रं तु स्वस्तिके यथा।
सर्वे रथाः स्मृताः पद्मपत्राकृतिमनोरमाः ॥ ८७ ॥
उदकान्तरकं कुर्याच्छ्रेयसे नन्दने यथा।

पद्मकः ॥

स्वस्तिकस्य यथा पूर्वं कथितं मानलक्षणम् ॥ ८८ ॥
तेनैव §लक्षलितः सर्वो विदधीत विचक्षणः।
यथामूलविभक्तस्तु लतिषु स्वस्तिकादिषु ॥ ८९ ॥

यथास्कन्धविभागोऽपि रेखामध्यविभागतः ।
स्वस्तिकाङ्को विधातव्यः शुकनाशो(सो)च्छयाच्छुभः ॥ ९० ॥
प्रासादानां स भागैः स्यात् सप्तभिर्विहितः श्रिये ।
विमाने स धराव्यंशन्यूनः कार्यो विपश्चिता ॥ ९१ ॥
कैलासो च(साच)तुरंशोना विधेना(या) शुकनासिका ।
सर्वतोभद्रसिंहाख्यौ मेरूणां तु विशेषतः ॥ ९२ ॥
षड्भिर्भागैर्विना कार्या शुकनासा विजानता ।
प्रासादोच्चेन सन्धारो विमानाद्याः प्रकीर्तिताः ॥ ९३ ॥
विस्तारार्धेन तद्गर्भो यच्छेषं तेन भित्तयः ।
प्रासाद(सि ?)जङ्घोच्छ्रयेण तुल्यो गर्भतुलोदयः ॥ ९४ ॥
सभित्तिर्गर्भतुल्यः स्यात् सन्धारेषु तुलोदयः ।
स विधेयः पुनर्व्यासाद् यदि वा किञ्चिदुन्नतः ॥ ९५ ॥
मूलसूत्रं तु दशधा + + (मश्य ?)समालिखेत् ।
गर्भसूत्रं प्रतिष्ठाप्य सिंहकर्णं प्रकल्पयेत् ॥ ९६ ॥
सार्धभागेन सूत्रेण मध्यमस्य समालिखेत् ।
उरो द्विभागतुल्यं तु मस्तकं भागमुच्छ्रितम् ॥ ९७ ॥
अर्धेन वोच्छ्रयस्तस्याः पक्षोच्छ्राया द्विभागिकाः ।
उरो (लेख्य ?) च सीमान्ते सूत्रेणच्छन्दमादिशेत् ॥ ९८ ॥
नवधा दशधा चैव सिंहकर्मा(र्णा)वुभौ स्मृतौ ।
एकषड्विस्तृतो भागा उदयात् पञ्चभागिकः ॥ ९९ ॥
सूरसेनो द्वितीयस्तु स्वात् समोदयविस्तृतिः
उदयात् सार्धविस्तीर्णं सिंहकर्णस्त्रिसंकुला ॥ १०० ॥
कामलान् मल्लकांश्चान्यान् सिंहकर्णात् प्रलोप(कल्प)येत् ।
प्रासादानां हि सर्वेषां सर्वमेतद् विभूषणम् ॥ १०१ ॥

यस्य यत्रोचितं स्थानं तत् तत्र विनिवेशयेत् ।
निर्मितौ वलभेस्तिर्यक् सूत्रं कुर्वीत सप्तधा ॥ १०२ ॥

पञ्चभागांश्च मुखतस्तेनैवांशेन कल्पयेत् ।
मेखलान्तरपत्रे च जम्भाकुम्भकमेव च ॥ १०३ ॥

पञ्चभागोच्छ्रितं कुर्यात् तद्वच्छिखरमुच्छ्रितम् ।
कीर्तितानि विमानानि यान्येव सुरवर्त्मनि ॥ १०४ ॥

तान्येव स्थावरत्वेन प्रासादा इति विश्रुताः ।
महेश्वरस्य कैलासो विष्णोस्तु गरुडाभिधः ॥ १०५ ॥

कार्यः प्रजापतेः पद्मो गणनाथस्य च द्विपः ।
न खल्वेतेऽन्यदेवानां विधातुमुचिताः स्मृताः ॥ १०६ ॥

यस्तु त्रिविष्टपः स स्यात् सर्वदेवनिकेतनः ।
अस्मात् तु येऽन्ये प्रासादाः स्मृतास्तेऽनेकरूपिणः ॥ १०७ ॥

सर्वेषामेव देवानामभेदेन भवन्ति ते ।
जगत्यां विस्तरः कार्यः प्रासादोच्छ्रयसंमितः ॥ १०८ ॥

गर्भार्धेनोच्छ्रयस्तस्याः शुभदः परिकीर्तितः ।
मण्डपस्य षडंशार्धो पञ्चमांशादथ स्मृतः ॥ १०९ ॥

कर्णप्रासादकाः कार्याः प्रासादस्य त्रिभागतः ।
पूर्वापरमुखाः कार्या एते याम्योत्तराननाः ॥ ११० ॥

ऐन्द्रे याम्ये वारुणे च कौबेरे च यथाक्रमम् ।
दिग्भागेषु चतुर्ष्वेषु वलभीं विनिवेशयेत् ॥ १११ ॥

गर्भविस्तारविस्तीर्णा द्वौ त्रिभागौ मुखायताम् ।
इति बाह्यपरीवारे जङ्घा प्रासादमानतः ॥ ११२ ॥

तीर्यगायतमारोप्य सूत्रं गर्भेण मण्डपे ।
(गुरुकक्षोऽथ ?) कर्तव्या गवाक्षस्तम्भसंयुताः ॥ ११३ ॥

प्रासादविस्तरात् कार्यो द्विगुणो मण्डपः सदा ।
मण्डपस्यस(स्व)विस्तारा(द)जगती द्विगुणा बहिः ॥ ११४ ॥

कर्णप्रासादकाः कार्याः प्रासादस्यार्धतोऽपि वा ।
तेषामध्यर्धतः कुर्याद् वलभीनां निवेशनम् ॥ ११५ ॥

अनेन क्रमयोगेन बाह्याद् बाह्यं सुसंवृतम् ।
यदा(था) हि शोभते राजा केयूराङ्गदकुण्डलैः ॥ ११६ ॥

तथा प्रासादराजोऽयं शोभते भूषणैर्निजैः ।
ध्वास्यार्हास्यातिसौम्यस्य श्रीकीर्तिविजयावहः ॥ ११७ ॥

अनेन विधिना न्यस्तः प्रासादः स्यात् सदा नृणाम् ।
आदित्यं पूर्वतो न्यस्येत् कुमारं पूर्वदक्षिणे ॥ ११८ ॥

दक्षिणे मातृदेवै(वां)स्तु गजास्यं दक्षिणोपरि ।
विन्यसेद् वारुणे गौरी वायव्येऽपि च चण्डिकाम् ॥ ११९ ॥

विष्णुं कुबेरदिग्भागे तथैशान्यां महेश्वरम् ।
अन्येषामपि देवानां कथ्यते तु क्रमोऽधुना ॥ १२० ॥

तत्रैशान्यां दिशि न्यस्येदीशानं लोकनायकम् ।
दानवानां निहन्तारं पूर्वस्यामपि वासवम् ॥ १२१ ॥

वैश्वानरं तथाग्नेय्यां धर्मराजं च दक्षिणे ।
नैर्ऋत्यां निर्ऋतिं न्यस्येत् प्रतीच्यां तु प्रचेतसम् ॥ १२२ ॥

वायुं वायव्यदिग्भागे कुबेरमपि चोत्तरे ।
अष्टौ ह्येते महात्मानो लोकपालाः प्रकीर्तिताः ॥ १२३ ॥

पालयन्ति जगत् सर्वं स्वस्वस्थाने प्रतिष्ठिताः ।
पुर(कर्कट ? कर्वट)दुर्गेषु ग्रामेषु नगरे च ॥ १२४ ॥

क्रमेणानेन विन्यस्ताः स्युः प्रजानां सुखावहाः ।
न यत्र देवताबाधस्तत्र द्वारं प्रकल्पयेत् ॥ १२५ ॥

प्रासादस्यानुसारेण भवेद् द्वारं शुभावहम् ।
अथातः प्रोच्यते सम्यग् द्वारमानमनुक्रमात् ॥ १२६ ॥

ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानां द्रव्यं स्तम्भानुसङ्गतम् ।
एकहस्ते भवेद् द्वारं प्रासादे षोडशाङ्गुलम् ॥ १२७ ॥

द्विकरे द्विगुणं तत् स्यात् त्रिकरे द्विकरं शुभम् ।
चतुष्करे चतुःषष्टिरङ्गुलानि प्रशस्यते ॥ १२८ ॥

अत ऊर्ध्वं प्रतिकरं त्र्यङ्गुला वृद्धिरिष्यते ।
द्वारोदयकरैस्तुल्यान्यङ्गुलानि नियोजयेत् ॥ १२९ ॥

(षोड्याजयवान्यालर्ध ?) ध्रुवके चतुर(र ?)ङ्गुले ।
विस्तारो द्विगुणस्तस्य स्तम्भपिण्डं स एव हि ॥ १३० ॥

एकद्वित्रिचतुष्पञ्चषट्सप्तककरावधि ।
द्वारविस्तारभागेन स्तम्भः सम्यग् विधीयते ॥ १३१ ॥

चतुर्भागेन कर्तव्या सीमास्तम्भः प्रमाणतः ।
तथा स्तम्भस्य बाहुल्याच्चतुर्भागविभागविना ॥ १३२ ॥

+भागौ तत्र कर्तव्यौ हीरग्रहणमुच्छ्रितम् ।
भागत्रयेण कर्तव्यः पट्टस्य च समुच्छ्रयः ॥ १३३ ॥

भागेनैकेन नीस्यातव्यविस्तारं भत्रिभागरच्यकिम् ।
पट्टहस्ते विधातव्यमङ्गुलद्वयनिर्गमम् ॥ १३४ ॥

+ ड + + + + स्तारः स्तम्भतुल्यः प्रशस्यते ।
एकैकमङ्गुलं (ला ?)पट्टपार्श्वयोरधिकस्ततः ॥ १३५ ॥

पट्टदस्य विस्तारः कार्यश्चतुर्भागविभाजितः ।
भागेनैकेन चोत्सेधस्तलाधारणमिष्यते ॥ १३६ ॥

तुलाधारणकोत्सेधाच्चतुर्भागविभाजितात् ।
भागमेकं परित्यज्य पिण्डस्तस्य विधीयते ॥ १३७ ॥

मात्राहीना भवेन्मेढ्यां तावन्न्यस्येच्छलान्तले ।
द्वौ भागौ मूलभागेन जयन्तीपिण्डविस्तरौ ॥ १३८ ॥

इति हीरग्रहादीनां समासाल्लक्ष्मकीर्तनम् ।
पञ्चांशाभ्यधिकं स्तम्भविस्तारस्थेन कुम्भिका ॥ १३९ ॥

कुर्वीत स्तम्भतः सार्धां गर्गः कुम्भस्य विस्तृतीः ।
अथवा स्तम्भकर्णेन स्तम्भाग्रद्विगुणा क्वचित् ॥ १४० ॥

पादोनस्तम्भविस्तारादग्रकुम्भे समुच्छ्रितिः ।
स्तम्भविस्तारकर्णाद् वा यद्वा पिण्डोऽग्रकुम्भके ॥ १४१ ॥

तस्य भागान् प्रवक्ष्यामो यथाकुम्भं स युज्यते ।
विभक्तोऽत्र त्रिधा पिण्डो भागेनैकेन पुत्तली ॥ १४२ ॥

चतुर्भिस्तस्य मध्यस्य (द्यखं ?)पद्मं समालिखेत् ।
उच्छ्राले पञ्चधा भक्ते त्रिभिरावर्तनं + + ॥ १४३ ॥

वर्तनं योषव्येत् किञ्चिन्न च खल्वं समाचरेत् ।
वर्तने कुम्भकुम्भौ तु सूत्रं दत्त्वा सुतानितम् ॥ १४४ ॥

पद्मनालासमा स स्यान्न भवेत् पङ्क्तिवर्जिता ।
नवाधोच्चाहा लके भक्ते वीरगण्डस्तु भागिकः ॥ १४५ ॥

एकेनैकेन भागेन विधेया पट्टिकट्टिका ।
(ध्वसंछाकाल ?)कर्तव्यं भागद्वितयसंमितम् ॥ १४६ ॥

तलकुम्भकपिण्डं तु पञ्चधा प्रविभाजयेत् ।
भागेनैकेन पद्मं स्याद् भागेन कलशं लिखेत् ॥ १४७ ॥

द्वाभ्यां समालिखेत् कुम्भं भागेनैकेन पट्टिकाम् ।
वर्तमाना चत्रा कार्या शोभा स्यादस्य यावतः ॥ १४८ ॥

एष कुम्भक्रमः प्रोक्तः स्तम्भपादे व्यवस्थितः ।
तलपट्टस्य पिण्डस्तु भागपट्टसमो भवेत् ॥ १४९ ॥

द्रव्येष्वत्र हि सर्वेषु सम्यक् शोभा विवक्षिता ।
न्यूनातिरिक्तमप्यस्मान्मानेष्वङ्गुलमाचरेत् ॥ १५० ॥

द्वारामुदयविस्तारो द्रव्यसंस्थानमेव च ।
पूर्वमेव यथोद्दिष्टं (य ? त)था सर्वमनुस्मरेत् ॥ १५१ ॥

पिण्डेन त मूलशाखाया द्वितीया प विधीयते ।
सपायते सपादन प्रत्ययदेनाथ सार्धनरूपशाखा प्रशस्यते ॥१५२॥

अर्धेन मूलशाखाः समा चैव बाह्यशाखा शाखां प्रकल्पयेत् ।
ऊर्ध्वपञ्चमशाखाया (दु ?) सप्तमी नवमी च सा ॥ १५३ ॥

रूपशा + + + + स्यान्न न्यूना नाधिकापि च ।
विस्तरार्धं तु कर्तव्यः सर्वासामेव निर्गमः ॥ १५४ ॥

शाखाविस्तारविस्तीर्णा(नु ? न्यु)त्तरङ्गानि कारयेत् ।
सार्धेन ध्रुवशाखानां पिण्डेनोदुम्बरोदयः ॥ १५५ ॥

उदुम्बरस्य पिण्डेन सिंहवक्त्राणि कारयेत् ।
तदर्धं विलसन्धिः स्यात् तत्समा भूमिरङ्गिका ॥ १५६ ॥

तलन्याससमः पट्टः पिण्डपूर्वव्यवस्थितः ।
कूटाकारैर्विचित्रैश्च शोभनै रूपकर्मभिः ॥ १५७ ॥

पत्रजातैरनेकैश्च कण्ठं कुर्याद् यथेप्सितम् ।
पाचकः कटुतीक्ष्णाद्यैरनुसाररसैर्यथा ॥ १५८ ॥

अन्वीक्ष्य विपचेत् तद्वत् स्थपतिः सर्वमाचरेत् ।
यदुक्तं यदनुक्तं च तत् समग्रमपि स्फुटम् ॥ १५९ ॥

(युक्ता)युक्तं समालोच्य यथाशोभं समाचरेत् ।
आरभ्य मेरोरिति षोडशैते प्रासादमुख्याः कथिता यथावत् ।

संक्षेपतो लक्ष्म तथा जगत्यां द्वारादिसम्बन्धि च(द्वा ?)
दारुमानम् । १६० ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारापरनाम्नि वास्तुशास्त्रे
मेर्वादिषोडशप्रासादलक्षण जगतीलक्षण द्वारादिकला नाम
(पञ्चमो ? पञ्चपञ्चाशो)ऽध्यायः ॥

अथ रुचकादिचतुष्षष्टिप्रासादकः षट्पञ्चाशोऽध्यायः ।

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि प्रासादाञ् शिखरान्वितान् ।
रुचकादींश्चतुःषष्टिं नामलक्षणतः क्रमात् ॥ १ ॥

पूर्वं यानि विमानानि पञ्चोक्तान्यभवंस्ततः ।
तदाकारभृतः सर्वे प्रासादाः पञ्चविंशतिः ॥ २ ॥

शिखरैर्विविधाकारैरेकेनाण्डेन भूषिताः ।
केचिदण्डत्रयोपेताः केचित् पञ्चाण्डकान्विताः ॥ ३ ॥

ईषद्भेदेन ते ज्ञेयाः प्रासादाः सर्वकामदाः ।
सौवर्णा राजताश्चैव देवानां सततं प्रियाः ॥ ४ ॥

मणिमुक्ताप्रवालाद्यैर्भूषणैः सुविभूषिताः ।
रीतिकाताम्रघोषाद्यैः पिशाचोरगरक्षसाम् ॥ ५ ॥

देवलोका भवन्त्येते कामस्वच्छन्दचारिणः ।
पाताले चापि निर्दिष्टाः पाषाणैः स्फटिकैस्तथा ॥ ६ ॥

इष्टकाकाष्ठपाषाणैर्मर्त्यलोकेऽपि नन्दकाः ।
सुखदाश्च भवन्त्येते कर्तुः कारयितुस्तथा ॥ ७ ॥

लक्षणेनान्वितानेतान् कथयामो यथाविधि ।
पुराणां भूषणार्थाय भुक्तिमुक्तिप्रदा नृणाम् ॥ ८ ॥

रुचको भद्रकश्चैव हंसो हंसोद्भवस्तथा ।
प्रतिहंसस्तथा नन्दो नन्द्यावर्तो धराधरः ॥ ९ ॥

वर्धमानोऽद्रिकूटश्च श्रीवत्सोऽथ त्रिकूटकः ।
मुक्तकोणो गजश्चैव गरुडः सिंह एव च ॥ १० ॥

भवश्च विभवश्चैव पद्मो मालाधरस्तथा ।
वज्रकः स्वस्तिकः शङ्कुर्मलयो मकरध्वजः ॥ ११ ॥

इत्येते नामतः प्रोक्ताः प्रासादाः पञ्चविंशतिः ।
एतेषां रूपनिर्माणं कथयामो यथाविधि ॥ १२ ॥

रुचका(च)ष्टादशैषां चतुरश्राः प्रकीर्तिताः ।
भवश्च विभवश्चैव चतुरश्रायतोऽथवा ॥ १३ ॥

पद्मो मालाधरश्चैव वृत्तावेतावुदाहृतौ ।
मलयो मकराख्योऽथ द्वौ तु वृत्तायताविमौ ॥ १४ ॥

वज्रकः स्वस्तिकः शङ्कुरित्थमष्टाश्रयस्त्रयः ।
ललिताः कथिता ह्येते ब्रूमोऽन्यान् मिश्रकानथ ॥ १५ ॥

सुभद्रो योकिटश्च सर्वतोभद्र एव च ।
सिंहकेसरिसंज्ञोऽन्यश्चित्रकूटो धराधरः ॥ १६ ॥

तिलकाख्यः स्वतिलकस्तथा सर्वाङ्गसुन्दरः ।
नवामी मिश्रकाः प्रोक्ताः कथ्यन्ते (साधकारिकाः ?) ॥ १७ ॥

केसरी सर्वतोभद्रो नन्दनो नन्दिशालकः ।
नन्दीशो मन्दिराख्यश्च श्रीवृक्षश्चामृतोद्भवः ॥ १८ ॥

हिमवान् हेमकूटश्च कैलासः पृथिवीजयः ।
इन्द्रनीलो महानीलो भूधरो रत्नकूटकः ॥ १९ ॥
वैडूर्यः पद्मरागश्च वज्रको मुकुटोत्कटः ।
ऐरावतो राजहंसो गरुडो वृषभस्तथा ॥ २० ॥
मेरुः प्रासादराजश्च देवानामालयो हि सः ।
+ संयोगे तु संधारान् कथयामो यथाविधि ॥ २१ ॥
लतात्रिपुष्कराख्यौ च पञ्चवक्त्रश्चतुर्मुखः ।
नवात्मकश्च निर्गूढः प्रासादाः पञ्च संज्ञिताः ॥ २२ ॥
आद्यः पञ्चाण्डकः कार्यः प्रासादः केसरीति यः ।
सर्वतोभद्रको यस्तु विधेयः स नवाण्डकः ॥ २३ ॥
त्रयोदशाण्डकस्तु स्यान्नन्दनो नाम यो भवेत् ।
नन्दिशालस्तु यः प्रोक्तः स स्यात् सप्तदशाण्डकः ॥ २४ ॥
अण्डकैरेकविंशत्या नन्दीशः परिवारितः ।
पञ्चविंशाण्डकोपेतं मन्दरं कारयेद् बुधः ॥ २५ ॥
श्रीवृक्षः शस्यते चैतेष्वेकोनत्रिंशताण्डकैः ।
स्यात् त्रयस्त्रिंशताण्डैस्तु प्रासादो ह्यमृतोद्भवः ॥ २६ ॥
अण्डकैः क्रियते सप्तत्रिंशता हिमवानपि ।
सैकया हेमकूटस्तु स्याच्चत्वारिंशताण्डकैः ॥ २७ ॥
पञ्चचत्वारिंशताण्डैः कैलासो नाम नामतः ।
भवत्येकोनपञ्चाशदण्डकः पृथिवीजयः ॥ २८ ॥
इन्द्रनीलश्च यः प्रोकारः (क्तः स त्रि)पञ्चशताण्डकैः ।
सप्तपञ्चाशता युक्तो महानीलस्तथाण्डकैः ॥ २९ ॥
एकषष्ट्यण्डकोपेतः प्रासादो भूधरो भवेत् ।
पञ्चषष्ट्यण्डकैर्युक्तो रत्नकूटः प्रशस्यते ॥ ३० ॥
नवषष्ट्यण्डकः कार्यो वैदूर्यः शुभलक्षणः ।
त्रिसप्तत्यण्डकयुतः पद्मरागो विधीयते ॥ ३१ ॥

अण्डकैः सप्तसप्तत्या प्रासादो विजयाभिधः ।
एकाशीत्यण्डकोपेतो विधेयो मुकुटोत्कटः ॥ ३२ ॥

ऐरावतस्तु पञ्चाशीत्यण्डकः परिकीर्तितः ।
नवाशीत्यण्डकैर्युक्तो राजहंसः प्रशस्यते ॥ ३३ ॥

नवत्या सप्तयुतया प्रासादो वृषभोऽण्डकैः ।
शतेनैकोत्तरेणाण्डैर्मेरुः प्रासादराट् स्मृतः ॥ ३४ ॥

हरेर्हिरण्यगर्भस्य + + + भास्करस्य च ।
मेरुरेष विधातव्यो नान्यस्य त्रिदिवौकसः ॥ ३५ ॥

मेरोः प्रासादराजस्य देवानामालयस्य च ।
कर्ता क्षत्रिय एवास्य वैश्य(श्योऽ)स्य स्थपतिर्भवेत् ॥ ३६ ॥

एवं विधीयमानेऽस्मिन् मेरौ द्वावपि नन्दतः ।
वास्तुशास्त्रविधिज्ञोऽपि क्षत्रियः स्थपतिर्यदि ॥ ३७ ॥

तदास्य सत्यं शौचं च विक्रमश्च विनश्यति ।
ईश्वरोऽपि यदा विप्रो मेरुप्रासादकृद् भवत् ॥ ३८ ॥

कर्तुः कारयितुः पीडा पूजा चास्य न तादृशी ।
ब्राह्मणः स्थपतिश्चास्य वास्तुशास्त्रे विशारदः ॥ ३९ ॥

वणिक्कर्मणि वर्तेत धनवानपि यद्यसौ ।
सर्वविप्रेषु निर्दिष्टः कर्ता स्थपतिरेव सः ॥ ४० ॥

तत्रस्था देवताः सर्वास्तस्य वृद्धिः कथञ्चन ।
वास्तुशास्त्रविधिज्ञोऽपि तत्तत् कारयिता यदि ॥ ४१ ॥

राजापि क्षत्रियः कर्ता मेरु(रो)र्भवेत् तदा ।
राष्ट्रभङ्गो भवेत् तस्य प्रजा यान्ति दिशो दश ॥ ४२ ॥

क्षत्रियेण नरेन्द्रेण कर्ता स्थपतिना यदि ।
मेरोः पूजा भवेत् तत्र क्षत्रियोऽप्यक्षयं पदम् ॥ ४३ ॥

एकैकस्य च यन्मानं सकर्णस्य च यद्वशम् ।
प्रासादानां च सर्वेषां तत् सम्यगभिधीयते ॥ ४४ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्भागविवर्जिते ।
भागिका सर्वतो भित्तिः शेषं गर्भगृहं भवेत् ॥ ४५ ॥

तस्याग्रतः पुनः कार्यो भागद्वयविनिर्गतः ।
विस्तारेण त्रिभागश्च प्राग्ग्रीवः स्तम्भभूषितः ॥ ४६ ॥

पीठोत्सेधस्य भागेन भवेज्जङ्घा द्विभागिका ।
भागार्ध + तरं पत्रं पादेन स्याद् वरण्डिका ॥ ४७ ॥

सपादांश्चतुरो भागान् शिखरस्योच्छ्रयः स्मृतः ।
त्रिगुणेन च सूत्रेण पद्मकोशं समालिखेत् ॥ ४८ ॥

स्कन्धकोशान्तरं चास्य भागैः प्रविभजेत् त्रिभिः ।
भवेद् ग्रीवार्धभागेन भागेनामलसारकम् ॥ ४९ ॥

पद्मशीर्षं च भागार्धाद् भागेन (+ लसीः ?)स्मृतः ।
इत्युक्तो रुचकाख्योऽयं

रुचकः ॥

भद्रकाख्योऽथ कथ्यते ॥ ५० ॥

+ + + + + + + + + + + + + + + + ।
+ + + + + + + + + + + + + + + + ॥ ५१ ॥

भद्रकं ॥

भद्रं तु कर्णयोर्मध्ये कारयेदुदकान्तरम् ।
तदा हंसो विजानीयात् प्रासादो देवतालयः ॥ ५२ ॥

हंसः ॥

हंसस्येव यदा कुर्याद् भद्रस्यान्ते जलान्तरम् ।
तदा हंसोद्भवो नाम प्रासादः परिकीर्तितः ॥ ५३ ॥

हंसोद्भवः ॥

रथान्तकर्णयोश्चैवं यदा स्यादुदकान्तरम् ।
प्रतिहंसस्तदा प्रोक्तः प्रासादोऽयं मनोरमः ॥ ५४ ॥

प्रतिहंसः ॥

प्राग्ग्रीवा रुचकस्यैव सीमाविस्तारविस्तृताः ।
निर्गता भद्रमानेन तदा नन्दः स उच्यते ॥ ५५ ॥

नन्दः ॥

प्राग्ग्रीवैर्भद्रमानेन नन्दो यदि विभूष्यते ।
निर्गतैर्भागमानेन चतुरश्रैः समन्ततः ॥ ५६ ॥

प्राग्ग्रीवः पुरतः कार्यः स्तम्भद्वयविभूषितः ।
नन्द्यावर्तस्तदा प्रोक्तः प्रासादो विजयावहः ॥ ५७ ॥

नन्द्यावर्तः ॥

नन्द्यावर्ते यदा कुर्याद् भद्रान्ते जलनिर्गमम् ।
धराधरस्तदा ज्ञेयः प्रासादो भुवनोत्तमः ॥ ५८ ॥

धराधरः ॥

दशधा भाजिते क्षेत्रे चतुरश्रे समन्ततः ।
भागद्वयेन कर्णः स्याद् भजेच्छेषं च सप्तधा ॥ ५९ ॥
भागत्रयेण रथको मध्यमोऽस्य विधीयते ।
द्वाभ्यां द्वाभ्यां तु भागाभ्यां रथकौ वामदक्षिणौ ॥ ६० ॥
भागस्यैव त्रिभागेन भवेदस्य विनिर्गमः ।
कथितो वर्धमानोऽयं

वर्धमानः ॥

गिरिकूटोऽथ कथ्यते ॥ ६१ ॥

वर्धमानस्य भद्रस्थमध्यसूत्रेण योजयेत् ।
कर्णिसूत्रं तदग्राभ्यां न्यस्येत् सूत्रचतुष्टयम् ॥ ६२ ॥

तदुत्पन्नैस्तु भद्रस्थकर्णैः स्याच्चित्रकूटकः ।
गिरिकूटः ॥
कर्णान्ते च रथान्ते च यदि स्यात् सलिलान्तरम् ॥ ६३ ॥
वर्धमानस्य भवति श्रीवत्सः स्यात् तदा शुभः ।
श्रीवत्सः ॥
गिरिकूटस्य संस्थाने तद्रूपे विनिवेशिते ॥ ६४ ॥
कर्णा(न्) प्रतिरथेष्वस्य निखिलेष्वपि योजयेत् ।
प्राग्वत् प्रतिरथोद्भूतसूत्राभ्यां कर्णवर्त्मना ॥ ६५ ॥
त्रिकूटाख्यस्तदैव स्यात् प्रासादो देवतालयः ।
त्रिकूटः ॥
त्रिकूटस्यैव संस्थाने भद्रकर्णपरिच्युते ॥ ६६ ॥
स्वरूपभद्रसंस्थाने मुक्तकोणः प्रजायते ।
मुक्तकोणः ॥
चतुर्भि(र्वि)स्तृतैर्भागैः क्षेत्रे पञ्चभिरायते ॥ ६७ ॥
भागेन भित्तिः कर्तव्या शेषं गर्भगृहं भवेत् ।
अस्य क्षेत्रार्धसूत्रेण पृष्ठतो वृत्तमालिखेत् ॥ ६८ ॥
पुरतः शूरसेनोऽस्य पृष्ठतोऽपि गजाकृतिः ।
प्रासादोऽयं गजो नाम गणेशस्य विधीयते ॥ ६९ ॥
गजः ॥
वर्धमानस्य संस्थाने गरुडं विनिवेशयेत् ।
तस्य पक्षौ विधातव्यौ प्रासाद[illegible]न निर्गतौ ॥ ७० ॥
पक्षयोस्तु दशस्तस्य वर्धमानं विभाजयेत् ।
जातिशुद्धा रथाः कार्याः पार्श्वयोर्गरुडो भवेत् ॥ ७१ ॥
गरुडः ॥
वर्धमानस्य संस्थाने प्राग्वत् कर्णौ नियोजयेत् ।
द्विभागा रथिका कार्या शेषं भद्रं प्रकल्पयेत् ॥ ७२ ॥

जङ्घास्य पञ्चभिर्भागैः पीठं चास्य तदर्धतः ।
विरण्ड्यर्धांशिकाद्विश्च भागश्चान्तरपत्रयोः ॥ ७३ ॥
तथोत्सेधत्रिभागैश्च नवभिः शिखरोच्छ्रितः ।
कुम्भश्चामलसारश्च सिंहेऽस्मिद्रा(स्मिन् भा)गमाग(न)तः ॥७४॥

सिंहः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्भिर्भाजितैः पदैः ।
सीमाविस्तारमानेन रथांस्तस्य प्रकल्पयेत् ॥ ७५ ॥
पादेनैकेन निर्यातान् दिक्षु सर्वास्वनुक्रमात् ।
प्राग्ग्रीवान् पुनरस्यैव भागद्वितयविस्तृतान् ॥ ७६ ॥
पदषड्भागनिर्यातान् विदधीत चतुर्दिशम् ।
चतुर्भागायतो गर्भः कार्योऽस्य द्व्यंशविस्तृतः ॥ ७७ ॥
जङ्घोत्सेधश्च पीठं च यथा भद्रे तथा भवेत् ।
प्रासादो भवसंज्ञोऽयं देवतात्रितयाश्रयः ॥ ७८ ॥

भवः ॥

भवस्यैव यदा कुर्याद् रथान् सजलनिर्गमान् ।
द्विभङ्गं संश्रयोऽन्यः सा प्रासादो विभवाभिधः ॥ ७९ ॥

(त्रिलिङ्गः ?)

अष्टधा भाजिते क्षेत्रे चतुरश्रे समन्ततः ।
विदध्याद् गर्भसूत्राणि कर्णसूत्राणि च क्रमात् ॥ ८० ॥
दिक्सूत्रेष्वखिलेष्वस्य सीमार्धं पदमेव च ।
पदस्याष्टादशो भागस्तद्योगाद् वृत्तमालिखेत् ॥ ८१ ॥
विस्तारार्धं भवेद् गर्भो गर्भार्धास्तस्य भित्तयः ।
तद्वृत्तबाह्यसूत्रेण भागान् षोडश कारयेत् ॥ ८२ ॥
दिक्सूत्रकर्णसूत्रेषु रथकान् सम्प्रकल्पयेत् ।
द्विभागा रथिका कार्या सलिलान्तरभूषिता ॥ ८३ ॥
सलिलान्तरमेतस्य श्रीवत्सस्येव कल्पयेत् ।
जङ्घोत्सेधे च पीठे च शिखरे च तथा भवेत् ॥ ८४ ॥

भालाधारः स विज्ञेयः सबाह्याभ्यन्तरः समः ।
मालाधरः ॥
मालाधरस्य संस्थाने यत् क्षेत्रं पूर्ववत् स्थितम् ॥ ८५ ॥
उदकान्तरविच्छिन्नं पद्मं तत्र निवेशयेत् ।
तथाग्रे कारयेत् कर्णव्यासार्धेन विनिर्गमान् ॥ ८६ ॥
पद्मपत्रनिभाकारान् जातिशुद्धान् सलक्षणान् ।
पद्मः ॥
षड्भागानायते क्षेत्रे विस्तारे चतुरश्रके ॥ ८७ ॥
द्विभागाद् विपुलो गर्भश्चतुर्भागायतो भवेत् ।
गर्भव्यासमितं सूत्रं पदपादसमन्वितम् ॥ ८८ ॥
वृत्तार्धं भ्रमयेत् तेन दक्षिणेनोत्तरेण च ।
सीमाविस्तारसूत्रेण पदपादयुतेन च ॥ ८९ ॥
पुरतः पृष्ठतश्चापि तद्वृत्तमनुवर्तयेत् ।
वृत्तक्षेत्रमिदं तस्य भागैर्द्वादशभिर्भवेत् ॥ ९० ॥
द्विभागो भद्रविस्तारो भागिकी भागविस्तृतिः
भद्राणां च रथान्मध्ये भागेनैकेन विस्तृता ॥ ९१ ॥
उदकान्तरकं चात्र मालाधरवदाचरेत् ।
वृत्तायतस्तु कर्तव्यः प्रासादो मलयाभिधः ॥ ९२ ॥
मलयः ॥
मलयस्यैव कर्णेषु रथिकान् यदि कल्पयेत् ।
उदकान्तरविच्छिन्नान् पदषड्भागनिर्गतान् ॥ ९३ ॥
पीठोत्सेधश्च जङ्घा च शिखरं चात्र यद् भवेत् ।
एकमात्रासमायुक्तं लतिना ते प्रतीयते(न्तर्विधीयते) ॥९४॥
त्र्यंमाशा(त्र्यश्रा)णां चतुरश्राणां कोणेष्वर्धपरिक्षयात् ।
अष्टाश्रं जायते यत्र वाजाग्रमपि तां नरम् ॥ ९५ ॥

अष्टाश्रं चतुरो भागान् विदध्यात् तत्र भागिकी ।
भित्तिर्विधेया भागाभ्यां भवेद् गर्भगृहं ततः ॥ ९६ ॥
रथिकासु विधेयोऽस्य परितो जलनिर्गमः ।
वज्रको नाम कथितः प्रासादः शुभलक्षणः ॥ ९७ ॥

वज्रकः ॥

वज्रकस्यैव संस्थाने सलिलान्तरवर्जिते ।
चत्वारिंशद्भागभक्ते रथिकाः स्युस्त्रिभागिकाः ॥ ९८ ॥
अष्टासु दिक्षु कर्णाश्च भवन्त्यस्य द्विभागिकाः ।
कर्णैः पद्मकतुल्योऽयं स्वस्तिकः समुदाहृतः ॥ ९९ ॥

स्वस्तिकः ॥

वज्रकस्यैव संस्थाने ये रथाः प्राक् प्रदर्शिताः ।
एकैकस्तेषु कर्तव्यश्चतुरश्चतुरोंऽशकान् ॥ १०० ॥
भागद्वयेन मध्यः स्याद् रथकोशाद् विनिर्गतः ।
शङ्कुर्नामायमुद्दिष्टः प्रासादोऽष्टाभिरश्रिभिः ॥ १०१ ॥

शङ्कुः ॥

चतुरश्राः षोडश प्रोक्ताश्चतुरश्रायतद्वयम् ।
वृत्तवृत्तायतौ द्वौ द्वावुक्ताश्चाष्टाश्रयस्त्रयः ॥ १०२ ॥
पञ्चविंशतिरित्येते प्रासादा ललिताः स्मृताः ।
मिश्रकाणामथ ब्रूमो लक्षणानि यथाक्रमम् ॥ १०३ ॥
भद्रकस्यैव संस्थाने भद्रे शृङ्गं यदा भवेत् ।
सुभद्रो नाम संज्ञोऽयं कर्णकूटैः करीष्यसौ ॥ १०४ ॥
पूर्वोक्तस्य यदा शृङ्गं भद्रं केसरिणो भवेत् ।
लताख्योक्तं तदा स स्यात् सर्वतोभद्रसंज्ञितः ॥ १०५ ॥
भद्रे शृङ्गं परित्यज्य सिंहं तत्रैव कारयेत् ।
मिश्रयोगे तयोर्मिश्रः स भवेत् सिंहकेसरी ॥ १०६ ॥

श्रीवत्सस्यैव संस्थाने भद्रे कूटं निवेशयेत् ।
कर्णे तनैव योगेन प्रतिशृङ्गोपशोभितम् ॥ १०७ ॥
कलशैः सप्तदशभिः पद्मघण्टामलैः सह ।
स च त्रिकूट इत्युक्तो विचित्रशिखरान्वितः ॥ १०८ ॥
कर्णे भद्रे प्रतिस्थाने पूर्णे शृङ्गे यदा भवेत् ।
अण्डकैः सप्तदशभिस्तदा स्यात् स धराधरः ॥ १०९ ॥
श्रीवत्सस्यैव संस्थाने कर्णे कूटं निवेशयेत् ।
शृङ्गं भद्रो + भद्रे च तदा तिलक उच्यते ॥ ११० ॥
यथा कर्णे तथा भद्रे यो भवेच्चित्रकूटवत् ।
उत्तमाङ्गे च यस्तद्वत् स स्यात् सर्वाङ्गसुन्दरः ॥ १११ ॥
प्रतिशृङ्गेषु सर्वेषु यदा कूटं निवेश्यते ।
मिश्रकः स तु विज्ञेयः श्रीनाम्ना चान्तिकोऽन्तिकः ॥ ११२ ॥
सर्वे कूटावृताः कार्याः सर्वे कार्याश्चतुर्मुखाः ।
मिश्रका बहुशृङ्गाश्च कुटीसंज्ञास्ततोऽपरे ॥ ११३ ॥
इदं नवानां मिश्राणामिह लक्षणमीरितम् ।
साधारणमतः स्पष्टं ब्रूमः सम्प्रति लक्षणम् ॥ ११४ ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भागाष्टकविभाजिते ।
तस्य मध्ये भवेद् गर्भो द्विभागो देवतालयः ॥ ११५ ॥
भागे निवेशयेद् भित्तिं कुर्याद् भागेन कारिकाम् ।
बाह्यभित्तिं पुनर्भागे विधेयास्तस्य सिद्धये ॥ ११६ ॥
तस्य कर्णेषु कर्तव्या रथिकाश्च द्विभागिकाः ।
शेषं भद्रं प्रकर्तव्यमुदकान्तरभूषितम् ॥ ११७ ॥
भागेन निर्गतं दिक्षु सर्वास्वेष भवेद् विधिः ।
चतुर्भागोच्छ्रिता जङ्घा करकश्च तदर्धकः ॥ ११८ ॥

वरण्ड्यन्तरपत्रं च भागेनैकेन कल्पयेत् ।
रथिकैकान्तरं तस्य सार्धभागत्रयोच्छ्रिताः ११९ ॥
षड्भागे शिखरं मूले शेषांशकसमुच्छ्रितम् ।
तस्योच्छ्रयं त्रिधा कृत्वा वेणुकोशं समालिखेत् ॥ १२० ॥
स्कन्धकोशान्तरं तस्य चतुर्धा विभजेत् ततः ।
पद्मशीर्षं तथा ग्री(वां)सार्धेनांशेन कारयेत् ॥ १२१ ॥
कुर्याद् भागेन भागेन कुम्भं चामलसारकम् ।
भागार्धेन प्रकुर्वीत तदूर्ध्वं बीजपूरकम् ॥ १२२ ॥
प्रासादः कैसरी नाम सर्वतः सन्ततिप्रियः ।
कैसरी ॥
चतुरश्रं समं कृत्वा भूमिभागं विचक्षणः ॥ १२३ ॥
प्रासादो (द)व्यासतः कुर्याज्जगतीं द्विगुणामिह ।
विदध्याज्जागतीपीठं प्रासादार्धसमुच्छ्रितम् ॥ १२४ ॥
पीठस्योपरि संस्थाप्य प्रासादं विभजेत् ततः ।
सर्वतोभद्रसंस्थानं हस्तसंख्या यदा भवेत् ॥ १२५ ॥
हस्तैः सप्तत्रिंशता तु ज्येष्ठः सार्धे उदाहृतः ।
मध्यमः सप्तविंशत्या प्रासादः स्यात् कलाधिकैः ॥ १२६ ॥
कनीयान् पञ्चदशभिः प्रासादः समुदीरितः ।
तलच्छन्दो यदा ह्येषां तथा चैवोर्ध्वतो गतिम् ॥ १२७ ॥
ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानां तथा सम्यङ् निगद्यते ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे शतमूलविभाजिते ॥ १२८ ॥
न्यसेत् तन्मध्यतो गर्भं चतुर्वर्गपदान्वितम् ।
गर्भपादेन भित्तिः स्यात् तद्वदेवान्धकारिका ॥ १२९ ॥
बाह्यभित्तिस्तथवा यैव स्याद् दशशास्युर्द्विभागिका ।
प्रतिवर्णपदांशेन षोडशेन जलान्तरम् ॥ १३० ॥

शेषं भद्रं प्रकर्तव्यं गर्भार्धेन विनिर्गतम् ।
भागार्धं क्षोभयेत् पार्श्वे निर्गमं च तथाचरेत् ॥ १३१ ॥

शेषः स्याद् भद्रविस्तारः पञ्चभागायतस्तथा ।
पीठं तस्यैव कर्तव्यं सार्धद्वयसमुच्छ्रितम् ॥ १३२ ॥

द्विगुणां च तथा जङ्घामुच्छ्रायेणास्य कल्पयेत् ।
मेखलामर्धभागेन भागेनान्त(र)पत्रकम् ॥ १३३ ॥

प्रथमा रथिका तत्र कार्या भागत्रयोच्छ्रिता ।
द्वितीया रथिका या सा सार्धभागेन चोच्छ्रिता ॥ १३४ ॥

भागे भागेऽन्तरं कार्यमुपर्युपरि चोभयोः ।
षड्भागान् विस्तृतं कुर्याच्छिखरं सप्तमोच्छ्रितम् ॥ १३५ ॥

एवं भूमिभिरष्टाभिः कुर्यादेनं विचक्षणः ।
जलनिर्गमविच्छिन्ना रथाः प्रतिरथास्तथा ॥ १३६ ॥

चतुर्गुणैः पृथक्सूत्रं(त्रैः) पद्मकोशं समालिखेत् ।
मञ्जरी ललिता कार्या नीलोत्पलदलाकृतिः ॥ १३७ ॥

ग्रीवा चैकार्धभागेन(भागेना)मलसारकम् ।
पद्मशीर्षं च कर्तव्यं ग्रीवामानेन धीमता ॥ १३८ ॥

सार्धभागेन सोष्णीषः पद्मस्योपरिकुम्भकः ।
सर्वतोभद्र इत्युक्तो रेषानानाम् एष शेखरः ॥ १३९ ॥

विधाय सर्वतोभद्रं देवानामालयं शुभम् ।
लभते परमं लोकं दिवि स्वच्छन्दभाषितम् ॥ १४० ॥

सर्वतोभद्रः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशधा प्रविभाजिते ।
व्यासपादेन गर्भस्त(स्यात् त)दर्धादन्धकारिका ॥ १४१ ॥

जङ्घा स्कन्धश्च तं कर्णं भद्रं चाप्यस्य यद् भवेत ।
सर्वतोभद्रवत् सर्वं तद् विधेयं चतुर्दिशम् ॥ १४२ ॥
तस्य भद्राणि सर्वाणि भित्तिभिः परिवेष्टयेत् ।
भद्रे भद्रे पुनश्चास्य वर्धमानं निवेशयेत् ॥ १४३ ॥
पञ्चभागास्तथा सार्धाः शिखरस्योदयो भवेत् ।
सर्वतोभद्रकाकारा रथिकाश्चात्र कारयेत् ॥ १४४ ॥
कुर्यात् षडंशा विस्तीर्णशिखरं प्र+धोच्छ्रितम् ।
सर्वतोभद्रसंस्थानादेषां चास्वत्र योजयेत् ॥ १४५ ॥
ग्रीवा चामलसारं च कुम्भश्चापि तथा भवेत् ।
प्रासादो नन्दनो नाम कर्तव्यो देवतालयः ॥ १४६ ॥
कृतेऽस्मिन् नन्दति स्वामी दुरितानि च निर्दहेत् ।
नन्दनः ॥
भक्ते द्वादशधा क्षेत्रे चतुरश्रीकृते ततः ॥ १४७ ॥
सप्तवर्गपदो गर्भो भित्त्या सह विधीयते ।
सपादपादिका भित्तिगर्भे कुर्याद् विचक्षणः ॥ १४८ ॥
बाह्यभित्तिश्च तद्वत् स्यात् तद्वच्चाप्यन्धकारिका ।
पीठोच्छ्रयस्तथा जङ्घा कर्णेषु रथिकाश्च याः ॥ १४९ ॥
सर्वतोभद्रकाकारान्मूलकर्णांश्च योजयेत् ।
एकैकां रथिकां चान्यां विन्यसेत् पक्षयोर्द्वयोः ॥ १५० ॥
चतस्रो रथिकाश्चैवं कर्णे कर्णे निवेशयेत् ।
शेषो भद्रस्य विस्तारः स्वविस्तारार्धनिर्गतः ॥ १५१ ॥
भूषयेत् सिंहकर्णैश्च भद्रव्यासार्धमुन्नतैः ।
विन्यसेच्छिखरं तत्र भागैर्विस्तृतमष्टभिः ॥ १५२ ॥
चतुर्गुणेन सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ।
स्कन्धकोशान्तरं चास्य त्रिभिर्भागैर्विभाजयेत् ॥ १५३ ॥

ग्रीवार्धभागिकोत्सेधा(दू ?)भागेनामलसारकः ।
पद्मशीर्षं तथार्धेन भागेन कलशः स्मृतः ॥ १५४ ॥

त्रिपादा रथिकास्तिस्र उच्छ्रायेण प्रकीर्तिताः ।
सर्वतोभद्रकाकारो नन्दिशालः प्रकीर्तितः ॥ १५५ ॥

नन्दिशालः ॥

नन्दिशालस्य संस्थाने तद्रूपे समवस्थिते ।
तस्य भद्राणि सर्वाणि भित्तिभिः परिवेष्टयेत् ॥ १५६ ॥

भद्रे भद्रे तस्य तस्य वर्धमानं निवेशयेत् ।
अर्धषष्ठांस्तथा भागान् स्याद् भद्रशिखरोच्छ्रयः ॥ १५७ ॥

पीठोच्छ्रायं च जङ्घां च तथास्य शिखरोच्छ्रयम् ।
नन्दिशालसमाकारं सममेव प्रकल्पयेत् ॥ १५८ ॥

कार्योऽयं सर्वदेवानां प्रासादो नन्दिवर्धनः ।

नन्दिवर्धनः ॥

नन्दिवर्धनसंस्थानं पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ १५९ ॥

उभयोः कर्णयोर्मध्ये ये तत्र रथिके स्थिते ।
तयोश्चोपरि कर्तव्यं शिखरं लक्षणान्वितम् ॥ १६० ॥

षडंशविस्तृतं चैतत् सार्धषट्कसमुच्छ्रितम् ।
चतुर्गुणेन सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ॥ १६१ ॥

ग्रीवा चामलसारं च कुम्भकस्याश्रयो भवेत् ।
कार्यः स सर्वतोभद्रसंस्थान इति निश्चयः ॥ १६२ ॥

मन्दिरोऽयमिति ख्यातः प्रासादः क्षितिभूषणः ।

मन्दिरः ॥

नन्दिवर्धनसंस्थाने तद्रूपसमवस्थिते ॥ १६३ ॥

दिक्सूत्रे कर्णसूत्रे च (कुम्भ ?) + रथिकाष्टकम् ।
रथिका अपि चैताः स्युर्द्विभागायतविस्तृताः ॥ १६४ ॥

षड्भागविस्तृतिश्चास्य शेषं शिखरमाचरेत् ।
उच्छ्रयश्चास्य कर्तव्यो भागानां सार्धसप्तकम् ॥ १६५ ॥

षड्भागः स्कन्धविस्तारो ग्रीवा चास्य द्विभागिका ।
रेखा चामलसारं च कलशश्चात्र यो भवेत् ॥ १६६ ॥

सर्वतोभद्रवत् स स्याच्छ्रीवृक्षोऽयमुदाहृतः ।

श्रीवृक्षः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्दशविभाजिते ॥ १६७ ॥

द्विभागविस्तृताः कर्णा रथिकास्तेषु कारयेत् ।
उदकान्तरविच्छिन्ना मूलकर्णेषु योजयेत् ॥ १६८

शेषं भद्रस्य विस्तारस्तदर्धमपि निर्गमः ।
सर्वतोभद्रमप्यस्य भद्रे भद्रे विभज्य च ॥ १६९ ॥

पूर्वैर्गुणैस्तु संयुक्ते चतुर्दिक्षु निवेशयेत् ।
तस्य गर्भस्तु कर्तव्यः (पदापृष्टक ?)विस्तृतः ॥ १७० ॥

सार्धभागप्रमाणः स्याद् भित्तिर्गर्भस्य मध्यतः ।
बाह्यभित्तिस्तथैवास्य शेषं भ्रमणमाचरेत् ॥ १७१ ॥

जङ्घाषड्भागमुत्सेधात् पीठं तस्य तदर्धतः ।
वरण्डीना(म)न्तरं पत्रं भागेनैकेन कारयेत् ॥ १७२ ॥

रथिकाद्वादशविस्तारानुपर्युपरि योजिता ।
तिस्रस्तिस्रो निवेशाः (इयाः)स्युः कर्णे कर्णेत(य)थाक्रमम् ॥१७३॥

प्रथमा रथिकास्तस्य कुर्याद् भागत्रयोच्छ्रिताः ।
कुर्यादु(पर्यु)पर्यन्याः पादपादविवर्जिताः ॥ १७४ ॥

अष्टभिर्विस्तृतं भागैः सार्धैर्नवभिरुच्छ्रितम् ।
सर्वतोभद्रकाकारं शिखरं तस्य कारयेत् ॥ १७५ ॥

प्रासादोऽयं विमानाख्यः प्रख्यातश्चामृतोद्भवः ।
विमानः ॥

द्विसप्तायामविस्तारं हिमवन्तं विभाजयेत् ॥ १७६ ॥

चतुर्धा रथिकास्तत्र कर्णे कर्णे निवेशयेत् ।
द्विभागविस्तृताः सर्वा उपर्युपरि कारयेत् ॥ १७७ ॥

प्रथमा भूमिका तस्य स्याच्च भागत्रयोच्छ्रिता ।
पादपादविहीनास्तु क्रमणोपरिभूमयः ॥ १७८ ॥

नन्दिशालगुणैर्युक्तं शिखरं चात्र कारयेत् ।
सर्वतोभद्रवन्मध्ये भूमिकाश्च समाचरेत् ॥ १७९ ॥

द्विभागा रथिकास्तस्य सर्व(र्वा) भागत्रयोच्छ्रिताः ।
द्वितीयभूमि(का ?)रथिका भूम्युश(च्छ्रा)येण कारयेत् ॥ १८० ॥

शिखरस्योच्छ्रयः कार्यः सपादव्याससंमितः ।
अमृतोद्भववज्रङ्घा पीठं चात्र तथा भवेत् ॥ १८१ ॥

जातिशुद्धो भवत्येष हिमवान् भुवनोत्तमः ।
हिमवान् ॥

हिमाचलस्य संस्थाने तद्रूपे समवस्थिते ॥ १८२ ॥

तस्य भद्रेषु सर्वेषु वर्धमानं च योजयेत् ।
भागषट्कप्रविस्तारं तदर्धेन विनिर्गतम् ॥ १८३ ॥

भागैः सप्तभिरप्यस्य सार्धैः स्याच्छिखरोच्छ्रयः ।
शिखरस्याग्रतः स्तम्भः(म्भं)सिंहकर्णे वि(र्णैर्वि)भूषयेत् ॥१८४॥

दिक्सूत्रैरस्य सर्वेषु क्रियां प्राग्वत् प्रकल्पयेत् ।
जङ्घोत्सेधश्च कर्णश्च शिखरं चास्य यद् भवेत् ॥ १८५ ॥
हिमवत्सदृशं सर्वं विधेयं तद् विजानता ।
हेमकूट इति ख्यातः प्रासादोऽयं जगत्त्रये ॥ १८६ ॥
एष त्रिमूर्तिनिलयः कार्यो नान्यस्य कस्यचित् ।

हेमकूटः ॥

हिमवत्तुल्यसंस्थानं प्रासादं परिकल्पयेत् ॥ १८७ ॥
तस्य मध्ये विधातव्यः सर्वतोभद्रसंज्ञितः ।
वर्जनीयं तु तन्मध्ये वर्धमाननिवेशनम् ॥ १८८ ॥
ततः स्थानेषु सर्वेषु खण्डरेखा निवेशयेत् ।
व्यासोच्छ्रितैस्ततः सिंहकर्णैर्भद्रं विभूषयेत् ॥ १८९ ॥
ऊर्ध्वं च शिखरं तस्य वर्जनीयं विचक्षणैः ।
द्वे द्वे च रथिके कार्ये सपादह्यंशकोच्छ्रिती ॥ १९० ॥
तयोश्चोपरि विस्ताराच्छिखरं चतुरश्रकम् ।
उच्छ्रयः पञ्चभिः सार्धैर्विधेयः शिखरस्य च ॥ १९१ ॥
दिक्सूत्रेषु च सर्वेषु क्रियामेवं प्रकल्पयेत् ।
बाह्यरेखा तु जङ्घा च हिमवत्सदृशी स्मृता ॥ १९२ ॥
कैलासोऽयमिति ख्यातः कर्तव्यः शूलपाणये ।

कैलासः ॥

एतस्यैव यदा भद्रमुच्छ्रितं सिंहकर्णकैः ॥ १९३ ॥
द्वे द्वे च रथिके तत्र दीय(ये)ते सुमनोरमे ।
शेषः शिखरविस्तारः पञ्चभागसमुच्छ्रितः ॥ १९४ ॥
प्राग्ग्रीवकाश्च भद्रेषु भागभागविनिर्गताः ।
विस्तारेण चतुर्भागा दिक्षु सर्वास्वयं विधिः ॥ १९५ ॥

विमानसदृशी चास्य बाह्यलेखा विधीयते ।
गुणैरेभिस्तदा युक्तः प्रासादः पृथिवीजयः ॥ १९६ ॥

पृथिवीजयः ॥

भक्ते षोडशभिः क्षेत्रे चतुरश्रे समन्ततः ।
गर्भोऽष्टवर्गः स्यात् तस्य मध्ये भित्तिर्द्विभागिका ॥ १९७ ॥

भ्रमणं बाह्यभित्तिश्च तत्समे एव कीर्तिते ।
कर्णेषु रथिका कार्या सलिलान्तरभूषिता ॥ १९८ ॥

तत्तुल्यायामविस्तारा रथिकाः स्युस्तथापराः ।
तद्वत् तृतीयरथिका भद्रं चतुष्पदायतम् ॥ १९९ ॥

विस्तारार्धेन निष्क्रान्तं क्षोभयेद् वर्धमानतः ।
वरण्ड्यन्तरपत्रे च सार्धे(र्ध)भागेन कारयेत् ॥ २०० ॥

उपर्युपरि भागान् हि हीनाः स्युः क्रमशोभवः ।
भद्रे रथिकयोर्मध्ये सिंहकर्णो विधीयते ॥ २०१ ॥

एतस्य चोच्छ्रयो भागैः पञ्चभिः परिकीर्तितः ।
पार्श्वस्थे सिंहकर्णस्थरथिके ये निवेशिते ॥ २०२ ॥

तयोरुपरि षड्भागं विस्तृतं शिखरं भवेत् ।
विधेयमुच्छ्रयेणैतत् त्रिभागान् सप्ताथ(प्त)वाधिकान् ॥ २०३ ॥

पक्षयोरुभयोस्तस्य रथिके (च) तदूर्ध्वतः ।
सिंहं निवेशयेद् दिक्षु निखिलास्वप्ययं विधिः ॥ २०४ ॥

मूलकर्णे ततश्चार्धं शिखरं दशविस्तृतम् ।
एकादशोच्छ्रितं कार्यं क्रमवृत्त्या मनोरमम् ॥ २०५ ॥

चतुर्गुणेन सूत्रेण वेणुकोशं ततो लिखेत् ।
पूर्वोक्ता सातरंभागेरमुष्या विभजेत् त्रिभिः ॥ २०६ ॥

ग्रीवार्धभागमुत्सेधादण्डकं भागमुच्छ्रितम्
पद्मशीर्षं तथार्धेन कलशश्चांशकोदयः ॥ २०७

देवानामालयः स स्यादिन्द्रनीलोऽयमीरितः ।

इन्द्रनीलः ॥

एतस्यैव यदोर्ध्वस्थं शिखरं क्रियतेऽन्यथा ॥ २०८ ॥

चतुर्थी रथिका चास्य दीयतेऽतिमनोरमा ।
पूर्वोक्तेन विधानेन पादं वि + + वर्जिता ॥ २०९ ॥

शिखरस्याष्टविस्तारो नव भागास्तथोच्छ्रयः ।
इन्द्रनीलस्य सदृशं शेषमन्यद् विधीयते ॥ २१० ॥

महानीलोऽयमाख्यातः प्रासादस्त्रिदशालयः ।

महानीलः ॥

इन्द्रनीलस्य संस्थाने दिक्सूत्रेषु समन्ततः ॥ २११ ॥

सर्वतोभद्रशिखरं हित्वा(हो + ?)निवेशयेत् ।
विधिरेष समस्तासु ककुप्सु प्रविधीयते ॥ २१२ ॥

भद्रेषु वर्धमानस्य विन्यासं परिवर्जयेत् ।
व्यासोच्छ्रितैः सिंहकर्णैर्भद्रमस्य विभूषयेत् ॥ २१३ ॥

महानीलस्य सदृशं सर्वमस्य प्रकल्पयेत् ।
इन्द्रगोपनिभाकारः प्रासादो भूधरः स्मृतः ॥ २१४ ॥

सुरेश्वरस्य कर्तव्यो नान्येषां कथमप्यसौ ।

भूधरः ॥

भूधरस्य तु संस्थाने तद्रूपे समवस्थिते ॥ २१५ ॥

भद्रे भद्रे पुनः प्राज्ञो वर्धमानं निवेशयेत् ।
चतुर्भागमितव्यासं सार्धचतुःसमुच्छ्रितम् ॥ २१६ ॥

रत्नकूटः समाख्यातः प्रासादः श्रीपतेरयम् ।
रत्नकूटः ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विंशत्या भाजितें ऽशकैः ॥ २१७ ॥
कुर्याद् विभागविस्तारा रथिकाः पञ्च कर्णगाः ।
पञ्चोपरि पुनः पञ्च दद्यादेकां तदूर्ध्वतः ॥ २१८ ॥
प्रथमा भूमिका चास्य कार्या भागत्रयोच्छ्रिता ।
पादपादविहीनास्तु क्रमेणापरभूमयः ॥ २१९ ॥
भद्रकर्णान्तरस्थे द्वे रथिके ये तदूर्ध्वतः ।
शिखरं दशविस्तारं कुर्यात् सार्धदशोच्छ्रितम् ॥ २२० ॥
मूलकर्णानुसारेण शिखरं तत्र यद् भवेत् ।
तस्य द्वादशविस्तारं त्रयोदशसमुच्छ्रितम् ॥ २२१ ॥
भद्रं विभूषयेत् पत्रैः सिंहकर्णैर्मनोरमैः ।
पञ्चव्यासेन सूत्रेण वेत्रकोशं समालिखेत् ॥ २२२ ॥
स्कन्धकोशान्तरं चास्य त्रिभिर्भागैर्विभाजयेत् ।
पद्मशीर्षं तथा ग्रीवां सार्धभागेन कारयेत् ॥ २२३ ॥
कुर्याद् भागेन भागेन कुम्भं चामलसारकम् ।
नवभागोच्छ्रितां जङ्घां तदर्धखरपिण्डकाम् ॥ २२४ ॥
वरण्ड्यन्तरपत्रं च कुर्याद् भागद्वयेन च ।
वैदूर्योऽयं समाख्यातः प्रासादो दानवद्विषः ॥ २२५ ॥
वैडूर्यः ॥
एतस्यैव यदा भद्रे भद्रे स्याद् वर्धमानकः ।
पद्मरागस्तथैव स्याद् कार्योऽयं पद्मरागतः ॥ २२६ ॥
पद्मरागः[13] ॥
पद्मरागस्य भद्रेषु वर्धमानं विवर्जयेत् ।
भद्रस्य पार्श्वद्वितये प्रदद्याद् रथिकाद्वयम् ॥ २२७ ॥

व्यासोच्छ्रायैश्च भद्राणि सिंहकर्णैर्विभूषयेत् ।
यदन्यदस्य तत् सर्वं पद्मरागसमं भवेत् ॥ २२८ ॥
वज्रकोऽयं समाख्यातो विधेयस्त्रिपुरद्विषः ।

वज्रकः ॥

वज्रकस्यैव भद्रेषु पूर्ववद् रथिकास्थितौ ॥ २२९ ॥
षड्भागविस्तृतं तत्र शिखरं विनिवेशयेत् ।
सप्तभागसमुत्सेधं दिक्षु सर्वास्वयं विधिः ॥ २३० ॥
मुकुटोज्ज्वल इत्युक्तः प्रासादोऽयं सुरालयः ।

मुकुटोज्ज्वलः ॥

अस्यैव तु यदा स्थाने भद्रे भद्रे चतुर्दिशम् ॥ २३१ ॥
सिंहकर्णं परित्यज्य वर्धमानो विधीयते ।
ऊर्ध्वाभवत्तृतीयायाः सप्तोच्छ्रायषडायताः ॥ २३२ ॥
ऐरावतोऽयं कर्तव्यः प्रासादस्त्रिदशेसतिः(शितुः) ।

ऐरावतः ॥

ऐरावतस्य संस्थाने प्रासादे पूर्ववत् स्थिते ॥ २३३ ॥
वर्धमानं विहायोर्ध्वं यदा सिंहो निवेश्यते ।
शिखराणि च चत्वारि दिक्षु सर्वासु वर्जयेत् ॥ २३४ ॥
क्षेत्राया(ष्टामे ?)र्विस्तारं गर्भवेश्म निवेशयेत् ।
चतुर्भागायतं भद्रं निर्गमेण विभाजितम् ॥ २३५ ॥
भद्रत्रयं प्रयुञ्जीत भित्तिभागेन वेष्टितम् ।
द्वारोच्छ्रयं स(स्व)विस्तारा(द्वा)र्धेन समुच्छ्रयः ॥ २३६ ॥
गवाक्षस्तत्र कर्तव्यो यथा द्वारं न लङ्घ्यते ।
मध्ये चतुष्किका कार्या द्विभागायामविस्तृता ॥ २३७ ॥
प्रासादो राजहंसोऽयं ब्रह्मादीनां प्रशस्यते ।

राजहंसः ॥

राजहंसस्य संस्थाने तृतीये (य)रथिकोपरि ॥ २३८ ॥

यदार(स्य)शिखरं सप्तसमुच्छ्रायं षडायतम् ।
स्यात् तदा गरुडो नाम गरुडध्वजवल्लभः ॥ २३९ ॥

प्रासादः सर्व[1] + + + + + कारयितुस्तथा ।
गरुडः ॥

अस्यैव मूलशिखरं त्यक्त्वा भागद्वयोन्मितम् ॥ २४० ॥

क्रियन्ते रथिकाः पू(क)र्णे तदूर्ध्वं मूलमञ्जरी ।
क्रियते द्वादशोच्छ्राये (या) दशभागायता यदा ॥ २४१ ॥

तदा स्याद् वृषभो नाम वृषभध्वजवल्लभः ।
वृषभः ॥

स(श)तार्धहस्तविस्तारं ज्येष्ठं मेरुं प्रकल्पयेत् ॥ २४२ ॥

मध्यमे हस्तसंख्या स्यात् (षट्त्र्य द्विकालाधिकः ?) ।
दशत्रिगुणिता (हस्ताभ्यां ?)संख्या प्रोक्ता कनीयसि ॥ २४३ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भागविंशवि(ति)भाजिते ।
विस्तारार्धं भवेद् गर्भगृहं(र्भगृहं)भित्त्या समन्वितम् ॥ २४४ ॥

भागप्रमितविस्तारा गर्भभित्तिर्विधीयते ।
सार्धद्विभागान्या भित्तिस्तद्वदेवान्धकारिका ॥ २४५ ॥

द्विभागा रथिका कार्या कर्णे कर्णे विजानता ।
चतुर्भागा रथा भद्रेष्वेतदर्धेन (वि ?)निर्गता ॥ २४६ ॥

भद्रकर्णान्तयोः कार्या यदाष्टांश(र्यं तदष्टांशं)जलान्तरम् ।
भद्राणां रथिकाः कार्याः पार्श्वयोरुभयोस्तथा ॥ २४७ ॥

रथिकानां च सर्वासां स्वभद्रं विस्तरार्धतः ।
शृङ्गं भद्रं यथैवैकं तथा सर्वाणि कारयेत् ॥ २४८ ॥

दिक्सूत्रेषु (च) सर्वेषु वर्धमानं निवेशयेत् ।
अष्टभागोच्छ्रिता जङ्घा खुरपिण्डं तदर्धतः ॥ २४९ ॥

ये(मे)खलान्तरपत्रे च स्यातां भागद्वयोद्गते ।
प्रथमा रथिकास्तत्र (सपादात्सू ?)त्रयोच्छ्रिताः ॥ २५० ॥

पदपादविहीनाः स्युः क्रमेणोपरिभूमयः ।
दिक्सूत्रेषु सकर्णेषु क्रिया प्राग्वद् विधीयते ॥ २५१ ॥

शिखरं दशविस्तारं भागैर्द्वा (गद्वा)दशकोच्छ्रितम् ।
चतुर्गुणेन सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ॥ २५२ ॥

स्कन्धकोशान्तरं चास्य त्रिभिर्भागैर्विभाजयेत् ।
ग्रीवा च पद्मशीर्षं च तावद् भागार्धमुच्छ्रयात् ॥ २५३ ॥

भागमाम्र(गं चाम्र)लसारं स्यात् कलशो भागमेव च ।
सा(श)तशृङ्गावृतो मेरुरयं प्रासाद ईरितः ॥ २५४ ॥

प्रदक्षिणीकृते तस्या तत्पुण्यं कनकाद्रिणा
शैलेष्टकामये तत् स्यात् कृतेऽस्मिन्नधिकं ततः ॥ २५५ ॥

मेरुः ॥

नन्दिशालस्य संस्थाने तद्रूपे समवस्थिते ।
द्वितीया रथिका कार्या भागद्वयविनिर्गता ॥ २५६ ॥

शेषो भद्रस्य विस्तारः स्वविस्तारोऽ(रा)र्धनिर्गतः ।
अष्टांशायामविस्तारः स्वविस्तारो(रा)र्धनिर्गतः ॥ २५७ ॥

अष्टांशायामविस्तारः(रा) शाला स्यात् पुरतः पुनः ।
तस्या मध्ये भवेद् गर्भो द्विभागायामविस्तरः ॥ २५८ ॥

गर्भभित्तिर्भवेच्चास्य भागेनैकेन निर्गता।
बाह्यभित्तिस्तथैव स्यात् तत्समा चान्धकारिका ॥ २५९ ॥
द्विभागा रथिकास्तस्य सलिलान्तरभूषिताः।
शेषो भद्रस्य विस्तारो भागेनैकेन निर्गमः ॥ २६० ॥
जङ्घोत्सेधं (च) पीठं च विदध्यान्नन्दिसार(शाल)वत्।
रथिकास्तत्र कर्तव्याः कर्ण (र्ण) भागत्रयोच्छ्रिताः ॥ २६१ ॥
षडंशान् विस्तृतः(तं) कुर्याच्छिखरं सप्तचो(मो)च्छ्रितम्।
कार्या केसरिवच्चास्य रेखा सामलसारिका ॥ २६२ ॥
एभिर्गुणैर्युतं चैनं पार्श्वयोरपि योजयेत्।
प्रासादोऽयं लताख्यः स्यात् कर्तव्यो दानवद्विषः ॥ २६३ ॥

लताख्यः ॥

अग्रेतनं यदा पश्चान्न्यस्येतं सरिणं तदा।
भवेत् त्रिपुष्कराख्योऽयं प्रासादस्त्रिदशालयः ॥ २६४ ॥

त्रिपुष्कराख्यः ॥

नन्दिशालस्य सर्वासु दिक्षु(क्ष्व)यं केसरी यदा।
स्यात् तदा पञ्चवक्त्रोऽसौ विधेयः पद्मजन्मनः ॥ २६५ ॥

पञ्चवक्त्रः ॥

यदा च पञ्चवक्त्रस्य मध्ये गर्भा(र्भो) न दीयते।
बाह्यलेखादिकं प्राग्वद् दिक्षु सर्वासु कल्पते ॥ २६६ ॥
चतुःस्तम्भसमा कार्या मध्ये चास्य चतुष्किका।
वितानं चोपरि न्यस्येन्मध्यतस्तस्य भूषणम् ॥ २६७ ॥
हरो हिरण्यगर्भश्च हरिर्दिनकरस्तथा।
एते चतुर्मुखे स्थाप्या नापरेषां भवत्ययम् ॥ २६८ ॥

चतुर्मुखः ॥

चतुःषष्टिकरे कुर्यात् क्षेत्रे मानैकविंशतिः ।
सप्तवर्गपदो गर्भो भित्त्या सह विधीयते ॥ २६९ ॥

स्याद् गर्भभित्तिभागेन भागेनैवान्धकारिका ।
षड्भागं कर्णविस्तारं दशधा प्रविभाजयेत् ॥ २७० ॥

षड्भिर्भागैर्भवेदस्य गर्भो भित्त्या समन्वितः ।
बाह्या भित्तिर्भवेद् भागाद् भागश्चैवान्धकारिका ॥ २७१ ॥

द्विभागं कर्णवैपुल्यमुदकान्तरभूषितम् ।
शेषो भद्रस्य विस्तारश्चतुर्थांशविनिर्गतः ॥ २७२ ॥

क्षोभयेदर्धभागे तु तदर्धेन जलान्तरम् ।
मत्तवारणकैर्विद्यात् स्तम्भैरुपरि शोभिताः ॥ २७३ ॥

रथिकैका त्रिभागेन पुनः सार्धद्विभागिकां ।
तासां परस्परक्षेपो भागो भागो विधीयते ॥ २७४ ॥

शेषं शिखरविस्तारः सार्धषट्कं तदुच्छ्रयः ।
पृथक्सूत्रैस्त्रिगुणितैर्वेणुकोशं समालिखेत् ॥ २७५ ॥

स्कन्धकोशान्तरं भागैश्चतुर्भिस्तस्य भाजयेत् ।
ग्रीवार्धभागमुत्सेधो भागेनामलसारकम् ॥ २७६ ॥

पद्मशीर्षस्त(र्ष त)था भागं कलशो भागसंमितः ।
अर्धभागसमो(मु)त्सेधं कारयेद् बीजपूरकम् ॥ २७७ ॥

सर्वकर्णेषु कर्तव्याः क्रियाश्चैवं विचक्षणैः ।
दिक्सूत्रबाह्यभागेषु वलभीं संनिवेशयेत् ॥ २७८ ॥

निर्गमे पञ्चभागः स्यात् तिर्यक् प्रक्षिप्तभागिकाः ।
अस्या द्विभागिको गर्भो मध्ये भागत्रयोच्छ्रितः ॥ २७९ ॥

भागार्धभागं भित्तिः स्यात् तत्समा चान्धकारिका ।
तस्याश्चाग्रे विधातव्यः षड्दारुकसमन्वितम् ॥ २८० ॥

एकैकां रथिकां सार्धभागां कर्णेषु योजयेत् ।
शेषं भद्रस्य विस्तारो भागः स्यादस्य निर्गमः ॥ २८१ ॥

एवं भद्रं वि(द्वि)भागं स्यात् स्तम्भद्वयसमन्वितम् ।
वलभावर्तयोर्मध्ये भागमेकं च विस्तृतम् ॥ २८२ ॥

तत्रोदकान्तरं कुर्याद् गुणद्वारविभूषितम् ।
नवभागोच्छ्रिता जङ्घा पीठमस्य तदर्धतः ॥ २८३ ॥

मेखलान्तरपत्रे च कुर्याद् भागद्वयोन्मिते ।
रथिका स्याद् द्विभागा च ततः सार्धैकभागिका ॥ २८४ ॥

शेषं शिखरविस्तारः पञ्चांशं शिखरोच्छ्रयः ।
उपर्युपरि कर्तव्यं सर्वतोभद्रकद्वयम् ॥ २८५ ॥

द्वे द्वे च सर्वतोभद्रे कर्णे कर्णे निवेशयेत् ।
दिक्सूत्रेषु समस्तेषु क्रियामेवं प्रकल्पयेत् ॥ २८६ ॥

विस्तार शिखरस्याष्टौ भागात्स्यार्धसमुच्छ्रयः ।
पञ्चव्यासेन सूत्रेण + + + + + + + + ॥ २८७ ॥

वेणुकोशान्तरं चास्य त्रिभिर्भागैर्विभाजयेत् ।
ग्रीवा च पद्मशीर्षं च भागेन स्यादिदं द्वयम् ॥ २८८ ॥

प्रत्येकं भागिकौ कार्यौ कलशामलसारकौ ।
त(न)वात्मकोऽयं कथितः प्रासादस्त्रिदशालयः ॥ २८९ ॥

नवात्मकः ॥

विन्यसेद् दि(दी)शमैशान्यामाग्नेय्यां पुरुषोत्तमम् ।
ब्रह्माणं वायुदिग्भागे नैर्ऋते च दिवाकरम् ॥ २९० ॥

मध्यगर्भे शिवः स्थाप्यः प्राच्यामपि पुरन्दरः ।
धर्मोयमां(याम्यां) प्रतीच्यां च वरुणः सोम उत्तरे ॥ २९१ ॥

(भक्काठा ?) शक्तिसम्पन्नः पूर्वायतनसन्निधौ ।
प्रासादं कारयेद् यत्नात् तदाद्यं नैव पीडयेत् ॥ २९२ ॥

उत्कृष्टमपकृष्टं वा यत्र स्थाने निवेशयेत् ।
प्रासादं तत्र कर्माणि यानि तान्यभिदध्महे ॥ २९३ ॥

सम्मुखं नैव कुर्वीत हीनं वा यदि वाधिकम् ।
वेदभागास्तं तव सश्रितस्तंस्या स्यात्प्रासादोऽतिविगर्हितः ॥२९४॥

अन्योन्यं दक्षिणे वेधो हीन इत्यभिधीयते ।
वेधभागामृते मृत्युं हीने हानिं विनिर्दिशेत् ॥ २९५ ॥

हरो हिरण्यगर्भश्च हरिर्दिनकरस्तथा ।
एते देवाः समाख्याताः परस्परविरोधिनः ॥ २९६ ॥

एता न दक्षिणापार्श्वे स्थापयेत् पुरमाश्रितान् ।
वामतो नान्यदेवानां ना(स्ति ?)पि हीनालयेषु च ॥ २९७ ॥

नैतेषां दक्षिणे कुर्यादन्येषामपि चालयम् ।
हीनं वा यदि वाहीनं यदीच्छेच्छिय आत्मनः ॥ २९८ ॥

तेषामुत्तरतो नू(ही)नं यदि(दी)च्छेद् देवतालयम् ।
प्रासादपदमानेन नवषट्त्रिंशदा(द)न्तरे ॥ २९९ ॥

प्रासादं कारयेदन्यं मर्मवेधविवर्जितान्(तम्) ।
पुरतः पृष्ठतो वापि पार्श्वयोरुभयोरपि ॥ ३०० ॥

महाममर्माणि चत्वारि कुर्याद् यत्ताघतोत्तरे ।
क्षणमध्येषु सर्वेषु द्रव्यमेकं न दापयेत् ॥ ३०१ ॥

तदा युग्म + + + + वेधमर्म विवर्जयेत् ।
क्षणमध्ये यदा द्रव्यमेकं मोहात् प्रदीयते ॥ ३०२ ॥

कर्तृकारकयोः पीडा भवेत् पूजा न तादृशी ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन स्थपतिः कारकोऽपि च ॥ ३०३ ॥

मर्माणि वर्जयेद् यत्नात् प्रासादस्य समीपतः ।
अथ मर्मवियुक्तो(क्तं) यः प्रासादं कर्तुमिच्छति ॥ ३०४ ॥

प्रासादतः सदा तेन विधेयं महदन्तरम् ।
(प्रासादां तूत्तरं कवः) कार्यं फलपुष्पैर्विभूषितम् ॥ ३०५ ॥

य एतैर्लक्षणैर्युक्तं कारयेद् देवतालयम् ।
धनधान्यमवाप्नोति मोदते सुखमेव च ॥ ३०६ ॥

हरो हिरण्यगर्भश्च हरिर्दिनकरोऽपि च ।
एते देवाः समाख्याता देवनामपि पूजिताः ॥ ३०७ ॥

पृथक्त्वेन च कर्तव्या एकरूपसमन्विताः ।
अष्टबाहुश्चतुर्वक्त्रः कुण्डली मुकुटोज्ज्वलः ॥ ३०८ ॥

हारकेयूरसंयुक्तो रत्नमालोपशोभितः ।
ऋष्यागतपुरः कार्यः पद्महस्तो दिवाकरः ॥ ३०९ ॥

शङ्खचक्रधरो देवो वामे च मधुसूदनः ।
कण्ठाभरणसंयुक्तो मूर्धा च मुकुटोज्ज्वलः ॥ ३१० ॥

ब्रह्मा पश्चिमतः कार्यो बृहज्जठरमण्डलः ।
कुण्डिकामक्षसूत्रं च दधत् कूर्चविभूषितः ॥ ३११ ॥

प्रासादा रुचकादयोऽत्र ललिताः प्राग् विंशतिः पञ्चयुक्
तावन्तश्च ततोऽनु केसरिमुखाः(स)न्धारकाः कीर्तिताः ।

मिश्राख्या नव पञ्च चानुकथिताःस्तद्वन्निगूढाख्यया
षष्टिः स्याच्चतुरन्वितेति विदिता सैषा भवेत् सम्पदे ॥ ३१२ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारापरनाम्नि वास्तुशास्त्रे
रुचकादिचतुःषष्टिप्रासादको नाम
षट्पञ्चाशोऽध्यायः ॥

अथ मेर्वादिविंशिका नाम सप्तपञ्चाशोऽध्यायः ।

अथान्यान् कथयिष्यामः समासात् सूक्ष्मलक्षणान् ।
पञ्चाशतमिहोत्कृष्टान् प्रासादान् श्रीधरादिकान् ॥ १ ॥

श्रीधरो हेमकूटश्च सुभद्रो रिपुकेसरी ।
पुष्पो विजयभद्रश्च श्रीनिवासः सुदर्शनः ॥ २ ॥

भगवत्याः प्रिया ह्येते तथा कुसुमशेखरः ।
देवस्य शम्भोर्दयितः प्रासादः सुरसुन्दरः ॥ ३ ॥

नन्द्यावर्तश्च पूर्णश्च सिद्धार्थः सिरव(शङ्ख)वर्धनः ।
त्रैलोक्यभूषणश्चेति पद्मसु(स्तु) ब्रह्मणः प्रियः ॥ ४ ॥

पक्षचाहुर्विशालश्च तथान्यः कमलोद्भवः ।
हंसध्वज इति ख्याताः प्रासादा ब्रह्मणः प्रियाः ॥ ५ ॥

लक्ष्मीधराक्ष(क्ष्य)ः प्रासादो वस्त(स)तौ मधुविद्विषः ।
महावज्रो रतितनुः सिद्धकामस्तथापरः ॥ ६ ॥

पञ्चचामरसंज्ञश्च नन्दिघोषाख्य एव च ।
अनुकीर्णः सुप्रभश्च सुरानन्दोऽथ हर्षणः ॥ ७ ॥

दुर्धरो दुर्जयश्चैव त्रिकूटो नवशेखरः ।
पुण्डरीकः सुनाभश्च महेन्द्रः शिखिशेखरः ॥ ८ ॥

वराटः सुमुखः शुद्धश्चत्वारिंशादितीरिताः ।
मिश्रकास्तु दश प्रोक्ता मिथः कर्मप्रभेदतः ॥ ९ ॥

विज्ञेयो नन्दसंज्ञश्च महाघोषस्तथापरः ।
वृद्धिरामाभिधानश्च प्रासादोऽन्यो वसुन्धरः ॥ १० ।
मुद्गकोऽथ बृहच्छालस्तथा(थै) व च सुधाधरः ।
संवराख्यः शुकनिभस्तथा सर्वाङ्गसुन्दरः ॥ ११ ॥
पञ्चाशदेवं कथिता प्रासादानां यथाक्रमम् ।
इदानीं लक्ष्मतो ब्रूमः श्रीधरं सर्वकामिकम् ॥ १२ ॥
वल्लभं सर्वदेवानां पुण्यानां कारणं परम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्विंशतिभाजिते ॥ १३ ॥
द्वादशाखिलकोणेषु कर्णशृङ्गाणि योजयेत् ।
विस्तारं च चतुर्भागमेकैकस्य विनिर्दिशेत् ॥ १४ ॥
परस्परं च निष्कोऽसा(विष्कम्भो) द्विपदोऽत्र विधीयते ।
द्व्यंशानि कर्णि(र्ण)भद्राणि निर्गमश्चार्धभागिकः ॥ १५ ॥
कर्णकर्णपदेन्यस्यात् पदार्धाधेत विस्तृतः ।
वारिमग्नो विधातव्यो मध्यगः पूर्वमानयोः ॥ १६ ॥
भद्रस्य मानमुद्दिष्टं विस्तारात् दशभागिकम् ।
निर्गमश्च त्रिभिर्भागैः समसूत्रसमाहितः ॥ १७ ॥
द्विपादा बाह्यभित्तिस्तु द्विपादा चान्धकारिका ।
भवेच्छतपदः कन्दो गर्भः षड्विंशदंशकः ॥ १८ ॥
द्विपदः कर्णकन्दश्च प्रत्यङ्गं पदिकं स्मृतम् ।
निर्गतं चार्धभागेन चतुर्दिक्षु व्यवस्थितम् ॥ १९ ॥
भागेन निर्गता कार्या शाला चास्य चतुष्पदा ।
अभ्यन्तरं बाह्यभित्तेः कन्दस्य च तथा बहिः ॥ २० ॥

उभयोरन्तरं कार्यं विस्तारात् पञ्चभागिकम् ।
अन्तराले च कुर्वीत शृङ्गं तच्च चतुष्पदम् ॥ २१ ॥
विभागस्तादृशोऽस्य स्याद् बाह्यशृङ्गस्य यादृशः ।
भित्तिकन्दान्तराले च कार्यं षड्दारुकं बुधैः ॥ २२ ॥
इतिकातोरणयुतं चतुर्दिक्षु मनोरमम् ।
पुरतो मण्डपं कुर्यात् सर्वलक्षणसंयुतम् ॥ २३ ॥
भागैः पञ्चाशता कुर्यादस्य मानमिहोर्ध्वगम् ।
एषां मध्ये सविंशत्या प्रविधेयास्तुलोदयाः ॥ २४ ॥
तेषां मध्येऽशकैः षड्भिर्वेदीबन्धो विधीयते ।
नवधा भाजिते तत्र वेदीबन्धे समैः पदैः ॥ २५ ॥
कुम्भश्चतुष्पदस्तत्र द्विपदस्तु मसूरकः ।
भागेनान्तरपत्रं स्यान्मेखला द्विपदाः स्मृताः ॥ २६ ॥
मूलभागास्तु ये तैः स्याज्जङ्घा दशभिरुच्छ्रिताः ।
द्विपदा मेखला प्रोक्ता द्व्यंशे चान्तरपत्रके ॥ २७ ॥
अधस्तादूर्ध्वपक्ष(ट)स्य तलपट्टस्य चोपरि ।
षोडशांशा विधातव्यास्तत्रैतत् कर्म चार्चयेत् ॥ २८ ॥
भागेन रूपधारा स्यात् सार्धा सार्धा च सेनकम् ।
वेदी भागत्रयोत्सेधा + द्वेनासनपट्टकः ॥ २९ ॥
सोर्ध्व(सार्ध)भागेन कर्तव्यमूर्ध्वचन्द्रावलोकनम् ।
आसनस्योर्ध्वतः स्तम्भाः सार्धपञ्चपदाः स्मृताः ॥ ३० ॥
भागेनोच्छ्रालकं कार्यं शाष(र्शीर्ष) सार्धपदोन्नतम् ।
पट्टः स्याद् द्विपदोत्सेधस्त्रिपदश्छाद्यविस्तरः ॥ ३१ ॥
लम्बनं तु तदर्धेन यथाशोभमथापि वा ।
ऊर्ध्वनान्तरः(र्ध्वेनान्तर)पत्रस्य कम्प(म्प्य)नेऽप्ययथाक्रमम् ॥

कोणेषु कूटः कर्तव्यो विविधैः कर्मसम्भ्रमैः ।
विस्तारः स्याच्चतुर्भागस्तेषां षड्भाग उच्छ्रयः ॥ ३३ ॥
कर्णा घण्टासमायुक्ताः कूटमानं विधीयते ।
तँत्र मृत्युक्रमात् कुर्यादेकैकं च तदूर्ध्वतः ॥ ३४ ॥
तेषां च तुल्यता कार्या विस्तारादुच्छ्रयादपि ।
चत्वार एककर्णे स्युरेवं सर्वेषु षोडश ॥ ३५ ॥
सिंहकर्णस्य विस्तारा(र)मानं स्यादष्टभागिकम् ।
षड्भागस्तु तथोत्सेधो रथिकैश्च विभूषणम् ॥ ३६ ॥
गुणद्वा(ता)रसमायुक्तः शूरसेनाभिधानकः ।
सिंहकर्णो विधातव्यः सर्वकर्मसमाकुलः ॥ ३७ ॥
सिंहकर्णोदयादूर्ध्वमुरोमञ्जरिका भवेत् ।
विस्तारादष्टभागासावुच्छ्रायन(यान्न)वभागिका ॥ ३८ ॥
लतापञ्चकसंयुक्ता मञ्जरी स्यात् सुशोभिता ।
ग्रीवा पादोनभागा स्यादण्डकं भागमुच्छ्रितम् ॥ ३९ ॥
चन्द्रिका चार्धभागेन कलशश्चैव भागिकः ।
कूटमूर्ध्वे(र्ध्नि) द्वितीया स्यादुरोमञ्जरिका तथा ॥ ४० ॥
(भागात्तद्वादशविस्तीर्णा तु सार्धा न त्रिदशावाच्छ्रिता ?) ।
भागमेकं भवेद् ग्रीवा सार्धभागेन चाण्डकम् ॥ ४१ ॥
कपर्दि चार्धभागेन कलशश्च द्विभागिकः ।
उरःशिखरकान्य(न्य)ष्टौ भवन्त्येवं चतुर्द (र्दि)शम् ॥ ४२ ॥
द्वितीयकूटकस्योर्ध्वे कर्तव्या मूलमञ्जरी ।
भागषोडशविस्तारा पदाष्टादशकोदयः(या) ॥ ४३ ॥

स्कन्धमानं हि सर्वेषां यथोक्तं शालवास्तुनि ।
ग्रीवा सार्धपदांशा स्यादण्डकं द्विपदान्वितम् ॥ ४४ ॥

कङ्कतीफलतुल्यानि कुर्यात् सर्वाण्डकानि च ।
द्विपदं च(म)ण्डिकायुग्मं कार्यं सामलसारकम् ॥ ४५ ॥

तस्योपरि स्यात् कलशो वर्तुलस्त्रिपदोच्छ्रितः ।
तोरणैर्मकरैः पत्रैः साग्रैश्च सव(म)रालकैः ॥ ४६ ॥

हस्तिमुण्डैः समाकीर्णमध(प्स)रोगणभूषितम् ।
ईदृशं श्रीधरं कुर्यात् सर्वालङ्कारभूषितम् ॥ ४७ ॥

श्रीधरं कारयेद् यस्तु किञ्चर्थमपि मानवः ।
इहैव लभते(वसतः ?) सौख्यममुत्रेन्द्रत्वमाप्नुयात् ॥ ४८ ॥

भोगान् भुक्त्वा पुमान् स्वर्गं नीयते च परे पदे ।
सर्वपापविनिर्मुक्तः शान्तश्च स्यान्न संशयः ॥ ४९ ॥

श्रीधरः ॥

हेमकूटमथ ब्रूमः शुभलक्षणसंयुतम् ।
सर्वविद्याधरस्थानमाश्रयः स पिनाकिनः ॥ ५० ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे षड्विंशत्यंशभाजिते ।
तत्र स्युः षड्पदाः कर्णाः शाला द्वादशभागिकाः ॥ ५१ ॥

निर्गताश्च त्रिभिर्भागैर्भवन्त्येताश्चतुर्दिशम् ।
अष्टभागायता भूयो निर्गमश्च त्रिभिः पदैः ॥ ५२ ॥

चतुःस्तम्भाश्चतुष्पार्श्व(श्वा) दिक्षु सर्वास्वयं विधिः ।
कर्णशालान्तरं कार्यं पदेनैकेन विस्तृतम् ॥ ५३ ॥

प्रविष्टं तत् पदेनैकं तदेवात्र जलान्तरम् ।
पदेन कर्णे कोणः स्यात् प्रत्यङ्गे पदविस्तृते ॥ ५४ ॥

निर्गते चार्धभागेन सममाने मनोरमे ।
द्विपदा रथिका भद्रे निर्गतार्धपदेन सा ॥ ५५ ॥
चतुक(ष्क)र्णेषु कर्तव्यं (मानषेमेवंधुनु ?) धीमता ।
बाह्यभित्तेस्तु विस्तारस्त्रिपदः परिकीर्तितः ॥ ५६ ॥
चतुःषष्टिपदो गर्भस्तद्भित्तिस्त्रिपदा भवेत् ।
त्रिपदं कर्णमानं स्याद् वारिमार्गेण संयुतम् ॥ ५७ ॥
पदार्धं वारिमार्गः स्यात् पदमस्य प्रवेशकः ।
शालाष्टपदविस्तीर्णा भागार्धेन विनिर्गता ॥ ५८ ॥
चतुर्भागायता भद्रं पुनर्भागार्धनिर्गतम् ।
तलन्यासौ(सो) हेमकूटे विभक्तपदनिश्चयात् ॥ ५९ ॥
अस्याग्रे मण्डपं कुर्यान्महान्तं गुणपूजितम् ।
ऊर्ध्वं (तु) हेमकूटस्य द्विगुणं स्यात् कलाधिकम् ॥ ६० ॥
अधस्तादासनं तस्य सप्तभागसमुच्छ्रितम् ।
भागेनैकेन खुरके न मध्ये पूर्वमानयोः ॥ ६१ ॥
अत ऊर्ध्वं पुनर्भूमः पादमानमनुक्रमात् ।
सप्तभागोन्नतं कुर्याद् वेदीबन्धे(न्धं) सुशोभनम् ॥ ६२ ॥
तस्यार्धं कुम्भकस्यार्धं भागेन कलशोन्नतिः ।
पदार्धेनान्तरं पत्रं यथाशोभं विधीयते ॥ ६३ ॥
सार्धं पदं पुनः प्रोक्ता कपोताली सुशोभना ।
दशभागोच्छ्रिता जङ्घा कर्तव्यातिसुलक्षणा ॥ ६४ ॥
अस्योपरि विधातव्यं भरणै (णं) द्विपदोच्छ्रितम् ।
मेखलान्तरपत्रे तु विधीयेते पदत्रये ॥ ६५ ॥
अधस्तान्मेखलायास्तु खुरकस्य तथोपरि ।
एकोनविंशतिं भागानन्तरं संप्रचक्षते ॥ ६६ ॥

कर्मप्रमाणमेतस्य पृथङ् मध्येऽभिधीयते ।
द्विपदं (राजासेनं स्याद्भेदा + + चतुष्पदा ॥ ६७ ॥
भवत्यासनपट्टस्य कल्पना भागमानतः ।
सार्धं भागद्वयं कार्यमूर्ध्वं चन्द्रावलोकनम् ॥ ६८ ॥
स्तम्भानासनपट्टार्धेन युञ्ज्यादष्टभागिकान् ।
भरणस्तम्भशीर्षे च प्रत्येकं पदके स्मृते ॥ ६९ ॥
द्विपदश्चार्धपट्टः स्याच्छाद्यकेन सुशोभितः ।
त्रिपदं छाद्यकं तत्र विस्तारेण प्रकीर्तितम् ॥ ७० ॥
एतन्मानं समाख्यातमलिन्देषु चतुर्दिशम् ।
ऊर्ध्वमन्तरपत्रस्य कथयामो यथाक्रमम् ॥ ७१ ॥
षट्पदे कर्णविस्तारा(रे) सप्तांशा कर्णमञ्जरी ।
ग्रीवामर्धपदं कुर्यात् पदमेकं तथाण्डकम् ॥ ७२ ॥
अर्धांशा चन्द्रिका च स्यादेकांशः कलशोच्छ्रयः ।
अस्योरोमञ्जरी कार्या विस्तारेण चतुष्पदा ॥ ७३ ॥
ग्रीवाण्डके विधातव्यं(व्ये)नागेनार्धेन कुम्भकः ।
सिंहकर्णस्तु कर्तव्यो द्विपदोऽर्धेन मध्यतः ॥ ७४ ॥
इत्थं पञ्चाण्डकाः कर्णे हेमकूटेषु कीर्तिताः ।
अष्टांशविस्तृतं कुर्यादुदयेन च षट्पदम् ॥ ७५ ॥
अलिन्दस्योर्ध्वभागस्तं(स्थं) सिंहकर्णं मनोरमम् ।
सिंहकर्णे द्विभागस्थो(स्थां) द्वादशांशकविस्तृत(तान्) ॥ ७६ ॥
उरोमञ्जरिकां कुर्यात त्रयोदशपदोच्छ्रिताम् ।
सप्तांशविस्तृतः स्कन्धो ग्रीवा च पदमुच्छ्रिता ॥ ७७ ॥

अण्डकं सार्धभागेन चन्द्रिकार्धपदा स्मृता ।
आकाशलिङ्गं कुर्वीत द्विपदं सुमनोरमम् ॥ ७८ ॥

विस्तारो मूलमञ्जर्या भागविंशतिसंमितः ।
उच्छायोऽस्यैकविंशत्या स्कन्धो द्वादशभागिकः ॥ ७९ ॥

पञ्चभौमस्तु कर्तव्यो यथा चारुः स जायते ।
प्रथमा भूमिका तत्र पञ्चभागा विधीयते ॥ ८० ॥

परा परार्धभागेन न्यूना न्यूना विधीयते ।
स्कन्धमानं विधातव्यं पदेनैकेन चोन्नतम् ॥ ८१ ॥

विभज्य दशधा कुर्याल्लताः पञ्चातिसुन्दरीः ।
हेमकूटस्य कर्णेषु प्रत्यङ्गे नरकिन्नराः ॥ ८२ ॥

म(अ)न्ये तिलककूटाश्च कर्तव्यास्तु निरन्तराः ।
ईदृशी मञ्जरीहे(है)मे विधेया कूटनिर्गता ॥ ८३ ॥

ग्रीवा सार्धपदा प्रोक्तो (क्ता) विस्तारादष्टभागिका ।
अण्डकं द्विपदोत्सेधमेकादशपदायतम् ॥ ८४ ॥

दण्डिका सार्धभागो च (चा) विस्तारा न(न्न)वभागिका ।
त्रिपदः कलशः कार्यो विस्तारेणोच्छ्रयेण च ॥ ८५ ॥

एवंविधं विधत्ते यो हेमकूटं मनोरमम् ।
स क्रीडति पुमान् स्वर्गे यावत् क्रीडा पिनाकिनः ॥ ८६ ॥

हेमकूटः ॥

सुभद्राख्यमथ ब्रूमः प्रासादं भद्रभद्रकम् ।
सुभद्रोऽयमतः प्रोक्तो भद्रे भद्रे यतोऽन्वितः ॥ ८७ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्दशविभाजिते ।
गर्भः षोडशभिर्भागैः स्क(क)न्दः षट्पदविस्तृतः ॥ ८८ ॥

भित्तिः स्यात् पदविंशत्या तत्र कन्दसमाः सृ(स्मृ)ताः ।
कर्णाः प्रत्यङ्गको(का)न्येषां प्रत्येकं पदविस्तरात् ॥ ८९ ॥

द्व्यंशो मध्यगविस्तार उभयोर्निर्गत(म)ः पदम् ।
द्व्यंशः सरसि विस्तार आक्रान्तपदनिर्गमैः ॥ ९० ॥

द्विपदा बाह्यभित्तिः स्याद् विस्तारेण सुशोभिता ।
चतुष्पदायतः कर्णो भद्रं तस्य द्विभागिकम् ॥ ९१ ॥

निर्गमोऽस्यार्धभागेन स्यादेवं सुन्दरं कृतम् ।
कर्णे कोणासु(स्तु) पदिका दिक्षु सर्वासु शोभनाः ॥ ९२ ॥

निगूढविस्तरः कार्यः सार्ध(र्ध)पञ्चपदोन्मितः ।
द्विपदो निर्गमस्तत्र सर्वदिक्षु विधीयते ॥ ९३ ॥

सलिलान्तरकं कुर्यादन्तरे कर्णभद्रयोः ।
प्रविष्टं पदमानेन पदपादेन विस्तृतम् ॥ ९४ ॥

ऊर्ध्वमानमथैतस्य यथावदभिधीयते ।
राजपीठं विधातव्यं भागार्धेनातिसुन्दरम् ॥ ९५ ॥

ऊर्ध्वभागेन खुरकपीठं स्याच्चतुरंशकम् ।
द्विपदः कुम्भकोत्सेधः पादोनं सोम(स्यान्म)सूरकम् ॥ ९६ ॥

भागार्धेनान्तरं पत्रं पादोनांशेन मेखलाः ।
षड्भागमुच्छ्रिता जङ्घा भागेन ग्रासपट्टिकाः ॥ ९७ ॥

मेखलान्तरपत्रे च प्रत्येकं पदके स्मृते ।
पट्टादधरखुरादूर्ध्वं भागा सैकां दशान्तरम् । ॥ ९८ ॥

राजासनं पदं प्रोक्तमुत्सेधं(धे)नातिशोभनम् ।
अर्धेनात्यधिके कार्ये द्वे पदे वेदिकोच्छ्रयः ॥ ९९ ॥

पदार्धमासनं कार्यं ह्यंशं चन्द्रावलोकनम् ।
ऊर्ध्वमासनपट्टस्य स्तम्भः पञ्चपदान्वितः ॥ १०० ॥
(पञ्चपदान्वितः ?)

भरणं स्तम्भशीर्षं च पदेन स्यात् समुच्छ्रितम् ।
छाद्यकेनावृतं कुर्यात् पदेनैकेन पट्टकम् ॥ १०१ ॥

द्विपदस्थः प्र (इछाद्य)विस्तारः पदेनैकेन लम्बनम् ।
ऊर्ध्वमन्तरपत्रस्य कथायामो यथास्थितम् ॥ १०२ ॥

चतुष्पदेषु कर्णेषु ये कर्णाः पदिकाः स्थिताः ।
तेषु (षिखरकाः ?) कार्या विस्तारोच्छ्रायतः पदम् ॥ १०३ ॥

कलशोनं तथा ग्रीवा पदार्धेन समुच्छ्रिता ।
द्विपदः सिंहकर्णस्तु विस्तारोच्छ्रायतः समः ॥ १०४ ॥

(शिखिरोऽध ?) विधातव्या त्रिपदी कर्णमञ्जरी ।
ऊर्ध्वं च त्रिपदा स (सा) स्याद् द्विपदा स्कन्धविस्तृतिः ॥ १०५ ॥

सार्धभागेन कर्तव्यं सग्रीवं कलशाण्डकम् ।
सिंहप्रासादवत् कर्णा विधेयाः शुभलक्षणाः ॥ १०६ ॥

मूलमानेन विस्तीर्णा निर्गू(गू)ढस्योपरि स्थिताः ।
द्वितीयश्च तृतीयश्च तदूर्ध्वं च समुच्छ्रितः ॥ १०७ ॥

कर्णस्थकलशादूर्ध्वं कर्तव्या मूलमञ्जरी ।
विस्तारो दशभागांशानु(गःस्याद्यु)च्छ्रायो द्वादशांशकः ॥१०८॥

लताभिः पञ्च(वि ?)भिर्युक्ता विचित्रैश्चापि कर्मभिः ।
षट्पदोऽस्य स्मृतः स्कन्धो ग्रीवा चास्य चतुष्पदा ॥ १०९ ॥

विस्तारेण समाख्याता पादोनं पदमुच्छ्रिता ।
अण्डकां(कं) साङ्घ्रिभागेन (र्व ?)षड्भागविस्तृतम् ॥११०॥

पादोनं चन्द्रिकाभागं कलशश्च द्विभागिकः ।
प्रासादं ये सुभद्राख्यं कारयन्ति सुलक्षणम् ॥ १११ ॥

कल्पकोटिसहस्राणि भद्रं तेषां शिवाग्रतः ।
सुभद्रः ॥
सर्वपापक्षयकरस्त्रिषु लोकेषु कीर्तितः ॥ ११२ ॥

रिपुकेसरिसंज्ञोऽयं प्रासादः परिकीर्त्यते ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भागविंशतिभाजिते ॥ ११३ ॥

द्विपदा बाह्यभित्तिः स्यान्मध्यभित्तिश्च तावता(ती) ।
भ्रमणी द्विपदा कार्या विस्तारात् सर्वदिग्रताः(ग्गता) ॥ ११४

गर्भोऽष्टविस्तृतः कर्णः(+ कन्द ?)सार्धभागिकः ।
चतुर्भागायतं भद्रं कुर्याद् भागेन निर्गतम् ॥ ११५ ॥

रथकोऽसौ समुद्दिष्टो विधातव्यश्चतुर्दिशम् ।
पार्श्वयोश्च प्रतिरथौ कार्यौ सार्धपदायतौ ॥ ११६ ॥

पदार्धेन विनिष्क्रान्तौ + + + विविधेष्वपि ।
कर्णायामश्चतुर्भागो द्विपदं कर्णभद्रकम् ॥ ११७ ॥

पदार्धेन विनिष्क्रान्तं बाह्यकर्णे व्यवस्थितम् ।
पद पादेन विस्तीर्णं प्रविष्टं पदमात्रकम् ॥ ११८ ॥

कार्यं जलान्तरं मध्ये कर्णस्य तिलकस्य च ।
त्र्यंशास्तिलकविस्तारः पदेनैकेन निर्गमः ॥ ११९ ॥

सुवर्णिताः स्युस्तिलका भद्रकोणव्यवस्थिताः ।
अष्टभागं भवेद् भद्रं पदत्रयविनिर्गतम् ॥ १२० ॥

चतसृष्वपि तद् दिक्षु कर्तव्यं स्तम्भभूषितम् ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमः प्रतिपत्रं सुखावहम् ॥ १२१ ॥

ऊर्ध्वप्रमाणं द्विगुणं कर्तव्यं द्विकलाधिकम् ।
भागैरेकोनविंशत्या मध्ये कार्यस्तलोदयः ॥ १२२ ॥
एभ्यो मध्याद् विधातव्या वेदीबन्धाः सुशोभनाः ।
द्विपदः कुम्भकः सार्धं पदं तु कलशो भवेत् ॥ १२३ ॥
मेखलान्तरपत्रे तु कार्ये सार्धपदोन्नते ।
नवभागोन्नता जङ्घा द्विपदा रूपपट्टिका ॥ १२४ ॥
मेखलान्तरपत्रे तु विदधीत पदद्वयम् ।
मध्यं स्यात् षोडशपदं (मानायाः?)खुरके(को)ऽस्य च ॥ १२५ ॥
राजसेना तथा वेदी तद्वदासनपट्टकम् ।
पदैः पञ्चभिरेतानि विदध्यादूर्ध्वमानतः ॥ १२६ ॥
चन्द्रावलोकनं कुर्याद् द्विपदं भागमानतः ।
उपर्यासनपट्टस्य स्तम्भः स्यात् सप्तभागिकः ॥ १२७ ॥
भरणं स्तम्भशीर्षं च द्विपदं चोर्ध्वमानतः ।
द्विपदः पट्टपिण्डः स्यात् त्रिपदश्छाद्यविस्तरः ।. १२८ ॥
ऊर्ध्वमन्तरपत्रस्य साम्प्रतं परिकीर्त्यते ।
चतुष्पदः कर्णशृङ्गमायामोच्छ्रायतः ++ ॥ १२९ ॥
ग्रीवाण्डकं च भागेन चन्द्रिकार्धपदेन च ।
कलशश्चार्धभागेन कर्तव्योऽत्र न संशयः ॥ १३० ॥
अस्योर्ध्वतः प्रकर्तव्या द्वितीया कर्णमञ्जरी ।
त्रिपदायामविस्तारा ग्रीवाण्डकलशा पदम् ॥ १३१ ॥
भद्रकर्णाश्रिते द्व्यंशो विस्तारस्तिलके स्मृतः ।
उच्छ्रयस्त्रिपदस्तस्य द्वितीयः स्यात् तदूर्ध्वतः ॥ १३२ ॥
सार्धद्विपद उच्छ्रायो विस्तारो द्विपदः स्मृतः ।
सप्तभागोन्नतं तद्वद् विस्तारादष्टभागिकम् ॥ १३३ ॥

सिंहकर्णौ(र्णं) प्रकुर्वीत सुसूत्रमानपूर्वकम् ।
उरोमञ्जरिका कार्या द्वितीया तिलकोर्ध्वतः ॥ १३४ ॥

अर्धभागायता मूले नवभागमितोच्छ्रया ।
तस्यास्तु स्कन्धविस्तारो भागैः स्यादर्धपञ्चमैः ॥ १३५ ॥

ग्रीवार्धभागमुत्सेधाद् भागेनामू(म)लसारकम् ।
चन्द्रिका चार्धभागेन कलशो भागमुच्छ्रितः ॥ १३६ ॥

द्वितीया कर्णशृङ्गस्य स्यादूर्ध्वे मूलमञ्जरी ।
भागा(ग)द्वादशविस्तारा कलयाभ्यधिकोर्ध्वतः ॥ १३७ ॥

स्कन्धः सप्तपदश(दः) प्रोक्तो ग्रीवा भागसमुच्छिता ।
अण्डस्य द्व्यंश उत्सेधो विस्तारः सप्तभागिकः ॥ १३८ ॥

चन्द्रिकैकेन भागेन कलशस्तु द्विभागिकः ।
तला(लता)नागरिका कार्यानात्यन्तक्त(नान्यत् क)मात्र योजयेत् ॥

जेस्मिन् विजयमिच्छन्ति भोगान् सुविपुलानपि ।
सर्वपापप्रणाशं च कार्यो वा रिपुकेसरी ॥ १४० ॥

रिपुकेसरी ॥

इदानीं प्रेष(पुष्प)कं नाम प्रासादमभिदध्महे ।
निर्मितं(तो) धनदस्यार्थे (यः) पूर्वं विश्वकर्मणा ॥ १४१ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्दशविभाजिते ।
विभज्यस्त्रिपदाकीर्णं चत्वारोऽपि विदिग्र(ग्ग)ताः ॥ १४२ ॥

कर्णमकर्णगर्भाद्य सूत्रं तेन समानि च ।
रक्तानि दत्त्वा सूत्राणि तदग्रद्वितयः स्मृताः ॥ १४३ ॥

सूत्रेण चतुरः कर्णान् दिक्स्थानुत्पात(द)येत् ततः ।
चत्वारोऽन्ये पुनः कर्णाः संसिद्धाः सर्वमे (ए)व हि ॥ १४४ ॥

एवमष्टदला(न्) कर्णान् वृत्तानेवं(व) प्रकल्पयेत् ।
भागप्रवेशविस्तारं कर्णान्ते च जलान्तरम् ॥ १४५ ॥

शाला स्यात् षट्पदायामा त्रिपदोऽस्याश्च निर्गमः ।
द्विपदा बाह्यभित्तिः स्यात् षट्पदा कन्दविस्तृतिः ॥ १४६ ॥

कन्दगर्भस्थितं तन्त्रं भ्रामयेत् कर्णकंवत ।
उत्पद्यते ततो वृत्तं समसूत्रं सुशोभनम् ॥ १४७ ॥

कुर्वीत तस्य मध्ये तु कन्दं षोडशपत्रकम् ।
भित्तिकन्दान्तराले यच्छेषं + स्याद्भमन्तिका ॥ १४८ ॥

पुष्पकस्य तलन्यासः पञ्चपुष्पाकृतिर्भवत् ।
इदानीमूर्ध्वमस्यैव कथ्यते मानपूर्वकम् ॥ १४९ ॥

(एकोनत्रिंशदन्यूर्ध्वं सा स्युः पदान् पूर्वं ?) यथाक्रमम् ।
अतो बहिर्विधातव्यः पीठबन्धः पदत्रयम् ॥ १५० ॥

(जयो ?) कुम्भः सपादांशः पादोनः स्यान्मसूरकः ।
अर्धेनान्तरपत्रं स्यात् कपोताली च तत्समा ॥ १५१ ॥

माला विद्याधरी कार्या पुष्पहस्तैरलङ्कृता ।
पदद्वादशकोत्सेधः (सगुरुः ?) स्यात् तुलोदयः ॥ १५२ ॥

अस्य मध्ये विधातव्यो वेदीबन्धस्त्रिभागिकः ।
पदार्धं खुरकं कुर्याद् भागेनैकेन कुम्भकम् ॥ १५३ ॥

मसूरकं पदार्धेन मेखला पदमानतः ।
षड्भागमुच्छ्रिता जङ्घा पुष्पके परिकीर्तिता ॥ १५४ ॥

व(म)रालग्रास(ह)मकरैः पुष्पविद्याधरैरपि ।
सूक्ष्मकर्णसमा कर्णा चास्य जङ्घा विधीयते ॥ १५५ ॥

भागेनैकेन भरणं भागेनैकेन पट्टिका ।
मेखलान्तरपत्रं च भागेनैकेन चोच्छ्रितम् ॥ १५६ ॥

ऊर्ध्वतस्तलपट्टस्य पट्टस्योर्ध्वस्य मस्तकम् ।
भागैकादशका तावद् विधेया कर्णचर्चिता ॥ १५७ ॥

भागेन राजसेनं स्याद् द्विभागो वेदिकोच्छ्रिताः ।
भवेदासनपट्टश्च भागार्धेन समुन्नतः ॥ १५८ ॥

चन्द्रावलोकनं कुर्याद् भागिकं त्र्यंशलम्बितम् ।
आसनस्योर्ध्वतः कुर्यात् स्तम्भं पञ्चपदं शुभम् ॥ १५९ ॥

हीरग्रहणकं शीर्षं द्वयं सार्धैकभागतः ।
गुला(गल)पट्टश्च भागेन मल्लकाद्यं द्विभागिकम् ॥ १६० ॥

भागेन लम्बितं तत् स्यात् सुसृष्टं सुमनोरमम् ।
एतस्योपरिभागेन कर्तव्या छेद(छाद्य)पट्टिका ॥ १६१ ॥

पदेनैकेन चास्योर्ध्वं कपोताल्यन्तरच्छदे ।
भागषट्केन विस्तीर्णे पञ्चभागसमुन्नतं(ते) ॥ १६२ ॥

शूरसेनं प्रकुर्वीत मध्यवर्तालितोरणम् ।
वरालग्रासमकरैर्वराहगजसुण्डकैः ॥ १६३ ॥

एवमादिभिराकीर्णमलिदस्योपरिस्थितम् ।
कोणं कुर्यात् पुष्पकूटं पुष्पकर्मनिरन्तरम् ॥ १६४ ॥

चतस्रो भूमयोऽस्य स्युताश्च न्यूनाः पुरः पुरः ।
प्रथमा भूमिका + + + + + स्यात् परा परा ॥ १६५ ॥

आद्यस्य कोणकूटस्य विस्तारस्त्रिपदः स्मृतः ।
परेषां पुनरेषं स्यात् क्रमादूनो ऽङ्घ्रिणाङ्घ्रिणा ॥ १६६ ॥

बाह्यात् परस्परं क्षेपमंशेनांशेन योजयेत् ।
मध्ये लतास्य कर्तव्या भागषट्केन विस्तृता ॥ १६७ ॥

स्कन्धे द्विपदविस्तारां विदध्यान्मध्यमञ्जरीम् ।
षड्गुणं सूत्रमादाय लतारेखां समालिखेत् ॥ १६८ ॥

आलेखं च ततः कुर्यात् सुशुद्धं भागसुन्दरम् ।
भागेन वेदिकोत्सेधः षड्भागः स्कन्धविस्तरैः(र): ॥ १६९ ॥

भागेनैकेन च ग्रीवा द्वाभ्यां सामलसारकम् ।
विशालपद्मसदृशं विधेयं पद्मशीर्षकम् ॥ १७० ॥

चन्द्रिका पद्मपत्राभा द्वयमेतत् पदोच्छ्रितम् ।
त्र्यंशः स्यात् (कलशोर्मृत्या जनकैरवकुड्मलः ?) १७१ ॥

एवंविधं विधत्ते यः पुष्पकं सुमनोरमम् ।
तुष्येत् तस्य धनाधीशः शुभैर्याति व्रजेच्च सः ॥ १७२ ॥

पुष्पकः ॥

ब्रूमो विजयभद्रस्य सुभद्रस्य च लक्षणम् ।
वल्लभः षण्मुखस्यायं बहुपुण्यविधायकः ॥ १७३ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे साष्टविंशतिभाजिते ।
कुर्यादष्टपदं कर्ण(र्ण)भद्रं वास्य चतुष्पदम् ॥ १७४ ॥

पदेनैकेन निर्यातं सर्वकोणेष्वयं विधिः ।
उदकान्तरकं कार्यं पदक्लृप्तं पदायतम् ॥ १७५ ॥

दशभागायतं भद्रं कार्यं त्रिपदनिर्गतम् ।
दिक्षु(येव ?) विधेयः स्यान्मुखतो मुखमण्डपः ॥ १७६ ॥

त्रिपदा बाह्यतो भित्तिस्त्रिपदा चान्धकारिका ।
मध्ये प्रासादमानं तु कर्तव्यं षोडशांशकम् ॥ १७७ ॥

कर्णा चतुष्पदा कन्दे भद्राण्येषां पदद्वयम् ।
निष्क्रान्तानि पदेन स्युः कन्दकर्णाश्रितानि हि ॥ १७८ ॥

षट्पदं मध्यमङ्गं स्याद् द्विपदश्चास्य निर्गमः ।
कर्णशालान्तरं यत् स्यात् (सा गन्धमार्गे ?) विधीयते ॥ १७९ ॥

द्विपदा कन्दभित्तिः स्याद् गर्भो द्वादशभागिकः ।
ऊर्ध्वमानमिह प्रोक्तं द्विगुणं द्विकलाधिकम् ॥ १८० ॥

चतुर्विंशतिभागान्ते तुलोच्छ्रायस्य मध्यतः ।
ऊर्ध्वमानं तु यत् प्रोक्तं ग्रीवाण्डाद्यं ततो बहिः ॥ १८१ ॥

कार्यं(तुलोदयं स्यांच ?) वेदीबन्धोंऽशसप्तकम् ।
त्रिभागं कुम्भकः सूत्रं . सार्धभागो मसूरकः ॥ १८२ ॥

भागेनान्तरपत्रं स्यात् सार्धभागेन मेखला ।
जङ्घा द्वादशभिर्भागैर्द्वयंशा वा गलपट्टिका ॥ १८३ ॥

अन्धारिका च भागार्धं सार्धभागा वरण्डिका ।
भागेनान्तरपत्रं स्याद् रूपकर्मसमाकुलम् ॥ १८४ ॥

ऊर्ध्वाधःपट्टयोर्मध्ये(ध्य)भागो भागैकविंशतिः ।
अतो मध्याद् विधातव्यं द्विपदं राजसेनकम् ॥ १८५ ॥

वेदी चतुष्पदा प्रोक्ता भागेनासनपट्टकः ।
पदद्वयेन सार्धेन कार्यं चन्द्रावलोकनम् ॥ १८६ ॥

नवभागोच्छ्रितः स्तम्भः पत्रकर्मसमाकुलः ।
भागेनैकेन भरणं शीर्षकं च द्विभागिकम् ॥ १८७ ॥

उच्छालकमुभौ भागौ हारग्रहणमासिकम् ।
द्वयंशा पट्टोच्छ्रितिर्भागचतुष्का बाह्यविस्तृतिः ॥ १८८ ॥

(द्वयंशास्यालम्बनोर्ध्वे तु रूपकं चक पट्टिकाः ?) ।
सा च भागत्रयेण स्यात् सुश्लिष्टा साधुचित्रिता ॥ १८९ ॥

कर्णकर्णेषु शृङ्गाणां विस्तृतिर्द्विपदा भवेत् ।
ऊर्ध्वमानं त्रिभागं स्याद् ग्रीवाण्डकलशैः सह ॥ १९० ॥

मध्ये चतुष्पदा कर्मा(र्णा)दुरोमञ्जरिका भवेत् ।
उच्छ्रायः षट्पदस्तस्या ग्रीवाण्डं द्विपदोच्छ्रितम् ॥ १९१ ॥

भागेन कलशोत्सेधः स्यादेवं कर्णनिर्मित(ति)ः ।
कर्णा + पिण्डिका कार्या भद्रदेशे तथोच्छ्रितः ॥ १९२ ॥

कर्तव्यः सप्तभिर्भागैः सिंहकर्णः सुचर्चितः ।
कर्णद्वये तथा शृङ्गे तयोरूर्ध्वं चतुर्दिशम् ॥ १९३ ॥

उरोमञ्जरिकायामादुदया दश पञ्च च ।
तस्याश्चाष्टपदः कन्दो ग्रीवा भागसमुन्नता ॥ १९४ ॥

द्विभागमण्डकं कार्यं चन्द्रिका पदमुच्छ्रिता ।
त्रिपदाः कलशास्तेषां मध्यगान्तरमञ्जरी ॥ १९५ ॥

तला(लता)पञ्चकसंयुक्ता चरटक्रिययान्विता ।
भागविंशतिविस्तीर्णा कर्तव्या मूलमञ्जरी ॥ १९६ ॥

द्वाविंशतिसमुत्सेधा स्कन्धो द्वादशभागिकः ।
मध्या लता सू(शू)रसेनकर्मरूपसमाकुला ॥ १९७ ॥

ग्रीवा सार्धपदोत्सेधा कार्या द्विपदमण्डकम् ।
भागेन च(म)ण्डिकां कुर्यात् कलशं तु चतुष्पदम् ॥ १९८ ॥

एकोनत्रिंशदण्डोऽयं प्रासादः शुभलक्षणः ।
षट्पदं पीठमाख्यातं चरितं पूर्वकर्मवत् ॥ १९९ ॥

आरोग्यं पुत्रलाभश्च भवेद् विजयकारिणाम् ।
तेषां तुष्यति षड्वक्त्रो भक्त्या ये विदधत्यमुम् ॥ २०० ॥

विजयभद्रः ॥

अधुना श्रीनिवासाख्यः प्रासादः सम्यगुच्यते ।
तृप्त्यर्थमेव क्रियते जयश्रीस्तत्र तिष्ठति ॥ २०१ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्तेऽष्टादशभिः पदैः ।
अन्धारिका च भित्ते(त्ति)श्च पदे द्वे द्वे यथाक्रमम् ॥ २०२ ॥

गर्भश्च षट्पदः कार्यः श्रीनिवासस्य सुन्दरः ।
कन्दे स्युर्द्विपदाः कर्णा भागेन सलिलान्तरम् ॥ २०३ ॥

भद्रं चतुष्पदं कार्यं पदेनैकेन निर्गतम् ।
बाह्याः स्युस्त्रिपदाः कर्णा भद्रैश्च द्विपदैर्युताः ॥ २०४ ॥

भद्रं चतुर्थकर्णेषु(तु) पदेनैकेन निर्गतम् ।
कोणकोणाश्च कर्तव्याः पदस्यार्धं समायताः ॥ २०५ ॥

पदेनाम्बुधरः कार्यः प्रवेशाद् विस्तृतेरपि ।
विस्तारात् षट्पदं भद्रं पदद्वितयनिर्गमम् ॥ २०६ ॥

नीरस्यालान्तरे कार्या तिलका द्व्यंशविस्तृताः ।
पदेनैकेन निष्क्रान्ताः शोभिताश्चारुकर्मणा ॥ २०७ ॥

ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमः श्रीनिवासे यथाक्रमम् ।
खुरकस्योच्छ्रितिः पीठे पादोनं पदमिष्यते ॥ २०८ ॥

कुर्यात् सपादो(दे)नांशेन जाड्यकुम्भ समुच्छ्रितम् ।
भागेनान्तरपत्रे तु भागेनैकेन मेखलाम् ॥ २०९ ॥

पीठोत्सेधश्चतुर्भागः श्रीनिवासे भवेदिति ।
वेदीबन्धस्य खुरको भागार्धेन समुन्नतः ॥ २१० ॥

कुम्भकः सार्धभागेन तदर्धेन म + + + ।

[इत ऊर्ध्वमादर्शग्रन्थे द्वे पत्रे (१६८, १६९ तमे) लुप्ते । तथोराहृत्य उपपञ्चाशाः श्लोका नष्टाः संभाव्यन्ते ।]

+ + + + + ++ + + + + + + पञ्जरात् ॥

त्रिभागेन तु भागस्य अष्टशृङ्गस्य पक्षकः ।
नष्टशृङ्गस्य शृङ्गस्य चान्तरे सलिलान्तरम् ॥

अन्योन्यं शृङ्गनिष्कासो भागेनैकेन शस्यते ।
दशभागायतं भद्रं चतुर्थांशेन निर्गम(तम्) ॥

एवमेष तलच्छन्दः कथितः सुरसुन्दरे ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमो भागशुद्धया यथाक्रमम् ॥

पीठादारभ्य विस्तारो(राद्) द्विगुणा स्यात् समुन्नतिः ।
उपपीठेऽप्यलंकुर्याद् भागमेकं समुन्नतम् ॥

पदेन पादहीनेन (गजा ?)द्वारसमुन्नतिः ।
उच्छ्रितिर्जाड्यकुम्भस्य सार्धभागा विधीयते ॥

कलशोत्तरपत्रे च पादहीनपदोन्नते ।
अस्यादूर्ध्वं तु कर्तव्या पदार्धं ग्रासपट्टिका ॥

(आयपीठोच्छदा प्रोक्ता मूलभूतोभिवास्तुनः ?) ।
खुरकश्च पदार्धेन (सार्धभागे कुम्भपूरकः ?) ॥

भागेनैकेन कलशः समवृत्तोऽतिसुन्दरः ।
भागं सपादं कुर्वीत मेखलान्तरपत्रके ॥

षड्भागेनु (नो)च्छ्रिता जङ्घा भागार्धं ग्रासपट्टिका ।
कर्णे चैकेन भागेन भागार्धं (कुणपो ?) भवेत् ॥

भागेन हीरकं कुर्याद् यथा शोभा प्रजायते ।
मेखलान्तरपत्रे च सार्धभागेन कारयेत् ॥

ऊर्ध्वतः पदयोर्मध्ये स्यात् सार्धद्वादशांशकम् ।
तन्मध्ये सार्धभागं तु राजसेनं सपट्टकम् ॥

द्वौ भागौ वेदिका भागस्यार्धमासनपट्टकः ।
भागं चन्द्रावलोकं स्यात् स्तम्भमासनमूर्धनि ॥
निवेशयेत् पञ्चभागं भरणं भागिकं ततः ।
भागमेकं समुच्छ्रायां (यः) शीर्षकं द्विगुणायतम् ॥
पट्टस्य कुर्यादुत्सेधं भागमर्धसमन्वितम् ।
सार्धभागद्वयं वाह्यं (तद्रूपं दृतावलं छिवितम् ?) ॥
द्वौ भागौ छाद्यकस्योर्ध्वं कार्या वासनपट्टिका ।
विराजमाना सा कार्या रूपग्रासवरालकैः ॥
मेखलान्तरपत्रेषु (तु) भागाद् रूपसमन्विते ।
भागद्वयेन कर्तव्या द्वितीया मेखला बुधैः ॥
कूटान्यतः परं कुर्यात् कर्मयुक्तानि सर्वतः ।
कूटेषु कुर्यात् प्रत्येकं सिंहकुम्भसमन्वितम् ॥
उरोमञ्जरिका तानि भवत्येव यथाक्रमम् ।
अष्टाण्डकत्रयान्तेषु षडण्डं स्याच्चतुष्टयम् ॥
चतुरण्डं द्वयं कृत्वा त्वेवं कर्णे विदुर्बुधाः ।
नव कुण्डानि तुल्यानि विस्तारेण पदद्वयम् ॥
सार्धं भवति प्रत्येकं सार्धमुच्चैः पदद्वयम् ।
एवं (निकर्त एकैकं स्यात् ?) तत्पदं वांशदण्डकम् ॥
सिंहकर्णः षडुच्छ्रायो भद्रे स्यात् ध्रुवविस्तृतिः ।
द्वितीय(श्चानुदन्तश्चा ?) शोभितश्चारुकर्मणा ॥
तृतीयो द्विपदः कार्यः सिंहकर्णो मनोरमः ।
विस्तारो मूलमञ्जर्याश्चतुर्दशपदो भवेत् ॥
भागसप्तदशोच्चे तु मातृभिः पद्मकोशवत् ।
स्कन्धश्चाष्टपदः प्रोक्तो ग्रीवा सार्धपदोच्छ्रिता ॥
द्विपदश्चाण्डकोत्सेधश्चन्द्रिकार्धपदोन्नतः(ता) ।
कलशं त्रिपदं प्राहुर्मातुलिङ्गस्य(स)मुद्भवम् ॥

मध्ये तु मूलमञ्जर्याः कुर्वीत शिखरत्रयम् ।
सुरेखं सुप्रसन्नं च सर्वदेशिविभूषितम् ॥
षट्पञ्चाशं भवेदस्मिन्नण्डकानां शतद्वयम् ।
एवं श्रेष्ठोऽयमाख्यातः प्रासादोऽण्डकमानतः ॥
सप्तू(शत)मेकान्नसप्तत्या युतं स्यान्मध्यमे पुनः ।
एकोत्तरं शरं(तं)प्राहुरण्डकानां कनीयसाम(सि) ॥
मन्दारकुसुमाकाराण्या(ण्येता)नि सुरसुन्दरे ।
कुर्याद् (य) एनं प्रासादमीदृशं सुरसुन्दरम् ॥
स वैरिञ्चं (यु)गशतं सूर्यलोके महीयते ।
सुरसुन्दरः ॥

नन्द्यावर्तमथ ब्रूमः प्रासादं नृपवृद्धिदम् ॥
भूषितं मना(नाग)कन्याभिर्वल्लभं पृथिवीभुजाम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशधा प्रविभाजिते ॥
पदद्वयमिदं यत्र नादाय ब्रह्मणः पदात् ।
वृत्तं समालिखेद् गर्भा वस्मैलं च तुलं भवेत् ॥
भागेन च तुलो भित्तिर्भागेन स्याद् भ्रमन्तिका ।
भागेन बाह्यभित्तिः स्यात् पदपञ्चकवर्जिता ॥
कन्दे वि(द्वि)भागं कुर्वीत पुष्पशेखरकं ततः ।
द्विपदा बाह्यतः कर्णा विधातव्यास्तु वर्तुलाः ॥
यथागात्रं विधातव्याः स्वस्तिकाकृतयश्च ते ।
चत्वारो रथिका(कन्दो कोणे कर्णे ?) चतुष्टयम् ॥
पञ्चभागायतं भद्रं सार्धभागविनिर्गमम् ।
भद्रान्तपातिनी कुर्यात् प+ङ्क्ति पदसंमिते ॥
शेषं भद्रं तु कर्तव्यं विस्तारेण त्रिभागिकम् ।
भागस्यार्धेन विस्तीर्णं तथा भागप्रवेशकम् ॥

एतत्प्रमाणं कर्तव्यमिह प्राज्ञैर्जलान्तरम् ।
तलच्छन्दानुगं भद्रं नन्द्यावर्त(र्तं) यथाक्रमम् ॥

ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमो नन्द्यावर्त(र्तं) यथाक्रमम् ।
सार्धभागद्वयोच्छ्रा(यामासनं तस्य ?)दूर्ध्वतः ॥

(कार्यतुलोदयस्य+?) मध्ये भागैस्तथाष्टभिः ।
तुलोदयस्य मध्ये स्याद् वेदीबन्धो द्विभागिके (क):॥

भागिकः कुम्भकोसेन(त्सेधो) मेखलाकलशान्वितः ।
चतुर्भागा भवेज्जङ्घा भागिकं भरणं भवेत् ॥

मेखलान्तरपत्रे तु भागेनैकेन कल्पयेत् ।
पादेन राजसेनं स्याद् (वद्वृत्तच पट्टनः ?) ॥

वेदी साष्टपदोत्सेधा भागपादेन चासनम् ।
भागार्धेन नतं कुर्याद् भागं (पञ्चवलोकत ?) ॥

पादोनत्रिपदः स्तम्भः पद्मवैरुपशोभितः ।
हीरग्रहणशीर्षं च कुर्याद् भागसमुच्छ्रिति ॥

पट्टमेकपदोत्सेधं छाद्यकं द्विपदायतम् ।
भागेन कुर्यादुपरि पट्टिकां चारुकर्मणा(म् ?) ॥

अंशांस्त्रीनुच्छ्रितः सिंहकर्णः स्याच्चतुरायतः ।
भूषितः(स्वरसे+न ?) स च कार्योऽतिशोभनः ॥

विस्तारात् द्विपदे शृङ्गे सार्धभागद्वयोच्छ्रिते ।
अस्योर्ध्वमन्यशृङ्गं स्यात् सदृशोच्छ(च्च)परिस्तृति ।

प्रत्यङ्गस्तु व(ङ्गेषु च) कूटानि सार्धांशोच्छ्रायवन्ति च ।
द्वितीयः सिंहकर्णः स्यात् सिंहकर्णस्य मस्तके ॥

(ततो शृङ्गं ?) तृतीयः स्याच्चतुर्थस्तस्य चोपरि ।
षडभागविस्तृता कर्ण कटस्था मलमञ्जरी ॥

सप्तभागोच्छ्रिता च स्यात्(स्कन्धस्यच्च शोच्छ्रितिः ?)।
स्यादुरोमञ्जरी मूलमञ्जर्या मध्यसंश्रया ॥
भागैश्चतुर्भिर्विस्तारः षड्भिश्चास्याः समुच्छ्रितिः ।
कलशाण्डकसंयुक्ता कर्णाभ्यन्तरमञ्जरी ॥
स्यादण्डकैकविंशत्या नन्द्यावर्तः सुलक्षणः ।
भक्त्या ये कारयन्त्येनं नद्यावर्तमनुत्तमम् ॥
विमानं शुभमारुह्य शक्रलोकं व्रजन्ति ते ।
नन्द्यावर्तः ॥

प्रासादमथ वक्ष्यामः पूर्णं पूरितवाञ्छितम् ॥
वन्दितैः(तं) किन्नरैर्यक्षैर्मनुष्यपितृवल्लभम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशभागविभाजिते ॥
विस्तार(राद्) द्विपदो गर्भः कार्या भित्तिस्तु भागिकः ।
द्विपदं कन्दभद्रं च निर्गमोऽस्यार्धभागिकः ॥
शोभना दिषु(क्षु) सर्वासु द्विपदा च भ्रमन्तिका ।
पदिका बाह्यभित्तिस्तु द्विपदा कर्णविस्तृतिः ॥
आयत्या चतुरो (भागावण्डभित्तेर्विनिर्गमा ?)।
भद्रं सुशोभनं तस्या द्वि(वि)धातव्यं द्विभागिकम् ॥
पर्णस्तु पदिका पक्षभद्रं भागार्धनिर्गतम् ।
जलान्तरं तु भागार्धमायामक्षेपयोः समम् ॥
चतुर्भागो वलस्यास्य गर्भो भित्तिस्तु भागिकी ।
यामायुर्वित्तगोस्त्रीणां वलभी कीर्तिकारयेत् ॥
पूर्वतः कारयेद् द्वारं चतुर्गर्भेऽत्र मन्दिरे ।
ऊर्ध्वमानं तु वक्ष्यामः प्रासादस्यास्य सम्प्रति ॥
पीठं द्विभागिकं कार्यं वेदीबन्धो द्विभागिकः ।
जङ्घा पदचतुष्कं च शोभिता रूपकर्मणा ॥

पदद्वयं तु कर्तव्यं (हीनरं ?) सातपत्रकम् ।
कलशाण्डकयुक्तानामुच्छ्रायस्त्रिपदो बुधैः ॥
कर्तव्यः कर्णशृङ्गाणां सर्वेषामपि मानतः ।
चतुष्पदोच्चा वलभी घण्टाकलशसंयुता ॥
मल्लच्छाद्यत्रयं कुर्यात् कर्णशृङ्गस्य चोपरि ।
युक्तमन्तरपत्रेण भागोच्छ्रायं पृथक् पृथक् ॥
भागेनैकेन घण्टा स्याद् भद्रा(भागा)भ्यां कलशाण्डके ।
समूलकलशे कर्णे सूत्रं सम्पातयेद् बुधः ॥
मल्लच्छाद्यं विधातव्यं सूत्रेणैकेन लाञ्छितम् ।
प्रासादमेवं पूर्णायुर्यः कुर्याद् भक्तिमानिमम् ॥
(सप्तकामः + ?) पुरुषः स(श)र्वलोके महीयते ।

पूर्णः ॥

सिद्धार्थमथ वक्ष्यामः सर्वकामार्थसिद्धिक(द)म् ॥
कामाः सिध्यन्ति यत्कर्तुरिहलोके परत्र च ।
चतुरश्रे समे क्षेत्रे विभक्ते दशभिः पदैः ॥
कुर्वीत षट्पदं गर्भं + + चास्य चतुष्पदम् ।
भागेनैकेन रमणीं बाह्यभित्तिं च भागिकीम् ॥
कुर्वीत द्विपदान् कर्णाञ् शालां षड्भिः पदैर्बुधै(धः) ।
तदूर्ध्वं कर्णशृङ्गाश्च(ङ्गं च) यथाशोभं प्रकल्पयेत् ॥
त्रिपदं निर्गमं तस्याश्चतुष्कीश्च चतुर्दिशम् ।
मध्ये बहिश्च कुर्वीत तस्या द्वारचतुष्टयम् ॥
उन्नतं भागविंशत्या मानमस्योर्ध्वतो भवेत् ।
त्रिपदः पीठबन्धः स्याद् द्विगुणोच्छ्रायबाह्यतः ॥
सार्धं भागद्वयं कार्यो वेदिबन्धस्तु शोभनः ।
अर्धकुम्भैकमर्दं च मेखलां समसूरकः ॥

जङ्घा सार्धचतुर्भागा कार्योच्छ्रायेण शोभना ।
मेखलान्तरपत्रे च भागेनैकेन कारयेत् ॥

खुरका(द्) मेखला यावत् सप्तभागान्तरं भवेत् ।
भागाभ्यां राजसेनं च कुर्याद् वेदीं च सासनाम् ॥

त्रिभागं स्तम्भमुत्सेधाद् भागस्यार्धेन हीरकम् ।
भागार्धं स्तम्भशीर्षं स्याद् भागः पट्टस्य चोन्नतिः ॥

सूर्यच्छाद्यो द्विभागः स्याद् भागेनैकेन लम्बना ।
शृङ्गोत्सेधस्त्रिभागश्च कलशाण्डकसंयुत(म् ? :) ॥

चतुर्भागोन्नतः सिंहकर्णः षड्भागविस्तृतः ।
कुर्वीत शृङ्गयोरूर्ध्वं शोभनां मूलमञ्जरीम् ॥

अष्टभागप्रविस्तीर्णां नवभागसमुच्छ्रित(ताम्) ।
स्कन्धः पञ्चपदो ज्ञेयो ग्रीवा चार्धपदोच्छ्रिता ॥

अण्डकं भागमात्रं स्यादूर्ध्वं भागेन चन्द्रिका ।
वर्तुलः समविस्तारः कलशस्तु द्विभागिकः ॥

भद्रे वराटकाश्चेह कर्तव्या हेमकूटवत् ।
यः कुर्यात् कारयेद् यस्तु सिद्धार्थं सर्वकामदम् ॥

स भवेत् सर्वकामाप्तिः शिवलोके च शाश्वतः ।

सिद्धार्थः ॥

अथाभिधीयते सर्वपापघ्नः शङ्खवर्धनः ॥

आलयः सर्वदेवानां प्रासादो भूभृतां प्रियः ।
चतुरश्रे समे क्षेत्रे (गर्भाकर्णे ?) विशोधितम् ॥

वर्तुलं कारयेत् पश्चात् सर्वकोणेषु लाञ्छितम् ।
विस्तारार्धे भवेद् गर्भो यच्छेषं तेन (भर्तिवः ?) ॥

द्विगुणं कारयेदूर्ध्वं भागविंशतिभाजिते ।
तुलोदयोऽष्टभागः स्याद् द्वादशांशा च मञ्जरी ॥

कुम्भकं कलशं द्वाभ्यां कपोतालीं च कल्पयेत् ।
पञ्चभागोच्छ्रिता जङ्घा मध्येऽस्या ग्रासपट्टिका(म्) ॥
मेखलान्तरपत्रं च भागेनैकेन कारयेत् ।
भागार्धं कारयेत् प्राज्ञः संख्या(शङ्खा)वर्तकमञ्जरीम् ॥
शङ्खवर्तककूटांश्च विदधीत + विस्तरात् ।
शतवास्तुविभक्तेऽस्मिन् या + मानानुसारतः ॥
स्कन्धो विधेयो ग्रीवा च भागार्धेन समुच्छ्रिता ।
चन्द्रिका शिरसा सार्धं कार्या सार्धपदोन्नता ॥
द्विपदः कलशोच्छ्रायः कर्तव्यः शङ्खवर्धने ।
गर्भश्चा(स्या)च्छादनं कुर्यात् संख्या(शङ्खा)वर्तविताननकम् ॥
यः शङ्खवर्धनं कुर्यात् स भुनक्ति चिरं महीम् ।
वशगा चास्य सततं भवेल्लक्ष्मीजलाञ्जलिः ॥

शङ्खवर्धनः ॥

त्रैलोक्यभूषणं ब्रूमो वन्दितं त्रिदशैरपि ।
आश्रयं सर्वदेवानां पापस्य च विनाशनम् ॥
त्रिंशद्धस्तः कनीयान् स्यान्मध्यमस्त्रिदशाधिकः ।
पञ्चाशद्धस्त उत्कृष्टस्त्रिविधं(धो) हस्तसंख्यया ॥
चतुरश्रे समे क्षेत्रे त्रिंशद्धस्तोप(क्ते प्र)कल्पयेत् ।
दशभागायतं गर्भं कन्दं द्विगुणसप्तकम् ॥
चतुष्पदं कन्दकर्तं(र्णं) भद्रं चास्य द्विभागिकम् ।
कुर्वीत षट्पदां शालां भागेनैकेन निर्गताम् ॥
अन्धोऽर्धद्विपदे चास्य द्विपदाश्चात्र भित्तयः ।
शृङ्गमेकं भवेन्मध्ये विस्तारेण चतुष्पदम् ॥
मध्ये शृङ्गस्य चान्तः + + + षड्दारुकं भवेत् ।
द्व्यंशा द्वितीया रमणी(या ?) बाह्यभित्तिर्द्विभागिका ॥

कर्णशृङ्गद्वयं कार्यं विस्तारेण चतुष्पदम् ।
द्वादशांशमिता शाला निर्गमोऽस्याः पदत्रयम् ॥

प्राक्कर्णशृङ्गमष्टांस्तिस्यादुर्जनफलोपमम् ।
+ + द्विशृङ्गभागेन विनिष्क्रान्तं चतुष्पदम् ॥

द्विपदं तस्य भद्रं च निर्गमो द्विपदं भवेत् ।
शृङ्गयोरुभयोर्मध्ये पदार्धं पक्षभद्रकम् ॥

पदार्धं वारिमार्गश्च प्रक्षेपः पदसंमितः ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमः षष्टिभागसमुच्छ्रितम् ॥

तुलोदयस्ततो (विंशपञ्चसूदनुमञ्जरी ?)।
(स नृप्तंसत्यदोच्छ्रायो ?) भागेष्वेषु विधीयते ॥

तुलोदयस्य मध्ये तु वेदी पञ्चपदोदया ।
तदर्धं कुम्भकं कुर्यात् तद्वत् कलशमेखला ॥

एकादशपदा जङ्घा हीरकं तु पदत्रयम् ।
द्वौ भागौ मेखला तद्वद् द्वितीयापि सतारका ॥

ऊर्ध्वतस्तलपट्टस्य प + षोडशभिः पदैः ।
राजसेनं सार्धभागं वेदी कार्या द्विभागिका ॥

पदार्धमासनं सार्धपदं चन्द्रावलोकनम् ।
स्तम्भः सप्तपदो(दैर्घ्यहार ?) सार्धत्रिभागिकम् ॥

शीर्षं सार्धपदोत्सेधं पक्षस्तु द्विपदो भवेत् ।
त्रिपदं छाद्यकं कुर्याद् भागेनैकेन लम्बितम् ॥

द्विपदां छेदहारां तु द्व्यंशा वा सन्तु पट्टिकाः ।
तदूर्ध्वं मञ्जरीं कुर्याद् द्राविडक्रमभूषितम् ॥

सप्तोच्छ्रितं कोणकूटं सघण्टाकलशाण्डकम् ।
द्वितीयामेतदूर्ध्वं च तन्मानेनैव कारयेत् ॥

कर्णे कर्णं समाश्रित्य षट्पदानि तु कारयेत् ।
(षष्ठाण्डके ?) द्वे कुर्वीत ष(डंश ? डण्ड)क्रचतुष्टयम् ॥
एवं कर्णाण्डकानि स्युश्चत्वारिंशत् समासतः ।
द्वादशांशकविस्तारमुच्छ्रायान्नवभागिकम् ॥
आद्यक्रमे विजानीयाद् द्राविडाभक्रियान्वितम् ।
अष्टाण्डकं समुत्सेधाद् विस्ताराद् दशभागिकम् ॥
भद्रक्रमं द्वितीयं तु विद्यात् कर्मविभूषितम् ।
विस्तारो मूलमञ्जर्या द्वाविंशत्यंशसंमितः ॥
त्रयोविंशतिरुच्छ्रायः स्कन्धाश्चैव त्रयोदश ।
ग्रीवा पट्ट(द)द्वयोत्सेधात् त्रिपदोन्नतमण्डकम् ॥
कर्परं द्विपदं भागचतुष्कं कलशोच्छ्रयः ।
प्रासादा(दे)द्वादशैतस्मिन्नुरोमञ्जरिका मताः ॥
अण्डकानां तु विज्ञेयं त्रिसप्तत्यधिकं मतम् ।
त्रैलोक्यभूषणं कृत्वा त्रिदशानन्दकारकम् ॥
कल्पान्तं यावदध्यास्ते पुरुषस्त्रिदशालयम् ।

त्रैलोक्यभूषणः ॥

प्रासादमथ पद्माख्यं कथयामोऽश्विनोः प्रियम् ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे सप्तभागविभाजिते ।
त्रीन् भागान् मध्यमे त्यक्त्वा द्वौ (द्वौ) कोणेषु लाञ्छयेत् ॥
(सा द्वयेद्वभि ?)रष्टौ च पश्चादपि च षोडश ।
विस्तारार्धेन गर्भः स्याद् विस्तारार्धं तथा बहिः ॥
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमः पद्माख्यस्य यथाक्रमम् ।
विस्ताराद् द्विगुणोत्सेधं भागविंशतिभाजितम् ॥
वेदी जङ्घा तथैतस्मिन् कार्या मालाथ मञ्जरी ।
ग्रीवाण्डकलशाश्चेह शङ्खवर्धनवर्त्मना ॥

पद्माख्यः कारितो येन प्रासादो दश(स्र)वल्लभः ।
आत्मा समुद्धृतस्तेन पापपङ्कमहोदधेः ॥
पद्माख्यः ॥

पक्षबाहुमथ ब्रूमः प्रासादं कुलनन्दनम् ।
सर्वरोगहरं पुण्यं सर्वलोकक्षणं भवं ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे द्वादशांशविभाजिते ।
अष्टभागायतं गर्भं कुर्याद् भित्तिर्द्विभागिका ॥

द्विपदं कारयेत् कर्णं भागार्धमुदकान्तरम् ।
प्रत्यङ्गं सार्धभागे सा(स्यात्) शाला चैव चतुष्पदा ॥

निष्क्राममु(उ)भयोर्भागाद् भागार्धेन पृथक् पृथक् ।
कर्तव्या(व्यौ) पक्षयोर्बाह्ये विस्तारेष्व(णा)ष्टभागिकौ ॥

चतुष्पदस्तयोर्गर्भो द्विपदा भित्तिविस्तृतिः ।
चतुर्भागं भवेद् भद्रं कोणश्चैव द्विभागिकः ॥

ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमश्चतुर्विंशतिभागिकम् ।
त्रिपदो वेदिकाबन्धो जङ्घा पञ्चपदोन्नता ॥

द्वौ भागौ कलशः कार्यो द्वौ भागौ चन्द्रिकाण्डकम् ।
मध्ये तु मञ्जरी कार्या घण्टाबध(बद्धा) च पार्श्वयोः ॥

पक्षबाहुः कृतो येन त्रिगर्भः कर्मभूषितः ।
स त्रिनेत्रप्रतापः स्याच्च(त्) तुरङ्गव्रातनायकः ॥
पक्षबाहुः ॥

विशालं सम्प्रवक्ष्यामि विशालैरन्वितं गुणैः ।
दयितं कृत्तिकासूनोः पूजितं गणकिन्नरैः ॥

क्षेत्रे(त्रं) दशांशं कुर्वीत षड्भागा मध्यमञ्जरी ।
भागिक्यो भित्तयः कार्या भ्रमन्त्यभि(न्त्योऽपि) तथाविधाः ॥

भागद्वयं भवेत् कर्णो वारिमार्गेण संयुतः ।
पदेन तिलकं कुर्याद् भागार्धेन विनिर्गतम् ॥

आयामनिर्गमा(मौ) चास्य चतुर्भागा चतुष्किका ।
चतुष्पदो मध्यगर्भ(र्भः) चतुर्द्वारस्य शस्यते ॥
विस्तारात् द्विगुणोच्छ्रायान्यू(यमू)र्ध्वमानं विधीयते ।
विदध्यात् वेदिकाबन्धं सार्धभागय(गेन) संमितम् ॥
सार्धैश्चतुर्भिः कुर्वीत भागैर्जङ्घोच्छ्रितिं बुधः ।
मालामन्तरपत्रं च भागेनैकेन कारयेत् ॥
सार्धद्विभागिकं शृङ्गं कलशाण्डकसंयुतम् ।
तस्यार्धमपरं शृङ्गं तावन्मानं विधीयते ॥
षड्भागविस्तृतां जङ्घामन्तर्या भागसप्तकम् ।
तद्विस्तारदशांशै(शे)स्यात् षड्भिः स्कन्धस्य विस्तृतिः ॥
ग्रीवायास्तु विधातव्या पदस्यार्धं समुन्नतिः ।
भागेनाण्डकमुच्छ्रायो भागेनार्धेतु(न) चन्द्रिका ॥
द्विपदं कलशं कुर्यात् समसूत्रं सुशोभनम् ।
प्रासादोऽयं विशालः स्यादेवं सप्तदशाण्डकम् ॥
यः करोति स लोकेऽस्मिन्(+ र) नागाधिपो भवेत् ।
लभते च बहून् कामान् देहान्ते चोत्तमं पदम् ॥

विशालः ॥

ब्रूमोऽथ लक्ष्म(क्ष्मी)दयितं प्रासादं कमलोद्भवम् ।
सिद्धगन्धर्वसहितं स्कन्दो यत्र व्यवस्थितः ॥
चतुरश्रं समं क्षेत्रं भुवि दिक्षु विदिक्षु च ।
कृत्वा वृत्तं समालिख्य भागैर्द्वात्रिंशता भवे(जे)त् ॥
भागौ द्वौ द्वौ ततः कुर्यादेकैकां दलपट्टिकाम् ।
कर्णं षोडशभिः का(कु)र्यादम्भोजसदृशाकृतिः(म्) ॥
पञ्चभिर्भाजिते सीम्नि गर्भो भागत्रयं भवेत् ;
अधस्तादा(समत्त स्यात् ?) पद्मपीठं प्रकल्पयेत् ॥

कृत्वा (द्विगुणमूर्ध्वानद्विंशत्या ?) प्रविभाजयेत् ।
तुलोदयोऽथ भागः स्याद् द्वादशांशा च मञ्जरी ॥
वेदी जङ्घा च माला च स्याद् यथा शङ्खवर्धने ।
तदूर्ध्वं पद्मकूटानि(दि) चोन्नत्तं पद्मपत्रवत् ॥
भूमिका पञ्च कर्तव्या पदहीना द्य(य)थोत्तरम् ।
देवि(वेदि)का तस्य कर्तव्या विकासिशतपत्रवत् ॥
पादोनभागो ग्रीवा च सपादं पदमण्डकम् ।
चन्द्रिका चैव भागेन विकासिकमलाकृतिः ॥
द्विपदं कलशं कुर्यात् साञ्जपत्रं सपल्लवम् ।
आरोग्यं स्यात् पुरोदेशे कारिते कमलोद्भवे ॥
आयुःश्रीवृद्धिपुत्राः स्युरपयानां च संख्यया ।
कमलोद्भवः ।

हंसध्वजमथ ब्रूमो हंसक्रीडाविभूषितम् ॥
सेवितं सुरसङ्घेन वल्लभं पद्मजन्मनः ।
विभज्य दशधा क्षेत्रमारभ्य ब्रह्मणः पदात् ॥
आदाय पार्श्वयोर्भागांस्त्रींस्त्रीन् वृत्तं प्रकल्पयेत् ।
एवं गर्भो विधातव्यश्छाद्यस्य (जगतालुभिः ?) ॥
द्विपदा बाह्यतो भित्तिः कर्णः कार्यो द्विभागिकः ।
भद्रं पञ्चपदं कार्यं पदार्धमुदकान्तरम् ॥
द्वौ भागौ निर्गतं भद्रं स्तम्भद्वयसमन्वितम् ।
मध्ये तु च्छादकं कुर्याद् वातोच्छ्रायं द्विविस्तृतम् ॥
कुर्याद् भागं सविस्तारं तोरणं चतुरुन्नतम् ।
वरालमकरैर्युक्तं स्तम्भेषु स्यात् तथेल्लिकाः ॥
पुरस्तान्मण्डपं प्राज्ञो रचाय(रचये)न्मानपूर्वकम् ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमः सूत्रं स्याद् भागविंशतिः ॥

मेखलावेदिकाजङ्घाः शङ्खवर्धनवन्मताः ।
कर्तव्याः कर्णरथिकास्त्रिपदाः कलशान्विताः ॥
चतुष्किका पञ्चपदा वराटीघटयान्विता ।
कार्या कलशसंयुक्ता विस्तारोच्छ्रायथोः समा ॥
काणश्रृङ्गोर्द्वयः कुर्यादष्टांशां मूलमञ्जरीम् ।
उच्छ्रिता नवभिर्भागैः पञ्चभौमास्तु संवृताः ॥
प्रथमा द्विपदा भूमिर्हेमकूटक्रियोपमा ।
अन्यास्तु पदपादार्धहीनाः कार्या यथोत्तरम् ॥
महारत्नपुनः कार्यो भूमिकापरिवर्तने ।
भागेन वेदिकोच्छ्रायः स्कन्धस्तु शतवास्तुवत् ॥
ग्रीवाण्डकसमुत्सेधं विदधीत पदद्वयम् ।
अण्डके वर्तना कार्या कङ्कतीफलसन्निभा ॥
चन्द्रिका भागमेकं च द्वौ भागौ चेत् + + + + ।
हंसध्वजः कृतो येन वल्लभः पद्मजन्मनः ॥
स याति विविधैर्यानैर्देहान्ते वसु + गतिम् ।

हंसध्वजः ॥

अथ लक्ष्मीधरं ब्रूमो यं कृत्वा विजयं नरः ॥
राज्यमायुष्यपूजा च गुणानाप्नोति चैश्वरान् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्ते षोडशभिः पदैः ॥
कर्तव्यः षट्पदः कन्दो गर्भसूत्रचतुष्पदः ।
चतुस्रष्वपि दिक्षु स्यात् त्रिभिर्भागैर्भ्रमन्तिका ॥
द्विपदा बाह्यभित्तिः स्याच्छुभा कार्या चतुर्दिशम् ।
कर्णेषु श्रृङ्गमेकैकं द्वे द्वे श्रृङ्गे तु मध्यगे ॥
द्वयंशानि तानि विस्तारात् दशश्रृङ्गाणि दिक्रयेत् (क्त्रये) ।
षट्शालाश्च विधातव्याः शुभा दिक्षु तिसृष्वपि ॥

याम्येन (च) चतुर्भागा भागद्वितयनिर्गताः ।
तलच्छन्दोऽयमुद्दिष्टो मण्डपः पुरतो भवेत् ॥
विस्तारात् द्विगुणा सासः (णो यामः)प्रासादस्यास्य चोच्छ्रयः ।
स्यात् त्रयोदशभागोऽत्र प्रमाणेन तुलोदयः ॥
ऊर्ध्वं च विंशतिपदं वेदीबन्ध पदत्रयम् ।
उत्सेधात् षट्पदा जङ्घा भागेन भरणं भवेत् ॥
भागैस्त्रिभिर्मेखले द्वे शृङ्गं च कलशं त्रिभिः ।
उच्छ्रयेण विधातव्यः सिंहकर्णच(श्च)तुष्पदः ॥
दश शृङ्गाणि कुर्वीत घण्टा(पक्वं ?)च विक्र(दिक्त्र)ये ।
चतुर्दशांशविस्तारा पञ्चगा मूलमञ्जरी ॥
ऊर्ध्वं सप्तदशांशा च ग्रीवोच्छ्रायः पदद्वयम् ।
अण्डकं द्विपदं कार्यं भागेनैकेन कर्परम् ॥
कलशं त्रिपदं मूर्ध्नि वर्तयेत् सुमनोरमम् ।
लक्ष्मीधराख्यं प्रासादं यः कुर्याद् वसुधातले ॥
अक्षये स पदे तत्त्वे लीयते नात्र संशयः ।
लक्ष्मीधरः ॥
महावज्रमथ ब्रूमः प्र(प्रे)त्य पापहरं शुभम् ॥
प्रासादे कारये(रिते) यत्र सुरेन्द्रः परितुष्यति ।
अष्टौ हस्तान् कनीयान् स्यान्मध्यो द्वादश मानतः ॥
उत्तमः षोडश प्रोक्तस्त्रिधैवं करसंख्यया ।
स्वविस्तारस्य सूत्रेण(++क्षेत्र)मालिख्य वर्तुलम् ॥
कोणेषु लाञ्छितं कृत्वा भागैः षट्त्रिंशता भजेत् ।
द्विपदाः कर्णिकाश्चेह कार्या द्वादशसंख्यया ॥
कर्णिकाद्वयमध्ये तु स्तम्भो भागे च वर्तुलः ।
शतपत्राकृतिः कार्या द्वौ भागौ मूर्धमानतः ॥
अधस्तान्मेखलायाश्च कमलोद्भववद् भवेत् ।
स्तम्भयेत् कर्णिकामध्ये तेषु कूटानि कारयेत् ॥

कुर्यादालेखमुपरि कर्णिकायाः सुशोभनम् ।
कर्तव्या भूमयः पञ्च क्रमेणायतयान्विता ॥
स्याद् भागार्धोदया ग्रीवा विस्तारेण चतुष्पदा ।
अण्डकं सार्धभागेन विधातव्यं सकर्परम् ॥
भागद्वयं तु कलशः शृङ्गकर्णैः सपल्लवैः ।
यः करोति महावज्रं प्रासादं पुरभूषणम् ॥
तुष्टो दिवि सदाम्पत्यो रमते सोऽप्सरोगणैः ।

महावज्रः ॥

रतिदेहमथ ब्रूमः प्रासादं सुमनोरमम् ॥
अप्सरोगणसंकीर्णं कामदेवस्य मन्दिरम् ।
अष्टभागीकृते क्षेत्रे समभागे समायते ॥
द्विपदं कर्णकूटं स्याद् वारिमार्गसमन्वितम् ।
अलिन्दस्य चतुर्भागा विस्तारायामतः समाः ॥
भागिकी बाह्यभित्तिस्तु शेषं गर्भं प्रकल्पयेत् ।
मध्ये चतुष्किका कार्या यत्र स्तम्भाः सुशोभनाः ॥
नेकरका त्रिवक्त्रैश्च हस्ते सर्वैः सपत्रकैः ।
पल्लवैर्नागबन्धैश्च सालभञ्जिभिरन्विताः ॥
खेल्लिका तत्र कर्तव्या मकरास्यविनिर्गता ।
चत्वारो बाह्यतोऽलिन्दाः स्तम्भद्वितयभूकुलम् ॥
सहस्रं प्रथमं कार्यं भवनं कर्मयुक्तिमत् ।
द्वितीयं भवनं कार्यं बाह्यालिङ्ग(न्द)विवर्जितम् ॥
शेषं कर्म तथा कार्यं प्रथमायां यथा (भवति ?) ।
तृतीयायां पुनः कार्या चतुःस्तम्भा चतुष्किका ॥
खेलिकातोरणन्यस्ता समुखाश्च वरालकाः ।
स्तम्भानां कुटकान् पूर्वान् सिंहकर्ण(र्णा)श्चमध्यतः ॥
म(ध्य ?)ल्लच्छाद्यानि(वायार्ध ?) भागोच्छ्रायान्यनुक्रमात् ।
त्रीणि कुर्वीत युक्तानि शुभैरन्तरपत्रकैः ॥

घण्टां च भागिनीं कुर्यादूर्ध्व(र्ध्वे)नामलसारकीम् ।
चन्द्रिकां भागपादेन द्विभागां कलशोच्छ्रितिम् ॥
एवंविधं यः कुरुते प्रासादं रतिवल्लभम् ।
सन्तोषयति कन्दर्पं स्याज्जनेषु स पुण्यभाक् ॥

रतिदेहः ॥

सिद्धिकाममथ ब्रूमः प्रमथैरुपशोभितम् ।
धनपुत्रकलत्राणि कृते यत्राप्नुयान्नरः ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्भागविभाजिते ।
गर्भं द्विभागं कुर्वीत भित्तिर्भा(भा)गेन शोभनम् ॥
भद्रं द्विभागविस्तारं भागेनैकेन निर्गतम् ।
कर्णमेकेन भागेन कुर्यात् प्रतिदिशं बुधः ॥
अस्योर्ध्वं द्विगुणं कुर्यात् षष्ठभागविभाजितम् ।
भागे च वेदिकाबन्धं जङ्घा सार्धपदोन्नता ॥
मेखलान्तरद्र(प)त्रे च पादहीनं पदं मते ।
स्यादुच्छ्रतीश्चामा जङ्घा पादोनं पदपञ्चकम् ॥
त्रिभागविस्तृता ग्रीवा भागपादसमुच्छ्रिता ।
पदार्धमण्डकं प्राहुः पदपादेन चण्डिकाम् ॥
भागस्यार्धेन कलशसमुच्छ्रायो मतः समः ।
+++गुणसूत्रास्या द्वितीयाः पञ्चभूतिकाः ॥
यः सिद्धिकामं कुरुते सर्वपापविमोचनम् ।
सर्वेऽस्य कामाः सिध्यन्ति ये केचिन्मनसि स्थिताः ॥

सिद्धिकामः ॥

अथाभिधीयतेऽस्माभिः प्रासादः पञ्चचामरः ।
यो भक्त्या कारयत्येनं स चिरं दिवि मोदते ॥
भक्ते द्वादशभिः क्षेत्रे चतुरश्रे समन्ततः ।
चतुर्भागे भवेद् गर्भो भित्तिं भागेन कल्पयेत् ॥

अन्धारिका तु भागौ द्वौ बाह्यभित्तिस्तु भागिकी ।
त्रि(भि)र्भागैर्विनिष्क्रान्तं तेषु कार्याश्चतुष्किकाः ॥
द्विगुणं कथिते(तं) चोर्ध्वमानं घण्टाण्डकान्वितम् ।
प्रमाणेन विधातव्यो दश भागास्तुलोदयः ॥
त्रिपदो वेदिकाबन्धो जङ्घा स्यात् + षडंशकः ।
मेखलान्तरपत्रे च भागेनैकेन कारयेत् ॥
पदत्रयेण (सादूर्ध्वं शृङ्गं कलश चाण्डकम् ?) ।
शिखरा विंशतिः कार्याः सभित्ताः (संभिन्नाः) सर्वमण्डपैः ॥
शृङ्गादधो विधातव्या(व्यं) मल्लच्छाद्यं मनोहरम् ।
एवं सर्वचतुष्केषु मल्लच्छाद्यानि कारयेत् ॥
छाद्यकैः पञ्चभिः कार्यो मध्ये प्रासादनायकः ।
घटिकानां समुच्छ्रायः सपादं पदमिष्यते ॥
घण्टायाः सार्धभागेन ग्रीवायाश्च पदादि(धि)का ।
कर्तव्यामलसारी तु (पादोनांशायवण्डिकाम् ?) ॥
द्विपदः कलशः कार्यो बीजस्वरसमन्वितः ।
पञ्चघण्टावृतं कृत्वा विमाना(नं) पञ्चचामरम् ॥
(अतीतविस्त्वयान् सर्वान् लोकः प्राप्नोति सम्भव ?) ।

पञ्चचामरः ॥

नन्दिघोषमथ ब्रूमो विपक्षभयनाशनम् ॥
य एनं भक्तितः कुर्यात् स भवेदजरामरः ।
चतुरश्रे समे क्षेत्रे चतुर्भागविभाजिते ॥
भद्रं द्विभागविस्तारं कुर्याद् भागविनिर्गमम् ।
भित्तिरत्र न कर्तव्या दिशि कस्यामपि ध्रुवम् ॥
कुर्वीत राजसेनं तु वेदिचन्द्रावलोकनम् ।
दिक्षु क्रमोऽयं सर्वासु त्यक्त्वा मार्गचतुष्टयम् ॥

विस्तारसदृशोच्छ्राया कर्तव्या पूर्वभूमिका ।
वक्ष्यमाणैर्विभागैश्च विप्रभज्यासणाः + + ॥

भागेन राजसेनं स्याद् वेदिर्भागद्वयेन च ।
भागेन चन्द्रालोकः स्यादर्धेनासनपट्टकः ॥

स्तम्भोच्छ्रायस्त्रिभिर्भागैस्ततो भागेन शीर्षकम् ।
पट्टोच्छ्रायो भागमेकं स्याच्चतुर्विंशतिर्धराः ॥

नानासङ्घैः पल्लवैश्च चारुकर्मकरानतैः ।
द्वितीया भूमिका कार्या स्तम्भैः षोडशभिर्युता ॥

एवं भूमौ द्वितीयायामपि कर्म विधीयते ।
स्तम्भैश्चतुर्भिः संयुक्ता तृतीयायां चतुर्थि(ष्कि)का ॥

नन्दिघोषः कृतो येन (मृयं तेजो ?) स जायते ।
कर्मक्षया तुतुं (त् तनुं) त्यक्त्वा प्राप्नोति परमं पदम् ॥

नन्दिघोषः ॥

प्रासादमभिधास्यामो मनूत्कीर्णं महाद्रु(द्रु)तम् ।
विमृश्य बुद्धया निपुणं निर्मितं प्राक् स्वयम्भुवा ॥

क्षेत्रे षड्भागविस्तारे गर्भे(र्भं) भागचतुष्टये ।
कुर्वीत वृत्तं मध्ये च नवभिर्वृत्तिमालिका ॥

अष्टौ (च) रथिकाः कार्याः क्षेत्रे दिक्षु विदिक्षु वा ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमो द्विगुणं द्विपदान्वितम् ॥

(छाद्यया वद्विधातव्या तत्सार्धाङ्गैकपञ्चकम् ?) ।
भागानष्टार्धसहितान् कुर्यादूर्ध्वं तुलोदयात् ॥

सार्धभागेन कर्तव्यो वेदीबन्धश्च शोभनः ।
भागद्वयं ततः सार्धं कार्या जङ्घासमुच्छ्रितिः ॥

भागार्धं हीरकं कुर्यान्मनोज्ञं कर्ति(र्णि)कान्वितम् ।
मेखलान्तरपत्रे च भागेनैकेन कारयेत् ॥

शृङ्गोच्छ्रायस्ततः कार्यः सार्धभागद्वयोन्मितः ।
मध्येन सर्वशृङ्गाणां मस्तके वृत्तमालिखेत् ॥
षड्भागविस्तृतं तस्य+षड्भागसमुच्छ्रितम् ।
यावन्मात्राचरेत्(वरे) प्रोक्ता तावत् कार्या च मञ्जरी ॥
त्रिभौमं पञ्चभौमं च विचित्रं कारये(दि)मम् ।
ग्रीवा स्याद् भागपादेन विस्तारात् द्विपदायता ॥
पादहीनं पदं कुर्यादण्डकं मनुसंभवे(त् ?) ।
चन्द्रिका भागपादेन पादोनं कुशलः(कलशः) पदम् ॥
प्रासादं मनसाप्येवं मनुकीर्तः(र्णं) करोति यः ।
स गंध्या (गत्वा) भवनं शम्भोर्गणपत्यमवाप्नुयात् ॥

मानकीर्णः(र्णः ?) ॥

अथ सुप्रभनामानं प्रासादमभिदध्महे ।
यं कृत्वा प्रभयान्येषां प्रभा हन्ति रविर्यथा ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे द्वादशांशविभाजिते ।
कुर्याच्चतुष्पदं गर्भं विस्तारो यामतः समः ॥
प्रासादार्धं भवेत् कन्दः कन्दभद्रं पदद्वयम् ।
भ्रमन्ती द्विपदा दिक्षु चतसृष्वपि शोभना ॥
पदिका बाह्यभित्तिस्तु द्विपदा कर्णविस्तृतिः ।
चतुष्पदं मध्यभद्रं विनिष्क्रान्तं त्रिभिः पदैः ॥
(अस्यैवांत) पुनः कार्या द्विपदा तु चतुष्किका ।
(सोलायाः ?) पार्श्वतः कुर्यादतिभद्रद्वयं बुधः ॥
तयोः पादेन निष्कासं पार्श्वयोरुभयोरपि ।
पार्श्वभद्रस्य कर्णस्य चान्तरं पदिके नयेत् ॥
जालैर्विचित्रितं कुर्यान्मध्ये ज्योतिर्यथा भवेत् ।
एवं दिक्षु समस्तासु कुर्वीतैनमनुक्रमात् ॥

प्रासादभागविधिना पुरः कुर्वीत मण्डपम् ।
चतसृष्वपि मञ्जर्यो दिक्षु कार्या यथाक्रमम् ॥
लीयमूलसजङ्घात्रा स्वसार्धा च यथादिमम् ।
उच्छ्रायो मूलविस्तारात् द्विगुणो द्विकलाधिकः ॥
तुलोदयो दशपदो मञ्जरी षोडशांशिका ।
वेदीबन्धसमुत्सेधः सार्धभागद्वयोन्मितः ॥
पञ्चभागोच्छ्रिता जङ्घा हीरं भागसमुन्नतम् ।
सार्धभागेन कर्तव्ये मेखलान्तरपत्रके ॥
कर्णशृङ्गसमुत्सेधः कलशान्तस्त्रिभागिकः ।
दिङ्मञ्जरी तु कर्तव्या विस्तारेण चतुष्पदा ॥
उदयेन विधातव्या पञ्चभागा प्रमाणतः ।
ग्रीवा पदस्य पादेन कलशोऽर्धपदं भवेत् ॥
विस्तारो मूलमञ्जर्याः कर्तव्यो दशभागिकः ।
++भागत्रयोत्सेधो ग्रीवा पादे (दो)नभागिका ॥
अण्डकं सार्धभागेन द्विपदा कलशोच्छ्रितिः ।
(देशांशषट्कतो मूलास्कन्धोरेषोऽन्तको ?) भवेत् ॥
विस्तारो मूलमञ्जर्याः कर्तव्यो दशभागिकः ।
नवाण्डकोऽयं कर्तव्यः प्रासादः शुभलक्षणः ॥
यः प्रासादमिमं कुर्यात् सुप्रभं भक्तिमान् नरः ।
दिव्यते(जारवहस्यास्य ?) देहान्ते मुक्तिमाप्नुयात् ॥
[२]शुभलक्षणः ॥

सुरानन्दमथ ब्रूमः प्रासादमतिसुन्दरम् ।
चतुरश्रं समं क्षेत्रे(त्रं) दशधा प्रविभाजयेत् ॥
षड्भागो गर्भविस्तारो द्वौ भागौ भित्तिविस्तृतिः ।
कर्तव्या सार्धभागेन भागार्धेन जलाश्रयः ॥

प्रत्यङ्गस्थानकं कुर्यात् (सप्रसं वृत्त ?)भागिकम् ।
शालास्त्रिभिः पदैः कार्याः शुभरूपाश्चतुर्दिशम् ॥

शालायाः पार्श्वयोः कार्यो वारिमार्गः पदार्धकः ।
परस्परं तु निष्कासो भागं भागं विधीयते ॥

ऊर्ध्वमानं विधातव्यं विस्तारात् द्विगुणो (णं) बुधैः ।
गर्भच्छाद्यं पदान्यष्टौ भागा द्वादश मञ्जरी ॥

वास्तुविस्तारपादेन वेदीबन्धो विधीयते ।
चतुष्पदोर्ध्वतो जङ्घा भागार्धं ग्रासपट्टिका ॥

मेखलान्तरपत्रे च विधातव्ये पदोच्छ्रिते ।
कोणा द्रविडकूटस्य वृत्तस्तम्भा वराटका ॥

मध्याङ्गतोरणानां स्युद्विंशतिश्चतुरो भवेत् ।
षट्पदः स्कन्धविस्तारो ग्रीवा भवति भागिकी ॥

शिरः सार्धं पदं ज्ञेयं भागमेकं च चन्द्रिका ।
कलशोंऽशद्वयोच्छ्रायः कार्यः पल्लवभूषितः ॥

यः करोति सुरानन्दं वरदास्तस्य मातरः ।
सुरास्तस्य ह्यनिस्तार्यमपमृत्युं हरन्ति च ॥

सुरानन्दः ॥

अथ हर्षं प्रवक्ष्यामि सर्वलोकप्रहर्षणम् ।
नित्यं वसति यत्र श्रीः स्थानं यद् विश्वकर्मणः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्तेऽष्टादशभिः पदैः ।
प्रतिकोणं विधातव्याः (कर्णभागौ ?) त्रिभिस्त्रिभिः ॥

द्विपदं कर्णभद्रं च भागेनैकेन निर्गतम् ।
वारिमार्ग(र्गं) पदं कुर्यात् प्रवेश्य(शा)यामतः समम् ॥

त्रिभागमस्य प्रत्यङ्गं पदद्वितयनिर्गमम् ।
वेदिचन्द्रावलोकाभ्यां प्रत्यङ्गे कर्म कल्पयेत् ॥

चतुष्पदं मध्यभागं द्विपदं चास्य भद्रकम् ।
विनिर्गतं च भागेन विदधीत विचक्षणः ॥

वलभ्यश्च द्विभागाः स्युः खा(स्वा)नुरूपाश्चतुर्दिशम् ।
गर्भो भागैश्चतुर्भिस्तु वलभीनां विधीयते ॥

द्विपदा बाह्यतो भित्तिर्द्विपदा च भ्रमन्तिका ।
स्कन्धः स्याद् दशभिर्भागैर्गर्भः षट्त्रिंशता पदैः ॥

ऊर्ध्वप्रमाणमेतस्य स्याच्चत्वारिंशता पदैः ।
भागैः षोडशभिश्चास्य विदध्याच्छादनं शुभम् ॥

वेदीबन्धः पञ्चपदो जङ्घा चाष्टपदा भवेत् ।
शाला(लां) चान्तरपत्रं च कुर्याद् भागत्रयाद् बुधः ॥

ऊर्ध्वमन्तरपत्रं स्याद् विधातव्यं यथाक्रमम् ।
वलभीसंवृतिः प्राज्ञैरुच्छ्रायात् पञ्चभागिकी ॥

सा(स)शृङ्गैः सिंहकर्णैश्च कार्यो(र्या) भागसमुच्छ्रितिः ।
वर्धमानेन कर्तव्या त्रिपदा कर्णमञ्जरी ॥

ऊर्ध्वं पदेभ्यस्त्रिभ्यः स्याद् भागेन कलशाण्डकम् ।
विस्तारात् षोडशपदा कर्तव्या मूलमञ्जरी ॥

ऊर्ध्व(र्ध्वं)विंशतिभागास्य स्कन्धो नवपदायतः ।
ग्रीवा सार्धपदं कार्या ततो द्विपदमण्डकम् ॥

चन्द्रिकैकेन भागेन कलशस्त्रिपदात् ततः ।
हर्षणः क्रियते यत्र स देशः सुखमेधते ॥

क्षेमं गोब्राह्मणानां स्यात् पूर्णकामश्च पार्थिवः ।
हर्षणः ॥

इदानीं दुर्धरं ब्रूमः प्रासादं शुभलक्षणम् ॥

चतुरश्रे समे क्षेत्रे चतुर्विंशतिभाजिते ।
कर्णाः (षडापदाः कार्या प्रतिरथं च ?) द्वयं भवेत् ॥

कर्तव्याष्टपदा शाला निर्गमोऽस्य चतुष्पदः ।
पदद्वयं विनिष्क्रान्ता सर्वतः कर्णशोभिता ॥

द्विपदा बाह्यभित्तिः स्याच्चतुर्भागान्धकारिका ।
द्विपदा कन्दभित्तिस्तु गर्भश्चाष्टपदायतः ॥

षट्पदा कन्दशाला च कन्दकर्णाः पदत्रयम् ।
ऊर्ध्वप्रमाणं विस्तारात् द्विगुणं द्विपदाधिकम् ॥

(विंशत्यम ?) तुलोच्छ्रायाः शिखरं त्रिंशता पदैः ।
कुम्भः सार्धद्विभागश्च कलशो भागमुच्छ्रितिः(तः) ॥

भागार्धेनान्तरं पत्रं भागेनैकेन मेखला ।
दशभागोच्छ्रिता जङ्घा हीरकं भागिकं भवेत् ॥

भागैश्चतुर्भिः कर्तव्यं मेखलाद्वितयं ततः ।
अधस्तादूर्ध्वपट्टस्य तलपट्टस्य चोपरि ॥

भवेत् षोडशभिर्भागैरनयोरन्तरं द्वयोः ।
द्विपदो वेदिकाबन्धो वेदी कार्या चतुष्पदा ॥

आसनं चैव भागेन स्तम्भः पञ्चपदैर्भवेत् ।
भागेनैकेन भरणं शीर्षकं भागमुन्नतम् ॥

पट्टो भागद्वयोत्सेधश्छाद्यं च त्रिपदायतम्
मूलभरणानि चत्वारि कोणभद्राणि (कं भवेत् ?) ॥

कर्णशृङ्गाणि दश च द्वयम(थ ?)स्मिंश्चतुर्दिशम् ।
(ग्रीवां + भगसन्तानां ?) शृङ्गाणां त्रिपदोच्छ्रितिः ॥

षट्पदाः कर्णमञ्जर्यः सप्तभागसमुच्छ्रिताः ।
ग्रीवार्धभागिकी भागः स्यादुच्छ्रायोऽण्डकस्य (तत् ?) ॥

पदत्रयोन्नता कार्या सिंहकर्णश्चतुष्पदा ।
मध्ये भद्रे तदुत्सेधो विस्तारादर्धभागिकः ॥

विस्तारो मूलमञ्जर्याः पदैः षोडशभिर्भवेत् ।
अष्टादशभिरुच्छ्रायो ग्रीवा सार्धपदोच्छ्रिता ॥

अण्डकं द्विपदं कार्यं चन्द्रिका पदमुच्छ्रिता ।
कलशं त्रिपदं विद्यात् सर्वलक्षणसंयुतम् ॥

अण्डकैः सप्तदशभिः प्रासादो दुर्धरो भवेत् ।
दुर्धरं यः करोतीह भागा (भर्गा)च्छक्तिं समा (आ)प्नुयात् ॥
कालेन शिवसायुज्यं (निगधिश्च प्रयते ?) ।
दुर्धरः ॥

इदानीं दुर्जयं ब्रूमः प्रासादं शत्रुमर्दनम् ॥
यं कृत्वा (दुर्जयं लोके ?) भवेत् क्रीडति च क्षितौ ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे पञ्चभागविभाजिते ॥
गर्भं नवपदं कुर्याद् भित्तिः षोडशभागिकी ।
भागेन कर्णरथिका भागाभ्यां मध्यमे रथः ॥
भागेन निर्गमं (स्त)स्य वि(धि)रेष चतुर्दिशम् ।
भद्रकर्णान्तरे कुर्याद् वारिमार्गं पदाधिकम् ॥
ऊर्ध्वमानं विधातव्यं (त्वमस्मि ?) दशभागिकम् ।
वेदिबन्धः सपादांशौ जङ्घांसौ पादसंयुतौ ॥
मेखलान्तरपत्रे तु पदार्धेन प्रकल्पयेत् ।
शिखरः (खिखिरैः ?) सार्धं भागषट्कोच्छ्रितो भवेत् ॥
त्रिपदः स्कन्धविस्तारो रेखा पद्मदलाकृतिः ।
भूमयः पञ्च कर्तव्या न्यूनमाना यथाक्रमम् ॥
प्रथमा सार्धभागान्या पदपादो.नेता क्रमात् ।
स्कन्ध पादोनभागेन स्याद् ग्रीवार्ध(र्ध) पदेन च ॥
अण्डकं त्वेकभागेन कर्परं चार्धभागिकम् ।
भागोत्सेधस्तु कलशः समवृत्तः सुशोभनः ॥
दुर्जयः क्रियते यत्र पुरे वा नगरेऽथवा ।
न भवेत् तत्र दुर्भिक्षं न च व्याधिकृतं भयम् ॥
दुर्जयः ॥

ब्रूमस्त्रिकूटं ब्रह्माद्यैः सेवितं त्रिदशैस्त्रिभिः ।
फलं क्रतुसहस्रस्य येन मोक्षं च विन्दति ॥

(ससाध्यतुल्यन्निभजं ?)क्षेत्रमिष्टप्रमाणतः ।
ततोऽस्य बाहुमेकैकं चतुर्भिर्विभजेत् पदैः ॥

द्विभागं मध्यमं भद्रं भागिकीं कर्णपक्षि (ट्टि)काम् ।
अर्धेन गर्भमर्धेन कुर्याद् भित्तित्रयं बुधः ॥

विस्तारं पञ्चधा भक्ता (क्त्वा) कुर्याद् द्विगुणमुच्छ्रयं (यम्) ।
वेदिबन्धो विधातव्यः सपादं भागमुच्छ्रितः ॥

जङ्घा सपादौ भागौ द्वौ कार्या तस्य समुच्छ्रितिः ।
मेखलान्तरपत्रे च भागस्यार्धेन कारयेत् ॥

मञ्जरी भागषट्केन पञ्चभागविभाजिता ।
आगमन्तात् (स्तम्भस्कन्धः ?) कार्यः पूर्वोक्तवर्त्मना ॥

पादभागेन तु ग्रीवामर्धभागेन चाण्डकम् ।
चन्द्रिका भागपादेन कलशं भागमुच्छ्रितम् ॥

त्रिकूटं कारयेद् यस्तु ब्रह्मेशानहरिप्रियम् ।
सिद्धा(द्धो)भूत्वा पुरीं तेषां यात्यसौ नात्र संशयः ॥

त्रिकूटः ॥

इदानीमभिधास्यामः प्रासादं नवशेखरम् ।
चतुरश्रं भजेत् क्षेत्रं विंशत्यकोनया पदैः ॥

कर्णाश्चतुष्पदाः कार्यास्तेषां भद्रं द्विभागिकम् ।
विनिर्गतं पदार्धेन जलमार्गस्त + + + ॥

+ + भागायता कार्या सा भवेद्हि विचक्षणैः ।
शाला(कर्णपदाद्वतु ?) प्रत्यङ्गं भागमानतः ॥

त्रिपदो रथकः कार्यो मञ्जरीणां चतुष्टयम् ।
चतुष्पदा भवेद् भित्तिर्गर्भश्चैकादशांशकः ॥

चत्वारिंशत्पदादूर्ध्वं यावत् स्कन्धं समस्तकम् ।
तुलोदयः षोडशभिर्मञ्जरी चाष्टकैस्त्रिभिः ॥

चतुष्पदो वेदिबन्धो जङ्घा साष्टपदा भवेत् ।
भागेन भरणे त्र्यंशं मेखलान्तरपत्रकम् ॥

उच्छ्रायतः पञ्चपदा कर्तव्या कर्णमञ्जरी ।
ग्रीवार्धभागेन भवेदण्डकं चैव भागिकम् ॥

भागेन चन्द्रिकामूर्ध्वं भागेन कलशं तथा ।
सपादमुदयं (शाला मञ्जर्या विस्तृते ?) विदुः ॥

ग्रीवा पादेन भागेन सपा(दासमता ?)ण्डकम् ।
भागाद्धि चन्द्रिका भागद्वयेन कलशोदयः ॥

विस्तारो मूलमञ्जर्याः कार्यः पञ्चदशांशकः ।
तथा सप्तदशोच्छ्रायः स्कन्धायामो नवांशकः ॥

ग्रीवा चास्यार्धभागेन सार्धद्विपदमण्डकम् ।
वण्डिका सार्धभागेन त्रिपदः कलशोदयः ॥

एवं यः कारयत्येनं प्रासादं नवशेखरम् ।
नवभिः सहितां खण्डैः स भुनक्ति वसुन्धराम् ॥

नवशेखरः ॥

पुण्डरीकमथ ब्रूमो यशसो वर्धनं परम् ।
यस्मिन् कृते स्थिरा कीर्तिर्भवेद् यावद् वसुन्धरा ॥

चतुरश्रं समं क्षेत्रं विभजेत् पञ्चभिः पदैः ।
त्रिपदं कल्पयेद् गर्भं तस्य भित्तिं च भागिकाम् ॥

त्रिपदं तस्य भद्रं स्यात् सार्धभागविनिर्गमम् ।
भद्रेषु वर्तुलं दिक्षु रथिकानां चतुष्टयम् ॥

भागेनैकेन रथिका मूलच्छन्दोऽयमीरितः ।
ऊर्ध्वमानं भवेद् यस्य द्विगुणो दशभागिकम् ॥

भागेनोच्छालकं विद्याद् भागार्धेन तु मेखला ।
वेदिबन्धं न कुर्वीत जङ्घा सार्धद्विभागिका ॥

मेखला चार्धभागेन भवेत् सान्तरपत्रका ।
पदानि पञ्च सार्धानि मञ्जर्याः स्यात् समुच्छ्रितिः ॥
त्रिपदः स्कन्धविस्तारो ग्रीवा वा (पदसादिकाः ?) ।
अण्डकं स्यात् पदार्धेन भागपादेन चन्द्रिका ॥
भागोच्छ्रायस्तु कलशः कर्तव्यः शुभलक्षणः ।
मध्येन मूलमञ्जर्यास्त्रिपदा भद्रमञ्जरी ॥
सार्धा + त्रिपदोच्छ्राया ग्रीवा भागसमुच्छ्रिता ।
अण्डकं च त्रिभागेन कलशो भागमुच्छ्रितः ॥
पञ्चाण्डः पुण्डरीकोऽयं कर्तव्यः शुभवर्धनः ।

पुण्डरीकः ॥

सुनाभ(स)मथ ब्रूमो वन्दितो (तं) देवदानवैः ॥
वल्लभं लोकपालानां पृण्यमुत्कृष्टलक्षणम् ।
विभजेत् सप्तदशभिः समक्षेत्रं चतुर्भुजम् ॥
पञ्चभागायताः कोणा गर्भः कार्यस्त्रिभिः पदैः ।
उभयोः कोणयोर्मध्ये सप्तभागिकमन्तरम् ॥
व्यक्षेपात् कर्णयोर्मध्ये प्रा(प्रो)ञ्छयेत् पदमन्तरम् ।
भागप्रवेशं भागार्धे (र्ध)विस्तारा (र)मुदकान्तरम् ॥
द्विपदा बाह्यभित्तिः स्यात् त्रिपदाथ भ्रमन्तिका ।
पञ्चभागायतो मध्ये भवेत् प्रासादनायकः ॥
त्रिपदस्तस्य गर्भस्तु भित्तिर्भागं विधीयते ।
त्रिपदं कर्णभद्रं च भागेनैकेन निर्गतम् ॥
पदप्रमाणकोणांस्तु चत्वा (तु)रोप(वि)निवेशयेत् ।
यथा कन्दस्तथा कोणो विभागैः स विधीयते ॥
पञ्च गर्भास्तु कर्तव्याः सममानप्रकल्पिताः ।
द्विगुणं चोर्ध्वमानं स्याद् ग्रीवाण्डकविवर्जितम् ॥
त्रिभिः पदैर्वेदिबन्धो जङ्घा सप्तपदा भवेत् ।
पदत्रयेण कर्तव्यं मेखलाद्वितयं बुधैः ॥

ऊर्ध्वतो बाह्यच्छन्दस्या (स्य) कर्तव्या कर्णमञ्जरी ।
षट्पदाः कर्णमञ्जर्यो द्विपदं कलशाण्डकम् ॥

(द्वादशा सप्तविस्तारा ?) कर्तव्या मूलमञ्जरी ।
त्रयोदशपदोच्छ्राया ग्रीवास्या भागमुच्छ्रिता ॥

अण्डकं द्विपदोत्सेधं भागोत्सेधा तु चन्द्रिका ।
कलशस्त्रिपदोत्सेधो वर्तुलः शुभलक्षणः ॥

यावत् क्षितिर्यावदब्धिर्यावच्छशिदिवाकरौ ।
कर्तास्य तावद् दिव्यास्ते यावत् सुरगुरुः सुराः ॥

सुनाभाः ॥

माहेन्द्रमथ वक्ष्यामः प्रासादं भूषणं क्षितेः ।
सेवितं यक्षगन्धर्वैः फणीन्द्रैश्च महाप्रभैः ॥

माहेन्द्रं पञ्चदशभिर्भागैः प्राज्ञो विभाजयेत् ।
नवभागायतं गर्भं कुर्याद् भित्तिं त्रिभागिकीम् ॥

विस्तारेणास्य विख्याता तज्ज्ञैः शाला पदत्रयम् ।
शालायाः पार्श्वयोः कार्यौ रथौ सार्धपदौ बुधैः ॥

रथशालान्तरेणैव कर्तव्यमुदकान्तरम् ।
(रथस्याग्रातः पञ्चारि गृहकार्यं पदार्धकम् ?) ॥

प्रत्यङ्गानि पदं सार्धं++++जलान्तरम् ।
द्विपदं कर्णमानं च कार्यं कोणचतुष्टयं (ये) ॥

भागेनान्योन्यमेतेषां विधातव्यो विनिर्गमः ।
ऊर्ध्वमानं तु कर्तव्यं द्विगुणं सीमविस्तृतेः ॥

तुलोदयो दशांशः स्याद् विंशत्यंशा च मञ्जरी ।
वेदिबन्धं प्रकुर्वीत सार्धभागद्वयं बुधः ॥

जङ्घयोस्तु समुच्छ्रायमर्धपञ्चमभागिकम् ।
भागेन भरणं कुर्याल्लाञ्छितं पत्रभङ्गिभिः ॥

तदूर्ध्वं मेखला कार्या भागद्वितयमुच्छ्रिता ।
ऊर्ध्वतो मञ्जरी कार्या क्रमेणैव मनोहरा ॥
नवभागायतं (रुद्धो ?)ग्रीवा भागसमुन्नता ।
अण्डकं द्विपदोत्सेधं चन्द्रिका भागमुच्छ्रिता ॥
द्विपदं कलशं कुर्याद् विस्तारोत्सेधतः समाः ।
लताः सप्त विधातव्या (रेषा ब्रूम कुलाकृति ?) ॥
मध्ये लतायाः कर्णस्य वेलकः षड्विधः क्रमः ।
प्रत्यङ्गे तिलका कूटाः पञ्चालार्धा द्विपक्षकः ॥
कोणे वराटका कूटाः कार्या माहेन्द्रमन्दिरे ।
कृत्वा महेन्द्रं राजा स्याद् माहेन्द्रस्य वसेद् दिवि ॥

महेन्द्रः ॥

अथो ब्रूमो वराटाख्यं प्रासादं शुभलक्षणम् ।
दयितं किन्नरेन्द्राणां नागानां चातिवल्लभम् ॥
चतुरश्रं समं क्षेत्रं विभजेद् दशभिः पदैः ।
कु(र्या)त् षड्भिः पदैर्गर्भं भित्तिं भागद्वयेन च ॥
द्विपदं कर्णविस्तारं कुर्यात् कोणचतुष्टयम् (ये) ।
उदकान्तरविस्तारमर्धभागप्रवेशकम् ॥
पञ्चभागायतं भद्रमन्तरं वारिमार्गयोः ।
विस्तारार्धेन कर्तव्यस्तस्य भद्रस्य निर्गमः ॥
कुर्यान्मध्येऽष्टभिर्भागैः सपादैर्वृत (त्त)मुत्तमम् ।
सहितो वारिमार्गेण तलच्छन्दोऽयमीरितः ॥
ऊर्ध्वप्रमाणमेतस्य विस्तारात् द्विगुणं भवेत् ।
तुलोच्छ्रायोऽष्टभिर्भागैः पदानि द्वादशोर्ध्वतः ॥
पदत्रितयमुत्सेधात् कर्तव्यं भद्रपीठकम् ।
विस्तारार्धार्धमुत्सेधं वेदिबन्धस्य कारयेत् ॥
चतुर्भागोच्छ्रितां जङ्घां हीरकं चार्धभागिकम् ।
मेखलान्तरपत्रं च कुर्याद् भागमुच्छ्रितम् ॥

त्रिपदं शृङ्गमुत्सेधाद् ग्रीवा च कलशाण्डकम् ।
ष (त)दूर्ध्वं पञ्चविस्तारा स्यादुरोमञ्जरी शुभा ॥
ग्रीवा कार्या पदार्धेन भागेनैकेन चाण्डकम् ।
कलशोंऽशोच्छ्रितोऽष्टांशविस्तारा मूलमञ्जरी ॥
तस्याः कार्यः समुत्सेधः प्रमाणान्नवभागिका(क)ः ।
स्कन्धः पञ्चपदो ग्रीवा पादहीनं पदं भवेत् ॥
सपादं पदमञ्जर्या पदस्यार्धेन चन्द्रिका ।
कलशो द्विपदोच्छ्रायः प्रासादे स्याद् वराटके ॥
वराटं कारयेद् यस्तु प्रासादं भक्तिमान् नरः ।
स याति यानैर्विविधैः स्वर्गं प्राप्नोति चाक्षयम् ॥

वराटः ॥

सुमुखस्याधुना लक्ष्म प्रका (क)मागतमुच्यते ।
भागैरेकोनविंशत्या चतुरश्रे विभाजिते ॥
तत्रैकादशभिर्गर्भश्चतुर्भिर्भित्तिरंशकैः ।
कोणो द्विभागिकस्तत्र भागपादो जलान्तरम् ॥
भागार्धेन प्रवेशोऽस्य चतुरंशकविस्तृतम् ।
भद्रमेवं विनिर्दिष्टमर्धभागेन निर्गतम् ॥
पादोनभागद्वितयादन्तरे कर्णभद्रयोः ।
त्रयः प्रतिरथाः कार्याः सहिताः सलिलान्तरैः ॥
अर्धभागोऽर्धभागश्च मिथस्तेषां विनिर्गमः ।
ऊर्ध्वमानं भवेदस्य द्विगुणं द्विकलाधिकम् ॥
अंशकैः पञ्चम(भि)श्चैव विधेयोऽस्य तुलोदयः ।
विभागैः पञ्चविंशत्या तदूर्ध्वं मञ्जरी भवेत् ॥
वेदीबन्धो विधेयोऽस्य सार्धभागचतुष्टयात् ।
जङ्घाशैरष्टभिः सार्धं (र्धैः)वरण्डी तु द्विभागिका ॥
लताभिर्नवभिर्युक्ता प्राग्वत् कार्यास्य मञ्जरी ।
स्यादेकादशभिर्भागैरेतत्स्कन्धस्य विस्तृतिः ॥

चतुर्गुणेन सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ।
कोणासन्नप्रतिरथो द्राविडोऽस्य विधीयते ॥
भूमिका नव कर्तव्याः शेषं कार्यं महेन्द्रवत् ।
पादोनभागद्वितया ग्रीवास्य च विधीयते ॥
सार्धभागद्वयमितं विदध्यादण्डकं शुभम् ।
चण्डिका सार्धभागेन कलशश्चाण्डकैस्त्रिभिः ॥
इत्येष कथितः सम्यक् प्रासादः सुमुखाभिधः ।
य एनं कारयेद् भक्त्या स कामानश्नुतेऽखिलान् ॥
भुक्त्वेह विपुलान् भोगान् पदमभ्येति शाश्वतम् ।

सुमुखप्रासादः ॥

चतुर्मुखा(?)श्रीधरादीनां ये प्रोक्तास्तान् प्रचक्ष्महे ॥
लक्षणैरधुना सम्यग् देवानामनिवर्तनात् ।
यत् स्याद् विजयभद्रस्य रूपं तस्मिन्नथास्थिते ॥
विजयो नाम कर्तव्यः प्रासादो देवताप्रियः ।
कर्णे केसरि+++सर्वतोभद्रकः पुनः ॥
निवेशनीयो रथकैः सर्वलक्षणसंयुतः ।
तस्योपरि विधातव्या मञ्जरी चारुरूपिणी ॥
विस्तारादुदयात् तस्याः कुर्वीतैककलाधिकम् ।
स्कन्धस्तु षट्पदः कार्यो ग्रीवा भागसमुच्छ्रिता ॥
अण्डकं सार्धभागेन चन्द्रिकापि च तत्समा ।
तस्या एव हि मध्ये तु कुर्यादामलसारकम् ॥
सार्धभागद्वयोत्सेधं कलशं च तदूर्ध्वतः ।
द्राविडैश्च वराटैश्च प्रकुर्वीतास्य मञ्जरीम् ॥
+++++प्रपन्ना नापि जन्मनि जन्मनि ।

नन्दः ॥

महाघोषाभिधानोऽथ प्रासादः कथ्यतेऽपरः ॥

नन्दिघोषस्य संस्थाने रूपे चास्य व्यवस्थितः ।
अस्य कर्तृ (र्णे)षु सर्वेषु भद्राणि विनिवेशयेत् ॥

भद्रे चतुष्किका कार्या द्विपदायामनिर्गमा ।
भागिकी भित्तिरन्तश्च शेषं गर्भगृहं स्मृतम् ॥

शृङ्गाणि कर्णे कुर्वीतेत्येषा प्रथमभूमिका ।
द्वितीया तु पुनः कार्या भित्तिविन्यासवर्जिता ॥

चतुर्दिशं विधातव्यं वेदीचन्द्रावलोकनम् ।
विदधीत चतुःस्तम्भां तृतीयामपि भूमिकाम् ॥

छाद्यकैरूर्ध्वेन तस्या कार्या संवरणा बुधैः ।
कारयेन्नन्दिघोषं यः प्रासादमिममुत्तमम् ॥

विभूतिर्वाञ्छिता तस्य कुलेऽपि न विनश्यति ।

महाघोषः ।

प्रासादो मिश्रकेष्वेव वृद्धिरागो(मो) विधीयते ॥

(स्त्रीनिसस्य ?) संस्थानं यत् तदस्यापि कीर्तितम् ।
गर्भकन्दं परित्यज्य स्तम्भैः षोडशभिर्वृतम् ॥

अस्य मध्यं विधातव्यं शेषं च श्रीनिवासवत् ।
उरोघण्टाभिरष्टाभिरश्वशालाभिरेव च ॥

अस्य भद्राणि कुर्वीत सर्वालङ्कारवन्ति च ।
वसुन्धरस्य ये भेदास्तैः सर्वैरन्वितः शुभः ॥

कलशैरेकविंशत्या वृद्धिरामः प्रशस्यते ।
प्रासादस्यास्य कर्तां च यावच्चन्द्रार्कतारकम् ॥

तावदिन्द्र इव स्वर्गे क्रीडत्यप्सरसां गणैः ।

वृद्धिरामः ॥

वृद्धिरामस्य संस्थाने प्रासादः स्याद् वसुन्धरः ॥

बाह्यभित्तीः परित्यज्य गर्भभित्तिर्विधीयते ।
वेदिकाकालरूपाद्यो भद्रतोरणभूषितः ॥
एतद्भेदसमायुक्तः प्रासादः स्याद् वसुन्धरः ।
भक्तया यः कारयेदेनं सोऽधितिष्ठत्यसंशयम् ॥
दुष्प्रापमपि देवानां महादेवस्य मन्दिरम् ।

वसुन्धरः ॥

प्रासादं मुद्गनामानमिदानीमभिदध्महे ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे षड्भिर्भागैर्विभाजिते ।
कुर्वीत भागिकीं भित्तिं गर्भं चैवास्य वर्तुलम् ॥
भद्रं चतुष्पदं वृत्तं निर्गमेण पदद्वयम् ।
स्वस्तिकश्च(स्य) समाकाराश्चत्वारो रथिकाः स्मृताः ॥
कर्णाश्च सर्वे कर्तव्या अश्रिभिः षड्भिरावृताः ।
जङ्घा वेदी च पीठं च (तत्र कीर्ति?)निभानि च ॥
विस्तृतान्येकभागेन द्विभागोत्सेधवन्ति च ।
कर्णकूटानि कुर्वीत सपत्रा(त्र)मकराणि च ॥
भद्रं चतुष्पदायामं पञ्चभागसमुच्छ्रितम् ।
ग्रीवाण्डकं सकलशं कुर्यात् सार्धपदद्वयम् ॥
विस्तारं मूलमञ्जर्याः षट्पदं + + मालिखेत् ।
उच्छ्रयं दशभिर्भागैर्ग्रीवाकलशसंयुतम् ॥
मञ्जरीमत्र कुर्वीत (मन्नकीर्त्ते?) यथा कृता ।
प्रासादं ++++ यो भक्तितः कारयेदिमम् ॥
गायन्ति तस्य किन्नर्यो दिवि चन्द्रामलं यशः ।

मुद्गप्रासादः ॥

इदानीं म+++++हच्छालं सु(रा)लयम् ॥
कमलोद्भवसंस्थाने कुर्वीतेमं यथास्थितम् ।
दिक्सूत्रे कर्णसूत्रेण रथ+++++त् ॥

कर्णान्ते भद्रमध्ये च कारयेदुदकान्तरम् ।
पदपादेन विस्तीर्णं प्रक्षेपेण पदार्धकम् ॥
कर्णाध+++तव्या षड्भिरमृलिङ्गवृत्ताः ।
पीठं वेदी च जङ्घा च मेखलान्तरपत्रकम् ॥
कमलोद्भववत् कार्यं बहुधा क++षितम् ।
कर्तव्यशिखरं कुर्यात् +++++++++ ॥
इलिकामकरग्रासैर्वरालैः सासुरैश्चिता ।
कथिता पुष्पके यादृग् (ज)घा(ङ्घा)तादृगिहेष्यते ॥
ऊर्ध्वपीठप्रमाणस्य तथावच्छादकस्य च ।
यन्मध्यं तत्र कुर्वीत षड्दारुकनिवेशनम् ॥
रुष्टिकातोरणश्चारुसालभञ्जाविराजितम् ।
वेदिकाराजसेनाढ्यं (शामूतेद्भवलोकनम् ?) ॥
सस्तम्भशीर्षभरणं पट्टरङ्गोपशोभितम् ।
म्लल्लं(मल्ल)च्छाद्यं विधातव्यं सिंहकर्णविभूषितम् ॥
सिंहरूपैः समाक्रान्तं विचित्रैश्च वरालकैः ।
व्यंशोच्छ्रितं कर्णकूटं कुर्यादिग्व(दृद्विप)दविस्तृतम् ॥
ग्रीवाण्डकसमेतं च (व)रण्ड्यां (का ?)कलशान्वितम् ।
कर्णाः पृथक् पृथक् चेह स्युः षट्पञ्चाशदण्डकाः ॥
उरोमञ्जरिकाभिस्ते तिसृभिः स्युर्विभूषिताः ।
कर्णान्ते मूलरेखा च विस्तारात् सप्तभागिका ॥
सार्धभागाष्टकं चास्या विधातव्या समुच्छ्रितिः ।
उरोमञ्जरिका कार्या चतस्रोऽनुदिशं तथा ॥
प्रथमा स्यादुरोरेखा द्वादशाण्डकभूषिता ।
चतुर्दशाण्डका चान्या तृतीया षोडशांश(शाण्ड)का ॥

अष्टादशाण्डकोपेता चतुर्थी परिकीर्तिता।
षट्त्रिंशताण्डकैर्युक्ता मूलरेखा विधीयते ॥
ग्रीवा पदं स्यात् पादोनं सपादं पदमण्डकम्।
लवलीफलतुल्यं तच्चन्द्रिका च पदोच्छ्रिता ॥
द्विपदं कलशं विद्यात् समवृत्तं मनोरमम्।
अर्धांतु द्व विधातव्यं वुजं तस्य चोपरि ॥
विचित्रभूमिके(सप्तदशाम्मिल्लिख्यराक्षणण्यपि ?)।
स्तम्भैर्विविधविन्यासैर्बहुभङ्गविनिर्मितैः ॥
भूषितैः कर्मभिश्चित्रैः सर्वत्र शुभलक्षणैः।
चन्द्रशालादिसंयुक्तैस्तोरणैश्चारुचामरैः ॥
तथाक्षतमुखग्रासैर्घनरूपतया स्थितैः।
व्यालैर्व्यालोलजिह्वैश्च मकरग्राससंयुतैः ॥
मदान्धालिकुलाकीर्णगजवक्त्रविभूषितैः।
विद्याधरवधूवृन्दैः क्रीडारम्भविभूषितैः ॥
सुराणां सुन्दरीभिश्च वीणाहस्तैश्च किन्नरैः।
सिद्धगन्धर्वयक्षाणां वृन्दैश्च परितः स्थितैः ॥
अप्सरोभिश्च दिव्याभिर्विमानावलिभिस्तथा।
चारुचामीकरान्दोलाक्रीडासक्तैश्च (निःसराम् ?) ॥
नागकन्याकदम्बैश्च सर्वतः समलङ्कृतम्।
एवंविधाभिः सर्वत्र भूमिकाभिर्निरन्तरम् ॥
अलङ्कृतो विधातव्यो मेरुः प्रासादनायकः।
मध्य(म)द्विगुणैर्ज्येष्ठः क(र्तव्यो)मेरुरण्डकैः ॥
कनीयान् मध्यमार्धेनेत्यण्डकस्थितिरीरिता।
उत्तमेषूत्तमं न्यस्येन्मध्यमेषु च मध्यमम् ॥

(अध)मेष्वधमं लिङ्गमेवमन्येषु धामसु ।
मेरोस्तु त्रिविधस्यापि लिङ्गमुत्तममृद्धिदम् ॥

अन्यथाविहित ++++++दिरोषकृत् ।
मेरुं मेरूपमं दिव्यं यः कारयति पार्थिवः ॥

स प्राप्नोति परां भुक्तिं++++सदा शिवाम् ।
मेरुं प्रदक्षिणीकृत्य काञ्चनं यत्फलर्द्धिभाक् ॥

शैलेष्टकादारुमये कृतेऽस्मिंस्तत्फलर्द्धिभाक् ।
मेरुः ॥

(लक्षणं) मन्दरस्याथ प्रासादस्याभिधीयते ॥

सिद्धिप्रदस्य पुण्य(स्य)स्तुतस्य त्रिदशैरपि ।
चतुरश्रीकृतेक्षेत्रे ++ भागविभाजिते ॥

गर्भः कार्यश्चतुर्भागो भित्तिरेकांशविस्तृता ।
अन्धारिकैकभागेन बाह्यभित्तिस्तु भागिकी ॥

कोणेषु रथिकाः कार्याः पदद्वितयसंमिताः ।
चत्वारो मण्डपाः कार्याः षट्त्रिंशत्पदसंमिताः ॥

चतुर्दिशमलिन्दाश्च विधातव्याश्चतुष्पदाः ।
भागेन निर्गतास्ते च सर्वतः शुभलक्षणाः ॥

अस्योर्ध्वमानं कर्तव्यं विस्तराद् द्विगुणं बुधैः ।
कर्णविधश्च विस्तारसीमा सर्वत्र गृह्यते ॥

प्रासादे मूलमानं यत् तच्च सम्यक् प्रकल्पयेत् ।
द्विपदं पीठमुत्सेधात् कार्यं प्राङ्मुनतो(मूलतो) बहिः ॥

तत् पद्मैरङ्कितं कार्यं सिंहैरपि च मन्दिरे ।
पदार्धं खुरकः कार्यः प्रासादसमवर्जितः ॥

सार्धं पदद्वयं कार्यो वेदीबन्धः सुशोभनः ।
चतुर्भागोन्नता जङ्घा भागार्धं रूपपट्टिका ॥

मेखलान्तरपत्रं च कार्यं पदमसुच्छ्रितम् ।
पदद्वयायतानि स्युः कर्णे शृङ्गाणि मानतः ॥

उच्छ्रयस्त्रिपदस्तेषां ग्रीवाण्डकलशैः सह ।
मूलरेखा विधातव्या कर्णकूटस्य चोपरि ॥

नवभागोच्छ्रिता शस्ता विस्तारेणाष्टभागिका ।
विस्तारं दशधा कृत्वा तैः षड्भिः स्कन्धविस्तृतैः ॥

लताः पञ्च विधातव्याः श्रीवत्से कथिता यथा ।
कुर्वीत पञ्चभौमं वा सप्तभौममथापि वा ॥

ग्रीवा पादोनभागा स्यात् स(पादं) पदमण्डकम् ।
चन्द्रिकैकपदा कार्या कलशो द्विपदोदयः ॥

(त्रिश्चरं ?)त्रिपदं कुर्यात् तत्रैकं भागमुत्सृजेत् ।
शुकनासोत्सृतं कुर्यात् सिंहस्थानविभूषितम् ॥

कनकाभरणैर्युक्तः पुमान् यद्वद् विराजते ।
तथा प्रासादराजोऽयं शोभते चित्रकर्मभिः ॥

मञ्जरीं दशधा कृत्वा कर्मशोभां प्रकल्पयेत् ।
भागैर्भद्रस्य विस्तारः षड्भिर्भागेन निर्गमः ॥

भागिकयौ रथिके तत्र कुर्याद् भागाद् विनिर्गमः ।
भागद्वयमितान् कर्णान् विदिक्षु च निवेशयेत् ॥

शालाश्चतस्रः कर्तव्या युक्ताः कूटैर्मनोरमैः ।
नीरान्तराणि ता अष्टौ मञ्जर्या द्विगुणान्विता ॥

कूटेऽर्धे प्रथमा भूमिः कार्या भागद्वयोच्छ्रिता ।
पदपादविहीनास्तु क्रमेणोपरि भूमिकाः ॥

अर्धभागोच्छ्रिता ग्रीवा भागिकोच्छ्रायमण्डकम् ।
भागेन कलशः कार्यः सर्वलक्षणसंयुतः ॥

विस्तारार्धेन कर्तव्यो वेदीबन्धो विबन्धुरः ।
षड्गुणेनैव सूत्रेण मध्यरेखां समालिखेत् ॥
द्वितीयामालिखेत् पञ्चगुणितेन विचक्षणः ।
सार्धत्रिगुणसूत्रेण ++रेखां समालिखेत् ॥
मञ्जरीभिर्विचित्राभिः सर्वत्रैव विराजितः ।
प्रासादो मन्दरः कार्यः प्रमाणेनामुना शुभः ॥
मन्दरं मन्दराकारं कृत्वा प्रासादमुत्तमम् ।
प्राप्नोतीह परं सौख्यं परत्र च शुभां गतिम् ॥

मन्दरः ॥

कथयामोऽथ कैलासमशेषसुरसेवितम् ।
प्रमथप्रवरैर्जुष्टं प्रासादं पुण्यवर्धनम् ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे शतधा प्रविभाजिते ।
शाला षड्भागविस्तारा कर्तव्या भागनिर्गमा ॥
(कलात्रिभागिका कुर्यात् सलिलान्तरसंयुतान् ?) ।
(आरभ्य ब्रह्मणः स्थानात् समा इव पादद्वयम् ?) ॥
भ्रमयित्वा समं वृत्तं गर्भ(गर्भमंशं) प्रकल्पयेत् ।
तथा भित्तिर्विधातव्या समन्तादर्धभागिका ॥
भागिका बाह्यभित्तिः स्यात् (कार्या स्यादु ?) भद्रभूषिता ।
अन्तराले तु सर्वत्र विदध्यादन्धकारिकाम् ॥
अलिन्दकाश्चतुर्भागाः कर्तव्या दिक्त्रये बुधैः ।
भागद्वयेन निष्क्रान्ताः सर्वतः शुभलक्षणाः ॥
(चतुर्थोकां ?) विधातव्यास्तेषु स्तम्भद्वयान्विताः ।
मुखे तु मण्डपः कार्यः स्तम्भपङ्क्तिविराजितः ॥
अथोर्ध्वमानं वक्ष्यामः कैलासस्य यथास्थितम् ।
पीठं तस्य पदे द्वे तु कर्तव्यं गणभूषितम् ॥

पदस्यार्धेन कर्तव्यः खुरकस्तु खुरादिति ।
तदूर्ध्वं द्विगुणा ज्ञेया प्रासादस्य समुच्छ्रितिः ॥

एकेन कुम्भकः कार्यो भागेन समवर्जितः ।
मसूरकस्तु भागेन पादोनेन विधीयते ॥

कार्यं पदस्य पादेन ततश्चान्तरपत्रकम् ।
मेखलार्धपदेन स्याच्चन्द्रशालाविभूषिता ॥

जङ्घा तदूर्ध्वं कर्तव्या सार्धं पदचतुष्टयम् ।
भागेनैकेन कुर्वीत मेखलान्तरपत्रकम् ॥

कर्णशृङ्गं त्रिभिर्भागैः कुर्यात् सकलशाण्डकम् ।
तदूर्ध्वं द्विपदानि स्युः कूटान्युच्छ्रायमानतः ॥

पूर्वोक्तानाममीषां च प्रक्षेपः स्यात् पदां(शतः) ।
चतुर्धा कूटविस्तारं संविभज्य पदद्वये ॥

(संद्रस्यादितिक्तयनि ?) सिंहकान्तानि कारयेत् ।
विस्तारं मूलमञ्जर्याः कुर्यात् षड्भागसंमितम् ॥

सप्तभागिकमुच्छ्रायं कैलासेऽस्याः प्रकल्पयेत् ।
भागार्धेन भवेद् (भाग ?) भागिकोच्छ्रायमण्डकम् ॥

चण्डिकामर्धभागेन कलशं सार्धभागिकम् ।
कुर्वीत शिखरं चास्य स्वस्तिकस्य यथोदितम् ॥

युक्तं भूमीभिरष्टाभिर्मञ्जरीभिरलङ्कृतम् ।
सिंहकर्णैर्विचित्रैश्च भद्राग्यस्य विभूषयेत् ॥

कर्तव्यः स्कन्धविस्तारस्तस्मिन् पदचतुष्टयम् ।
विदधीत समालेखसूत्रेण त्रिगुणेन च ॥

एवं+++++कैलासं विदधाति यः ।
विभूतिं लभते सोऽत्र सुखसौभाग्यसंयुताम् ॥

कामानवाप्य विविधान् कीर्तिमारोग्यमेव च ।
भुक्त्वा भोगांश्च कैलासे कल्पान्ते यावदीप्सितम् ॥
शार्वं पदमवाप्नोति शान्तं ध्रुवमनामयम् ।

कैलासः ॥

त्रिविष्टपमथ ब्रूमः प्रासादममरप्रियम् ॥
सेवितं यक्षगन्धर्वसिद्धविद्याधरादिभिः ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विंशत्यंशविभाजिते ॥
षड्भागविस्तृता शाला स्याच्चतुर्भागनिर्गमा ।
चतुरंश(इश)ती कोष्ठकानां द्वासप्तत्यधिका भवेत् ॥
आशात्रयस्थितैर्भद्रैः सार्धमेवं प्रजायते ।
कुर्याद् गर्भगृहाण्यष्टौ (दिक्षुष्वास्वपि ?) तानि तु ॥
कोणे तु षोडशांशानि तन्मध्ये चतुरोंऽशकान् ।
भित्तिर्द्वादशभिर्भागैर्गर्भाणामिति निर्णयः ॥
चतुःषष्टिपदः कार्यो मध्ये प्रासादनायकः ।
पदैः षोडशभिस्तस्य मध्ये गर्भं प्रकल्पयेत् ॥
द्विभागविस्तृता भित्तिः कर्तव्या तस्य बाह्यतः ।
(चतुर्द्विशतिं भ्रमन्ती स्य ?) ++पञ्चपदायता ॥
वलभीः कारयेत् तद्वद् द्वि(दिग्) भागेषु चतुर्ष्वपि ।
प्रत्यङ्गं द्विपदं कर्णशालावलभिकान्तरे ॥
तच्च द्विपदमुद्दिष्टं जलमार्गे पदार्धिके ।
पदैर्द्वादशभिर्दिक्षु चतसृष्वपि मण्डपान् ॥
प्रासादस्य प्रकुर्वीत कर्मशोभाविभूषितान् ।
मूला(ल)प्रासादगर्भस्य कुर्याद् द्वारचतुष्टयम् ॥
विज्ञेये(यं) तच्च दिग्भद्रे सूत्रमार्गानुसारतः ।
जलान्तराणि कुर्वीत प्रत्यङ्गं पार्श्वयोरपि ॥

बाह्यभित्तिं तु कुर्वीत भागेनैकेन संमिताम् ।
एवं विभज्य कुर्वीत पुरतो मुखमण्डपम् ॥

ऊर्ध्वमानमथ(स्त्रिंशा ?)त्तत्र पीठं चतुष्पदम् ।
मध्यप्रासादजङ्घा च तद्वदेव समुच्छ्रिता ॥

अतः पदैः स्याद् विस्तारात् द्विगुणा शिखरोन्नतिः ।
तस्याश्च मध्ये कुर्वीत षोडशांशं तुलोदयम् ॥

तुलोदयस्य मध्ये द्वे वेदीबन्धं सपञ्चकाम् ।
जङ्घा चाष्टपदा कार्या मध्ये चासनपट्टिका ॥

एषा त(मन्तर)पत्रं च कर्तव्यं त्रिपदोच्छ्रितम् ।
तुलोदयस्योपरिष्टात् प्रमाणमथ कथ्यते ॥

चतुष्पदेषु कर्णेषु कूटं पञ्चपदोदयम् ।
ग्रीवा पदस्य पादोन(ना)त्रिभिः पादैस्तथाण्डकम् ॥

चन्द्रिकाकलशोत्सेधं पादेनैकेन कल्पयेत् ।
प्रत्यङ्गे तिलकास्त्र्यंशा घण्टाकलशसंयुताः ॥

मध्ये तु वलभीशृङ्गमुन्नतं सप्तभिः पदैः ।
ऊर्ध्वतस्तिलकानां स्यादुरोमञ्जरिका दश ॥

विस्तारेण पदान्यूर्ध्वं भवेद् द्वादशभागिका ।
स्कन्ध(पट्टादि ?)विस्तारो ग्रीवा पादोनभागिका ॥

अण्डकं सार्धभागेन चन्द्रिका भागमुच्छ्रिता ।
द्विपदः कलशोच्छ्रायस्तद्वद्(द्व ?)बीजपूरकम् ॥

विस्तारो मूलमञ्जर्याः कार्यः षोडशभिः पदैः ।
उच्छ्रायः सप्तदशभिः स्कन्धो नवपदः स्मृतः ॥

कार्या सप्तलतोपेता प्रशस्ता मूलमञ्जरी ।
ग्रीवास्य भागिका भागद्वयमामलसारकम् ॥

चन्द्रिका भागमेकं स्यात् त्रिपदा कलशोच्छ्रितिः ।
उक्ता या मूलमञ्जर्यः प्राक् प्रासादेषु तास्त्रियम् ॥

कार्ये साहामाकारा चारुकर्मोपशोभिता ।
बाह्याभित्तिसमायुक्तं प्रासादस्य चतुर्दिशम् ॥

मल्लच्छाद्यं प्रकुर्वीत यथाशोभं विचक्षणः ।
सर्वतश्चारुरूपाद्यैर्विचित्रैः शुभलक्षणैः ॥

विभूषयेत् सिंहकर्णैर्मल्लच्छाद्यं मनोहरैः ।
वलभीत्रयसंयुक्तं कर्णकूटचतुष्टयम् ॥

यथाशोभं विधातव्यं प्रासादेऽस्मिंस्त्रिविष्टपे ।
वास्तौ शतपदे यानि मर्माण्युक्तानि सर्वतः ॥

उत्सृज्य तानि यत्नेन परिकर्माऽत्र कारयेत् ।
प्रासादं कारयित्वैनमुक्तरूपं त्रिविष्टपम् ॥

लभेतेह यशो राज्यं परत्रानन्त्यमेव च ।
कृत्वा त्रिविष्टपं दिव्यं प्रासादं पुरभूषणम् ॥

वसेत् त्रिविष्टपे तावद् यावदाभूतसंप्लवम् ।
तस्यान्ते तु परे तत्त्वे लयमाप्नोति मानवः ॥

त्रिविष्टपः ॥

अथाभिधीयते सम्यक् प्रासादः पृथिवीजयः ।
किन्नरासुरयक्षाद्यैर्वन्दितः सुरसत्तमैः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे(विभागाष्व ?) विभाजिते ।
चतुर्भागा भवेच्छाला सपादै(दां)शविनिर्गता ॥

कर्णशृङ्गद्वयं कार्यं प्रत्येकं भागविस्तृतम् ।
पादोनपदनिष्क्रान्तं +++++++++ ॥

भागैश्चतुर्भिर्गर्भः स्याद् भित्तिः कार्या तु भागिका ।
भ्रमन्तिकापि भागेन बाह्यभित्तिश्च भागिकी ॥
भागद्वयेन कुर्वीत दिक्त्रयेऽस्य चतुष्किकाम् ।
पुरतो मण्डपं कुर्यादुपेतं कर्मशोभया ॥
एवं विभागान् संकल्प्य यथोद्देशं विचक्षणः ।
मन्दरस्येव कुर्वीत कर्मशोभां समन्ततः ॥
ऊर्ध्वतो यत् प्रमाणं स्यात् तदस्येहाभिधीयते ।
अधस्तान्नागपीठः स्यात् प्रमाणेन पदद्वयम् ॥
हीरकं भागपादेन तस्य मध्ये निवेशयेत् ।
विस्तारात् द्विगुणं चोर्ध्वमानं भागार्धसंयुतम् ॥
ऊर्ध्वमानस्य मध्ये स्यात् षट्पदानिवर्हणादयः ।
वेदीबन्धश्च तन्मध्ये कर्तव्यः सार्धभागिकः ॥
ततो हीरकसंयुक्ता जङ्घा पदचतुष्टया ।
मेखलान्तरपत्रं च कार्यं भागार्धसंमितम् ॥
भागद्वयेन कर्तव्यं वेदिका राजसेरका ।
चन्द्रावलोकं भागेन विदधीत विचक्षणः ॥
कुर्यात् पदस्य पादेन तत्रैवासनपट्टकम् ।
पदद्वयेन सांशेन स्तम्भमूर्ध्वं निवेशयेत् ॥
अर्धभागेन कुर्वीत भरणं स्तम्भशीर्षके ।
अर्धभागेन पट्टं च छाद्यं सार्धपदायतम् ॥
(द्वे सन्त पटिका ?) कार्या ततो भागार्धसंमिता ।
ऊर्ध्वमन्तरपत्रस्य (कथमोथ ?) यथाक्रमम् ॥
कुर्याद् ग्रीवाण्डकलशं चन्द्रिकाभिः समं बुधः ।
उच्छ्रायं कर्णशृङ्गाणां सार्धभागं प्रमाणतः ॥
स्तम्भसूत्रेण कर्तव्यं नष्टशृङ्गं विचक्षणैः ।
कूटानि पञ्च कुर्वीत यथावत् प्रथमक्षितौ ॥

प्रा (त्री)णि भूमौ द्वितीयायां तृतीयायां तु कूटकम् ।
कुर्यात् तुल्यसमुच्छ्रायविस्तारं तच्च मानतः ॥
कर्णे कर्णे तु कूटानि भवन्त्येवं पृथङ् नव ।
शुकनासोन्नतिः कार्या सार्धभागद्वयं बुधैः ॥
स्यादुरोमञ्जरी पूर्वा नष्टशृङ्गस्य चोपरि ।
विस्तारात् त्रिपदा सा स्यात् सार्धभागत्रयोन्नता ॥
भागं सपादं कुर्वीत ग्रीवां सकलशाण्डकम् ।
द्वितीयशृङ्गस्योर्ध्वं स्यादुरोमञ्जरिकापरा ॥
विस्तीर्णा चतुरो भागान् कार्या पञ्चपदोच्छ्रिता ।
स्कन्धावरोहणग्रीवाचन्द्रिकाकलशैः सह ॥
एतेषां तु समुच्छ्रायः सार्धभागं विधीयते ।
उरःशिखरकाण्यष्टावेवं कुर्याच्चतुर्दिशम् ॥
तृतीयकर्णशृङ्गस्य स्यादूर्ध्वं मूलमञ्जरी ।
सा भवेत् षट्पदोच्छ्राया पदपञ्चकविस्तृता ॥
त्रिपदः स्कन्धविस्तारो दिक्षु स्याच्चतसृष्वपि ।
कूटैश्च विविधन्यासैरलङ्कुर्वीत मञ्जरीम् ॥
अर्धभागोच्छ्रिता ग्रीवा सार्धांशद्वयविस्तृता ।
अण्डकस्य समुच्छ्रायस्त्रिभागोनपदं भवेत् ॥
कर्परं चार्धभागेन कलशः पदमुच्छ्रितः ।
नवभिः शिखरैर्युक्तः कर्तव्योऽयं समन्ततः ॥
वेदीबन्धस्तु सर्वत्र कर्तव्यः शतवास्तुवत् ।
कुर्यात् तेन विभागेन कलशानपि शोभनान् ॥
मञ्जरीः पद्मपत्राग्रतुल्याः सर्वत्र कारयेत् ।
अण्डकानि भवन्त्यत्र चत्वारिंशच्च पञ्च च ॥
एवंविधं विधत्ते यः प्रासादं पृथिवीजयम् ।
पृथ्वीं विजयते कृत्स्नां निर्जितारिः स पार्थिवः ॥

अन्योऽपि कश्चिद् यः कुर्याद् (वर्णाच्छत ?) भक्तिमानिमम् ।
सोऽपि सौख्यमवाप्नोति पश्चादन्ते परं पदम् ॥

पृथिवीजयः ॥

अतः परं प्रवक्ष्यामि प्रासादं क्षितिभूषणम् ।
अमरैर्वन्दितं सर्वैस्तथा चाप्सरसां गणैः ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे द्वादशांशविभाजिते ।
भद्रे पञ्च पदानि स्युः कोणे कार्यं पदत्रयम् ॥
गर्भं षोडशभिर्भागैस्तस्य कुर्याद् विचक्षणः ।
कर्तव्या पदविंशत्या कन्दभित्तिः समन्ततः ॥
प्रासादस्यास्य कर्तव्या रमणी तु पदद्वयम् ।
पट्टि (दि)का बाह्यभित्तिः स्याद् द्विपदो भद्रनिर्गमः ॥
जलान्तरं तु भागस्तु ++++ गवाक्षकाः ।
भद्राणां मध्यतः पञ्च(स ?) प्रकाशाः स (सु)मनोरमाः ॥
बाह्यालिन्दं प्रकुर्वीत वेदीजालविभूषितम् ।
तस्योपरिष्टात् कुर्वीत माल्युच्छ्रायं सुशोभनम् ॥
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमः प्रासादे क्षितिभूषणे ।
क्षुरकं तस्य कुर्वीत त्रिपदं पीठसंयुतम् ॥
अस्योच्छ्रायस्ततः सार्धं (पदाः स्यात् ?) पञ्चविंशतिः ।
एतन्मध्ये तु दशभिः पदैः कार्यस्तुलोदयः ॥
रेखा पञ्चदशांशा स्यात् स्कन्धशीर्षं पदार्धकम् ।
वेदीबन्धस्तु कर्तव्यः सार्धभागद्वयं बुधैः ॥
जङ्घा षड्भागिकोच्छ्राया भागार्धे(षेचराः ?) शुभाः ।
मेखलान्तरपत्रं च पदेनैकेन कारयेत् ॥
कार्या चतुष्किका पञ्चविस्तारा त्रिपदोच्छ्रिता ।
तदूर्ध्वतः क्रमः कार्यो द्विपदोऽन्योऽधिकं पदम् ॥

भूमयः पञ्च कर्तव्या न्यूना(+ च ?) यथोत्तरम् ।
प्रथमा भूमिका (का)र्या सार्ध (द्विभागास्तु गवाक्ष ?) भागत्रयं बुधैः ॥
सपादास्तु त्रयो भागा द्वितीयाया (स)मुदाहृता ।
तृतीया त्रिपदा++++++++परा ॥
++++++++पञ्चमी भूमिरिष्यते ।
पादहीनपदं ग्रीवा सपादपदमण्डकम् ॥
चन्द्रिका भागमेकं स्यात् पद्मपत्रनिभा शुभा ।
त्रिपदं कलशं विद्यान्मातुलिङ्गसमन्वितम् ॥
द्राविडं नागरं वापि वाराटं वास्तु शोभनम् ।
(यदेकं तेवते कर्तुं ?) तद्रूपं तं प्रकल्पयेत् ॥
नानाप्रकारैः स्तम्भैश्च नानाभूषणभूषितैः ।
कलशैः पद्मपत्रैश्च हीरकैश्चोपशोभितम् ॥
कृत्रिमग्रासयुक्ताभिश्चन्द्रशालाभिरन्वितम् ।
मकरग्राससंयुक्तैस्तोरणैर्लक्षणान्वितैः ॥
(कोणोत्कण्ठै ?)र्विचित्रैश्च रूपैश्चित्रैश्च शोभितम् ।
कर्म रम्यं प्रकुर्वीत यथावद् वित्तविस्तृतम् ॥
गुणवान् नृपतिर्यद्वद् भूषयत्यखिलां महीम् ।
क्षितिं विभूषयत्येवं प्रासादः क्षितिभूषणः ॥
द्रव्येषु रेणुसंख्या या सुधायामपि यावती ।
तावद्युगसहस्राणि कर्ता शिवपदे वसेत् ॥

क्षितिभूषणः ॥

संस्थानं सर्वतोभद्रस्याधुना परिकीर्त्यते ।
चतुरश्रीकृतं क्षेत्रं विभजेद् दशभिः पदैः ॥

तत्र गर्भो भवेत् तावान् यावत् स्याद् ब्रह्मणः पदम् ।
+++++++भित्तिश्चेति पदं पदम् ॥

भागषट्केन भद्रं स्यात् सार्धभागविनिर्गतम् ।
कर्णं द्विभागिकं कुर्यात् + लमाग्रसमन्वितम् ॥

पदपादस्य पादेन विस्तारो जलवर्त्मनः ।
यत्रैकमेव भद्रं स्याच्चारुस्तम्भैरलङ्कृतम् ॥

स(सं)मोददं स्यात् तद् वस्तु धनधान्यसुखावहम् ।
चतुर्भिर्विस्तृतं भागैः सार्धभागविनिर्गतम् ॥

भद्रस्यैवाग्रतो भद्रं तच्छा(च) बाह्योदरं विदुः ।
विस्तारादू द्विगुणश्चास्य समुच्छ्रायः प्रकीर्तितः ॥

कुम्भकं भागिकं कुर्याद् भागार्धेन मसूरकम् ।
भागपादेन कुर्वीत ततश्चान्तरपत्रकम् ॥

मेखलायाः समुच्छ्रायमर्धभागेन कारयेत् ।
चतुर्भागोन्नता जङ्घा प्रासकिङ्किणिकान्विता ॥

पदं पादविहीनं स्यात् (कुष्ठं ?)स्थानेषु हीरकम् ।
मेखलान्तरपत्रं च पदार्धेन समुद्गृ(च्छ्रि)तम् ॥

त्रिभागविनतं कुर्याद् भागे चन्द्रावलोकनम् ।
ऊर्ध्वमासनपट्टस्य स्तम्भं कुर्यात् पदद्वयम् ॥

हीरग्रहणशीर्षं च पदेनैकेन कारयेत् ।
भागेनैकेन कुर्वीत पट्टपिण्डं विचक्षणः ॥

द्विपदं छाद्यविस्तारं तदर्धेन(तुलस्वनमः ?)।
जठरं बाह्यसीमा च भित्तयश्चान्धकारिका ॥

जङ्घोत्सेधश्च कर्णश्च++++यथा भवेत् ।
कोणेषु रथिकाः कार्याः कलशान्ताः पदत्रयम् ॥

द्वितीया द्विपदोच्छ्राया रथिका परिकीर्तिता ।
उच्छ्रायः सिंहकर्णस्य प्रथमस्य पदत्रयम् ॥
पदद्वयं द्वितीयस्य तत एव समुन्नतिः ।
शृङ्गाणां स्यान्मिथः क्षेपो भागं (प +?)यथोत्तरम् ॥
भागान् सप्तोच्छ्रितं कुर्याच्छिखरं विस्तृतं+ षट् ।
अर्धभागोच्छ्रिता ग्रीवा स्यादेकं भागमण्डकम् ॥
चन्द्रिकार्धपदेन स्यात् सार्धं तु कलशः पदम् ।
मञ्जरीः पद्मपत्राग्रे तुल्याः सर्वत्र कारयेत् ॥
अधस्ताद् भद्रपीठं तु वास्तुवा(पा)देन शोभनम् ।
यः कुर्यात् सर्वतोभद्रं सर्वलक्षणसंयुतम् ॥
जयश्रीर्जायते तस्य +++++++++ ।

सर्वतोभद्रः ॥

ब्रूमो(विमानं दस्या सादस्याथ?) लक्षणम् ॥
गणगन्धर्वजुष्टस्य वल्लभस्य दिवस्पतेः ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्र शतधा प्रविभाजिते ॥
विमानं विभजेत् प्राज्ञः श्रेयःपुष्टिसुखावहम् ।
भद्रैश्चतुर्भिस्तं कुर्यात् कर्णप्रत्यूहकैस्तथा ॥
विस्तारार्धं भवेद् गर्भो यच्छेदं तेन भित्तयः ।
(त्रिंशद्धा)मतो ज्येष्ठो मध्यमः पञ्चविंशतिः ॥
कनीयांस्तु विधातव्यः षोडशाप्येकविंशतिः ।
जातिशुद्धो भवेदेको मञ्जरीभिस्तथापरः ॥
मिश्रकस्य विमानस्य त्रैविध्यमिति कीर्तितम् ।
(ज्येष्ठो मिश्रको निर्भागेः सर्वः कैलास द्रवान्?) ॥

मध्यमो जातिशुद्धस्तु मञ्जरीभिर्विवर्जितः ।
कनीयांश्च विधातव्यो मञ्जरीभिरलङ्कृतः ॥

कर्णप्राग्ग्रीवविस्तारः कर्तव्यो भागसम्मितः ।
भागार्धं क्षोभणा कार्या यच्छेषं तच्च कर्णवत् ॥

भागस्यार्धेन कुर्वीत तस्माद् भद्रस्य निर्गमम् ।
मिश्रकस्य चतुर्भागः प्राग्ग्रीवो विस्तरेण तु ॥

मूलसूत्रानुसारेण पार्श्वयोः पदिकौ रथौ ।
ऊर्ध्वमानं विमानस्य यथावदथ कथ्यते ॥

द्विपदं पीठमाख्यातं किन्नरैरुपशोभितम् ।
स्कन्धं यावच्च भागानां द्वाविंशतिरुदाहृता ॥

(वेदीबन्धो तु +++ सार्धभागद्व + भवेत् ?) ।
(चतुर्भागो ऽत्र + छाद्या भागार्धेन + किन्नरा ?) ॥

मेखलान्तरपत्रं च पदमेकं समुन्नतम् ।
रूपाणि जङ्घागात्रे स्युर्वा (चारिणां रथके ?) ॥

(स्तरसेका ?)तस्य मध्ये स्यान्मकरग्रासभूषिता ।
भल्लिकानोरणैश्चारुघण्टाचमरकिन्नरैः ॥

ऊर्ध्वं तुलाप्रमाणस्य चतुर्भोमं तु प्रथम ।
++++ भूमिकायां चतुर्भागसमुन्नता ॥

(सोर्धभागा त्वपरा विस्तारा ?) सार्धभागिकी ।
संक्षेपः प्रथमतोऽस्याः कलशान्ते पदं भवेत् ॥

तृतीया त्रिपदा कार्या सपादपदविस्तृता ।
पदार्धेन तु संक्षेपस्तस्याः कार्यो विचक्षणैः ॥

चतुर्थी त्रिपदा कार्या भूमिर्मेखलया सह ।
ललिता मञ्जरीभिश्च नीलोत्पलदलाकृतिः ॥

सीम्नः पञ्चगुणं सूत्रं रेखान्तं तत्र वर्तयेत् ।
(व्यासहवसममात्रा ?)प्रवेशः प्रथमो भुवः ॥
ततो ऽर्धवृद्धिवृद्धौ द्वावन्यस्तुर्यस्तु तत्समः ।
पदार्धं वेदिकोत्सेध(धादू) विस्तारात् पञ्चभागिकी ॥
ग्रीवा पादोनभागं स्यात् सपादं भागमण्डकम् ।
कङ्कतीफलरूपं च मन्दारकुसुमाकृति ॥
चन्द्रिका ग्रीवया तुल्या कलशो द्विपदोन्नतः ।
विमानं छन्दकं कुर्यात् सर्वलक्षणसंयुतम् ॥
अश्वमेधप्रधानैर्यदिष्टैः (क्र·) तुशतैर्भवेत् ।
तदेकेन विमानेन फलमाप्नोति मानवः ॥

विमानम् ॥

नन्दनस्याथ वक्ष्यामः प्रासादस्येह लक्षणम् ।
द्वाविंशतिकरं क्षेत्रमष्टधा प्रविभाजयेत् ॥
चतुर्भागप्रविस्तारं तस्य भद्रं प्रकल्पयेत् ।
भागेनैकेन निष्क्रान्तं प्राग्रीवं चास्य शोभनम् ॥
मूलकर्णस्य पदिकौ कर्तव्यौ पार्श्वगौ रथौ ।
षडङ्गुलं त्र्यङ्गुलं वा चतुरङ्गुलमेव च ॥
जलान्तरं प्रकुर्वीत दीयते तत्र मञ्जरी ।
गभश्चतुर्भिर्भागैः स्याच्छेषं भित्त्यन्धकारिका ॥
द्विपदं कन्दभद्रं स्यात् पदपादेन निर्गतम् ।
पुरतो मण्डपं चास्य सुग्रीवं नाम कारयेत् ॥
द्वैगुण्यं मूर्धविस्तारार्धे भ+++वेदिका ।
रेखामस्य तथा कुर्यात् कैलासस्य यथोदिता ॥
भूमयः षड् विधातव्या द्वादशाण्डाः पृथक् पृथक् ।
नन्दयत्येष कर्तारमिह लोके परे च यत् ॥

नन्दनो नाम तेनोक्तः प्राज्ञैः प्रासादसत्तमः ।

नन्दनः ॥

अ(था)भिदध्मः प्रासादं स्वस्तिकं स्वस्तिदायकम् ॥

देवासुरगणैर्वन्द्य यक्षसिद्धमहोरगैः ।
ज्येष्ठमध्यकनिष्ठस्य तलच्छन्दोऽस्य यदेशः (यादृशः) ॥

यादृगूर्ध्वप्रमाणं च तत् सम्यगिह कथ्यते ।
चतुरश्रे समे क्षेत्रे पञ्चविंशतिहस्तके ॥

सूत्रपातं प्रकुर्वीत कर्णतिर्यङ्मुखायतम् ।
ततः सीमार्धसूत्रेण वृत्तमालिख्य निश्चितम् ॥

द्वात्रिंशता समन्ता(त्त)ल्रेखाभिर्विभजेत् ततः ।
वृत्तं (तथोमुघातासि र्दिर्विद ?)स्थाभिरङ्कयेत् ॥

दिक्कर्णसूत्रयोर्मध्यं (ततो सेव ?)त्रयं बुधः ।
कुर्याद् द्वात्रिंशदेवं स्युर्भागास्तुल्यप्रमाणकाः ॥

ऐन्द्र्यादिष्वीशपर्यन्तास्वष्टौ शालाः प्रकल्पयेत् ।
शालान्तरेषु कुर्वीत कोणानष्टौ यथाक्रमम् ॥

कोणात् कोणं नयेत् सूत्रं त्यक्त्वा शालाद्वयं सुधीः ।
विदिक्ष्वष्टसु सूत्राग्रं पद्मपत्रवदानयेत् ॥

कोणाश्च रथिकाश्चैव भवन्त्येवं सुलक्षणाः ।
चतुरश्रा भवन्त्यष्टौ शाला भागद्वयायताः ॥

त्र्यंशानि कर्णभद्राणि पद्मपत्रनिभानि च ।
ऊर्ध्वमानं भवत्यस्य द्विगुणं (त्र्यूर्ध्वमा+नात् ?) ॥

विंशत्या विभजेदूर्ध्वं तत्राष्ट षडंशास्तुलोदयः ।
शेषां तु मञ्जरीं कुर्यादास्कन्धावधि बुद्धिमान् ॥

विस्तारपञ्चमांशेन पीठोच्छ्रायं प्रकल्पयेत् ।
त्रिपदं वेदिकाबन्धं (सुएकेण ?)समन्वितम् ॥
जङ्घांशलं(ब)नां कुर्याच्चतुर्भागसमुच्छ्रिताम् ।
मेखलान्तरपत्रं च भागेनैकेन कारयेत् ॥
द्वादशांशोच्छ्रिता रेखा कार्या सप्त च भूमयः ।
अर्धभागोच्छ्रिता ग्रीवा विस्तारेण चतुष्पदा ॥
स्कन्धः षड्भागविस्तारः कार्यो वृत्तः सुशोभनः ।
समालिखेदेषु कोशं विस्तारात् त्रिगुणात्मना ॥
सूत्रेण येन वा स्कन्धो भवेत् षड्भागविस्तृतः ।
हस्तैः स्यात् पञ्चविंशत्या ज्येष्ठः षोडशभिः परः ॥
कनीयान् स्वस्तिको ज्ञेयः करैर्द्वादशभिः पुनः ।
भागषट्कसमुच्छ्राया जङ्घा ज्येष्ठस्य कीर्तिता ॥
मध्यमाधमयोः पञ्चचतुर्भागोच्छ्रिता क्रमात् ।
स्वस्तिके कारिते स्वस्ति सर्वलोकस्य जायते ॥
विशेषतश्च भूपानां कर्तुश्च स्यात् समीहितम् ।

स्वस्तिकम् ॥

मुक्तकोणमथ ब्रूमः प्रासादं स्यात् स च त्रिधा ॥
हस्तैः क्रमेण ज्येष्ठादिः षोडशद्वादशाष्टभिः ।
ज्येष्ठो(ऽष्टा)दश भागान् स्यान्मध्यमस्तु चतुर्दश ॥
कनीयान् दश भागा(न्) य(स्या)त् सदस्तस्याभिधीयते ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्तेऽष्टादशभिः पदैः ॥
कोष्ठकानां विधातव्यं चतुर्विंशं शतत्रयम् ।
भागषट्त्रिंशता कुर्यान्मध्ये गर्भगृहं शुभम् ॥
बाह्य भित्तिस्तथान्धारी मध्यभित्तिरिति त्रयम् ।
पृथक् पृथक् स्याद् द्विपदविस्तारं परेमाणतः ॥

चतुर्भागायता शाला भागेनैकेन निर्गता ।
शालाया भूषणं भद्रं विधायैतत् पदद्वयम् ॥
तत्पार्श्वद्वितये कुर्यात् त्वधिके भागिके बुधः ।
वार्यन्तराणि कुर्वीत दिक्ष्वष्टचतसृष्वपि ॥
वार्यन्तरानन्तरं तु भागद्वितयसंमितान् ।
अष्टौ कुर्वीत रथिकांश्चतुर्दिशमनुत्तमान् ॥
कोणे द्विभागिकैः कुर्याद् रथानामांससंमितान् ।
कोणे रथान् परित्यज्य शेषं कुर्याद् यथोदितम् ॥
मध्यमोऽयं समाख्यातः कनीयान् कथ्यतेऽधुना ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशभागविभाजिते ॥
चतुर्भागा भवेच्छाला भागेनैकेन निर्गता ।
एकभागप्रमाणानि पार्श्वे वार्यन्तराणि च ॥
तेषां मध्ये प्रकुर्वीत सरोजदलसंनिभम् ।
रथकर्णोन्य (र्णे य)थावच्च सलिलान्तरभूषणम् ॥
भागार्धं क्षोभणा कार्या चतुष्कोणे व्यवस्थिता ।
सार्धभागोन्मितान् कुर्यात् कर्णप्राग्ग्रीवकान् शुभान् ॥
वार्यन्तराणां(+प्रोक्ता भूषश्रोभि ?) कनीयसि ।
प्रासादे मध्यमेऽप्येषा ज्यायस्यपि च कल्प्यवै (ते) ॥
त्रिविधोऽयं समाख्यातो मुक्तकोणः समासतः ।
ऊर्ध्वमानं भवेदस्य विस्तारादू द्विगुणोच्छ्रयम् ॥
(असिस्तु ?) पञ्चदशभिस्तन्मध्यं स्यात् तुलोदयः ।
चतुष्पदो वेदिबन्धो जङ्घा सार्धैश्च सप्तभिः ॥
मेखलान्तरपत्रं(चार्ध सार्धं ?) हीरकं पदम् ।
त्रिपदा कर्णशृङ्गास्य कलशान्तसमुच्छ्रयात् ॥

सिंहकर्णश्च कर्तव्यः स्व+ भागे समुन्नतः ।
ऊर्ध्वतः कर्णशृङ्ग(स्य) विधेया मूलमञ्जरी ॥

(सावषो विस्तरो++)पदान्यष्टादशोच्छ्रिताः ।
चतुर्दिशं समायामः स्कन्धः स्यान्नवभागिकः ॥

म न्नर्यंशपुरेमनः शुकनाससमुच्छ्रितिः ।
ग्रीवा+मेन भागेन कुर्याद् द्विपदमण्डकम् ॥

चण्डिकां सार्धभागेन त्रिपदं कलशोच्छ्रयम् ।
+++यन्नरः कश्चिन्मुक्तकोणं महायशाः ॥

(सं)प्राप्नो ते महासौख्यं विमुक्तः सर्वपातकैः ।
सर्वद्वन्द्वविनिर्मुक्तः सर्वकिल्बिषवर्जितः ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तो भोगं मोक्षं च विन्दति ।

मुक्तकोणः ॥

श्रीवत्समथ वक्ष्यामः प्रासादं सुरपूजितम् ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशधा प्रविभाजिते ।
षड्भिर्भागैर्भवेद् गर्भो भित्तिः कार्या द्विभागिकी ॥

रथकं त्रिपदं कुर्यात् प्रत्यङ्गात् सार्धभागिकात् ।
द्विपदं कर्णमस्याहुर्विदिक्षु चतसृष्वपे ॥

भागार्धं क्षोभणा क्षेपात् तदर्धार्धं जलान्तरम् ।
प्रक्षेपः स्यात् पदार्धेन पदमानस्य बाह्यतः ॥

द्वे पदे निर्गतं चास्य शुकनासं नि(वे)शयेत् ।
वास्तुविस्तारपादेन कर्तव्या द्वारविस्तृतिः ॥

द्वारोच्छ्राय(स्तु)विस्तारात् कर्तव्यो द्विगुणो बुधैः ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमः श्रीवत्सस्य यथोदितम् ॥

पीठं प्रासादपादेन खुरकश्च पदार्धकः ।
विस्तारात् द्विगुणं (चार्धं ?) कर्तव्यं कुम्भकादितः ॥

अंशैर्द्वादशभिस्तेषु कुर्याच्छिखरमायतम् ।
अष्टभागं तुलोच्छ्रायं वेदी सार्धद्विभागिकी ॥

कुम्भकं पदिकं कुर्यात् पादोनांशं मसूरकम् ।
(पादोनं पादेन स्यात् ?) मेखलान्तरपत्रकम् ॥

चतुर्भागोच्छ्रिता जङ्घा भागार्धं हीरकं भवेत् ।
मेखलान्तरपत्रं तु भागेनैकेन कारयेत् ॥

षड्भागविस्तृतं स्कन्धं भाजयेद् दशभिः पदैः ।
यथा मूले तथा स्कन्धेऽप्यङ्गप्रत्यङ्गकल्पना ॥

स्कन्धपार्श्वे तु या रेखा व्यक्ताश्च स्कन्धबाह्यतः ।
भजेत् ता दशभिर्भागै(रूढ ?)मेवं विभाजयेत् ॥

(ऊर्ध्वाधः प्रतिभागस्तत्रास्यात् ?) पत्रसंहतिः ।
तदाकृतिं बाह्यरेखां गात्रे गात्रे प्रकल्पयेत् ॥

अनुमात्रगुणं सूत्रं त्रिभागेन समन्वितम् ।
भ्रमयेत् (कोणरेखा स्यात् प्रत्यङ्गेस्तत्रपञ्चकान् ?) ॥

षड्गुणेन तु सूत्रेण रथरेखां समालिखेत् ।
अत्र स्युर्भूमयः सप्त प्रथमांशद्वयोच्छ्रिता ॥

द्वितीया पदपादार्धहीना भूमिस्ततो भवेत् ।
पादद्वयं भागहीनं तृतीयायां भवेद् भुवि ॥

सार्धभागविहीनं च चतुर्थी स्यात् पदद्वयम् ।
पञ्चमा सार्धभागेन पदं स्यात् स्कन्धशीर्षकम् ॥

एवं परस्परं भागं पादार्धेन(जिता ?) भुवः ।
त्रिभागीकृत्य शिखरं तत्रैकं भागमुत्सृजेत् ॥

शुकनासोच्छ्रितिः शेषं सिंहेनाधिष्ठिता भवेत् ।
पादोनभागा ग्रीवाण्डं सपादं पद्मुच्छ्रितम् ॥
रेखा ++ विधा(त)व्यं ++ न्यूनाधिकमण्डकम् ।
सपादभागमानेन कर्तव्यं चन्द्रिकाद्वयम् ॥
पद्मपत्राकृतिं कुर्यान्मध्ये चामलसारि(कास्) ।
द्विपदं कलशं कुर्याद् बीजपूरकवर्जितम् ॥
श्रीवत्सं कारयेद् यस्तु प्रासादमतिसुन्दरम् ।
कुलानां शतमुद्धृत्य स व्रजत्यमरावतीम् ॥

श्रीवत्सः ॥

अथ हंसस्य वक्ष्यामः प्रासादस्येह लक्षणम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्भिर्विभजेत् पदैः ॥
भागैश्चतुर्भिर्गर्भः स्याद् भित्तिर्द्वादशभागिकी ।
भागद्वयेन भद्राणि ततश्च परिकल्पयेत् ॥
चतुर्भागेन निष्क्रामस्तेषां गर्भस्य शस्यते ।
भागस्य षोडशांशेन कुर्याद् नीर(रा)न्तराणि च ॥
पीठिका वेदिकाबन्धो जङ्घा मेखलया सह ।
ऊर्ध्वमानं च कर्तव्यं स्वस्तिकस्य यथोदितम् ॥
मध्ये किन्नररूपाणि पद्मपत्राणि चाप्यधः ।
उपरि व्यालहाराश्च पीठमेवं विभूषयेत् ॥
त्रिभौमं पञ्चभौमं वा कुर्यादेनं विचक्षणः ।
नागरं द्रावि(डे ?)श्रेति कर्णे कर्णे निवेशयेत् ॥
भूमिकाभाञ्जि कूटानि कुर्यादेकान्तराणि च ।
रथिके रथिका कुर्याद् (विन्य ?) नागरकर्मणा ॥
विस्तारार्धेन वेदी स्याद् ग्रीवा चास्य पदार्धिका ।
अण्डकं पदिकं कार्यं कङ्कतीफलसन्निभम् ॥

+ चण्डिका(चार्धेन ?)कलशः स्यात् पदोच्छ्रितः ।
यथा विराजते हंसो(हंसोमाशिरसि ?)स्थितः ॥

प्रासादोऽपि तथा हंसः पुरमध्ये विराजते ।
हंसाख्यमेनं प्रासादं कारयेद् यो(भरोत्तमा ?) ॥

तावत् स्वर्गे वसेच्छ्रीमान् यावदिन्द्राश्चतुर्दश ।

हंसः ॥

रुचकाख्यमथ ब्रूमः प्रासादं पुरभूषणम् ॥

आदौ समस्तवस्तूनां कल्पितं पद्मजन्मना ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्भिर्भाजिते पदैः ॥

भागमेकं भवेद् भित्तिस्तस्य गर्भः पदद्वयम् ।
वेदीबन्धं तथा जङ्घां मेखलामूर्ध्वमेखलाम् ॥

मानमूर्ध्वमधश्चास्य श्रीवत्सस्येव कारयेत् ।
कोणेषु स्तम्भकाः कार्या(हाइ हीइसार्ष ?)समन्विता ॥

मध्ये तु रथिका कार्या चारुकर्मविभूषिता ।
चतुर्भौममिदं कार्यं(स्तवैवसट ?)कर्मणा ॥

युक्तं मध्ये तु रथिका प्रतिभूमि विधीयते ।
रुचकः कारितो येन प्रासादः शुभवास्तुनि ॥

कुलानां तारितं तेन शतमात्मा तथोद्धृतः ।

रुचकः ॥

वर्धमानमथ ब्रूमो धर्मारोग्ययशस्करम् ॥

तस्याष्टगुणमैश्वर्यं भवेद् यः कारयेद् यदि ।
चतुरश्रं समं क्षेत्रं भाजयेद् दशभिः पदैः ॥

ततो भागचतुष्केण कर्तव्यो मध्यमो रथः ।
एकैकेन विभागेन द्वौ रथौ वामदक्षिणौ ॥

(कर्णास्तु पदा कार्या वर्जं चारिधर्मभिः ?)।
भद्रस्य निर्गमं तत्र भागेनैकेन कारयेत् ॥

भागस्यार्धेन पार्श्वस्थरथकानां विनिर्गतम् ।
विस्तारार्धेन गर्भः स्याद् यच्छेषं तेन भित्तयः ॥

ऊर्ध्वमानं भवेदस्य स्वस्तिकस्य यथोदितम् ।
वर्धमानोऽयमाख्यातो यशोलक्ष्मीविवर्धनः ॥

वर्धमानः ॥

गरुडस्याधुना ब्रूमः प्रासादस्येह लक्षणम् ।
प्रासादः सर्वदैवायं गरुडध्वजवल्लभः ॥

द्वाविंशतिपदं क्षेत्रं(भक्तालया समायतम् ?)।
पूर्वापरेण दशभिर्भागैर्भूयो विभाजितम् ॥

कुर्वीत मध्ये प्रासादं तस्मिञ् शतपदं बुधः ।
द्विपदं भित्तिविस्तारं कर्णांश्चापि द्विभागिकान् ॥

उत्सृष्टमूलप्रासादमुभयोरपि पक्षयोः ।
अग्रतः पृष्ठतश्चापि द्वौ द्वौ भागौ परित्यजेत् ॥

शेषेण षट्पदौ ++ सहसायामविस्तृती ।
गर्भः षोडशभिर्भागैर्भित्तिः स्यात् पदमेतयोः ॥

श्रीवत्सहंसरुचकवर्धमानेषु कोऽपि यः ।
रोचते गरुडं कुर्यात् तमेकं स्वेच्छया बुधः ॥

तस्य पक्षौ विधातव्यौ निर्गतौ वामदक्षिणम् ।
एवमेते त्रयो गर्भा गरुडे परिकीर्तिताः ॥

गरुडः ॥

प्रासादस्य गजस्याथ लक्षणं सम्प्रचक्ष्महे ।
चतुःषष्टिपदं क्षेत्रं विधाय विभजेद् गजम् ॥
ततः सीमार्धसूत्रेण पृष्ठतो वृत्तमालिखेत ।
गर्भं कुर्यात् तदर्धेन ++ रेखाकृतिं त +॥
ऊर्ध्वप्रमाणमधुना गजस्य स्पष्टमुच्यते ।
स्तम्भाश्चतुष्पदोच्छ्रायाः कार्याः कोणचतुष्टये ॥
जङ्घयमस्य निर्दिष्टा(खल्वस्तम्भान्तरं ?) भवेत् ।
पट्टिकान्तरपत्राभ्यां समभागेन मेखला ॥
अग्रतः शूरसेनं स्यात् पृष्ठतस्तु गजाकृतिः ।

गजः ॥

प्रासादस्या(धुना) लक्ष्म सिंहसंज्ञस्य कथ्यते ॥
चतुरश्रं समं क्षेत्रं विभजेन्नन्दने यथा ।
गर्भो भागैश्चतुर्भिः स्यात् कश्च(न्द)भित्तिस्तु भागिकी ॥
भागेनान्धारिका कार्या बाह्यभित्तिश्च भागिकी ।
भद्रं भागैश्चतुर्भिः स्याद् भागेनैकेन निर्गतम् ॥
कर्णस्तु द्विपदः कार्यो जलमार्गसमन्वितः ।
द्विपदं पीठमुत्सेधात् सिंहरूपैरधिष्ठितम् ॥
खुरकं च पदार्धेन कुर्यात् पीठस्य मध्यतः ।
कुर्यादूर्ध्व + विस्ताराद् द्विगुणं कलयाधिकम् ॥
द्विपदं वेदिकाबन्धं जङ्घा चास्य चतुष्पदम् ।
मेखलान्तरपत्रं च विदध्याद् भागिकोदयम् ॥
त्र्यंशानि कर्णशृङ्गाणि ग्रीवाण्डकलशैः सह ।
सिंहकर्णस्तु कर्तव्यः समुच्छ्रायाच्चतुष्पदः ॥
सिंहरूपसमाक्रान्ते प्रासादे सिंहसंज्ञिते ।
ऊर्ध्वतः कर्णशृङ्गस्य षट्पदा मूलमञ्जरी ॥

सप्तभागसमुत्सेधा लताभिः पञ्चभिर्युता ।
ग्रीवोच्छ्रायस्तु कर्तव्यः पदं पादेन वर्जितम् ॥

अण्डकं तु पदोत्सेधं रेखायां च द्विनिस्सृतम् ।
पादोनभागमुच्छ्रायश्चन्द्रिकायाः प्रकीर्तितः ॥

द्विपदं कलशं कुर्याद् बीजपूरकसंयुतम् ।
(यदामं ?) कारयेत् स स्यादजेयः पुरुषो ध्रुवम् ॥

व्यवहारे नृपकुले सङ्ग्रामे शक्रसंसदि ।

सिंहः ॥

इदानीं पद्मकं ब्रूमः प्रासादं पद्मसन्निभम् ॥

यः (कसान् ?) कारयत्येनं स कामाल्लँभतेऽखिलान् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे ++ दिक्षु विदिक्षु वा ॥

न्यस्येत् पृथक् पृथक् सूत्राण्यथ वृत्तं प्रसाधयेत् ।
(दिधिसूत्रयोर्मध्ये चतुरश्रं तु रोमकम् ॥

तुल्यप्रामाण्यविन्यस्येत् स्युर्द्वात्रिंशदमीरितः ?) ।
विस्तृतान्यथ भागौ द्वौ कर्णपत्राणि षोडश ॥

पद्मपत्रसमानानि वारिमार्गान्वितानि च ।
गर्भः स्याद् बाह्य(संमोहा ?)सीमार्धं यच्छेषं तेन भित्तयः ॥

षडष्टद्वादशकरः पद्मो ज्येष्ठादिकः क्रमात् ।
द्वात्रिंशत् षोडशाष्टौ च तस्य स्यू रथकाः क्रमात् ॥

जलान्तराणि चैतस्य श्रीवत्सस्येव कारयेत् ।
पीठकं वेदिकाबन्धं जङ्घाशेखरचन्द्रिकाः ॥

अण्डकं कलशं ग्रीवामेतस्योच्छ्रयमानतः ।
कुर्वीत स्वस्तिकस्येव स्वविस्तारानुसारतः ॥

पद्मः ॥

अथाभिधीयते सम्यक् प्रासादो नन्दिवर्धनः ।
नन्दयत्येष कर्तारं पुत्रदारधनादिभिः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भजेत् षोडशभिः पदैः ।
शतद्वयं विभागाः स्युः षट्पञ्चाशत् तथा(परैः ?) ॥

गर्भः शतपदः कार्यो भित्तिश्च त्रिपदायता ।
कर्णप्रमाणं त्रिपदं नववन्धसमन्वितम् ॥

भागायतं भागपदं(पाद)विस्तीर्णं वारिवर्त्म च ।
विभजेत् पञ्चधा कर्णं तस्य भद्रं त्रिभिः पदैः ॥

भागं भागं भवेत् कर्णे भागार्धं भद्रनिर्गमः ।
प्रत्यङ्गं द्विपदं कुर्याद् वारिमार्गेण संयुतम् ॥

निर्गमां(मः) सार्धभागेन पार्श्वयोरुभयोरपि ।
शालाषट्पदविस्तारा प्रत्यङ्गा भागनिर्गतम् ॥

भद्रं तदग्रतः कुर्याद् विस्तारेण चतुष्पदम् ।
भागार्धनिर्गमं सम्यग् (दिक्षु) सर्वास्वयं विधिः ॥

कर्णस्यार्धे नयेद् गर्भाद् वृत्तं तत् पूर्वमालिखेत् ।
अनुसारेण वितरेदङ्गप्रत्यङ्गनिर्गमम् ॥

सार्धभागं गजाधारं साब्जपत्रं समेखलम् ।
कुर्यात् पदं पादहीनं जङ्घाकुम्भसमुच्छ्रितम् ॥

भागपादेन कणकं पादोनान्तरपत्रकम् ।
तदर्धं ग्रासहारं च भागार्धं खुरकं तथा ॥

खुरकेण समं प्रोक्ता पीठस्यैषा समुच्छ्रितिः ।
विस्तारात् द्विगुणश्चायं (स्यादूर्ध्वकल्पयाधकः ?)

तुलोदयो विधातव्यस्त्रयोदशभिरंशकैः ।
विंशत्यंशं तु शिखरं ++++ श्चतुष्पदम् ॥

पादोनभागद्वितयं कुम्भकं तेषु कारयेत् ।
भागेनैकेन कलशमर्धेनान्तरपत्रकम् ॥
पादहीनपदं कार्या मेखलास्य सुशोभना ।
जङ्घा षड्भागिकोच्छ्राया भागार्धं ग्रासपट्टिका ॥
हीरकं चैकभागेन कर्णस्थं परिकीर्तितम् ।
मेखलान्तरपत्रं च सार्धभागसमुन्नतम् ॥
जङ्घामध्ये तु कर्तव्या रथका रथकास्तथा ।
वृत्तस्तम्भैः समकरैर्ग्रासैर्मुक्तावरालकैः ॥
जङ्घा तु संवृता कार्या मल्लच्छाद्यैर्विभूषिता ।
जलान्तरेषु रूपाणि कुर्यात् सङ्घाटकैः शुभैः ॥
कुर्यात् तुलोदयस्योर्ध्वमिमि भूमिभिरष्टभिः ।
स्कन्धाष्टांशोऽस्य दूराद्या+++सपदत्रयम् ॥
द्वितीया त्रिपदा प्रोक्ता तृतीया पादवर्जिता ।
सार्धद्व्यंशा चतुर्थी च पादोना पञ्चमी ततः ॥
षष्ठी तु द्विपदा कार्या पादोना सप्तमी ततः ।
अष्टमी तु कृ(क्षि)तिः कार्या सार्धभागेन संमिता ॥
एकैकस्याः पदार्धेन प्रक्षेपः स्यात् परस्परम् ।
कोणे कूटानि कुर्वीत प्रत्यङ्गे तिका (ल)कानि च ॥
भद्रे कुर्वीत रथिका विविधाः कर्मसङ्कुलाः ।
रथस्य पार्श्वयोर्लेखाः कर्तव्याश्चोभयोरपि ॥
वेदिकास्य विधातव्या भागमेकं समुन्नता ।
ग्रीवा तावद् भागमेकमण्डकं द्विपदोदयम् ॥
कुर्यात् सामलसारिं च चन्द्रिकां सार्धभागिकाम् ।
कलशस्त्रिपदः कार्यो बीजपूरं बहिस्ततः ॥
पुरतः शूरसेनं स्यान्मध्ये रूपसमाकुलम् ।
मिश्रकस्य विमानस्य सदृशं कारयेदमुम् ॥

भूषणं भवनस्यास्य प्रासादं नन्दिवर्धनम् ।
प्रासादविंशतिरियं परिकीर्तितेह
मेर्वादिका सकलनाकसदामभीष्टा ।
तत्त्वेन वेत्ति य इमां स समग्रशिल्पि-
वर्गाग्रणीर्बहुमतश्च भवेन्नृपाणाम् ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारापरनाम्नि वास्तुशास्त्रे
मेर्वादिविंशिका नाम षट्(सप्त)पञ्चाशोऽध्यायः ॥

अथ प्रासादस्तवनं नाम अष्टपञ्चाशोऽध्यायः ।

प्रासादानां चतुःषष्टिरिदानीमभिधीयते ।
या पूर्वं ब्रह्मणा दत्ता प्रा(प्र)सादा विश्वकर्मणे ॥ १ ॥
मर्मवेधस्थिता वास्तुदेवाः पूज्या यथोचितम् ।
पूज्यता च स्मृता तेषां प्रासादे मण्डपे ध्वजे ॥ २ ॥
आसने वाहने तद्वत् सर्वोपकरणेष्वपि ।
प्रासादे यादृशं(इछन्दस्तादृङ्नन्दपीठयोः ?) ॥ ३ ॥
तथा वास्तुविरुद्धं स्यात् प्रासादाङ्गे हिते विदुः ।
अष्टावष्टौ स्मृतास्तेषु त्रिदशानां पृथक् पृथक् ॥ ४ ॥
शम्भो(र्हरे)र्विरिञ्चस्य ग्रहाणाम(धिपस्य च) ।
चण्डिकाया गणेशस्य श्रियाः सर्वदिवौकसाम् ॥ ५ ॥
विमानः सर्वतोभद्रो गजपृष्ठोऽथ पद्मकः ।
वृषभो मुक्तकोणश्च नलिनो द्राविडस्तथा ॥ ६ ॥
इत्येतेऽष्टौ समुद्दिष्टाः प्रासादास्त्रिपुरद्रुहः ।
गरुडो वर्धमानश्च शङ्खावर्तोऽथ पुष्पकः ॥ ७ ॥

गृहर(राट्) स्वस्तिकश्चैव रुचकः पुण्ड्रवर्धनः ।
कार्या जनार्दनस्याष्टौ प्रासादाः पुरभूषणाः ॥ ८ ॥

मेरुमन्दरकैलासा हंसाख्यो भद्र एव च ।
उत्तुङ्गो मिश्रकश्चैव तथा मालाधरोऽष्टमः ॥ ९ ॥

इत्यष्टौ ब्रह्मणः प्रोक्ताः प्रासादाः पुरमध्यगाः ।
गवयश्चित्रकूटश्च किरणः सर्वसुन्दरः ॥ १० ॥

श्रीवत्सः पद्मनाभश्च वैराजो वृत्त एव च ।
एते कार्या रवेरष्टौ प्रासादाः शुभलक्षणाः ॥ ११ ॥

(नन्द्यावर्तश्चैव चलभश्चर्णदिख्यः ?) सिंह एव च ।
विचित्रो योगपीठश्च घण्टानादपताकिनौ ॥ १२ ॥

अष्टावेते विधातव्याश्चण्डिकायाः सुरालयाः ।
(गुहारसलोकश्च ?) वेणुभद्रोऽथ कुञ्जरः ॥ १३ ॥

तथा च हर्षविजयावुदकुम्भोऽथ मोदकः ।
एतान् विनायकस्याष्टौ प्रासादान् कारयेच्छुभान् ॥ १४ ॥

महापद्म(हर्म्यननल)मुज्जयन्तस्तथा परः ।
गन्धमादनसंज्ञं च(ज्ञश्च)शतशृङ्गानवष्ककौ(नवद्यकौ) ॥ १५ ॥

सु(म)विभ्रान्तो (मनो)हारीत्यष्टौ लक्ष्म्याः प्रकीर्तिताः ।
वृत्तो वृत्तायतश्चैत्यः किङ्किणीलयनाभिधः ॥ १६ ॥

पट्टिशो विभवाख्यश्च ततश्चा(स्ता)रागणा(णोऽ)ष्टमः ।
कुर्वीत सर्वदेवानां प्रासादान् वास्तुशास्त्रवित् ॥ १७ ॥

प्रासादस्तवनं नाम ?

विमानादिचतुष्षष्टिप्रासादलक्षणं नामैकोनषष्टितमोऽध्यायः ।

विमानमथ वक्ष्यामः प्रासादं शम्भुवल्लभम् ।
स्वर्गपातालमर्त्यानां त्रयाणामपि भूषणम् ॥ १ ॥

सर्वेषां गृहवास्तूनां प्रासादानां च सर्वतः ।
प्रासादो मूलभूतोऽयं तथा च परिकर्मणाम् ॥ २ ॥

एकाशीतिपदे(दं) वास्तु विमाने पञ्चभूमिके ।
कर्णान्तयोः शतपदं प्रासादेष्वपरेषु तु ॥ ३ ॥

ब्रह्मासृजत् पञ्चभौमविमानानि पुरा रवेः ।
मूलकर्णानुगैर्भद्रैर्द्विगुणोच्छ्रायवन्ति च ॥ ४ ॥

शेषभद्रस्य निष्कासो भद्रदेवचतुष्टयम् ।
आकाशदेवताधार(चऽन्यथा ?) विदिक्षु च ॥ ५ ॥

दशधा कृतविस्तारो विमाने सम्प्रकीर्तितः ।
पञ्चभाग्य(ग)प्रमाणश्च गर्भे भित्तिस्तदर्धतः ॥ ६ ॥

प्राग्ग्रीवं भित्तिविस्तारं गर्भायामत्तथाग्रतः ।
ततः प्राग्ग्रीवविस्तारः क्षोभणीयः कराङ्गुलैः ॥ ७ ॥

भागिको रथविस्तारः कर्णिका चार्धभागिकी ।
भागपञ्चकविस्तारं भद्रं यत् (तत्) प्रकीर्तितम् ॥ ८ ॥

(भूणस्तोवहेस्तस्य ?) निर्गमो भागिकः स्मृतः ।
भागार्धेन विधातव्यः क्षोभणो जलवर्त्मनः ॥ ९ ॥

कर्णिकां जलमार्गं (च) समसूत्रेण मापयेत् ।
अथोच्यते भूमिकानां स्तम्भानां चेह लक्षणम् ॥ १० ॥

विस्तारादू द्विगुणः स्कन्धः सर्वस्मिन् बुद्धनागरे ।
++++ पञ्चभागा स्याज्जङ्घास्वसमुच्छ्रितिः ॥ ११ ॥

तिलकानां तथोच्छ्रायो विधातव्यो द्विभागिकः ।
तिलकस्य शिरोघण्टां चैकसूत्रेण मापयेत् ॥ १२ ॥
जङ्घामानत्रिभागेन खुरपिण्डीं प्रकल्पयेत् ।
खुरकं वेदिबन्धं च समसूत्रेण मापयेत् ॥ १३ ॥
जङ्घामानत्रिभागेन खुरपिण्डीं प्रकल्पयेत् ।
खुरकं वेदिबन्धं च समसूत्रेण सूत्रयेत् ॥ १४ ॥
द्वितीयभूमिकोत्सेधं सिंहकर्णं विभूषयेत् ।
मस्तके घण्टया युक्ता चतुर्भागोच्छ्रिता च सा ॥ १५ ॥
ततस्तृतीयभूत्सेधः पदतुल्यांशवर्जितः ।
चतुर्थी भूमिका कार्या सार्धभागत्रयोच्छ्रिता ॥ १६ ॥
मञ्जरीस्तम्भयोर्मध्ये सवातायनमेखला ।
द्वितीया भूमिका या सा सिंहकर्णैरलङ्कृता ॥ १७ ॥
तस्या द्वारं विधातव्यं कपाटद्वयसंयुतम् ।
(स्यावर्द्धात् ?)पाटितं द्वारं तृतीयायां सदा भुवि ॥ १८ ॥
पादे(दो)नद्विपदोत्सेधा तदूर्ध्वं वेदिमेखला ।
कैरवाणां दलैर्युक्ता कर्तव्या दृष्टिहारिभिः ॥ १९ ॥
वेदिका पञ्चविस्तारा कार्या भागसमुच्छ्रिता ।
ग्रीवार्धभागिकोत्सेधा घण्टैकं भागमुच्छ्रिता ॥ २० ॥
पञ्चभाग + विस्तारा घण्टाकोटिर्विधीयते ।
(कुमान्दं ?)वेदिबन्धं च घण्टाग्रं मस्तकोदयम् ॥ २१ ॥
मापयेत् समसूत्रेण समन्ताद् भूमिपञ्चके ।
व्यासार्धहस्तसङ्ख्यानि(प्रवेशा ?)प्रथमं क्षितेः ॥ २२ ॥
अङ्गुलानि तदा ह्यर्धो द्वितीयायाः प्रकीर्तिताः ।
संयोगादनयोर्यः स्यात् तृतीयायास्तमादिशेत् ॥ २३ ॥

तदध्यर्धश्चतुर्थ्यास्तु पञ्चम्याः शेष ईरितः ।
स्वमूलविस्तृतेर्भागस्तृतीयो वेदिकोर्ध्वतः ॥ २४ ॥
लतया विस्तृतिर्भद्रे युक्तया जालवर्त्मनः ।
(वेदिदोग्रविधातव्यो ?) सार्धसविस्तृतौ ॥ २५ ॥
मञ्जर्याः स्तम्भसीमानां क्षोभयेत् पुष्टिमानतः ।
(वेद्यां भागे ?) शालायां निष्कामो मूलकोणतः ॥ २६ ॥
स्थानैर्विचित्ररूपैः स्यात् सिंहकर्णैश्च भूषितः ।
पञ्चव्यासेन सूत्रेण रेखामस्य समालिखेत् ॥ २७ ॥
एतद् विमानं ललितं देवदेवस्य कारयेत् ।

विमानम् ॥

संस्थानं सर्वतोभद्रस्येदानीमभिधीयते ॥ २८ ॥
जठरं बाह्यसीमा च तथा भित्त्यन्धकारिका ।
जङ्घोत्सेधश्च कर्णौ च यथा मेरोस्तथा भवेत् ॥ २९ ॥
तथैव भद्रविस्तारः षड्भागेन समन्ततः ।
रथिके च द्विभागे स्तः कोणसंज्ञे च पार्श्वयोः ॥ ३० ॥
मुष्टिप्रमाणं(ण)विस्तारं कर्तव्यमुदकान्तरम् ।
विस्तारात् द्विगुणः स्कन्धस्योच्छ्रायो भागविंशतिः ॥ ३१ ॥
पञ्चभागसमुत्सेधा जङ्घा कार्या सदा बुधैः ।
मेखलान्तरपत्रं च सार्धभागसमुच्छ्रितम् ॥ ३२ ॥
शृङ्गं भागत्रयोत्सेधं सग्रीवामलसारकम् ।
मूलशृङ्गस्य गर्भेण न्यस्येदुपरिभूमिकाम् ॥ ३३ ॥
द्वितीयभूमिविस्तारं दशधा प्रविभाजयेत् ।
द्वौ भागौ शृङ्गविस्तारौ(रो) विधेयः पार्श्वयोर्द्वयोः ॥ ३४ ॥
सग्रीवामलसारस्य तैः शृङ्गस्योदयस्थितिः ।
तस्य शृङ्गस्य गर्भेण कर्तव्योपरिभूमिका ॥ ३५ ॥

तस्या भूमेस्तु विस्तारं दशधा भाजयेत् पुनः ।
यः शेषः शिखरायामो (तद्विंतिनंते ?) विनिर्दिशेत् ॥ ३६ ॥
विभजेद् वर्धमानं वा रुचकं वास्तुशोभनम् ।
कर्णान्तरे भद्रमध्ये वल्लभा(लभीं) तत्र कारयेत् ॥ ३७ ॥
भूमिकाशिखरेणोर्ध्वं नवभूमिं विभेदयेत् ।
वेदिकामध्यसूत्रस्य (कर्णतोर्ध्वभुवस्तथा ?) ॥ ३८ ॥
भूमिकोर्ध्वभुवश्चैव विस्तारं दशधा भवे(जे)त् ।
मूलसीमानुसारेण स्याच्छेदावधि संहृतिः ॥ ३९ ॥
ग्रीवा मूलार्धभागे +++ नामलसारकम् ।
चन्द्रिका चार्धभागेन +ु++ कलशो भवेत् ॥ ४० ॥

सर्वतोभद्रः ॥

गजस्य संस्थानमथ प्रासादस्याभिधीयते ।
चतुःषष्टिपदं वास्तु प्रासादस्य विभाजयेत् ॥ ४१ ॥
ततः सीमार्धसूत्रेण पृष्ठतो वृत्तमालिखेत् ।
पञ्चभागमिता जङ्घा मेखला सार्धभागिकी ॥ ४२ ॥
अग्रतः सूरसेनः स्यात् पृष्ठतः कुञ्जराकृतिः ।
सीमानमष्टधा कृत्वा विभजेन्नन्दने यथा ॥ ४३ ॥
द्वौ द्वौ च कर्णयोर्भागौ भद्रेषु चतुरो विदुः ।
विस्तारार्धेन जङ्घा स्याद् रथिकायाः पृथक् पृथक् ॥ ४४ ॥
भागत्रयोच्छ्रितं शृङ्गं कर्णदेशे विधीयते ।
सप्तभागसमुत्सेधा वलभी मध्यसंश्रिता ॥ ४५ ॥
समन्ताद् भद्रसंस्थाना रेखाग्रीवाण्डकादिभिः ।
सिंहकर्णैश्च भद्रेषु प्रासादो गर्भ उच्यते ॥ ४६ ॥
(वित्तसाध्यविहीनेन ?) कर्तव्यः स्वस्तिके यथा ।
(सर्ववत् तस्य स्युः पत्रनिभाः ?) ॥ ४७ ॥

विस्तारोऽ + थ जङ्घा च लतिनि स्वस्तिके यथा ।
उदकान्तर + + + श्रीवत्से नन्दने यथा ॥ ४८ ॥

पद्मः ॥

ब्रूमोऽथ वृषभं स स्यात् पूर्वोक्तै रूपकर्मभिः ।
चतुर्भद्रश्चतुर्द्वारो विमानो (सत्रिसाकृति ?) ॥ ४९ ॥
(तेवृद्धिस्तत्प्रमाणाश्च ?) सीमाशिखरकोदयैः ।
कर्णवेदकपोताली जङ्घाग्रे मस्तकेन च ॥ ५० ॥
सार्धद्विभागविस्तारैर(थ)कैर्वामदक्षिणौ ।
कार्यौ भद्रं चतुर्भागं भागार्धं सलिलान्तरम् ॥ ५१ ॥
स्तम्भद्वयं भवेत् तस्य सर्वभूम्यन्तरेषु च ।
एकः स्तम्भो विमाने स्याद् द्वौ स्तम्भौ वृषभे पुनः ॥ ५२ ॥
एष भेदः समाख्यातो विमानस्य वृषस्य च ।

वृषभः ॥

मुक्तकोणमथ ब्रूमस्तं भागैरष्टभिर्भजेत् ॥ ५३ ॥
मूलकर्णावुभौ भागौ भवतो वामदक्षिणौ ।
मध्यशृङ्गं चतुर्भागं प्रमाणं जठरस्य च ॥ ५४ ॥
कर्णशृङ्गान्तयोर्मध्ये कुर्वीत सलिलान्तरम् ।
रथकौ पार्श्वयोः पूर्णौ भद्रदेशे जलान्तरम् ॥ ५५ ॥
विस्तारोत्सेधजङ्घाश्च सग्रीवामलसारकः ।
लतिनामिव कर्तव्याः प्रमाणेन समन्ततः ॥ ५६ ॥

मुक्तकोणः ॥

ब्रूमोऽथ नलिनीं तस्याः प्रमाणं लक्षणान्वितम् ।
तस्यां तु (मार्गस्यश्च ?) देवगर्भः सुरालयः ॥ ५७ ॥
भित्तिविस्तृतिरायामो मुक्तकोणे यथा तथा ।
मध्यदेशे तु यच्छृङ्गं + + कर्णान्तरे च यत् ॥ ५८ ॥

मुक्तकोणे यथा तच्च भेदः कर्मविभेदनात् ।
चतुरश्रे स्मृतो मध्ये कर्णशृङ्गे विचक्षणैः ॥ ५९ ॥

नलिनः ॥

ब्रूमोऽथ मणिकं तस्य शालालिङ्ग(न्द)समुद्गता ।
अलिन्दकार्धसीमायां सर्वतः स्याच्चतुष्किका ॥ ६० ॥
श्रेयःपुष्टिसुखार्थोऽयं मणिकोऽत्र विमानवत् ।
दशधा क्षेत्रसीम्नः स्याद् विभागः सर्वतोदिशम् ॥ ६१ ॥
रथ + कर्णिकार्धं च जलवर्त्मार्थ भद्रकम् ।
मूलगर्भस्तथोत्सेधो घण्टा स्तम्भान्तविस्तृता ॥ ६२ ॥
भूमिजङ्घासमुत्सेधः कपोतादू द्वारनिर्गमः ।
सिंहकर्णा विमानानि स्तम्भचित्रादिकास्तथा ॥ ६३ ॥
तोरणान्यथ माल्यानि तस्यालङ्करणानि च ।
नीलोत्पलदलाकारा मञ्जर्यः सर्वशोभनाः ॥ ६४ ॥
विमानमपरं ह्येतद् योनिरेकस्तयोर्द्वयोः ।
केवलं भद्रभेदेन मणिको द्राविडोऽप्ययम् ॥ ६५ ॥

मणिकः ॥

प्रासादमथ वक्ष्यामो गरुडं सर्वसुन्दरम् ।
दशधा क्षेत्रविस्तारं तस्य पूर्वं विभाजयेत् ॥ ६६ ॥
द्वौ भागौ रथिकाः कार्या मूलकर्णाद् विनिस्सृताः ।
भद्रं षड्(भाग)विस्तारं पक्षवंशादिभेदितम् ॥ ६७ ॥
अलिन्दनिर्गमः कार्यः सीमार्धेन चतुर्दिशम् ।
मूलसीमा तु कर्तव्या सलिलान्तरवर्जिता ॥ ६८ ॥
स्यान्मूलसीमविस्तारात् स्कन्धः स्याद् द्विगुणोच्छ्रितिः ।
प्रासादस्य समुच्छ्रायात् त्रिभागेन समेखलाम् ॥ ६९ ॥
जङ्घामन्तरपत्रेण (कुं + युक्तं कुर्वस्तसा ?) ।
जी (ही)रकं वेदिबन्धं च भागत्रयसमुच्छ्रितम् ॥ ७० ॥

अलिन्दा(न्दा)नां समुत्सेधं शे(शि)खरार्धेन कारयेत् ।
षड्भागं स्कन्धविस्तारं विदधीत विचक्षणः ॥ ७१ ॥
ग्रीवार्धभाग(मुत्से)धाद् भागमामलसारकम् ।
कुमुदं चार्धभागेन कुम्भः स्यादेकभागिकः ॥ ७२ ॥

गरुडः ॥

अथोच्यते वर्धमानो दशधा तं विभाजयेत् ।
पादोनांशद्वयं कुर्यात् पार्श्वयोः कर्णविस्तृतिम् ॥ ७३ ॥
सपादपदविस्तारौ रथकौ वामदक्षिणौ ।
चतुर्भागोन्मितं भद्रं विस्तारेण प्रकीर्तितम् ॥ ७४ ॥
विस्तारो(रा द्) द्विगुणोच्छ्रायं स्कन्धं यावत् प्रकल्पयेत् ।
खुरकस्याथ जङ्घाया मञ्जरीस्कन्धयोरपि ॥ ७५ ॥
ग्रीवामलसारकादेः प्रमाणं गरुडे यथा ।

वर्धमानः ॥

द्वाविंशतिकरायामः शङ्खावर्तोऽथ कथ्यते ॥ ७६ ॥
मूलसीमावृत्तनाहस्तस्य स्यात् पद्मके यथा ।
भित्तिगर्भस्य विस्तारः (पादेनार्धनवकमात् ?) ॥ ७७ ॥
अलिन्दमग्रतः कुर्यात् सिंहकर्णविभूषितम् ।
उत्सेधत्र्यंशतो जङ्घा (वेद्यं ?) तत्र विभागतः ॥ ७८ ॥
आस्कन्धं वेदिकावन्धाद् विस्तृतेर्द्विगुणोच्छ्रितिः ।
मेखलान्तरपत्रं च जङ्घामध्ये विधीयते ॥ ७९ ॥
भ्रमयेत् कर्णसूत्रेण बहिर्वृत्तं समन्ततः ।
कर्णदिक्पालयोर्मध्यं वृत्तसूत्रेण वर्तयन् (येत्) ॥ ८० ॥
अवशिष्टं त(ल)च्छन्दं स्वस्तिकस्येव कारयेत् ।
ग्रीवा(म)मलसारं च कलशं वारिनिर्गमम् ॥ ८१ ॥
कुर्वीत स्वस्तिकस्येव विस्तारोत्सेधमानतः ।
शू(सू)लसीमानुसारेण च्छेदे संवरणं भवेत् ॥ ८२ ॥

तद्रूपमेव लतिनं वर्तयेद् वलनाकृतिम् ।

शङ्खावर्तः ॥

ब्रूमोऽथ पुष्पकं स स्याद् विमानसदृशाकृतिः ॥ ८३ ॥
तावत्प्रमाणस्तद्वृद्धिः पञ्चभूश्चतुरश्रकः ।
(विमानेन मानयुक्त ?) यन्मञ्जर्या यच्च लक्षणम् ॥ ८४ ॥
तत् कार्यमत्र मञ्जर्या नतु कार्यं जलान्तरम् ।

पुष्पकः ॥

गृहराजमथ ब्रूमः स स्यात् कैलाससन्निभः ॥ ८५ ॥
विटङ्कनिर्गमाधारनिर्यूहैः सर्वतो वृतः ।
वलभ्या भूषितो मध्ये गवाक्षद्वारसंयुतः ॥ ८६ ॥
कपोतस्तम्भपर्यन्तः शाला(ल)भञ्जीविराजितः ।
वेदिकाखण्डजालाद्यं क ++ परितो भवेत् ॥ ८७ ॥
(कुवीत्य ?) मल्लकच्छाद्यैः सिंहकर्णैश्च भूषितः ।
अलिन्दभेदतः प्राहु(र्गृह)राजमितं(मं) बुधाः ॥ ८८ ॥
कैलासस्येव संस्थानं स्यादस्योर्ध्वमधोऽपि च ।

गृहराजः ॥

ब्रूमोऽथ स्वस्तिकं तस्य पूर्ववन्मानलक्षणम् ॥ ८९ ॥
तेनैव लतिनं सर्वं कुर्वीतैनं विचक्षणः ।
यथा मूले विभक्ताः स्युर्लतिनस्वस्तिकादयः ॥ ९० ॥
तथैषां स्कन्धभक्तानां मध्ये रेखां प्रकल्पयेत् ।
प्रासादः स्वस्तिको नाम स्यादेवं लक्षणान्वितः ॥ ९१ ॥
(सुधानासोदयः ?) स्वस्य कर्तव्यः स + भागिकः ।
स्कन्धं यावत् समुत्सेधो विस्तारादू द्विगुणो भवेत् ॥ ९२ ॥
(त्यवृ ?) द्भागोच्छ्रिता जङ्घा मेखला चा + भागिकी ।
मध्यशाला द्विभागाश्च मूलसूत्रविभागतः ॥ ९३ ॥

कर्णा द्विभागिकाश्चैवं जलमार्गस्तु षोडश ।
अष्टौ शाला भवन्त्यस्मिन् कर्णाश्चाष्टौ समन्ततः ॥ ९४ ॥
प्राग्ग्रीवं वाह्यतः कुर्यात् (सुखभाग ?) विचक्षणः ।
कलशश्चण्डिका ग्रीवा तद्वदामलसारकः ॥ ९५ ॥
ऊर्ध्वं ऊर्ध्वप्रमाणं च यथैवाद्य तथा भवेत् ।

स्वस्तिकः ॥

रुचकं ब्रूमहे तस्य विभागो दशधा भवेत् ॥ ९६ ॥
भागद्वयमितौ कर्णौ भद्रं षड्भागसम्मितम् ।
तेषां विनिर्गमं विद्या(द्वस्तामात्रा ?) प्रमाणतः ॥ ९७ ॥
कुर्यादुदकमार्गांश्च प्रासादे रुचके क्वचित् ।
स्कन्धावशिष्टमुत्सेधो विस्तारात् द्विगुणो भवेत् ॥ ९८ ॥
वेदिकायास्तु विस्तारः स्कन्धे षड्भागिकः स्मृतः ।
तृतीयांशेन कुर्वीत जङ्घामूर्ध्वं सुरोदयान् ॥ ९९ ॥
जङ्घायाश्च त्रिभागेन कार्या खुरखरण्डिका ।
मेखलान्तरपत्रं च कुर्यादध्यर्धभागिकम् ॥ १०० ॥
सार्धत्रिगुणसूत्रेण पूर्वा कर्कटना भवेत् ।
(चतुर्गुणं मूलसूत्रेण मध्ये कर्कटना स्मृतौ ?) ॥ १०१ ॥
विभज्य दशधा स्कन्धविस्तारं तैः प्रकल्पयेत् ।
भद्रं चतुर्भिः कर्णांशु(र्णांस्तु) कुर्याद् भागैस्त्रिभिस्त्रिभिः ॥१०२॥
स्वच्छाया भूमिकाः कार्या या वा मूलार्धभागिकीः ।
भागेनामलसारं च कुमुदं चार्धभागिकम् ॥ १०३ ॥
कुम्भं भागेन कुर्वीत प्रासादे रुचके बुधः ।
साधारणोऽयं सर्वेषां प्रासादस्तु दिवौकसाम् ॥ १०४ ॥

रुचकः ॥

पुण्ड्रवर्धनकं ब्रूमः प्रासादं वल्लभं हरेः ।
भ्रमयेन्मूलसीमास्पृग्वृत्तमादौ समन्ततः ॥ १०५ ॥

तच्छालाकर्णसंयुक्तं कर्तव्यं सर्वतोदिशम् ।
यश्छन्दः स्वस्तिकेऽस्य(स) स्याद् द्विगुणः पुण्ड्रवर्धने । १०६ ॥

जङ्घोदकान्तभद्राणामुच्छ्रायो विस्तृतिश्च या ।
स्वस्तिके कथिता सैव विज्ञेया पुण्ड्रवर्धने ॥ १०७ ॥

पुण्ड्रवर्धनः ॥

अथाभिधीयते मेरुर्दशधा तत्र भाजयेत् ।
सीमा(नं) तस्य कुर्वीत शृङ्गं चापि (वि?) भागिकम् ॥ १०८ ॥

शेषं + भागिकं भद्र(मायमाने?) विधीयते ।
पदस्य षोडशौसेनं(शांशेन) कर्तव्यमुदकान्तरम् ॥ १०९ ॥

पदैः षोडशभिर्गर्भो विधातव्यः पदं पदम् ।
भित्तिरन्धारिका बाह्यभित्तिश्चास्य विधीयते ॥ ११० ॥

भागषट्कोच्छ्रिता जङ्घा मेखला चैकभागिकी ।
शृङ्गं च त्रिपदोत्सेधं शिखरं स्याद् दशोच्छ्रितम् ॥ १११ ॥

कर्तव्यं वास्तुशास्त्रज्ञैस्तस्यैकादशभूमिकम् ।
अर्धपञ्चमविस्तारः स्कन्धो ग्रीवार्धभागिका ॥ ११२ ॥

उच्छ्रायेण विधातव्या भा(गि)कोत्सेधमण्डकम् ।
भागाधि(र्ध)कं च कुमुदं भागिका कलशोच्छ्रितिः ॥ ११३ ॥

षड्गुणेनैव सूत्रेण रेखा तस्य प्रकीर्तिता ।
मेरुं मेरुगिरिप्रख्यमेवं यः कारयेदिमम् ॥ ११४ ॥

शिलाभिरिष्टकाभिर्वा स महत् पुण्यमाप्नुयात् ।

मेरुः ॥

लक्षणं मन्दरस्याथ प्रासादस्याभिधीयते ॥ ११५ ॥

गर्भस्यार्धेन निष्क्रान्तं भद्रं कुर्वीत मन्दरे ।
+++ मेरुसङ्काशं विन्यस्येत् सर्वतोदिशम् ॥ ११६ ॥

वलभी मध्यदेशे तु शिखरोर्ध्वसमुद्धृता ।
सर्वमा(म)न्यत् प्रमाणं तु मेरोरिव भवेदिह ॥ ११७ ॥

मन्दरः ॥

कैलासमथ वक्ष्यामो दशधा तं विभाजयेत् ।
भद्रं षड्भागविस्तारं मध्यदेशे विनिःसृतम् ॥ ११८ ॥

कर्ण(र्णा) द्विभागविस्ताराः सलिलान्तरवर्जिताः ।
गर्भस्यार्धेन निष्कासः कार्यो भद्रस्य सर्वतः ॥ ११९ ॥

(लतिस्याखरं ?) मध्ये शिखरार्धसमोदयम् ।
भित्तिगर्भभ्रमन्तीनां जङ्घामेखलयोरपि ॥ १२० ॥

विस्तारमुदयं चास्मिन् विदध्यात् स्कन्धशृङ्गयोः ।
मेरोरिवास्मिन् प्रासादे (ववचद्व ?)ग्रीवाण्डकस्य च ॥ १२१ ॥

कैलासः ॥

ब्रूमोऽथ हंसक(म)स्य स्याद् विभागो रुचके यथा ।
जलान्तरं विशेषोऽत्र शेषं भ(रु)चकवद् भवेत् ॥ १२२ ॥

हंसः ॥

भद्रस्य लक्षणं ब्रूमो दशधा तं विभाजयेत् ।
गर्भविस्तारमानेन स्यादस्मिन् भद्रविस्तृतिः ॥ १२३ ॥

सार्धद्विभागविस्तारौ रथकौ वामदक्षिणौ ।
गर्भार्धा तुल्यमायामात् प्राग्ग्रीवं चेह(लं ?) कारयेत् ॥ १२४ ॥

प्राग्ग्रीवस्य समुत्सेधं शिखरार्धेन कारयेत् ।
वलभीं मध्यदेशेऽस्य सिंहकर्णसमन्विताम् ॥ १२५ ॥

(लताजलेगवाक्षाद्या ?)श्चतुष्काभिश्चतुर्दिशम् ।
भद्रो भवति शेषं तु स्यादत्र रुचके यथा ॥ १२६ ॥

भद्रम् ॥

अथ तुङ्गं प्रवक्ष्यामो द्वितीयो ह्येष मन्दरः ।
भूषयेत् सिंहकर्णैस्तं लतामूर्ध्वं च कारयेत् ॥ १२७ ॥
भूमिभूमिसमुत्सेधः स्तम्भचित्रादिकं तथा ।
मेरोरिवात्र मध्ये तु मञ्जर्यः सर्वतोदिशम् ॥ १२८ ॥

तुङ्गः ॥

ब्रूमोऽथ मिश्रकं स स्यान्मानसंस्थानलक्षणैः ।
भौमो वि(मानव)न्मध्ये शृङ्गं कैलासवद् भवेत् ॥ १२९ ॥

मिश्रकः ॥

(अथ मालामाकारं तु तं कृत्वा गवाक्षैरुपशोभयेत् ?) ।
यत्किञ्चिन्मानमध्यं तु तदाद्यस्येव (प्र ?)कल्पयेत् ॥ १३० ॥

गवयः ॥

चित्रकूटमथ ब्रूमो दशधा तं विभाजयेत् ।
प्राग्ग्रीवा निर्गता तस्य गर्भमानेन कारयेत् ॥ १३१ ॥
सार्धद्व्याधोविस्तारांस्तत्कर्णान् वामदक्षिणान् ।
उत्सेधस्य त्रिभागेन जङ्घोत्सेधं प्रकल्पयेत् ॥ १३२ ॥
जङ्घोत्सेधत्रिभागेन विन्यस्येत् खुरपिण्डिकाम् ।
कपोतान्तरपत्रं च तत्र स्यादर्धभागिकम् ॥ १३३ ॥
शिखरोत्सेधमानं यत् तत् त्रयोदशभिः पदैः ।
तत्र(भूमास्तदुत्सेधं ?) कल्पयेदनुसारतः ॥ १३४ ॥
(स्तास्तम्भसो भित्तिः ?) कुर्यान्मुक्ताश्च परिकर्मणा ।
कूटच्छेदेन तत्कर्म विन्यस्येत् सर्वतोदिशम् ॥ १३५ ॥

भक्तमन्तरपत्रेण तलच्छन्दं तदूर्ध्वतः ।
द्वे द्वे कूटे ततो न्यस्येद् वामदक्षिणकर्णयोः ॥ १३६ ॥
शालामध्ये तु चत्वारि (नामे ?)कूटानि सर्वतः ।
भूमिकाः सिंहकर्णाश्च कपाटद्वारघट्टनाः ॥ १३७ ॥
शिखराणां समुत्सेधो त(य)थैवाद्ये तथा भवेत् ।

चित्रकूटः ॥

किरणः कथ्यते स स्यात् पद्मतुल्यः प्रमाणतः ॥ १३८ ॥
द्वात्रिंश(दनारा ?) नस्मिन् विदध्यात् षोडशाथवा ।
शालासु भेदः कर्णैः स्याच्छेषं मालाधरे यथा ॥ १३९ ॥

किरणः ॥

सर्वाङ्गसुन्दरं ब्रूमः कर्मभेदैरनेकधा ।
नानाशिल्पलताधारं प्रासादैर्बहुभिर्युतम् ॥ १४० ॥
(तलच्छन्दतुल्यन्यासविरुक्तं ?) बहुलक्षणम् ।
ना +++++++ प्रासादे सर्वसुन्दरे ॥ १४१ ॥
तोरणैः सिंहकर्णैश्च संयुक्तं परिकर्मभिः ।
प्रमाणमिह यत्किञ्चित् सर्वं विद्यात् तदाद्यवत् ॥ १४२ ॥

सर्वसुन्दरः ॥

श्रीवत्समथ वक्ष्यामो दशधा तं विभाजयेत् ।
भागत्रयेण कुर्वीत शालां तत्र विचक्षणः ॥ १४३ ॥
सार्धभागप्रविस्तारौ रथकौ वामदक्षिणौ ।
मूलकर्णा भवन्त्यत्र भागद्वितयविस्तृताः ॥ १४४ ॥
प्रासादहस्तमात्राभिः प्रत्येकं भद्रनिर्गमः ।
ह्यङ्गुलं त्र्यङ्गुलं वापि चतुरङ्गुलमे(व वा) ॥ १४५ ॥

(भली ?)मध्ये तु मञ्जर्यः कार्याः पद्मदलोपमाः ।
सर्वतः परिकर्म स्याद् रथिका कर्णसंश्रया ॥ १४६ ॥
आमलिश्चन्द्रशालाभिः स्कन्धान्तं परिपूरयेत् ।
खुरपिण्डा च जङ्घा च कुम्भाग्रं शिखरादि च ॥ १४७ ॥
यत्किञ्चित् तत् प्रमाणेन वर्धमानसमं भवेत् ।

नन्द्यावर्तः ॥

ब्रूमो वलभ्यं स भवेद् गृहराजस्य सन्निभः ॥ १४८ ॥
आव(य)तश्चतुरश्रो वा प्रमाणेनैकतः समः ।
चतुरश्रस्तु विस्तारादुदयो(ये) द्विगुणो भवेत् ॥ १४९ ॥
(आध्यतन्नस्य पुनः सार्धः स्कन्धोच्छ्रायो विधीयते ?) ।
(विस्तारं दशधा समक्ष + तुरश्र समन्तः ?) ॥ १५० ॥
विभजे(भागे) स्यात् ततो मानं पूर्वप्रासादसन्निभम् ।
स्वरूपं तस्य वक्ष्यामः श्रीवत्समिव तं भवे(जे)त् ॥ १५१ ॥
यद्वा विमानरुचकवर्धमानादिसद्मना ।
छन्देनैकस्य कस्यापि प्रासादस्य विभाजयेत् ॥ १५२ ॥
भूस्तम्भपरिकर्माणि विस्तारोत्सेधमेखलाः ।
सिंहकर्णरथा घण्टा तथा कुम्भाग्रषण्डकम् ॥ १५३ ॥
यत्किञ्चित् तत् प्रमाणेन यथैवाद्यं तथा भवेत् ।

वलभ्यः ॥

सुपर्णस्य (स्व)रूपं च प्रमाणं चाभिधीयते ॥ १५४ ॥
विभक्तं सिंहरूपेण सर्वभद्रं निवेशयेत् ।
भागैश्चतुर्भिर्निष्क्रान्तं भद्रं (गभयितः ?)समम् ॥ १५५ ॥
द्वौ भागौ मूलकर्णौ तु षड्भागा भद्रविस्तृतिः ।
पञ्चभागोच्छ्रिता जङ्घा मेखला तस्य भागिका ॥ १५६ ॥

मूलजङ्घात्रिभागेन खुरवेदिसमुच्छ्रितिः ।
(सच ?) मध्ये तु शृङ्गे द्वे कर्तव्ये वामदक्षिणे ॥ १५७ ॥

उच्छ्रायाद् द्विपदे स्यातां विभक्ते सर्वतोदिशम् ।
मूलकर्णेषु शृङ्गाणां त्रिपदा स्यात् समुच्छ्रितिः ॥ १५८ ॥

+++++ सेवापि चतुरङ्गुलमेव वा ।
कुर्याज्जाला(ध ?)विस्तारं श्रीवत्से नन्दने यथा ॥ १५९ ॥

विस्ताराद् द्विगुणोत्सेधः स्कन्धः षड्भागविस्तृतः ।
उत्सेधस्य त्रिभागेन जङ्घोत्सेधो विधीयते ॥ १६० ॥

तृतीयांशेन जङ्घायाः कुर्वीत खुरपिण्डिकाम् ।
मेखलान्तरपत्रं च विदध्यात् सार्धभागिकम् ॥ १६१ ॥

विभाज्या दशभिर्भागैः पूर्ववत् स्कन्धविस्तृतिः ।
सार्धद्विगुणविस्तृत्या पूर्वा कर्कटना भवेत् ॥ १६२ ॥

चतुर्गुणेन सूत्रेण मध्या कर्कटना भवेत् ।
श्री(श्री)वार्धभागमुत्सेधात् कुमुदं कुम्भकं पुनः ॥ १६३ ॥

अस्मिन्नामलसारं च यथा चाद्ये तथा भवेत् ।

श्रीवत्सः ॥

पद्मनाभमथ ब्रूमः पद्मशालाभिरन्वितम् ॥ १६४ ॥

द्वितीयः पद्मको ह्येष पद्ममालाधरः शुभः ।
सर्वमन्यत् प्रमाणं तु पद्मस्वस्तिकयोर्यथा ॥ १६५ ॥

पद्मनाभः ॥

वैराजमथ वक्ष्यामि स विज्ञेयो विमानवत् ।
(रूपशिख + मुत्सेधस्तम्भग्रीव + रूपकम् ?) ॥ १६६ ॥

सभातोरणनिर्यूहसिंहकर्णा(र्णै)श्च तादृशैः ।
साधारं चतुरश्रं च तं कुर्यात् पञ्चभूमिकम् ॥ १६७ ॥

विमानसदृशाकारो वैराजोऽयमुदाहृतः ।

वैराजः ॥

ब्रूमोऽथ वृत्तकं मूले चतुरश्रः प्रकीर्तितः ॥ १६८ ॥

जङ्घामूले ततोऽष्टाभिस्त्रि(श्रि)र्वृत्तो भागतृतीयके ।
मूलमध्याग्रतः पूर्णं तं कुर्यात् सर्वतोदिशम् ॥ १६९ ॥

भद्राकारं च भद्रेषु विभागे चतुरश्रके ।
(अष्टाश्रिवज्रकाकारा ?) वृत्ते स्वस्तिकसन्निभम् ॥ १७० ॥

यथा मूलविभागेन लतिनः स्वस्तिकोदयः ।
तथा वृद्धिप्रमाणाभ्यामयमप्याद्यवद् भवेत् ॥ १७१ ॥

वृत्तकः ॥

नन्द्यावर्तमथ ब्रूमो दशधा तं विभाजयेत् ।
(पादोमध्यंशविस्तारो ?) कर्णौ कुर्वीत पार्श्वयोः ॥ १७२ ॥

चतुर्भागप्रविस्तारं भद्रमस्य प्रकल्पयेत् ।
सपादपदिकं कुर्याच्छालाकर्णान्तरे रथम् ॥ १७३ ॥

जलाधाररथं कर्ण (तः ?)शालान्तेषु यथेष्टतः ।
ष+सु शिखरायामास्तन्मध्ये वलभी भवेत् ॥ १७४ ॥

जलमार्गं च कुर्वीत शालाकर्णान्तमूलयोः ।
प्रमाणमन्यथा किञ्चिद् (भूसिंहस्येव ?) कारयेत् ॥ १७५ ॥

सुपर्णः ॥

प्रमाणमथ सिंहस्य लक्षणं चाभिधीयते ।
दशधा क्षेत्रविस्तारं विभजेत् सर्वतः समम् ॥ १७६ ॥

द्विभागौ मूलकर्णौ तु कर्तव्यौ वामदक्षिणौ ।
मूलभद्रस्य विस्तारः षड्भिर्भागैर्विधीयते ॥ १७७ ॥

विस्तारो द्विगुणः कार्यः स्कन्धोत्सेधप्रमाणतः ।
पञ्चभागोच्छ्रिता जङ्घा मेखला सार्धभागिकी ॥ १७८ ॥
खुरकं वेदिबन्धं च तत्त्रिभागेन कल्पयेत् ।
भागत्रयोच्छ्रितानि स्युः शृङ्गाणि च चतुर्दिशम् ॥ १७९ ॥
सिंह(स्य) कर्णवन्मध्ये वलभ्या भूषयेद् बुधः ।
सर्वमन्यत् प्रमाणं च सर्वतोभद्रवद् भवेत् ॥ १८० ॥

सिंहः ॥

विचित्रकूटं वक्ष्यामो दशधा तं विभाजयेत् ।
(द्विभागिको मूलभद्रस्य ?) हस्ततुल्याङ्गुलो भवेत् ॥ १८१ ॥
शालामध्यप्रदेशे तु वलभीं सन्निवेशयेत् ।
कूटे द्वे सर्वतो न्यस्येच्छ्लष्ट + मूलक + योः ॥ १८२ ॥
एष भेदः समुद्दिष्टः शाला स्यात् कूटवर्जिता ।
प्रमाणमन्यत् सर्वं तु विज्ञेयं चित्रकूटवत् ॥ १८३ ॥

चित्रकूटः ॥

योगपीठमथ ब्रूमस्त्रिविष्टपमिवोत्तमम् ।
विभजेद् भागविंशत्या चतुरश्रं समन्ततः ॥ १८४ ॥
(कोष्ठान्यङ्गविस्तारा ?) कुर्याद् दिक्षु विदिक्षु च ।
भागिकौ जलमार्गौ च विदध्याद् वामदक्षिणौ ॥ १८५ ॥
विस्तारात् तेषु गर्भः स्याद् भागत्रितयसंमितः ।
पञ्चभागोच्छ्रिता जङ्घा कपोतान्तरवर्जिता ॥ १८६ ॥
खुरकं वेदिबन्धं च कुर्याद् भागत्रयोच्छ्रितम् ।
विस्तारात् (कुर्याद् दिक्षु ?) द्विगुणोच्छ्रायः कार्योऽयं पञ्चभूमिकः ॥
सिंहकर्णै रथैर्घण्टाभ्रमिकास्तम्भतोरणैः ।
रचनास्य विधातव्या कथिता पुष्पके तथा ॥ १८८ ॥

सान्धारः केवलं कार्यः प्रासादोऽयं विचक्षणैः ।

योगपीठः ॥

घण्टानादमथ ब्रूमः स भवेत् पञ्चभूमिकः ॥ १८९ ॥
अष्टाश्रिकोणः कर्तव्यः संस्थानात् पुष्पकोऽपरः ।
भैरवो भद्रकाली च(स्थाप्य चात्र पाठको ?) ॥ १९० ॥

घण्टानादः ॥

पताकिनमथ ब्रूमो वातोद्भूतमिवार + ।
लतिनं लतिनाकारं विभक्तं सर्वतोदिशम् ॥ १९१ ॥
तं चण्डिकायाः कुर्वीत रुचकं वर्धमानकम् ।
(वृक्षपताकिनं वक्ष्यामि + भृतं शाखिनं यथा ?) ॥ १९२ ॥

पताकिनः ॥

गुहाधरमथ ब्रूमः श्रीपुष्टिसुखदायिनम् ।
विभक्ते दशधा क्षेत्रे भद्रं स्याद् गर्भमानतः ॥ १९३ ॥
अर्धेन मूलगर्भस्य कार्यो भद्रस्य निर्गमः ।
सार्धभागप्रविष्टारौ कर्णौ द्वौ द्वौ च पार्श्वयोः ॥ १९४ ॥
(जलाधा ?) मूलकर्णान्ते कर्तव्यः पार्श्वयोर्द्वयोः ।
तद्द्वारमध्यदेशे तु विन्यस्येत् स्तम्भतोरणम् ॥ १९५ ॥
विस्तारद्विगुणोत्सेधश्चतुःशृङ्गश्चतुर्मुखः ? ।
भृग्रीवामेखलाजङ्घाः कुम्भकामलसारके ॥ १९६ ॥
सिंहस्येव प्रकुर्वीत गुहाधारस्ततो भवेत् ।
द्वारभेदेन नामास्य प्रासादस्य विनिर्मितम् ॥ १९७ ॥

गुहाधरः ॥

कथयामोऽथ शालाकं दशधा तं विभाजयेत् ।
द्विभागिकौ मूलकर्णौ षड्भागा भद्रविस्तृतिः ॥ १९८ ॥
द्वाराणि भद्रमध्ये स्युर्मूलद्वारसमानि तु ।
चतुर्बाहुश्चतुर्द्वारो द्वितीयो रुचको ह्यसौ ॥ १९९ ॥

द्वारमानेन नामास्य शालाक इति कीर्तितम् ।
प्रमाणमन्यद् यत्किञ्चिद् भद्रकस्येव तद् भवेत् ॥ २०० ॥

शालाकः ॥

इदानीं वेणुकं ब्रूमश्चतुरश्रं समं शुभम् ।
न कुर्याद् भद्रनिष्क्राममात्रच्छत्रात्मनः शुभम् ॥ २०१ ॥

विस्तारद्विगुणोच्छ्रायः कुम्भाग्रं (यचेदिष्यत् ?) ।
शिखाद्विगुणमानस्य जङ्घा त्र्यंशेन कल्पते ॥ २०२ ॥

जङ्घात्रिभागमुत्सेधात् कार्या खुरवरण्डिका ।
कपोतान्तरपत्रं च कर्तव्यं सार्धभागिकम् ॥ २०३ ॥

चतुर्भागो(गे)न सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ।
सर्वतः शोभनं कुर्यात् तं कपोतविनिर्गमे ॥ २०४ ॥

मुखेऽस्य सिंहकर्णाः स्युश्चन्द्रशालाविवर्जिताः ।
प्रमाणमस्य यत्किञ्चिद् वेणुकं च विधीयते ? ॥ २०५ ॥

वेणुकम् ॥

इदानीं कुञ्जरं ब्रूमो गजलक्षणलक्षितम् ।
अर्धसूत्रेण तत्सा(सी)ग्रः पृष्ठतो वृत्तमालिखेत् ॥ २०६ ॥

चतुर्भागा भवेज्जङ्घा मेखला सार्धभागिका ।
वृत्ताकारं पृष्ठदेशे तं कुर्वीत विचक्षणः ॥ २०७ ॥

शालासु सिंहकर्णाः स्युः पार्श्वतः पृष्ठतोऽग्रतः ।
कर्णाश्च तस्य कर्तव्याः शृङ्गैः सर्वैर(र्वै)ऽपि पूरिताः ॥ २०८ ॥

मध्यप्रदेशे वलभी कर्तव्या चातिशोभना ।
यत्किञ्चित् तत्प्रमाणं तु यथैवाद्ये तथा भवेत् ॥ २०९ ॥

कुञ्जरः ॥

अथ हर्षं प्रवक्ष्यामश्चतुरश्रं मनोरमम् ।
विस्तारात् सार्ध उत्सेधः (स्याद्घटां ?)मस्तकावधेः ॥ २१० ॥

छाद्यरूपं च कुर्वीत चतुरश्रं चतुर्दिशम् ।
शुकनासं सुखातेन शोभितं परिकर्मणा ॥ २११ ॥
जङ्घामेखलयोश्च + सुरपिण्डस्य चोच्छ्रितिः ।
घण्टाग्रं चन्द्रशाला च च्छाद्यकं च यदृच्छया ॥ २१२ ॥
कुर्यात् प्रमाणमन्यच्च यथैव मनसः प्रियम् ।

हर्षणः ॥

इदानीं विजयं ब्रूमः प्रासादं (सार्ध ?)शोभनम् ॥ २१३ ॥
लतिनो वर्धमानेन ++++ विभाजयेत् ।
शुकनासोदयं न्यस्येदंशोनशिखरोदयम् ॥ २१४ ॥
अग्रप्राग्ग्रीवकौ कार्यौ रथकौ वामदक्षिणौ ।
(कर्तव्योर्ध्वलतश्चापं पूर्णः ?) सर्वतोदिशम् ॥ २१५ ॥
विजयो वर्धमानश्च प्रमाणेन समावुभौ ।
अलिन्दभेदान्नामास्य कृतं विजय इत्यदः ॥ २१६ ॥

महापद्मः ॥

ब्रूमोऽथ हर्म्यं प्रासादं तं कुर्यादेकभूमिकम् ।
दारुजं चतुरश्रं च (पट्टतुलाभित्तिभिः ?) ॥ २१७ ॥
दण्डच्छाद्यं च कुर्वीत समन्ताच्च चतुष्किकाम् ।
ऊर्ध्वतस्तुम्बिकाक्रान्तं पद्मखण्डविभूषितम् ॥ २१८ ॥
मुखैः(खे) पत्रैर्गवाक्षैश्च वेदिकास्तम्भतोरणैः ।
वलभीशालभञ्जीभिः सिंहकर्णैश्च भूषयेत् ॥ २१९ ॥
विस्तारमस्य हर्म्यस्य कुर्यादुच्छ्रयसंमितम् ।

हर्म्यः ॥

इदानीमुज्जयन्तस्य लक्षणं सम्प्रचक्ष्महे ॥ २२० ॥
कुर्याद् भूहर्म्यमानेऽत्र द्वारि मण्डपभूषितम् ।
चतुर्द्वारं च कुर्वीत सर्वतो मण्डपान्वितम् ॥ २२१ ॥

प्रमाणमन्यदप्यस्य हर्म्यस्येवाखिलं भवेत् ।

उज्जयन्तः ॥

इदानीमभिधास्यामो गन्धमादनलक्षणम् ॥ २२२ ॥

हर्म्यमानेन कर्तव्यः प्रासादो गन्धमादनः ।
अग्रतः पृष्ठदेशे च मण्डपं तस्य कारयेत् ॥ २२३ ॥

चतुष्कीजालपक्षमाद्या वामदक्षिणभागयोः ।
प्रमाणमस्य कर्तव्यं यथा हर्म्यस्य कीर्तितम् ॥ २२४ ॥

गन्धमादनः ॥

ब्रूमोऽथ शतशृङ्गं स त्रिविष्टपसमो भवेत् ।
विभजेद् भागविंशत्या पञ्चभौमं च कारयेत् ॥ २२५ ॥

+द्विभागानि कूटानि सैकमण्डशतं भवेत् ।
भूमौ भूमौ च शृङ्गाणि भूविस्तारदशांशतः ॥ २२६ ॥

प्रमाणमस्य यत्किञ्चित् तत् त्रिविष्टपवद् भवेत् ।

निरवद्यः ॥

विभ्रान्तमथ वक्ष्यामः सर्वतोभद्रसन्निभम् ॥ २२७ ॥

सान्धारं तं प्रकुर्वीत सर्वतो मण्डपैर्युतम् ।
गवाक्षा वेदिजालाद्याः कुर्याद् दिक्षु चतुष्किकाः ॥ २२८ ॥

विभ्रान्तः ॥

मनोहरमथ ब्रूमः स भवेन्मण्डपो यथा ।
साच्छाद्यतोरणैर्दिक्षु चतुर्द्वारः समण्डपः ॥ २२९ ॥

वेदिषण्डाम्बुमार्गाद्यैः प्रतोलीद्वारजालिकैः ।
सिंहपीठतलन्यासैः कलशैः परिपूरितः ॥ २३० ॥

वृत्तस्तम्भस्तुलाच्छन्नो बहिश्छाद्येन भूषितः ।
सिंहव्यालगजैः पत्त्रैर्मुखे सस्तम्भतोरणैः ॥ २३१ ॥

पुनः कार्यं प्रमाणं तु यथाशोभं विधीयते ।

मनोहरः ॥

वृत्तवृत्तायतौ ब्रूमस्तयोः कम्बुसमाकृतिः ॥ २३२ ॥
वृत्तस्तत्र तलन्यासचतुरस्रोंऽशपञ्चकम् ।
वृत्ताद्यमूर्ध्वतो वृत्तं यथाशोभं समुत्थितम् ॥ २३३ ॥
कुर्यान्मुखायतं चान्यं सिंहकर्णान्वितं मुखे ।

वृत्तवृत्तायतौ ॥

चैत्यस्य लक्षणं ब्रूमः स स्याच्छा(द्य)त्रयान्वितः ॥ २३४ ॥
अस्याकारः प्रमाणं च यथा वृत्ते तथा भवेत् ।

चैत्यः ॥

किङ्किणीकमथ ब्रूमः पञ्चाण्डं नवभूमिकम् ॥ २३५ ॥
वृत्तकूटाः शुभाः कार्याः सर्वेऽमी शुभलक्षणाः ।

किङ्किणीकः ॥

इदानीं लयनं ब्रूमः स शैलखननाद् भवेत् ॥ २३६ ॥
निःश्रेण्यारोहसोपाननिर्यूहकगवाक्षकान् ।
वेदीभ्रमविटङ्कांश्च प्रतोलीद्वारसंयुतान् ॥ २३७ ॥
(उत्कीर्णानाचरे तरप्राग्रीवन्मानं च ?) ।

लयनम् ॥

इदानीं पट्टिसं ब्रूमः प्रासादं वस्त्रसम्भवम् ॥ २३८ ॥
(बोहानो ?) जालपादैश्च वेदीषण्डैश्च मण्डितम् ।
कूर्मपृष्ठं प्रदातव्यमिच्छता शुभलक्षणम् ॥ २३९ ॥

पट्टिसः ॥

विभवः कथ्यते स स्यात् (सुर्यामन्यसमाश्रयः ?) ।
दारवे दारवो योज्यः शैलजे शैलसम्भवः ॥ २४० ॥
मृन्मये मृन्मयः कार्यश्चयने चयनोद्भवः ।
प्रत्यन्तग्रामखेटेषु दारुस्तम्भैर्विधीयते ॥ २४१ ॥

विभवस्यानुसारेण स कार्यो धार्मिकैर्नृभिः ।

विभवः ॥

तारागणमथ ब्रूमः स भवेन्मण्डपाकृतिः ॥ २४२ ॥
वस्त्रचीरतुलाशाण्डो डोलाक्रीडाभ्रमैर्गृहैः ।
वस्त्रजैश्चित्ररूपाद्यैर्घण्टादर्पणतोरणैः ॥ २४३ ॥
ध्वजच्छत्रविमानाद्यैः किङ्किणीभिर्विराजितम् ।
यत्किञ्चित् सुन्दरं सर्वं तदत्र विनिवेशयेत् ॥ २४४ ॥

तारागणः ॥

अष्टाष्टकैर्द्वे च विशेषयोगात्
प्रासादषष्टिश्चतुरन्वितैषा ।
विमानमुख्याः कथिता य एतान्
(जानायस्यैस ?) शिल्पिगणाग्रणीः स्यात् ॥ २४५ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारापरनाम्नि वास्तुशास्त्रे

विमानादिचतुःषष्टिर्नामैकोनषष्टितमोऽध्यायः ॥

अथ श्रीकूटादिषट्त्रिंशत्प्रासादलक्षणं नाम षष्टितमोऽध्यायः ।

षड्विं(ट्त्रिं)शतमथ ब्रूमः प्रासादान् नागरक्रियान् ।
साधारान् प्रथमस्तेषु श्रीकूटः श्रीमुखस्ततः ॥ १ ॥
श्रीधरो वदरश्चैव तथाभ्यः(न्यः) प्रियदर्शनः ।
कुलनन्दोऽन्तरिक्षश्च पुष्पभासो विशालकः ॥ २ ॥
सङ्कीर्णोऽथ महानन्दो नन्द्यावर्तस्तथापरः ।
सौभाग्यश्च विभङ्गश्च विभवस्तदनन्तरम् ॥ ३ ॥
बीभत्सकोऽथ श्रीतुङ्गो मानतुङ्गस्तथापरः ।
(भवतो रुद्र ?)संज्ञश्च (भवद्वाह्योदरस्तचः ?) ॥ ४ ॥

निर्यूहोदर(संज्ञोऽन्य)स्ततो ज्ञेयः समोदरः ।
नन्दिभद्रो भद्रकोशश्चित्रकूटस्ततः परम् ॥ ५ ॥

विमलो हर्षणो भद्रसङ्कीर्णस्तदनन्तरम् ।
ततो भद्रविशालाख्यो भद्रविष्कम्भ एव च ॥ ६ ॥

उज्जयन्ताभिधानश्च सुखे(मे)रुरथ मन्दरः ।
कैलासः कुम्भकाक्ष(ख्य)श्च गृहराजश्च नामतः ॥ ७ ॥

एतेषां(षट्) त्रिंशदुद्दिष्टा लक्षणं कथ्यतेऽधुना ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे द्वादशांशविभाजिते ॥ ८ ॥

प्रासादं विभजेत् प्राज्ञः श्रीकू(टं) नाम शोभने (नम्) ।
ज्येष्ठः स्याद् विंशतिर्हस्ता मध्यमो दश पञ्च च ॥ ९ ॥

कनीयान् दश विज्ञेयः प्रमाणं हस्तसङ्ख्यया ।
भद्रं षड्भागिकायासं(मं) कर्णाः कार्या द्विभागिकाः ॥ १० ॥

तिलकं भागिकं कार्यं भागेनैकेन निर्गतम् ।
तस्माद् भागेन निष्क्रान्तं भद्रमस्य विधीयते ॥ ११ ॥

भागिकी बाह्यभित्तिः स्याद् द्विपदा चान्धकारिका ।
भागिकी गर्भभित्तिश्च गर्भः कार्यश्चतुष्पदः ॥ १२ ॥

अधश्छन्दः समुद्दिष्ट ऊर्ध्वच्छन्दोऽभिधीयते ।
विस्तारार्धेन जङ्घा स्यान्मेखला चैकभागिका ॥ १३ ॥

भागत्रयोच्छ्रितं शृङ्गं द्वितीयमपि तादृशम् ।
पूर्वशृङ्गस्य मध्ये तद् विधातव्यं विचक्षणैः ॥ १४ ॥

सार्धभागोदयः कार्यस्तिलकोऽन्यश्च तादृशः ।
द्वितीयतिलकस्योर्ध्वं सुश्लिष्ट(ष्टा) रूपसंयुता ॥ १५ ॥

स्यादुरोमञ्जरी सप्तभागोत्सेधा षडायता ।
स्याद् भागिकमस्छा(धश्छा)द्यं मञ्जर्या या तु विस्तृतिः ॥ १६ ॥

दशधा प्रविभाज्यासौ शेषं श्रीवत्सवद् भवेत् ।
स्कन्धः षड्भागविस्तारो ग्रीवा भागार्धमुच्छ्रिता ॥ १७ ॥
अण्डकं भागिकं कार्यं कुमुदं चार्धभागिकम् ।
सार्धभागेन कलशो बीजपूरकसंयुतः ॥ १८ ॥
द्वितीयकर्णशृङ्गस्य स्यादूर्ध्वं मूलमञ्जरी ।
++++++++ अष्टभागसमुच्छ्रिता ॥ १९ ॥
श्रीवत्सवद् विभागोऽस्याः स्कन्धग्रीवादिके भवेत् ।
एवं श्रीकूटसंक्षेपं(ज्ञोऽयं) प्रासादः परिकीर्तितः ॥ २० ॥
यं कृत्वा त्रिसहस्राणि दिव्यानि दिवि मोदते ।

श्रीकूटः ॥

अथ लक्ष्म +++++++ स्याभिधीयते ॥ २१ ॥
तुल्यं प्रासादमानेन विदध्यादिह मण्डपम् ।
मुखायामेन तिर्यक् तु चतुरश्रं ++++ ॥ २२ ॥
+++ भद्रविस्तारः कर्णाश्च तिलकास्तथा ।
मध्ये चतुष्किका कार्या भद्रविस्तारसम्मिता ॥ २३ ॥
नि +++++++ विधातव्यस्तु मण्डपे ।
जङ्घाप्रासादजङ्घायाः समोत्सेधा विधीयते ॥ २४ ॥
मेखलं भागिक ++++++ च पूर्ववत् ।
स्तम्भं त्र्यंशोच्छ्रितं भागं वेदी घण्टा त्रिभागिका ॥ २५ ॥
क्रमाश्रयो यवाः पञ्च सिंहक +++++ ।
शोभिताः सिंहकर्णैश्च नृच्छाद्याङ्गातिभूषिताः ॥ २६ ॥
मण्डपं कारयेदेवं श्रीकूटस्य विचक्षणः ।
श्रीकूटस्य मण्डपः समाप्तः ।
अलिन्दे तु यदास्यैव क्रियते भद्रवेदिका (यदा ?) ॥ २७ ॥

प्रासादः श्रीमुख + + तदानीं स्यात् सुखावहः ।

श्रीमुखः ॥

यदा कूर्परमस्यैव चतुरश्रमधो भवेत् ॥ २८ ॥

तदा स्याच्छ्रीधरो नाम प्रासादो देवताश्रयः ।

श्रीधरः ॥

अस्यैव तु यदालिन्दः क्रियते भद्रवर्जितः ॥ २९ ॥

(रुचेः ?)भवेत् तदानीं वरदः प्रासादः शुभदायकः ।

वरदः ॥

विधीयते यदास्यैव भद्रमेकं विनिर्गतम् ॥ ३० ॥

निर्यूहश्च तदा स स्यात् प्रासादः प्रियदर्शनः ।

प्रियदर्शनः ॥

विधीयते यदास्यैव नन्द्यावर्तो विनिर्गमः ॥ ३१ ॥

कुलनन्दस्तदा ज्ञेयः प्रासादः सुखकारकः ।

कुलनन्दनः ॥

इति श्रीकूटादिषट्कम् ।

अन्तरिक्षमथ ब्रूमस्तस्य द्वादशभागिकाः ॥ ३२ ॥

षड्विंशत्या करैर्ज्येष्ठमानायां दशभिर्भवेत् ।

मध्यमे(मो) मध्यमानेन हस्तसंख्येयमीरिता ॥ ३३ ॥

पञ्चभागायतं भद्रं कर्णाः कार्या द्विभागिकाः ।

विस्तारस्तिलकानां स्यादन्तरं भद्रकर्णयोः ॥ ३४ ॥

निर्गमः सार्धभागः स्याद् भद्रस्य तिलकस्य च ।

गर्भः षोडशभागः स्याद् भागिकी भित्तिविस्तृतिः ॥ ३५ ॥

प्रदक्षिणा तु भागौ द्वौ बाह्यभित्तिः पदं भवेत् ।

कथितोऽयमधश्छन्दो ब्रूमश्छन्दमथोर्ध्वतः ॥ ३६ ॥

जङ्घा षड्भागिकोत्सेधा भागोत्सेधा च मेखला ।
++ भागत्रयोत्सेधे शिखरं प्रथमं तथा ॥ ३७ ॥

द्वितीयं तत्समं चोर्ध्वं तिलकस्योपरि स्थितम् ।
अधस्ता +++++++ छाद्यं तु भागिकम् ॥ ३८ ॥

शिखरं गर्भविस्तारं कर्तव्यं षट्पदोच्छ्रितम् ।
अर्धेन गर्भविस्तारा ++++++ स्तथा ॥ ३९ ॥

द्वितीयशिखरस्योर्ध्वं (प्रागुल्भ्यान् ?) मूलमञ्जरी ।
इत्येष कथितः सम्यगन्तरिक्ष ++++ ॥ ४० ॥

अन्तरिक्षप्रिया देवाः सर्वे वैमानिका यतः ।

अन्तरिक्षः ॥

भागैरष्टभिरत्रैव क्रियतेऽलिन्द ++++ ॥ ४१ ॥
पुष्पाभासस्तदा ज्ञेयः प्रासादश्चारुदर्शनः ।

पुष्पाभासः ॥

अथास्य क्रियते भद्रमलिन्दा +++++ ॥ ४२ ॥
+ विशालको नानाप्रासादाज्जायते शुभः ।

विशालकः ॥

अथास्य क्रियते भद्रयुक्तस्य ++ वर्जितः ॥ ४३ ॥
तदा संकीर्णको नाम प्रासादः परिकीर्तितः ।

संकीर्णकः ॥

यदा संकीर्णकस्यैव नन्दिका स(म)भागिकी ॥ ४४ ॥
क्रियते निर्गमेणैव महानन्दस्तदा भवेत् ।

महानन्दः ॥

विस्तारेण समश्च स्यान्नन्दिकानिर्गमो यदा ॥ ४५ ॥

नन्द्यावर्त इति ज्ञेयः प्रासादः स तदा बुधैः ।
नन्द्यावर्तः ॥

अन्तरिक्षषट्कम् ।

सौभाग्यमथ वक्ष्यामः स स्याद् द्वादशभिः पदैः ॥ ४६ ॥
उत्तमो विंशतिर्हस्ता मध्यमो दश पञ्च च ।
कनीयात्रिंस(न् दश) मानेन सौभाग्यो मानतस्त्रिधा ॥ ४७ ॥
गर्भश्चतुर्भिर्भागैः स्याद् भद्रं तद्विस्तृतेः समम् ।
भद्रस्यार्धेन तिलकाः कर्णाः कार्या द्विभागिकाः ॥ ४८ ॥
द्वे द्वे पदे विधातव्यस्तथैकैकस्य निर्गमः ।
भद्राणां निर्गमं यद्वा विदध्यादेकभागिकम् ॥ ४९ ॥
भागिका गर्भभित्तिस्तु द्विपदा च प्रदक्षिणा ।
भागिकी बाह्यभित्तिः स्याज्जङ्घोच्छ्रायः पदानि षट् ॥ ५० ॥
भागिका मेखला प्रोक्ता (शृङ्ग ?) तन्मध्ये शिखरं भवेत् ।
मञ्जुच्छाद्यं च मध्ये स्याच्छृङ्गस्य शिखरस्य च ॥ ५१ ॥
एकभागोच्छ्रितं तच्च मञ्जर्यास्तिवह विस्तृतिः ।
गर्भभित्तिसमा कार्या सप्तभागा समुच्छ्रितिः ॥ ५२ ॥
ऊर्ध्वं द्वितीयशृङ्गस्य पूर्ववन्मूलमञ्जरी ।
अण्डकाद्यं यथोक्तं स्यात् सौभाग्योऽयं प्रकीर्तितः ॥ ५३ ॥
सौभाग्यः ॥

विधीयते यदास्यैव विना भद्रमलिन्दकः ।
तदा विभङ्गको नाम प्रासादः स्यात् सुशोभनः ॥ ५४ ॥
विभङ्गकः ॥

यदि भद्रस्य निष्कासः क्रियतेऽस्य तदा पुनः ।
प्रासादो विभवो नाम जायते परमोत्तमः ॥ ५५ ॥
विभवः ॥

भागद्वयविनिष्क्रान्ता नन्दिका क्रियते यदि ।
तदा वदन्ति बीभत्ससंज्ञं प्रासादमुत्तमम् ॥ ५६ ॥

बीभत्सः ॥

यदा निर्गमविस्तारसमा भवति नन्दिका ।
श्रीतुङ्ग इति विज्ञेयस्तदा प्रासादसत्तमः ॥ ५७ ॥

श्रीतुङ्गः ॥

यदा त्वलिन्दकोऽस्यैव क्रियते न विनिर्गतः ।
प्रासादो मानतुङ्गाख्यस्तदानीमुपजायते ॥ ५८ ॥

मानतुङ्गः ॥

ब्रूमोऽथ सर्वतोभद्रं दशधा तं विभाजयेत् ।
षड्विधान्त्या (विंशत्या) भवेज्ज्येष्ठः कनीयान् दशभिः करैः ॥५९॥
हस्तैस्तथाष्टादशभिर्मध्यमः परिकीर्तितः ।
कर्णा द्विभागिकाः कार्या अलिन्दाः षट्पदोन्मिताः ॥ ६० ॥
चतुर्भागानि भद्राणि वि(द्वि) भागस्तद्विनिर्गमः ।
गर्भभित्तिर्बहिर्भित्तिरन्धारी च पदं पदम् ॥ ६१ ॥
गर्भस्तु षोडशपद इत्येवं छन्द ईरितः ।
विस्तारार्धेन जङ्घा स्यान्मेखला चैकभागिका ॥ ६२ ॥
प्रथमं कल्पयेच्छृङ्गं विस्तारात् सार्धमुच्छ्रितम् ।
द्वितीयशृङ्गं तत्राल्पं पूर्वशृङ्गस्य मध्यगम् ॥ ६३ ॥
प्राच्छ्रिता षडायाम्या सुरःशिखमिष्यते ।
कर्तव्यं मूलशिखरं तद्वच्चोपरिशृङ्गयोः ॥ ६४ ॥
मञ्जर्या विभजेद् भागं विस्तारं दशधा बुधः ।
स्कन्धः षड्भागविस्तारो धनुर्ग्रीवाण्डकादिकम् ॥ ६५ ॥
श्रीवत्सस्यैव तत् कार्यं मञ्जरी भागमानतः ।
क्रमार्धं वा पञ्चसिंह + + रूपैर्विभूषिता ॥ ६६ ॥

इत्युक्तः सर्वतोभद्रः + + कल्याणकारकः ।

सर्वतोभद्रः ॥

अलिन्दशोभितं भद्रं यदास्यैव विधीयते ॥ ६७ ॥
तदा बाह्योदरो नाम प्रासादप्रवरो भवेत् ।

बाह्योदरः ॥

यद्यलिन्दो न भवति भद्रमेकं तु निर्गतम् ॥ ६८ ॥
स्यान्निर्यूहोदरो नाम प्रासादप्रवरस्तदा ।

निर्यूहोदरः ॥

यदा न तत्र भद्रं स्यान्नन्दिकानिर्गमो भवेत् ॥ ६९ ॥
भद्रकोशं तदा विद्यात् षष्ठं प्रासादमुत्तमम् ।

भद्रकोशः ॥

सर्वतोभद्रषट्कम् ।

चित्रकूटमथ ब्रूमस्तं भजेदष्टभिः पदैः ॥ ७० ॥
कुर्यात् करेभ्योऽष्टाभ्यस्तं यावत् स्याद्धस्तविंशतिः ।
कर्णभागिकविस्तारः शेषालिन्दति विस्तृतिः ॥ ७१ ॥
भद्रं चतुष्पदं विद्याद् भागेनैकेन निर्गतम् ।
भागेन निर्गतोऽलिन्दो भित्त्यन्धार्यः पदं पदम् ॥ ७२ ॥
द्विपदोऽस्य भवेद् गर्भ(स्तलच्छत्ति सभशिख ?)मिष्यते ।
अण्डकं भागिकं कार्यं क्रमाच्च क्रमसंवृता ॥ ७३ ॥
ऊर्ध्वं द्वितीयशृङ्गस्य कर्तव्या मूलमञ्जरी ।
सप्तभागोदया प्राग्वद् भागषट्कं तथायता ॥ ७४ ॥
प्रासादमीदृशं कुर्याच्चित्रकूटं प्रमाणतः ।

चित्रकूटः ॥

(भद्रागवविनिष्का ?) तस्यैव यदा भवेत् ॥ ७५ ॥

प्रासादो विमलो नाम तदानीमुपजायते ।

विमलः ॥

अलिन्दस्तु यदास्यैव भद्रहीनो विधीयते ॥ ७६ ॥
तदानीं हर्षणो नाम प्रासादः स विजायते ।

हर्षणः ॥

क्रियते तु यदास्यैव कूर्परं भागनिर्गमम् ॥ ७७ ॥
तदानीं भद्रसंकीर्णः प्रासादो जायते शुभः ।

भद्रसंकीर्णः ॥

अस्यैव तु यदा भद्रं भागेनैकेन निर्गतम् ॥ ७८ ॥
भवेत् तदानीं प्रासादो नाम्ना भद्रविशालकः ।

भद्रविशालकः ॥

+++ भद्रैश्च विना यदा त्वेष विधीयते ॥ ७९ ॥
तदानीं भद्रविष्कम्भः प्रासादः स्यात् सुखप्रदः ।

भद्रविष्कम्भः ॥

चित्रकूटादिषट्कम् ।

चतुरश्रे समे क्षेत्रे विभक्तेऽष्टभिरष्टकैः ॥ ८० ॥
प्रासादं (चयेद्वा ?) उज्जयन्तं सुशोभनम् ।
पदमेकं भवेत् कर्णस्तिलकन्तावदेव च ॥ ८१ ॥
सभित्तिगर्भमानेन भद्रं कुर्याद् विचक्षणः ।
बाह्यभित्तिर्भवेद् भागं भागमेकं प्रदक्षिणा ॥ ८२ ॥
भागिका गर्भभित्तिश्च गर्भमध्ये चतुष्पदम् ।
पञ्चभागोन्मिता जङ्घा भागं तत्रैव मेखला ॥ ८३ ॥
कर्तव्यं भागिकं शृङ्गमण्डकं चार्धभागिकम् ।
द्वितीयं साण्डकं शृङ्गं तत्समं पदमध्यगम् ॥ ८४ ॥

मञ्चच्छाद्यं विधातव्यमुत्सेधेनार्धभागिकम् ।
पदोत्सेधं च शिखरं गर्भभित्तिसमं भवेत् ॥ ८५ ॥

भागिकः कलशः कार्यो ध्वजशं +स्य तत्समः ।
एतस्य मूलशिखरं कुर्यात् षड्भागविस्तृतम् ॥ ८६ ॥

भागाधिकसमुत्सेधं कार्यं कल्याणमिच्छता ।
ऊर्ध्वं तिलकशृङ्गस्य शिखरं स्यात् पदोच्छ्रितम् ॥ ८७ ॥

पञ्चाशद्विस्तृतं शेषं श्रीवत्सस्येव कारयेत् ।
इत्येष कथितः सम्यगुज्जयन्तोऽभिधानतः ॥ ८८ ॥

कार्योऽयं सर्वदेवस्य प्रासादः शुभलक्षणः ।

उज्जयन्तः ॥

चित्रकूटा(दू) यथोत्पन्नाः प्रासादा विमलादयः ॥ ८९ ॥

उज्जयन्तात् तथा पञ्च मेरुप्रभृतयो मताः ।
मेरुश्च मन्दरश्चैव कैलासः कुम्भ एव च ॥ ९० ॥

गृहराज इति प्रोक्ताः प्रासादास्ते सुलक्षणाः ।
अष्टोत्तरमिहोद्दिष्टं प्रासादानां शतं बुधैः ॥ ९१ ॥

ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानां साधाराणां तथैव च ।
तेष्वलिन्दैर्युताः केचिद् भद्रैः केचिच्च वेष्टिताः ॥ ९२ ॥

केचिद् वर्णसमाः कार्याः प्रासादाः सर्वशोभनाः ।
सर्वेऽप्येते विधातव्या (रिज ?)भागप्रतिष्ठिताः ॥ ९३ ॥

कोणा न विषमाः कार्या वर्गभेदश्च नेष्यते ।
एकहस्ता द्विहस्ता ++++ ये प्रकीर्तिताः ॥ ९४ ॥

यक्षनारागृहादीनां रक्षसां च भवन्ति ते ।
भागेन (धूमः स्रतु ?) त्रेधा विनिर्दिशेत् ॥ ९५ ॥

ज्येष्ठं मध्यं कनीयश्च ज्ञेयं तच्चांशमानतः ।
ज्येष्ठं सार्धत्रिहस्तं स्यात् त्रिहस्तं मध्यमं विदुः ॥ ९६ ॥

सार्धहस्तद्वयमिनं कनीयस्तद् विधीयते ।
त्रिहस्तं ज्येष्ठमपरं मध्यं हस्तसमन्वितम् ॥ ९७ ॥

अर्धहस्तं कनीयश्च मानं भागस्य कीर्तितम् ।
ज्येष्ठो भागो द्विहस्तः स्यात् पादोनं मध्यमः करम् ॥ ९८ ॥

कनीयान् मध्यमार्धेन भागमानमिदं करैः ।
षडन्विनार्त्रिंशदमी विचित्राः
श्रीकूटका(ख्यातिथिता अवात् ?) ।
प्रासादमुख्या इह षट्कप्रभेदा
भिन्ना +++ सह मण्डपैश्च ॥ ९९ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
श्रीकूटादिषट्त्रिंशत्प्रासादलक्षणं नाम षष्टितमोऽध्यायः ॥

अथ पीठपञ्चकलक्षणं नामैकषष्टितमोऽध्यायः ।

इदानीं द्राविडान् ब्रूमः प्रासादाञ् शुभलक्षणान् ।
एकभूम्यादयस्ते स्युर्यावद् द्वादशभूमिकाः ॥ १ ॥

पीठान्यपि च कथ्यन्ते तेषां पञ्चैव लक्षणैः ।
तलच्छन्दाश्च पञ्चैव तेषां ये शुभलक्षणाः ॥ २ ॥

पीठमाद्यं भवेत् तेषु पादबन्धनमुत्तमम् ।
स्त्री(श्री)बन्धाख्यं द्वितीयं च तृतीयं वेदिबन्धनम् ॥ ३ ॥

प्रतिक्रममिति प्रोक्तं चतुर्थं पीठमुत्तमम् ।
पञ्चमं पीठमुद्दिष्टं नाम्ना क्षुरकबन्धनम् ॥ ४ ॥

एतानि पञ्च पीठानि प्रोक्तानीह समासतः ।
उत्सेधं भागविंशत्या विभजेत् पादबन्धने ॥ ५ ॥

खुरकः पञ्चभागः स्याद्(द्वौ)भागौ पद्मपत्रिका ।
भागिकी कणिका कार्या त्रिभागं कुमुदं भवेत् ॥ ६ ॥

कण्ठस्तु भागेनैकेन कण + श्च द्विभागिकः ।
पट्टिका भागमेकं स्याद् भागिकी पद्मपट्टिका ॥ ७ ॥

त्रिभागिकं कपोतं च कुर्यान्नासिकया सह ।
भागमेकं भवेच्छेद पादबन्धाख्यपीठके ॥ ८ ॥

पद्मपत्र्याः प्रवेशः स्यात् खुरकादङ्गुलद्वयम् ।
ग्रासः षडङ्गुलस्तस्याः कुमुदं सप्तनिर्गमम् ॥ ९ ॥

प्रवेशमानं तावत् स्याद् यावद्वि(द्वि)च्छेदपट्टिका ।
षडङ्गुलप्रवेशं च च्छेदपट्टस्य कारयेत् ॥ १० ॥

समस्तत्रं विधातव्यं छेदस्य कणिकस्य च ।
निर्गमेण पुनस्तस्माद् द्व्यङ्गुला कण्ठपट्टिका ॥ ११ ॥

अङ्गुलत्रितयं तस्याः पद्मपत्रीविनिर्गमः ।
(कापोत्तस्य +++ + तस्या ?)स्यादङ्गुलत्रयम् ॥ १२ ॥

पट्टिकानां (समसूत्रच्छेदानां च संष्टिथः ?) ।
पादबन्धोऽयमाख्यातः श्रीबन्धः कथ्यतेऽधुना ॥ १३ ॥

पीठच्छेदस्य मानं तु सप्तविंशतिधा भजेत् ।
(तीडवर्तिचतुर्भाग ?) द्विभागा पद्मपत्रिका ॥ १४ ॥

कणिकां भागिकां कुर्यात् त्रिभागं कुमुदं ततः ।
छेदमेकं पदं विद्याद् भागं (मेऽथरार्थं ?) तथा ॥ १५ ॥

मकरं भागमेकं च भागं मकरपट्टिकाम् ।
छेदमेकं पदं विद्यात् कण्ठमेकं पदं तथा ॥ १६ ॥

पट्टिकां भागमेकं च वेदी भागं ततः परा ।
छेदमेकपदं कुर्यात् ततः कण्ठं द्विभागिकम् ॥ १७ ॥

पट्टिका भागमेकं च +++ पद्मपत्रिका ।
कपोतं नालिकायुक्तं विदधीत पदत्रयम् ॥ १८ ॥
छेदं च भागिकं कुर्यात् पीठे श्रीबन्धनामनि ।
श्रीबन्धोऽयं समाख्यातो वेदीबन्धोऽथ कथ्यते ॥ १९ ॥
भागैरेकान्नविंशत्या (पीठस्याच्छोतिं ?) भजेत् ।
नीडवर्तिश्चतुर्भागा द्विभागा पद्मपत्रिका ॥ २० ॥
कणिकां पदिकां विद्यात् कुमुदं त्रिपदं तथा ।
कुर्वीत पदिकं छेदं तद्वन्मेण्ठस्तरं बुधः ॥ २१ ॥
भागेनैकेन मकरं तथा मकरपट्टिकाम् ।
छेदं पदं ++ कण्ठं भागिका पद्मपत्रिका ॥ २२ ॥
(कर्तव्या ?) भागिकीं कुर्यात् कुमुदं च त्रिभागिकम् ।
छेदमेकपदं विद्यात् ततः कण्ठं द्विभागिकम् ॥ २३ ॥
पट्टिकां भागिकीं कुर्याद् भागिकीं ++ पट्टिकाम् ।
द्विभागो रसनापट्टाइछादस्तु पट्टिको भवेत् ॥ २४ ॥
इति प्रतिकर्मं पीठं क्षुरबन्धोऽधुनोच्यते ।
वि(भजेद्) भागविंशत्या पीठोच्छ्रायं विचक्षणः ॥ २५ ।
नीरवर्तिश्चतुर्भागा +++ पद्मपत्रिका ।
कणिका भागमेकं स्याद् द्विभागं कुमुदं ततः ॥ २६ ॥
(भागं मेडथाक्षेपो ?) मकरो भागिकस्तथा ।
भागमेकं विधातव्या ततो मकरपट्टिका ॥ २७ ॥
(छेदा मकरपदं ?) कुर्यात् कण्ठमेकं पदं ततः ।
पट्टिकां भागिकीं विद्याद् भागिकी पद्मपत्रिका ॥ २८ ॥
कपोतं त्रिपदं कुर्यात् ततो नासिकया सह ।
छेदश्च भागिकः कार्यः क्षुरबन्धोऽयमीरितः ॥ २९ ॥

पीठपञ्चकमित्युक्तं सूत्रितं पूर्वमेव यत् ।
पीठादूर्ध्वं तु विज्ञेया प्राज्ञैः खुरवरण्डिका ॥ ३० ॥
सन्ति चान्यानि पीठानि लक्ष्मभेदादनेकधा ।
तेषां मध्ये प्रकृष्टत्वादेतत् पञ्चकमीरितम् ॥ ३१ ॥
प्रासादानथ वक्ष्यामस्तलच्छन्दादनन्तरम् ।
तत्र पद्मो महापद्मो वर्धमानस्तथापरः ॥ ३२ ॥
स्वस्तिकः सर्वतोभद्रः प्रासादाः पञ्च कीर्तिताः ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे कर्णसूत्रं प्रसारयेत् ॥ ३३ ॥
कर्णस्यार्धं ततः कृत्वा (गर्भादक् ?) बहिर्नयेत् ।
तदग्रयोः सूत्रपातात् स्यादन्यचतुरश्रकम् ॥ ३४ ॥
कूटं कुर्याद् द्विभागेन (समस्तत्राद् ?) विचक्षणः ।
सूकराननसंस्थानं कुर्वीत सलिलान्तरम् ॥ ३५ ॥
एवं सर्वेषु कूटेषु सलिलान्तरमिष्यते ।
यदायतं भवेत् सूत्रचतुर्भागविभाजिते ॥ ३६ ॥
गर्भो द्विभागिकस्तेन भागिका भित्तिरुच्यते ।
गर्भकर्णार्धमादाय कोणास्तं(न्तं)लाञ्छयेत् पुनः ॥ ३७ ॥
अष्टसू ++ मध्ये स्यादेवं ++++ बहिः ।
एवं पद्मतलच्छन्दो विधातव्यो विचक्षणैः ॥ ३८ ॥
महापद्मतलच्छन्दमधुना सम्प्रचक्ष्महे ।
पूर्वं यः कीर्तितश्छन्दः (सम्पाता सूत्रयेकृताः ?) ॥ ३९ ॥
तेषु संपादयेद् ++++ दिग्विदिगन्तरे ।
कर्णार्धं दापयेत् तत्र बाह्यभागविनिर्मिता(र्गतम्) ॥ ४० ॥
(णंडीग्रेयो ?)र्दिशोर्मध्ये लाञ्छनं यद् व्यवस्थितम् ।
नैर्ऋतीयाम्ययोर्मध्ये तस्मात् तत्र प्रसारयेत् ॥ ४१ ॥

नैर्ऋतीयाम्ययोर्मध्याद् वाय्वम्बुपदिगन्तरौ(रे)।
वाय्वम्बुपदिशोर्मध्यादीशसोमदिगन्तरे ॥ ४२ ॥
तृतीयां ++++++ कूटस्य जलान्तरम् ।
कूटयोरुभयोर्मध्ये सूकराननसन्निभम् ॥ ४३ ॥
महापद्मतलच्छन्दः प्रोक्तोऽयं राजपूजितः ।
इदानीं वर्धमानस्य तलच्छन्दोऽभिधीयते ॥ ४४ ॥
चतुरश्रं भजेत् पञ्चदशधा क्षेत्रमादितः ।
कूटं द्विभागिकं +++++ सलिलान्तरम् ॥ ४५ ॥
पञ्जरं सार्ध +++ भागिकं सलिलान्तरम् ।
चतुर्भागा भवेच्छाला (द्विविदध्या व पञ्जरे मः ?) ॥ ४६ ॥
अर्धभागं प्रवेशस्तु शालास(स्व)त्र जलाध(ध्व)नः ।
अष्टाङ्गुलविनिष्क्रान्ते बाह्यतः शुभदर्शने ॥ ४७ ॥
भागपादं प्रवेशः स्यात् पञ्जरान्तज(र्ज)लाध्वनः ।
अर्धभागं प्रवेशस्तु ++++++++ ॥ ४८ ॥
जलान्तरं तृतीयं च कर्तव्यं भागसम्मितम् ।
अनन्तरं प्रकुर्वीत पञ्जरं सार्धभागिकम् ॥ ४९ ॥
भागमेकं तलच्छन्दो यथावदभिधीयते ।
चतुरश्रं समं क्षेत्रमष्टाविंशतिधा भजेत् ॥ ५० ॥
कुर्यात् कूटं चतुर्भागं +++ सलिलान्तरम् ।
त्रिभागं पञ्जरं तद्वद् द्विभागं सलिलान्तरम् ॥ ५१ ॥
शालां षड्भागिकीं कुर्याज्जलमार्गं द्विभागिकम् ।
त्रिभागं पञ्जरं भूयश्चन्द्रशालाविभूषितम् ॥ ५२ ॥
पुनर्द्विभागिकं कुर्याच्चतुर्थं सलिलान्तरम् ।
विदधीत चतुर्भागं रथकं च सुशोभनम् ॥ ५३ ॥

एवं दिक्षु समस्तासु समैर्भागैः प्रकल्पयेत् ।
चतुर्भागे ततः क्षेत्रे गर्भं कुर्याद् द्विभागिकम् ॥ ५४ ॥
स्वस्तिके वर्धमाने च भागिक्यो भित्तयः स्मृताः ।
स्वस्तिकोऽयं तलच्छन्दः कथितोऽतिमनोहरः ॥ ५५ ॥
इदानीं सर्वतोभद्रतलच्छन्दोऽभिधीयते ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे गर्भं कुर्याद् द्विभागिकम् ॥ ५६ ॥
कुर्यात् त्रिभागिकं कूटं जलमार्गं द्विभागिकम् ।
त्रिभागिकं ततः कूटं तोयमार्गं द्विभागिकम् ॥ ५७ ॥
शालाष्टभागिकी कुर्याज्जलव(र्त्म)द्विभागिकम् ।
भूयस्त्रिभागिकं कूटं द्विभागं सलिलान्तरम् ॥ ५८ ॥
त्रिभागिकी च रथिका भवेद् दिक्षु (चतुर्दश ?) ।
चतुरश्रीकृते(तं)क्षेत्रे(त्रम्) अष्टाविंशतिधा भजेत् ॥ ५९ ॥
कुर्यात् त्रिभागिकं कूटं चतुर्धा प्रविभाजिते ।
भागिक्यो भित्तयः कार्यास्तथा गर्भो द्विभागिकः ॥ ६० ॥
इत्येष सर्वतोभद्रस्तलच्छन्दो विधीयते ।
एते प्रोक्ता निरन्धाराः सान्धारांस्तु प्रचक्ष्महे ॥ ६१ ॥
चतुरश्रीकृतं क्षेत्रं भजेद् द्वादशभिः पदैः ।
चतुर्भागो भवेद् गर्भो भागिक्यो भित्तयः स्मृताः ॥ ६२ ॥
भागिकान्धारिका तद्वद् द्विभागा बाह्यभित्तयः ।
एवमेते तलच्छन्दाः पद्माद्याः परिकीर्तिताः ॥ ६३ ॥

पीठान्युक्तान्येवमेतानि पञ्च
प्रासादानां नामभिर्लक्षणैश्च ।
पञ्च प्रोक्ता ये तलच्छन्दभेदा-
स्तैर्विज्ञातैः पूज्यतामेति लोके ॥ ६४ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
पीठपञ्चकाध्यायो नामैकषष्टितमोऽध्यायः ॥

अथ द्राविडप्रासादलक्षणं नाम द्विषष्टितमोऽध्यायः ।

ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमो घण्टान्तपुरपादितः ।
प्रमाणं कर्णमानेन सर्वेषामेव धारयेत् ॥ १ ॥

तत्रैकभूमि(कः) कार्यो हस्तपञ्चकविस्तृतः ।
अङ्गुलद्वितयोपेतः सप्तहस्तसमुच्छ्रितः ॥ २ ॥

पादो द्विहस्त उत्सेधात् सर्वालङ्कारभूषितः ।
सार्धहस्तसमुत्सेध(स्तावन्मानः स्तरावधि ?) ॥ ३ ॥

माला तु द्विस्तरा प्रोक्ता स्तरो लक्ष्मनकं भवेत् ।
भरणं स्तरमेकं स्याद् भरणार्धं स्तरद्वयम् ॥ ४ ॥

कलशाद्युतरं ज्ञेयो वाराद्यासमन्वितः ।
द्विस्तरं कुलकं कुर्यात् पद्मपत्रसमन्वितम् ॥ ५ ॥

वीरगन्द्रा पुनः कुर्यात् स्तरमेकं तदूर्ध्वतः ।
द्विस्तरं हीरकं प्रोक्तं पट्टश्चैव तथाविधः ॥ ६ ।

पट्टिका स्तरमेकं स्याद् वसन्तं द्विस्तरं विदुः ।
वसन्तपट्टिका चोर्ध्वं स्तरमेकं विधीयते ॥ ७ ॥

कपोतं नासिकायुक्तं विदधीत स्तरत्रयम् ।
+ दन्तरं प्रकुर्वीत मेटमेकस्तवंस्तत ॥ ८ ॥

स्तरप्रमाणं मकरं तद्वन्मकरपट्टिकाम् ।
पुनश्छेदं स्तरं कुर्यादू वेदीबन्धस्ततः स्तरम् ॥ ९ ॥

छेदः स्तरप्रमाणश्च कण्ठः स्याद् द्विस्तरं ततः ।
पट्टिका स्तरमेकं तु तद्वच्चाम्बुजपट्टिका ॥ १० ॥

मालादिपद्मपत्रान्तं द्विहस्तोत्सेधमीरितम् ।
सार्धहस्तः समुत्सेधः कूटस्य परिकीर्तितः ॥ ११ ॥

नासिकापद्मसंयुक्तं तदूर्ध्वं कलशो भवेत् ।
एकभूमेरिदं मानं प्रासादस्य प्रकीर्तितम् ॥ १२ ॥

एकभूमिकः ॥

द्विभूमिकस्य लक्ष्माथ प्रासादस्याभिधीयते ।
सप्तहस्तसविस्ता +++++ समुच्छ्रितः ॥ १३ ॥
कर्णमानाद् भवेदस्य विभागोऽथ निगद्यते ।
द्विहस्तं कल्पयेद् बीजं जङ्घा सार्धद्विहस्तकम् ॥ १४ ॥
कूटस्य सन्निवेशोऽयं विज्ञातव्यः सभागिकः ।
जङ्घा द्वितीया तु पुनः कर्तव्या तस्य भागिका ॥ १५ ॥
सन्निवेशो द्वितीयस्य स्यात् कूटस्यार्धभागिकः ।
(दिदिक्रव्यस्य ?) कर्तव्या सह कण्ठेन भागिकः ॥ १६ ॥
तस्योपरिष्टाद् घण्टा च सार्धभागसमुच्छ्रिता ।
नासिकापद्मसंयुक्ता विधातव्या विपश्चिता ॥ १७ ॥
पीठानां पूर्वमुक्तानां पादबन्धादिनामभिः ।
पञ्चानां कल्पयेदेवं ++ भूम्यादितः क्रमात् ॥ १८ ॥
तेषां शोभावहं यत् स्यात् तत् कर्तव्यं विपश्चिता ।
तस्योपरि भवेज्जङ्घा मालाल ++ संयुता ॥ १९ ॥
भरणं कलशस्तद्वद् द्वा(वी)रगण्डसमन्वितम् ।
उच्छ्रालं पूर्वमानेन पद्मपत्रायुतं ततः ॥ २० ॥
वीरगण्डः पुनः कार्यो हीरं पूर्वक्रमेण च ।
तस्योपरिष्टात् पट्टश्च भवेत् पट्टिकया सह ॥ २१ ॥
(वसन्तवेदूर्ध्वं तत ?)स्तस्यैवोपरि पट्टिका ।
ततः कपोतच्छेदश्च (मेढकर एव च ?) ॥ २२ ॥
पट्टिका (मकरोष्या च भेद ?)कण्ठोऽथ पट्टिका ।
वेदीच्छेदश्च कण्ठश्च पट्टिका पद्मपट्टिका ॥ २३ ॥

कूटं तदूर्ध्वं कुर्वीत विचित्रं नासिकान्वितम् ।
छेदान्तं पूर्वमानेन सर्वमेतद् विधीयते ॥ २४ ॥
तस्योपरि पुनर्जङ्घा सर्वाभरणभूषिता ।
ततो मालाथ (ल)शुनं तोरणं कलशास्ततः ॥ २५ ॥
वीरगण्डस्ततो(थो)च्छालं पत्रकं वीरगण्डकः ।
हीरकं पट्टिका तद्वद्वसन्तपट्टिका पुनः ॥ २६ ॥
कपोतच्छेदमेहाश्च (मकरोऽस्य ?) च पट्टिका ।
छेदः करपट्टिका च वेदीच्छेदोऽथ कण्ठकः ॥ २७ ॥
पट्टिका पद्मपूर्वा च कर्तव्या पट्टिका ++ ।
ततश्छेदो विधातव्यः सर्वैराभरणैर्युतः ॥ २८ ॥
ततश्छित्त्वा तथा कार्यं यथा शोभा प्रजायते ।
पुनः कण्ठ्यं प्रदातव्यः पट्टिका पद्मपट्टिका ॥ २९ ॥
ततः कण्ठं विधातव्यं चन्द्रमालाविभूषितम् ।
प्रकुर्वीत ततश्छेदमुपरिष्टाद् विचक्षणः ॥ ३० ॥
कण्ठपट्टिकया युक्तं तदूर्ध्वं कण्ठपट्टिकाम् ।
सप्ताङ्गुलानि कर्तव्यस्ततो घण्टाविनिर्गमः ॥ ३१ ॥
भागार्धं विस्तृतिस्तस्या विस्तारार्धं समुच्छ्रितिः ।
एवं द्विभूमिकं प्राज्ञः प्रासादं परिकल्पयेत् ॥ ३२ ॥

द्विभूमिकः ॥

त्रिभूमिकस्तृतीयोऽथ प्रासादोऽस्माभिरुच्यते ।
तस्यैकादश विस्तारो हस्ताः पञ्चदशोच्छ्रयः ॥ ३३ ॥
चतुर्दशाङ्गुलान्येषां भवेदस्याधिकापि(नि) च ।
+++ भूमिकस्यैतत् कर्णमानमसंशयम् ॥ ३४ ॥
पीठं द्विहस्तं कुर्वीत तत्रादौ पूर्वसूचितम् ।
जङ्घां त्रिभागिकोत्सेधां कूटोच्छ्रायं तु भागिकम् ॥ ३५ ॥

भवेज्जङ्घा तृतीया च सार्धभागद्वयं ततः ।
भागं च कूटप्रसरश्चन्द्रशालाविभूषितः ॥ ३६ ॥

पुनस्तृतीया जङ्घा (स्याद् भाग)द्वय(स)मुच्छ्रिता ।
ततश्च(शा ?)कू(ट)प्रस्तारो भागिको भूषणान्वितः ॥ ३७ ॥

भागं स्याद् वेदिबन्धः + सगुणद्वारकण्ठकः ।
चतुर्द(र्दि)शमसौ कार्यो भूषायुक्तो यथोचितम् ॥ ३८ ॥

घण्टाच्छेदस्तु भागौ (द्वौ) द्वयङ्गुलद्वयसंयुतौ ।
एकादशस्तरा (कुरु ?)स्तस्योपरि विधीयते ॥ ३९ ॥

इदानीं प्रविभागोऽस्य पीठादूर्ध्वं विधीयते ।
हस्तमेकं भवेज्जङ्घा(ङ्घंयपि च ?)तया समा ॥ ४० ॥

माला तु द्विस्तरा प्रोक्ता लशुनं भागिकं ततः ।
भरणं स्तरमेकं स्यात् कलशोऽपि च तत्समः ॥ ४१ ॥

वीरगण्डसमायुक्तमुच्छालं द्विस्तरं ततः ।
ततस्तरं वीरगण्डो ++++++++ ॥ ४२ ॥

हीरकं द्विस्तरं विद्यात् स(स्त)रं वासन्तपट्टिका ।
कपोतं नासिकायुक्तं त्रिस्तरं कारयेत् ततः ॥ ४३ ॥

छेदं प्रस्तप्रमाणं च मेढं च तत्सम्मितम् ।
स्तरं कुर्वीत मकरं तदर्धेनास्य पट्टिका ॥ ४४ ॥

छेदं तथैव कुर्वीत कण्ठमेकस्तरं ततः ।
पट्टिका वेदिका चैव स्तरमेकं विधीयते ॥ ४५ ॥

छेदमर्धस्तरं विद्यात् कण्ठं सार्धस्तरं ततः ।
पट्टिका स्यात् स्तरं पद्मं स्तरमेकं ततो भवेत् ॥ ४६ ॥

शेषे च सुन्दरं कण्ठं विधातव्यं विचक्षणैः ।
अनन्तरं द्वितीया च जङ्घा कार्या नवस्तरा ॥ ४७ ॥

मध्ये च सा प्रकर्तव्या तदूर्ध्वं तां विभाजयेत् ।
ततस्तरं भवेच्छाला स्तरार्धं लशुनं ततः ॥ ४८ ॥
तथैव भरणं ज्ञेयं पूर्वनिर्दिष्टलक्षणम् ।
वीरगण्डेन सहितः कलशोऽपि तथा भवेत् ॥ ४९ ॥
पद्मपत्रिकया युक्तं स्तरमुच्छालकं विदुः ।
वीरगण्डं स्तरं विद्यादर्धभागं च हीरकम् ॥ ५० ॥
पट्टं तथैव कुर्वीत स्तरस्यार्धेन पट्टिका ।
वसन्तः स्तरमेकं स्याद् स्तरं वासन्तपट्टिका ॥ ५१ ॥
कपोतं त्रिस्तरं कुर्यान्नासिकासहितं बुधः ।
छेदमर्धस्तरं विद्यान्मेढं तत्तुल्यमेव च ॥ ५२ ॥
मकरं स्तरमेकं च भागार्धं पट्टिका ततः ।
भागमेकं भवेच्छेदः स्तरं कण्ठस्तदूर्ध्वतः ॥ ५३ ॥
पट्टिका वेदिका चैव स्तरमेकं विधीयते ।
छेदं भागार्धिकं कुर्यात् कण्ठकं सार्धभागिकम् ॥ ५४ ॥
भागेन पट्टिकां कुर्यात् तथा कमलपत्रिकाम् ।
कूटं ततः परं कुर्यान्नासिका च(सु) विभूषितम् ॥ ५५ ॥
तृतीयजङ्घामद्रा(तद्वत्) स्याच्चतुर्भिः कल्पिता स्तरैः ।
स्तरमेकं भवेन्माला स्तरं च लशुनं विदुः ॥ ५६ ॥
भरणं स्तरमेकं च कुम्भमेकस्तरं तथा ।
वीरगण्डसमोपेतमुच्छालं स्यात् तदूर्ध्वतः ॥ ५७ ॥
स्तरमेकं प्रकुर्वीत वीरगण्डसमु(च्छ्र)तिम् ।
ततश्च हीरकं कुर्याद् भागेनैकेन बुद्धिमान् ॥ ५८ ॥
सार्धभागेन पट्टिः स्यात् पट्टिकार्धं स्तरं तथा ।
स्तरमेकं वसन्तं स्यात् स्तरं वासन्तपट्टिका ॥ ५९ ॥
कपोतो द्विस्तरश्छेदोऽर्धस्तरो मेण्ढकः स्तरः ।
भागिको मकरः कार्यः पट्टिका चार्धभागिका ॥ ६० ॥

(भेदो ?)ऽर्धभागिको भागमेकं कण्ठः प्रकीर्तितः ।
पट्टिकावेदिका(भेदा ?)स्त्रयोऽप्यर्धस्तरं पृथक् ॥ ६१ ॥
कण्ठश्चार्धस्तरः कार्यः पीठिका चार्धभागिका ।
अर्धभागेन कर्तव्या तदूर्ध्वं पद्मपत्रिका ॥ ६२ ॥
विचित्रलक्षणोपेतं ततः कूटं विधीयते ।
स्तरमेकं भवेच्छेदः स्यात् कण्ठोऽप्येवमेव (च ?) हि ॥ ६३ ॥
पट्टिका स्तरमेकं स्यात् ततो वेदी स्तरद्वयम् ।
छेदः स्तरं भवेद् भूयः कण्ठः स्याद् द्विस्तरं ततः ॥ ६४ ॥
कर्तव्ये स्तरमेकैकं पट्टिका पद्मपत्रिका ।
घण्टा ततःक(प)रं कार्या मानतो विंशतिस्तरा ॥ ६५ ॥
एकादशस्तरः कुम्भः सर्वेषां सर्वतो भवेत् ।
त्रिभूमिकोऽयमाख्यातश्चतुर्भूमिरथोच्यते ॥ ६६ ॥

त्रिभूमिकः ॥

हस्तान् पञ्चदश क्षेत्रं विस्तारा(त्तु)प्रकल्पयेत् ।
उच्छ्रायेण तु हस्तानां स्यात् (पादैकविंशतिः ?) ॥ ६७ ॥
द्विहस्तं कारयेत् पीठं जङ्घां हस्तत्रयोच्छ्रिताम् ।
सार्धहस्तं भवेत् कूटं सर्वालङ्कारभूषितम् ॥ ६८ ॥
द्वितीयजङ्घा कर्तव्या पादहीनं करत्रयम् ।
सपादहस्तं कुर्वीत कूटमन्यत् तदूर्ध्वतः ॥ ६९ ॥
तृतीयजङ्घा कर्तव्या सार्धं हस्तद्वयं ततः ।
ततश्च कूटप्रस्तारो हस्तमेकं विधीयते ॥ ७० ॥
जङ्घा चतुर्थी कर्तव्या सार्धहस्तद्वयं ततः ।
ततश्च कूटप्रस्तारो हस्तमेकं विधीयते ॥ ७१ ॥
जङ्घा चतुर्थी कर्तव्या सपादद्विकरोच्छ्रिता ।
हस्तं च कूटप्रस्तारो वेदीबन्धस्तथाविधः ॥ ७२ ॥

गर्भार्धविस्तृता घण्टा कार्या हस्तत्रयोच्छ्रिता ।
चतुर्दशस्तरः कुम्भः सर्वेषामुपरि स्थितः ॥ ७३ ॥
सूचिका(ता)हस्तसङ्ख्यैषा विभागः कथ्यतेऽधुना ।
पीठं हस्तद्वयोत्सेधं जङ्घालङ्कृतिरुच्यते ॥ ७४ ॥
दशभागो भवेदेकमुच्छालं द्विस्तरं ततः ।
वीरगण्डं स्तरं विद्याद् द्विस्तरं हीरकं भवेत् ॥ ७५ ॥
पट्टस्तथैव विज्ञेयो(त्सेधकी ?)पट्टिका ततः ।
वसन्तं द्विस्तरं ++++ वासन्तपट्टिका ॥ ७६ ॥
कपोतस्त्रिस्तरः कार्यो भागं छेदो विधीयते ।
मेढं स्तरं प्रकुर्वीत स्तरं कण्ठस्य पट्टिका ॥ ७७ ॥
कुर्वीत भागिकीं देवा(वेदीं)ततच्छे(छे)दे च भागिकम् ।
पुनः कण्ठं प्रकुर्वीत द्विस्तरं पट्टिकां ततः ॥ ७८ ॥
स्यात् पद्मपत्रिकाप्येवं घण्टा पञ्चस्तरा ततः ।
विचित्रं लक्षणोपेतं ततः कुम्भं निवेशयेत् ॥ ७९ ॥
जङ्घास्तम्भं द्वितीया(यां) विदध्यादष्टभागिकम् ।
मालां + द्विस्तरं कुर्याद् भागिकं त(ल)शुनं ततः ॥ ८० ॥
भर(णं) स्तरमेकं च कलशं तत्प्रमाणतः ।
वीरगण्डेन संयुक्तं (तावांश्चो ?)च्छालकं भवेत् ॥ ८१ ॥
द्विस्तरं तत्तु विज्ञेयं वीरगण्डः स्तरं भवेत् ।
हीरकं द्विस्तरं विद्यात् पद्मं चैव तथाविधम् ॥ ८२ ॥
पट्टिका स्तरमेकं स्याद् वसन्तं द्विस्तरं ततः ।
वसन्तपट्टिकां भागं कपोतं त्रिस्तरोच्छ्रितम् ॥ ८३ ॥
कुर्वीत भागिकं (भेदं ?) स्तरमेकं च मेढकम् ।
मकरं स्तरमेकं च तथा मकरपट्टिकाम् ॥ ८४ ॥

भेदः स्तरं भवेत् कण्ठः स्तरं भागं च पट्टिका ।
वेदिका स्तरमेकं च च्छेदमर्धेन कारयेत् ॥ ८५ ॥
कण्ठं सार्धस्तरं कुर्यात् स्तरमेकं च पट्टिकाम् ।
आभा(अम्भो)जपत्रिकां भागं कुर्याद् घण्टां चतुःस्तराम् ॥ ८६ ॥
प्राग्ग्रीवभूषिता सा स्यात् कुम्भं कुर्यात् तदूर्ध्वतः ।
जङ्घास्तम्भस्तृतीयायां सप्तांशश्चतुर + कः ॥ ८७ ॥
ततो मालाथ लशुनं भरणं कुम्भकाण्डकौ ।
उच्छालं गण्डको हीरं प्रत्येकं स्युः स्तरं स्तरम् ॥ ८८ ॥
पद्मं सार्धस्तरं विद्याद् भागेऽर्धे पट्टिकां तथा ।
भागमेकं वसन्तः स्याद् भागं वासन्तपट्टिका ॥ ८९ ॥
कपोतं त्रिस्तरं कुर्याच्छेदमेकस्तरं ततः ।
ततश्च मे(ढकं मरं ?) विदधीत स्तरं स्तरम् ॥ ९० ॥
तत्पट्टिका तु भागार्धं (भेदं ?) भागार्धमेव च ।
कण्ठो वेदि पट्टिका (च) त्रीण्येतानि स्तरं स्तरम् ॥ ९१ ॥
स्तरस्यार्धं भवेच्छेदः कण्ठः सार्धस्तरं ततः ।
भागार्धं पट्टिका कार्या तावती पद्मपत्रिका ॥ ९२ ॥
चतुर्भागा भवेद् घण्टा गुणद्वारसमन्विता ।
द्विस्तरं कारयेत् कुम्भं घण्टायाः स्थितमूर्ध्वतः ॥ ९३ ॥
एवं भूमिस्तृतीयैषा चतुर्थी क्रथ्यतेऽधुना ।
कर्तव्या(पट्टरा ?)जङ्घा महास्तम्भसमन्विता ॥ ९४ ॥
मालाथ लशुनं तद्वद् भरणं कुम्भ एव च ।
उच्छालं गण्डकं हीरमिति प्रा + पृथक् पृथक् ॥ ९५ ॥
सार्धभागं भवेत् पादः (पट्टः) पट्टिकार्धस्तरं ततः ।
वसन्तं (स्त)रमेकं स्यात् तत्संज्ञः पट्टिका स्तरम् ॥ ९६ ॥
कपोतं द्विस्तरं विद्याच्छेदं चार्धस्तरं ततः ।
मेढं तथैव कुर्वीत मकरं च स्तरं बुधः ॥ ९७ ॥

पट्टिकां मकराख्यां च च्छेदमेकस्तरं विदुः ।
स्तरमेकं भवेत् कण्ठः स्तरस्यार्धं च पट्टिका ॥ ९८ ॥

तथैव वेदिकां कुर्याच्छेदमर्धस्तरं पुनः ।
सार्धभागं प्रकुर्वीत कण्ठदेशं विचक्षणः ॥ ९९ ॥

पट्टिका (मद्य ?)संज्ञा तु स्तरमेकं विधीयते ।
घण्टा स्तरद्वयं कार्या गुणद्वारविभूषिता ॥ १०० ॥

कुम्भं विदध्यादुपरि द्विस्तरं पङ्कजाननम् ।
भागमेकं भवेच्छेदस्ततः कण्ठः स्तरद्वयम् ॥ १०१ ॥

पट्टिका स्तरमेकं तु वेदिका तु स्तरावुभौ ।
पुनश्छेदो भवेद् भागं + + कण्ठो विधीयते ॥ १०२ ॥

पट्टिका स्तरमेकं तु तद्वदम्भोजपत्रिका ।
स्तराणां विंशतिर्घण्टा भवेद् गर्भार्धविस्तृता ॥ १०३ ॥

चन्द्रशालाश्च कर्तव्या दर्शनीयाश्चतुर्दिशम् ।
एवं पद्मे महापद्मे स्वस्तिके वर्धमानके ॥ १०४ ॥

तथैव सर्वतोभद्रे कुर्याद् घण्टामिमां बुधः ।
कुम्भं तु पञ्चदशभिः स्तरैः कार्या(कुर्यात्) समुन्नतम् ॥ १०५ ॥

स्याच्चतुर्भूमिको ह्येवं तलच्छन्दस्तु कामतः ।

चतुर्भूमिकः ॥

पञ्चभौममथ ब्रूमः प्रासादं राजपूजितम् ॥ १०६ ॥

विस्तारेण विधातव्यः स हस्र(स्ता)नेकविंशतिम् ।
विभाजयेत् तथोत्सेधं पादोनत्रिंशतं करान् ॥ १०७ ॥

पीठं भागद्वयं सार्धं जङ्घा (साराम्रा ?)त्रिभागिकी ।
कुर्वीत कूटप्रस्तारं सार्धहस्तं च बुद्धिमान् ॥ १०८ ॥

जङ्घा द्वितीया कर्तव्या हस्तत्रितयमुच्छ्रिता ।
भूयोऽपि कूटप्रस्तारं सार्धहस्तं प्रकल्पयेत् ॥ १०९ ॥

जङ्घा तृतीया कर्तव्या पादहीनं करत्रयम् ।
सार्धहस्तसमुत्सेधः कूटप्रस्तार इष्यते ॥ ११० ॥
चतुर्थभूमिजङ्घा च सार्धहस्तद्वयोच्छ्रिता ।
कूटप्रस्तारकं कुर्यात् पूर्वमानेन बुद्धिमान् ॥ १११ ॥
पञ्चम्यां भुवि कुर्वीत (जङ्घा सा ?) हि करद्वयम् ।
कुर्वीत कूटप्रस्तारं तथा प्रागा(गु)दितो यथा ॥ ११२ ॥
कुर्याद्धस्तद्वयोत्सेधं कपोतमपि बुद्धिमान् ।
चतुर्भागसमुत्सेधा महाघण्टा विधीयते ॥ ११३ ॥
उपरिष्टाद् भवेत् तत्र प्रासादे पञ्चभूमिके ।
कुम्भं तदूर्ध्वं कुर्वीत स्तरानेकोनविंशतिम् ॥ ११४ ॥
संस्थानमेवत् कर्तव्यं सर्वतोभद्रसंज्ञकौ(के) ।
विभाजयेद् विशेषेण ततः स्तरविभाजनात् ॥ ११५ ॥
श्री..नपीठं कर्तव्यं सार्धहस्तद्वयोच्छ्रितम् ।
चतु[illegible]स्तरं जङ्घा कर्तव्या स्तम्भसंयुता ॥ ११६ ॥
कर्तव्या द्विस्तरा माला लशुनं स्तरसम्मितम् ।
विदधीत स्तरं पद्मकुम्भगण्डसमन्वितम् ॥ ११७ ॥
उच्छालं द्विस्तरं कुर्या(दिडो ?) भागं विधीयते ।
द्विस्तरं हीरकं कार्यं पट्टाश्चैव तथाविधाः ॥ ११८ ॥
पट्टिका स्तरमेकं च वसन्तं द्विस्तरं ततः ।
वसन्तपट्टिका भागं कपोतं त्रिस्तरं ततः ॥ ११९ ॥
छेदमेकस्तरं कुर्यात् स्तरमात्रं च मेठकम् ।
मकरं भागमेकं च भागं (चराल ?)पट्टिका(म्) ॥ १२० ॥
कुर्वीत भागिकं छेदं ततः कण्ठं च भागिकम् ।
कण्ठं छेदं ततः कण्ठं च ++++ भागिकम् ॥ १२१ ॥

(वाक्यापट्टिकां ?) भागं वेदीं विचक्षणः ।
कुर्वीत भागिकं छेदं ततः कण्ठं स्तरद्वयम् ॥ १२२ ॥
स्तरं स्तरं प्रकुर्वीत पट्टिका पद्मपट्टिका ।
कूटप्रस्तारके कुर्यान्मकराननपञ्चकम् ॥ १२३ ॥
विचित्ररूपं सर्वासु दिक्षु सर्वगुणान्वितम् ।
ऊर्ध्वतः पट्टिकायास्तु घण्टा पञ्चस्तरा भवेत् ॥ १२४ ॥
नासिकाभिर्विचित्राभिरत्युदाराभिरन्विता ।
भद्राणि यस्य दृश्यन्ते कूटे कूटे समन्ततः ॥ १२५ ॥
स सर्वतोभद्र इति प्रासादः शिल्पिनां मतः ।
अवलम्बेन तदनु स्तम्भच्छेद प्रकल्पयेत् ॥ १२६ ॥
स्तम्भत +++ त्रेण समानं भुवि सूत्रयेत् ।
मेढस्य निर्गमे दद्यादङ्गुलद्वितयं बुधः ॥ १२७ ॥
पञ्चाङ्गुलानि कर्तव्यस्ततो मकरनिर्गमः ।
सूत्रयेत् समसूत्रेण ततो मेढक(स्य ?) पट्टिका ॥ १२८ ॥
षडङ्गुलप्रवेशस्तु कार्यश्छेदस्य धीमता ।
यथा प्रवेश +++ छेदस्यापि तथा भवेत् ॥ १२९ ॥
अङ्गुलद्वितयं कार्यः पट्टिकाया विनिर्गमः ।
विनिर्गमो वेदिकाया विधातव्यः षडङ्गुलः ॥ १३० ॥
अङ्गुलद्वयनिष्क्रान्ता विधेया कण्ठपट्टिका ।
पद्माख्यानिर्गमं कुर्यादङ्गुलत्रितयं ततः ॥ १३१ ॥
अङ्गुलानि ततः पञ्च योनि + निर्गमो भवेत् ।
घण्टा त्विह विधातव्या सर्वालङ्कारभूषिता ॥ १३२ ॥
(भेद ?)स्ततः स्याद् भवति भूमिका तस्य चोपरि ।
द्वितीया(य)भूमिकाजङ्घा (सद्यः ?) स्यादष्टभिः स्तरैः ॥ १३३ ॥
मालाद्यैर्लशुनं चैकं भरणं कलशास्तथा ।
यथा माला तथोच्छालं वीरगण्डं स्तरं भवेत् ॥ १३४ ॥

उच्छालहीरके पट्टसमे कुर्याद् विचक्षणः ।
पट्टिका भागिकोत्सेधा वासन्तं ++ का तथा ॥ १३५ ॥
कपोतं त्रिस्तरोत्सेधं (छेदो ?) सञ्यंशवर्जितम् ।
छेदस्यार्धे भवेन्मेढो मकरः पट्टिका तथा ॥ १३६ ॥
ततश्छेदं (च) कण्ठं च +++ पट्टिकां तथा ।
मालार्धेन प्रकुर्वीत च्छेदमेव ततो बुधः ॥ १३७ ॥
पुनः कण्ठं प्रकुर्वीत हीरकेगो(ण) समन्वितम् ।
पट्टि(का) पद्मपूर्वा च त्रिभागो(गे)न कपोतके ॥ १३८ ॥
कुर्याच्चतुःस्तरां घण्टां द्वाभ्यां कुम्भं तथोपरि ।
पुनश्छेदो भवेद् भागं जङ्घां कुर्वीत सप्तभिः ॥ १३९ ॥
(सीतमाठा ?) विधातव्या मालोचु(चो) द्विस्तरो भवेत् ।
लशुनं भरणं कुम्भो गण्डश्चेति स्तरं स्तरम् ॥ १४० ॥
गण्डद्विगुणमुच्छालं हीरपट्टस्तथैव च ।
पट्टिका स्तरमेकं स्याद् वसन्तपट्टिकास्य च ॥ १४१ ॥
पीठं द(श)गुणं कुर्याच्छेदमेण्ठौ स्तरं स्तरम् ।
स्तरं कुर्वीत (राकर ?) (तथा) मकरपट्टिकाम् ॥ १४२ ॥
स्तरं छेदं च कण्ठं च पट्टिकां वेदिकां तथा ।
छेदं कुर्यात् पुनर्भागं कण्ठं तद्द्विगुणं ततः ॥ १४३ ॥
पट्टिका स्तरमेकं स्याद् वसन्तपट्टिका स्तरम् ।
चतुःस्तरा भवेद् घण्टा (प्राग्ग्राचकभूषिता ?) ॥ १४४ ॥
तस्योपरि पुनः कुम्भं घण्टार्धेनैव कारयेत् ।
छेदं भागं विजानीयाज्जङ्घा सप्तांशिका स्मृता ॥ १४५ ॥
माला द्विभागिका कार्या भागिकं लशुनं भवेत् ।
भरणं कुम्भकं गण्डं कुर्याल्लशुनवद् बुधः ॥ १४६ ॥

उच्छालं गण्डकं चैव हीरकान्तं च भागिकम् ।
सार्धं भागं भवेत् ++ पट्टिकार्धं स्तरं भवेत् ॥ १४७ ॥

++तं भागमेकं स्याद् वसन्ताख्या च पट्टिका ।
कपोतं त्रिस्तरं कुर्यान्नासायुक्तं विचक्षणः ॥ १४८ ॥

छेदमंशेन कुर्वीत (मण्डमंशेन ?) कारयेत् ।
मकरे पट्टिकां छेदं विदधीत स्तरं स्तरम् ॥ १४९ ॥

कुर्वीत भागिकं (कण्ठं) पट्टिकां वेदिकामपि ।
भागं कुर्यात् पुनश्छेदं ततः कण्ठं द्विभागिकम् ॥ १५० ॥

पट्टिका पद्मपूर्वा च विधातव्या स्तरं स्तरम् ।
कुर्वीत घण्टामुपरि चतुर्भागां विचक्षणः ॥ १५१ ॥

तदर्धमूर्ध्वतः कुम्भं छेदमर्धेन तस्य च ।
जङ्घा षड्भागिका कार्या (मात्ता गेन सुन कारयेन ?) ॥ १५२ ॥

लशुनं भरणं कुम्भं गण्डमुच्छाल(वाड ?)के ।
हीरकं चेति कुर्वीत भागिकानि पृथक् पृथक् ॥ १५३ ॥

सार्धभागं भवेत् पट्टः पट्टिकार्धस्तरोच्छ्रिता ।
वसन्तं भागमेकं स्याद् वसन्ताख्या च पट्टिका ॥ १५४ ॥

कपोतं त्रिस्तरं कुर्याच्छेदं (त्र्यंशोनशंसकाम् ?) ।
मण्डको मकरश्चैव पट्टिका छेदकण्ठकौ ॥ १५५ ॥

कण्ठं पट्टी च वेदी च च्छेदश्च स्यात् स्तरं स्तरम् ।
द्वितीयो द्विस्तरः कण्ठो भागिकी पट्टिका भवेत् ॥ १५६ ॥

तथैव पद्मसंज्ञा च स्यादुच्छ्रायेण पट्टिका ।
घण्टां कुर्याच्चतुर्भागां कुम्भमर्धेन तस्य च ॥ १५७ ॥

छेदमेकेन भागेन जङ्घाम + र्धभागिकीम् ।
माला(मे)केन भागेन लशुनं सार्धभागिकम् ॥ १५८ ॥

तथैव भरणं कुर्यात् कुम्भोच्छाले स्तरं स्तरम् ।
हीरकं भागिकं कुर्यात् पट्टं सार्धस्तरं ततः ॥ १५९ ॥

पट्टिकार्धस्तरं कार्या वसन्तं च स्तरं ततः ।
कपोतं द्विस्तरं कुर्यादू वेदीमर्धस्तरं तथा ॥ १६० ॥

यथा छेदस्तथा मण्डो मकरश्च विधीयते ।
पट्टिकार्धस्तरं कार्या छेदोऽप्यर्धस्तरं भवेत् ॥ १६१ ॥

भागं कण्ठः पट्टिका च वेदी कार्या द्विभागिकी ।
छेदो भागेन कर्तव्यः कण्ठश्चान्यस्त्रिभागिकः ॥ १६२ ॥

पट्टिकां पद्मपत्रीं च विदधीत स्तरं स्तरम् ।
तुङ्गस्य चलनं कार्यं द्विभागिकमनन्तरम् ॥ १६३ ॥

घण्टा कार्या समुत्सेधा(त्) त्रयस्त्रिंशद्विभागिकी ।
सर्वतोभद्रसंयुक्ता चन्द्रशालाविभूषिता ॥ १६४ ॥

कुर्वीत त्रिस्तरं पद्मं चित्रपत्रसमन्वितम् ।
तस्योपरि (भवेत्) कुम्भश्चतुर्दशविभागिकः ॥ १६५ ॥

ग्रीवा द्विभागिका कार्या कर्णश्चैव तथाविधः ।
बीजपूरं ततः कार्यं सा(शो)भासंयुक्तमर्धतः ॥ १६६ ॥

पद्मचक्रं त्रिशूलं वा विधातव्यं यथोचितम् ।
प्रोत्तुङ्गग्राससंयुक्तं ++ मकरमेढकैः ॥ १६७ ॥

सोत्तुङ्गकूटके कुर्यादेवं दिक्षु विदिक्षु च ।
भूमौ. भूमौ विधातव्या शाला साध्यलतोरणम् ॥ १६८ ॥

कोणे कोणे च (+ करा) भद्रे करिक्य(क)रानपि ।
++ कूटैस्त्रिभिर्युक्तं चतुर्भिश्च जलान्तरैः ॥ १६९ ॥

कुर्वीत सर्वतोभद्रमेवंलक्षणलक्षितम् ।
एवं पद्मो महापद्मः स्वस्तिको वर्धमानकः ॥ १७० ॥

सर्वतोभद्र इत्य(त्ये)ते समारभ्यैकभूमिकान् ।
पञ्चभूमिकपर्यन्तं कार्याः साधारणक्रियाः ॥ १७१ ॥
एतैर्विंशतिभागैश्च प्रासादाः पूर्वसूचिताः ।
पीठादारभ्य घण्टान्तं पञ्चैते लक्षणान्विताः ॥ १७२ ॥
षड्भूमिकादिको(कं) ब्रूमो यावद् द्वादशभूमिकम् ।

पञ्चभूमिकः ॥

अथ षड्भौममेकान्तं त्रिंशद्धस्तं प्रचक्ष्महे ॥ १७३ ॥
चत्वारिंशत्करा: सैकास्तस्योच्छ्रायो विधीयते ।
पीठं प्रकल्पयेत् तस्य सार्धहस्तद्वयोच्छ्रितम् ॥ १७४ ॥
जङ्घा समुच्छ्रये कार्या सार्धहस्तचतुष्टयम् ।
कूटप्रस्तारमस्याहुः सो(सा)र्धहस्तोच्छ्रितं बुधाः ॥ १७५ ॥
जङ्घा द्वितीया तु भवेत् तस्य हस्तचतुष्टयम् ।
द्वितीयकूटस्योत्सेधं सार्धहस्तं प्रकल्पयेत् ॥ १७६ ॥
घण्टा तृतीया चतुरो हस्तास्तार्धाद्विवर्जिता ।
तृतीयकूटप्रस्तारं कुर्याद् भूयोऽपि पूर्ववत् ॥ १७७ ॥
जङ्घा भवेच्चतुर्थी + (स सार्धा त्रे ?) करत्रयम् ।
पूर्वमानेन कुर्वीत कूटप्रस्तारमूर्ध्वतः ॥ १७८ ॥
हस्तत्रयं विधातव्या जङ्घोच्छ्रायेण पञ्चमी ।
कूटप्रस्तारकं कुर्यात् सार्धहस्तोच्छ्रितं ततः ॥ १७९ ॥
षष्ठ(ष्टी) हस्तत्रयं जङ्घा पादहीनं विधीयते ।
प्राग्वत् प्रस्तारकूटं तु कपोतं त्रिकरोच्छ्रितम् ॥ १८० ॥
तस्योपरि भवेद् घण्टा हस्तपञ्चकमुच्छ्रिता ।
कर्तव्यं पद्ममुपरि सुविचित्रं षडङ्गुलम् ॥ १८१ ॥
कुर्याद् भागैकविंशत्या कुम्भमाद्भरणैतम्(भरणैर्युतम्) ।
षड्भूमिकोऽयमाख्यातः कथ्यते सप्तभूमिकः ॥ १८२ ॥

षड्भूमिकः ॥

पञ्चत्रिंशत्करः प्रोक्तो विस्तारात् सम(प्र)भूमिकः ।
सार्धात्तेकान्नपञ्चाशत्कर्ण नित्योर्च्छ्रिता करात् ॥ १८३ ॥

त्रिहस्तं पीठमुत्सेधाज्जङ्घा पञ्चकरोच्छ्रिता ।
सार्धहस्तोच्छ्रितः कूटप्रस्तारो(ऽस्य) विधीयते ॥ १८४ ॥

द्विहस्तो वेदिकाबन्धो जङ्घोच्छ्रायश्चतुष्करः ।
सार्धहस्तसमुत्सेधः कूटवि(प्र)स्तार इष्यते ॥ १८५ ॥

सार्धहस्तोच्छ्रिता वेदी जङ्घा सार्धकरत्रयम् ।
सार्धहस्तोच्छ्रितः कूट प्रस्तारः परिकीर्तितः ॥ १८६ ॥

सपादहस्ता वेदी स्याज्जङ्घा ख्यंशं(त्र्यंशं) करत्रयम् ।
सार्धहस्तस्तु कूटस्य प्रस्तारः स्यात् समुच्छ्रयात् ॥ १८७ ॥

हस्तं स्याद् वेदिकाबन्धो जङ्घांशो हि करद्वयम् ।
सपादहस्तः कूटस्य प्रस्तारो वेदिका करम् ॥ १८८ ॥

पादोनद्विकरा जङ्घा कूटं पादयुतः करः ।
हस्तमात्रोच्छ्रिता वेदी जङ्घा सार्धकरोच्छ्रिता ॥ १८९ ॥

कूटप्रस्तारको हस्तं कपोतः स्यात् करत्रयम् ।
सपद्मशीर्षघण्टा तु सार्धं स्याद्धस्तपञ्चकम् ॥ १९० ॥

एवमेष समुद्दिष्टः प्रासादः सप्तभूमिकः ।
सप्तभूमिकः ॥

अथाष्टभूमिकं ब्रूमः प्रासादं शुभलक्षणम् ॥ १९१ ॥
चत्वारिंशत्करांस्तस्य विस्तारं परिकल्पयेत् ।
उच्छ्रायः सप्तपञ्चाशत् कराः स्युस्त्रि(स्त्र्यं)शवर्जिताः ॥ १९२ ॥
नवहस्तान् प्रकुर्वीत सार्धान् प्रथमभूमिकाम् ।
द्वितीयाष्टौ (सपादोर्धा ?)स्तृतीयाष्टौ करान् भवेत् ॥ १९३ ॥
चतुर्थी सप्तहस्ता तु षट्करा पञ्चमी भवेत् ।
पञ्चहस्ता ततः षष्ठी चतुर्हस्ता तु सप्तमी ॥ १९४ ॥

ततोऽष्टमी त्रिहस्ता स्याद् वेदीबन्धः करद्वयम् ।
घण्टां चतुष्करां कुर्यादेवं स्यादष्टभूमिकः ॥ १९५ ॥

अष्टभूमिकः ॥

अथोच्यते हस्तमानात् प्रासादो नवभूमिकः ।
विस्तारादेकपञ्चाशदुच्छ्रित्या स्याद् द्विसप्ततिः ॥ १९६ ॥
कर्णप्रमाणं (तस्योक्ता विस्तारोऽस्य चनुच्छ्रितिः ?) ।
पञ्चहस्ता भवेद् घण्टा वेदिबन्धस्तदर्धतः ॥ १९७ ॥
कुर्याद्धस्तत्रयं सार्धं नवमीमस्य भूमिकाम् ।
अष्टमीं चतुरः सार्धान् सपादान् पञ्च सप्तमीम् ॥ १९८ ॥
षष्ठीं षट् पादहीनांश्च (सपादोनाम ?) पञ्चमीम् ।
अष्टौ चतुर्थीं पादोनान् हस्ता(त्राच ?) तृतीयकाम् ॥ १९९ ॥
विलोमेनैक(ष) कथितः प्रासादो नवभूमिकः ।

नवभूमिकः ॥

इदानीमभिधास्यामः प्रासादं दशभूमिकम् ॥ २०० ॥
एकोनाशीतिरुत्सेधः सपादा विस्तृतिः पुनः ।
षट्पञ्चाशत्कराः कर्णमानाद् ब्रूमोऽथ भागशः ॥ २०१ ॥
एकादशकरोत्सेधा कार्या प्रथमभूमिका ।
सार्धान् दश द्वितीया स्यात् तृतीया तु करान् दश ॥ २०२ ॥
सार्धानष्टौ चतुर्थी तु सप्तसार्धस्त्र(र्धास्तु) पञ्चमी ।
षष्ठी सप्तकरा प्रोक्ता सप्तमी षट्करा भवेत् ॥ २०३ ॥
पञ्चहस्ताष्टमी ज्ञेया नवमी तु चतुष्करा ।
त्रिहस्ता दशमी कार्या वेदी सांशं करद्वयम् ॥ २०४ ॥
++++ प्रमाणेन सार्धं करचतुष्टयम् ।
एवमेष समुद्दिष्टो विन्यासो दशभूमिके ॥ २०५ ॥

दशभूमिकः प्रासादः ॥

ब्रूमः (समासादभीथै?)कादशभूमिकम् ।
पञ्चषष्टिकरः कार्यो द्विनवत्युच्छ्रित(श्च) सः ॥ २०६ ॥
कर्णमानेन विज्ञेयः प्रासादः शास्त्रवेदिभिः ।
प्रथमा भूमिका तस्य चतुर्दशकरा भवेत् ॥ २०७ ॥
द्वितीया द्वादशार्धं च तृतीयैकादशोच्छ्रिता ।
नव सार्धाश्चतुर्थी स्यात् सपादानष्ट पञ्चमी ॥ २०८ ॥
सप्तहस्ता भवेत् षष्ठी षड्ढस्ता सप्तमी ततः ।
पञ्चहस्ताष्टमी सार्धाश्चतुरो नवमी करान् ॥ २०९ ॥
चतुर्हस्ता तु दशमी सार्धमेकादशी त्रयम् ।
सपादद्विकरा वेदी घण्टा सार्धचतुष्कसा(रा) ॥ २१० ॥
प्रासादः कथितः सम्यगित्येकादशभूमिकः ।
एकादशभूमिकः ॥

ब्रूमो द्वादशभौमं स सप्तषष्टिकरायतः ॥ २११ ॥
उच्छ्रायात् पञ्चनवतिहस्तः स्यात् कर्णमानतः ।
आद्या चतुर्दशकरा भूमिकास्य विधीयते ॥ २१२ ॥
द्वितीयैकादशकरा(न्) तृतीयार्धयुता(न्) दश ।
दश हस्तांश्चतुर्थी स्यादष्टौ सार्धास्तु पञ्चमी ॥ २१३ ॥
सार्धसप्तकरा षष्ठी सप्तहस्ता च सप्तमी ।
अष्टमी षट्करा पञ्चहस्ता तु नवमी भवेत् ॥ २१४ ॥
दशमी स्याच्चतुर्हस्ता त्रिहस्तैकादशी क्षितिः ।
द्वादशी द्वौ करौ सार्धौ वेदीबन्धः करद्वयम् ॥ २१५ ॥
चतुर्हस्ता भवेद् घण्टा सर्वालङ्कारभूषिता ।
स्तम्भकर्णस्य मानेन कुम्भं कुर्याद् विचक्षणः ॥ २१६ ॥
उच्छ्रालं द्विगुणं स्तम्भात् (हीरसार्धसङ्गुणाम् ?) ।
इत्येते द्राविडाः सम्यक् प्रासादा द्वादशोदिताः ॥ २१७ ॥

एषां पद्ममहापद्मस्वस्तिका वर्धमानकः ।
सर्वतोभद्र (लता ?)स्तलबन्धान् निवेशयेत् ॥ २१८ ॥
(आरभ्यन्तामरेकस्या च ?) द्वादशभूमिका(त्) ।
ऊर्ध्वमानं च कर्तव्यं सामान्यं तेषु पञ्चसु ॥ २१९ ॥

द्वादशभूमिकः ॥

(पीठमूल ?)च्छन्दकभूमिकाभि-
र्विनिर्मिता द्राविडनामधेयाः ।
प्रासादमुख्याः कथिता(ः यथा यथा-
वेत्थं स्वल्पविभिरुच्यतेऽसौ ?) ॥ २२० ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

द्राविडप्रासादाध्यायो नाम द्विषष्टितमः ॥

अथ मेर्वादिर्विंशिकानागरप्रासादलक्षणं नाम त्रिषष्टितमोऽध्यायः ।

अधुना नागरान् ब्रूमः प्रासादान् नामलक्षणैः ।
मेरुमन्दरकैलासाः कुम्भोऽथ मृगराड् गजः ॥ १ ॥
विमानच्छन्दसंज्ञश्च चतुरश्रस्तथापरः ।
अष्टाश्रिः षोडशाश्रिश्च वर्तुलः सर्वतोद(भद्र)कः ॥ २ ॥
सिंहास्यो नन्दनो नन्दिवर्ध(मा ?)नो हंसको वृषः ।
गुरुत्सा (गरुडः) पद्मकाख्यश्च समुद्र इति विंशतिः ॥ ३ ॥
नागराणामिति प्रोक्ता प्रासादानां समासतः ।
शत(मुद्र ?)श्चतुर्द्वारः षोडशक्षितिरूर्ध्व(तः) ॥ ४ ॥
विचित्रशिखराकीर्णो मेरुः प्रासाद उच्यते ।
मन्दरो द्वादशतलः कैलासो नवभूमिकः ॥ ५ ॥

अनेकशिखरश्चित्रश्चतुर्द्वारो महोच्छ्रितिः ।
विमानच्छन्दकस्त्वष्टभूमिकः परिकीर्तितः ॥ ६ ॥

विंशत्यण्डकसंयुक्तः सप्तभूर्नन्दिवर्धनः ।
षड्भूमिर्नन्दनः कार्यः प्रासादः षोडशाण्डकः ॥ ७ ॥

पञ्चभूः सर्वतोभद्रो भद्रशालाविभूषितः ।
अनेकशिखराकीर्णः कर्तव्यः प्रचुराण्डकः ॥ ८ ॥

वलभिच्छन्दकः कार्यो देवतानां (ए?) वृषः सदा ।
वृषस्तु स्वोच्छ्रितेस्तुल्यः सर्वतः स्वस्ति वर्तिनः ॥ ९ ॥

मण्डलं स तु विज्ञेय एकाण्डकविभूषितः ।
सिंहः सिंहाकृतिर्ज्ञेयो गजो गजसमाकृतिः ॥ १० ॥

कुम्भः कुम्भाकृतिस्तद्वद् भूमिकानवकोच्छ्रितः ।
अञ्जलीपुटसंस्थानः पञ्चाण्डकविभूषितः ॥ ११ ॥

षोडशाश्रिः समन्ताच्च विज्ञेयः स समुद्रकः ।
पार्श्वयोश्चन्द्रशाला च उच्छ्रायात् स द्विभूमिकः ॥ १२ ॥

तथाष्टाश्रिः पद्मनिभो भूमिकात्रयमुच्छ्रितः ।
षोडशाश्रिः स विज्ञेयो विचित्रशिखरः शुभः ॥ १३ ॥

मृगराजस्तु विख्यातश्चन्द्रशालाविभूषितः ।
प्राग्ग्रीवेण विशालेन भूमिकास यदु(सु य उ)च्छ्रितः ॥ १४ ॥

अनेकचन्द्रशालस्तु गजः प्रासाद उच्यते ।
पर्यस्तो मृगराजस्तु गरुडो नाम नामतः ॥ १५ ॥

सप्तभूम्युच्छ्रितस्तद्वच्चन्द्रशालात्रयान्वितः ।
अश्रिभि(र्विहरं तस्य?) षड्भिर्युक्तः समन्ततः ॥ १६ ॥

स्यादन्यो गरुडस्तद्वदुच्छ्राये दशभूमिकः ।
पद्मकः षोडशाश्रिः स्याद् भूमिकाद्वितयाधिकः ॥ १७ ॥

पद्मतुल्यप्राणन वावृक्षश्चतुरश्रकः ।
पञ्चाण्डमे(ए)कभूमिस्तु गर्भ(र्भो) हस्तचतुष्टयम् ॥ १८ ॥

वृषो भवति ना(त्रायं ?)प्रासादः सर्वकामिकः ।
सप्तकापञ्चकाभूमिप्रासादो य इहोदिताः ॥ १९ ॥

(हिंस्य ?)ते समा ज्ञेया ये चान्ये तत्प्रमाणकाः ।
विचित्रशिखराः कार्याश्चन्द्रशालाविभूषिताः ॥ २० ॥

सर्वे प्राग्ग्रीवसंयुक्ताः कर्तव्यास्तोरणान्विताः ।
ऐष्टिका दारवा यद्वा शैलजा वाजनाकुलाः ॥ २१ ॥

स्यात् पञ्चाशत्करान्मेरुसूत्रलिङ्गं नवोदयान् ।
गर्भास्तु द्विगुणा लिङ्गाद् भित्तयः स्युश्चतुष्कराः ॥ २२ ॥

अन्धारिका हस्तषट्कं विधातव्या समन्ततः ।
अन्धारिकां च कुर्वीत बाह्याभित्तिं विचक्षणः ॥ २३ ॥

अयं साधारकः प्रोक्तो मेरुः सर्वगुणान्वितः ।
प्रासादानां तथान्येषां गर्भो (लिङ्गदिशंगुणः ?) ॥ २४ ॥

प्रासादगर्भमुत्सृष्टं यच्छेषं तेन कल्पयेत् ।
सहान्धारिकया सर्वा(र्वं) समभागेन पूर्ववत् ॥ २५ ॥

मेवा(र्वा)द्या ये विमानान्ताः (सं + ?)पूर्वं प्रकीर्तिताः ।
शस्तास्ते (मृज्य ?) लिङ्गानामन्येषां तु भयावहम्(हाः) ॥ २६ ॥

वावृक्षमुख्या ये तूक्ता नन्दिवर्धनपश्चिमाः ।
तष्टो (तेऽष्टौ) शुभा मध्यमानामन्येषां दुःखदाः स्मृताः ॥ २७ ॥

हंसादयः समुद्रान्ताः पञ्च ये समुदाहृताः ।
प्रशस्तास्ते समुद्दिष्टा लिङ्गानां (विधीयसा ?) ॥ २८ ॥

मन्दरस्तु करात् कार्यश्चत्वारिंशत्तु + + + ।
+ + + + + + लासो विमानोषरोष्टिताः ॥ २९ ॥

हस्तद्वात्रिंशता कार्यः प्रासादो नन्दिवर्धनः ।
हस्तांस्तु नन्दनस्त्रिंशत् सर्वतोभद्र एव च ॥ ३० ॥
अष्टाविंशतिमष्टाभिः(श्रिः) षोडशा (श्रि)स्त्रिभिर्विना ।
वर्तुलः पद्मकः श्वेतो विमानच्छन्द एव च ॥ ३१ ॥
एते द्वादशहस्ताः + कार्या विंशतिहस्तकौ ।
गजः सिंहश्च कुम्भश्च वलभीछन्द(क)स्तथा ॥ ३२ ॥
चत्वार एते तुल्याः स्युर्हस्तोन्मेडसमानतः ।
वावृक्षो मृगराजश्च विमानच्छन्द एव च ॥ ३३ ॥
एते द्वादशहस्ताः(स्युः) प्रमाणेन पृथक् पृथक् ।
दशहस्तो भवेद् वा स गरुते(डोऽ)ष्टकरः स्मृतः ॥ ३४ ॥
एतैः प्रमाणैः प्रासादा(न्) कुर्यादित्यपरे स्थिताः ।
एकहस्ता द्विहस्ताश्च (त्रि)हस्ता ये च कीर्तिताः ॥ ३५ ॥
यक्षनागग्रहादीनां विधेया रक्षसां च ते ।
विधिरेष समुद्दिष्टः प्रासादानां समासतः ॥ ३६ ॥
विशेषेण पुनर्ब्रूमो विमानं शुद्धपुष्पकम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे पञ्चात्रिंशद्विभाजिते ॥ ३७ ॥
रथिका पञ्चभागा स्याद् द्विभागं सलिलान्तरम् ।
(कूट ?) त्रिभागं पञ्जरं कुर्यात् प्राग्ग्रीवकविभूषितम् ॥ ३८ ॥
जलान्तरं द्वितीयं तु तदपि स्याद् द्विभागिकम् ।
शालैकादशभागा तु पूर्ववत् सलिलान्तरम् ॥ ३९ ॥
त्रिभागं पञ्जरं कुर्याद् द्विभागं सलिलान्तरम्
कूटं पञ्चकरं प्रान्ते दिक्षु सर्वास्वयं विधिः ॥ ४० ॥
नागरोऽयं तलच्छन्दः प्रासादे शुद्धपुष्पके ।
जङ्घा सपीठा क्षेत्रार्धविस्तारसदृशोदया ॥ ४१ ॥
सार्धैर्द्वितीया दशभिस्तृतीया नवभिः करैः ।
अष्टहस्ता चतुर्थी स्यात् सप्तहस्ता तु पञ्चमी ॥ ४२ ॥

षष्ठी तु भूमिका कार्या प्रमाणेनास्य षट्करा ।
सप्तमी पञ्चहस्ता तु (चतु)र्हस्ता ततोऽष्टमी ॥ ४३ ॥

त्रिहस्तं वेदिकाबन्धं विचित्रं कारयेद् बुधः ।
विस्तारात् द्विगुणोच्छ्रायः स्कन्धोऽयं (वेदिकाबन्ध ?) ॥ ४४ ॥

स्कन्धादूर्ध्वं भवेद् घण्टा यदि वामलसारकम् ।
तद् वर्तुलं शुभं कार्यं घण्टा स्कन्धार्धमुच्छ्रिता ॥ ४५ ॥

घण्टाविस्तार(तः) कुम्भं चतुर्थांशेन कारयेत् ।
प्रमाणं समुदायेन भूमिकानामुदाहृता(तम्) ॥ ४६ ॥

एकैकस्या(स्य) विशेषेण प्रविविच्याधुनोच्यते ।
प्रमाणेन विधातव्या (खकारा ?) भूमिरङ्गिका ॥ ४७ ॥

(यं हस्तं तु ?) खुरकं द्विभागा पद्मपत्रिका ।
भागिका (कणकर्यांयरुयंशं ?) कुमुदं छेद एव च ॥ ४८ ॥

त्र्यंशस्तद्द्विगुणः कण्ठः किङ्किणीपल्लवान्वितः ।
तस्यार्धं पट्टिका कार्या तत्समा गिरिपत्रिका ॥ ४९ ॥

(भाग्यंशावरण्डीतमध्ये पच्छीतलार्धभागिकी ?) ।
पूर्वप्रोक्तेन कण्ठेन समसूत्रा च सा भवेत् ॥ ५० ॥

छेदं तदूर्ध्वं कुर्वीत स्तरमेकं विचक्षणः ।
पुनः कण्ठः प्रदातव्यो भागद्वितयसम्मितः ॥ ५१ ॥

पट्टिका स्तरमेकं तु तत्समा गिरिपत्रिका ।
चतुर्गुणाथ त्रिगुणा कार्यावि(ति)लकनासिका ॥ ५२ ॥

स्तम्भद्वितयमध्ये तु पञ्चाल्यं कर्म कारयेत् ।
शोभनं तत्तु कर्तव्यं युक्तं तिलकनाम(स)या ॥ ५३ ॥

पुनश्छेदः प्रदातव्यः पूर्वमानेन धीमता ।
जङ्घा सप्तस्तरा मेठा वरण्डी त्रिस्तरोर्ध्वतः ॥ ५४ ॥

भवेदधस्ताज्जङ्घायाश्त्रिस्तर(स्तरल ?)कुम्भकः ।
घण्टाप(म)टपसंयुक्ता माला स्यात् (षड्यरात् ?) ततः ॥ ५५ ॥
अर्धेन तस्या लशुनं स्तरेण भरणं भवेत् ।
कुर्वीत द्विस्तरं कुम्भं गण्डमेकस्तरं ततः ॥ ५६ ॥
उच्छालं द्विस्तरं कुर्याद् वीरगण्डं ततः स्तरम् ।
द्विस्तरः स्यात् ततः (पट्टः) पट्टस्यार्धेन पट्टिका ॥ ५७ ॥
तत्समा गिरिपत्री च वरण्डी त्रिस्तरा ततः ।
स्तम्भस्योर्ध्वं विधातव्या मनोज्ञा त्र्य(द्य)र्धपादिका ॥ ५८ ॥
स्तरमेकं ततश्छेदस्ततः कण्ठः स्तरत्रयम् ।
पट्टिका स्तरमेकं स्यात् तत्समा गिरिपत्रिका ॥ ५९ ॥
वरण्डीं त्रिस्तरां कुर्यादर्धप्रस(स्त)रसंयुतम् ।
पुनश्छेदः स्तरं कार्यः कण्ठस्तेन समस्ततः ॥ ६० ॥
तत्समा गिरिपत्री च त्र्यंशमामलसारकम् ।
ततश्छेदं च कण्ठं च गिरिपत्रीं वरण्डिकाम् ॥ ६१ ॥
पूर्वमानेन कुर्वीत च्छेदकम्पे तथा पुनः ।
गिरिपत्रीं स्तरं कुर्यात् (त्र्यंशक्तखरंकततः ?) ॥ ६२ ॥
छेदं कण्ठं पत्रिकां च (प्रास्तरमेकं ततश्छेदकं कुर्यात् पुनर्बुधः?) ।
वरण्डीं त्रिस्तरां कुर्यादर्धप्रस्तरसंयुतम् ॥ ६३ ॥
छेदं कण्ठं च पीठं च (प्राग्ववामलसारकण्ठं कुर्यात् तथापरम् ?) ।
पूर्ववद् गिरिपत्रीं च द्विस्तरां वेदिकां ततः ॥ ६४ ॥
छेदं कुर्यात् तदर्धं च ततः कण्ठं स्तरद्वयम् ।
गिरिपत्रीं ततः कुर्यात् स्तरमेकं सुशोभनाम् ॥ ६५ ॥
चतुरश्रप्रमाणं च कुर्यादामलसारकम् ।
पद्मपत्रं तु तस्यार्धमुपरिष्टात् प्रकल्पयेत् ॥ ६६ ॥

चतुःस्तरो भवेत् कुम्भः स्तरं कण्ठस्ततो भवेत् ।
स्तरमेकं ततः कर्णो द्विस्तरं बीजपूरकम् ॥ ६७ ॥

चतुर्भिः कूटविस्तारं ततो (भागे विराजयेत् ?) ।
द्विभागं मञ्जरी कार्या स्त(शू)रसेनैरलङ्कृता ॥ ६८ ॥

वरण्डिकाख्यो बन्धश्च भागं भागं (भागं ?) भवेत् ततः ।
विस्तारं(रादू) मूलमञ्जर्याः शुकनासां प्रकल्पयेत् ॥ ६९ ॥

अथ निर्णीयते द्वयर्धपादाख्यं तत्र विस्तृतिः ।
उच्छ्रायाद् द्विगुणा कार्या पञ्चभागक्रमोऽथवा ॥ ७० ॥

शूरसेनोऽथवा कार्यः शु(क)नासास्त्रिवे(धे)त्यसौ ।
कृत्वा त्रिभागमुच्छ्रायं च(म)करं चोर्ध्वभागिकम् ॥ ७१ ॥

स्तम्भयुक्तं गुणद्वारं (स्योतस्योधिः संप्रताम् ?) ।
अर्धप्र(श ?)स्तरसंयुक्तं कुर्यात् + पार्श्वयोर्द्वयोः ॥ ७२ ॥

कर्तव्यं गर्भकूटं वा शुभं तत्र विपश्चिता ।
द्वितीयभूमिकायां तु पीठं सास्त(र्ध)दशस्तरम् ॥ ७३ ॥

(मेलान्ततोवती ?) जङ्घा माला कार्या चतुःस्तरा ।
लशुनं द्विस्तरं प्रोक्तं स्तरं भरणमिष्यते ॥ ७४ ॥

कुम्भं तद्वत् प्रकर्तव्यमुच्छ्रालं द्विगुणान्वितः(तम्) ।
गण्डकः स्तरमेकं स्यात् ततः पट्टः स्तरद्वयम् ॥ ७५ ॥

अर्धेन पट्टिका कार्या तथैव गिरिपत्रिका ।
सू(स्त)त्रयं वरण्डी स्याच्छूरसेनैरलङ्कृता ॥ ७६ ॥

स्तरमेकं भवेच्छेदस्ततः कण्ठः स्तरद्वयम् ।
पट्टिका भागमेकं च तत्समं गिरिपत्रिका ॥ ७७ ॥

त्रिभागं शिखरं कुर्याच्छेदं मे(रु ?) तु भागिकम् ।
एकं कण्ठं प्रकुर्वीत (पथिकां गिस्तरं ?) विदुः ॥ ७८ ॥

स्तरमेकं भवेत् कण्ठः पट्टिकापि च तत्समा ।
गिरिपत्रीं च कुर्वीत भागार्धेन विचक्षणः ॥ ७९ ॥

द्वा(द्व)र्धपादिकया युक्ता त्रिस्तरा स्याद् वरण्डिका ।
छेदं कण्ठं च कुर्वीत पूर्वमानेन बुद्धिमान् ॥ ८० ॥

पट्टिका गिरिपत्री च भागं भागं विधीयते ।
द्विस्तरं शिखरं कुर्या(त् तथा) छेदं तु भागिकाम् ॥ ८१ ॥
एवं कण्ठं प्रकुर्वीत + + + + + पट्टिकाम् ।

वरण्डिका (द्विभास्योद्गकारेण ?) समन्विता ॥ ८२ ॥
छेदं कण्ठं च पत्री च गिरिवर्ती त्रिभागिका ।
प्राग्वद् (विरिहिर ?)कुर्याद् यथाशोभं प्र + + + ॥ ८३ ॥

चतुर्थी भूमिका चोर्ध्वं कर्तव्या लक्षणान्विता ।
त्रयोदशस्तरं पीठं मध्यजङ्घा च तत्समा ॥ ८४ ॥

चतुःस्तरा भवेन्माला तदर्धं लशुनं ततः ।
कुम्भं तेन समं कार्यमु(कुर्याद्तु)च्छालं द्विस्तरं भवेत् ॥ ८५ ॥

तस्यार्धे गण्डकं कुर्यात् पट्टं तद्द्विगुणं ततः ।
पट्टिका गिरिपत्री च विधातव्ये स्तरं स्तरम् ॥ ८६ ॥

वरण्डी त्रिस्तरा कार्या छेदमेकस्तरं विदुः ।
कुर्वीत द्विस्तरं कण्ठं तदर्धेन तु पट्टिकाम् ॥ ८७ ॥

तत्समां गिरिपत्रीं द्वौ स्तरौ (खिरिहिरं ?) ततः ।
छेदः कण्ठः पट्टिका च गिरिपत्रीति भागिकाः ॥ ८८ ॥

वरण्डी द्विस्तरा कार्या ततश्छेदः स्तरं भवेत् ।
कण्ठश्च पत्रिका चेति गिरिपत्रीति भागिकाः ॥ ८९ ॥

(प्राग्वकाद्विखिरिहिरं) कुर्याच्छेदं पूर्वक्रमेण च ।
द्विस्तरा तिलनासा (तु) विधातव्या विपश्चिता ॥ ९० ॥

कुर्वीत भागिकं छेदं ततः कण्ठा(ण्ठं) द्विभागिकी(कम्)।
पट्टिकां भागमेकं च तत्समां गिरिपत्रिकाम् ॥ ९१ ॥

घण्टा सप्तस्तरा प्रोक्ता पद्मं द्विस्तरमुच्यते ।
द्विगुणः कलशस्तस्यां छेदं पूर्ववदाचरेत् ॥ ९२ ॥

ऊर्ध्वं स्यात् पञ्चमी भूमिः पीठमेकादशस्ततः(र)म् ।
तद्व(न्मट्टा ?) भवेज्जङ्घा माला च त्रिस्तरा ततः ॥ ९३ ॥

सार्धस्तरं स्याल्लशुनं स्तरेण भरणं भवेत् ।
कुम्भं गण्डकसंयुक्तं कुर्यात् सार्धस्तरं बुधः ॥ ९४ ॥

उच्छालं द्विस्तरं प्रोक्तं स्तरं गण्डो विधीयते ।
द्विस्तरः स्यात् (तरः ?)पट्टः पट्टस्यार्धेन पट्टिका ॥ ९५ ॥

तत्समा गिरिपत्री च त्रिस्तरा तु वरण्डिका ।
स्तरमेकं भवेच्छेदः कण्ठस्तद्द्विगुणस्ततः ॥ ९६ ॥

तदर्धं पट्टिका कार्या तथैव गिरिपत्रिका ।
स्तर(कं ?)द्वयं विरिहिरं तदर्धं छेदमाचरेत् ॥ ९७ ॥

एवं कण्ठः पट्टिका च स्यात् तथा गिरिपत्रिका ।
द्वौ स्तरौ तिलनासा स्याच्छेदः सार्धकरो(रा)यतः ॥ ९८ ॥

कण्ठं तद्द्विगुणं कुर्याद् भागेनैकेन पट्टिकाम् ।
तत्समा गिरिपत्री स्याद् घण्टा पञ्चस्तरा भवेत् ॥ ९९ ॥

कुर्वीत द्विस्तरं पद्मं शेषं पूर्वक्रमात् ततः ।
ततो भूमिर्भवेत् षष्ठी पीठं तत्राभिधीयते ॥ १०० ॥

द्विस्तरा भूमिरङ्गा स्या(तुलः ?)खुरकस्ततः ।
छेदो भवेत् तदर्धेन ततः कण्ठः स्तरद्वयम् ॥ १०१ ॥

पट्टिका भागमेकं स्याद् भागं च गिरिपत्रिका ।
वरण्डीं द्विस्तरां कुर्यात् तदर्धं छेदमादिशेत् ॥ १०२ ॥

द्वादशां(श)मिदं(तं) पीठं जङ्घा (माद्दा ?) तदर्धतः ।
माला तु द्विस्तरा प्रोक्ता लशुनं तत्समं भवेत् ॥ १०३ ॥

भरणं स्तरमेकं तु द्विभागः कलशो भवेत् ।
उच्छालकं च तत्तुल्यं गण्डो भागं विधीयते ॥ १०४ ॥

कुर्वीत द्विस्तरं पट्टं भागेनैकेन पट्टिकाम् ।
पूर्ववद् गिरिपत्रीं ++ स्तरां तु वरण्डिकाम् ॥ १०५ ॥

स्तरमेकं भवेच्छेदः कण्ठस्तद्द्विगुणस्ततः ।
पूर्ववत् पत्रिके द्वे तु द्वयंशं खिरिहिरं भवेत् ॥ १०६ ॥

छेदः कण्ठः पट्टिका च गिरिपत्रीति भागिकाः ।
द्विस्तरा तिलनासा स्याच्छेदः कार्यस्तु भागिकः ॥ १०७ ॥

द्विस्तरः स्यात् ततः कण्ठो भागिका कण्ठपट्टिका ।
भागिकी गिरिपत्री च विधातव्या ततः परम् ॥ १०८ ॥

पञ्चस्तरा(न्) त्रिभागोना(न्) कुर्यादामलसारकम् ।
त्रिस्तरं स्यात् ततः ++ शेषं पूर्वक्रमाद् भवेत् ॥ १०९ ॥

पञ्चम्यां भूमिकायां तु पीठं स्याद् द्वादशस्तरम् ।
जङ्घा पञ्चस्तरा मेठा माला च स्याद् द्विभागिकी ॥ ११० ॥

अर्धस्तरेण लशुनं स्तरेण भरं(रणं) भवेत् ।
कुम्भं गण्डेन सहितं स्तरं कुर्याद् विचक्षणः ॥ १११ ॥

उच्छालं द्विस्तरं कुर्याद् गण्डो भागं विधीयते ।
पट्टः सार्धस्तरः कार्यः पट्टिका तु स्तरं भवेत् ॥ ११२ ॥

तत्समा गिरिपत्री च त्रिस्तरा तु वरण्डिका ।
छेदो भागत्रिभोगं कण्ठस्यार्धे गुणस्ततः ॥ ११३ ॥

पत्रिके द्वे तु भागिक्यौ + स्तरा तिलनासिका ।
अर्धप्रस्तारयुक्तासौ कार्याथ प्रस्तरान्विता ॥ ११४ ॥

छेदं भागेन कुर्वीत कण्ठं तद्द्विगुणं ततः ।
(अर्धप्रस्तरं ?) पूर्ववत् पत्रिके द्वे तु घण्टा स्तरचतुष्टयम् ॥ ११५ ॥
कुर्वीत द्विस्तरं पद्मं शेषं पूर्वक्रमेण तु ।
अष्टमी भूमिका या तु सा कार्या शुभलक्षणा ॥ ११६ ॥
मेर्वादयो विंशतिरेवमुक्ताः
प्रासादमुख्याः ++++++ ।
भूम्यष्टकान्तास्तदिमान् विदध्यात्
स्याच्छिल्पिनां संसदि पूजनीयः ॥ ११७ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे मेर्वादिविंशिकानागरप्रासादभूमिजा नामाध्यायस्त्रिषष्टितमः ॥

अथ दिग्भद्रादिप्रासादलक्षणं नाम चतुष्षष्टितमोऽध्यायः ।

प्रासादमथ (वारोयं ?) वक्ष्यामो नामलक्षणैः ।
लक्षणै स्तेषु दिग्भद्रः श्रीवत्सो वर्धमानकः ॥ १ ॥
नन्द्यावर्तश्चतुर्थः स्यात् पञ्चमो नन्दिवर्धनः ।
विमानश्च तथा पद्मो महाभद्राख्य एव च ॥ २ ॥
श्रीवर्धमानकाख्यश्च महा(पद्मतोऽपि वा ?) ।
एकादशः पञ्चशालो द्वादशः पृथिवीजयः ॥ ३ ॥
तत्र प्रागेव (दिग्भद्रः श्रावणं ?) प्रतिपाद्यते ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे नवभागविभाजिते ॥ ४ ॥
कोणो द्विभागविस्तारः प्रत्यङ्गौ भागिकौ स्मृतौ ।
शाला भागत्रया कार्या नासिकात्रयशोभिता ॥ ५ ॥
परस्परं विनिष्कासमर्धभागेन कारयेत् ।
कोणप्रत्यङ्गयोरन्तः शालाप्रत्यङ्गयोस्तथा ॥ ६ ॥

षोडशांशेन कुर्वीत +++ सलिलान्तरम् ।
सीमास्याद्(स्य) दशभिर्भागैः प्रविभज्य विधीयते ॥ ७ ॥
++ का गर्भपादैः षड् भित्तयः स्युर्द्विभागिकाः ।
(वर्धमानेनमथ ब्रूमो ?) विस्ताराद् द्विगुणं हि तत् ॥ ८ ॥
द्वौ भागौ वेदिकाबन्धो जङ्घा ज्ञेया चतुष्पदा ।
(शान्तापत्रा ?) कपोताली सार्धभागं समुच्छ्रिता ॥ ९ ॥
सार्धभागसमुच्छ्राया कार्या प्रथमभूमिका ।
द्वितीया भूमिका ज्ञेया सार्धभागत्रयोदया ॥ १० ॥
तृतीया च विधेया स्यात् सार्धभागद्वयोच्छ्रिता ।
उच्छालकं च जङ्घा च भूमिकार्धं विधीयते ॥ ११ ॥
कूटं (तै ?) चार्धतो देयं कर्मशोभासमन्वितम् ।
घण्टा भागत्रयोत्सेधा बहुभिश्चाश्रिभिर्युता ॥ १२ ॥
कलशं स्थापयेदूर्ध्वं भागद्वयसमुच्छ्रितम् ।
बीजपूरकसंयुक्तं वर्तुलं पल्लवावृतम् ॥ १३ ॥
शिखरार्धस्य कुर्वीत सपादमुदयं तथा ।
इमं दिग्भद्रसंज्ञं यः प्रासादं कारयेत् पुमान् ॥ १४ ॥
शतक्रतुफलं सोऽपि लभते नात्र संशयः ।
लक्ष्म श्रीवत्ससंज्ञस्य प्रासादस्याभिधीयते ॥ १५ ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्ते पञ्चदशांशकैः ।
(अस्योच्छ्रायो सकाक्षयंशक्षं क्षोणस्यादंशकैस्त्रिभिः ?) ॥ १६ ॥
कर्णशालान्तरे कार्यौ द्व्यंशौ प्रतिरथावुभौ ।
(तयोरुभयोः सार्धं सादं तु मार्ग्रो निवेशयेत् ?) ॥ १७ ॥
भागमेकं प्रविष्टौ च शाला भागत्रयात्मिका ।
निर्गमः स्यात् पदार्धेन गर्भस्तु नवभागिकः ॥ १८ ॥

त्रिपदा च भवेद् भित्तिरूर्ध्वमस्याथ कथ्यते ।
श्रीवत्सः कीर्तितः सम्प्रत्युच्यते वर्धमानकः ॥ १९ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे +++ भागकल्पितम् ।
छेदादि गिरिपत्र्यन्तं दद्यात् पूर्वक्रमेण(तु) ॥ २० ॥

द्विस्तरा त्रिस्तरा चापि कर्तव्या वेदिका न(म)ता ।
स्तरमेकं भवेच्छेदः कण्ठस्तद्द्विगुणो भवेत् ॥ २१ ॥

पट्टिकां गिरिपत्रीं च तस्यैवार्धेन कारयेत् ।
दशस्तरा ततो घण्टा यदि वामलसारकम् ॥ २२ ॥

द्विस्तरं स्यात् ततः पद्मं द्विगुणः कलशस्ततः ।
तदूर्ध्वं भूमिका कार्या सपीठा लक्षणान्विता ॥ २३ ॥

स्तरैः स्यात् पञ्चदशभिः पीठं जङ्घापि तावता ।
चतुःस्तरा भवेन्माला लशुनं तु स्तरद्वयम् ॥ २४ ॥

तस्या(प्य)र्धेन भरणं कुम्भं कुर्वीत तत्समम् ।
तस्य द्विगुणमुच्छालं गण्डमेकस्तरं भवेत् ॥ २५ ॥

पट्टं द्विगुणमेतस्मात् कुर्यादर्धेन पट्टिकाम् ।
पट्टिकायाः प्रमाणेन कर्तव्या गिरिपत्रिका ॥ २६ ॥

वरण्डी त्रिस्तरा कार्या शूरसेनैरलङ्कृता ।
एकस्तरस्ततश्छेदः कण्ठस्तु द्विगुणस्ततः ॥ २७ ॥

पट्टिका गिरिपत्री च विधातव्ये स्तरं स्तरम् ।
उभौ (स्तरौ)खिरिहिरं भवेच्छेदः स्तरं ततः ॥ २८ ॥

तथैव कण्ठस्तद्वच्च पट्टिकागिरिपत्रिके ।
वरण्डिका द्विस्तरा स्याच्छेषं पूर्ववदाचरेत् ॥ २९ ॥

उभौ स्तरौ खिरिहिरं छेदं कुर्वीत भागिकम् ।
कण्ठश्च पत्रिका चैव गिरिपत्री च पूर्ववत् ॥ ३० ॥

द्विस्तरा वेदिका कार्या (व्यवपादिकया ?) युता ।
छेदमेकं स्तरं कुर्यात् कण्ठं (तद्)द्विगुणं ततः ॥ ३१ ॥

पत्रिकां गिरिपत्रीं च तस्यैवार्धेन कारयेत् ।
स्तराष्टकेन घण्टा स्याद् यदिवामलसारकम् ॥ ३२ ॥

भवेत्यमं ++++ कलशो द्विगुणस्ततः ।
स्तरमेकं भवेद् ग्रीवा कर्णं कुर्वीत तत्समम् ॥ ३३ ॥

द्विगुणं बीजपूरं तु पूर्वत्राप्येवमाचरेत् ।
(त्कृष्टा सप्तदशांशकैर्भागैस्त्रिभिर्भवेत् ?) ॥ ३४ ॥

द्विभागिकः प्रतिरथः शाला स्यात् पञ्चभागिका ।
शालाप्रत्यङ्गयोरन्तर्भागार्धेनोदकान्तरम् ॥ ३५ ॥

परस्परं विनिष्कासः पादहीनं पदं भवेत् ।
गर्भः स्याद् दशभिर्भागैर्भित्तिः सार्धपदत्रयात् ॥ ३६ ॥

चतुर्भिर्वेदिकाबन्धो जङ्घा स्यादष्टभिः पदैः ।
सार्धैः पञ्चभिराद्या भूः कपोतालीसमन्विता ॥ ३७ ॥

तृ(द्वि)तीया भूमिका चास्य कर्तव्या पञ्चभिः पदैः ।
सार्धैर्भवेत् तृतीयापि चतुर्भिर्भूमिका पदैः ॥ ३८ ॥

चतुर्थी भूमिका भागैश्चतुर्भिः कीर्तिता पदैः ।
घण्टा च त्रिपदा कार्या कूटभक्त्यादि पूर्ववत् ॥ ३९ ॥

शुकनासादि कुम्भादि पूर्ववत् समुदाहृतम् ।
उक्तोऽयं वर्धमानाख्यः प्रासादः शुभलक्षणः ॥ ४० ॥

नन्द्यावर्तमथ ब्रूमः क्षेत्रे सप्तदशांशके ।
कोणांश्चतुष्पदान् कुर्यात् पञ्जरं सार्धभागिकम् ॥ ४१ ॥

षड्(भि)र्भागैर्भवेच्छाला गर्भस्तु दशभागिकः ।
सार्धत्रिभागिका भित्तिरूर्ध्वमान(द्विभांगुणम् ?) ॥ ४२ ॥

वेदी चतुष्पदोत्सेधा जङ्घा भागाष्टकोच्छ्रिता ।
षट्पदा भूमिका + + + + पञ्चपदायता ॥ ४३ ॥

स्यात् सम्पदे चतुर्भागा तृतीयान्या पदोच्छ्रिता ।
(सांङ्घिवांसेवघटा ?) स्यात् पूर्ववत् कलशादिकाः ॥ ४४ ॥

नन्द्यावर्तोऽयमाख्यातः प्रासादः सर्वकामदः ।
अथातः सम्प्रवक्ष्यामः प्रासादं नन्दिवर्धनम् ॥ ४५ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे पदाष्टदशकाङ्किते ।
कोणस्त्रिपदविस्तारः प्रत्यङ्गं स्यात् पदद्वयम् ॥ ४६ ॥

शाला चतुष्पदा प्रोक्ता चित्रकर्मोपशोभिता ।
पादोनभागमानेन निर्गमः स्यात् परस्परम् ॥ ४७ ॥

कोणप्रत्यङ्गयोर्मध्ये शालाप्रत्यङ्गयोस्तथा ।
भागेन विस्तृतं कार्यं सर्वत्र सलिलान्तरम् ॥ ४८ ॥

गर्भः स्याद् दशभिर्भागैर्भित्तिर्भागचतुष्टयात् ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमो द्विगुणं तत् प्रकीर्तितम् ॥ ४९ ॥

वेदीबन्धोऽशकाः पञ्च जङ्घा स्यादष्टभागिका ।
प्रथमा भूमिका कार्या कपोतालीसमन्विता ॥ ५० ॥

सपादैः पञ्चभिर्भागैर्द्वितीया तद्वदेव हि ।
तृतीया तु भवत्यस्य भूमिका पञ्चभागिका ॥ ५१ ॥

चतुर्थी भूमिका ज्ञेया सार्धभागचतुष्टया ।
घण्टा तस्योर्ध्वतः कार्या पदत्रयसमुच्छ्रिता ॥ ५२ ॥

शुकाद्या द्य(शू)रसेनश्च स्तम्भिकाकूटभक्तयः ।
कलशस्योदयस्तस्य विधेयाश्चास्य पूर्ववत् ॥ ५३ ॥

अमुं यः कारयेदन्यः प्रासादं नन्दिवर्धनम् ।
स नन्दिगणसामान्यो जायते नात्र संशयः ॥ ५४ ॥

अतः परमथ ब्रूमो विमानं शुभलक्षणम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विंशत्या भाजिते पदैः ॥ ५५ ॥

को(णाः) पञ्चपदाः कार्या मध्ये च सलिलान्तरम् ।
कर्णिका सार्धभागेन भागार्धमुदकान्तरम् ॥ ५६ ॥

(सालोपद्यद ?)विस्तीर्णा साधेभागेन निर्गता ।
कोणस्य चार्धभागेन कर्णिकानिर्गमः स्मृतः ॥ ५७ ॥

गर्भश्चास्य विधातव्यो द्वादशांशकविस्तृतः ।
भित्तिश्चतुष्पदा कार्या दिक्षु सर्वास्ववस्थिता ॥ ५८ ॥

ऊर्ध्वमानमथैतस्य ब्रूमस्तद् द्विगुणं भवेत् ।
वेदीबन्धोऽशकाः पञ्च जङ्घा नवपदोच्छ्रिता ॥ ५९ ॥

प्रथमा भूमिका कार्या भागैः षड्भिः समुच्छ्रिता ।
शतपत्रां कपोतालीं मध्ये चास्याः प्रकल्पयेत् ॥ ६० ॥

द्वितीया भूमिका चास्य विधेया पञ्चभिः पदैः ।
अर्धेऽस्याः स्तम्भकोच्छ्रालं कूटं चार्धेऽवस्थितम् ॥ ६१ ॥

(परस्परपार्धेन हमा ?)स्तिस्रोऽन्यभूमिकाः ।
स्तम्भिकाकूटभरणशूरसेनाः सघण्टकाः ॥ ६२ ॥

कलशस्योदयश्चात्र प्राग्वत् कार्या विपश्चिता ।
य इमं कारयेद् भक्त्या विमानाख्यं नृपुङ्गवः ॥ ६३ ॥

इह भोगान् स लभते तथा (सत्कायदंविधे?) ।
अथ पद्माप्रियप्रीतिजननः पद्म उच्यते ॥ ६४ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्ते षोडशभिः पदैः ।
कोणाश्चतुष्पदाः कार्याः सलिलान्तरभूषिताः ॥ ६५ ॥

द्विपदः पञ्जरो ज्ञेयो गर्भे कोणाश्चतुष्पदाः ।
(भागःस्यात् ?) षोडशांशेन तदन्ते सलिलान्तरम् ॥ ६६ ॥

गर्भः स्यान्नवभिर्भागैर्भित्तिः सार्धपदत्रयम् ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमस्तथा(द)स्य द्विगुणं भवेत् ॥ ६७ ॥

द्वितीया भूमिका ज्ञेया भागैः पञ्चभिरुच्छ्रिता ।
अन्योन्यं तु पदार्धेन हीनं स्याद् भूमिकाद्वयम् ॥ ६८ ॥

स्तम्भिकाकूटभरणशुकाग्र(घा)शूरसेनकाः ।
घण्टा(कारस ?)विस्तारा भवन्त्येतस्य पूर्ववत् ॥ ६९ ॥

पद्मप्रासादमेनं यः कारयेद् भक्तिसंयुतः ।
स श्रीपतिरिव श्रीशो भवत्यवनिमण्डनः ॥ ७० ॥

महाभद्रमथ ब्रूमः प्रासादमतिसुन्दरम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विंशत्या सैकयाङ्किते ॥ ७१ ॥

कोणाश्चतुष्पदाः सार्धद्वयंशाः प्रत्यङ्गकाः स्मृताः ।
शाला पञ्चपदा कार्या दिक्षु सर्वास्ववस्थिता ॥ ७२ ॥

पादोनभागविस्तारं कर्तव्यं सलिलान्तरम् ।
गर्भस्त्रयोदशपदो भित्तयश्च चतुष्पदाः ॥ ७३ ॥

ऊर्ध्वमानमथैतस्य ब्रूमस्तद् द्विगुणं भवेत् ।
वेदी चतुष्पदोत्सेधा जङ्घा स्यादष्टभागिका ॥ ७४ ॥

सप्तभागसमुत्सेधा विधेया चादिभूमिका ।
मध्ये सान्तरपत्रास्याः कपोतालीं पदत्रयम् ॥ ७५ ॥

द्वितीयभूमिका चास्य सार्धैः षड्भिः पदैः स्मृता ।
भागभागविहीनास्तु तिस्रोऽन्या भूमिकास्ततः ॥ ७६ ॥

घण्टा भागत्रयोत्सेधा पद्मपत्रिकया सह ।
स्तम्भिकाकूटभरणशुकाघाशूरसेनकाः ॥ ७७ ॥

कलशः (कुम्भं नघाः ?) प्राग्वत् तस्य भवन्त्यमी ।
महाभद्रमिमं योऽत्र कारयेद् भक्तिमान् नरः ॥ ७८ ॥

स स्वर्गे सुरनारीभिः सेव्यते मदनाज्ञया ।
अथ श्रीवर्धमानस्य लक्ष्म साम्प्रतमुच्यते ॥ ७९ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्विंशतिभाजिते ।
कोणाः षड्भागिकाः कार्याः शालाः स्युर्नवभागिकाः ॥ ८० ॥

सार्धं पदद्वयं कार्यः शालानामत्र निर्गमः ।
कुर्याज्जलान्तरं तत्र मध्यतः कोणशालयोः ॥ ८१ ॥

विस्तृतं सार्धभागेन प्रविष्टमपि भागतः ।
(कोणे मध्यं ?) विधातव्यं भागेनैवोदकान्तरम् ॥ ८२ ॥

नवांशकृ(क्लृ)प्तशालायाः प्रत्यङ्गौ द्वावुदाहृतौ ।
भागद्वितयविस्तारौ भागेनैकेन निर्गतौ ॥ ८३ ॥

चतुर्दशपदो गर्भो भित्तिः पञ्चपदा स्मृता ।
ऊर्ध्वमानमथ ब्रूमस्तदस्य द्विगुणं भवेत् ॥ ८४ ॥

वेदिका षट्पदोत्सेधा जङ्घैकादशभिः पदैः ।
प्रथमा भूमिका चास्य कार्या सप्तांशकोच्छ्रिता ॥ ८५ ॥

पादोनैः सप्तभिर्भागैर्द्वितीया भूमिकेष्यते ।
तृतीया भूमिका षड्भिः सपादैर्जायते पदैः ॥ ८६ ॥

(पादेन षट्का ?) भागेन चतुर्थी भूमिका स्मृता ।
भागं भागं विधातव्यः प्रवेशः प्रतिभूमिकम् ॥ ८७ ॥

सपादैः पञ्चभिर्भागैः कार्यौ घण्टासमुच्छ्रयः ।
भागत्रयसमुत्सेधस्तदूर्ध्वे कलशो भवेत् ॥ ८८ ॥

सुकाघ्रासूरसेनश्च स्तम्भिकाकूटभक्तयः ।
कार्या पूर्वोक्तमार्गेण विचित्रकर्मोपशोभिताः ॥ ८९ ॥

श्रीवर्द्धमानं य इमं प्रासादं कारयेन्नृपः ।
यशः श्रीश्चेयसांगस्य वृद्धि स्यादुत्तरोत्तरा ॥ ९० ॥
पद्मयोनिपृथः सद्मद्मथ कीर्त्यते ।
चतुरस्रीकृते क्षेत्रे विंशत्येकोनयान्तिके ॥ ९१ ॥
कोणाश्चतुष्पदाः कार्या प्रत्यङ्गा अपि तत्समाः ।
परिवर्त्तनकर्त्तव्या परस्परमसौ शुभाः ॥ ९२ ॥
शाला नवांशविस्तीर्णा स्यात् पदत्रयनिर्गमा ।
शालालस्ताश्च कर्त्तव्या द्विभागा बालमञ्जरी ॥ ९३ ॥
कर्णप्रत्यङ्गयोर्मध्ये बालप्रत्यङ्गयोस्तथा ।
जलान्तराणि कार्याणि तत्प्रमाणस्य मध्यतः ॥ ९४ ॥
गर्भः सप्तदशांसः (शः)स्याद्भित्तयः षड्भिरंशकैः ।
ऊर्ध्वमानमथैतस्य ब्रूमस्तद्द्विगुणं भवेत् ॥ ९५ ॥
वेदी षड्भागिकोत्सेधा जङ्घाभागास्त्रयोदश ।
सप्तभागसमुत्सेधा कर्त्तव्या चादिभूमिका ॥ ९६ ॥
षड्भिः सार्धैः द्वितीया स्याद्भागभागोज्झिते परे ।
पञ्चमी स्याच्चतुर्भागा भागार्द्धेन परेत्पृथक् ॥ ९७ ॥
प्रवेशः कूटदर्भेण भूमीनां स्यात् परस्परम् ।
भूमिकार्द्धं विधातव्यं स्तम्भिकाभरणान्वितम् ॥ ९८ ॥
अपरं कूटशोभातिरर्द्धमस्याविभूषयेत् ।
घण्टापञ्चपदोत्सेधा विस्तृता गर्भमानसः ॥ ९९ ॥
सुकाघ्राय परं यत्तु पूर्ववत्तत् प्रकल्पयेत् ।
महापद्माभिधयोत्र प्रासादं कारयेत् सुधीः ॥ १०० ॥
इहामुत्र च निर्द्वंद्वः स परं सुखमश्नुते ।
लक्ष्याथ पञ्चशाला प्रासादस्याभिधीयते ॥ १०१ ॥
चतुरस्रीकृते क्षेत्रे अष्टाविंशतिपदान्तिके ।
तस्यार्जनफलाः काराः कोणा पञ्चपदाः स्मृताः ॥ १०२ ॥
प्रत्यङ्गास्त्रिपदाः कार्या भागद्वितयनिर्गता ।
शाशा(ला)ष्टपदविस्तारा पदत्रितयनिर्गमा ॥ १०३ ॥

कोणप्रत्यङ्गयोर्मध्ये शालाप्रत्यङ्गयोस्तथा ।
भागेन विस्तृतं कार्यं प्रविष्टं च जलान्तरम् ॥ १०४ ॥
गर्भः षोडशभिर्भागैः भित्तयोऽपि च षट्पदाः ।
ऊर्द्धमानमथैतस्य ब्रूमस्तद्द्विगुणं भवेत् ॥ १०५ ॥
विधेयो वेदिकाबन्धः सार्धपञ्चपदोच्छ्रयम् ।
जङ्घा चास्य भवेत् कार्या तत्रैकादशभागिका ॥ १०६ ॥
सार्द्धसप्तपदोत्सेधा विधातव्या च भूमिका ।
कपोतपाली कार्यास्य मध्ये भागत्रयोच्छ्रिता ॥ १०७ ॥
अयं भूमिप्रमाणेन स्याद्द्वितीयाऽपि भूमिका ।
तृतीया सप्तभिर्भागैश्चतुर्थी सार्धषट्पदा ॥ १०८ ॥
पञ्चमी षट्पदा कार्या घण्टा पञ्चपदोच्छ्रिता ।
शालास्थानेषु सर्वेषु कर्त्तव्यं पञ्चघण्टकम् ॥ १०९ ॥
कुमारैः पञ्चभिर्युक्तं पञ्चशालोयमुच्यते ।
शुकाद्यासूरसेनादि यच्चान्यत् कलशादिकम् ॥ ११० ॥
तदस्य पूर्ववत् कार्यं पञ्चशालस्य धीमता ।
पञ्चशालमिमं यस्तु प्रासाद(दं)का(र)येद्भुवि ॥ १११ ॥
तस्य धन(न्य)स्य सन्तानेऽप्यतुला(लं) जायते सुखं ।
अथातः संप्रवक्ष्यामः प्रासादं पृथिवीजयम् ॥ ११२ ॥
चतुरस्रीकृते क्षेत्रेऽष्टाविंशतिपदाङ्किते ।
+++++++++++ पदाः स्मृताः ।
भागद्वितयविस्ताराः कर्तव्या बालपञ्जराः ॥ ११३ ॥
शाला षड्भागविस्तीर्णा भागत्रि(तयमुच्छ्रिता) ।
(को)णप्रत्यङ्गयोर्मध्ये शालाप्रत्यङ्गयोस्तथा ॥ ११४ ॥
कक्षान्तरे विधातव्यं भागिकं सलिलान्तरम् ।
गर्भः स्याद् दशभिर्भागैर्भित्तिः कार्यास्य षट्पदा ॥ ११५ ॥

षट्पदा स्यात् तृतीयात्र + + भागोच्छ्रिताः पराः ।
कर्ण + + + + स्तिस्रो घण्टा चाष्टपदोच्छ्रिता ॥ ११६ ॥
कूटैरलङ्कृता कार्या शुकाद्यादि च पूर्ववत् ।
स + + + पि चैतेषां प्रासादार्धेन कारयेत् ॥ ११७ ॥
घण्टां तु संहतां श्लक्ष्णां बन्धनैरुपशोभिताम् ।
यादृशी कम + + ने कूटेष्वेषां विधीयते ॥ ११८ ॥
भद्रेषु तादृशी कार्या कृत्स्नप्रासादसिद्धये ।
य इमं कारयेद् राजा प्रासादं पृथिवीजयम् ॥
भुनक्ति निखिलां पृथ्वीं स सप्ताम्भोधिमालिनीम् ॥ ११९ ॥

इतीरिता द्वादश(स्यगर्ते ?)
प्रासादमुख्याः शुभलक्ष्मयुक्ताः ।
वावाटसंज्ञास्तदमून् विदित्वा
(लभेत् पूज्यस्थयते नृ ?)पेभ्यः ॥ १२० ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
(वटोक ?)प्रासादो नाम चतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥

अथ भूमिजप्रासादलक्षणं नाम पञ्चषष्टितमोऽध्यायः ।

भूमिजानां विमानानां ब्रूमो लक्ष्म क्रमागतम् ।
चतुरश्रीकृतानां च वृत्तानां (वृत पूर्वशः ?) ॥ १ ॥
केषाञ्चिन्निर्गमस्तत्र जायते भागसंख्यया ।
केषाञ्चित् पुनरेष स्याद् वृत्तमध्यमधिष्ठितः ॥ २ ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशभागविभाजिते ।
चतुर्भूमियुतस्याथ लक्ष्म तत्संशस्य (च्छन्दस्य) कथ्यते ॥ ३ ॥

चत्वारश्चतुरश्राः स्युर्निषधो मलयाचलः ।
माल्यवान् नवमाली च निषधस्तेषु कथ्यते ॥ ४ ॥
(कोणा शंभोतरो द्वयंशं भार्दशंभोर्धभागिकः ?) ।
विस्तारायामतः प्रोक्तो भद्रं पञ्चांशविस्तृतम् ॥ ५ ॥
कार्या पादोनभागेन भद्रस्यैतस्य निर्गमाः ।
कार्या पल्लम्बि(वि)का तस्य पादभागेन विस्तृता ॥ ६ ॥
भागेन कर्णिका कार्या विस्तृत्या निर्गमेण च ।
प्रतिभद्रं च भागार्धनिर्गतं तत्र कल्पयेत् ॥ ७ ॥
पादोनभागद्वितयं प्रतिभद्रस्य विस्तृतिः ।
षड्भिर्भागैर्भवेद् गर्भो भित्तिरस्य द्विभागिका ॥ ८ ॥
तलच्छन्दस्य लक्ष्मोक्तमूर्ध्वमानमथोच्यते ।
विस्तृतेर्द्विगुणं तच्च चतुर्भागाधिकं भवेत् ॥ ९ ॥
वेदीबन्धो भवेदस्य सार्धभागद्वयोच्छ्रितः ।
तत्तु भागद्वयं सार्धं विभजेदर्धपञ्चमैः ॥ १० ॥
भागद्वयेन कुम्भः स्यात् कलशो भागिकः स्मृतः ।
भागार्धेनान्तरं पत्रं कपोतली तु भागिकी ॥ ११ ॥
(उ)क्तोऽयं वेदिकाबन्धो भागैरित्यर्धपञ्चमैः ।
अर्धपञ्चमभागैः स्याज्जङ्घोच्छालकसंयुता ॥ १२ ॥
त्रिभि ++++++ भूत्सेधः सवरण्डिकः ।
द्वितीयास्य भवेद् भूमिरर्धपञ्चमभागिका ॥ १३ ॥
कुम्भः सोच्छालका +++++ यापि तावता ।
तृतीया स्या(द्) भूर्विधेया(स्यासादा ?) चतुरङ्गिका ॥ १४ ॥
चतुर्थी चतुरो (भागाच्चः समु +++++?) ।
(कु)म्भः सोच्छालकः कूटस्योच्छ्रायोऽपि च पूर्ववत् ॥ १५ ॥

वेदी स्यात् सांशका सार्धपञ्चांशा स्कन्धविस्तृतिः ।
(++++ खेत्सार्ध ?) चतुर्गुणितविस्तरात् ॥ १६ ॥
तले या कथिता शाला भागपञ्चकविस्तृता ।
स्कन्धस्थानं +++ भागद्वितयविस्तृता ॥ १७ ॥
रेखावशेन कर्तव्याः प्रवेशाश्च क्रमात्तु(माद् भु)वाम् ।
मूलतः स्कन्धपर्यन्तं घण्टायाः पु +++ याः ॥ १८ ॥
भवेत् प्रासादविस्तारः (पञ्चमणैव ?) सुन्दरः ।
(वेदकोऽर्धेतरं ?) यत् स्याच्छालायास्तत्प्रमाणतः ॥ १९ ॥
++ ये विस्तरः प्रोक्तस्तं + षड्भिर्विभाजयेत् ।
भागेनैकेन कण्ठस्य प्रवेशः परितो भवेत् ॥ २० ॥
कण्ठवृत्तं चतुर्भागविस्तृतं परिकल्पयेत् ।
घण्टोत्सेधं त्रिभिर्भागैर्विभजेत् तत्र भागिका(त्) ॥ २१ ॥
घण्टोत्सेधादतः कार्यं पद्मं(द्म)शीर्षं विपश्चिता ।
उत्सेधात् कलशो द्व्यंशः सार्धभागेन विस्तृतः ॥ २२ ॥
शिखरात् त्र्यंशहीना स्यात् सर्वत्र (द्युताशिका ?) ।
इति त्र्यंशश्चतुर्भूमिः प्रासादो निषधो मतः ॥ २३ ॥
सर्वासामेव कर्तव्यो देवतानां विभूषयेत्(तये) ।

निषधप्रासादः ॥

मलयाद्रेरिदानीं तु लक्षणं सम्प्रचक्ष्महे ॥ २४ ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे द्वादशांशविभाजिते ।
कर्णा द्विभागिकाः कार्याः समं सलिलवर्त्मभिः ॥ २५ ॥
शाला स्यात् पञ्चभिर्भागैः सार्धांशस्तु प्रतीरथः ।
स शालाकर्णयोर्मध्ये कर्तव्यः सोदकान्तरः ॥ २६ ॥
प्रतीरथस्य +++ श्चार्धभागं विनिर्गमः ।
भवेत् (पथविकान्यः स विभागोऽन्य +?) पूर्ववत् ॥ २७ ॥

ते च द्वादशभागा ये दशभिस्तान् विभाजयेत् ।
गर्भभित्तिं तथोत्सेधं जङ्घायाः प्रथमक्षितेः ॥ २८ ॥

वेदीबन्धस्य चोत्सेधं पूर्वमानेन कारयेत् ।
मध्यं पल्लविकान्तं तु शालयोर्दशभिर्भजेत् ॥ २९ ॥

क्षितेरारभ्य पूर्वस्याः स्कन्धं यावत् समुच्छ्रिता(तिः) ।
कार्या द्वादशभिर्भागैरनन्तरनिरूपितैः ॥ ३० ॥

सार्धयैकोनविंशत्या भाजयेद् भूय एव ताम् ।
द्वितीयभूमिकोत्सेधस्तैर्भवत्यथ भागिका ॥ ३१ ॥

त्रिस्रोऽन्याः पदपादेन हीनाः कार्या यथाक्रमम् ।
भागेन वेदिकोत्सेधः शाला कार्या च नागरः ॥ ३२ ॥

ऊर्ध्वमाद्यं(द्य)क्षितेः कार्या मालायाः शूरसेनकाः ।
कोणप्रतिरथा ये तु पञ्चभागसमुच्छ्रिताः ॥ ३३ ॥

स्तम्भोच्छालकमध्येन तेषु कूटोच्छ्रिता(ति)स्तथा ।
अर्धेन प्रविधातव्या भूस्वन्यास्वप्ययं विधिः ॥ ३४ ॥

स्कन्धविस्तारलेखा भूप्रवेश(शो) घण्टया सह ।
कलशः शुकनासस्य चोच्छ्रितिः पूर्ववद् भवेत् ॥ ३५ ॥

मलयाद्रिरयं प्रोक्तः प्रासादः शुभलक्षणः ।
य एनं कारयेत् तस्य तुष्यन्ति सकलाः सुराः ॥ ३६ ॥

वर्षकोटिसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते ।

मलयाद्रिप्रासादः ॥

अथ माल्यवतो लक्ष्म यथावदभिधीयते ॥ ३७ ॥

भजेदर्धयुतैः पञ्चदशभिश्चतुर ++ ।
कर्णा द्विभागिकाः कार्याः शाला पञ्चांशविस्तृता ॥ ३८ ॥

कर्णाभ्यर्णेऽशयुगलं पादोना(नं)स्युः प्रतीरथाः ।
शालायाः पार्श्वयोः कार्यौ पण्डा(ञ्ज)रौ सार्धभागिकौ ॥ ३९ ॥

पृथक्पञ्जरशालाया ++++र्धभागिका ।
शालायाः पल्लवी या च(स्या) निर्गमश्चार्धभागिका(कः) ॥ ४० ॥
सार्धपञ्चदशोक्ता ये भागास्ता +++++ ।
गर्भोऽथ भित्तिविस्तारस्तथा खुरवरण्डिका ॥ ४१ ॥
जङ्घाधः क्षितिराद्या च रेखोच्छ्रायश्च पूर्ववत् ।
++++++ भाज्यं पादहीनाष्टयुक्तया ॥ ४२ ॥
पञ्चभागसमुत्सेधा द्वितीया भूमिका भवेत् ।
पदपादविही(नाःस्युस्तिस्रोऽन्याभू)मयः (क्रमात्) ॥ ४३ ॥
सार्धांशो वेदिकोच्छ्रायः कर्तव्यो वास्तुवेदिभिः ।
स्कन्धस्य विस्तृती रेखा घण्टा च कलश(स्तथा) ॥ ४४ ॥
(++यांस्तरासमाश्च ?) स्तम्भकूटादिकल्पना ।
शुकनासोच्छ्रति(श्चेति इति एतानि ?) पूर्ववत् ॥ ४५ ॥
इत्येवं माल्य(वान् नाम) प्रासादः परिकीर्तितः ।
य एनं कारयेत् तस्य जायन्ते सर्वसिद्धयः ॥ ४६ ॥
शिवलोके निवासोऽस्य भवेत् कल्पायुरप्ययम् ।

माल्यवान् ॥

नवमालिकसंज्ञस्य लक्षणं कथ्यतेऽधुना ॥ ४७ ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्तेऽष्टादशभिः पदैः ।
कर्णा द्विभागिकाः कार्याः समं सलिलवर्त्मभिः ॥ ४८ ॥
शाला स्यात् पञ्चभिर्भागैः पार्श्वयोर्बालपञ्जरौ ।
सपादभागिकौ तौ च कार्यौ (स)सलिलान्तरौ ॥ ४९ ॥
कर्णाभ्यर्णे प्रतिरथौ (पादौ नालद्वयोन्मितौ ?) ।
तौ सोदकान्तरौ कार्यौ पञ्जरौ सार्धभागिकौ ५० ॥

(द्वौ ?) बालपञ्जरकस्यैतौ मध्ये प्रतिरथस्य च ।
प्रतीरथः पञ्जरो वा (बा)लपञ्जरकस्तथा ॥ ५१ ॥
शालापञ्जविकां यावदेतानि तु पृथक् पृथक् ।
भागार्धनिर्गमानि स्युर्भागा येऽष्टादशोदिताः ॥ ५२ ॥
विभाजयेत् तान् दशभिर्विभागैर्वास्तुतत्त्ववित् ।
गर्भो भित्तिः समुच्छ्रायो वेदिकाजङ्घयोरपि ॥ ५३ ॥
आद्यभूम्युच्छ्रितिस्तद्वदुच्छ्रायः शिखरस्य च ।
प्रासादेऽस्मिन्निदं सर्वं पूर्व (वत्) कथितं बुधैः ॥ ५४ ॥
तत् पञ्चत्रिंशता भागैः पादोनैः शिखरं भवेत् ।
द्वितीया भूमिका कार्या ततः पञ्चपदोच्छ्रिता ॥ ५५ ॥
पदपादविहीनास्तु शेषाः स्युः (सप्त ?) भूमयः ।
पादोनभागद्वितयं वेदिकायाः समुच्छ्रितिः ॥ ५६ ॥
स्कन्धस्य विस्तृती रेखा घण्टाथ कलशस्तथा ।
शालायां शूरसेनाश्च स्तम्भकूटादिकल्पना ॥ ५७ ॥
शुकनासोच्छ्रितिर्भूमिप्रवेशश्चेह पूर्ववत् ।
य इमं कारयेद् भक्त्या प्रासादं नवमालिकम् ॥ ५८ ॥
तुष्यन्ति देवतास्तस्य भवन्ति च समृद्धयः ।

नवमालिकः ॥

इदानीमभिधीयन्ते प्रासादा वृक्षजातयः ॥ ५९ ॥
वल्लभाः सर्वदेवानां भूमिजाः पुरभूषणम् ।
आश्रयः श्रेयसामेको यशसामपि राशयः ॥ ६० ॥
भुक्तिमुक्तिप्रदातारः (समागते कृता ?) नृणाम् ।
तत्राद्यः कुमुदो नाम कमलः कमलोद्भवः ॥ ६१ ॥
(कि)रणः शतशृङ्गश्च निरवद्यस्तथापरः ।
सर्वाङ्गसुन्दरश्चेति प्रासादा वृत्त(क्ष)जातयः ॥ ६२ ॥
न विस्तरान्न संक्षेपाल्लक्ष्मैषामथ कीर्त्यते ।
तत्राद्यः कुमुदो नाम सर्वानन्दकृदुच्यते ॥ ६३ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विस्तारायामतः समे ।
विभक्ते दशभिर्भागैर्भवेद् गर्भस्त्रिषट्पदः ॥ ६४ ॥
तत्र शेषेण कुर्वीत ++++ चतुष्टयम् ।
+ ततः कर्णसूत्रेण तत्र वृत्तं समालिखेत् ॥ ६५ ॥
दिग्विदिक्ष्वष्ट कर्णाः स्युः सलिलान्त(रभूषिताः) ।
समन्त भूमिपर्यन्तं दशभिः स्यादयं पदैः ॥ ६६ ॥
वेदीबन्धो विधातव्यः सार्धांशस्य पदद्वयम् ।
++++++ सार्धचतुर्भिर्विभजेत् पदैः ॥ ६७ ॥
कुम्भकं द्वि ++++++++++++ ।
(भागा)र्धेनान्तरं पत्रं कपोताली च भागिका ॥ ६८ ॥
वेदीबन्धोऽयमित्युक्तो जङ्घोत्सेध ++++ ।
(स्यादर्ध) पञ्चमैर्भागैः सोच्छालस्तलकुम्भकः ॥ ६९ ॥
आद्यभूमौ भवेत् कूटं भागत्रितयलक्षितम् ।
प्रासादे पञ्चदशभिर्विभजेत समुच्छ्रयम् ॥ ७० ॥
द्वितीया भूमिका तत्र कार्या पञ्चांशकोच्छ्रिताः ।
अर्धेनोच्छालकस्तम्भैः कूटोच्छ्रायस्तथोर्ध्वतः ॥ ७१ ॥
पादोनैः पञ्चभिर्भूमिं तृतीयां परिकल्पयेत् ।
चतुर्थीं रचयेद् भागैर्भूमिकामर्धपञ्चमैः ॥ ७२ ॥
द्वितीयभूमिकावत् स्यात् कूटस्तम्भादिकल्पना ।
वेदिका(दी)भागोच्छ्रिता कार्या षट्पदा स्कन्धविस्तृतिः ॥ ७३ ॥
षड्गुणेन च सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ।
प्रासादपञ्चमांशेन कार्या घण्टासमुच्छ्रितिः ॥ ७४ ॥
घण्टोत्सेधं ततस्तस्य त्रिभिर्भागैर्विभाजयेत् ।
कण्ठग्रीवाण्डकान्यस्य भागेन न(नैकेन) कारयेत् ॥ ७५ ॥

षड्भागभक्तघण्टायाः समन्ताद् भागविच्युतेः ।
भागैश्चतुर्भिः कर्तव्ये घण्टे कण्ठस्य विस्तरम् ॥ ७६ ॥
घण्टोत्सेधार्धतः कुर्याद् घण्टार्धे पद्मशीर्षकम् ।
घण्टोत्सेधसमा कुम्भे बीजपूरवितो(समु)च्छ्रितिः ॥ ७७ ॥
(चतुरश्रांजितोच्छ्रायो विस्तारः कलशाः स्मृताः ?) ।
य इमं कारयेत् प्रीत्या प्रासादं कुमुदाभिधम् ॥ ७८ ॥
स मोदते जगद्धर्तुः शिवस्य भवने शुभे ।

कुमुदप्रासादः ॥

अथातः सम्प्रवक्ष्यामः प्रासादं कमलाभिधम् ॥ ७९ ॥
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशभागविभाजिते ।
ततः कर्णार्धसूत्रेण वृत्तं तत्र समालिखेत् ॥ ८० ॥
विस्तीर्णं पञ्चभिर्भागैः कुर्याद् (भद्र)चतुष्टयम् ।
(सुरेन्द्रसमतायस ?)कुबेराशास्वनुक्रमात् ॥ ८१ ॥
भवेत् पल्लविका(या)स्तु विस्तारो भागपादिकः ।
भागेन (का ?) कार्या (भद्रा)णां निर्गमा वृत्तबाह्यतः ॥ ८२ ॥
शालायाः प्रतिभद्रं स्यात् कर्णिकार्धेन निर्गता(तम्) ।
पादोनभागत्रितयात् कार्या वि(वृ)त्तस्य विस्तृतिः ॥ ८३ ॥
द्विभागविस्तरायामौ (रशुकं द्वयमतोध्यगौ ?) ।
परिवर्तनया कार्यौ द्वौ कोणौ सोदकान्तरौ ॥ ८४ ॥
पूर्वप्रासादवद् गर्भो विधेयो भित्तयोऽपि च ।
वेदीबन्धादिकुम्भान्तं सर्वमेतस्य पूर्ववत् ॥ ८५ ॥
द्वितीयभूमिपर्यन्तमूर्ध्वं प्रथमभूमितः ।
शूरसेनं विधातव्यं शालासु वि(श्वि)ष्टमुत्तमम् ॥ ८६ ॥
कूटस्तम्भादिकन्यासाः कोणप्रतिरथादिषु ।
(शाला स्याम्रागरास्तले ?) पञ्चांशा द्वयंशकोपरि ॥ ८७ ॥

शिखरस्य त्रिभागोना शुकाघ्रायाः समुच्छ्रितिः ।
य एनं कमलं नाम प्रासादं कारयेन्नृपः ॥ ८८ ॥

त्रैलोक्ये कमलाधीशविजये(यी) स भवेन्नृपः ।

कमलप्रासादः ॥

अथातः कथ्यते सम्यक् प्रासादः कमलोद्भवः ॥ ८९ ॥

सदा लक्ष्मीपतिर्यत्र देवो विश्राम्यति स्वयम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्दशभि(रंशिते) ॥ ९० ॥

++++++स्तारो भद्रं पञ्चपदं भवेत् ।
वि(द्वि)भागायामविस्तारौ(रा:) कार्यौ प्रतिरथास्तथा ॥ ९१ ॥

कोण +++++++++++++++ ।
कार्या(र्यः) पल्लविकायाश्च नि(र्गमो) वृत्तमध्यतः ॥ ९२ ॥

शालाविभक्तिश्चैतस्य कर्त +++++ ।
++++++++ न्तरेषु स्याज्जलान्तरम् ॥ ९३ ॥

द्व्यङ्गुलं (त्र्यङ्गुलं) वापि तद् विधेयं विपश्चिता ।
भागा ++++++++++++++ ल्पयेत् ॥ ९४ ॥

प्रासादस्यास्य +++ भाजयेद् दशभिः पदैः ।
गर्भश्च पूर्ववत् कार्यः पूर्ववद् भित्तयोऽपि च ॥ ९५ ॥

प्राग्वत् खुरवरण्डी स्याज्जङ्घाकूटाद्यभूमिका
शिखरस्योच्छ्रितिः प्राग्वत् तां सार्धैकानु(न)विंशतिम् ॥ ९६ ॥

भागान् कुर्यात् ततः कार्या भूर्द्वितीयांशपञ्चकम् ।
कार्यास्तिस्रो भुवः शेषाः पादपादपरिच्युताः ॥ ९७ ॥

भागं वेदी भूप्रवेशः कार्यो रेखावशादितः ।
पूर्ववच्चार्थ(थ) विस्तारः स्याद् घण्टाकलशादि वा ॥ ९८ ॥

कूटस्तम्भादिकं प्राग्वच्छुकनासोच्छ्रयोऽपि च।
य इमं कारयेत् कान्तं प्रासादं कमलोद्भवम् ॥ ९९ ॥

स समस्तजगन्नाथः प्रतिजन्म प्रजायते।

कमलोद्भवप्रासादः ॥

लक्षणं किरणस्याथ ब्रूमः सम्यक् क्रमागतम् ॥ १०० ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्ते + + + + + + +।
+ + पञ्चदशांशा ये तान् भजेद् दशभिः पुनः ॥ १०१ ॥

गर्भोऽत्र पूर्ववत् कार्यः पूर्ववद् भित्तयोऽपि च।
प्राग्वत् खुरवरण्डी स्याज्जङ्घाकूटोच्छ्रितिस्तथा ॥ १०२ ॥

पूर्ववच्छिखरोत्सेधस्तं भजेत् पादहीनया।
चतुरुत्तरविंशत्या भागानां तत्र भूमिका ॥ १०३ ॥

द्वितीया पञ्चभिर्भागैश्चतस्रस्त्वपराः पुनः।
पादोनपदहीनाः स्युः क्रमशश्चास्य भूमिकाः ॥ १०४ ॥

वेदिका चास्य कर्तव्या सपादांशसमुच्छ्रिता।
शुकनासोच्छ्रितिः शालास्तम्भकूटविभक्तयः ॥ १०५ ॥

रेखा स्तम्भस्य विस्तारो घण्टाकुम्भादि पूर्ववत्।
कूटा द्राविड(काः) कार्याः प्रतिभूम्यथ (भौमज ?) ॥ १०६ ॥

हरो हिरण्यगर्भश्च हरिर्दिनकरस्तथा।
एषामेव विधेयोऽसौ नान्येषां तु कदाचन ॥ १०७ ॥

असुं यः कारयेद् राजा प्रासादं किरणाभिधम्।
स दुःसहप्रतापः स्यात् सहस्रकरवद् भुवि ॥ १०८ ॥

किरणप्रासादः ॥

कथ्यते शतशृङ्गोऽथ प्रासादः (शुभलक्षणः)।
वल्लभः सर्वदेवानां (शि)वस्य (तु) विशेषतः ॥ १०९ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विंशत्यैकोन(यान्तिभे ?)।
कर्णाद्वि(र्ध)सूत्रेण ततो वृत्तमत्र प्रकल्पयेत् ॥ ११० ॥
कर्णा द्विभागिकाः कार्याः शाला स्यात् पञ्चभागिका।
शालापल्लविका चास्य (निर्गता) वृत्तमध्यतः ॥ १११ ॥
द्वौ द्वौ प्रतिरथौ कार्यौ द्विभागायामविस्तृतौ।
परं वर्तनतो वृत्तमध्यता(तः) कोणशालयोः ॥ ११२ ॥
शालाकोणप्रतिरथान्तरेषु स्याज्जलान्तरम्।
एकोनविंशतिं भागांस्तान् भजेद् दशभिः पुनः ॥ ११३ ॥
गर्भः प्राग्वत् तथा भित्तिः प्राग्वत् खुरवरण्डिका।
जङ्घोत्सेधो(ऽथ) भूत्सेधः पूर्ववच्छिखरोच्छ्रितिः ॥ ११४ ॥
(अथाभिस्ते ?)मेरारभ्य पट्टयन्तं शिखरोच्छ्रितिः(तिम्)।
भागानामष्टविंशत्या विभजेत् पादहीनया ॥ ११५ ॥
द्वितीयभूमिका तस्य कार्या पञ्चपदोच्छ्रिता।
रेखास्तु पञ्च कर्तव्याः पदपादोच्छ्रिता भुवः ॥ ११६ ॥
सार्धभागोच्छ्रिता वेदी प्रविधेयास्य तद्विदा।
(शालास्यस्तम्भक्तयदिविभक्तयदिविभक्तिः ?) शुकनासिका ११७
(रेखाद्यं चकंभस्य ?) प्राग्वत् स्यात् सर्वमप्यदः।
शतशृङ्गमिमं कुर्याद् यः प्रासादं मनोरमम् ॥ ११८ ॥
तस्यैकविंशतिकुला ++++++++।
कर्ता कारयिता चेति द्वावेतौ जगतां प्रभोः ॥ ११९ ॥
त्रिपुरद्वेषिणः स्यातां नियतं गणनायकौ।

शतशृङ्गप्रासादः ॥

++++++ यामो निरवद्यस्य लक्षणम् ॥ १२० ॥

स स्याज्ज्येष्ठोऽथ मध्यश्च कनीयानिति च त्रिधा ।
चत्वारिंशत्करो ज्येष्ठोऽपि (मध्यः) त्रिंशत्करो भवेत् ॥ १२१ ॥

विंशत्या च करैरेष कनीयान् समुदाहृतः ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विंशत्या भाजिते पदैः ॥ १२२ ॥

ततः कर्णाद्विसूत्रेण वृत्तमत्र प्रकल्पयेत् ।
कार्या तैः पञ्चभिः शालापञ्चकी वृत्त(म)ध्यतः ॥ १२३ ॥

शालाविभक्तिः प्राग्वत् स्याच्छालयोरेतयोः पुनः ।
कोणे कोणे च षट्कर्णा + भागायामविस्तृताः ॥ १२४ ॥

परिवर्तनया कार्या वृत्तान्तः सोदकान्तराः ।
(ता तागा त्रिभागै ?)र्विभजेद् दशभिस्ततः ॥ १२५ ॥

विमुच्य भूमिकाभागाच्छेषं गर्भगृहादि यत् ।
तत् पूर्ववद् विधातव्यं तद्वच्च शिखरोच्छ्रितिः ॥ १२६ ॥

तामेकत्रिंशता भागैः सार्धैश्च विभजेत् पुनः ।
द्वितीयभूमिका कार्या पदैः पञ्चभिरुच्छ्रिता ॥ १२७ ॥

पदपादेन हीनाः स्युः शेषा (षड्भास ?) भूमिकाः ।
वेदी (पञ्चयं ?) कार्या पादोनमिह शिल्पिना ॥ १२८ ॥

स्तम्भकूटादि शालानां विन्यासः शूरसेनकाः ।
शुकनासोच्छ्रितिर्घण्टा कलशादि च पूर्ववत् ॥ १२९ ॥

य इमं निरवद्याख्यं प्रासादं कारयेत् सुधीः ।
स प्राप्नोति परं स्थानं ब्रह्मादीनां सुदुर्लभम् ॥ १३० ॥

निरवद्यप्रासादः ॥

सर्वाङ्गसुन्दरं ब्रूमः प्रासादमथ सुन्दरम् ।
भुक्तिमुक्तिप्रदातारं (वरवालय ?) मण्डनम् ॥ १३१ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्विंशतिभाजिते ।
कर्णा द्विभागविस्ताराः शाला स्यात् पञ्चभागिका ॥ १३२ ॥

वृत्तान्तः पल्लवी कार्या शेषाः शालासु पूर्ववत् ।
त्रयस्त्रयः प्रतिरथा मध्ये स्युः कर्णशालयोः ॥ १३३ ॥

परिवृत्त्यं(त्त्या) वृत्तमध्ये द्विभागायामविस्तृताः ।
शालाकर्णप्रतिरथप्रान्तेषु स्याज्जलान्तरे(रम्) ॥ १३४ ॥

त्रिचतुर्विंशतिर्भागा विभाज्याः शिल्पिभिः पुनः ।
विधेयं गर्भभित्त्यादि प्राग्वत् स्याच्च वरण्डिका ॥ १३५ ॥

जङ्घादिभूमिकोच्छ्रायः प्राग्वद्वु(द्वा) शिखरोच्छ्रितिः ।
(तं) पञ्चत्रिंशता भागैर्विभजेच्छिखरोच्छ्रयम् ॥ १३६ ॥

द्वितीया भूमिका चास्य कार्या पञ्चपदोच्छ्रिता ।
पदपादविहीनाः स्युः शेषाः सप्तास्य भूमिकाः ॥ १३७ ॥

द्विभागो वेदिकोच्छ्रायो भूमिकानां प्रवेशनम् ।
रेखावशेन कर्तव्यं शेषमेतस्य यत् पुनः ॥ १३८ ॥

तत् पूर्ववद् विधातव्यं स्तम्भकूटादि तद्विदा ।
सर्वाङ्गसुन्दरं योऽत्र प्रासादं कारयेदमुम् ॥ १३९ ॥

स स्वर्गसुन्दरीभोगानाप्नोति विपुलान् दिवि ।

सर्वाङ्गसुन्दरः प्रासादः ॥

अथाष्टशालान् वक्ष्यामो + + + भूमिजातिषु ॥ १४० ॥

तेष्वाद्यः स्वस्तिकोऽन्यश्च वज्रस्वस्तिकसंज्ञितः ।
तृतीयो हर्म्यतलकश्चतुर्थ उदयाचलः ॥ १४१ ॥

गन्धमादनसंज्ञश्च पञ्चमः परिकीर्तितः ।
अथाभिधीयते तेषु + + + स्वलक्षणः ॥ १४२ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विस्तारायामतः समे ।
कर्णार्धसूत्रपातेन वृत्तमस्य समं लिखेत् ॥ १४३ ॥

वर्तुलं भाजयेत् क्षेत्रं षड्गुणैरष्टभिः पदैः ।
अष्टौ शाला विधातव्या विस्तारेण चतुष्पदाः ॥ १४४ ॥

पल्लवी वृत्तसूत्रेण ++++++++ ।
+++ कर्णिका ज्ञेया मानमूर्ध्वमथोच्यते ॥ १४५ ॥

वेदिबन्धो विधातव्यो भागद्वितयमुच्छ्रितः ।
तं भजेत् पञ्चभिर्भागैः +++ तत्र कुम्भकाः ॥ १४६ ॥

पादयुक्तेन भागेन कर्तव्यस्तु मसूरकः ।
अर्धांशेनोत्त(नान्त)रं पत्रं कपोताली ततो भवेत् ॥ १४७ ॥

सपादेनास्य भागेन जङ्घां(ङ्घा) भागचतुष्टयात् ।
तलकुम्भोच्छालकाभ्यां संयुक्ता शुभलक्षणा ॥ १४८ ॥

भागद्वितयमाद्या भूः कर्तव्या सवरण्डिक ।
व्यासं दशपदं कृत्वा तैर्द्वादशभिरुच्छ्रितिः ॥ १४९ ॥

स्कन्धश्च षट्पदस्तत्र विधातव्यो विजानता ।
षड्गुणेनैव सूत्रेण वेणुकोशं समालिखेत् ॥ १५० ॥

द्वादशांशो य उत्सेधो भागानां सम +++ ।
तं कृत्वा पञ्चभिर्भागैस्ते द्वि(स्तैर्द्वि)तीया भवेन्मही ॥ १५१ ॥

पदपादोच्छ्रिताः कार्यास्ततस्तिस्रोऽपरा भुवः ।
(गर्भा गर्भ ?) विधातव्यं भूमिकानां प्रवेशनम् ॥ १५२ ॥

वेदिका च ततः कार्या सार्धभागसमुच्छ्रिता ।
पादोनद्विपदा घण्टा विभजेत् तां त्रिभिः पदैः ॥ १५३ ॥

पदं स्यात् कण्ठकोत्सेधो ग्रीवा भागसमुच्छ्रिता ।
अण्डकं भागिकं तस्यां कर्तव्यं सुमनोरमम् ॥ १५४ ॥

कर्परं सार्धभागेन कुर्यात् सामलसारकम् ।
(सीस्तन चाभागायाः ?) सार्धभागचतुष्टयात् ॥ १५५ ॥

घण्टाया विस्तरः कार्यस्तं भजेत् षड्भिरंशकैः ।
चतुर्भिः कन्दविस्तारात् +++++++ ॥ १५६ ॥

सार्धभागः समुत्सेधः कलशस्य तदर्धतः ।
शिखरस्य त्रिभागेन शुकनासा विधीयते ॥ १५७ ॥

विस्तारा(द्) गर्भमानेन हीना वाष्टांशतो भवेत् ।
(विस्ताराथ सपादेन ?) शूरसेनस्तदूर्ध्वतः ॥ १५८ ॥

द्वितीयभूमिकातुल्य आद्यभूमेः स ऊर्ध्वतः ।
शालाविस्तारतुल्यास्तु शूरसेनास्त्रयो मताः ॥ १५९ ॥

शाला नागरिकाश्चाष्टौ ग्राहग्रासविराजिताः ।
य इमं कारयेद् धन्यः प्रासादं स्वस्तिकं शुभम् ॥ १६० ॥

तस्यानुजन्म(शातानां ?) स्वस्तिश्रीभाजनं भवेत् ।

स्वस्तिकप्रासादः ॥

अतः परं प्रवक्ष्यामो वज्रस्वस्तिकसंज्ञितम् ॥ १६१ ॥

प्रासादं लक्षणोपेतं शक्रादिसुरवल्लभम् ।
पूर्वोक्तलक्षणोपेते स्वस्तिके(दवमध्यदे ?) ॥ १६२ ॥

भद्रे शृङ्गं प्रदातव्यं तीक्ष्णाग्रं सुमनोरमम् ।
पुरस्तान्मण्डपं कुर्यात् सर्वलक्षणसंयुतम् ॥ १६३ ॥

इत्येष कथितः सम्यग् वज्रस्वस्तिकसंज्ञितः ।
य इमं कारयेद् धन्यः प्रासादं सर्वकामदम् ॥ १६४ ॥

स स्याद् भोग्यः सुरस्त्रीणामैन्द्रं च पदमश्नुते ।

वज्रस्वस्तिकप्रासादः ॥

अथ हर्म्यतलं ब्रूमः प्रासादं मण्डनं भुवः ॥ १६५ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे विस्तारायामतः समे ।
कर्णार्धसूत्रपातेन तस्मिन् वृत्तं समालिखेत् ॥ १६६ ॥

तद् वृत्तं विभजेत् क्षेत्रं चतुःषष्ट्या पदैस्ततः ।
कर्तव्या विस्तरेणास्मिन्नष्टौ शालाश्चतुष्पदाः ॥ १६७ ॥

पल्लवी वृत्तसूत्रेण बाह्यतो भद्रकर्णिके ।
कर्णौ द्वौ द्वौ विधातव्यौ शालाद्वितयमध्यतः ॥ १६८ ॥

वि(द्वि)भागायामविस्तारौ सलिलान्तरभूषितौ ।
परिवर्तनतोऽन्योन्यं कोणान् कुर्वीत षोडश ॥ १६९ ॥

अष्टास्वपि च दिक्ष्वेवं(माना कर्मभिरन्विता ?) ।
गर्भो भित्तिश्च वेदी च जङ्घाप्रथमभूमिकाः ॥ १७० ॥

कर्तव्याः पूर्वमानेन स्वस्तिकोक्तेन तद्विदा ।
द्वादशांशो य उत्सेधो विंशत्या तत्र भाजितः ॥ १७१ ॥

सोऽ(त्रा)ष्टाविंशतिविधः कर्तव्य सू(स्त)त्र भूमिका ।
द्वितीया पञ्चभिर्भागैः पदपादोज्झिताः पृथक् ॥ १७२ ॥

अन्याः स्युर्भूमयः पञ्च वेदी (व्यंद्विः ?) द्विभागिकाः (परा ?) ।
चतस्रो मञ्जरीः कुर्यान्नागरैः कर्मभिर्युताः ॥ १७३ ॥

चतस्रः पुनरन्याश्च युक्ता द्रविडकर्मभिः ।
घण्टा स्कन्धस्य विस्तारो वेदिकाकलशोच्छ्रयौ ॥ १७४ ॥

शूरसेनः शुकाघ्रा च स्तम्भिकाकूट(वि ?)भक्तयः ।
रेखा(श्च) पूर्ववत् कार्याः प्रासादस्यास्य जानता ॥ १७५ ॥

प्रासादस्यास्य कर्ता यस्तथा कारयिता च यः ।
(प्राप्नुतामिव लोकं ?) तौ नित्यानन्दसुखोदयम् ॥ १७६ ॥

हर्म्यतलकप्रासादः ॥

अथातः सम्प्रवक्ष्यामि प्रासादमुदयाचलम् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भुजाकर्णसमे शुभे ॥ १७७ ॥

ततः कर्णार्धसूत्रेण तस्मिन् वृत्तं समालिखेत् ।
वर्तुलं कारयेत् क्षेत्रमशीतिपदभाजितम् ॥ १७८ ॥

शालाश्चाष्टौ विधातव्याः पूर्वदिक्षु चतुष्पदाः ।
पल्लवी वृत्तसूत्रेण बाह्यतो भद्रकर्णिके ॥ १७९ ॥
कुर्याच्छालाद्वयस्यान्तः कोणानां च त्रयं त्रयम् ।
द्विभागायामविस्तारसलिलान्तरभूषिताः ॥ १८० ॥
एवं कोणा विधातव्या विंशतिश्चतुरुत्तरा ।
परिवर्तनमन्योन्यमेषां कुर्याद् यथाक्रमम् ॥ १८१ ॥
एतत्सा(त्स)मप्रमाणेन गर्भं भित्तिं च वेदिकाम् ।
जङ्घां च भूमिशिखरं पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ १८२ ॥
अष्टौ च मञ्जरीः कुर्याद् युक्ता नागरकर्मणा ।
रुद्रेश्वरसमायुक्ता नीरधारोपशोभिताः ॥ १८३ ॥
(घण्टाकूटाश्च रेखा च स्तम्भिकाः शूरसेनकः ।
शुका(घा)स्कन्धविस्तारकलशेन समन्वित ?) ॥ १८४ ॥
स्वस्तिकोक्तविधानेन विदध्यादुदयाचलम् ।
द्वादशांशो य उत्सेधो विंशत्या तत्र भाजितः ॥ १८५ ॥
स्यात् पञ्चत्रिंशता भाज्यो + ++ तत्र भूमिका ।
पञ्चभागोच्छ्रिता कार्या ततोऽन्याः सप्त भूमयः ॥ १८६ ॥
(पदपादोच्छ्रिता भागद्वयो यो तु वेदिका ।
++++++++ सर्वलक्षणसंयुता ?) ॥ १८७ ॥
प्रासादं यस्त्विमं सम्यग् भक्तिमान् कारयेन्नरः ।
शाश्वतं पदमाप्नोति स दुष्प्रापं सुरैरपि ॥ १८८ ॥

उदयाचलप्रासादः ॥

इदानीं प्रक्रमायातः कथ्यते गन्धमादनः ।
स्वलक्षणप्रमाणाढ्यक्षितिस्मिन्नुदयाचले ॥ १८९ ॥
कुर्वीत मञ्जरीरष्टौ युक्ता द्राविडकर्मभिः ।
कूटाश्च मणिकाः कार्या नानाकर्मभिरन्विताः ॥ १९० ॥

स्थानेषु शूरशोना + पुरोरेखात्रयं भवेत् ।
शुकनासां च घण्टां च स्कन्धं शिखरमेव च ॥ १९१ ॥
कूटा + स्तम्भिका कुम्भं पूर्ववत् परिकल्पयेत् ।
य इमं कारयेद् धन्यः प्रासादं मण्डनं भुवः ॥ १९२ ॥
विद्याधराधिपः श्रीमान् स भवेन्नात्र संशयः ।
भुङ्क्ते च विविधान् भोगान् सुरस्त्रीभिश्च सेव्यते ॥ १९३ ॥
गन्धमादनप्रासादः ॥

उदयस्य विभेदेन रेखा याः पञ्चविंशतिः ।
लतिनागरभौमानां ताः कथ्यन्ते यथागमम् ॥ १९४ ॥
लतिनां (स्याद्वारंगतो ?) नागराणां तु कूटकः ।
भूमिजानां विधातव्या (माथायाः ?) पुरतो भुवः ॥ १९५ ॥
शिखरं व्यासकर्णाभ्यां तुल्यं स्यादधमोत्तमम् ।
भाजनीयचतुर्युक्तविंशस्यादनन्तरम् ॥ १९६ ॥
++++++ भागरेखास्तावत्य ईरिताः ।
संख्या सा शोभना भद्रा सुरूपा सुमनोरमा ॥ १९७ ॥
शुभा चैव तथा शान्ता कावेरी च सरस्वती ।
लोका च करवीरा च कुमुदा पद्मिनी तथा ॥ १९८ ॥
कनका विकटा देवरम्या च रमणी तथा ।
वसुन्धरा तथा हंसी विशाखा नन्दिनीति च ॥ १९९ ॥
जया च विजया चैव सुमुखा च प्रियानता ।
इत्येताः कीर्तिता रेखाः ++ या पञ्चविंशतिः ॥ २०० ॥
रेखा एताः (?) ॥

एताः शुभफलाः सर्वाः कर्तुः कारयितुस्तथा ।
चतुरश्रचतुष्कमेवमुक्तं वृत्ताः सप्त च भूमिजा इमे ॥ २०१ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
भूमिजप्रासादाध्यायो नाम पञ्चषष्टितमो ऽध्यायः ॥

अथ मण्डपलक्षणं नाम षट्षष्टितमोऽध्यायः ।

इदानीं मण्डपानष्टौ ब्रूमः प्रासादसंस्थितान् ।
प्रासादं कल्पयेत् पूर्वं भागशुद्धं सुलक्षणम् ॥ १ ॥

संवृतो वा भवेदेष व्यतिरिक्तोऽथवा क्वचित् ।
(चतुरश्रो विभागैश्च घटंतेः य समंवृतः ?) ॥ २ ॥

(पशुभागैर्विघटते ?) व्यतिरिक्तः स कीर्तितः ।
गर्भो गर्भसमः शस्तः (सोन्यघटोषमावहेत् ?) ॥ ३ ॥

एवं निवेशयेदग्रे मण्डपान्येव सद्मतः ।
भजेच्छतपदाख्येन ज्येष्ठमध्यकनीयसः ॥ ४ ॥

मण्डपांस्तेषु भद्रः स्यान्नन्दनाख्यस्तथापरः ।
महेन्द्रो वर्धमानश्च स्वस्तिकः सर्वभद्रकः ॥ ५ ॥

महापद्मोऽष्टमश्चैषां गृहराजः प्रकीर्तितः ।
एते यथार्थनामानो लक्ष्मैतेषां प्रचक्ष्महे ॥ ६ ॥

प्रासादद्विगुणायामः पादोनद्विगुणायतः ।
कार्यो यस्तथा व्यर्थमग्रतः सुरमन्दिरात् ॥ ७ ॥

प्रासादोच्छ्रायतुल्यं वा कार्या मण्डपविस्तृतिः ।
शुकनासान्विताः कार्यास्ते चालिन्दसमन्विताः ॥ ८ ॥

अलिन्दः सर्वतोभागनिर्गता लावविस्तृताः ।
कदाचित् सार्धभागेन निष्क्रान्ता भागविस्तृता ॥ ९ ॥

++ भिर्भाजयेद् भागैर्भद्रं प्राज्ञः समन्ततः ।
शृङ्गाणि स्युर्द्विभागानि सहितान्युदकान्तरैः ॥ १० ॥

भागं प्रमा +++ रादामूलतलमस्तकम् ।
शृङ्गेषु रथिका कार्या भागपादेन निर्गता ॥ ११ ॥

भागेनैकेन निष्क्रान्तं विस्तृतं (चतुश्चतान् ?) ।
मध्यभद्रं विधातव्यमाशासु चतसृष्वपि ॥ १२ ॥

पीठं प्रासादपीठस्य नात्र कुर्वीत मण्डपे ।
(तलपट्टे भवेच्छोकनाशोयाक्षितिरङ्गिका ?) ॥ १३ ॥

तलपट्टमधस्तस्या मण्डपस्य निवेशयेत् ।
कर्तव्यमेवमग्रेऽग्रे निम्नं निम्नतरं ततः ॥ १४ ॥

अथवा तत्समं दद्यात् स्थपतिः शास्त्रवित्तमः ।
चतुर्भागायतद्वारं षड्द्वारुक(दारुक)समन्वितम् ॥ १५ ॥

अग्रभद्रं विधातव्यं चतुस्तम्भविभूषितम् ।
पृष्ठतश्च भवेदेवं संसृतिश्चैत्रमण्डपे ॥ १६ ॥

संसृतेः शुकनासा स्याद् भूमिताः पृष्ठभद्रकम् ।
शेषं तथैव कर्तव्यं विधानं मण्डपस्य तु ॥ १७ ॥

स भित्तिभिः परिक्षिप्तः कर्तव्यः पार्श्वयोर्द्वयोः ।
भागेन कल्पयेद् भित्तिं गवाक्षैरुपशोभिताम् ॥ १८ ॥

वातायनाश्च कर्तव्याः सह चन्द्रावलोकनैः ।
प्रासादद्वारवद् द्वारविस्तारो मण्डपे भवेत् ॥ १९ ॥

सपादः सत्रिभागो वा सार्धः (सौम्याथवा ?) भवेत् ।
ऊर्ध्वद्वारविधे(धिः) कार्यो मूलद्वारानतिक्रमात् ॥ २० ॥

जालव्यालकपोताऽऽमत्तवारणकैर्युताः ।
भ्रमनिर्मापितैः स्तम्भैः कर्तव्याश्च गवाक्षकाः ॥ २१ ॥

वातायनं तदर्धेन पादोनं द्वा(चा)वलोकनम् ।
क्षणमध्ये प्रकुर्वीत चतुष्कीं विधिवच्छुभाम् ॥ २२ ॥

क्षोभायां बाह्यतो रेखा क्षात्या द्रमं च विवर्जयेत् ।
दारुकर्मविधे(धि)र्मध्ये यथा स्यात् कथ्यते तथा ॥ २३ ॥

समैः क्षणैः समैः स्तम्भैः समैश्चालिन्दकैर्युतः ।
समैः कर्णैश्च +++ समद्रव्यविधानवान् ॥ २४ ॥

षड्दारुकैस्तिरश्चीनैः कार्याः कैश्चिन्मुखायतैः ।
तुला समतला यद्वा प्रोत्क्षिप्रा मध्यदेशगा ॥ २५ ॥

तुलाषड्दारुकाधीनांस्त(ना त)दधीनानि तानि वा ।
केचिन्मन्थानसंस्थाना(लीगतिर्युताप ?) ॥ २६ ॥

अथवा मध्यतः कार्या + स्तम्भालिन्दवेष्टिताः ।
महाधरयुता कार्या चतुष्क(ष्क्यु)भयतः समा ॥ २७ ॥

गजतालुलुमाकर्म द्रव्यैः स्यादुत्तरोत्तरैः ।
एते नानाविधाः कार्या द्रव्यैरविकलैस्तथा ॥ २८ ॥

या काचिद् रोचते प्राज्ञस्तामेकां कारयेत् क्रियाम् ।
(ल ?)क्षणान्तराण्यलङ्कुर्यादिल्लीतोरणकैस्तथा ॥ २९ ॥

वज्रबन्धसमायुक्ता घण्टिकापल्लवैर्युताः ।
हारपद्मदलाकीर्णाः शालभञ्जीविराजिताः ॥ ३० ॥

स्तम्भकाश्च विधातव्याः पञ्चाभरणभूषिताः ।
कण्ठकैरतिचित्रैश्च रथकैस्तोरणैः सह ॥ ३१ ॥

विधानैर्विविधाकारै रूपकर्मोपशोभितैः ।
एवंविधा विधातव्या सीमातुल्यातु(स्तु)लोदयाः ॥ ३२ ॥

प्राग्ग्रीवकेष्वलिन्देषु मध्ये भागे च पार्श्वयोः ।
न तलानि विधीयन्ते यथाकामं क्रिया भवेत् ॥ ३३ ॥

सीमाद्वारे यथा वायोः प्रवेशं नैव पीडयेत् ।
(तथाद्वरिका ?) कार्या पट्टस्योपर्यवस्थिता ॥ ३४ ॥

वेदिव्यालकपोताली मत्तवारणतुलोदयः ।
षड्द्वारुकं ++ भद्रे तत्र कुर्वीत बुद्धिमान् ॥ ३५ ॥

बाह्यतो मण्डपेऽप्येवं मानतः कर्मतोऽपि च ।
कपोतालीवरण्डीभिस्तथाचान्तरपत्रकैः ॥ ३६ ॥

कर्णप्रासादकैश्चित्रैः कर्म स्याद् भद्रमण्डपे ।
उच्छ्रायस्य (विवेचीयादशस्त्वन्यतमो ?) बुधैः ॥ ३७ ॥

शि(ख)रस्य त्रिभागेन पादोनैकेन वा भवेत् ।
उच्छ्रायो (मण्डपस्यामः शुकनाससमुच्छ्रिते ?) ॥ ३८ ॥

हर्म्यं वा तत्र कुर्वीत चारुकर्णोपशोभितम् ।
भद्रमण्डपलक्षणम् ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे नन्दनं प्रविभाजयेत् ॥ ३९ ॥

भद्रं षड्भागमायामाश्चतुर्भागं तथा (पव ?) ।
भागभागं निष्क्रान्ते स्तम्भैः प्राग्ग्रीवकल्पितैः ॥ ४० ॥

पञ्चभागायता ज्ञेया कर्णे भद्रान्तरस्थिता ।
भित्तिः स्याद् भागविस्तारा सलिलान्तरसंयुता ॥ ४१ ॥

एवं चतुर्दिशं कार्यो नन्दनो मण्डपः सदा ।
नन्दनः ॥

महेन्द्रस्य तलच्छन्दः कर्णौ लाङ्गलसंयुतौ ॥ ४२ ॥

चतुर्भागायतो दिक्षु दारुकर्मविभूषितः ।
द्विभागिकानि शृङ्गाणि क्षोभयेदुदकान्तरैः ॥ ४३ ॥

चतुर्भागायतं भाग ++ मेकं तु निस्सृतम् ।
एकतश्च मुखं दद्याद् दारुकर्म(परिच्युतम् ?) ॥ ४४ ॥
महेन्द्रः ॥

नन्दनश्चेद् बहिर्भद्रैर्जलमार्गैर्विवर्जितः ।
भागद्वितयविस्तारो भागमेकं विनिर्गतौ ॥ ४५ ॥

प्राग्ग्रीवपार्श्वयोर्दद्यादुच्छ्रायोर्ध्वपदस्थितौ ।
(वोतयेनौ वा ?) कुर्वीत वर्धमानस्तथा भवेत् ॥ ४६ ॥

वर्धमानः ॥

पक्षद्वये नन्दनस्य भद्रे भित्त्योभिवेष्टयेत् ।
गवाक्षकैरलङ्कुर्यान्न कुर्यादुदकान्तरम् ॥ ४७ ॥

स्वस्तिकोऽयं समाख्यातः सर्वलक्षणलक्षितः ।

स्वस्तिकः ॥

अथाभिधीयते सम्यक् सर्वतोभद्रलक्षणम् ॥ ४८ ॥

कर्णे कर्णे (लाङ्गले चेत्सार्धे ?) भागद्वयायतम् ।
कार्या परस्परं तेषु दारुक(र्म)विकल्पना ॥ ४९ ॥

भागेनैकेन निर्यातं भागषट्केन चायतम् ।
षड्दारुकद्वयं भद्रं कारयेद् (बाह्यवस्थितम् ?) ॥ ५० ॥

सर्वतोभद्रः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे + प्राग्भागैर्विभाजयेत् ।
त्यक्त्वा(तेस मध्ये ?) कर्णेष्वादध्याल्लाङ्गलानि च ॥ ५१ ॥

चतुर्भागान्तरस्थानि षड्दारुकयुतानि च ।
कर्तव्यं भागनिष्क्रान्तं दिक्षु भद्रचतुष्टयम् ॥ ५२ ॥

चतुष्पदस्तदायामात् सर्वतोऽलिन्दको बहिः ।
प्रतिभद्राणि कुर्वीत चतुर्भागायतानि च ॥ ५३ ॥

निर्गतानि(रभागेन ?) दिक्षु स्तम्भान्वितानि च ।
इत्येतैर्लक्षणैर्युक्तो महापद्मः प्रकीर्तितः ॥ ५४ ॥

महापद्मः ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुष्कोणविभूषिते ।
अलिन्दावेष्टितं कुर्यात् प्राग्ग्रीवं मुखसंश्रितम् ॥ ५५ ॥

गवाक्षकाश्च कर्तव्यास्तथा चन्द्रावलोकनाः ।
वातायनास्तथोद्द्योताः समन्तादू रूपशोभिताः ॥ ५६ ॥
गृहराजक्रिया ह्येवं सर्वशोभासमन्विता ।
एवं लक्षणसंयुक्त (मतृगोमपि ?) मन्दिरम् ॥ ५७ ॥

गृहराजः ॥

(वृद्धरा ?) शुकनासस्य शुकनासस्य मूलतः ।
कनीयसं मण्डपानां कर्तुरिच्छावशाद् भवेत् ॥ ५८ ॥
पार्श्वयोरुभयोस्तुल्यं विदध्यात् तिर्यगायतम् ।
(व्यापिचक्षु रघनद्यापि वा ++++++ ॥ ५९ ॥
प्रासादमसमं स्थानं विदध्यान्मण्डपं बहिः ।
(यथापूर्व ?) द्वारविस्तारविस्तीर्णास्तेषु कार्या गवाक्षकाः ॥ ६० ॥
समा सपादपादोना सार्धा चोच्छ्रितिरायता ।
अष्टाङ्गुल(ब्रूमोपेता ?) दशांशे द्वारविस्तृते ॥ ६१ ॥
विस्तारो मण्डपस्तम्भद्वारोच्छ्रायसमोच्छ्रितिः ।
गर्भव्यासो मण्डपस्य साष्टांशः सांश एव च ॥ ६२ ॥
सार्धो वा मण्डपस्यायं गर्भे ++++++ ॥ ६३ ॥
++++++++++++++++
++++++++++ कार्यति शक्त्या ।
यो देवसंयति स सद्मनि देवताना-
मास्तेऽप्सरोगणवृतः शरदां शतानि ॥ ६४ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

मण्डपाध्यायो नाम षट्षष्टितमः ॥

अथ सप्तविंशतिमण्डपलक्षणं नाम सप्तषष्टितमोऽध्यायः ।

इदानीमभिधीयन्ते मण्डपाः सप्तविंशतिः ।
प्रासादाद् द्विगुणं कुर्यात् कनिष्ठं तत्र मण्डपम् ॥ १ ॥
पादोनद्विगुणं मध्यं प्रासादे तु कनीयसि ।
तस्मिन्नेव कनीयांसं विदध्यात् सार्धमानतः ॥ २ ॥
पादोनद्विगुणः सार्धः सपादश्चेति मध्यमे ।
सार्धः सपादस्तुल्यश्चेत्युत्तमाद्याः स्युरुत्तमे ॥ ३ ॥
सपादद्विगुणाः सार्धद्विगुणाः सान्तरोद्भवाः ।
क्षुद्रप्रासादकेषु स्युर्मण्डपा बहवोऽपरे ॥ ४ ॥
क्षेत्रालाभे पुनरिमान् सर्वान् सर्वेषु योजयेत् ।
दैर्घ्यादैर्घ्येण गृह्णीयाद् विस्तृती +++ तथा ॥ ५ ॥
प्रमाणं मण्डपे(कार्ये ?) वलभ्यां गरुडेऽपि च ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशधा प्रविभाजिते ॥ ६ ॥
भागैश्चतुर्भिर्भद्रं स्याद् द्वौ भागौ प्रतिभद्रकम् ।
अग्रतः पृष्ठतो वापि निर्गमो भागिको भवेत् ॥ ७ ॥
भद्राणां निर्गमो भागं सार्धभागमथापि वा ।
प्रासादस्य त्रिभागेन चतुर्भागेन वा भवेत् ॥ ८ ॥
अर्धेनाथ षडंशेन पञ्चांशेनाथ निर्गतिः ।
प्रासादानां समा कार्या पादोना वा प्रमाणतः ॥ ९ ॥
कार्या त्रिभागहीना वा मण्डपास्तु समैः क्षणैः ।
स्वविस्तारसमं भद्रं मुखे चैषा प्रकीर्तिता ॥ १० ॥
कर्णा द्विभागिका ज्ञेयास्तेषां कोणचतुष्टये ।
वामदक्षिणभागाभ्यां सह भद्रं षडंशकम् ॥ ११ ॥
प्रतिभद्रे नचैतस्मिन् विदध्यादग्रपृष्ठयोः ।
चतुःषष्टिधरोऽयं स्यात् पुष्पको नाम मण्डपः ॥ १२ ॥

पुष्पकः ॥

दिक्त्रये प्रतिभद्राणि मुखे प्राग्ग्रीव एव हि ।
पुष्पभद्रो (तिस्तम्भश्चतुष्कः सुप्रभो?) भवेत् ॥ १३ ॥

इति स्तम्भद्वयत्यगाद् ब्रूमो मण्डपविंशतिम् ।
(यो पुष्पभद्रस्तु व्रतोऽमृतनन्दनः?) ॥ १४ ॥

कौसल्यो (युद्धि?)संकीर्णो गजभद्रो जयावहः ।
श्रीवत्सो विजयश्चैव वस्तुकीर्णश्रुतिर्जयः ॥ १५ ॥

यज्ञभद्रो विशालश्च सुश्लिष्टः शत्रुमर्दनः ।
(भार्यवो?) दमश्चैव मानवो मानभद्रकः ॥ १६ ॥

सुग्रीवो मण्डपः प्रोक्तो भद्रैर्युक्तश्चतुष्पदैः ।
चतुर्भिस्त्रिपदैः कर्णैर्निर्गमैः प्रागुदाहृतैः ॥ १७ ॥

धराणामेव विंशत्या चतुरुत्तरया युतः ।
(अस्मद्वासस्तम्भं षडन्ये द्विधरक्षयात्?) ॥ १८ ॥

सुग्रीवो हर्षनामा च कर्णिकारः पदार्धिकः ।
सिंहश्च सा(ग?)भद्रश्च (सुस्तत्र?) श्वेति सप्तमः ॥ १९ ॥

सप्तविंशतिरित्युक्ता मण्डपानां समासतः ।
एषां विचित्ररूपाणां प्रासादाकृतिधारिणाम् ॥ २० ॥

मिश्रकाश्च परिज्ञेया हस्तैर्द्वित्र्येकमानतः ।
मूलप्रासादतुल्या वा त्र्यंशेनार्धेन चोर्जिताः ॥ २१ ॥

द्विस्तम्भशुकनासाग्रे विज्ञेयः पादमण्डपः ।
प्रासादभित्तिमानेन मण्डपे भित्तयः स्मृताः ॥ २२ ॥

(सपादसत्रिभागा वा वी स्यु++++++?) ।
क्वचिद् भित्तिविहीनांश्च कुर्यादाकाशमण्डपान् ॥ २३ ॥

लतिष्वेष विधिः प्रोक्तः सान्धारेषु खमानतः ।
प्रासादो यादृशस्तादृङ् मण्डपोऽपि तदग्रतः ॥ २४ ॥

यानि प्रासादनामानि तानि स्युर्मण्डपेष्वपि ।
वास्तुभेदेन भेदोऽयं मण्डपानां विधीयते ॥ २५ ॥

शतार्धमण्डपस्थानं (नीलार्धं भोजनाय च ?) ।
यज्ञार्थो यतिमुख्यार्था विहा(रा)र्था नृपालदो ॥ २६ ॥

कार्यो (दशभ्य ?) विस्तारो+++नु शतावधेः ।
हस्तानां संख्यया मानं हस्तेन स्याद् गृहेशितुः ॥ २७ ॥

उपयोगानुसारेण स्वधिया परिकल्पितः ।
आयतश्चतुरश्रो वा कर्तव्यो नाद्यमण्डपः ॥ २८ ॥

शतमष्टोत्तरं ज्येष्ठश्चतुःषष्टिकरोऽवरः ।
कनिष्ठो मण्डपः कार्यो द्वात्रिंशत्करसंमितः ॥ २९ ॥

अद्रिविस्तारोऽस्य स्यान्नेपथ्यगृहकादि तु ।
परिच्छेदानुसारेण स्वधिया परिकल्पयेत् ॥ ३० ॥

द्वारद्वयं च कर्तव्यं तत्प्रमाणानुसारतः ।
नेपथ्यगृहके चान्यत् तृतीयं रङ्गसम्मुखम् ॥ ३१ ॥

समैः क्षणैः समैः स्तम्भैरलिन्दैश्च समैर्युताः ।
समकर्णाः समा द्रव्यविधेया मण्डपाः शुभाः ॥ ३२ ॥

(भित्तिमां चतुस्रस्यात् ?) कार्यः कामं सनिर्गमः ।
स्तम्भकोणाश्रितं मानं भित्तिः स्यान्मानबाह्यतः ॥ ३३ ॥

वेदिर्मण्डपभूषाद्यैः स्यान्मध्ये बाह्यतोऽपि वा ।
क्षेत्रलोभे तु कर्तव्या भित्तिमानस्य मध्यतः ॥ ३४ ॥

चतुःषष्टिपदं ज्येष्ठे भद्रं कुर्याच्चतुष्पदम् ।
एकाशीतिपदं मध्ये भद्रं स्यात् पञ्चभागिकम् ॥ ३५ ॥

(सततागा ?) विभक्ते तु खण्डशः स्यात् कनीयसि ।
कर्णा द्विभागिकाः कार्या भित्तियुक्तश्च मण्डपः ॥ ३६ ॥

भद्रप्रासादसदृशौ कर्णभद्रं च भाजयेत् ।
क्षोभणं बाह्यतो रक्षेत् (पाडनं ?) स्याद् विपर्यये ॥ ३७ ॥

क्षरकं कुम्भकलाशा कपोतं जङ्घया सह ।
प्रासादस्यानुरूपेण +++++++ ॥ ३८ ॥

रुचकश्चतुरश्रः स्यादष्टाश्रिर्वज्र उच्यते ।
द्विवज्रः षोडशाश्रिश्च प्रतीतो द्विगुणस्ततः ॥ ३९ ॥

मध्यप्रदेशोऽयं स्तम्भो वृत्तो वृत्तः प्रकीर्तितः ।
अथान्येन प्रकारेण षोढा कुर्वीत मण्डपान् ॥ ४० ॥

त्रिपञ्चसप्तनवभिश्चतेक्षणैः उभयसमः ।
(साद्रमध्यक्षणोऽन्येभ्यः ?) सत्र्यंशः सार्ध एव वा ॥ ४१ ॥

एवमेव प्रकर्तव्यः षड्प्रकारेऽपि मण्डपे ।
प्रासादगर्भस्यान्तेन (स्युस्तद्वित्तिरथापि वा ?) ॥ ४२ ॥

स्तम्भसूत्रस्य मार्गेण क्षणे मण्डपमध्यगे ।
मूलप्रासादगर्भेण कार्या वा भद्रविस्तृतिः ॥ ४३ ॥

शेषाः क्षणा विधातव्या (समसंख्याक्षतैर्धरैः ?) ।
प्रासादच्छादनासाद्भिः सत्र्यंशावापि मण्डपे ॥ ४४ ॥

सदृशां स समश्चशद् द्वा + समतले भवेत् ।
उच्छ्रायं मण्डपे ब्रूमः प्रकारेणापरेण च ॥ ४५ ॥

तलार्धं पदमध्येया + यस्य विहितः शुभः ।
प्रासादे दशधा भक्ते चतुःपञ्चकरे समा ॥ ४६ ॥

नत्र्यंश मण्डपंस्यादुत्तरपट्टयोर्द्वयोः ।
षड्युद्सूहस्तेत्वष्टांशं सप्तभागे न वास्तके ॥ ४७ ॥

दशैकादशके षट् स्युः सार्धभागासु संख्यया ।
त्रयोदशक +++ हस्तयोः सार्धपञ्चकम् ॥ ४८ ॥

सपादाः पञ्चभागाः स्युश्चतुर्दश करे पुनः ।
तदूर्ध्वं विंशतिं यावदुच्छ्रितिः पञ्चभागिकी ॥ ४९ ॥

संसृता (व्यतिरिक्तव्या त यथा वापि ?) प्रकल्पयेत् ।
शुकनासस्य यः स्तम्भः स्तम्भो यो मण्डपस्य च ॥ ५० ॥

मिथः श्लिष्टावपि व्यक्तौ यत्र तौ संश्रितौ हसः ।
(प्रासादकोणस्तम्भो य ग्रस्तास्ते ग्रस्तमण्डपा ?) ॥ ५१ ॥

निर्गता व्यतिरिक्ताः स्युश्चतुर्भद्रविभूषिताः ।
तलपट्टाच्छौकनासाव्यातले भूमिरङ्गिका ॥ ५२ ॥

तलपट्टमधस्तस्या मण्डपानां नियोजयेत् ।
एवं परं परं कुर्यान्निम्नान्निम्नतरं बुधः ॥ ५३ ॥

सममेवाथवा कुर्यात् प्रासादतलमानतः ।
ध्रुवादिनाम्नां श्रीकूटः प्रवृत्तानां तथैव च ॥ ५४ ॥

रुचकप्रभृतीनां च या संज्ञा या विभक्तयः ।
मण्डपेष्वपि ता ज्ञेया त(स्त)त्सम्बन्धेषु नान्यथा ॥ ५५ ॥

देवालयोत्सवार्थाय विमानानि पृथक् पृथक् ।
मण्डपादि समाख्यातादूर्ध्वं स्युः सप्तविंशतेः ॥ ५६ ॥

देवयात्रानिमित्तानि तथैव परिकल्पयेत् ।
चतुःषष्टेरप्यधिकाः स्तम्भाः स्युः पदसंख्यया ॥ ५७ ॥

प्रासादाङ्गानि ++ स्युस्तत्क्षणान्मण्डपेन च ।
संवास्तुपदं संबुद्ध्या कर्तव्यो विषमैः क्षणैः ॥ ५८ ॥

न दोषो जायते तत्र (शिल्पीच्छतेऽत्र ?) कारणम् ।
अथ दारुकलां ब्रूमः ++ मण्डपसंश्रयाम् ॥ ५९ ॥

(या)दृक् समतलं तत्र विभागस्तादृगुच्यते ।
प्रासादस्य विभागेन राजसेनं तु भागिकम् ॥ ६० ॥

वेदी भागद्वयं ज्ञेया द्वौ भागौ मत्तवारणम् ।
चन्द्रावलोकनं तद्वद् विधातव्यं द्विभागिकाम् ॥ ६१ ॥

पट्टो भवति भागार्धमर्धभागिकमासनम् ।
कूटस्तम्भं तु भागेन सपादेन प्रकल्पयेत् ॥ ६२ ॥

शीर्षकं क(भ)रणं चैव सपाद भागमिष्यते ।
एतत् समतले कार्यं विषमो ऽपि क्वचिद् भवेत् ॥ ६३ ॥

पट्टि भागिकी विधातव्या प्रकारेणापरेण च ।
अधस्तादूर्ध्वपट्टस्य तलपट्टस्य चोर्ध्वतः ॥ ६४ ॥

पदे त्रिभागमध्ये वा कार्या चन्द्रावलोकने ।
तदधस्तादु विधातव्यो विभागः पञ्चभिः पदैः ॥ ६५ ॥

भागिकं राजसेनं स्यादु वेदिकापि द्विभागिकी ।
मत्तवारणकं कार्यं भागद्वितयसंमितम् ॥ ६६ ॥

दशभक्तेऽथवा कार्या चतुर्भिश्चन्द्रलोकना ।
भागद्वयेन वेदी च तत्समं मत्तवारणम् ॥ ६७ ॥

भागेन रूपहारस्तु भागेनैकेन कण्ठिका ।
मत्तवारणपातश्च त्र्यंशहीनैकभागिकः ॥ ६८ ॥

भागार्धेनाथवा पातस्तयोर्मध्ये च मध्यमः ।
कूटागारेष्विदं मानमिदं चासनपट्टके ॥ ६९ ॥

भागद्वितयविस्तारमासनं परिकल्पयेत् ।
पिण्डो भागद्विकं तस्य त्र्यंशोना मत्तवारणा ॥ ७० ॥

वेद्यां पिण्डः सपट्टः स्यात् कूटागारे तथैव च ।
राजसेनस्य पिण्डस्तु कूटागारसमो भवेत् ॥ ७१ ॥

कुम्भिकापि च तत्पिण्डा चोदरूर्ध्वतयासनम् ।
विद्यात् + सशिरःस्तम्भः कूटकं +++++ ॥ ७२ ॥

राजसेनसमा कुम्भी जङ्घा वेदिसमा भवेत् ।
एवमेतत् त्रिधा प्रोक्तं (सूर्प ?)च्छाद्यमथोच्यते ॥ ७३ ॥

अधःपट्टोर्ध्वपट्टान्तं पञ्चधा प्रविभाजयेत् ।
उभाभ्यां वा त्रिभिर्वापि भजे(निगतिस्तु सायते ?) ॥ ७४ ॥

++पट्टसमोऽथ (द्वा ?) त्रयोदशविभाजिते ।
शूर्पभागं त्यजेदूर्ध्वं भ(घ)टना द्वादशांशिका ॥ ७५ ॥

कुर्यान्निपातं शूर्पस्य पञ्चभागमथापि वा ।
दण्डकैर्भूषयेच्छूर्पं मध्ये दण्डं विवर्जयेत् ॥ ७६ ॥

मध्ये च स्तम्भिका वेद्या मत्तवारणकस्य च ।
भागेन पट्टपिण्डस्तु सपादेनाथवा भवेत् ॥ ७७ ॥

पृथुत्वं स्यात् स षड्भागपिण्डतुल्यं तु पट्टके ।
स्तम्भः पट्टसमः कार्यः शीर्षकं त्रिगुणं ततः ॥ ७८ ॥

स्तम्भादप्यधिका कूटी हीरकादपि पट्टकः ।
बाहापट्टवदुच्छ्रायः शुकनासस्य पट्टके ॥ ७९ ॥

पट्टपिण्डोच्छ्रिता वेदी यद्वा पट्टाधिका भवेत् ।
मण्डपे स्यात् तुलोच्छ्रायो विभागैः प्रमितोऽष्टभिः ॥ ८० ॥

स्थलप्रासादतुल्यो वा पातस्य च सतोऽपि वा ।
निम्नोन्नतं छादयेच्च छेदिकायोगतो बुधः ॥ ८१ ॥

कण्ठकश्चे + कार्थेन विधातव्यो विचक्षणैः ।
छेदिकायोगतो मध्ये स्तम्भाः स्युर्बाह्यतोऽधिकाः ॥ ८२ ॥

पञ्चाशोनाष्टषष्ट्या केशान्तात् सालभञ्जिकाः ।
रथिकाशालभञ्जीभिः स्थिताभिः पट्टिकोर्ध्वतः ॥ ८३ ॥

मध्ये क(वा)राटकं कार्यं मनोज्ञं वा सरोरुहम् ।
छादयेद् वास + मलं विमानैर्बहुभेदवत् ॥ ८४ ॥

क्षणान्तरेषु रचयेद् दीप्तिकातोरणानि च ।
अन्यथा वा भवेद् वृत्तं चतुरश्रो यथा क्वचित् ॥ ८५ ॥
गजतालुयुतः पट्टस्योर्ध्वमष्टाश्रिरेव वा ।
कुर्वीत मध्ये चाष्टाश्रिबाह्यतः षड्वयस्तथा ॥ ८६ ॥
(विशेषं छादये ब्रूमः स्तम्भिकासूत्रद्भासयेत् ?) ।
षोडश द्वादशाष्टौ वा +++ चतुरोच्छ्रायाः ॥ ८७ ॥
पादान्यदूर्ध्वयेत् शिल्पीभवेक्षणवशात सदा ।
त्रयोविंशतिधा भाज्यमन्तरं पट्टघण्टयोः ॥ ८८ ॥
घण्टादूर्ध्वं पद्मपत्री सार्धभागसमुच्छ्रिता ।
उच्छ्रिता सार्धभागेन तदूर्ध्वं (दृष्टरी ?) भवेत् ॥ ८९ ॥
कपोता ग्रासंयुक्ताः सार्धभागसमुच्छ्रिताः ।
कण्ठकस्त(स्तु)द्विभागः स्यादमरस्तु द्विभागिका ॥ ९० ॥
भागद्वयं विनिष्क्रान्तं त्रिभागे गजतालुके ।
(दत्ताभागानुच्छ्रितकोसलं भागं च धालिका भवेत् ?) ॥ ९१ ॥
भागद्वयं द्वितीयं च तृतीयं च द्विभागिकम् ।
तस्योपरिष्टात् कर्तव्या(वलिन्यार्धभागिका ?) ॥ ९२ ॥
निर्गमः सूत्रमार्गेण एकैकस्य स्वमानतः ।
++ गर्भकोणः स्यात् पक्ष्मपत्र्याश्च मस्तमे ॥ ९३ ॥
विमृश्य सूत्रधारो वा निर्गमं कल्पयेत् स्वयम् ।
समैर्भागैश्च पत्रैश्च विकटैः पद्मपत्रकैः ॥ ९४ ॥
हस्तितुण्डैर्वराटैश्च शालभञ्जीभिरण्डकैः ।
भल्लिकातोरणैश्चैव भूषणीया चतुष्किका ॥ ९५ ॥
खेचरैर्माल(ल्य)बन्धैश्च नानाकर्मवितानिभिः ।
मन्दारकैः शुक्तिभिर्वा पद्मैर्वा नागपाशकैः ॥ ९६ ॥
मण्डपं छादयेत् प्राज्ञो बाह्यतस्त्वभिधीयते ।
द्विगुणा मौलिकद्वारात् पादोनद्विगुणं क्वचित् ॥ ९७ ॥

सार्धभागमितं यद्वा त्र्यंशोनं द्विगुणं क्वचित् ।
क्वापि त्र्यंशाधिकं कार्यं चतुर्द्वारं + मण्डपे ॥ ९८ ॥

द्वारे कार्यौ प्रतीहारौ भल्लिका तोरणास्तथा ।
स्तम्भयोश्च वरालौ द्वौ शालभञ्जिकया सह ॥ ९९ ॥

प्राग्ग्रीवं भद्रभद्रं च रथिका वेदिका बहिः ।
मण्डपे वरकस्योर्ध्वमधस्ताच्छिखरस्य च ॥ १०० ॥

भागार्धं छेदपट्टः स्याच्छेषं कुर्वीत संवृति ।
(शिखरा त्र्यंशयुग्मेन पादोन वा कारयेत् ?) ॥ १०१ ॥

प्रासादे शुकनासं तु (सन्तु सम्भ्रमेऽथवा ?) ।
मण्डपस्योदयः स्वस्मादधस्तादथवा भवेत् ॥ १०२ ॥

वामनाद्या अनन्तान्ताः प्राक् प्रोक्ता ये दशोपयेः(दयाः) ।
कर्तव्यो मध्यतस्तेषामुदयः कोपि मण्डपे ॥ १०३ ॥

प्रविभज्योदयं त्रेधा घण्टां भागेन कारयेत् ।
तत् त्रिभागेन तिलकस्तिलकार्धेन(फंसना ?) ॥ १०४ ॥

क्रमैस्त्रिभिः पञ्चभिर्वा शूर्पैर्निर्माणमिष्यते ।
स्कन्धच्छाद्यवासने वामेषा सवणोदिता ॥ १०५ ॥

शोभां भद्रेषु कर्णेषु यथायोगं प्रकल्पयेत् ।
वीथीभिश्चन्द्रशालाभिः सिंहकर्णैश्च शोभनैः ॥ १०६ ॥

रथिकाभिर्वरालैश्च तिलकैश्चारुदर्शनैः ।
शुकनासैर्गजैः सिंहैरन्यैरित्येवमादिभिः ॥ १०७ ॥

कर्मप्रकारैः कर्तव्या मण्डपे भूषणक्रिया ।
त्रिविधैरथवा कूटैः सङ्कटैः कक्षकूटकैः ॥ १०८ ॥

तिलकैर्वा तमङ्गैर्वा खुरच्छाद्यैः सघट्टकैः ।
शृङ्गादिभिः प्रभेदैश्च कार्या मण्डपसंवृतिः ॥ १०९ ॥

शुकनासोच्छ्रितेरूर्ध्वं न कार्या मण्डपोच्छ्रितिः ।
अधस्तादू यत्र या प्रोक्ता कर्तव्या सा त्वशङ्कितैः ॥ ११० ॥
वलभ्यां शुकनासान्ता कर्तव्या मण्डपोच्छ्रितिः ।
(मण्डपः शुकनासान्तं योग्रासकुलम् ?) ॥ १११ ॥
न च तत् पुरमध्ये तु यत्र सा मण्डपोच्छ्रितिः ।
(स पुत्रयस्तवन्धवतस्य तयः कर्तकारकै ?) ॥ ११२ ॥
हीनाधिकप्रमाणेषु (दूविष्ठेषु ?) वास्तुषु ।
द्रव्यैर्वाधिकप्रमाणेषु स्युरनर्थाः पदे पदे ।
ऋद्धिः पुरस्य न भवेत् स्यात् पुराधिपतेर्भयम् ॥ ११३ ॥
कल्पैरेवं मण्डपैः सुप्रमाणै-
र्लक्ष्मोपेतैः सद्विधानेन कर्तुः ।
ऋद्धिः सिद्धिः कारकस्यापि लोके
क्षेमं च स्याद् भूमिभर्तुर्जयश्च ॥ ११४ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
सप्तविंशतिमण्डपाध्यायो नाम सप्तषष्टितमः ॥

अथ जगत्यङ्गसमुदायाधिकारो नामाष्टषष्टितमोऽध्यायः ।

त्रिदशागारभूत्यर्थं भूषाहेतोः पुरस्य तु ।
भुक्तये मुक्तये पुंसां सर्वकालं च शान्तये ॥ १ ॥
निवासहेतोर्देवानां चतुर्वर्गस्य(हे ?) सिद्धये ।
मनस्विनां च कीर्त्यायुर्यशस्सम्प्राप्तये नृणाम् ॥ २ ॥
जगतीनामथ ब्रूमो लक्षणं विस्तरादिह ।
प्रासादं लिङ्गमित्याहु(स्त्रिग ?)ल्लयनाद् यतः ॥ ३ ॥
ततस्तदाधारतया जगती पीठिका मता ।
आकारविस्तृतायामानुच्छ्रायं (ते क्रिया ?) ॥ ४ ॥

विना तमङ्गप्रत्यङ्गा कल्पना नापि + क्रमम् ।
विभक्तिं तिलकन्दानां भद्रविस्तारनिर्गमम् ॥ ५ ॥

जलाधार(प्रदोश्च ?) प्रवेशं निर्गमोद्गमम् ।
मानसंख्यां च शालानां संस्थानोन्मानलक्षणम् ॥ ६ ॥

परिक्रमं (तमेवासां ?)संज्ञां च त्रिविधामपि ।
षट्प्रकारत्वमे(वासां ?) सम्भवस्य च कारणः(णम्) ॥ ७ ॥

मूलशालो(ला)परिच्छित्तिं परिक्रमविनिर्गमम् ।
सञ्चयद्वारसोपानमुण्डिकामण्डसम्भवा(न्) ॥ ८ ॥

द्विज्यादिदेवताधिष्ण्याजगतीस्तोरणानि च ।
युक्तानि लक्षणैः सर्वैर्यथावत् सम्प्रचक्ष्महे ॥ ९ ॥

चतुरश्रा समा शस्ता मनोज्ञा सर्वतःप्लवा ।
अंशप्रगूढदिग्भागा प्रासादानुगता शुभा ॥ १० ॥

चतुरश्रायता यद्वा वृत्ता वृत्तायता तथा ।
अष्टाश्रिर्वा विधातव्या सा संशोध्यादितः क्षितिम् ॥ ११ ॥

निरूप्य त्रिदशागारं संस्थानोन्मानलक्षणैः ।
तदाकारवतीं पार्श्वे जगतीं तस्य योजयेत् ॥ १२ ॥

कनीयसी मध्यमा च ज्येष्ठा चेति त्रिधैव सा ।
कनीयः प्रभृतिष्वेताः प्रासादेषु नियोजयेत् ॥ १३ ॥

जगत्यो(भ्रमणीभिः स्फारौकद्वित्रिस्त्रिभिः ?) क्रमात् ।
(नानाशातिशान्तिन्यकनिष्ठाद्या ?) मनोरमाः ॥ १४ ॥

प्रासादस्यासु(नु)रूपेण साङ्गोपाङ्गादिसंख्यया ।
शालास्तासां मताः कर्म प्रोच्यते सामुदायिकम् ॥ १५ ॥

(श्री आ द्वादशकरादूर्ध्वमोर्ध्वा ?) विंशतिहस्ततः ।
शालात्रिभागं तुर्यांशः स्याद्वा द्वात्रिंशतः पुनः ॥ १६ ॥

आसनार्धात्तु पञ्चाशच्छाला प्रासादतो भवेत् ।
बहुदेवकुला या तु प्रासादस्यानुसारतः ॥ १७ ॥

ब्रूमः प्रकाराञ् शालानां यथायोगमिहाधुना ।
कर्णोद्भवा भ्रमोच्छा(त्था) च भद्रजा गर्भसम्भवा ॥ १८ ॥

मध्यजा पार्श्वजा चेति भेदास्तासां भवन्ति षट् ।
(विस्तारायामतोस्यभिः कर्णजा पूर्वमारिणा ?) ॥ १९ ॥

भ्रमजा तत्प्रमाणेन ++ पादेन वेष्टिता ।
भद्रजा कर्णजातीया सार्धायाम्य(मा) प्रकीर्तिता ॥ २० ॥

गर्भजा मध्यजा चेति कर्णजायस(त)सम्मिते ।
पार्श्वजा भ्रमजायासा(मा) स्थानं तासामथोच्यते ॥ २१ ॥

कर्णेषु कर्णजा ख्याता भ्रमजा च परिभ्रमे ।
भद्रेषु भद्रजा ज्ञेया त्रयमध्ये च गर्भजा ॥ २२ ॥

मध्ये व्यवस्थिता या तु पञ्चानां मध्यजा तु सा ।
(पार्श्वसंस्थानश्चतस्रो यास्तासां शान्ताः ?) पार्श्वद्वये स्मृताः ॥२३॥

पार्श्वद्वयं स्युः कर्णानां + स्ता अपि च पार्श्वजाः ।
प्रासादविस्तृतेरर्धं विधातव्या भ्रमन्तिका ॥ २४ ॥

(पदवृद्धतिबाह्यस्याः कन्दा दिक्षु +++ च ।
सुरसद्मानुसारेण कुर्यादष्टौ विचक्षणः ॥ २५ ॥

(आरभ्य भद्रमालत्या यावत् त्रिंशमत्रिकाम् ?) ।
नवाण्डकाया यावत् स्यादेकत्रिंशत्तमे क्रमात् ॥ २६ ॥

शालाकन्दाः स्मृतास्तासां चतुर्वर्गविभाजिताः ।
चतुष्पदा तत्र सास्या स्याद् द्वादशपदो भ्रमः ॥ २७ ॥

क्रमेणानेन कर्तव्यं शालाकन्दनिवेशतः(नम्) ।
तदूर्ध्वं तु भ्रमो नास्ति शालागणविभाजने ॥ २८ ॥

रु(भ)द्राद् भ्रमोऽयं न पुनः कर्णनिर्गमधारिणाम् ।
रुचकस्येव कर्तव्यः कर्णदेशात् परिक्रमः ॥ २९ ॥

शालानुसारतो भद्रे विस्तारैः कन्दकाद् बहिः ।
कर्तव्यो निर्गमस्तत्र बुधैः पदचतुष्टयम् ॥ ३० ॥

उदकान्तरविस्तारो भागेनार्धेन वा क्वचित् ।
प्रजाङ्गस्य विधातव्यं क्षोभणं च पदद्वयम् ॥ ३१ ॥

प्रासादस्य च विस्तारं दत्त्वाग्रे सलिलान्तरम् ।
गण्डौ तत्सूत्रगौ कार्यौ भ्रमाद् द्विपदनिर्गतौ ॥ ३२ ॥

प्रासादानां तु विस्तृत्या स्युरेकद्वित्रिनिघ्नया ।
कर्णाद् विनिस्सृतौ गण्डौ ज्येष्ठमध्यकनीयसा(म्) ॥ ३३ ॥

(भवग्रे सुण्डिकाः ?) कार्याः कर्णशालाविनिर्गमः(ताः) ।
मालासोपानसंयुक्ताः प्रतीहारसमाकुलाः ॥ ३४ ॥

प्रतोली चाग्रतः कार्या सपटो + र्गला दृढा ।
ब्रूमोऽथ जगतीपीठं तत् कुर्यादेकहस्तके ॥ ३५ ॥

प्रासादे विस्तृतेस्तुल्यसमुत्सेधे विचक्षणः ।
द्विहस्तके तु पादोनं त्र्यंशहीनं त्रिहस्तकम् ॥ ३६ ॥

चतुर्हस्ते (तु) कर्तव्ये सार्धहस्तद्वयोच्छ्रितम् ।
चतुरिष्टा त्रया च + + + द्वादशहस्तकम् ॥ ३७ ॥

कनीयोमध्यमज्येष्ठानुदयान् कल्पयेत् क्रमात् ।
अर्धं वा कर्णशालायाः पादोनं वाथ तत्समम् ॥ ३८ ॥

अनेन (च) प्रकारेण ज्येष्ठमध्यमयोरपि ।
प्रासादयोर्जगत्युच्चा कर्णप्रासादमानतः ॥ ३९ ॥

पीठस्य यः समुत्सेधा + + + तं विभाजयेत् ।
भागेन खुरकं कुर्याद् भागेनैकेन वर्त्मना ॥ ४० ॥

कुम्भस्य खुरका(कं)भागं द्विभागं कुम्भकं तथा ।
कलशं भागिकोत्सेधं तथैवान्तरपत्रकम् ॥ ४१ ॥

वरण्डीं भागिकीं कुर्यात् तथा पट्टं च भागिकम् ।
जगत्याः खुरकाद् भागं (प्रचिशोकोद्भकः सुरः ?) ॥ ४२ ॥

पट्टो भागेन सार्धेन प्रतिष्ठाजगतीखुरान् ।
(खुरकारकुम्भकाकिञ्चित्कुम्भका क्षणकस्तथा ?) ॥ ४३ ॥

(कणकादन्तेरपत्र ?) कपोतालीं तथैव च ।
पट्टिकानां प्रवेशांश्च नासिकावर्तनास्तथा ॥ ४४ ॥

निम्नोन्नतप्रवेशांश्च विदधीत मनोहरान् ।
+ धिकाभिर्विचित्राभिः कूटैश्चानेकशेखरैः ॥ ४५ ॥

सुविभक्ता विधातव्याः शालानां कन्दकामू(स्त)ले ।
कर्माण्यतिविचित्राणि स्थानस्थानोचितानि तु ॥ ४६ ॥

कुर्यात् पीठेषु शोभार्थं प्रासादानां विचक्षणः ।
यथा सिंहासनं राज्ञां शोभते मणिदीप्तिभिः ॥ ४७ ॥

तथा प्रासादराजस्य पीठं कर्मभिरुत्तमैः ।
पट्टस्योर्ध्वं विधातव्यमुत्कृष्टं राजसेनकम् ॥ ४८ ॥

पुष्पितैः कमलैर्युक्तं शोभितं भारपुत्रकैः ।
तदर्धं वेदिका देया नानापत्रसमाकुला ॥ ४९ ॥

(रूपं संघटकोपेता ततश्चासमघट्टकः ।
स्तम्भिकाभिरनेकाभिर्धारयेत् तं समन्वितः ?) ॥ ५० ॥

तस्योपरि विधातव्यं (करव्यासनसमुत्तमम् ?) ।
अन्तरं कर्णशालानां तलपादार्धपट्टयोः ॥ ५१ ॥

राजसेनयुतां वेदीं तत् त्रिभागेन कारयेत् ।
वेदिकार्धं त्रिभागं वा तले स्याद् राजसेनकम् ॥ ५२ ॥

कूटारं + त्रिभागेन वेदेरूर्ध्वं मनोहरम् ।
करमात्रसमुत्सेधं कर्तव्यं मत्तवारणम् ॥ ७३ ॥
सुखलीलाशनार्थं तत् सप्रवेशं सनिर्गमम् ।
(गन्द्राग्रे सुकाग्रे ?) च प्रतोल्यग्रे तथैव च ।
तोरणं त्रिविधं ज्ञेयं कनीयोमध्यमोत्तमम् ॥ ७४ ॥
इत्थं जगत्यायतनस्य सम्यक्
प्रासादपीठस्य च सम्प्रदिष्टम् ।
विधानमेतज्जगतीषु (नार्त-
मन्यथाभिदधाः सह लक्षणानाम् ?) ॥ ७५ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
जगत्यङ्गसमुदायाधिकारो नामाष्टषष्टितमोऽध्यायः ॥

अथ जगतीलक्षणं नामैकोनसप्ततितमोऽध्यायः ।

वसुधा वसुधारा (च) वहन्ती च तथापरे(रा) ।
श्रीधरा भद्रिका चैव एकभद्रा द्विभद्रिका ॥ १ ॥
त्रिभद्रिका भद्रमाला वैमानी भ्रमरावली ।
स्वस्तिका हरमाला च कुलशीला महीधरी ॥ २ ॥
मन्दारमालिकानङ्गलेखाथोत्सवमालिका ।
नागारामा मारभव्या तथा च मकरध्वजा ॥ ३ ॥
नन्द्यावर्ता(नं ?) च भूपाला पारिजातकमञ्जरी ।
चूडामणिप्रभा चैव तथा श्रवणमञ्जरी ॥ ४ ॥
विश्वरूपादिकमला तथा त्रैलोक्यसुन्दरी ।
गन्धर्वबालिका चान्या विद्याधरकुमारिका ॥ ५ ॥
सुभद्रा च समाख्याता तथान्या सिंहपञ्जरा ।
(वज्रपकुरवाद्याः ?) गन्धर्वनगरी तथा ॥ ६ ॥

तथामरावती ज्ञेया रत्नधूमा च नामतः ।
त्रिदशेन्द्रसभा चैव तथान्या देवयन्त्रिका ॥ ७ ॥

चत्वारिंशद्द्वि(द्वि)तीयं स्यादेकोना नामसंख्यया ।
(यमलाम्बरधरा नेत्रा दण्डाः खण्डिला सिता ?) ॥ ८ ॥

अथातः कथ्यते तासां प्रविभागो यथा यथा ।
जगतीनां क्रमेणैव शालानां च यथोदितः ॥ ९ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे (षडेते स ?)विभाजिते ।
समं वा चार्धयुक्ते वा गुणेऽथ मुखायताम् ॥ १० ॥

मण्डपेनोज्झिते कुर्याज्जगतीमनुसारतः ।
द्वौ भागौ मध्यदेशे स्यात् प्रासादो भागिको भ्रमः ॥ ११ ॥

(कर्णाद्दशां समुज्य ?) पार्श्वयोरुभयोः पुरः ।
श्रीखण्डिका विधातव्याः प्रासादमं + + मिमाम् ॥ १२ ॥

मत्तवारणसंयुक्ता प्रतोल्यादिविभूषिता ।
प्रथमे(मा) च समाख्याता जगती वसुधाभिधा ॥ १३ ॥

वसुधा वसुधारा स्यात् समायुक्ताग्रशालया ।
निर्गमः पुरतः कार्यः प्रासादस्य प्रमाणतः ॥ १४ ॥

+ विस्तारस्तथा कार्यस्तं चतुर्धा विभाजयेत् ।
भागिका भ्रमणी कार्या शेषशाला द्विभागिका ॥ १५ ॥

सुण्डिका चापि पूर्वोक्तमानेनैवायता भवेत् ।
वसुधा च पुनः कर्णशालाभ्यां राजसिंहिका ॥ १६ ॥

प्रासादार्धेन ते कार्यं(र्यै) कर्णयोरुभयोरपि ।
स्वमानार्धेन च तयोर्भ्रमणीं परिकल्पयेत् ॥ १७ ॥

मूलप्रासादविस्तारा कर्तव्या सुण्डिका पुरा ।
शाला स्याद् वसुधा राजहंसाः पुरो यदा ॥ १८ ॥

श्रीधरी सा तदा तस्याः (सुरोयद्यन्द्र ?) पूर्ववत् ।
यदा तु हंसिकास्थाने शाले स्तोऽपरकर्णयोः ॥ १९ ॥

तद्रूपे तत्प्रमाणे च तदा सा भद्रिका भवेत् ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे षोडशांशविभाजिते ॥ २० ॥

पूर्वोक्तक्रमसम्पन्ने यथाकामं मुखायते ।
मण्डपायामसंयोगाद् यथाभागं विभाजिते ॥ २१ ॥

मध्ये देवालयः कार्यश्चतुर्वर्गपदान्वितः ।
बहिर्द्विपदविस्तारो भ्रमस्तस्य समन्ततः ॥ २२ ॥

कर्णे कर्णे च कर्तव्या द्विपदायामविस्तृता ।
चतुर्दिशं कर्णशाला या (पदि ?)भ्रमणान्विता ॥ २३ ॥

पदद्वितयविस्तारा त्रिपदायामसंयुता ।
पदिका च भ्रमणा कार्या भद्रशालाश्च सुन्दराः ॥ २४ ॥

वार्यन्तराणि परितः कुर्यान्मध्येषु शालयोः ।
पदमेकं प्रविष्टानि तदर्धं विस्तृतानि च ॥ २५ ॥

शालायाः पृष्ठभद्रे स्यादेकभद्रद्विभद्रिका ।
(कपोकृताभ्यां त्रिभद्राणि पृष्ठकुक्षिषु ?) ॥ २६ ॥
शालाभिः स्या(श्रा)थ तिसृभिर्जगती भद्रमालिनी ।
एकभद्रादिचतुष्टयम् ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्विंशतिभाजिते ॥ २७ ॥
षड्वर्गलक्षणोपेतो मध्ये कार्यः सुरालयः ।
देवालय(स्य)परितस्त्रिपदः स्यात् परिभ्रमः ॥ २८ ॥

ततः शालाविभक्तिश्च कर्तव्या प्रोक्तलक्षणा ।
पञ्चभागायता मध्ये(भूचतुविस्तृता ?) पदैः ॥ २९ ॥

भद्रशालाश्च कर्तव्यास्तन्मध्ये भागिकभ्रमः ।
भद्रस्य पार्श्वद्वितये द्वित(प)दायामविस्तृतम् ॥ ३० ॥

शालाद्वयं विधातव्यं द्वादशी शत + भ्रमम् ।
भागमेकं प्रवेशस्तु तयोः (कर्ण ?)द्वयोर्भवेत् ॥ ३१ ॥

तिस्रस्तिस्रो भवत्येवं शालादिक्र(क्षु) ति(सू)ष्वपि ।
षडेवोदकमार्गाश्च कार्या भागार्धनिस्सृताः ॥ ३२ ॥

भागमेकं प्रविष्टाश्च भवेयुर्दिक्त्रयेऽपि ते ।
कर्णौ च पुरतः कार्यौ भागद्वितयसम्मितौ ॥ ३३ ॥

सशुण्डिका विमानोऽयं सुरासुरनरार्चिता(तः) ।
सुण्डिकाग्रे यदेतस्यां शालाप्रासादसंमुखम् ॥ ३४ ॥

संस्तुता किन्नरैः सिद्धैस्तदा स्याद् भ्रमरावलिः ।
वक्त्रशालाविहीना तु पार्श्वशालाद्वयान्विता ॥ ३५ ॥

तद्रूपा तत्प्रमाणा या स्वस्तिकी सा प्रकीर्तिता ।
प्रासादाभिमुखी शाला स्वस्तिक्यामेव चेद् भवेत् ॥ ३६ ॥

तदानीं हंसमालति विख्याता जगती भुवि ।
मुख्य(ख)स्य पार्श्वद्वितये भागं वार्यन्तरं यदा ॥ ३७ ॥

कृत्वा (प्रासादयद्वुग्रे ?) भद्रमानेन निर्गमम् ।
प्रासादसंमितं सूत्रं शालास्तु गलभूषिताः ॥ ३८ ॥

शुण्डिका तदवस्थे च मुखे स्याच्छालया विना ।
कुलशैला तदा ज्ञेया हंसमालागमाश्रया ॥ ३९ ॥

सदा महेश्वरस्येष्टा स्कन्दस्य तु विशेषतः ।
अस्या एव यदा शाला पुरोभद्रे विधीयते ॥ ४० ॥

तदा महीधरी प्रोक्ता महीधरमनःप्रिया ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे साष्टाविंशतिभाजिते ॥ ४१ ॥

चतुःषष्टिपदं मध्ये कुर्याद् देवालयं बुधः ।
चतुष्पदो भ्रमः कार्यो देवागारस्य सर्वतः ॥ ४२ ॥

भ्रमसूत्रस्य कर्णस्था द्विपदायतविस्तृताः ।
शालाश्चतुस्र(तस्रः) कर्तव्या भागिकभ्रमवेष्टिताः ॥ ४३ ॥

तासां पार्श्वेषु सन्त्यज्य भ्रमाद् भागचतुष्टयम् ।
(शालां कं +)प्रकुर्वीत + भागायतविस्तृतम् ॥ ४४ ॥

एकभागिकविस्तारः कर्णः (स्यात्) पार्श्वशालयोः ।
मध्ये भागे जलाधवा स्याद् विहाय त्रिदशं बहिः ॥ ४५ ॥

द्विभागविस्तृतां तां च कुर्याद् भागत्रयायताम् ।
अन्तरेण जलाधवा स्याद् भद्रपार्श्वजला(शा)लयोः ॥ ४६ ॥

स च भागार्धमायामा(त्) प्रविष्टस्तावदेव च ।
कृत्वा तिसृषु दिक्ष्वेवं सुण्डिकाकन्दमध्यतः ॥ ४७ ॥

प्रासादार्धसमायामौ सम्यक् तुण्डौ निवेशयेत् ।
तयोरपि च शाले द्वे भ्रमक्रमविभूषिते ॥ ४८ ॥

कार्ये मन्दारशा(मा)ला स्यादेवं हरमनःप्रिया ।
सुण्डिकायां यदा तस्याः शाला सम्पद्यते तदा ॥ ४९ ॥

अनङ्गलेखा भवति जगती पार्वतीप्रिया ।
यत्रास्मिन्नेव विन्यासे मुखशाले विना कृते ॥ ५० ॥

शुण्डिकागण्ड + + न्यौ शाला सोपानमालिकाः ।
मुखशालान्विता सैव यदा नागाङ्गना तदा ॥ ५१ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे द्वात्रिंशद्भाग(वि ?)भाजिते ।
चतुःषष्टिपदं मध्ये कर्तव्यं सुरमन्दिरम् ॥ ५२ ॥

कार्यस्तस्य भ्रमः सम्यक् समन्ताच्च चतुष्पदः ।
भ्रमन्ति(न्ती) द्विपदायामे शाले(तु) भ्रमसंयुतौ(ते) ॥ ५३ ॥

स्वप्रमाणाद् विधातव्ये मध्यगे भद्रकर्णयोः ।
स्युः षोडशपद्रः(दाः) कन्दास्तेषु शालाश्चतुष्पदाः ॥ ५४ ॥

चतुर्ष्वपि च कर्णेषु प्रविष्टा भ्रमजाः पदम् ।
कर्तव्यं द्विपदायामं भद्रशालायुगं तथा ॥ ५५ ॥

विस्तारात् प्र + पादोनमन्योन्याभिमुखं भवेत् ।
आयता(दू) द्व्यंशविस्तारा पदेनैकेन वेष्टिता ॥ ५६ ॥

भद्रशाला विधातव्या सार्धत्रिपदनिर्गमा ।
सौम्यानिलीवारुणीषु नैर्ऋतीया(म्ययो)रपि ॥ ५७ ॥

शालास्तिस्रः प्रतिदिश(मशालाग्नेय्यायदिना मुरविद्विषः ?) ।
अस्या एव मुखे शाला यदि तन्मकरध्वजा ॥ ५८ ॥

अमराणां कृतानन्दा कृत्वैनां मोक्षमाप्नुयात् ।
मुखशालां परित्यज्य यदैकैकाग्रकर्णयोः ॥ ५९ ॥

शाला प्रदीयते सा स्यान्नन्द्यावर्त(यत्यहर्पतेः ?) ।
विकर्णकन्दधोराग्रे यदास्याः पृष्ठवंशगा ॥ ६० ॥

द्विभागायामविस्तारा शाला भवति शोभना ।
चतुर्ष्वसंस्थिता शाला शालायाः संमुखी भवेत् ॥ ६१ ॥

ताम्रमूला तदा ज्ञेयाः ब्रह्मविष्णुहरि(र)प्रिया ।
यदास्याः पृष्ठवंशस्था (हस्तायाम्योत्तरात्तथा ॥ ६२ ॥

शाले क्रियेते ?) तदा ज्ञेया पारिजातकमञ्जरी ।
(वारणीचतुष्टःस्थिता ?) शालायाः सम्मुखी भवेत् ॥ ६३ ॥

(ताम्रयाम्यासौम्यासु ?) शालाः स्युर्यदि वंशगाः ।
प्रिया स्यात् सर्वदेवानां तदा चूडा(मणिः प्रभोः ?) ॥ ६४ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुरश्रः समन्ततः ।
दशांशः (स्यादुभायान्ता ?) मध्ये प्रासादनायकः ॥ ६५ ॥

+++पुरतश्चैवं पार्श्वयोरुभयोरपि ।
भ्रमास्तस्या विधातव्याः +++पञ्चभिः पदैः ॥ ६६ ॥

कर्णकन्दाश्च कर्तव्या भ्रमसूत्राद् बहिः स्थिताः ।
द्विभागायामविस्ताराश्चतुःशालोपशोभिताः ॥ ६७ ॥

अमुनैव क्रमेण स्युर्भद्रकन्दाः पदाधिकाः ।
मूलप्रासादमालायां मालात्रितयधारिणाम् ॥ ६८ ॥

कर्णे कर्णे तु याः शालास्ता द्व्यंशायामविस्तृताः ।
द्विभागिकजलाधारा(स्तथा) भागपरिभ्रमाः ॥ ६९ ॥

पदप्र(वि)ष्टाम्बुपदा भ्रमपद्धतिसंयुताः ।
तुल्याश्चतुर्षु कर्णेषु तुल्या भद्रत्रयेऽपि च ॥ ७० ॥

भागद्वितयविस्तीर्णा भागत्रितयमायताः ।
(सृग ?) भ्रमाश्च कर्तव्या भ्रमशालादिशान्तयोः ॥ ७१ ॥

शेषं च पूर्ववत् कार्यं शुण्डिकागण्डमण्डनम् ।
स्यात् कर्णमञ्जरीत्येषा त्रिलोक्यानन्ददायिनी ॥ ७२ ॥

कर्णमञ्जरिकाभद्रे विभक्ते दशभिः पदैः ।
द्विभागायामविस्तारां तुर्यां शालां निवेशयेत् ॥ ७३ ॥

उद (क) क्षणपूर्वाणि मुखान्यासां प्रकल्पयेत् ।
परिक्रमस्त्रि(स्तु) सर्वासां भागैकः सर्वतो भवेत् ॥ ७४ ॥

द्वौ भागौ भद्रकर्णाभ्यां संक्षेपो(भ्याभयपार्श्वयो ?) ।
भागिकोभयविस्तारा भद्रेऽन्या कर्णिका भवेत् ॥ ७५ ॥

पदैः षोडशभिर्युक्त(क्ता) विचित्रभ्रमविभ्रमं(मा) ।
भद्रास्या (च) चतुष्की स्यात् पुरतः संवृतान्तरः(रा)) ॥ ७६ ॥

श्रीमण्डपं प्रकुर्वीत प्रभूतस्तम्भमण्डितम् ।
(दितामेतानेन परिक्षिप्तं छाद्यकाले हसंयुत ?) ॥ ७७ ॥

(एश्वास्याद् विश्वरूपे च कस्यायास्तुदपुरस्करा ?)
चतुष्किका(भि)स्तिसृभिर्भवेत् त्रैलोक्यसुन्दरी ॥ ७८ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे भक्ते द्वादशभिः पदैः ।
त्रिभागायामविस्तारा मध्ये शाला चतुर्मुखी ॥ ७९ ॥

सर्वतः सार्धभागाश्च(च) कर्तव्या पदपद्धतिः ।
तस्याः प्रागुदक ++++शालाचतुष्टयम् ॥ ८० ॥

द्विभागायामविस्तारं विधातव्यं सुशोभनम् ।
भागिकालिन्दकेनैतत् स्यात् प्राक्से+न वेष्टितम् ॥ ८१ ॥

कक्ष्यास्थाभिर्द्विभागाभिः कर्णिकाभिरलङ्कृतम् ।
एवै(त)त् कर्णमञ्जर्याः कर्णे++विधीयते ॥ ८२ ॥

जगती स्याच्छिवस्येष्टा तदा गन्धर्वमा(वा)लिका ।
इयवे(मे)वापरे भागे चतुर्थ्या शालयान्वितं(ता) ॥ ८३ ॥

विज्ञेया जगती नाम्ना विद्याधरकुमारिका ।
अपरस्यां चतुर्थी(र्थीं) तु हित्वा शालां (विनीयते ?) ॥ ८४ ॥

ते द्वे + (कुत्रो ?) कुर्वीत सुभद्रां त्रिदशप्रियाम् ।
(चतसृषु भद्रेषु प्रत्येकं पञ्च कर्णिगा ॥ ८५ ॥

शालाः स्युर्यदिश्चन्द्राष्टा ?) तदा स्यात् सिंहपञ्जरा ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्दशविभाजिते ॥ ८६ ॥

त्रिभागायामविस्तीर्णं मध्ये देवकुलं भवेत् ।
भागेनैकेन कर्तव्यो भ्रमो दिक्षु तिसृष्वथ ॥ ८७ ॥

प्रासादायामविस्तीर्णे तस्याग्रे मुखमण्डपः ।
भद्रस्य पार्श्वद्वितये बाह्यतो भद्रविस्तृत(म्) ॥ ८८ ॥

शालायुग्मं विधातव्यं त्रिपदायामविस्तृति ।
भागिकभद्रमा(भ्रम)णोपेतं (यदिकाच पयास्वित ?) ॥ ८९ ॥

द्विभागायामविस्तारे भागिकभ्रमणान्विते ।
शाले द्वे पुरतः कार्ये साम्मुख्याच्च परस्परम् ॥ ९० ॥

(पञ्चस्वलं ?) भवेदेवं पृष्ठभद्रं यदा शुभम् ।
याम्योत्तरे चतुःशाले (भद्रद्वयपञ्चकञ्जरा ?) ॥ ९१ ॥

पृष्ठभद्रं यदैतस्या+++न्मध्यशालया ।
(कक्षाभद्रे तथा स्यायुते ?) गन्धर्वनगरी तदा ॥ ९२ ॥

पञ्च त्रीण्येव भद्राणि पञ्चशालान्वितानि च ।
(शिशुतत् ?) षट्त्रिंशत्तमा ज्ञेया सा जगत्यमरावती ॥ ९३ ॥

शुण्डिकाग्रे यदैतस्याः शाला सम्पद्यते क्वचित् ।
तदा स्याद् दन्तचूडेति जगती जगतः प्रिया ॥ ९४ ॥

(इयनि ?) शुण्डिकाशाला गण्डशालाद्वयान्विताः ।
त्रिदशेन्द्रसभा ज्ञेया ससुण्डी देवयन्त्रिका ॥ ९५ ॥

(इति चतुरस्राणां कीर्त्यतेषायताः कासानकामा ?) ।
सप्तभागायते क्षेत्रे भागपञ्चकविस्तृते ॥ ९६ ॥

द्विभागायतविस्तारे स्तः शाले वामदक्षिणे ।
चतुष्किकैकभागेन तयोरेवाग्रतो भवेत् ॥ ९७ ॥

भ्रमश्च भागिको मध्ये समन्ताच्च विधीयते ।
प्रतोल्या भूषिता खण्डशुण्डिकाभिरलङ्कृता ॥ ९८ ॥

मत्तवारणशोभाढ्या (यमालेखा ?) प्रकीर्तिता ।
यदा स्यात् पृष्ठतः कन्दो भागत्रितयविस्तृतः ॥ ९९ ॥

भागत्रितयनिष्क्रामश्चतुर्धा भाजितः पुनः ।
द्विभागायामविस्तारा शाला भागद्वयं भ्रमः ॥ १०० ॥

तदा पयोधरा नेत्रा शालाभ्यामग्रपृष्ठयोः ।
(नेत्राद्याश्चेत्यरशालास्यातां तु काया ॥ १०१ ॥

पौरस्त्ययोरुभयोः साम्नमूत्कन्दो भागनिर्गतः ?) ।
भागमन्तः प्रविष्टश्च विभाज्यः सोऽपि पूर्ववत् ॥ १०२ ॥

(शालयोः स्यांतमोमानभ्रमयोरपि पूर्ववत् ।
पार्श्वयोर्भ्रामण्यं चागौ द्वे च चेन्मूलशालायाः ॥ १०३ ॥

शेषं तु पूर्ववत् सर्वदोर्दण्डा प्रासादाः प्रकीर्तिताः ?) ।
दोर्दण्डयो(ण्डाया)स्तु पार्श्वेऽपि शालासुश्लिष्टकर्णयोः ॥ १०४ ॥

राक्षसानिलयोः शाले कुर्यादाखण्डला भवेत् ।
अखण्डालायास्तु यदा पश्चाच्छाला विधीयते ॥ १०५ ॥

(पयो यं सरयोनि इव वच्छिदेति ?) जगती भवेत् ।
(शिवायं वारुणी यद्वा शालात्रयविभूषिता ॥ १०६ ॥

शुण्डिकारालय मचेन्माहेन्द्री वंपका तदा ।
कोकैणेषु यमेलायासाद्यदा शालाचतुष्टय ॥ १०७ ॥

भद्रत्रयोऽपि तिस्रस्ताः पूर्वभद्रममालकम् ।
ये कर्ण व + कन्दाः स्युः सार्धद्व्यंशविनिर्गतः ?) ॥ १०८ ॥

चतुर्भिस्तेषु भक्तेषु शाला भागद्वयं भवेत् ।
भागं भागं भ्रमण्यः स्युः कर्णशाला इमा बहिः ॥ १०९ ॥

(त्रिनिष्क्रान्ता सुविस्तीर्णा भद्रकन्दास्थिते बहिः ।
चतुर्भिश्चेषुतैः शाला स्युरार्धो भ्रमस्तथा ॥ ११० ॥

पदार्धसंमितः कुष्टौ जलमार्गो विधीयते ।
पृष्ठसाधोसिकास्तस्या द्वै कुलामोदिकाष्टमा ॥ १११ ॥

भागार्धयलमाला +++ द्वितयशालिना ।
पृष्ठभद्रेण जगतीतिलकाले केचिस्तुता ?) ॥ ११२ ॥

एतस्यां शुण्डिकायां स्याच्छाला चेन्मुखभूषणम् ।
असौ + पल्लवा नाव(म) जगती जायते तदा ॥ ११३ ॥

तिलका गण्डकण्डेषु शाला(ले) द्वे भ(व)तो यदा ।
(तेदा सिद्धार्थसंमुखां ?) तदा विद्याधरी भवेत् ॥ ११४ ॥

त्रिविस्तृतं द्विनिष्कान्तं पृष्ठशालातलं यदि ।
विद्याधर्याः पृष्ठभद्रे तदा यक्षं विनिर्दिशेत् ॥ ११५ ॥

षड्भागविस्तृते क्षेत्रे दशभागकृतायते ।
द्विभागायामविस्तारं कुर्याच्छालात्रयं बुधः ॥ ११६ ॥

तदग्रे तत्समं कुर्यान्मण्ड(पा अधिवाधिकात् ?) ।
यथाकामं प्रकुर्वीत कर्मशोभाविभूतये ॥ ११७ ॥

++ भागं भ्रमं कुर्यात् तासां पार्श्वचतुष्टये ।
(विशेषकरणायंच शालानां मध्यमैरपि ?) ॥ ११८ ॥

मत्तवारणसंयुक्ताः सुण्डिकागण्डमण्डिताः ।
इयं त्रिकूटा जगती ख्याता (तूपुषपूर्या ?) ॥ ११९ ॥

त्रिकूटा पूर्ववंशस्था त्रिभागायामविस्तृता ।
(विदध्यात् सवमां शालां प्राग्वत् स्याच्चित्रकूटिका ?) ॥ १२० ॥

यथा पृष्ठे तथाग्रेऽपि यदि शाला विधीयते ।
तदा सरनिकूटीति विज्ञेया जगती बुधैः ॥ १२१ ॥

(युक्ता प्राणास्य लाभ्यामग्रशालाविवर्जिता) ।
उपमेवाजोत्तमा ?) सा जगती विश्रुता भुवि ॥ १२२ ॥

नैर्ऋतानलवाय्वीशकर्णप्रासादकैर्युता ।
(त्रिकूटैर्भवेन्नन्दै विभक्तषडला यथा ॥ १२३ ॥

चित्रकूटा क्रमानर्या द्विभजनं पूर्विविकूटवद् विचक्षणः ।
त्रिकूटायामतो रूपे सिद्धिद्वयायामविस्तृतम् ?) ॥ १२४ ॥

कर्णे कर्णे कृतं कन्दं चतुर्धा प्रविभाजयेत् ।
भागद्वयेन शाला स्याद् भागेन भ्रमणं तथा ॥ १२५ ॥

(मूलतार्धविस्तारं भवतचेह मानतः ।
याम्योत्तरे चतुर्भागविस्तार भागं निर्गताम् ॥ १२६ ॥

+++++++ भद्रं भागिकद्वयान्वितम् ?) ।
शेषं तु भ्रमणं तत्र मध्यपार्श्वेषु कारयेत् ॥ १२७ ॥

एवमग्रेऽपि शाले द्वे द्वारस्योभयपार्श्वयोः ।
कर्तव्ये भागनिष्क्रान्ते भागिकायामविस्तृती ॥ १२८ ॥

पृष्ठभद्रं च कर्तव्यं सार्धांशद्वयविस्तृतम् ।
द्विभागनिर्गमं युक्तं शालया सार्धभागया ॥ १२९ ॥

याम्योत्तरेण चास्यैव कार्यं शालाद्वयं ततः ।
(प्रमाणे पसन्नकार्ये भागे प्रवेशनम् ?) ॥ १३० ॥

शेषो भ्रमः स्याच्छालानां सप्तानां मध्यगस्ततः ।
स्याच्छैवी (श्रयणी ?) त्वेषा सर्वामरगणप्रिया ॥ १३१ ॥

अस्या एव मुखे शाला यदा सञ्जायते तदा ।
त्रिविक्रमेति विख्याता जगती जायते शुभा ॥ १३२ ॥

यदा सार्धविनिष्क्रान्ते सार्धांशद्वयविस्तृते ।
पार्श्वभद्रद्वये शाले भवेतां भागविस्तृते ॥ १३३ ॥

++++++ सार्धभागिकं(क)भ्रमणान्विते ।
(लिप्यते चापि मा शाला ?) क्रमायाता तदा भवेत् ॥ १३४ ॥

शालायाः शुण्डिकाग्रे तु त्रिपथा सैव जायते ।
(चतुर्यातो प्रोक्ता ?) कथ्यन्ते वृत्तजातयः ॥ १३५ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे चतुर्भागविभाजिते ।
मध्ये देवगृहं वृत्तं सार्धांशायामविस्तृति ॥ १३६ ॥

भ्रमयेज्जगतीवृत्तं (समगां ?) भागिकं ततः ।
पूर्वोक्तविधिना कार्यं पार्श्वतो मत्तवारणम् ॥ १३७ ॥

गोपुरद्वारशोभाढ्या जगती वलया भवेत् ।
वलयापृष्ठतः कन्दं मूलशालासमायतम् ॥ १३८ ॥

पूर्वोक्तविधिना भक्तां शालां कुर्यात् तदर्धतः ।
कलशेयं समाख्याता जगती कलशाकृतिः ॥ १३९ ॥

कर्णस्थं द्विपदायामं कर्णशालाचतुष्टयम् ।
चतुरश्रं भवेद् यत्र (शालाम्यें + ?)भिधीयते ॥ १४० ॥

सप्तभागायते क्षेत्रे चतुरश्रे समन्ततः ।
भागांस्त्रीन् वर्जयेदग्रे चतुरः(पृव्यन्तरश्चतान् ?) ॥ १४१ ॥

सार्धांस्त्रीन् पार्श्वयोर्भागांस्त्यक्त्वा (गर्भततोऽयेत् ?) ।
द्विभागायामविस्तारं वृत्तं स्याद् देवमन्दिरम् ॥ १४२ ॥

भागमेकं भ्रमस्तस्य विधातव्यः समन्ततः ।
भ्रमण्याः पृष्ठतः कन्दो भागायामविभूषितः ॥ १४३ ॥

तस्यार्धेन भवेच्छाला तदर्धेन परिक्रमः ।
गर्भाद् भागद्वयस्यान्त ईशानानलयोर्दिशोः ॥ १४४ ॥

द्विभागौ भवतः कन्दावर्धभागप्रवेशितौ ।
पृष्ठशालोर्ध्वगे तिर्यक्सूत्रे(ण ?) दत्ते भ्रमान्तिके ॥ १४५ ॥

कर्णिकाद्वितयं कार्यं राक्षसानिलयोर्दिशोः ।
(व्यय ?)शालां च कुर्वीत पृष्ठशालासमां ततः ॥ १४६ ॥

प्राक् (च ?) पश्चात् कन्दगर्भस्था(स्थ)सूत्रद्वितययोगतः ।
कुर्वीत कर्णिका(कां) तीक्ष्णा(क्ष्णां)पार्श्वयोरुभयोरपि ॥ १४७ ॥

(शेषा भ ?) पूर्ववत् सर्वा शुण्डिकादिक्रिया भवेत् ।
(यदागभी ?) करवीरेयमीशादित्रिदशप्रिया ॥ १४८ ॥

एतस्या एव पृष्ठस्था यदा सन्त्यष(ष्ट) कर्णिको (काः) ।
वामशाले विधीयेते नलिनीति तदा भवेत् ॥ १४९ ॥

(दत्तंशस्य सालिख्यात् तद्यौ दृशभिः पदैः ?) ।
सूत्राणि पातयेत् तस्य ततो दिक्षु विदिक्षु च ॥ १५० ॥

प्रासादभ्रमणस्यान्ते द्विपदायामव(वि)स्तृती(न्) ।
कुर्वीताष्टसु सम्पातेष्वष्टौ कन्दान् समन्ततः ॥ १५१ ॥

(विधाय तां चतुर्भक्तां कुर्याद् ग्रामांस्तथा ?) ।
अन्तरेण च कन्दानां कर्तव्यं कर्णिकाष्टकम् ॥ १५२ ॥

देशात् सार्धं यदा सूत्रे यथा सम्पत्स्यते मिथः ।
पार्श्वद्वयात् कर्णिकानां संस्थानं स्यात् तथाविधम् ॥ १५३ ॥

भक्त्वैवं सर्वभद्राणि त्रिपदोऽन्तः सुरालयः ।
पार्श्वभ्रमो व्यर्धपादो दशधा भाजिते भवेत् ॥ १५४ ॥

कन्दाश्च द्विपदाः कार्या बहिर्दिक्षु विदिक्षु च ।
अन्योन्याभिमुखास्तेषु शालाः कार्या यथोदिताः ॥ १५५ ॥

(शक्तियस्ता समीक्षते ?) विष्णोरप्रतिमौजसः ।
कार्येयं तस्य (तान्येस्युः ?) (पुण्डरीकविनामतः ?) ॥ १५६ ॥

एतस्याः कर्णिकास्थाने यदा वृत्तं प्रकल्प्यते ।
तदानीमातपत्रं स्यात् कर्तव्या ब्रह्मणश्च सा ॥ १५७ ॥

कृत्वा वृत्तायतं क्षेत्रं विभजेद् दशभिः पदैः ।
तस्य मध्ये विधातव्यं देवागारं पदैस्त्रिभिः ॥ १५८ ॥

तस्य पार्श्वेषु कर्तव्यो भ्रमः सार्ध(द्वि)भागिकः ।
द्विभागं बाह्यवृत्तं स्यात् तत्र कुर्यादिमां क्रियाम् ॥ १५९ ॥

भागैर्द्वादशभिस्तच्च तुल्यमानैर्विभाजयेत् ।
एकैकं च पुनर्भागं चतुर्धा तेषु भाजयेत् ॥ १६० ॥

द्विभागायामविस्तारा शाला मध्ये विधीयते ।
भागिकश्चतुरश्रश्च दिक्षा लानू(त्रि)तये भ्रमः ॥ १६१ ॥

वामदक्षिणतः शाले (तां ?) ये भवनः शुभे ।
ते वृत्ते संविधातव्ये संमुखे च परस्परम् ॥ १६२ ॥

(शाला तु खुभागंस्याच्छालार्धभागार्धविस्तृतः ?) ।
कल्प्यस्तेनैव मानेन (सचावा ?) भ्रमणं भवेत् ॥ १६३ ॥

जगत्येषां समाख्याता चक्रवालेति नामतः ।
दिवाकराय कर्तव्या सग्रहायाथवेन्दवे ॥ १६४ ॥

(समक्षवायभद्रायामात्रिषुक्तायं वा पुन ?) ।
चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशभागविभाजिते ॥ १६५ ॥

गर्भात् कोणगसूत्रेण सर्वतो वृत्तमालिखेत् ।
बहिस्त्रिपदविस्तारं कन्दं कुर्याच्चतुष्पदम् ॥ १६६ ॥

शालायां(लां) च द्विपदायामां विस्तारात् सार्धभागिकाम् ।
शेषं तु भद्रशालायाः समन्ताद् भ्रमणं भवेत् ॥ १६७ ॥

भद्रस्योभयतो वृत्ते द्विभागायतविस्तृते ।
शाले च वृत्तयोरन्तर्भागिकायामविस्तृती ॥ १६८ ॥

याम्यसौम्यापरास्वेवं दिक्षु भद्रत्रयं भवेत् ।
सार्धमायामविस्तारास्त(त्त)दर्धभ्रमणान्विताः ॥ १६९ ॥

शाला विदिक्षु कर्तव्याः शोभनाश्चतसृष्वपि ।
भद्रमध्ये स्थितां शालां हित्वा प्राच्या(तु सा) भवेत् ॥ १७० ॥

सार्धमायामविस्तारास्त(त्त)दर्धभ्रमणान्विता ।
सनक्षत्राय सोमाय कर्तव्या पुष्टिहेतवे ॥ १७१ ॥

चतुरश्रीकृते क्षेत्रे दशभागविभाजिते ।
पञ्चभागायतां मध्ये शालां वृत्तां प्रकल्पयेत् ॥ १७२ ॥

सार्धभागद्वय(स्त ?)मिता देवागारस्य बाह्यतः ।
(अमण संविधातव्य ?) कर्णशालाश्च कर्णगाः ॥ १७३ ॥

कर्णमानं बहिर्वृत्तं भ्रमयित्वासारन्द(समन्त)तः ।
भद्रोपभद्रकर्णेषु वृत्ताः शालाः प्रकल्पयेत् ॥ १७४ ॥

पदद्वयसमायामा पदत्रितयविस्तृता ।
भागिका(क)भ्रमणोपेता शालाः कुर्वीत भद्रजाः ॥ १७५ ॥

द्वे भद्रात् पार्श्वयोः शाले द्वे च प्रतिरथाश्रये ।
भागिकायामविस्तारा(रे) कुर्यादर्धपरिभ्रमे ॥ १७६ ॥

वौ(वा)हल्यायामतः सार्धभागा शालार्धकर्णगा ।
तासां तदर्धमानेन विधातव्यः परिक्रमः ॥ १७७ ॥

प्रविष्टौ तु पदार्धेन भद्रान् प्रतिरथावुभौ ।
इत्येषा जगती प्रोक्ता मानतश्चन्द्रमण्डला ॥ १७८ ॥

अथ वृत्ता ++ ब्रूमो जगतीः षड् यथाक्रमम् ।
पञ्चभागायताः क्षेत्रा विस्तरेण चतुष्पदाः ॥ १७९ ॥

विदध्यादायतं वृत्तं (चमस्यां भवभागिकः ?) ।
मध्ये स्यात्(त्रिपदास्तामा सद्विपदविस्तृताः ?) ॥ १८० ॥

मत्तवारणसंयुक्ता य(प्र)तोल्यालङ्कृता शुभा ।
सोपानशुण्डिकाप्रान्तं ++ गण्डितमण्डिता ॥ १८१ ॥

उक्तेयं मातुलिङ्गीति जगत्यमरवल्लभा ।
अस्या एव यदा पृष्ठे द्विभागायामविस्तृतिः ॥ १८२ ॥

शाला पूर्वक्रमेण स्यात् तदा ज्ञेया घटीति सा ।
तद्रूपे (तद्यतालालं ?) द्वे शाले वामदक्षिणे ॥ १८३ ॥

(यदि पश्चिमशाला च तत्रेस्यायमती जगती तदा ?) ।
घटीकर्णेषु सर्वेषु द्विभागायामविस्तृती (ताः) ॥ १८४ ॥

यदि स्युर्भ्रमसंयुक्ता शाला प्राग्वद विभाजिता ।
(कुरुक्ष्येर्धायंतरिक्षे द्वे च पृष्टे वार्तन्तदूर्य ?) ॥ १८५ ॥

कालिङ्गीयं भवेदेवं (पार्श्वयो अंयुर्लमदात्रेपु ?) ।
पुस्यांसु (एतस्यां तु) यदा शाला शुण्डिकाननसंज्ञि(स्थि)ता ॥

वृत्तायतविनिर्माणा जगती स्याष्ट(त्) ++++ ।

एता वृत्तायताः ।

ब्रूमोऽथाष्टाश्रिसंस्थान(ना) जगतीः शुभलक्षणाः ॥ १८७ ॥

चतुरश्रीकृतं क्षेत्रं सपादैर्दशभिर्भजेत् ।
परित्यजेत् ततः सूत्रं कर्णे कर्णे पदत्रयम् ॥ १८८ ॥

सपादांश्चतुरो भागान् मध्यभागेऽवशेषयेत् ।
संसिध्यते(ति) च साष्टाश्रि तस्यार्धे स्यात् सुरालयः ॥ १८९ ॥

अष्टाश्रिमध्यभागस्थः + शेषं भ्रमणं भवेत् ।
प्रासादश्च (च)तुर्द्वारश्च(च ?)तुर्भिर्मण्डपैर्युताः(तः) ॥ १९० ॥

(प्रासादसाकसूत्र ?) मुखलिङ्गं निवेशयेत् ।
मूलकन्दार्धतः (कन्दा क्रमादिक्षु च ?) ॥ १९१ ॥

तुल्यप्रमाणकानष्टौ चतुर्भागविभाजिता(तान्) ।
भ्रमशालाश्च पूर्वोक्तक्रमेण परिकल्पयेत् ॥ १९२ ॥

सोपानशुण्डिकागण्डस्ता(गो)पुराद्यैरलङ्कृताः ।
(करव्यासामेरुपेता वा सर्वायमुदाहृता ?) ॥ १९३ ॥
कृत्वा पूर्ववदष्टाश्रि क्षेत्रं भद्रं वि(द्वि)धा भजेत् ।
कुर्याद् भागार्धकं भद्रे पक्षयोश्च विनिर्गतम् ॥ १९४ ॥
तद्विस्तारं भजेत् षड्भिर्निर्गमस्तैस्त्रिभिः पदैः ।
परिक्रमो भवेत् ++ पार्श्वयोः पृष्ठ(तोऽ)ग्रतः ॥ १९५ ॥
शेषं (शाला)युगं कार्यं भागद्वितयमायतम् ।
सार्धभागिकविस्तारं (संघचेस्यरस्यं च ?) ॥ १९६ ॥
अनेनैव प्रकारेण भद्रे भद्रे भवेद् गतिः ।
कर्णभद्रं विधातव्यं त्रिपदायामविस्तृति ॥ १९७ ॥
चतुर्धा भाजिते तस्मिन् भागेन भ्रमणं भवेत् ।
शेषं तु शाला विज्ञेया द्विपदायामविस्तृता ॥ १९८ ॥
विदिग(न्ते)षु सर्वेषु न्यासोऽयमतिसुन्दरः ।
मूलशाला तु कन्दार्धं (भ्रमश्चाधीभ्रमं ततः ?) ॥ १९९ ॥
मातृकेयं समाख्याता (जगतुपसरचन्दितकिन्नरोशप्रदिति ?) ।
भद्रं ++ पदेभ्यः स्याद् भद्र(भाग)त्रितयनिर्गतम् ॥ २०० ॥
चतुर्भागिकविस्तारं त्रिपदायामकन्दकम् ।
तदा स्याच्छेखरा नाम भद्रत्रितयभूषिता ॥ २०१ ॥
नित्यप्रमुदितानेकदेववृत्तद(न्द)कृतास्पदा ।
प्रागष्टय(ष्टा)श्रीकृते क्षेत्रे चतुर्भागविभाजिते ॥ २०२ ॥
द्विभागायामविस्तारे प्रासादे दशमे भ्रमे ।
अश्रिभिः समविस्तारा(दासष्टौ ++?) प्रकल्पयेत् ॥ २०३ ॥
सदा भागप्रविस्तारं(रान्) तांश्च कुर्यात् पृथक् पृथक् ।
निर्गमेण चतुर्भागो(गान्) भागिक भ्रमणान्वितान् ॥ २०४ ॥

द्विभागायामविस्तारं मध्ये शालाद्वयं भवेत् ।
पद्मगर्भेयमित्युक्ता प्रजापतिमनःप्रिया ॥ २०५ ॥

भवेता(दा)र्यादिदेवीनां सदा चित्र(त्त)प्रसादिनी ।
विधाय(क्षेत्रमष्टाश्रुतवदर्धायामविस्तृतौ ?) ॥ २०६ ॥

मध्ये देवगृहं कार्यं तदर्धेन भ्रमो बहिः ।
भद्रं भवेद् द्वादशभिस्तैश्चतुर्भिर्विनिर्गमः ॥ २०७ ॥

तस्य(स्यात्य ?) भद्राणां निर्गमोऽपि चतुष्पदः ।
विस्तारः षट्पदस्तेषां चतुर्भिस्तं विभाजयेत् ॥ २०८ ॥

भागार्धेन (च) शाला स्याद् भागत्रितय(स ?)मायात्(यता) ।
भ्रमश्च स्या + (त्तु)कर्तव्यो भागं तत्पार्श्वयोः (रुद्राया ?) ॥२०९॥

द्विभागायामविस्तारा(रे) शाले स्यातां पदभ्रमे ।
इयमंशुमती प्रोक्ता जगती शुभलक्षणा ॥ २१० ॥

विधाय क्षेत्रमष्टाश्रि तदर्धायामविस्तृति ।
मध्ये देवगृहं कार्यं तदर्धेन भ्रमो बहिः ॥ २११ ॥

प्रासादसमविस्तारं भद्रं कृत्वा ततो भजेत् ।
चतुर्दशभिरस्य (स्यान्निर्तियमो ?) दशभिश्च तैः ॥ २१२ ॥

मौलिकभ्रमणस्यान्ते त्रिपदायतविस्तृता ।
शालातिशोभना कार्या सार्धभागभ्रमान्विता ॥ २१३ ॥

द्विपदायामविस्तारे भागिकभ्रमणान्विते ।
कर्तव्ये पार्श्वयोस्तस्याः शाले द्वे चारुदर्शने ॥ २१४ ॥

प्रतिभद्रं विधातव्यं भागपञ्चकविस्तृतम् ।
भागत्रयं प्रविष्टं च तत्र शाला त्रिभागिकी ॥ २१५ ॥

भागद्वितयविस्तारा भागिकभ्रमणान्विता ।
पार्श्वयोः प्रतिभद्रस्य कर्णिके भागनिर्गमे ॥ २१६ ॥

सार्धभागायते स्यातां कर्णाः शालायुगान्विताः ।
पूर्ववच्छुण्डिकाद्यं च कमलेयमुदाहृता ॥ २१७ ॥
चतुर्दशविभक्तासु सप्तस्वस्तिषु कल्पयेत् ।
निर्गमायामतुल्यासु शालाः पञ्च पृथक् पृथक् ॥ २१८ ॥
अग्रभद्रे तु कर्तव्यं शालात्रितयमुत्तमम् ।
इति विज्ञेय(ज्ञैः) समाख्याता शाला वज्रधरप्रिया ॥ २१९ ॥
इत्थं जगत्यश्चतुरश्रसंस्थाः
(स्पदायतां ?) वर्तुलसन्निवेशाः ।
(वृत्तायता थस्तियुताश्चयः सम्यग् ?)
जङ्घाः सदा शिल्पिभिरप्रमत्तैः ॥ २२० ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
जगतीलक्षणाध्यायो नामैकोनसप्ततितमः ॥

अथ लिङ्गपीठप्रतिमालक्षणं नाम सप्ततितमोऽध्यायः ।

अथ प्रमाणं लिङ्गानां लक्षणं चाभिधीयते ।
(लोहं हस्तत्रिभागेन कनीयसम् ?) ॥ १ ॥
(व्यंशवृद्धानावेवं स्युराहस्तात्रतवाविधे ?) ।
(ह्रस्वमध्योत्तमाख्यानि त्रीणि त्रीण्यकल्पकादिभिः ॥ २ ॥
लिङ्गनामभिः प्रासादस्यानुसारतः ?) ।
अतश्च द्विगुणानि(स्युवारुणाजानि प्रमाणतः ?) ॥ ३ ॥
(त्रिगुणान्यस्माज्जातानि ?) मृत्तिकाप्रभवानि च ।
स्वस्य स्वस्य कनिष्ठस्य पदेन परिवर्तनात् ॥ ४ ॥

कनिष्ठायाने हीनं च कर्तव्यं लक्षणं बुधैः ।
(सप्तमे यदि वा तिर्यग्रज्जलोधसनिभाम् ॥ ५ ॥

स्तम्भद्वातौ दैतकैवलेषा विष्णुवारिता ?) ।
पक्षरेखा विधातव्या लक्षणोद्धरणार्धनी ॥ ६ ॥

पक्षक्षेत्रे कृते षोढा त्यक्तार्धांशकरैर्वृता ।
पुत्रार्थिनां पक्षलेखा हिता (राज्यपिर्थिनानामपि ?) ॥ ७ ॥

अष्टभिर्नवभिर्वास्मिन् भक्ते त्यक्त्वांशकावधः ।
स्यात् पक्षलेखा षड्भिश्च सप्तभिश्चेष्टकामदा ॥ ८ ॥

य[illegible] षोडशभिर्भक्ते विहायाधोंऽशकद्वयम् ।
(पशुरेखासरैर्नन्दैः स्तर्यैः शक्रैश्च शस्यते ?) ॥ ९ ॥

लिङ्गेऽङ्गुलानि यावन्ति यवव्यंशैस्तदुन्मितैः ।
लक्षणाद्धारणा कार्यमन्तरं लक्ष्यरेखयोः ॥ १० ॥

रेखान्तरेषु (मांशस्य नर्थांशे ?) पूर्वकसम्मितम् ।
खातं कुर्वीत रेखायां विस्तारं च विचक्षणः ॥ ११ ॥

कुर्यान्न लक्षणे द्वा(णोद्वा)रं लिङ्गे (लोहेचरत्रजे ?) ।
बाणलिङ्गे चले चापि (तथातोजाहिलक्षणम् ?) ॥ १२ ॥

पूजांशमेकादशधा भक्त्वोर्ध्वं सर्वतः समा(म)म् ।
तिर्यक् तथैकनवतिं भागानां शिरसो भजेत् ॥ १३ ॥

भवेत् सहस्रं लिङ्गानां सैकमित्यसमैः पदैः ।
सहस्रलिङ्गमित्युक्तं (पश्चाङ्कव्यङ्कमेवता ?) ॥ १४ ॥

(अर्था विभागं ववधा लिङ्गे सर्वमे भावयेत् ?) ।
ऊर्ध्वं भागत्रयं त्यक्त्वा भागभागेन कल्पयेत् ॥ १५ ॥

भागेन (शकास्य ?) ग्रीवाः कुर्यात् ततः परम् ।
भागद्वयेन (स्कन्धांशपर्णै युग्मपटानि च ?) ॥ १६ ॥

(पुष्पसंस्थे च ?)माशासु विहिते चतसृष्वपि ।
चतुर्मुखं भवेल्लिङ्गमर्चितं सर्वकामदम् ॥ १७ ॥

त्रिमुखं(खे) तु ललाटा(दी)ना(न्य)ङ्गान्यंशेन साङ्घ्रिणा ।
पृथक् पृथक् विधेयानि शेषांशात् स्कन्धकल्पना ॥ १८ ॥

एकचक्रे तु सार्धेन ललाटादान(दीनि) कल्पयेत् ।
नवभक्ते त्यात्रे(त्यजेद्) द्वौ द्वौ विभागौ पार्श्वयोर्द्वयोः ॥ १९ ॥

विधिरेष चतुर्वक्त्रे (विभक्ते ?) पार्श्वयोर्द्वयोः ।
सार्धं सार्धं त्यजेद् (भूषा ?)मेकवक्त्रे(र्धशस्य च ?) ॥ २० ॥

चन्द्रार्धालङ्कृतं कार्यं कू(ज)टाकूटधरं शिरः ।
शिरसो (वर्तते ?) कार्या पूर्वप्रोक्तेन वर्त्मना ॥ २१ ॥

(एकत्र चातुरो स्यातां विसृते ?) मुखनिर्गमः ।
स्याद्वा विभागै(राकेन्द्रि काराख्यैर्यथाक्रमम् ?) ॥ २२ ॥

मुखलिङ्गं न कर्तव्यं लिङ्गात् सर्वसमाहृते ।
सर्वेषां मुखलिङ्गानां द्विदलं पीठमिष्यते ॥ २३ ॥

(तैज दैर्घ्य ?) जायन्ते त्रयस्त्रिंशत् सहोदितैः ।
लो(लौ)हानि तद्वद् दारूत्थान्यस्म(इम)मृत्प(त्प्र)भवानि च ॥

तेषां (यवनवाल्यायान्यान्तराणि च ततोऽपि षट् ?) ।
चतुराद्याश्चतुर्वृद्धा हस्तैः (सहस्तपद्धतः ?) ॥ २५ ॥

ये प्रासादा निरन्धारा नवलिङ्गानि तेष्विह ।
पञ्च + द्वादशाद्येषु साधारेष्वा शतार्धतः ॥ २६ ॥

एकाद्येकोत्तरैर्हस्तैः शैलजानि प्रचक्षते ।
प्रासादगर्भमानाद् वा पञ्चद(श्चां)शैस्त्रिभिरुत्तमम् ॥ २७ ॥
नवांशैः पञ्चभिर्मध्यं कनीयोऽर्धेन तद् भवेत् ।
प्रभेदैरन्तर(रै)स्तेषां यथायोगं त्रिभिस्त्रिभिः ॥ २८ ॥
षडन्यानि भवन्त्येवं नवलिङ्गानि पूर्ववत् ।
तेभ्योऽप्यवान्तरैर्भेदैः प्राग्वत् सत्रिविधैर्युता ॥ २९ ॥
दिशानया दारुजानि ++यल्लोहजानि च ।
दौप्ये(दैर्घ्ये) षोडशधा भक्ते चतुर्भिः सुरपूजितम् ॥ ३० ॥
लिङ्गं विष्कम्भतो (नाद्यं भूतैः स अंशतैः ?) शुभैः ।
भवेत् सर्वसमं षड्भिराद्याख्यं चतुरश्रकम् ॥ ३१ ॥
कोणे कर्मा(र्णा)र्धसूत्रेण लाञ्छिते शेषलोपमा(ना)त् ।
अष्टाश्रि स्यात् सप्तभक्ते (हानातुणेशयोरन्थ ?) ॥ ३२ ॥
गर्भसीमार्धसूत्रेण वर्तनाद् वृत्तनिर्मित(ता) ।
अधोमध्योर्ध्वभागाः स्युश्चतुरश्रादिकाः क्रमात् ॥ ३३ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशानां दैर्घ्याल्लिङ्गे समोत्तमाः ।
(नमस्तेष्वपि लिङ्गानां थुथुभागतः ?) ॥ ३४ ॥
(पूनाधेवै ?) विधातव्यौ भागौ ब्रह्मशिवाश्रयौ ।
लिङ्गस्य दैर्घ्यजं पीठे विस्तारोऽसौ विधीयते ॥ ३५ ॥
लिङ्गविस्तारतश्चान्यत् पार्श्वपीठे विशिष्यते ।
तत्समो ब्रह्मणो भाग(गा)त् संप्रदायापहृत्य वा ॥ ३६ ॥
रुद्रभागो विधातव्यो ब्रह्मभागे(गो)ऽपि तद्वशात् ।
एवं कृते परिहृतस्वा(स्त्वा)य दोषो भवेदिह ॥ ३७ ॥
कर्तुः (करेष्टेतुश्च ?) स्यात् तस्मिन् परिहृते शुभम् ।
ऊर्ध्वं त्र्यंशस्य दानेन वर्तनाद् बालचन्द्रमाः ॥ ३८ ॥

(कुक्कुटाण्डचंतुर्यस्य त्रपुसम्भवे तु ?) ।
अष्टमांस्या स(शस्य) तुच्छत्रं दानादर्धस्य वर्तनात् ॥ ३९ ॥

कृतेऽष्टांशे चतुर्धास्मिन् भागवृद्धया तदुच्यते ।
पुण्डरीकं विशालाख्यं श्रीवत्सं (शक्रसर्वनम्) ॥ ४० ॥

लिङ्गेषु (लक्षणैर्द्वार ?) कर्तव्यः स च कथ्यते ।
रुद्रभागं त्रिधा भक्त्या(क्त्वा) द्वाभ्यां लक्षणमुद्धरेत् ॥ ४१ ॥

(शिरोर्धायतो लिङ्गे लक्षणापि ?) तदिष्यते ।
यद्वायताननं षष्ठे कर्तव्य(व्यं) नवमांशके ॥ ४२ ॥

+ वायं ++ वाकारपक्षरे(खा)विवर्जितम् ।
पार्श्वरेखात्रिभागेन विस्तृतं चतुरश्रकम् ॥ ४३ ॥

प्राग्वदष्टास्ति(श्रि) वृत्तं च षडश्रिच्छत्रमस्तकम् ।
शत्रुमर्दनसंज्ञेन च्छत्रेण समलङ्कृतम् ॥ ४४ ॥

लिङ्गमिन्द्रार्चितं शस्तमैन्द्रदिग्विजयार्थिना(म् ?) ।
प्रतिष्ठाप्यमिदं शत्रोर्यद्वा स्तम्भनमिच्छता ॥ ४५ ॥

लोकपालैश्चेति कुर्यात् + त्र्यंशार्धार्धलक्षणम् ।
ऐन्द्रे वज्राभमध्येऽस्या(स्य) (प)क्षरेखा विधीयते ॥ ४६ ॥

स्वदैर्घ्यदलरुद्रांशैः पञ्चभिश्चित्रभावना(म् ?) ।
विस्तृतं चतुरश्रं स्यान्मध्ये वृत्ते च पूर्ववत् ॥ ४७ ॥

अश्रिभिः सप्तभिर्युक्तं वृत्तं स्वास्रा(स्त्र)विवर्जितम् ।
(प्राग्विस्तारार्धविस्तारि लक्ष्मस्योत्तमस्तकम् ?) ॥ ४८ ॥

पूद्वये(यद्वै)कादशभिर्भक्ते पक्षयोश्च(छिभि ?)स्त्रिभिः ।
लुप्तैरंशैस्तदेवांशैर्नो(शेनो)च्छ्रितं छत्रमिष्यते ॥ ४९ ॥

इदमर्च्यार्चितं लिङ्गं कृत्वाग्नेर्योजयेद् दिशम् ।
चिकीर्षुणारिसन्तापं प्रतिष्ठाप्यमिदं सदा ॥ ५० ॥

स्वर्धै(दै)र्यार्धनवांशानां पञ्चकेन प्र(वि)स्तृतम् ।
कुर्यात् कुण्डं च(ष्टाष्टं च पार्श्वयुगं ?) त्रिभिस्त्रिभिः ॥ ५१ ॥

नवधा सर्वतः कृत्वा त्रींस्त्रीनुत्सुज्य कोणगान् ।
कुर्वीताप्यस्र(स्त्र)मेवं स्यात् क्रमाद् वृत्तं विनाश्रिभिः ॥ ५२ ॥

मूर्धानं दशभिर्भक्त्वा भागत्रितयला(लो)पने ।
पक्षयोर्विहिते कुर्यादुच्छ्रितिं दशमांशतः ॥ ५३ ॥

लक्षणं पूर्ववत् कार्यं (दण्डाग्रकोर ?)मग्रतः ।
(कथं यान्यादिष्वि ?)++ लिङ्गमेतज्जिगीषुभिः ॥ ५४ ॥

वधार्थं वा विपक्षाणां सर्वैर्वैवस्वतान्वि(र्चि)तम् ।
(आग्नयवत्कविष्णोसाः किन्त्वर्तुस्यदशापिक ॥ ५५ ॥

खराशिर्मस्तकेरुक्ते ?) सार्धभागपरिक्षते ।
पार्श्वयोः (स्यादभिर्लाभ ?) खड्गाग्राभं च शस्यते ॥ ५६ ॥

षड्भा(खड्गा)भिधमिदं लिङ्गं प्रतिष्ठाप्य (तु) निर्ऋतिः ।
(अथापइयन्दिरासत्व ?) तत्त्वज्यो(यो)गं च शाङ्करम् ॥ ५७ ॥

(सार्व सप्तांशकलिंविंष्वास्यारुणान्वितो ?) ।
चतुर्भिर्लक्ष्म चैतस्य पाशाग्राभं (कतासिचत् ?) ॥ ५८ ॥

लिङ्गमेतत् प्रतिष्ठाप्य (वरुणास्वादिगासतम् ?) ।
योनं(गं)तथाप्नवानैशं किन्तै(न्त्वे)तच्छान्तिपुष्टिकृत् ॥ ५९ ॥

(स्वर्धे द्वादशभागांशैः सप्तभिः पुवतेनिले ।
वेष्णासांकं शोकैः भक्ते द्वित्रिलोपने परश्चतम् ?) ॥ ६० ॥

विधेयं पूर्ववद् वृत्तं शरच्छत्रं विनापरम् ।
लक्ष्म ध्वजाग्रवच्चास्य (त्वैतसृषतांपरिः) ॥ ६१ ॥

अथाप (सुदिर्गसेत्वं ?) तथा योगं च शाम्भवम् ।
द्विषदुच्चाटविश्लेष(परौक्षकंपान्विधेश्वाभिः ?) ॥ ६२ ॥

प्रतिष्ठाप्यमिदं लिङ्गं (व्यधीयां + ?) मनीषिभिः ।
(कार्यवारुणः सव्याक्षं किन्त्वाचोसे गुरुदशाम् ?) ॥ ६३ ॥

(पत्तांशेमूर्द्धि ?) पार्श्वस्थ + पादांशपरिच्युतेः ।
छत्रं स्यात्(परिच्युतेः ?) लक्ष्म चैतस्य गदाग्रसदृशं भवेत् ॥ ६४ ॥

एतन्नेश्वरः कृत्वा (स्वदिर्गासत्वसाद्म ?)वान् ।
योगं च शिवधामाप्त्यै विभूत्यं(तिं) प्राप्तवानतः ॥ ६५ ॥

(स्वद्वे ?) रुद्रांशकैः षड्भिर्विस्तृतं चतुरश्रकम् ।
(भवभक्ते त्रयं ?) त्यागाद् भवत्यथा(ष्टा)श्रि पार्श्वयोः ॥ ६६ ॥

वृत्तं तु पूर्ववत् कार्यं कुक्कुटाण्डनिभं शिरः ।
(त्र्यंशवसयैर्नवभिः ?) कुक्कुटाण्डमिदं भवेत् ॥ ६७ ॥

(भूषनवभिः पार्श्वयोस्त्रिस्त्रिशातनाः कुक्कुटाण्डकम् ?) ।
अश्रित्रयं च कर्तव्यं पूजाभागसमाश्रयम् ॥ ६८ ॥

शूद्रा(ला)ग्रप्रतिमं लक्ष्म लिङ्गे कर्तव्यमैश्वरे ।
स्यादिदं योगसाम्राज्यज्ञानसम्प्राप्तिकारकम् ॥ ६९ ॥

ब्राह्मे स्याद् रौद्रवत् सर्वे(र्वं) पद्मकुड्मलवच्छिरः ।
लक्ष्मास्मा(स्मि)न् कमलाकारं लिङ्गं(ङ्गे) कमलजन्मनि(नः) ॥

लिङ्गमेतत् प्रतिष्ठाप्य प्राजापत्यं प्रजापतिः ।
लेभे पदमतः (स्थासिदं व्येषूपदेस्यतिः ?) ॥ ७१ ॥

वैष्णवे रौ(द्र)वत् सर्वं शिरोऽस्मिन् कुन्तु(न्त)सन्निभम् ।
भक्त्या(क्त्वा) भवजतुल्यं वा कर्तव्यं लक्ष्म वैष्णवे ॥ ७२ ॥

पुण्यक्षेत्रोद्भवमिदं द्विजादीनां (सिताद्यया ?) ।
संग्राह्येच्छलाद्रव्यं (गुक्तयोषितयान्विराम् ?) ॥ ७३ ॥

इदं पक्वमपक्वं वा (लोहतू ?)भयगर्भितम् ।
अपक्वं(क्वे) वज्रलेपाद्यं कर्तव्यं सिद्धि(सास्नु ?)भिः ॥ ७४ ॥

भूतये लोहजं लिङ्गं सीसकत्रपुवर्जितम् ।
काञ्चन(पर्य ?)शत्रुच्छेद(कार्यर्थि संचितम् ?) ॥ ७५ ॥

(यास्य लिङ्गोक्तलक्षमैतत् त्रापुंसांनागाकुन्मचाद्यादि ?) ।
लोहोद्भवं वा यन्मातृ++गुह्यकसिद्धिकृत् ॥ ७६ ॥

भिक्ष(क्षू)णां चलमेतत् स्यान्मुमूक्ष(मुक्षू)णां च वेश्मशु ।
श्रेष्ठं समस्त(रान्ताछं ?) वज्रजं(ज्रजं) तदरिच्छिदे ॥ ७७ ॥

पद्मरागं (महाभृत्यौ ?) सौभाग्या(पर ?) मौक्तिकम् ।
पुष्परागम(हा)नीलौ+यातीरसमुद्भवम् ॥ ७८ ॥

यशसे कुलसन्तत्यै तेजसे सूर्यकान्तर(क)म् ।
ना+च्छं स्फाटिकं सर्वकामदं (शूलारस्रो ?) ॥ ७९ ॥

मणिजं +++ शक्र(त्रु)क्षयाय (पुलका ?) तथा ।
सस्यकं सस्यनिष्पत्त्यै (भोजगं ?) दिव्यसिद्धिदम् ॥ ८० ॥

श्रेष्ठं (सारक्त+?) लिङ्गमारोग्याहितचेतसाम् ।
वैकृत(न्त)कसहावर्तराकायस्कान्तजं हितम् ॥ ८१ ॥

(क्षुद्र सिस्त्रिषु ?) तन्मन्त्र +++ जातिसंस्कृतम् ।
फलं सम्यग् गुणादूह्यमन्यासु मणिजातिषु ॥ ८२ ॥

वर्णाभिधानसंस्थानविशेषाभ्य + तद्विदा ।
(पृथियां सपीठं वा त ?) स्यान्नोर्ध्वं नवाङ्गुलात् ॥ ८३ ॥

सिद्धये (चरदारान्तावश्वनकाद्वा ?) प्रशस्यते ।
सुसंस्थानं सुदीप्तं चेद(वाक्यं पिनयं ?) दोषकृत् ॥ ८४ ॥

(सूक्ष्मोपकोगुणोपेत ?) बलीयान् सर्वदोषकृत् ।
सान्निध्यकारणं दीप्तिः समस्तमणिय(ज)न्मनाम् ॥ ८५ ॥

मानोन्मानप्रमाणादित्येषु ग्राह्यं नवा बुधैः ।
शैलं हस्तादधः स्थे(श्रे)यः प्रासादेषु च शस्यते ॥ ८६ ॥

ततश्चलमपि प्राहु(र्हीणाश्रयसिस्त्रियो ।
इतश्चेदकृत्ये सुयवांकं पिण्डिकाधियाँङ्कम् ॥ ८७ ॥

अर्था भागद्वये ता ++ भागंपिण्डिकावटे ?) ।
वृत्ता भागास्त्रयोऽप्यस्य प्रतिष्ठा स्याद् गुहासु च ॥ ८८ ॥

क्षेत्रे परिगृहीतेऽसौ देशे देशाधिपक्षयः ।
[निष्पन्नरूपप्रगुप्तं मण्डलां भाव्यसाकया ॥ ८९ ॥

सिद्धरालाप्तधौतेस्मिनभिः सिद्धरसं गतम् ।
यत्रोक्तः गर्भस्तंकास्यात् तत्रालेखात् समा भवेत् ॥ ९० ॥

करखीइजटाकाङ्का हरितालविष्टेधिभिः ।
सर्वेषाभिः प्रविष्टाभिरनालिं ने लेखनीकृतम् ॥ ९१ ॥

प्रदेशो यानित्यां विभ्रान्ति ?] व्यक्तिकृद् भवेत् ।
विषरुद्रजटापथ्या(चब्रू ?)कन्दविभीतकैः ॥ ९२ ॥

सुदर्शनाश्वमाराभ्यामविदुग्धेन संयुतः ।
प्रलेपो यदि वा पार्श्वे (चि)ह्नाभिव्यक्तिहेतवे ॥ ९३ ॥

इदानीमिह पीठानां (स्तथाव ?) कथ्यते ।
मानतो नामतो(र्घाच ?)विशेषेतरसिद्धये ॥ ९४ ॥

(देव्यादि भेदवतीठं तु पदेको गर्भमानतः ।
तत्सिद्धिर्मुखतः प्रोक्त शुनं षंगे मुक्तयो ॥ ९५ ॥

कारादिलिङ्गमानेन यामितंन्यमुखं ततः ?) ।
भुक्तये मुक्तये चैतान्युपदिष्टानि मुख्यतः ॥ ९६ ॥

लिङ्गवद् गर्भमानेन सम्यग्वा (ता)नि कल्पयेत् ।
लिङ्गदैर्घ्यप्रमाणानि (मानेषु वेश्मसा ?) ॥ ९७ ॥

अव्यक्तमुक्तलिङ्गानां समं [विष्पतः ।
कारादिलिङ्गमानेन यामितान्यनुषङ्गतः ॥ ९८ ॥

भुक्तये मुक्तये तेनात्कपदिव्यभानां तददर्घाविस्तृतिः ।
नृपार्कविक्तजायामास्तदर्धोच्छ्रायविस्तृतिः ?] ॥ ९९ ॥

उत्तमादि सहार्घानां सिद्धयै कुर्वीत पीठिकाम् ।
वृत्तं वा चतुरश्रं वा सर्वप्रासादलिङ्गगम् ॥ १०० ॥

वृत्तं व्यक्तेषु न हितं विनाशादि ++++ ।
विधिना पृथिवी ++ पो(पा)वकी पूर्णसंज्ञिता ॥ १०१ ॥

भाभावती त्रपाक्षी च गण्यन्ते ताश्च नामतः ।
इन्द्रादिलोकपालानां कार्या लिङ्गे(व्यचसु ?)क्रमात् ॥ १०२ ॥

ऐशानलिङ्गे रौद्रान्ति ++ या पीठिका भवेत् ।
ते चैतासु त्रयेऽन्यास्तु भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ १०३ ॥

(पपापपावरावापी वज्र ?) चन्द्रकला स्मृता ।
संवर्ता नन्दिकावर्ते(र्ता) चैताः साधारणा मताः ॥ १०४ ॥

अथ लक्षणमेतेषां(तासां) सर्वासामभिधीयते ।
ऐन्द्रलिङ्गा वृत्ता पृथ्वी स्तम्भादौ चतुरश्रिका ॥ १०५ ॥

चतुरश्रस्य यः कर्णस्तच्चतुर्थांशमष्टधा ।
कृत्वांशसप्तकेनास्य (तुर्यात्तर्गत्सकल्पनात् ?) ॥ १०६ ॥

पाश्चात्यभागयोः पार्श्वे बहिः सूत्रस्थितावथे ?) ।
वृत्तद्वयस्य भ्रमणं विदधीत विचक्षणः ॥ १०७ ॥

(चतुरश्रे पुरोगर्भसूत्राष्टस्यासवर्धनात् ।
कृतपत्रभमुद्देशं पार्श्वाभ्यां सूत्रमात्रयेत् ?) ॥ १०८ ॥

लोपनात् त्यक्तभाग(स्या होतासि ?) पीठिका भवेत् ।
आग्नेयलिङ्गं स्याच्छक्र(त्रु)नाशसन्तापदाहकृत् ॥ १०९ ॥

क्षेत्रे + चतुरश्रेऽस्य द्वादशांशं परित्यजेत् ।
(पामदो गर्भनस्तेन ?) वृत्तस्यार्धं समालिखेत् ॥ ११० ॥

इत्यर्धचन्द्राकारोऽयं (सामी ?)भवति पीठिका ।
याम्यलिङ्गस्य नगरा(दिक्षिणास्था ?)रिनाशनी ॥ १११ ॥

चतुरश्रे विभागार्धवर्धनात् पार्श्वयोर्द्वयोः ।
(पुरिस्वी ?) भागवृद्धया च सूत्रद्वयनिपातनात् ॥ ११२ ॥

(रौत्संत्तत्या ?) नैर्ऋती स्त्रीमरणद्वेषरोगकृत् ।
(पूर्वचन्द्रमाकृतिर्णा ?) वारुणी परिमेखला ॥ ११३ ॥

शान्तिके पौष्टिके चष्ट(चाथ) मृत्युनाशेने(च) पीठिका ।
प्रतीच्यो षडंशस्य वृद्धिं कृत्वा + ++ तः ॥ ११४ ॥

(गर्भाव ?) वृत्तलेखेन यत् सम्पातचतुष्टयम् ।
(कर्णाभ्यकर्ण ?) भवेत् तेन वृत्ति (त्त)स्थानद्वयेन च ॥ ११५ ॥

षडश्रं सममा(ले)ख्यं यद्वा वज्रसमाकृति ।
नाभस्वती पीठिका स्यात् (पर्णेनि ?)र्मरुतो दिशि ॥ ११६ ॥

कर्मसूचाटनाद्येषु विनियोज्या जिगीषुभिः ।
याक्षी त्रिमेखला वृत्ता वित्ताप्त्यै धनदार्चिते(ता) ॥ ११७ ॥

(गणाद्विमखलाष्पश्रितः ?) ।
कुर्वीतैकेन खुरकं चतुर्भिर्जाड्यकुम्भकम् ॥ ११८ ॥

(द्वाभ्यामङ्गं तथैकेन प्रवेशोऽत्र जाड्यकुम्भस्य शस्यते ।
अञ्जूयस्य चतुर्भिस्तैः कर्णिकाया द्वये नराः ?) ॥ ११९ ॥

एकेन कण्ठकस्या(श्रा)तो निर्यात्येकेन कर्णिका ।
(विभाजैरं पुजं ?) षड्भिस्ततश्चैकेन मेखलाः ॥ १२० ॥

पद्मेयं पीठिका ख्याता सर्वकामप्रदायिनी ।
क्षेत्रे षोडशधा भक्ते भागेन खुरको भवेत् ॥ १२१ ॥

चतुर्भि(र्जरातां) कुम्भस्त्रिभिरेकेन कर्णिका ।
त्रिभिः कण्ठश्चतुर्भिश्च पूर्ववन्निर्गमो भवेत् ॥ १२२ ॥

इमं(यं) + व्यक्तलिङ्गेषु पीठका स्यात् पयोधरा ।
(एवंविधैव चापीठ स्यात्किंसुच्यक्तो ?) लक्षणे ॥ १२३ ॥

भक्ते द्वादशभिः पीठमानं द्विर्भागिको भवेत् ।
जगतीति(तु) त्रिभिः (कुसे ?) द्वाभ्यामेकेन वेदिका ॥ १२४ ॥

कण्ठो द्वाभ्यामथैकेन वेदिका पुनरुत्तरा ।
एकैकेन तु भागेन ततः स्यात् पीठिकाद्वयम् ॥ १२५ ॥

एवं षडश्रा कर्तव्या वज्राक्षा पीठिका बुधैः ।
(पीठिका क्षेत्रेण निर्भक्तषो ?) भागेन खुरको भवेत् ॥ १२६ ॥

द्वाभ्यां जङ्घाथ भागेन वेदी द्वाभ्यां तु कण्ठय(कः) ।
(उभयाभ्यां निर्गमः सा स्त्रीच्छि ?) चन्द्रकला भवेत् ॥ १२७ ॥

(आपायनायपुच्छौ च पदारेखैव चामृता ?) ।
भवेत् षण्मेखलादर्धादूर्ध्वकण्ठोऽथ भागिकः ॥ १२८ ॥

पट्टिकात्रितयं शेषे क्षेत्र(त्रे) स्यान्निर्गमान्तरम् ।
रुद्रार्चिता पीठिकेयं संवर्तेत्यभिधानतः ॥ १२९ ॥

यां कृत्वा प्रकृतेरूर्ध्वं गताः संवर्तकादयः ।
रुद्रावोथस्तराख्यं ते भेजिरे पदमव्ययम् ॥ १३० ॥

षोढा पीठोदये भक्ते भागं स्यात् पट्टिकात्रयम् ।
एकेन कण्ठो भागेन पट्टिकान्यापि भागिका ॥ १३१ ॥

नन्द्यावर्ताङ्किता सेयं नन्द्यावर्तेति कीर्तिता ।
साधारणीयं सर्वेषां लिङ्गानां सर्वसिद्धिदा ॥ १३२ ॥

(भवाकण्ठसुवासध्यानामियं सिद्धखुरा ।
दोदेरन्योनमिथै ?) भवन्त्यन्याश्च पीठिकाः ॥ १३३ ॥

मास(न)संस्था न कथितास्तासामानन्त्यकारणात् ।
त्र्यंशेन गर्तः स्यादासां षोडशांशेन मेखला ॥ १३४ ॥

खातश्च नेयः स्वभ्रान्तं मेखलामध्यतो ह्यतौ(सौ) ।
(प्राणालार्धासमा ?) दैर्घ्यविस्ताराभ्यामुदङ्मिशि ॥ १३५ ॥

[पञ्चाशद्भिशयंस्ताल सद्वयंमन्तरा ।
सदांसद्भिभयं प्रान्ते खातोऽग्रे द्विगुणामुखान् ॥ १३६ ॥

सार्धाभमेखला कार्याः प्राणालः स्वसूतं भागतः ।
गुणागुणास्त्रयो लिङ्गे तान्यापत्रेव ?] भावयेत् ॥ १३७ ॥

आवर्ताः शोभनाकाराः शुभाः स्यु + +++धः ।
(नतु ?) पीठब्रह्मशिले शस्ते लिङ्गजात्यनुगे सदा ॥ १३८ ॥

भर्ग(गर्भ)कर्णचतुर्थांशमाना स्याद् ब्रह्मणः शिला ।
++ + गस्य कर्णेन यद्वा ब्रह्मशिला भवेत् ॥ १३९ ॥

(यताभिधेक ?) ब्रह्मशिला ब्रह्मांशतो भवेत् ।
तावत्या(ता)भ्यधिका कार्या तस्याः कर्मशिला बुधैः ॥ १४० ॥

स्थापयेत् (पुरुषत्रया ?) शिवा(वं) मध्ये निवेशयेत् ।
ब्रह्माणं दक्षिणेनास्य वामतः पुरुषोत्तमम् ॥ १४१ ॥

अन्यथास्थापनादेषां प्रत्यवायो महान् भवेत् ।
(त्रिभागौना शचा ?) स्यातां कोशान्तश्चक्रिणो भवेत् ॥ १४२ ॥

(त्रिभागोनस्तिवासातां कोशान्तश्चक्रिणो भवेत् ।
त्रिभागोन्नतस्यादान्तः कोकस्यान्तः ?) पद्मजन्मनः ॥ १४३ ॥

ब्रह्मविष्णुमहेशानां + +++ निवेशने ।
प्रमाणमेतेषु (द्विश्च ?) पृथक्स्थानां यदृच्छया ॥ १४४ ॥

उमामहेश्वरौ यत्र तत्रोमा ब्रह्मविष्णुवत् ।
आकाशे प्रतिमा (येष्टा ?) चत्वारिंशच्च पञ्च च ॥ १४५ ॥

हस्तान् कार्या त्रिभागोना मध्या हीना तदर्धतः ।
यात्रार्था प्रतिमा द्वारप्रमाणेन विधीयते ॥ १४६ ॥

भव(तच्च) द्वारं त्रिधा चत्वा(भक्त्वा) पीठं भागेन कल्पयेत् ।
ता(द्वा)भ्यां (तु) प्रतिमा कार्या ज्येष्ठास्या(यां) मानमीदृशम् ॥

मध्यायां नवधा द्वारं कृते(त्वै)कं भागमुत्सृते(जेत्) ।
शेषान् भागान् त्रिधा कृत्वा पीठं भागेन कल्पयेत् ॥ १४८ ॥

अर्चामुभाभ्यां हीनायां विदध्याद् द्वारमष्टधा ।
एव(क)मुत्सृज्य शेषेण +++++++ ॥ १४९ ॥

पीठात्(ठं) त(त्)त्रितयेनार्चामुप(रि ?)विष्टां प्रकल्पयेत् ।
द्वारस्यार्धं त्रिधा कृत्वा द्वाभ्यां पीठं विधीयते ॥ १५० ॥

(चाक्लृप्तिरुक्तवतयद्वा ?) द्वेधा चतुर्धा वा द्वारं कृत्वैकमुत्सृजेत् ।
शेषं भागत्रयं कृत्वा पीठमर्चां च पूर्ववत् ॥ १५१ ॥

द्वारोच्छ्रितेः पञ्चदशभागं (कृ ?) त्यक्त्वा विधीयते ।
भागत्रयं तदेकेन पीठमर्चां तु (तद्)द्वयात् ॥ १५२ ॥

भागान् पञ्च विधीयेत यदि वा भागयुग्मतः ।
पीठं (तत्)त्रितयेनार्चामुपविष्टां प्रकल्पयेत् ॥ १५३ ॥

द्वारस्यार्धं त्रिधा कृत्वा द्वाभ्यां पीठं विधीयते ।
भागेनार्चा(शयानागार्धे ऽर्चा ?) वेश्मानुसारतः ॥ १५४ ॥

भक्ते प्रासादगर्भार्द्धे(र्धे) दशधा पृष्ठभागतः ।
पिशाचरक्षोदनुजाः स्थाप्या गन्धर्वगुह्यकाः ॥ १५५ ॥

(आदित्यचन्द्रिकाविष्णुब्रह्मेशानान्ता ?) पदक्रमात् ।
गर्भे षड्भागभक्ते वा त्यक्त्वैकं (पृथता शत ?) ।
स्थापनं सर्वदेवानां पञ्चमेशो(मेंऽशे) प्रशस्यते । ॥ १५६ ॥

यदङ्गप्रत्यङ्गप्रहरणगतं लक्ष्म विततं
तदर्थानां (चित्रकनावधो वाच्यमक्ष्य ?) ।
सपीठार्था(र्चा)लिङ्गोन्मिति(मपि) विदित्वा वदु(द्यु)मतो
भवेद् भूपालानां कृतिभिरपि पूज्येत सकलैः ॥ १५७ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

लिङ्गपीठप्रतिमालक्षणं नाम सप्ततितमोऽध्यायः ॥

अथ चित्रोद्देशो नामैकसप्ततितमोऽध्यायः ।

अथ(प्रियं विते ?)ऽस्माभिर्विन्यासश्चित्रकर्मणः ।
रा(चि)त्रं हि सर्वशिल्पानां मुखं लोकस्य च प्रियम् ॥ १ ॥

(पदे पदे वा ?) कुड्ये वा यथा(चित्रं सं वचने ?) ।
वर्तयः कृतबन्धाश्च लेखामानं यथा भवेत् ॥ २ ॥

(वर्णगव्यक्तिया ?) यादृग् यादृशो वर्तनाक्रमः ।
मानोन्मानविधिश्चैव नवस्थाने(न)विधिस्तथा ॥ ३ ॥

हस्तानां यश्च विन्यासो (लक्षणनात्रसंशय ?) ।
दिव्यानां मानुषाणां च (दिव्या सा मुखजन्मना ?) ॥ ४ ॥

गणरक्षःकिन्नराणां कुब्जवामन(यस्तेषाम् ?) ।
विकल्पाकृतिमानानि रूपसंस्थानमेव च ॥ ५ ॥

वृक्षगुल्मलतावल्लीवीरुधां पापकर्मणाम् ।
शूराणां दुर्विधानां च धनिनां पृथिवीक्षि(भृ)ताम् ॥ ६ ॥

ब्राह्मणानां (विसासोडजातन ?) क्रूरकर्मणाम् ।
मानिनामथ रङ्गोपजीविनां चेहङ्ग(क)थ्यते ॥ ७ ॥

रूपलक्षणनैपथ्यं सतीनां राजयोषिताम् ।
दासीप्रव्रजितारण्डा(यतिवल्लीषु लक्षणा ॥ ८ ॥

कन्यानामसंकारणां च विध्याना ?)गजवाजिनाम् ।
मकरव्यालसिंहानां तथा यज्ञोपयोगिनाम् ॥ ९ ॥

(विना ?)रात्रिविभागस्य ऋतूनां चापि लक्षणम् ।
(अत्र योज्यं याप्यंभ्र कथं भवति ?) ॥ १० ॥

प्रविभागस्य देवानां रेखाणां चापि लक्षणम् ।
लक्षणं पञ्चभूतानां तेषामारम्भ एव च ॥ ११ ॥

वृकादीनां विहङ्गानां सर्वेषां जलवासिनाम् ।
चित्रन्यासविधानस्य ब्रूमः सम्प्रति लक्षणम् ॥ १२ ॥

(कर्मण कर्मा करमे ?) यस्माच्चित्रकर्मणि वर्तते ।
तस्याङ्गान्यभिधीयन्ते तेन सर्वाणि विस्तरात् ॥ १३ ॥

वर्तिका (प्र)थमं तेषां द्वितीयं भूमिबन्धनम् ।
लेख्यं तृतीयं स्याद् रेखाकर्माणि (वर्ततेमिह लक्षणम् ?) ॥ १४ ॥

पञ्चमं (कर्षकर्मच्च ?) षष्ठं स्याद् वर्तनाक्रमः ।
सप्तमं (लेखनं लेखकरणं द्विचकर्म ?) तथाष्टमम् ॥ १५ ॥

सङ्ग्रहोऽयमिति (चैव कर्मणः ?)
(सूत्रिति तदनुक्रमेणा थः ?) ।
भावयेन्न खलु मोहम(मे)त्यसौ
चित्रकर्मणि कृती च जायते ॥ १६ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

चित्रोद्देशाध्यायो नाम (सप्तमः ?) ॥

अथ भूमिबन्धो नाम द्विसप्ततितमोऽध्यायः ।

इदानीं वर्तिकालक्ष्म भूमिबन्धश्च कथ्यते ।
गुल्मान्तरे शुभे क्षेत्रे पद्मिन्यां सरितस्तटे ॥ १ ॥

पार्वतानां च कक्षेषु वापि(का)काननान्तरे ।
भौमा लवणपिण्डाः स्युर्मूलेषु च महीरुहाम् ॥ २ ॥

क्षेत्रेष्वेतेषु या जाताः स्थिराः श्लक्ष्णा(श्च) पाण्डराः ।
ग्राह्या (मृद्भावसासेष्वा ?) विज्ञेया कर(ङ)शर्करा ॥ ३ ॥

क्षेत्राणामानुपूर्व्येण मृत्तिका कथिता शुभा ।
पेषयेत् कुट्टयित्वा तां ततः कल्कं समाचरेत् ॥ ४ ॥

शालिभक्तस्य दातव्यस्तत्र भागो यथोदितः ।
ग्रीष्मतौ सप्तमं भागं शीतकाले च पञ्चमम् ॥ ५ ॥

षष्ठं शरदि वर्षासु चतुर्थं भागमानयेत् ।
वर्तिकाबन्धनार्था(यादार्थ)मायान्ति तेन ता ॥ ६ ॥

(अग्राया शालिवक्त्राभा यवं यव्यां सुखगृहम् ।
कुर्कुटाराग्रसदृशी ?) कर्मभागविकल्पतः ॥ ७ ॥

शिक्षाकालेऽङ्गुलद्वन्द्वं प्रमाणेन विधीयते ।
कुथरेखासु शस्यन्ते वर्ति(काः)व्यङ्गुलोन्मिताः ॥ ८ ॥

(पटा ?)रेखासु कुर्वीत मानेन चतुरङ्गुलाः ।
इदानीमभिधास्यामो वसुधाबन्धनक्रियाम् ॥ ९ ॥

पक्षिका चैव कूटाश्च +++ पट एव च ।
तस्य तस्य (किभान ?) भूमिबन्धो निगद्यते ॥ १० ॥

पुण्यनक्षत्रवारेषु माङ्गल्यदिवसेषु च ।
(क्षतो वासो भुक्ता) च कर्ता भर्ताथ शिक्षकः ॥ ११ ॥

अनेकवर्णैः कुसुमैर्गन्धैः (न कृपापाः ?) ।
नानाधूपैः सुरभिभिरर्चयित्वारभेत ताम् ॥ १२ ॥

[नवसूत्रात्तुलसृद्वस्तितजलेन समं समम् ।
नवत्वामात्सदृशं वृक्तनभविद्वात्यपराक्रियः ॥ १३ ॥

लिङ्गसूत्रविनीक्षेतानिकटं सहतं नवः ।
अनुत्ततमनिस्मं च कुर्याद् यावत् क्षितौ समम् ॥ १४ ॥

सुस्थितं जलवक्षायं ?] सम्यगालोक्य धीमता ।
कृत्वा भूमिक्रियामेतां पश्चाद् बन्धनमाचरेत् ॥ १५ ॥

(लृचिमलांस्तिस्व ?) व्रीहितण्डुलसन्निभाम् ।
संगृह्य(ह्य)तीर्थमथवा पिष्ट्वा कल्कं समाचरेत् ॥ १६ ॥

तेन पिण्डं प्रकुर्वीत (शापेयेचतमात्तयो ?)
(शवयेत् ?) कल्कयेद् येन (व्यासाद्यषव्यस्तुया ?) ॥ १७ ॥

एवमेव (चतुष्कोन्ता ?) सप्त वारान् प्रघर्षयेत् ।
हस्तेन संशृशेत् पश्चाद् यथा (लोनं ?) च जायते ॥ १८ ॥

अथवा शिक्षिकाभूमौ (ख)रबन्धनमाचरेत् ।
पूर्वोदितस्य कल्कस्य निर्यासे बन्धनं क्षिपेत् ॥ १९ ॥

पञ्चभागप्रमाणेन ग्रीष्मकालेषु शस्यते ।
शरत्संशत्रयं सार्धं त्रीक्षा समागमम् ?) ॥ २० ॥

वर्षाकाले हि भागेन प्रदद्यादिति निश्चयः ।
पञ्चभागप्रमाणेन ग्रीष्मसं ++++++ ॥ २१ ॥

(बन्धानयं प्रकुर्वीतापपूर्वकं विनाक्षितो ?) ।
लो(ले)पयेद् रोमकूर्चेण शुष्कां शुष्कामनुक्रमात् ॥ २२ ॥

तोयेन हस्त(क्तवचि ?) प्रदातव्यो विचक्षणैः ।
विधिनैवं कृतं श्रेष्ठं शिक्षिकाभूमिबन्धनम् ॥ २३ ॥

बन्धनं कुड्यभूमेश्च यथावत् कथ्यतेऽधुना ।
स्नुहीवास्तुकक्रूरमाण्डकुद्दालीनामुपाहरेत् ॥ २४ ॥

क्षीरमन्यतम(स्यापामार्गस्येक्षुरुकस्य ?) च ।
(तेषांणां वागसूत्रे ?) सप्तरात्रं निधापयेत् ॥ २५ ॥

(सिंहपाल्यनिम्बानां त्रिफलव्याधेर्व्यातथो ?)
समो(मा)हरेद् यथालाभं (कथया ?)कुटजस्य च ॥ २६ ॥

कषायका(क्षा)रयुक्तेन सामुद्रलवणेन च ।
(पूर्वा कुड्यं रामं कृत्वा कषायैः परिषे परिषेभयतु ?) ॥ २७ ॥

चिक्कण(णां ?) मृदमादाय स्थूलपाषाणवर्जिता(म्) ।
(मानुषां ?)स्तादृद्विगुणान् (न्य)स्य(स्वदयं)वा(च ?)लुकासृदा(द)म् ।

ककुभस्य (स्कन्दव्याधा)न्माषाणां शाल्मलेरपि ।
श्रीफलानां रसं तद्वद् दद्यात् कालानुरूपतः ॥ २९ ॥

पूर्वकालानुसारेण यत् प्रोक्तं बन्धनं क्षितेः ।
तत् सर्वं सिकतायुक्तं कृत्वैकत्र (न)वं बुधः ॥ ३० ॥

(कुमाद्यमालयापातं म ?)हस्तिचर्मप्रमाणतः ।
(विशेषां ष्याथ प्रतिक्षिपेत् तोयं कुर्यादशासन्निभाम् ?) ॥ ३१ ॥

विशुद्ध विमलं स्निग्धं पाण्डुरं मृदुलं स्फुटम् ।
पूर्वोदितां समादाय विधिवत् (कण्टककेरीम् ?) ॥ ३२ ॥

तां कुट्टयित्वा घृष्ट्वा च कल्कं कुर्याद् विचक्षणः ।
पूर्वोक्तभक्तभागं च निर्यासांश्च प्रदापयेत् ॥ ३३ ॥
(विष्वङ्क ?) यदि वा दद्यात् (कूटसर्करया ?) समम् ।
त्रीन् वारा(न्) लेपयेत् कुड्यं पूर्वोक्तेन विचक्षणः ॥ ३४ ॥
हलेन हस्तमालिप्य प्रदद्यात् (कूटकूर्तकाम् ?) ।
जायते विधिनानेन कुड्यबन्धनमुत्तमम् ॥ ३५ ॥
साम्प्रतं कथयिष्यामः पट्टभूमिनिबन्धनम् ।
बिम्बाबीजानि संगृह्य त्यक्त्वा तेषां मलं बुधः ॥ ३६ ॥
एवं विसृद्ध(शोध्य) निष्पावान् यदि वा(न्य ?) शालितण्डुलान् ।
तेषामन्यतमं श्लक्ष्णं पिष्ट्वा पात्रे विपाचयेत् ॥ ३७ ॥
पट्टमालिप्य बन्धेन पूर्वोक्तमिवा(विधिमा)चरेत् ।
पूर्वोक्त(निर्यासा पुना विधात्तयः ?) कटशर्कराम् ॥ ३८ ॥
तोयेन तां (प्रचांकृत्य ?) पटमालेखयेत् तया ।
अनेन विधिना बन्धश्चित्रकर्मणि शस्यते ॥ ३९ ॥
विधिनान्येन वा कुर्यात् (सादानां ?) भूमिबन्धनम् ।
(प्राव्यग्रामिकतालपङ्कनिर्यास ?)समन्विताम् ॥ ४० ॥
निर्याससंयुतां दद्यात् त्रिस्ततः कटशर्कराम् ।
(पाटायनां ?) भूमिबन्धोऽयं विक्षेप्तव्यः प्रयत्नतः ॥ ४१ ॥
(गोमयेन कटंपेने शौस्तदनन्तरम् ?) ।
(कटशर्करयुक्तिवारास्त्राक्तर्चकेन च ?) ।
(यथा पन्यत्तास्वां पश्चाद् भूमिबन्धः कटेपिहः ?) ॥ ४२ ॥

इति निगदितमेवं लक्षणं वर्तिकाना-
(मिह्कपदकुड्यक्ष्मानिविविविधेश्च ?)।
इदमखिलमवैति प(ग्र)न्थतो योऽर्थतश्च
(प्रतिवति स विधातुर्विभ्रमस्यास्य योगात् ?) ॥ ४३ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
भूमिबन्धो नामैक(म द्वि)सप्ततितमोऽध्यायः ॥

अथ लेप्यकर्मादिकं नाम त्रिसप्ततितमोऽध्यायः।

लेप्यकर्म समृल्लक्ष्म (लक्षा ?)लक्ष्म च कथ्यते।
वापीकूपतटाकानि पद्मिन्यो दीर्घिकास्तथा ॥ १ ॥
वृक्षमूलं नदीतीरं गुल्ममध्यं तथैव च।
मृत्तिकानामिति क्षेत्राण्युक्तान्येतानि तत्त्वतः ॥ २ ॥
तासां वर्णः सिताक्षौद्रसन्निभो गौर एव च।
कपिलश्चेति ते स्निग्धाः शस्ता विप्रादिषु क्रमात् ॥ ३ ॥
(इन्द्रांशी ?) मृत्तिका ग्राह्या स्थूलपाषाणवर्जिता।
शाल्मलीशा(मा)षकुभं(भ)मधूकत्रिफलोद्भवम् ॥ ४ ॥
रसं विनिक्षिपेत् तस्यां (पप्रेक्षस्यसिकथितां चपि ?)।
क्रमुकं(चनका ?)बिल्वे सटालोमालि वाजिनः ॥ ५ ॥
गवां रोमाणि वा दद्याज्जालिकेरस्य क(व)ल्कलम्।
मृदां संयोज्य मृद्नीयाद् दद्याद् वा द्विगुणांस्तुषान् ॥ ६ ॥
(वालुकातीवती चापि त्तपासांयोगयेन्मृदम् ?)।
भागद्वयं मृत्तिकायै(यां) कार्पासांशेन मिश्रयेत् ॥ ७ ॥
तदेकीकृत्य मृद्भागं तृतीयमुपरि क्षिपेत्।
पूर्वोदितां सनि(न्नि)धाय ततश्च कटशर्कराम् ॥ ८ ॥

कल्यं(ल्कं) विधाय चीरेण रूपं तत्परिवेष्टिता(तम्) ।
तेन निर्यासयुक्तेन कुर्यादाकारमादृतः ॥ ९ ॥

कटशर्करया लिम्पेत् कूर्चकेन विचक्षणः ।
मृत्तिकाक्काथसङ्घाताल्लेप(क)र्म प्रशस्यते ॥ १० ॥

(रवयेल्लोहसङ्घातं लसंकार्यसुधामध्यये ।
युक्तं पक्षेत संयोज्य मोममान योजयेत् ॥ ११ ॥

अनेपकं समायुक्तं ?) कर्तुः स्थानविनाशनम ।

लेपकर्ममृत्तिकानिर्णयः ॥

विलेखा(ल)क्षणं सम्यगिदानीमभिधीयते ॥ १२ ॥

कूर्चनं कूर्चकेनाथ द्वितीयं हस्तकूर्चकम् ।
तृतीयं भासकूर्चाख्यं चतुर्थं चल्लकूर्चनम् ॥ १३ ॥

(वर्तनं पञ्चमं वर्तन्यकूर्चमान्यकूर्चनमिष्यते ।
लेप्यकर्मणि तच्छस्तमनामणवः ॥ १४ ॥

जलचूर्णकमानीतमिह सत्सन्ततो ?)+ + ।
कूर्चकं धारयेद् धीमान् वृषश्रवणरोमति (भिः) ॥ १५ ॥

++++++++++ तत्कृतकूर्चकैः ।
वल्कलैर्वा विधातव्यः खरकेशैरथापि वा ॥ १६ ॥

कूर्चको (येमतिर्यापि ?) विहितोऽत्र प्रशस्यते ।
(कूर्चकं धारयेद् धीमान् वृषश्रवणरोमभिः ?) ॥ १७ ॥

तन्तूतः कूर्चकः श्रेष्ठो विलेप(खा)कर्मणि स्वतः ।
(आद्यो वदाङ्कुराकारस्ततो स्वच्छाङ्कुराकृतिः ?) ॥ १८ ॥

श्लक्ष्णसूचीनिभश्चान्यस्तृतीयः कूर्चको भवेत् ।
उदुम्बराङ्कुराकारश्चतुर्थः परिकीर्तितः ॥ १९ ॥

स्थूला लेखा न कुर्वीत वटाङ्कुरनिभे (भा)दितः ।
न्यूनलेखा न कुर्वीत प्लक्षाङ्कुरसमेन च ॥ २० ॥
अश्वत्थाङ्कुररूपेण यत्र (विद्रुतसहीकरात् ?) ।
उदुम्बराङ्कुराकारो लेप्यकर्मणि शस्यते ।
ज्येष्ठः स्यादायतो दण्डो वैणवो +++ ङ्गुलः ॥ २१ ॥

लेप्यकर्म +++ समासतः
संस्कृतं(तेः)विधिरनन्तरं मृदः ।
अत्र सम्यगुदिता विलेखनी
कूर्चकस्य रचना (च) पञ्चधा ॥ २२ ॥

इति महाराजाधिराजपरमेश्वरश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
लेप्यकर्मविलेखाकूर्चकाध्यायो नाम द्वि(त्रि)सप्ततितमः ॥

अथाण्डकप्रमाणं नाम चतुःसप्ततितमोऽध्यायः ।

अथात्र प्रक्रमायाता कथ्यतेऽण्डकवर्तना ।
कायप्रमाणमपि च जातिभावादिसंश्रयम् ॥ १ ॥
अथ (मधोतिरालिख्य तोरका सन्निवेशयेत् ।
तारका ?)त्रयमालेख्य तत्रान(न)समायति ॥ २ ॥
ताव(त्)प्रमाणमायामं गोल(क)स्योत्तमं विदुः ।
तेन गोलकत्वेन मानोन्माने तु कारयेत् ॥ ३ ॥
मुखाण्डकस्य विस्तारो (लेप ?)षट्केन सम्मितः ।
द्विर्दैर्घ्यं तु गोलकाः सप्त वापीसंस्थानमेव च ॥ ४ ॥
मुखाण्डकमिदं श्रेष्ठं कर्तव्यं चित्रकर्मणि ।
त्रिकोटि वृन्ति(त्त)मालेख्यं वृत्ताण्ड(क)मिति क्रमात् ॥ ५ ॥
(भावाण्डकान्यथ ब्रूमः सोहस्याभिप्रस्तवेडकम् ? ।
गोलार्धाभ्यधिकं कार्यं (पूर्वैस्तोत्तद्विचक्षणैः ?) ॥ ६ ॥

अर्धगोलकमायामादलसाण्डकमुच्यते ।
नवगोलकदैर्घ्यं तदट्टहासमुखं भवेत् ॥ ७ ॥

पुंसां षडादात्तं(यतं) मानं विस्तारात् पञ्चगोलकम् ।
वनिताण्डकमालेख्यं नालिकेरफलोपमम् ॥ ८ ॥

चतुर्गोलकविस्तीर्णमायतं पञ्चगोलकान् ।
शिशूनामण्डकं तावत् कर्तव्यं चित्रकर्मणि ॥ ९ ॥

(हास्योभिः प्रस्रवेत् ?) तस्य गोलकार्धान् विशेषयेत् ।
आलस्याण्डकमप्येवं रोदनं तद्वदेव तु ॥ १० ॥

षड्गोलक(प्र)विस्तारमायतं सप्तगोलकम् ।
राक्षसस्याण्डकं कुर्याच्चन्द्रमण्डलसन्निभम् ॥ ११ ॥

(हास्योभिप्रस्तवे ?) तस्य गोलकार्धान् विशेषयेत् ।
देवाण्डकं प्रमाणेन तदालस्येऽत्र कीर्तितः ॥ १२ ॥

षड्गोलक(प्र)विस्तारं गोलकाष्टकमायतम् ।
(वृत्तांया ?) समालेख्यं दिव्याण्डकमिति स्मृतम् ॥ १३ ॥

अथाभिधीयते दिव्यमानुषाण्डव(क)(वि ?) लक्षणम् ।
गोलकार्धाधिकं भे (त)च्च कार्यं मानुषमानतः ॥ १४ ॥

पञ्चगोलकविस्तीर्णं षड्गोल(सेकमायुतम् ?) ।
मुखाण्डं मानुषं कृत्वा(केत्तरस्य ?) विधीयते ॥ १५ ॥

शिशुकाण्डकमानेन प्रमथानां मुखाण्डकम् ।
राक्षसाण्डकमानेन यातुधानाण्डकं भवेत् ॥ १६ ॥

दानवस्याण्डकं कुर्याद् देवानां वदनोपमम् ।
गन्धर्वनागयक्षाणां तद्वदेवाण्डकं भवेत् ॥ १७ ॥

विद्याधराणां विज्ञेयं दिव्यमानुषमण्डकम् ।
बुध्यन्ते केऽपि शास्त्रार्थं केचित् कर्माणि कुर्वते ॥ १८ ॥
करामलकव(त्यास्यं पर ?)द्वयमप्यदः ।
न वेत्ति शास्त्रवित् कर्म न शास्त्रमपि कर्मवित् ।
यो वेत्ति द्वयमप्येतत् स हि चित्रकरो वरः* ॥ १९ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
अण्डकप्रमाणं नाम त्रि(चतुः)सप्ततितमोऽध्यायः ॥

अथ मानोत्पत्तिर्नाम पञ्चसप्ततितमोऽध्यायः ।

द्रुमोऽथ(मानमङ्गणां ?) परमाण्वादि तद् भवेत् ॥ १ ॥
परमाणू रजो रोम लिक्षा (प्रिका ?) यवोऽङ्गुलम् ।
क्रमशोऽष्टगुणा वृद्धिरेव(वं) मानाङ्गुलं भवेत् ॥ २ ॥
द्वयङ्गुलो गोलको ज्ञेयः कलां वा तां प्रचक्षते ।
द्वे कले गोलकौ (वाहौ ?) भागो मानेन तेन तु ॥ ३ ॥
आयामाद् विस्तृतेश्चित्रमन्यूनाधिकमाचरेत् ।
देवादीनां शरीरं स्याद् विस्तारेणाष्टभागिकम् ॥ ४ ॥
(त्रिदशद् ?)भा(गा)यतं चैतद् विदध्याच्चित्रशास्त्रवित् ।
असुराणां (सरं ?) स्याद् भागान् समा(प्रा)र्धसंयुतान् ॥ ५ ॥
विस्तारेण तदायामादेकान्नत्रिंशदिष्यते ।
सप्तभागं राक्षसानां विस्तारेणायतं पुनः ॥ ६ ॥

सप्तविंशतिभागं स्याद् यत् पुनर्दिव्यमानुषम् ।
(सार्धा तु षडंशास्त कुर्यात्याद्वशत्यायतम् ?) ॥ ७ ॥

षड्भागविस्तृतं कार्यं शरीरं मर्त्यजन्मनि ।
चतुर्विंशतिभागान् + सार्धान् कुर्वीत दैर्घ्यतः ॥ ८ ॥

पुरुषस्योत्तमस्यैतन्मानमस्या(स्मा)भिरीरितम् ।
मध्यमस्य तु सार्धं स्याद् विस्तारात् भागपञ्चम(क)म् ॥ ९ ॥

आयामस्तस्य तु प्रोक्तो (विंशतिंस्विति ?)रन्विता ।
(कनीयसानां कुब्जानां विस्तारान् पञ्चभागिका ॥ १० ॥

दैर्घ्यमस्य विधातव्यस्तथा शरीरस्य विस्तरा पञ्चभागिका ?) ।
दैर्घ्य(र्घ्यं) द्वाविंशतिर्भागा वपुषोऽस्य प्रशस्यते ॥ ११ ॥

(कार्या शरीरस्य ?) कुब्जानां विस्तारात् पञ्चभागिकम् ।
दैर्घ्यमस्य विधातव्यं तथा भा(गं शुभदश ?) ॥ १२ ॥

भागपञ्चकविस्तारं (वामनानां वपुर्भवेत्) ।
कुर्वीत सार्ध(र्धान्) सप्तैव भागा(न्) दैर्घ्येण तद्वत (त् पुन): ॥१३॥

(किंवांराणि ?) प्रोक्तं प्रमाणमिद(मेद ?)मेव हि ।
(प्रथमानं ?) तु विस्तारो वपुषोंऽशचतुष्टयम् ॥ १४ ॥

(दैर्घ्यैंदो पुनमूस्ये ?) भागषट्कप्रमाणतः ।
उक्तं देहप्रमाणस्य भागसूत्रमिदं पृथक् ॥ १५ ॥

देवानामसुराणां च राक्षसानां तथैव च ।
दिव्यमानुषमर्त्यानां कुब्जवामनयोरपि ।
किन्नराणां सभूतानां क्रमेणास्मिन्नुदाहृतम् ॥ १६ ॥

इत्थमण्डक(वेले च वनं क्रमं ?)
(का)यमानमपि जातिभेदनः ।
भावतश्च कथितं विभा(जन्मना ?)वयन्
(यलित्याख्या स्त ?)खलु चित्रवित्तमः ॥ १७ ॥

अथ मानसमुत्पत्तिर्यथावदभिधीयते ॥ १८ ॥

देवानां त्रीणि रूपाणि सुरजो + + कुम्भकौ ।
स्याद् दिव्यमानुषस्यैकं शरीरं दिव्यमानुषम् ॥ १९ ॥

असुराणां त्रिधा रूपं चक्रमुत्तीर्णकं तथा ।
दुर्दरः शकटः कूर्मस्त्रिदिवौ(इति द्वे) रक्षसां पुनः ॥ २० ॥

पुंसां रूपाणि पञ्च स्युस्तान्युच्यन्ते यथाक्रमम् ।
(हंसः सासाप्ररूचको भक्तामालाव्य एव च ॥ २१ ॥

कुयस्वविद्विधौ ज्ञेयो मेषो वृत्तकरस्तथा ?) ।
वामनास्त्रिविधा ज्ञेयाः सपिण्डास्थानपद्मकाः ॥ २२ ॥

(कूश्माण्डकर्वटस्तिर्यक् ++++ प्रथमतः ?) ।
मयूरः कुर्वटः काशः किन्नरस्त्रिविधो भवेत् ॥ २३ ॥

(वालकापौरुषी वृत्ता +++ दण्डका तथा ।
त्रयः पञ्चधा प्रोक्ताः समस्ताश्चित्रवेदिभिः ॥ २४ ॥

भद्रो मन्दो मृगो मिश्र इति हस्ती चतुर्विधः ।
जन्मतस्त्रिविधं प्राहु (ग्निर्धिर्न र्गिरिनद्यूरुखांश्रयम् ?) ॥२५॥

(विविधा वाजिनो रथ्य ?) पारसादुत्तरान्ततः ।
सिंहाश्चतुर्धा शिखरबिल(द्रुमतृणारव्यया ?) ॥ २६ ॥

व्यालाः षोडश निर्दिष्टा हरिणो गृध्रकः शुकः ।
कुक्कुटः सिंहशार्दूलवृकाजागण्डकीगजाः ॥ २७ ॥

क्री(क्रो)डाश्वमहिषश्वाना(नो) मर्कटोत(टः ख)र इत्यमी ।
[एसामिन्दमासं यं याम्यनैर्ऋतवारुणै ॥ २८ ॥

वायव्यां सौम्यमित्युक्तं जङ्घिपातमिहव्यधारु ।
नतस्तमिहभामः शिषव्या सूकरोऽपि च ॥ २९ ॥

पशुर्गोः सुसुमारुश्च गजमेषश्चतुर्मुख ?] ।
तुरङ्गसिंहशार्दूलमेषाश्चेत्यत्र षोडश ॥ ३० ॥

जातसंस्तृतिः ? ॥

शुक्लवासाः शुचिर्दक्षः स्त्रीशूद्रानभिलाषुकः ।
स्थाने कर्मारभेतैतद् विभक्ते संवृतेऽपि च ॥ ३१ ॥

आरम्भो देवतार्चानां रोहिण्यामुत्तरेषु च ।
साधकं वा भवेद् (यस्तु भवा ?)रम्भो विधीयते ॥ ३२ ॥

*मुखं भागेन कुर्वीत ग्रीवा वक्त्रात् त्रिभागिका ।
(ओयमतन्मुखं ?) ज्ञेयं केशान्तं द्वादशाङ्गुलम् ॥ ३३ ॥

द्वादशैवाङ्गुलान्येतद् विस्तारेण पुनर्भवेत् ।
(प्रविमानं ?) त्रिभागेन नासिका च त्रिभागतः ॥ ३४ ॥

त्रिभागेन ललाटं स्यादुत्सेधात् त्रिसमं मुखम् ।
अक्षिणी द्व्यङ्गुलायामे तदर्धाध्य(द)पि विस्तृते ॥ ३५ ॥

तारकाक्षित्रिभागेन कर्तव्या सुप्रतिष्ठिता ।
तारकायास्ततो मध्ये ज्योतिरुभयंशेन कल्पयेत् ॥ ३६ ॥
(भ्रवौ व्यक्षिरामे कुर्यादक्षिमांसयो ।
मंकाराणा स्युरुचाता सम्यगालिखेत् ?) ।
एवं विधानतो योज्यं रूपजातमशेषतः ॥ ३७ ॥

जातीनां वशात इति प्रमाणमुक्तं
(दिवादिष्वखिलमुक्तं देवा ?)मिदं स्फुटं विदित्वा ।
यश्चित्रं लिखति बहुप्रकारमस्मै
प्राधान्यं वितरति चित्रकृत्समूहः ॥ ३८ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
मानोत्पत्तिर्नाम चतुः(पञ्च)सप्ततितमोऽध्यायः ॥

अथ प्रतिमालक्षणं नाम षट्सप्ततितमोऽध्यायः ।

प्रतिमानामथ ब्रूमो लक्षणं द्रव्यमेव च ।
सुवर्णरूप्यता(म्राः स्युर्दारुलेखानि ?) शक्तितः ॥ १ ॥
चित्रं चेति विनिर्दिष्टं द्रव्यमर्चासु सप्तधा ।
सुवर्णं पुष्टिकृद् विद्याद् रजतं कीर्तिवर्धनम् ॥ २ ॥
प्रजाविवृद्धिजं(दं) ताम्रं शैलेयं भूजयावहम् ।
आयुष्यं दावरच(रवं) द्रव्यं लेख्यचित्रे धनावहे ॥ ३ ॥
प्रारभेद् विधिना प्राज्ञो ब्रह्मचारी जितेन्द्रियः ।
हविष्यनियताहारो जपहोमपरायणः ॥ ४ ॥
शयानो धरणीपृष्ठे (कुशास्तरणे तदन्तरम् ?)* ।
अप्राप्ताया द्वयोर्मध्यं भवेत् पञ्चाक्षिसम्मितम् ॥ ५ ॥

नेत्रश्रवणयोर्मध्यं भवेदङ्गुलपञ्चकम् ।
कर्णौ चाक्षिसमौ ज्ञेयावुत्सेधाद् द्विगुणायतौ ॥ ६ ॥

(सा कर्णपाली स्यान्मध्यं पतिपष्यल्यकूकूटयोः ।
द्विभागोलकायता पिष्पल्याश्रिताङ्गुलविस्तृता ?) ॥ ७ ॥

अरोमप्रभवा ज्ञेया व्याकृष्टधनुराकृतिः ।
एवम्प्रमाणं स्यादेषां कर्णपृष्ठाश्रयोऽपि च ॥ ८ ॥

ऊर्ध्वबन्धादधोबन्धः कर्णमूलसमाश्रिता(तः) ।
अध्यर्धं गोलकं ज्ञेयः पृष्ठतश्चैवमेव सः ॥ ९ ॥

निष्पावसदृशाकारा कर्तव्या कर्णपिप्पली ।
आयामेनाङ्गुलं सा स्याद् विस्तारेण चतुर्यया(वा) ॥ १० ॥

पिप्पल्याधातयोर्मध्ये लकार इति संज्ञितः ।
स्याद(ध्य)र्धाङ्गुलायामो विस्तारेण च सोऽङ्गुलम् ॥ ११ ॥

मध्ये लकारो निम्नः स्यान्मानाद् यवचतुष्टयम् ।
मूले पिप्पलिकायाः स्याच्छ्रोत्रच्छिद्रं चतुर्यवम् ॥ १२ ॥

या(गोलकारपीगूष्मो स्तूतिकेति ?) प्रकीर्तिता ।
अर्धाङ्गुलायता सा स्याद् यवद्वितयविस्तृता ॥ १३ ॥

लकारावर्तयोर्मध्ये पीयुषी सा प्रकीर्तिता ।
अङ्गुलद्वितयायामा विस्तृता सार्थमङ्गुलम् ॥ १४ ॥

कर्णस्य बाह्या रेखा या तामावर्तं प्रचक्षते ।
षडङ्गुलप्रमाणः स्याद् वक्रो वृत्तायतश्च सः ॥ १५ ॥

मूलांशोऽर्धाङ्गुलः कार्यः क्रमान्मध्ये यवद्वयम् ।
अग्रे यवप्रमाणश्च विस्तारेण विधीयते ॥ १६ ॥

लकारावर्तयोर्मध्यमुद्घात इति कीर्तितम् ।
अधोभागे + पीयूष्या विस्तारेण यवत्रयम् ॥ १७ ॥

ऊर्ध्वतः कर्णविस्तारो गोलकाद् द्वियवान्वितः ।
मध्ये च द्विगुणं नालं मूले मात्रा सपद्म(षड्य)वा ॥ १८ ॥

समुदायप्रमाणेन (णेलक ?)द्वितयायतः ।
कर्णप्रसन्नः कर्तव्यो निम्नो(च्चूमत ?)विभागवान् ॥ १९ ॥

अङ्गुलं पश्चिमं नालं पूर्वमर्धाङ्गुलं भवेत् ।
कुर्वीत कोमले नाले कल(ला)द्वितयमायते ॥ २० ॥

श्रवणस्य विभागोऽयं पर्वा(यथा)वत् परिकीर्तितः ।
अन्यूनाधिकमानः स्यात् प्रशस्तो दूषितोऽन्यथा ॥ २१ ॥

चिबुकं द्वयङ्गुलायामं तस्यार्धमधरं विदुः ।
तदर्धमुत्तरोष्ठः स्याद् भाजी चार्धाङ्गुलोष्ठधा(च्छ्रया) ॥ २२ ॥

नासापुटौ तु विज्ञेयौ चतुर्थं भागमष्ट(मोष्ठ)योः ।
तयोः प्रान्तौ तु कर्तव्यौ करवीरसमौ शुभौ ॥ २३ ॥

तारकान्तःसमे चैव सृक्कणी परिचक्षते ।
नासिका स्या(त्) प्रमाणेन चतुरङ्गुलमायते(ता) ॥ २४ ॥

पुटभा(प्रा)न्ते च विस्तारो नासाग्रस्याङ्गुलद्वयम् ।
विस्तारेणाङ्गुलान्यष्टौ तदर्धमपि चायतम् ॥ २५ ॥

प्रमाणगुणसंयुक्तं ललाटं परिकीर्तितम् ।
आरभ्य चिबुकां(कात्) यावत् कु(के)शान्तं पश्चिमात् तथा ॥ २६ ॥

गणिक(ण्डा)न्तं शिरसो मानं भवेद् द्वात्रिंशदङ्गुलम् ।
+++ कर्णयोर्मध्ये (मष्टको ?)ऽष्टादशाङ्गुलः ॥ २७ ॥

+ ग्रीवयोः परीणाहो विंशतिश्चतुरन्विता ।
श्री(ग्री)वातः स्यादुरोभागा(ग) उरसो नाभिरेव च ॥ २८ ॥

नाभे(मेन्द्रं ?) भवेद् भागौ (द्वावुभयमेव च ?)
ऊर्वोः समे मते जङ्घे जानुनी चतुरङ्गुले ॥ २९ ॥

चतुर्दशाङ्गुलौ पादौ स्मृतावायाममानतः ।
षडङ्गुलौ तु विस्तारादुत्सेधाच्चतुरङ्गुलौ ॥ ३० ॥

(पञ्चाङ्गुलपरीणाह अङ्गुलौ त्र्यङ्गुलायतः ?)।
अङ्गुष्ठकसमा चैव स्यादायामा(त्) प्रदेशिनी ॥ ३१ ॥

तस्याः षोडशभागेन हीना स्यान्मध्यमाङ्गुलिः ।
अष्टभागेन मध्ये(ध्या)या हीनां विद्यादनामिकाम् ॥ ३२ ॥

तस्याश्चैवाष्टभागेन हीना ज्ञेया कनिष्ठिका ।
पादोनमङ्गुलं कुर्यादङ्गुष्ठस्य नखं बुधः ॥ ३३ ॥

अङ्गुलीनां नखान् कुर्यात् (खं ?) पञ्चत्र्यंशसंमितान् ।
(कुर्वीताङ्गुलकोत्सेधं त्रिभ्यन्वित्तमङ्गुलाम् ?) ॥ ३४ ॥

प्रदेशिन्यङ्गुलोत्सेधा हीना शेषा यथाक्रमम् ।
जङ्घामध्ये परीणाहो भवेदष्टादशाङ्गुलः ॥ ३५ ॥

जानुमध्ये परीणाह(इ ?)स्त(स्त्व)ङ्गुलान्येकविंशतिः ।
तस्यैव सप्तमं भागं विद्याज्जानुकपालकम् ॥ ३६ ॥

कु(ऊ)रुमध्ये परीणाहो भवेद् द्वात्रिंशदङ्गुलः ।
(भागार्धमाशौ ?) वृषणौ मेढ्रं वृषणसंस्थितम् ॥ ३७ ॥

षडङ्गुलपरीणाहं कोशस्तु चतुरङ्गुलः ।
अष्टादशाङ्गुलमिता विस्तारेण कटिर्भवेत् ॥ ३८ ॥
अङ्गुलार्धं (भवेन्नारीरोधोवश्वाङ्गुलं ?) भवेत् ।
नाभिमध्ये परीणाहः षट्चत्वारिंशदङ्गुलः ॥ ३९ ॥
द्वादशाङ्गुलमात्रं तु स्तनयोरन्तरं विदुः ।
स्तनयोरुपरिष्टात्तु कक्षप्रान्तौ षडङ्गुलौ ॥ ४० ॥
उत्सेधात् पृष्ठविस्तारो विंशतिश्चतुरन्विता ।
उरसः सह पृष्ठेन परीणाहः प्रकीर्तितः ॥ ४१ ॥
षडङ्गात् परीमाणादङ्गुलानीति निश्चयः ।
परीणाहाच्चतुर्विंशत्यङ्गुलाष्टौ च विस्तृता ॥ ४२ ॥
ग्रीवा(वा ?) कार्या भुजायामः षट्चत्वारिंशदङ्गुलः ।
पर्वोपरितनं बाहोः कार्यमष्टादशाङ्गुलम् ॥ ४३ ॥
षोडशाङ्गुलमात्रं तु द्वितीयं पर्व कथ्यते ।
बाहुमध्ये परीणाहो भवेदष्टादशाङ्गुलः ॥ ४४ ॥
प्रबाहोस्तु परीणाहो भवति द्वादशाङ्गुलः ।
आयामेन (तलत्वापि ?) कीर्तिते(तो) द्वादशाङ्गुलः ॥ ४५ ॥
अङ्गुलीरहितः प्राज्ञो(ज्ञैः) सप्ताङ्गुल उदाहृतः ।
पञ्चाङ्गुलानि विस्तीर्णा(र्णो) लेखालक्षणलक्षितः ॥ ४६ ॥
पञ्चाङ्गुलानि मानेन कर्तव्या मध्यमाङ्गुलिः ।
पर्वणोऽर्धं(तु)मध्याया हीनां विद्यात् प्रदेशिनीम् ॥ ४७ ॥
प्रदेशिनीसमा चैव स्यादायामादनामिका ।
पर्वार्धमानहीना च प्रमाणेन कनिष्ठिका ॥ ४८ ॥
अङ्गुलीनां नखाः कार्याः सर्वे पर्वार्धसंमिताः ।
आयाममात्रमेतासां परीणाहं प्रचक्षते ॥ ४९ ॥

अङ्गुष्ठकस्य दैर्घ्यं स्यादङ्गुलानां चतुष्टयम् ।
पश्चाङ्गुल(लं) परीणाहं (हः) स्पष्टचारुयवाङ्कितं(तः) ॥ ५० ॥

तुङ्गास्थ(त्त)मानपर्यन्तात् किञ्चिद्धीना नखा मताः ।
अङ्गुष्ठकप्रदेशिन्योरन्तरं द्व्यङ्गुलं भवेत् ॥ ५१ ॥

स्त्रीणामप्येवमेतत् स्यात् स्तनोरुजघनाधिकम् ।
त्रीणि चत्वारि चत्वारि त्रीणि चत्वार्यथापि च ॥ ५२ ॥

एकादशैकादश वा दशधा(वा) विंशतित्र(स्त्र)यम् ।
विंशतिस्त्रीणि च स्त्रीणां मानमेतत् प्रकीर्तितम् ॥ ५३ ॥

कनिष्ठं मानमेतत् स्यान्मध्यं सत्र्यंशमष्टकम् ।
प(क)लानाष्टमकं सार्धमुत्तमं परिकीर्तितम् ॥ ५४ ॥

उरसश्च भवेत् तासां विस्तारोऽष्टादशा ङ्गुलः ।
कर्तव्यः कटिविस्तारो विंश(ति चतुरुताः ?) ।
एतत् प्रमाणमुद्दिष्टं प्रतिमानां समासतः ॥ ५५ ॥

प्रमाणमेतत् सक(लाशराणा-
मर्धास्तु ?) निर्दिष्टमनुक्रमेण ।
कार्यं सदा शिल्पिभि(रंशुमतै ?)-
र्यथोचितद्रव्यसमुद्भवासु ॥ ५६ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

प्रतिमालक्षणं नाम पञ्च(षट्)सप्ततितमोऽध्यायः ॥

अथ देवादिरूपप्रहरणसंयोगलक्षणं नाम सप्तसप्ततितमोऽध्यायः ।

त्रिदशानामथाकारान् ब्रूमः प्रहरणानि च ।
दैत्यानामथ यक्षाणां गन्धर्वोरगरक्षसाम् ॥ १ ॥

विद्याधरपिशाचानां ++++ यथायथम् ।
ब्रह्मानलार्चिःप्रतिमः कर्तव्यः सुमहाद्युतिः ॥ २ ॥

स्थूलाङ्गः श्वेतपुष्पश्च श्वेतवेष्टनवेष्टितः ।
कृष्णाजिनोत्तरीयश्च श्वेतवासाश्चतुर्मुखः ॥ ३ ॥

दण्डः कमण्डलुश्चास्य कर्तव्यो वामहस्तयोः ।
अक्षसूत्रधरस्तद्वा(द्वद्) मौञ्ज्या मेखलया वृतः ॥ ४ ॥

कार्या(र्यो) वर्धयमानस्तु जगद् दक्षिणपाणिना ।
एवं कृते तु लोके(शे) क्षेमं भवति सर्वतः ॥ ५ ॥

ब्राह्मणा(र्थ)वर्धन्ते सर्वकामैर्न संशयः ।
यदा विरूपा (दीनां वा क्रूरसोदरी ॥ ६ ॥

ब्राह्मणैर्वा ?) भवेद् वर्णा सा नेष्टा भयदायिनी ।
निहन्ति कारकं रौद्रा दीनरूपा च शिल्पिनम् ॥ ७ ॥

कृशा व्याधि(धिं) विनाशं च कुर्यात् कारयितुः सदा ।
कृशोदरी तु दुर्भिक्षं विरूपा चानपत्यताम् ॥ ८ ॥

एतान् दोषान् परित्यज्य कर्तव्या सा सुशोभना ।
ब्रह्मणोवा(ऽर्चा) विधानज्ञैः प्रथमो(मे) यौवने स्थिता ॥ ९ ॥

चन्द्राङ्कितजटः श्रीमान् नीलकण्ठः सुसंयते(तः) ।
विचित्रमुकुटः शम्भुर्निशाकरसमप्रभः ॥ १० ॥

दोर्भ्यां द्वाभ्यां चतुर्भिर्वा (वधा ?) युक्तो वा दोर्भिरष्टभिः ।
पटि(ट्टि)शव्यग्रहस्तश्च पन्नगाजिनसंयुतः ॥ ११ ॥

सर्वलक्षणसम्पूर्णो नेत्रत्रितयभूषणः ।
एवंविधगुणैर्युक्तो यत्र लोकेश्वरो हरः ॥ १२ ॥

परा तत्र भवेद् वृद्धिर्देशस्य च नृपस्य च ।
यदारण्ये (समाने ?) वा विधीयेत महेश्वरः ॥ १३ ॥

एवं रूपस्तदा कार्यः कारकस्य शुभावहः ।
अष्टादशभुलो(जो) दोष्णां विंशत्या वा समन्वितः ॥ १४ ॥

शतबाहुः कदाचिद्वा सहस्रभुज एव च ।
रौद्ररूपो गणवृतः सिंहचर्मोत्तरीयकः ॥ १५ ॥

तीक्ष्णदंष्ट्राग्रदशनः शिरोमालाविभूषितः ।
चन्द्राङ्कितशिराः श्रीमान् पीनोरस्कोग्रदर्शनः ॥ १६ ॥

(भद्रमू ?) कर्तव्यः श्मशानस्थो महेश्वरः ।
द्विभुजो राजधान्यां तु पत्तने स्याच्चतुर्भुजः ॥ १७ ॥

कर्तव्यो विंशतिभुजः श्मशानारण्यमध्यगः ।
एकोऽपि भगवान् भद्र स्थानभेदविकल्पितः ॥ १८ ॥

रौद्रसौम्यस्वभावश्च क्रियमाणो भवेद् बुधैः ।
(उद्याद्यथा भावद्भागभगवान्) सौम्यदर्शनः ॥ १९ ॥

स एव तीक्ष्णतामेति मध्यन्दिनगतः पुनः ।
तथारण्यस्थितो नित्यं रौद्रो भवति शङ्करः ॥ २० ॥

(स येद सौम्यावति स्थाने सौम्यो व्यवस्थितः ?) ।
स्थानान्येतानि सर्वाणि ज्ञात्वा किम्पुरुषादिभिः ॥ २१ ॥

प्रमथैः सहितः कार्यः शङ्करो लोकशङ्करः ।
एतद् यथावत् कथितं संस्थानं त्रिपुरद्रुहः ॥ २२ ॥

कार्त्तिकेयस्य संस्थानमिदानीमभिधीयते ।
तरुणार्कनिभो रक्तवासाः पावकसप्रभः ॥ २३ ॥

ईषद्बालाकृतिः कान्तो मङ्गल्यः प्रियदर्शनः ।
प्रसन्नवदनः श्रीमानोजस्तेजोन्वितः शुभः ॥ २४ ॥

(विशेषान्मुट्टकैश्चित्रि ?) मुक्तामणि(वि)भूषितः ।
षण्मुखो वैकवक्त्रो वा शक्तिं रोचिष्मतीं दधत् ॥ २५ ॥

नगरे द्वादशभुजः खेटके षड्भुजो भवेत् ।
ग्रामे भुजद्वयोपेतः कर्तव्यः शुभमिच्छता ॥ २६ ॥

शक्तिः शरस्तथा खड्गो मुसृण्डी मुद्गरोऽपि च ।
हस्तेषु दक्षिणेष्वेतान्यायुधान्यस्य दर्शयेत् ॥ २७ ॥

एकः प्रसारितश्चान्यः षष्ठो हस्तः प्रकीर्तितः ।
(चतुः ?) पताका घण्टा च खेटः कुक्कुट(क)स्तथा ॥ २८ ॥

वामहस्तेषु षष्ठस्तु तत्र (शोजर्जन ?) करः ।
एवमायुधसम्पन्नः संग्रामस्थो विधीयते ॥ २९ ॥

(अव्यया) तु विधातव्यः क्रीडालीलान्वितश्च सः ।
छागकुक्कुटसंयुक्तः शिखियुक्तो मनोरमः ॥ ३० ॥

नगरेषु सदा कार्यः स्कन्दः परजयैषिभिः ।
खेटके तु विधातव्यः षण्मुखो ज्वलनप्रभः ॥ ३१ ॥

तथा तीक्ष्णायुधोपेतः स्वङ्गामभिरलङ्कृतः ।
ग्रामेऽपि द्विभुजः कार्यः कान्तिद्युतिसमन्वितः ॥ ३२ ॥

(दक्षिणा च भवेद् भक्तिर्नाम हस्ते तु कुक्कुटः ?) ।
विचित्रपक्षः स(सु)महान् कर्तव्योऽतिमनोहरः ॥ ३३ ॥

एवं पुरे खेटके च ग्रामे (वाभिलं ?) शुभम् ।
कार्त्तिकेयं ++ कुर्यादाचार्यः शास्त्रकोविदः ॥ ३४ ॥
अविरुद्धेषु कार्येषु खेटे या(ग्रा)मे पुरोत्तमे ।
कार्त्तिकेयस्य संस्थानमेतद् यत्नेन कारयेत् ॥ ३५ ॥
(बालस्तु सुभुजः श्रीमान् स्थले केतु महाद्युतिः ?) ।
वनमालाकुलोरस्को निशाकरसमप्रभः ॥ ३६ ॥
गृहीतसारो(सीर)मुसलः कार्यो दिव्यमदोत्कटः ।
चतुर्भुजः सौम्यवक्त्रो नीलाम्बरसमावृतः ॥ ३७ ॥
कु(मु)कुटालङ्कृतशिरोरोहो रागविभूषितः ।
रेवतीसहितः कार्यो बल(बल)देवः प्रतापवान् ॥ ३८ ॥
विष्णुर्वैदूर्यसङ्काशः पीतवासाः श्रियाकृ(वृ)तः ।
वराहो वामनश्च स्यान्नरसिंहो भयानकः ॥ ३९ ॥
कार्यो (वा ?) दाशरथी रामो जामदग्न्यश्च वीर्यवान् ।
द्विभुजोऽष्टभुजो वापि चतुर्बाहुररिन्दमः ॥ ४० ॥
शङ्खचक्रगदापाणिरोजस्वी कान्तिसंयुतः ।
नानारूपस्तु कर्तव्यो ज्ञात्वा कार्यान्तरं विभुः ॥ ४१ ॥
इत्येष विष्णुः कथितः (सुरास्वरनमस्वरनमस्त्वतः ?) ।
त्रिदशेशः सहस्राक्षौ(क्षो) वज्रभृत् सुभुजो बली ॥ ४२ ॥
किरीटी सगदः श्रीमाञ् श्वेताम्बरधरस्तथा ।
श्रोणिसूत्रेण महा(हता) दिव्याभरणभूषितः ॥ ४३ ॥
कार्यो राजश्रिया युक्तः पुरोहितसहायवान् ।
वैवस्वतस्तु विज्ञेयः (कालेः केसं ?)परायणः ॥ ४४ ॥

तेजसा सूर्यसङ्काशो जाम्बूनदविभूषितः ।
सम्पूर्णचन्द्रवदनः पीतवासास्तु(: शु)भेक्षणः ॥ ४५ ॥

विचित्रमुकुटः कार्यो वराङ्गदविभूषितः ।
तेजसा सूर्यसङ्काशः कर्तव्यो बलवाञ्छुभः ॥ ४६ ॥

धन्वन्तरिर्भरद्वाजः (प्रजानीयतयस्तथा ।
दक्षार्थाः सदृशाः कार्या कार्यो रूपाणि + रपि ?) ॥ ४७ ॥

अर्चिष्मान् क्ष(ज्व)लनः कार्यः(यत्कण्ठाश्व ?)समीरणः ।
सौम्यः कार्यस्तथा(विस्या ?) + + रुद्रशरीरिणः ॥ ४८ ॥

रक्तवस्त्रधराः कृष्णा नानाभरणभूषिताः ।
कर्तव्या राक्षसाः सर्वे बहुप्रहरणान्विताः ॥ ४९ ॥

पूर्णचन्द्रमुखा शुभ्रा बिम्बोष्ठी चारुहासिनी ।
श्वेतवस्त्रधरा कान्ता दिव्यालङ्कारभूषिता ॥ ५० ॥

कटिदेशनिविष्टेन वामहस्तेन शोभना ।
सपद्मेन (वान्तेन ?) दक्षिणेन शुचिस्मिता ॥ ५१ ॥

कर्तव्या श्रीः प्रसन्नास्या प्रथमे यौवने स्थिता ।
गृहीतशूलपरिघ(पाहिका ?)पट्टिसध्वजा ॥ ५२ ॥

बिभ्राणा खेटकोपेतलघुखड्गं च पाणिना ।
घण्टामेकां च सौवर्णीं दधती घोररूपिणी ॥ ५३ ॥

कौशिकी पीतकौशेयवसना सिंह्वा(ह)ना ।
(सेचोष्टौ ?) + विधातव्याः शुक्लाम्बरधराः + + ॥ ५४ ॥

शोभमानाश्च मुकुटैर्नानारत्नविभूषितैः ।
सदृशावश्विनौ कार्यौ लोकस्य शुभदायकौ ॥ ५५ ॥

शुक्लमाल्याम्बरधरौ जाम्बूनदविभूषितौ ।
(त्रिपञ्चदशपूतिरस्येदं भृङ्गवन्मेचकप्रभाम् ॥ ५६ ॥

वैदूर्यशकंसङ्काशा ?) हरितश्मश्रवोऽपि च ।
रोहिता विकृता रक्तलोचना बहुरूपिणः ॥ ५७ ॥

नागैः शिरोरुहालीनैर्विरागाभरणाम्बराः ।
कार्याः पिशाचा भूताश्च परुषास्त्यवादिनः ॥ ५८ ॥

(बहुप्रकारमन्दहा ?) विरूपा विकृताननाः ।
घोररूपा विधातव्या ह्रस्वा नानासु(यु)धाश्च ते ॥ ५९ ॥

सुभीमविक्रमा भीमा सङ्घा यज्ञोपवीतिनः ।
वर्मभिः शाटिकाचित्रैर्भूताः कार्याः सदा बुधैः ॥ ६० ॥

येऽपि नोक्ता विधातव्यास्तेऽपि कार्यानुरूपतः ।
यस्य यस्य च यल्लिङ्गमसुरस्य सुरस्य च ॥ ६१ ॥

यक्षराक्षसयोर्वापि नाना(ग)गन्धर्वयोरपि ।
तेन लिङ्गेन कार्यः स यथा साशु(धु) विजानजा(ता) ॥ ६२ ॥

प्रायेण (वा ?) वीर्यवन्तो हि दानवाः क्रूरकर्मिणः ।
किरीटिनश्च कर्तव्या विविधायुधपाणयः ॥ ६३ ॥

तेभ्योऽपीषत् कनीयांसो दैत्याः कार्या गुणैरपि ।
दैत्येभ्यः परिहीणास्तु यक्षाः कार्या मदोत्कटाः ॥ ६४ ॥

हीनास्तेभ्योऽपि गन्धर्वा गन्धर्वेभ्योऽपि पन्नगाः ।
नागेभ्यो राक्षसा हीनाः क्रूर(विक्रिमतसूषिणः ?) ॥ ६५ ॥

विद्याधराश्च यक्षेभ्यो हीनदेहत(ध)राः स्मृताः ।
चित्रमाल्याम्बरधराश्चित्रचर्मासिपाणयः ॥ ६६ ॥

नानावेषधरा घोरा भूतसङ्घा भयानकाः ।
पिशाचेभ्योऽधिकाः स्थूलास्तेजसा परुषास्तथा ॥ ६७ ॥

अन्यूनाधिकरूपांश्च कुर्वीत प्रायशः शुभान् ।

*(दिव्यैरासणाभरणैश्च युक्ताः
कृतीथविदधीत यथोदितांस्तान् ?) ॥ ६८ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे देवादिरूपप्रहरणसयोगलक्षणाध्यायो नाम (षट् ?सप्त)सप्ततितमः ॥

अथ दोषगुणनिरूपणं नामाष्टसप्ततितमोऽध्यायः ।

अथ वर्ज्यानि रूपाणि ब्रूमहेऽर्चादिकर्मसु ।
यथोक्तं शास्त्रतत्त्वज्ञैर्गोब्राह्मणहितार्थिभिः ॥ १ ॥
अशास्त्रज्ञेन घटिता(तं) शिल्पिना दोषसंयुतम् ।
अपि माधुर्यसम्पन्नं(न) ग्राह्यं शास्त्रवेदिभिः ॥ २ ॥
अश्लिष्टसन्धे(न्धिं) विभ्रान्तां वक्रां चावननां तथा ।
अस्थितामुन्नतां चैव काकजङ्घां तथैव च ॥ ३ ॥
प्रत्यङ्गहीनां विकटां मध्ये ग्रन्थिनतां तथा ।
ईदृशीं देवतां प्राज्ञैर्हि(ज्ञो हि)तार्थं नैव कारयेत् ॥ ४ ॥
अश्लिष्टसन्ध्या मरणं भ्रान्तया स्थानविभ्रमम् ।
वक्रया कलहं विद्यान्नतया (मिवसः ?) क्षयम् ॥ ५ ॥
नित्यमस्थितया पुंसामर्थस्य क्षयमादिशेत् ।
भयमुन्नतया विद्याद्रुद्रोगं च न संशयः ॥ ६ ॥
देशान्तरेषु गमनं सततं कारु(क)जङ्घया ।
प्रत्यङ्गहीनया नित्यं भर्तुः स्यादनपत्यता ॥ ७ ॥
विकटाकारया ज्ञेयं भयं दारुणमर्ध(र्च)या ।
अधोमुख्या शिरोरोगं (तथानयापि च ?) ॥ ८ ॥
एतैरुपेता दोषैर्या वर्जयेत् तां प्रयत्नतः ।
अन्यैरपि युतां दोषैरर्चां ब्रूमोऽथ सम्प्रति ॥ ९ ॥

(उद्बद्धपिण्डिका सासिसासि ?) स्वामिनो दुःखमावहेत् ।
(कुक्षिष्टिप्राय ?) दुर्भिक्षं रोगा(न्) कुब्जार्चिता नृणाम् ॥ १० ॥

पार्श्वहीना तु भवति राज्यस्याशुभदर्शनी ।
(शालायासनया स्थानं स्त्रीश्च ?) प्रतिमया भवेत् ॥ ११ ॥

आसनालयहीनायां बन्धनं स्थानविच्युते(तिः) ।
नानाकाष्ठसमायुक्ता या चैवायसपिण्डिता ॥ १२ ॥

सन्धिभिः (प्रविसहिर्या ?) सानर्थभयदा भवेत् ।
(सम्बन्धाकृष्ट ?)लोहेन त्रपुणा वा कदाचन ॥ १३ ॥

दारुणा च तथैवोक्ता प्रतिमायास्तु(शास्त्र)वेदिभिः ।
सन्धयश्चापि कर्तव्याः सुश्लिष्टाः पुष्टिमिच्छता ॥ १४ ॥

अर्चनाम धराधेन शास्त्रदृष्टविधानतः ।
बध्नीयात् ताम्रलोहेन सुवर्णरजतेन वा ॥ १५ ॥

(कृतेन केणुना चान्यथा स्तुंसामबद्धावरुजावहा ?) ।
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन स्थपतिः शास्त्रकोविदः ॥ १६ ॥

कुर्यादर्चां यथान्यायं सुविभक्तां प्रमाणतः ।
(न क्षता नोपदिगां च न च विवर्जिता ॥ १७ ॥

न प्रत्यङ्गैः प्रहीनं च घाणपादैर्नखादिभिः ?) ।
सुविभक्तां यथोत्सेधां प्रसन्नवदनां शुभाम् ॥ १८ ॥

निगूढसन्धे(न्धि)करणां समायतिमृजुस्थिताम् ।
(ईदृशां राणाधेदर्घा ?) प्रमाणगुणसंयुताम् ॥ १९ ॥

समोपचितमांसाङ्गाः पुरुषाः स्युः समासतः ।
प्रमाणलक्षणयुता वस्त्ररत्नविभूषितः ॥ २० ॥

(क्षान्त?) गुणान् परिकलय्य च दोषजात-
मर्चां यथोदितगुणां (विदधीता मतून्या?)।
शिष्यत्वमेत्य विविध(त्स?)मुपासतेऽन्ये
तं शिल्पिनः कृतध्ये(धि)यश्च मुहुः स्तुवन्ति ॥ २१ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
दोषगुणाध्यायो नाम सप्त(माष्ट)सप्ततितमः ॥

अथ ऋज्वागतादिस्थानलक्षणं नामैकोनाशीतितमोऽध्यायः।

अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि (नवि?)स्थानविधिक्रमम्।
(संपाल्यारुघाणां?) हि जायन्ते नव वृत्तयः ॥ १ ॥

(पूर्वभृष्कागतं तेषां ततोऽर्ध्वं क्षरगतं भवेत्?)।
ततः (शचीक्षतं?) विद्यादध्यर्धाक्षमनन्तरम् ॥ २ ॥

चत्वार्यूर्ध्वागतादीनि परावृत्तानि तानि च।
ऋज्वागतपरावृत्ता(त्तं) ततोऽर्धज्वागतादिकम् ॥ ३ ॥

(शचीकृत्?)परावृत्तं ततोऽध्यर्धाक्षपूर्वकम्।
पार्श्व(श्वा)गतं च नवमं स्थानं भित्तिकविग्रहम् ॥ ४ ॥

ऋज्वर्धऋजुनोर्मध्ये चत्वारि व्यन्तराणि च।
अर्धर्जुसाचीकृतयोर्मध्ये च व्यन्तरत्रयम् ॥ ५ ॥

(द्वयर्धार्जवा?)साचीकृतयोर्मध्ये द्वे व्यन्तरे परे।
(परोऽर्धक्षपार्श्व?) व्यन्तरं चैकमन्तरे ॥ ६ ॥

ऋज्वागतपरावृत्तपार्श्वाभ्यं(भ्या)गतयोर्दश ।
अन्तरे व्यन्तराणि स्युः स्थानकान्यपराण्यपि ॥ ७ ॥
ऋज्वागताद्यं मध्यं च विग्रहं (वेन्वा +++ ।
ऋज्वागतां +++ शेषभाव्यन्तरा व्यया ?) ॥ ८ ॥
अर्धापाङ्गमर्धपुटमर्धार्धपुटमेव च ।
(अर्धर्ज्वसेऽपि कथितं सिलीदव्यन्तरं व्ययः ?) ॥ ९ ॥
अर्धसाचीकृतं चैव स्वस्तिकं च ततः परम् ।
(साचीकृतोशे ?) द्वावुक्तावंशौ द्व्यर्धाक्षसंज्ञिते ॥ १० ॥
द्वयर्धाक्षांशपरावृत्तं द्वयर्धाक्षांसं च ते उभे ।
(द्विज्वाक्षे ?)व्यन्तरे प्रोक्ते चित्रशास्त्रविशारदैः ॥ ११ ॥
ऋज्वागतादध्यर्धाक्षं यथा प्रोक्तानि संज्ञया ।
व्यन्तराणि तथैव स्युः परावृत्ते यथाक्रमम् ॥ १२ ॥
वैचित्र्यं भित्तिके नास्तीत्येव चित्र्यं(त्र)(विचित्र्यं वि?)विदो विदुः ।
एकान्नत्रिंशदेवं च स्थानानि व्यस्तवर्त्मना ॥ १३ ॥
वैतस्त्यमन्तरं स्थाप्यं पादयोः सुप्रतिष्ठितम् ।
हिक्कायां पादयोश्चान्तभूमौ लम्बे प्रतिष्ठिते ॥ १४ ॥
प्रोक्तमृज्वागतं पूर्वं प्रमाणेन निरूपितम् ।
ततोऽर्धर्ज्वागतस्येदं प्रमाणमुपलक्षयेत् ॥ १५ ॥
ब्रह्मसूत्रं तु कर्तव्यं मुखस्यैव तु मध्यगः(गम्) ।
नेत्ररेखासमत्वेन तिर्यक्तालो भवेन्मुखम् ॥ १६ ॥
अपाङ्गस्याक्षिकूटस्य कर्णस्य च भवे(त्) क्षयः ।
अन्यत्र कर्णमानं स्यादर्धाङ्गुलविशेषितम् ॥ १७ ॥
हृक्सूत्रे ब्रह्मलेखाया अपरे स्यात् (कलाहवम् ।
यच्छमात्राश्रुपातोक्षि क्षीयतान्योपवस्तथा ?) ॥ १८ ॥

त्रियवाः श्वेतभागः स्यात् तारा च प्रोक्तमानतः ।
विस्तारः श्वेतभागश्च करवीरोऽपि चोक्तवत् ॥ १९ ॥
परभाः करवीरं स्याद् ब्रह्मसूत्रात् तथाङ्गुलम् ।
पूर्वभाकरवीरात्तु सङ्गमश्चाङ्गुलं भवेत् ॥ २० ॥
कर्णनेत्रान्तरं प्रोक्तं कलाभ्य(ध्य)र्धाङ्गुलाधिकम्(का) ।
(पूर्वकृ सर्वदिस्याविक्षायत् कथयेत् पराम् ?) ॥ २१ ॥
पुटोऽङ्गुलं ब्रह्मसूत्रात् कपोलाद् द्व्यङ्गुलं भवेत् ।
पूर्वे परत्र मात्रार्धं पुटः स्याच्छेषमुक्तवत् ॥ २२ ॥
(परभागान्तराष्ट ?) स्यादङ्गुलं द्वियवाधिकम् ।
अधरः परभागे तु यवषट्कं विधीयते ॥ २३ ॥
अधरान्ता कला गण्डो ब्रह्मसूत्रात् पुनर्हनुः ।
परभागेऽङ्गुलं सार्धं मुखलेखाङ्गुलं ततः ॥ २४ ॥
(आरुड वा यत्कार्यं मुखयां पर्यंतलेखया ।
परिवर्तसुखादेशा ?) ज्ञात्वा कार्या प्रयत्नतः ॥ २५ ॥
(अपादमध्यं हि ज्ञातः ?) सूत्रेऽन्यस्मिन् प्रवर्तिते ।
(खरे लुप्येत तुर्यांशः पूर्वेत्वेवाविवर्धते ?) ॥ २६ ॥
कक्षाधरः परे भागे सूत्रतः पञ्चगोलकः ।
पूर्वभागे(तृतं ?) विद्यात् पङ्गो(षङ्गो)लपरिमाणतः ॥ २७ ॥
मध्ये सूत्रात् (पर ?) पार्श्वलेखा ++ गावच्चतुष्कलम् ।
उरसो मध्यमो(मात्) सूत्रात् कक्षा स्यान्नव (माभवा !) ॥ २८ ॥
(द्वंतलेखात्तस्मात्वं विधाकलत्रयम् ।
स्तनाः पार्श्वकलां कुर्यात् स्तनं वा पतमण्डलम् ?) ॥ २९ ॥
परतो हस्तकः कार्यः कर्मयोगानुसारतः ।
(पार्श्वपर्यन्त सर्वा भागे षषंडलालम् ?) ॥ ३० ॥

तथैव पूर्वहस्तस्य यथायोगं प्रकल्पना ।
(अभ्ययस्वाग + दीनां ?) क्रिया स्याद् दक्षिणे करे ॥ ३१ ॥

मध्ये षडङ्गुला रेखा बाह्यसूत्रात् परे भवेत् ।
पूर्वस्मिन् बाह्यलेखा तु मध्ये सा(स्या)दष्टमात्रका ॥ ३२ ॥

नाभिदेशे परे भागे बाह्यासौ सप्तमात्रका ।
कलामात्रं भवेन्नाभिस्तस्याः पूर्वं नवाङ्गुला ॥ ३३ ॥

परे भागे कटिः सप्त मात्रा दश च पूर्वतः ।
ऊरुलेखा परे भागे मुखमानस्य मध्यतः ॥ ३४ ॥

प्राग्भागस्य बहिर्लेखा + + + परजानुतः ।
(परभागेन्द्रवास्तेश्च सूत्रस्यात् तद्वदङ्गुले ?) ॥ ३५ ॥

परस्य नलकस्य स्याल्लेखा प्रागङ्गुलान्तरे ।
परभागस्य षष्ठांशाः (सूत्रा प्रागङ्गुलद्वयोः ?) ॥ ३६ ॥

नलेन परपादस्य भूमिलेखा विधीयते ।
ततोऽङ्गुष्ठोऽङ्गुलेनाधः पार्ष्णिरूर्ध्वं तदर्धतः ॥ ३७ ॥

अङ्गुष्ठाग्रं ब्रह्मसूत्रात् परस्मिन् पञ्चमात्रकम् ।
तलं च परभागज्ञैस्तिर्यक् पञ्चाङ्गुलं स्मृतम् ॥ ३८ ॥

(सत्वितस्तलघाष्ण्येः ?) स्यादङ्गुष्ठाग्रं कलात्रये ।
अङ्गुल्योऽङ्गुष्ठतः सर्वा (व्रजत्परयं ?) क्रमात् ॥ ३९ ॥

(सन्निवेशसवासाद द्विरङ्गुल्यतो ?) नवाङ्गुलः ।
यथोक्तं जानु पूर्वं स्यात् सूत्रतश्चतुरङ्गुले ॥ ४० ॥

नलकस्तद्वदेवास्य नलकौ त्र्यङ्गुलान्तरौ ।
(सूत्रादक्षः कलास्तिस्राङ्गुष्ठस्त्वङ्गुलत्रयम् ?) ॥ ४१ ॥

भूमिसूत्राद् गतोऽधस्तात् पूर्वाङ्गुष्ठो भवेत् कला ।
अङ्गुष्ठोऽङ्गुलयश्चेति सर्वमन्यद् यथोदितम् ॥ ४२ ॥

(हृदयपार्श्वतलप्रविपारंहौ ?) मध्यमे तलम् ।
एवमुक्तप्रमाणेन ज्ञात्वा युक्त्या समादिशेत् ॥ ४३ ॥

अर्धज्वागतमित्येतत् प्रवरं स्थानमीरितम् ।
लक्ष्म सा वो(साची)कृतस्याथ स्थानकस्याभिधीयते ॥ ४४ ॥

विन्यस्येद् ब्रह्मसूत्रं प्रा(कृ स्था)नबोधस्य सिद्धये ।
ललाटं परभागं(गे) स्यात् केशलेखा तथा कला ॥ ४५ ॥

परभागभ्रुवो लेखा +++ र्धमुदाहृता ।
(परता + क्षिलेखायां कालिका द्वियतो ज्ञत ?) ॥ ४६ ॥

ज्योतिषः स्यात् परे भागे तारा दृश्या यवोन्मिता ।
यवमात्रं ततो ज्योतिस्तस्मात् तारा यवद्वयम् ॥ ४७ ॥

श्वेतं च करवीरं च ततः प्रागुक्तमानतः ।
(कनीलिका तु ?) नासाया मूलं ँविद्याद् यवान्तरम् ॥ ४८ ॥

नासामूल(लं) प्रमाणेन ततो ज्ञेयं यवत्रये ।
ब्रह्मसूत्रात् पूर्वभागे (नगन्तो ?)ऽर्धगोलकौ ॥ ४९ ॥

(आपाङ्गं स्तात्रेतो ?) विद्याद् द्विगोलकमितेऽन्तरे ।
तस्माद् भागेन कर्णान्तः कर्णः स्याद् विस्तरेण तु ॥ ५० ॥

द्वियवोना कला चक्षुर्व्यावृत्त्या परिवर्धितः ।
पूर्वस्य करवीरेण सह श्वैत्यं यवत्रयम् ॥ ५१ ॥

द्वितीयश्वैत्यदृक्तारापसृतिः प्रोक्तमानतः ।
कपोललेखा परतो (यवद्वा ता ?) कला भवेत् ॥ ५२ ॥

ब्रह्मसूत्रान्नासिकाग्रं परस्मिन् सप्तभिर्यवैः ।
नासापुटः पूर्वभागे स्याद् यथा(वा)धिकमङ्गुलम् ॥ ५३ ॥

पूर्वो(र्वं) भागे यवं गोजी स्त(त)त्रोपान्ते विधीयते ।
परभागोत्तरोष्ठः स्यात् प्रमाणेनार्धमात्रकः ॥ ५४ ॥

त्रियवश्चाधरोष्ठः स्याच्छेषश्चापचयस्तयोः ।
पाल्या मध्ये भवेत् सूत्रं पाल्याशु(स्तु) चिबुकं परे ॥ ५५ ॥

हनुपर्यन्तलेखा च सूत्रादर्धाङ्गुले भवेत् ।
हनोर्मध्यगतं सूत्रं परे स्यात् परिमण्डलम् ॥ ५६ ॥

सहैकसूत्रे परतः पर्यन्तेन परिस्फुटा ।
मुखपर्यन्तलेखार्धे (ह)नोरुपरि चाधरः ॥ ५७ ॥

कुर्याल्लेखाभिरेताभिः परभागं विचक्षणः ।
(सूत्राङ्गुलोर्ध्वमात्रायां तस्माद् ग्रीवा यथोदिता ॥ ५८ ॥

सूत्रसंयोगात् पूर्वस्मिन्नङ्गुले सयवेऽङ्गुलः ?) ।
हिक्काध्यर्धाङ्गुलं सूत्रात् पूर्वे स्यात् सुप्रतिष्ठिता ॥ ५९ ॥

बाह्यलेखा हि व(त)त्सूत्रात् परस्मिन्नङ्गुलाष्टके ।
(तालें यवोनग्रीवातो नग्रीवज्ञेयौसूनदूर्वकौ ?) ॥ ६० ॥

हिक्कासूत्रात् समारभ्य वक्षोभागोऽग्रिकं भवेत् ।
(तावन्मात्रे तरेवाहु ?) तस्मात् प्रभृति निर्दिशेत् ॥ ६१ ॥

हिक्कासूत्रात् परे भागे स्तनश्चाङ्गुलपञ्चके ।
रेखान्तसूचकः कार्यो मण्डलं सार्धमङ्गुलम् ॥ ६२ ॥

तस्मादनन्तरं बाह्यभागमात्रं विनिर्दिशेत् ।
हिक्कासूत्रात् समारभ्य स्तनः (पूर्वषडङ्गुले ?) ॥ ६३ ॥

स्तनात् षडङ्गुले (तिर्यगक्षो स्मा द्वौ ?) द्विभागिकः ।
कक्षतो द्विकलेऽधस्ताद् बाह्यलेखा विधीयते ॥ ६४ ॥

आभ्यन्तरा बाह्यलेखा स्तनात् पञ्चाङ्गुले त(लेऽन्त)रे ।
ब्रह्मसूत्राच्च भागेन मध्यभागे (परि ?) विदुः ॥ ६५ ॥

(मध्यात्त्वकलयावहः परे ?) तिर्यग् विभज्यते ।
मध्यप्रान्तः पूर्वभागे भवेत् सूत्राद् दशाङ्गुलः ॥ ६६ ॥

तिर्यङ् नाभिप्रदेशः स्यात् प(रतो)ब्रह्मसूत्रतः ।
यवैश्चतुर्भिरधिकमङ्गुलानां चतुष्टयम् ॥ ६७ ॥

पूर्वभागे विनिर्दिष्टः स एवैकादशाङ्गुलः ।
मध्येनैति परस्योरोः सूत्र(त्रं) नाभ्यन्तराश्रितम् ॥ ६८ ॥

प्रयात्यपरजाच्चैतात् पूर्वतः कलया च तत् ।
जान्वधोभाग(त)श्चार्धकलया त्रियवेन च ॥ ६९ ॥

जङ्घामध्येन लेखायाः प्रसक्तं नलकस्य तु ।
(षांते वैरवं ?) परतश्चतुर्भिः सूत्रमिष्यते ॥ ७० ॥

अनेनैवानुसारेण बहिर्लेखा विधीयते ।
ब्रह्मसूत्रात् परे भागे कटिरङ्गुलपञ्चके ॥ ७१ ॥

(तामालमात्रा तु सा पूर्वे मेडाग्रं सूत्रसङ्गतम् ।
सूत्रादरभागोरू मूलाग्रये ?) ॥ ७२ ॥

सूत्रादपरभागोरुमध्ये रेखा कलाद्वये ।
सूत्रात् पूर्वोरुमूलं स्यात् पूर्वतः कलया तथा ॥ ७३ ॥

कलाद्वयेन विज्ञेया रेखा पूर्वस्य जानतुः ।
सार्धाङ्गुलयवं जानु तत्पार्श्वं चार्धमङ्गुलम् ॥ ७४ ॥

सूत्रेण पर(पा)दस्य मध्यरेखा विभज्यते ।
आदिमध्यान्तलेखायां सूत्रशौचमुदाहृता ॥ ७५ ॥

सूत्रात् प्राग्भागमलके प्रान्तः पञ्चभिरङ्गुलैः ।
अर्धाङ्गुलं क्षयः कार्यः परभागोरुजङ्घयोः ॥ ७६ ॥

पराक्षिमध्यगं सूत्रं लम्बभूमिप्रतिष्ठितम् ।
परपादतनान्तात् प्रागङ्गुलेन विधीयते ॥ ७७ ॥

+ सूत्रात् पूर्वपादस्य तलमष्टाङ्गुलं भवेत्।
अभ्य(ध)स्तात् तलयोः सूक्ष्मा स्यात्लेखाष्टादशाङ्गुलम् ॥७८॥

अङ्गुष्ठकाद्रकमात् प्रदेशिन्यङ्गुलाधिका।
(परपादतलावस्तून् पूर्वा ह्यङ्गुष्ठमूलगम् ॥ ७९ ॥

सूत्रं यथाति?) सा भूमिलेखेति परिकीर्तिता।
सूत्रादर्धाङ्गुलेनोर्ध्वं तस्मात् पार्ष्णि परस्य च ॥ ८० ॥

अङ्गुष्ठादङ्गुलीपातः पूर्वपादेऽनुसारतः।
उ(प)प्रदेशिनीमानात् कुर्यादत्र प्रदेशिनीम् ॥ ८१ ॥

अपराश्चाङ्गुलीः सर्वाः क्रमेण क्षपयेत् ततः।
इति साचीकृतं स्थानमेतदुक्तं यथार्थतः ॥ ८२ ॥

अध्यर्धाक्षमिदानीं च स्थानकं (सू प्रचक्षते?)।
ब्रह्मसूत्रमुखे कृत्वा मानमात्रं विधीयते ॥ ८३ ॥

केशान्तलेखा सूत्रा(त्)स्यान्मो(न्मा)त्रैका यवसंयुता।
पृथग् वक्षः पृथक् श्रोणिः वृत्तःबाहः सुसंस्कृतिः ॥ ८४ ॥

भद्राकारो भवेद भद्रो वृत्तवक्त्रः स्वभावतः।
मालव्यस्य भवेन्मूर्धा प्रमाणेनाङ्गुलत्रयम् ॥ ८५ ॥

(चतुर्मात्रललाटं च नाश वक्त्राशिरोधरा।
मात्रा द्वादश वक्षेस्ये नाभिमेद्रान्तरोदरे?) ॥ ८६ ॥

अष्टादशाङ्गुलौ चोरू जङ्घे अप्येवमेव हि।
चतुरङ्गुलकौ ++ जानुनी चतुरङ्गुले ॥ ८७ ॥

मालव्यस्यायमायामः पण(षण्ण)वत्यङ्गुलो मतः।
विस्तारो वक्षसस्तस्य मात्राः षड्विंशतिः स्मृतः ॥ ८८ ॥

बाह्यो(ह्वोः) षोडशमात्रश्च प्रबाह्यो(ह्वो)रेवमेव सः ।
(पाष्ण्यौ द्वादशमात्रस्ये मालव्यस्त्वेह विस्तुतिः ?) ॥ ८९ ॥

पीनांसो दीर्घबाहुश्च पृथुवक्षाः कृशोदरः ।
वृत्तोरुकटिजङ्घश्च मालवः पुरुषोत्तमः ॥ ९० ॥

हंसस्य वक्रं पृथग्(थु) गण्डभागं
कृशं शशस्यायतमास्यमाहुः ।
विस्तारदैर्घ्याद् भवकस्य तुल्यं
सुखं सुवृत्तं त्विहच भद्रवक्त्रे ॥ ९१ ॥

(स्यान्मालावस्या लेपनं तु कान्तमयोज्यं ।
देही तु रूपैश्च भवन्ति युक्तास्ते कर्मणि सर्वगुणान्वितास्ते ?) ॥ ९२ ॥

(स दुर्लभं स्यात् पुरुषः प्रमेय-
मानोऽस्ति कीर्ण इति ह षष्टः ?) ॥ ९३ ॥

(मांसलेन शरीरेण ग्रीवासिरा अया + + ।
मांसलायातशाखा च नारी वृत्तेति सा मता ?) ॥ ९४ ॥

पृथुवक्त्रा कटीह्रस्वा ह्रस्वग्रीवा पृथूदरी ।
पुंवत्काण्डकतुल्या स्यात् सा नारी पौरुषी मता ॥ ९५ ॥

अल्पकायशिरोग्रीवा लघुशाखा भवेच्च या ।
कृशाल्पब्रह्मसत्त्वा च सा नारी बालकी स्मृता ॥ ९६ ॥

पुंस्पर्शात् पश्यता या स्यात् कौमारे प्राप्तयौवना ।
अन्या सा बालकी प्रोक्ता स्त्रीलक्षणविचक्षणैः ॥ ९७ ॥

[भुवः सद्वियवामात्रा लेखा कृशयवाङ्कुलाः ।
दक्षोयमन्तरे वर्त्म ताराय अर्धमालिखेत् ॥ ९८ ॥

स्वैत्यं चतुर्यवं दृश्यशेषं सा तिरस्कृतम् ।
कपोतरेखा परतो यववर्जितमङ्गुलम् ॥ ९९ ॥

सूत्रापूर्वपटान्तः स्यादर्धाङ्गुलमितेन्तरे ।
नासिकान्तोऽङ्गुलं सूत्रात् परे पूर्वेतपाङ्गुलम् ॥ १०० ॥

मूले नासापुटः साद्रः सूत्रं गोज्याश्च मध्यगम् ?] ।
यवार्धमात्रा गोजी स्यादुत्तरोष्ठः परस्य यः ॥ १०१ ॥

स ब्रह्मसूत्रादारभ्य विज्ञेयो द्वियवोन्मितः ।
परे त्वधस्तान्नासाया रेखा चार्धाङ्गुलैर्भवेत् ॥ १०२ ॥

परभागेऽधरोष्ठस्य प्रमाणं + यवं मतम् ।
हनुपर्यन्तलेखाया मध्ये सूत्रं प्रतिष्ठितम् ॥ १०३ ॥

सूत्रात् प्राक् करवीरः स्याद् द्वियवोनाङ्गुलद्वयम् ।
यवार्धं स च दृश्येत श्वैत्यं सार्धयवं ततः ॥ १०४ ॥

+ तारा त्रियवा ज्ञेया शेषमुक्तप्रमाणतः ।
कर्णावर्तादधः कर्णमध्यभागेन संमितम् ॥ १०५ ॥

द्वयङ्गुलः कर्णविस्तारः कर्णावर्ताच्चतुर्यवे ।
शिरःपृष्ठस्य लेखा स्यादिति ज्ञात्वोक्तमाचरेत् ॥ १०६ ॥

कर्णसूत्राद् बहिर्ग्रीवा विधातव्यैकमङ्गुलम् ।
गलो ग्रीवा च हिक्का च सूत्राद् प्रागङ्गुलोत्तरे ॥ १०७ ॥

हिक्कासूत्राद् भवेदूर्ध्वमंश(स)लेखा तथाङ्गुलम् ।
ब्रह्मसूत्रात् परे भागे स्यादंशो(सो)ऽङ्गुलसंमिते ॥ १०८ ॥

(वक्षोऽङ्गुलं ब्रह्मासूत्रां + + नस्ति कालान्तरे ।
भागमात्रे भवेत् कक्षासूत्रात् पूर्वः स्तनस्य च ॥ १०९ ॥

कक्षातस्त्रिकलं यावत् पार्श्वलेखा विधीयते ।
(दूराग्रभुजस्तस्यादग्रे कर्मानुसारतः ॥ ११० ॥

प्रासादमध्यः सूत्रः स्यादेकादशभिरङ्गुलैः ।
परभागस्य मध्यस्त ?) सूत्रात् स्यादङ्गुलैस्त्रिभिः ॥ १११ ॥

अङ्गुलेन परे भागे सूत्रतो नाभिरिष्यते ।
नाभि(भे)रुदरलेखा तु विज्ञातव्याङ्गुलत्रये ॥ ११२ ॥

श्रोणी कर्णौ भवेन्नाभे मुखमर्धाङ्गुलान्वितम् ।
ब्रह्मसूत्रात् कटिः पूर्वे त्रिभागा त्र्यङ्गुला परे ॥ ११३ ॥

(ब्रह्मसूत्राश्रित मेढ्रस्तले चा परतो भवेत् ।
पूर्वोक्तः मध्यभेखास्यात् सूत्रात् प्रत्यङ्गुल्यन्तरे ? ॥ ११४ ॥

तस्यैव मूलरेखा च सूत्रात् प्राग् द्व्यङ्गुलेन्तरे ।
मूललेखा परस्योरोः सूत्रात् स्याद् द्विकलेऽन्तरे ॥ ११५ ॥

पर्यन्तजानुनो भागे पर्यन्तोपरा जानुतः ।
परभागिका जातर्द्वे सूत्रस्य सम्यक् प्रतिष्ठितम् ॥ ११६ ॥

जानुमध्ये गता लेखा बाह्यलेखाश्रिता भवेत् ।
अध्यर्धमात्रं जानु स्यादधोलेखा तु तस्य या ॥ ११७ ॥

अर्धाङ्गुलेन सा सूत्रात् पूर्वतः प्रविधीयते ।
सूत्रात् परे (पराङ्गुष्ठं मूल ?)पादोनमङ्गुलम् ॥ ११८ ॥

मूलादङ्गुष्ठकस्याग्रं सार्धैः स्यादङ्गुलैस्त्रिभिः ।
सूत्रात् परं स्याज्जङ्घाया लेखाङ्गुलचतुष्टये ॥ ११९ ॥

तस्यास्तु पूर्वजङ्घाया लेखा स्यादङ्गुलद्वये ।
पूर्वजानु कलामानं शेषं कुर्याद् यथोदितम् ॥ १२० ॥

परपादतले (स्तम्भं ?) यत् तिर्यक् सुप्रतिष्ठितम् ।
(तत्प्राक्प्रदेलस्योर्ध्वं ?) सार्धया कलया भवेत् ॥ १२१ ॥

(प्राग्भङ्गोऽङ्गुष्ठमूलेच्छस्तत्रास्वीया ?) कनिष्ठिका ।
(कलामात्रं निजाङ्गुष्ठादंधासागं ?) प्रपद्यते ॥ १२२ ॥

(यत् पराङ्गुलम्बसूत्रं प्रतिपद्यते ?) ।
यत् पराङ्गुष्ठमूलोत्थं लम्बसूत्रं प्रपद्यते ?) ।
(मध्येन पूर्वभागाप्ति सबन्धाङ्गुष्ठकस्य तत् ?) ॥ १२३ ॥

पूर्वपार्ष्णितलादूर्ध्वं विदध्यादङ्गुलत्रये ।
पाष्णेः परस्य पादस्य पूर्वपादं तिरस्कृतम् ॥ १२४ ॥

अध्यर्धाक्षं यथाशास्त्रमेवं स्थानकमालिखेत् ।
अथ पार्श्वागतं नास(म)स्थान(नं)पञ्चममुच्यते ॥ १२५ ॥

व्यावर्तितमुखस्यान्ते ब्रह्मसूत्रं विधीयते ।
ललाटबाह्यलेखां च सूत्रस्पृष्टां प्रदर्शयेत् ॥ १२६ ॥

सूत्रात् तु नासिकावंशः (संवृद्धय द्वाक्षमानतः ?) ।
अपाङ्गो द्विकले सूत्रात् कर्णो (यंशात् ?) कलाद्वये ॥ १२७ ॥

कर्णो द्वयङ्गुलविस्तारः शिरःपृष्ठं कला ततः ।
अस्य मध्यगतं सूत्रमास्यार्धं स्थापयेत् ततः ॥ १२८ ॥

अङ्गुलो(ले) चिबुकं सूत्राद्धनुमध्यं चतुर्यवे ।
सार्धाङ्गुले ततः कण्ठवर्तिग्रीवाङ्गुले नतः ॥ १२९ ॥

अङ्गुलेन ततो हिक्का चतुर्भिर्ब्रह्मसूत्रतः ।
मूर्ध्ना श्रवणपाल्यन्तेनैति सूत्रं तदुच्यते ॥ १३० ॥

ग्रीवायाङ्गुल्यमध्येन मध्यसूत्रं तदुच्यते ।
भागे हिक्कामध्यसूत्रादण्डमूलं कलाद्वये ॥ १३१ ॥
मात्राष्टके च पृष्ठं तो हृल्लेखाप्येवमेव हि ।
त(स्त)नस्य मण्डलं तस्मादङ्गुलेन विधीयते ॥ १३२ ॥
कक्षा च पूर्वभागे स्यात् सूत्रात् पञ्चाभिरङ्गुलैः ।
मात्रात्रयेणापरस्मिन् भागे कक्षा विधीयते ॥ १३३ ॥
उभयोरन्तयोः प्राहुर्मध्यमष्टाङ्गुलं बुधाः ।
अङ्गुलैर्दशभिर्मध्यं पर्यन्तो मध्यसूत्रतं (तः) ॥ १३४ ॥
मध्यपृष्ठं चतुर्भिः स्यान्नाभिपृष्ठं च पञ्चभिः ।
नाभ्यन्तरेखा नवभिः कटिपृष्ठं कलात्रये ॥ १३५ ॥
उदरप्रान्तलेखा च ज्ञेया दशभिरङ्गुलैः ।
(मां मा भ्रात्रयेणाभिरष्टाभि ?) सूत्रात् स्फिजो मध्यं प्रचक्षते ॥
वस्तिशीर्षे च नवभिः स्फिगन्तो(ऽष्ट)भिरङ्गुलैः ।
अष्टभिर्मेढ्रमूलं स्यादूरुमध्यं च सप्तभिः ॥ १३७ ॥
अङ्गुलैः पञ्चभिर्मूलमूरोः (पार्श्वात्यमुच्यते ?) ।
चतुर्भिरङ्गुलैः सार्धं(र्धैः) क(र)मध्यं च पृष्ठतः ॥ १३८ ॥
अग्रतः पञ्चभिः सार्धैस्तदेव प्राहुरङ्गुलैः ।
करमध्याङ्गुलै(ले)र्मध्यं सूत्रमध्ये विधीयते ॥ १३९ ॥
जान्वर्धे मध्यसूत्रं स्याद् भागो लेखा च जानुतः ।
भवेदुभयतःस्त(सू)त्रं जङ्घा मध्ये च कीर्तिता ॥ १४० ॥
जङ्घा षडङ्गुला सूत्रं मध्ये स्यान्नलकस्य च ।
उभयोः पार्श्वयोः कार्यो नलकश्चाङ्गुलद्वयम् ॥ १४१ ॥

चतुर्भिरङ्गुलैः पार्ष्णिम(र्म)ध्यसूत्राद् विधीयते ।
यथोक्तमानेनाङ्गुल्यस्तथा पादतलं भवेत् ॥ १४२ ॥
पार्श्वागतमिदं प्रोक्तं स्थान(नं) भित्तिकसंज्ञकम् ।
(पार्श्वागतस्थानम्)

अतः परं परावृत्तस्थानकान्यभिदध्महे ॥ १४३ ॥
ऋजा(ज्वा)गतपरावृत्तं तत्रादावभिधीयते ।
तत्राङ्गुलद्वयं कर्णौ विधातव्यौ पृथक् पृथक् ॥ १४४ ॥
पार्ष्णिपर्यन्तयोर्मध्यं तथा सप्ताङ्गुलं भवेत् ।
अङ्गुलत्रितयं सार्धं पार्ष्णी कार्यौ पृथक् पृथक् ॥ १४५ ॥
कनिष्ठानामिकामध्या दर्शयेच्चतुरङ्गुली(लम्) ।
अङ्गुष्ठानामिकामध्याकनिष्ठा(वलिखेन्तरे ?) ॥ १४६ ॥
परावृत्तमिदं शेषमृज्वागतवदादिशेत् ।
अध्यर्धाक्षादिका(द्रू ?) यानि स्थानानि तेषु यत् ॥ १४७ ॥
भवेद् यस्य परावृत्तं तद्वशात् तस्य तद् भवेत् ।
+ + यस्य हि यद् दृश्यं स्थानकस्याङ्गमीरितम् ॥ १४८ ॥
तददृश्यं परावृत्ते तस्यादृश्यं च दृश्यते ।
(स्थानानी भवितानि ?) + जीवेषु द्विपदेषु च ॥ १४९ ॥
निर्जीवेष्वपि जानीयाद् यामा(ना)सनगृहादिषु ।
स्थानानि मूलभूतानि नवैवैतानि वस्तुतः ॥ १५० ॥
यानि (निविशत ?)भक्तानि तद्भेदा(नि च ?) तान् विदुः ।
मूर्धस्थिता यदा दृष्टा ऋज्वादीनि विलोकयेत् ॥ १५१ ॥
स्थानानि तेषां यन्मानं तदस्मात् तदिहोच्यते ।
विस्तृत्याष्टादश न्यस्येदायत्या द्विगुणानि च ॥ १५२ ॥

(अङ्गुल्यन्यादारासूत्रं ?) यथाभागं यथोचितम् ।
आयामस्यार्धदेशे च विस्तारो ऽस्याग्रतोऽष्टभिः ॥ १५३ ॥

++++++ (पृष्ठप्रदेशार्द्र+मङ्कयेत् ?) ।
तन्मध्यगामिनी स्त(सू)त्रे न्यस्येदायतविस्तृते ॥ १५४ ॥

अङ्गानां स्यात् तदवधिर्निर्गमो (बष्टमाणकः ।
सूनत्योगतो गर्भसूत्रादित्यादि ?) ॥ १५५ ॥

स्तनगर्भो गर्भसूत्राद् विस्तृतो(तौ) स्यात् षडङ्गुलः ।
षडङ्गुलः स्यात् स्तनयोस्तिर्यग् गर्भ (वि)निर्गमः ॥ १५६ ॥

तिर्यग् गर्भा(त्) पृष्ठपक्षौ स्फिजावपि दशाङ्गुले ।
ने(न)वाङ्गुले पृष्ठवंशः स्फिजो सप्ताङ्गुलेऽन्तरम्(रे) ॥ १५७ ॥

कक्षाया मूलमायामाद् गर्भतश्च दशाङ्गुलम् ।
निर्गमोऽग्रेऽङ्गुलं तस्य सूत्रात् सप्त च पृष्ठतः ॥ १५८ ॥

गर्भसूत्रात् ततस्तिर्यक् पादांशोऽष्टादशाङ्गुलः ।
गर्भाद् यवप्रदेशश्च भवेत् पञ्चभिरङ्गुलैः ॥ १५९ ॥

अष्टाभिर्जठरं गर्भात् पार्श्वयोः पुरतोऽपि च ।
उदरस्य + मं पृष्ठं पश्चात् सप्तभिरङ्गुलैः ॥ १६० ॥

सार्धै द्वा(र्धैर्द्वा)दशभिर्मूलमूर्वो(रथो ?) मतोऽङ्गुलैः ।
पञ्चाङ्गुलं निर्गमस्तत् + स्यात् सप्त च पृष्ठतः ॥ १६१ ॥

ऊरुमूलस्य पृष्ठात् तु स्फिजौ त्र्यङ्गुलनिर्गतौ ।
मेढ्रमग्रे ततो ज्ञेयं गर्भसूत्रात् षडङ्गुले ॥ १६२ ॥

तिर्यक्सूत्राज्जानुपार्श्वं सार्धै(र्धं)र्नवभिरङ्गुलैः ।
आयामसूत्राज्जान्वन्तपृष्ठेऽग्रे चतुरङ्गुलः ॥ १६३ ॥

नलकश्च भवेद् गर्भात् तिर्यगस्य षडङ्गुलः ।
गर्भसूत्रात् तु नलकः पृष्ठतश्चतुरङ्गुलः ॥ १६४ ॥

सूत्रान्ताङ्गुल्यपर्यन्तः स्यात् सार्धैः षड्भिरङ्गुलैः ।
अक्षः सार्धाङ्गुले सूत्राद् भवेद् विस्तृतिदर्शनात् ॥ १६५ ॥

चतुर्दशाङ्गुला(ल): पादो दैर्घ्येणात्र प्रकीर्तितः ।
गर्भादष्टाङ्गुलाग्रोऽसौ पश्चादपि षडङ्गुलः ॥ १६६ ॥

जानुनोरक्षश्च स्यादन्तरमङ्गुलं मिथः ।
ऊर्वोरङ्गुलमुद्दिष्टं (न भलयो ?)श्चतुरङ्गुलम् ॥ १६७ ॥

ऋज्वागतमिति प्रोक्त(मद्रजौ ?) मध्यसूत्रतः ।
(परिवर्ततगुलगं सावावप्यङ्गुलद्वयम् ॥ १६८ ॥

तस्मात् सावेस्त सार्धांक्ष्ये ?) त्वङ्गुले परिवर्तनी ।
+++ भित्तिके प्रोक्तं परावृत्तेऽप्ययं विधिः ॥ १६९ ॥

ऋज्वागतार्धर्जुकसाचिसंज्ञाध्यर्धाक्षपार्श्वागतसंज्ञकानि ।
तेषां परावृत्तचतुष्टयं च प्रोक्तान्यथो विंशति(र)न्तराणि ॥ १७० ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

ऋज्वागतादिस्थानलक्षणं नामाष्टसप्त(मैकोनाशी)तितमोऽध्यायः ॥

अथ वैष्णवादिस्थानकलक्षणं नामाशीतितमोऽध्यायः ।

अथान्यान्यभिधीयन्ते चेष्टास्थानान्यनेकशः ।
यानि ज्ञात्वा न मुह्यन्ति + + चित्रविचक्षणाः ॥ १ ॥
वैष्णवं समपादं च वैशाखं मण्डलं तथा ।
प्रत्यालीढमथालीढं स्थानान्येतानि (लक्षणम् ?) ॥ २ ॥
(अश्वक्रामत्तमथायामविहितनाकत्रयं स्त्रीणाम् ?) ।
द्वौ तालावर्धतालश्च पादयोरन्तरं भवेत् ॥ ३ ॥
तयोः समन्वितस्त्वैकरुयश्रः पक्षस्थितोऽपरः ।
किञ्चिदञ्चितजङ्घं च (शगात्रभोज्यचसंयुतम् ?) ॥ ४ ॥
वैष्णवस्थानमेतद्धि विष्णुरत्राधिदैवतम् ।
समपादे समौ पादौ तालमात्रान्तरस्थितौ ॥ ५ ॥
स्वभावसौष्ठवोपेतौ ब्रह्मा चात्राधिदैवतम् ।
तालास्त्रयोऽर्धतालश्च पादयोरन्तरं भवेत् ॥ ६ ॥
अश्रमेकं द्वितीयं च पादं पक्षस्थितं लिखेत् ।
(नैपमोरु ?) भवत्येवं स्थानं वैशाखसंज्ञितम् ॥ ७ ॥
विशाखो भगवानस्य स्थानकस्याधिदैवतम् ।
ऐन्द्र(न्द्रं) स्यान्मण्डलं पादौ चतुर्मू(स्ता)लान्तरस्थितौ ॥ ८ ॥
त्र्यस्थ(श्र)पक्षस्थित(ति)श्चैव कटिर्जानुसमा तथा ।
प्रसार्य दक्षिणं पादं पञ्चतालान्तरस्थितम् ॥ ९ ॥
आलीढं स्थानकं कुर्याद् रुद्रश्चात्राधिदैवतम् ।
कुञ्चितं दक्षिणं कृत्वा वामपादं प्रसारयेत् ॥ १० ॥
आलीढं परिवर्त(र्तं)न प्रत्यालीढमिति स्मृतम् ।
दक्षिणस्तत्र समः पादस्त्र्यश्रः पक्षस्थितोऽपरः ॥ ११ ॥

समुन्नतकटिर्वामश्चावहित्थं तदुच्यते ।
एकः समस्थितः पादो द्वितीयोऽग्रतलान्वितः ॥ १२ ॥

(शूद्रमविद्धं वात ?)श्रक्रान्त उच्यते ।
स्थानत्रयमिदं स्त्रीणां नृणामपि (भवेत्) क्वचित् ॥ १३ ॥

कटीपार्श्वे करौ वक्त्रमुरो ग्रीवा शिरस्तथा ।
स्थानकेषु समस्तेषु कार्यमेतत् क्रियानुगम् ॥ १४ ॥

क्रियाणां पुनरानन्त्यात् समस्तेन न शक्यते ।
वक्त्रं(क्तुं) तथापि दिङ्मात्रमस्माभिः (सं)प्रदर्श्यते ॥ १५ ॥

हृष्टायाः प्रिय(विच ?) नार्याः पुरुषस्य वा प्रियाभ्यर्णे ।
भवति स्थितसंस्थानं त्रिभिरिति तच्च कथयामः ॥ १६ ॥

यद् ब्रह्मसूत्रमृज्वागते भवेत् (तन्मतृभागेऽपि ?) ।
अवय(व)विभागतस्तत् कथयामः साम्प्रतं क्रमशः ॥ १७ ॥

(शीनं तत्रय वि ?) नासिकाधरपुटेषु सृक्कणि च ।
(कंगंते परचूचुकपूर्वेण कलान्तरे ?) नाभौ ॥ १८ ॥

पश्चादूरोर्मध्ये पश्चिमगुल्फस्य तद्वदन्ते च ।
(स्थाने त्रिभंगा भामिनि ?) (सू)त्रस्य गतिर्विनिर्दिष्टा ॥ १९ ॥

पादौ तालान्तरितौ कर्तव्यौ स्थानके त्रिभागा(भङ्गा)ख्ये ।
षोडशविंशत्यङ्गुलमध्येऽन्तरितो (पितुदडिदाक्षे ?) ॥ २० ॥

गमनं त्रिविधं प्राहुद्रुतमध्यविलम्बितप्रभेदेन ।
(स्थानेष्वर्धनेत्राख्यभित्तिषु त्रयगमध्ये ?) ॥ २१ ॥

प्रा(न्ते) करवीरस्याथ ++++ सृक्कपर्यन्ते ।
कण्ठान्ते (परभागा स्तनतोगुलदुम्मपर्यन्ते ?) ॥ २२ ॥

नाभ्यासन्ने मध्ये मेढ्रस्य तथा परस्य नलकस्य ।
प्रान्ते (वज्रा ?)याते गमने स्याद् ब्रह्मसूत्रगतिः ॥ २३ ॥

(सोधेगमने तु पूर्वे लोचनखीरके पुटे तद्धि ।
तविबुकरान्ते स्तनचूकस्य मध्ये ?) तथा नाभौ ॥ २४ ॥

मध्ये मेढ्रस्यान्ते +++ परजानुनः क्रमेणैव ।
अपराङ्गुष्ठकमूले विज्ञेयं ब्रह्मसूत्रमिति ॥ २५ ॥

परपादद्वाद्वक्षि स्थित्या क्रियते (त)थाच पूर्वाह्णे ।
कुर्यात् तलमिह भूतलसूत्रार्धं + गुलोत्क्षिप्तम् ॥ २६ ॥

भूपर्यन्तेऽपाङ्गे (चिबुकांशो ?) गोलकान्तरे नाभेः ।
सूत्रपरत्वतः पूर्वेण परावसार्धाक्षे ॥ २७ ॥

पार्श्वगते संस्थाने पश्चिमपादोऽत्र सप्तगोलः स्यात् ।
द्व्यर्धाक्षगमनमुक्तं ब्रूमः पार्श्वगतेर्गमनम् ॥ २८ ॥

आवर्ते ++ कूटे गडे (ण्ड)प्रान्ते च सृक्कभागस्य ।
गलवर्त्तौ स्तनमध्ये गाले(गोल)त्रितयान्तरे नाभेः ॥ २९ ॥

(स्फिक्पार्श्वपश्चिमजानुनश्चा पूर्वार्तमामृतं सूत्रम् ।
स्यादपरपार्ष्णिपूर्वस्थितं चभिवेत्थोने ?) ॥ ३० ॥

क्षपयेत् परभागाद्धि स्वस्मान्मानाद् यथोदितादत्र ।
(पूर्वाह्णे ?)रङ्गुष्टः कर्तव्यो भूमिसूत्रस्थः ॥ ३१ ॥

पश्चादङ्गुष्ठाग्रं सुश्लिष्टं स्याद् विलम्बिते गमने ।
अङ्गुष्ठाङ्गुले ब्रह्मसूत्रतस्तालिके मध्ये ॥ ३२ ॥

द्रु(त)गमनेऽङ्गुष्ठाग्रं कर्तव्यं षोडशाङ्गुले तस्मात् ।
(परपादाभूमेस : ?) प्रे(प्रोत्)क्षिप्तो भवति पूर्वपादश्च ॥ ३३ ॥

इति सर्वेषु ज्ञेयं गमनस्थानेषु संस्थानम् ।
(गोत्राणां मध्येषां ?) विदधीत बुधः स्थितिं यथायोगम् ॥ ३४ ॥
(विन्यासयोषणक्षिप्तण ?) दृष्टिहस्तादिविनिवेशैः ।
अ(थ) स्थानचतुष्कस्य प्रविच्छन्दककीर्तनात् ॥ ३५ ॥
अन्या अपि क्रिया लेख्याः सम्भवन्तीह या नृणाम् ।
शिष्याणां प्रतिपत्त्यर्थं सूत्राणि त्रीणि पातयेत् ॥ ३६ ॥
ब्रह्मसूत्रमभे(गते) सूत्रे ये च पार्श्वे(र्श्व)समाश्रये ।
ऊर्ध्वानि त्रीणि सूत्राणि स्थानकेष्व(भिष्वपि ?) ॥ ३७ ॥
कुर्वीत तेषु मध्ये यद् ब्रह्मसूत्रं तदुच्यते ।
भित्तिके पुनरन्यस्य भागस्यापेक्षया मतम् ॥ ३८ ॥
पार्श्वस्ति(स्थं) ब्रह्मसूत्रं स्यात् कार्यतो मध्यगं हि तत् ।
ये द्वयोः पार्श्वयोः सूत्रे ++++ हि ते स्मृते ॥ ३९ ॥
प्रदेशावयवस्यात्र निष्पत्त्यै यद्यदीप्सितम् ।
तत्र सूत्रं विधातव्यं तिर्यगूर्ध्वानुसारतः ॥ ४० ॥
अपेक्षेतानि यावन्ति प्रत्यङ्गव्यक्तिसिद्धये ।
तावन्त्यवयवव्यक्तिसिद्धयै तिर्यङ् नियोजयेत् ।
ऊर्ध्वानि त्रीणि सूत्राणि तिर्यङ्मा(ना)नुसारतः ॥ ४१ ॥
स्थानानि वैष्णवमुखान्युदितानि सम्यक्
(त्रिमंगितडिते ?)गमनैरुपेते ।
सूत्रस्य पातनविधिश्च यथावदुक्तो
ज्ञाते (न ?) भवेत् तदिह सूत्रभृतां वरिष्ठः ॥ ४२ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

वैष्णवादिस्थानकलक्षणाध्यायो नामैकोना(मा)शीतितमः ॥

अथ पञ्चपुरुषस्त्रीलक्षणं नामैकाशीतितमोऽध्यायः ।

पञ्चानां हंसमुख्यानां (देहबन्धाति खन्नृणाम् ?) ।
दण्डिनीप्रमुखानां च स्त्रीणां (ना ?)ब्रूमहे पृथक् ॥ १ ॥
हंसः शशोऽथ रुचको भद्रो माल(व्य) एव च ।
(पञ्चैते) पुरुषास्तेषु मानं हंसस्य कथ्यते ॥ २ ॥
अष्टाशीत्यङ्गुलो हंसस्यायामः परिकीर्तितः ।
विज्ञेया वृद्धिरन्येषां चतुर्णां द्वयङ्गुलक्रमात् ॥ ३ ॥
तस्यङ्गुलद्वयं सार्धं (शाटालं ?) नासिका मुखम् ।
ग्रीवा च (वक्त्रश्चयमोद् ?) भवेदेकादशाङ्गुलम् ॥ ४ ॥
एवमेवोदरं नाभिमेढ्रयोरन्तरं दश ।
विंशतिश्चाङ्गुलान्यूरू जङ्घे च त्रीणि जानुनी ॥ ५ ॥
त्रीण्यङ्गुलान्यङ्गुले च केशभूरङ्गुलद्वयम् ।
केशान्तमानं सर्वेषामधिकं स्यात् स्वमानतः ॥ ६ ॥
विस्तारेण भवेद् वक्षस्तस्यैवाङ्गुलविंशतिः ।
द्वादशाङ्गुल(विस्तारो बाहुसंसस्य ?) निर्दिशेत् ॥ ७ ॥
दशाङ्गुलौ प्रकोष्ठौ च (हस्ततथे ++++?) ।
तथा पृथक् पृथक् च्छ्रोणिः पीनाङ्गुलि ततो भवेत् ॥ ८ ॥
हंसस्वभावेन पृथग ++ स्मारनासिकः ।
(शेसस्य ?) त्र्यङ्गुलं ++ नासिका वक्त्रमेव च ॥ ९ ॥
ग्रीवापि तत्प्रमाणैव य(व)क्षस्त्वेकादशाङ्गुलम् ।
तथोदरं तथा नाभिमेढ्रयोरन्तरं दश ॥ १० ॥

ऊरू विंशतिमात्रौ च शशस्य परिकीर्तितौ ।
व्यङ्गुले जानुनी ल(ज)ङ्घे मात्राविंशतिमायते ॥ ११ ॥

गुल्फौ च व्यङ्गुलायामौ तावन्मात्रं शिरो भवेत् ।
आयामोय(ऽयं) शशस्यैव(वं) स्यान्नवत्यङ्गुलोन्मितः ॥ १२ ॥

द्वाविंशत्यङ्गुलं (वक्ष्यां ?) विस्तारेणास्य कीर्तितम् ।
बाहुप्रबाहू पाणी च शशकस्यापि हंसवत् ॥ १३ ॥

समयाच्च स कर्तव्या(व्य): स्वभावाच्च कृशोदरः ।
(तथोयवेत् केशोरुजङ्घो द्विद्वान् ?) विचक्षणैः ॥ १४ ॥

रुचकस्य (तुखायामद्याम ?) प्रोक्तः सार्धदशाङ्गुलः ।
ग्रीवाङ्गुलत्रयं सार्धमायामेनास्य कीर्तिता ॥ १५ ॥

एकादशाङ्गुलो(व्यापूर्वकृस्तस्य ?) प्रमाणतः ।
तावन्त्येवोदरं तस्य नाभिमेढ्रान्तरं दश ॥ १६ ॥

विंशतिश्चाङ्गुलान्यूरू जानुनी चाङ्गुलत्रयम् ।
विंशत्यङ्गुलमायामं जङ्घयोस्तस्य निर्दिशेत् ॥ १७ ॥

अङ्गुलत्रितयं गुल्फौ कुर्यात् तस्य शिरोऽपि च ।
द्विनवत्यङ्गुलायामो रुचकः परिकीर्तितः ॥ १८ ॥

इत्यायामोऽस्य विस्तारो वक्षसोऽङ्गुलविंशतिः ।
भुजौ दशाङ्गुलायामौ प्रकोष्ठौ तद्वदेव च ॥ १९ ॥

एकादशाङ्गुलौ हस्तौ विस्तारेणास्य कीर्तितौ ।
पीनांसः पीनबाहुश्च सलि (ली)लगतिचेष्टितः ॥ २० ॥

बलवान् वृत्तबाहुः स्याद् रुचको रुचकाकृतिः ।
भद्रस्य प्राहुरायामं मस्तकस्याङ्गुलत्रयम् ॥ २१ ॥

एकादशाङ्गुला ++ ग्रीवा सार्धाङ्गुलत्रया ।
वक्षो जठरमप्यस्य सपादैकादशाङ्गुलम् ॥ २२ ॥
नाभिमेढ्रान्तरं चास्य विद्यात् सार्धदशाङ्गुलम् ।
आयाममूर्वोर्जानीयात् सपादाङ्गुलविंशतिम् ॥ २३ ॥
जङ्घे च तावदायामे जानुगुल्फं त्रिमात्रकम् ।
(चतुर्तवर्तिसमो चन्द्रस्येव ?) प्रकीर्तितः ॥ २४ ॥
आयाम एव विस्तारो वक्षसस्त्वेकविंशतिः ।
एकादशाङ्गुलौ बाहू तस्य +++++ ॥ २५ ॥
हंसादिपुंसामिदमेवमुक्तं
यद्वा यथालक्षणमानमत्र ।
स्त्रीणां च सम्यग् (गदिता सुखानाद् ?)
यो वेत्ति मान्यः स भवेन्नृपाणाम् ॥ २६ ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे

पञ्चपुरुषस्त्रीलक्षणं नामाध्यायोऽ(य एका)शीतितमः ॥

अथ रसदृष्टिलक्षणं नाम द्व्यशीतितमोऽध्यायः ।

रसानामस्य(थ) वक्ष्यामो दृष्टीनां (वेइ ?) लक्षणम् ।
तदायत्ता यतश्चित्रे भावव्यक्तिः प्रजायते ॥ १ ॥
शृङ्गारहास्यकरुणा रौद्रप्रेयोभयानकाः ।
वीर(प्रत्ययाक्षौ ?) च बीभत्सश्चाद्भुतस्तथा ॥ २ ॥
शान्तश्चैकादशेत्युक्ता रसाश्चित्रविशारदैः ।
निगद्यते क्रमेणैषां सर्वेषामपि लक्षणम् ॥ ३ ॥

सभ्रूकम्प(कटीक्षपेच ?) तथा प्रेमगुणान्वितः ।
यत्रेष्टललिता चेष्टा स शृङ्गारो रसः स्मृतः ॥ ४ ॥
विकासिललितापाङ्गो मृदु चा स्फुरिता(ध)रः ।
लीलया सहितो यश्च स हास्यो रस उच्यते ॥ ५ ॥
अश्रुक्लिन्नक(पो)लान्तः शोकसङ्कुचितेक्षणः ।
चित्तसन्तापसंयुक्तः प्रोच्यते करुणो रसः ॥ ६ ॥
निर्भार्जितललाटान्तः संरक्तोद्वृत्तलोचनः ।
दन्तदष्टाधरोष्ठो यः स रौद्रो रस उच्यते ॥ ७ ॥
अर्थलाभसुतोत्पत्तिप्रियदर्शनहर्षजः ।
सञ्जातपुलकोद्भेदो रसः प्रेमा स उच्यते ॥ ८ ॥
वैरिदर्शनवित्रासससम्भ्रमोद्भ्रान्तलोचनः ।
हृदि संक्षोभयोगाच्च रसो ज्ञेयो भयानकः ॥ ९ ॥
(अष्टावष्टम्भसमेर्था ?)सूत्रसङ्कुचितानतः ।
धैर्यवीर्यबलोत्पन्ना(न्नः) स वीरस्तु रसः स्मृतः ॥ १० ॥
(ईषदुन्नसित्तत्र कस्तच्च ?)स्तिमिततारकः ।
असम्भाव्यं विलोक्यार्थमद्भुतो जायते रसः ॥ ११ ॥
अधि(वि)कारैः प्रसन्नैश्च भ्रूनेत्रवदनादिभिः ।
अरागाद् विषयेषु स्याद् यः स शान्तो रसः स्मृतः ॥ १२ ॥
इत्येते चित्रसंयोगे रसाः प्रोक्ताः सलक्षणाः ।
मानुषाणि पुरस्कृत्य सर्वसत्त्वेषु योजयेत् ॥ १३ ॥

इति रसाः ।

अथ दृष्टीरभिदध्मो ललिता हृष्टा विकासिता विकृता ।
भ्रुकुटी विभ्रमसंज्ञा संकुचिता (छवितनाग्रीव ?) ॥ १४ ॥
ऊर्ध्वगता योगिन्यथ दीना दृष्टा च (विविष्टह्वला खेवे ?) ।
(स्यादङ्किता ?)भिधाना (विविख्याव ?)जिह्मा च ॥ १५ ॥

मध्यस्थेति तथान्या स्थिरेति (चाष्टावेवमुद्दिष्टा ? ।
एता दृशोऽथ लक्षणमेताना(सा)मुच्यते क्रमशः ॥ १६ ॥

विकसित(प्रगल्भासम्भ्रमत्र ?) कटाक्षविक्षेपा ।
शृङ्गाररसोद्भूता दृष्टिर्ललितेति विज्ञेया ॥ १७ ॥

प्रियदर्शने प्रसन्नां प्रोद्गतरोमाञ्चविकसिता(पा)ङ्गा ।
(प्रस्तरसासि ?)जाता हृष्टा दृष्टिः समाख्याता ॥ १८ ॥

विकसितनयनप्रान्ता विक(का)सितापाङ्गनयनगण्डतला ।
क्रीडाकारयुता(न्या)हास्यरसे (स्याद्) विकासिता दृष्टिः ॥ १९ ॥

विख्याता प्रीतिविकारि व्यक्तभया भ्रान्ततारका या च ।
ज्ञेया(विकृत्यकारैः सारै च ?) भयानका दृष्टिः ॥ २० ॥

(दीप्तोर्ध्वताकातास्रप्रतता ?) मन्ददर्शना ।
दृष्टिरूर्ध्वं निविष्टे (ष्टा) तु भ्रुकुटिः परिकीर्तित(ता) ॥ २१ ॥

सत्त्वस्था दृढलक्ष्मा समोष्ट(सौष्ठ)(व)व्यक्ततारका सौम्या ।
(विप्रत्यपरजालाता ?) दृष्टिः स्याद् विभ्रमा नाम ॥ २२ ॥

मन्मथमदेन युक्ता स्पर्शरसोन्मीलिताक्षिपुटयुग्मा ।
(सुतरु ?)सुखानन्दयुता(सङ्कुचि)ता नाम दृष्टि(राख्याता) ॥ २३ ॥

निर्विकारै(रा) क्वचित् तावन्नासिकाग्रावलोकिनी ।
योगि(नी) नाम सा दृष्टिस्तत्त्वे चित्तस्य योजनात् ॥ २४ ॥

अर्धस्रस्तोत्त(र)पुटा किञ्चित् संरुद्धतारका ।
मन्दसञ्चारिणी सास्रा शोके दीनाभिधीयते ॥ २५ ॥

संस्थिते तारके यस्याः स्थिरा विकसिता तथा ।
सत्त्वमुद्वहती दृष्टा दृष्टिरुत्साहसम्भवा ॥ २६ ॥

म्लानभ्रूपुटपक्ष्मा या शिथिला मन्दचारिणी ।
(क्राम ?) प्रविष्टतारा च विह्वला (तामला ?) स्मृता ॥ २७ ॥
किञ्चिच्चला स्थिरा किञ्चिदुत्ताना तिर्यगायता ।
मूहा(ढा) चकिततारा च शङ्किता दृष्टिरिष्यते ॥ २८ ॥
आनिकुञ्चितपक्ष्मा या पुटैराकुञ्चितस्त(ता त)था ।
(सत्रिजन्त + ?)तारा च कुञ्चिता दृष्टिरुच्यते ॥ २९ ॥
लम्बिता(र्घ)पुरा(टा) + + तिर्यग्रूक्षेक्षणा शनैः ।
निगूढा गूढतारा च जिह्मा दृष्टिरुदाहृता ॥ ३० ॥
ऋजुतारा राज(ऋजु)पुटा प्रसन्ना रागवर्जिता ।
त्यक्तादरा च विषये मध्यस्था दृष्टिरुच्यते ॥ ३१ ॥
समतारा समपुटा समभ्रूरविकारिणी ।
(उपगारा ?)विहीना च स्थिरा दृष्टिः प्रकीर्तिता ॥ ३२ ॥
हस्तेन सूचयन्नर्थं दृष्ट्या च प्रतिपादयन् ।
सजीव इति दृश्येत सर्वाभिनयदर्शनात् ॥ ३३ ॥
आङ्गिके चैव चित्रे + + + साधनमुच्यते ।
(भवेदत्रादत ?)स्तस्मादनयोश्चित्रमाश्रितम् ॥ ३४ ॥

दृष्टिः ॥

प्रोक्तं रसानामिदमत्र लक्ष्म दृशां च सांक्षिप्ततया तदेत्थे (त्)।
(विज्ञेयचित्रालिखनान्तराणां ?) न संशयं याति मनः कदाचित् ॥

इति महाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचिते समराङ्गणसूत्रधारनाम्नि वास्तुशास्त्रे
रसदृष्टिलक्षणाध्यायो नामैका(म द्व्य)शीतितमः ॥

अथ पताकादिचतुष्षष्टिहस्तलक्षणं नाम त्र्यशीतितमोऽध्यायः ।

चतुःषष्टिरिहेदानीं हस्तानामभिधीयते ।
लक्षणं विनि (योगश्च) योगायोगविभागतः ॥ १ ॥

पताकस्त्रिपताकश्च तृतीयः कर्तरीमुखः ।
अर्धचन्द्रस्तथारालः शुकतुण्डस्तथापरः ॥ २ ॥

मुष्टिश्च शिखरश्चैव कपित्थः खटकामुखः ।
सुच्यास्य(स्यः) प(ह्म)कोशाहि(शि)रसौ मृगशीर्षकः ॥ ३ ॥

काङ्गलपद्मकोलश्च चतुरो भ्रमरस्तथा ।
हंसास्यो हंसपक्षश्च सन्दंशमुकुला(वदि ?) ॥ ४ ॥

ऊर्णानाभस्ताम्रचूढ (ड) इत्येषा चतुरन्विता ।
हस्तानां विंशतिस्तेषां लक्षणं कर्म चोच्यते ॥ ५ ॥

प्रसारिताग्राः सहिता यस्याङ्गुल्यो भवन्ति हि ।
कुञ्चितश्च तथाङ्गुष्ठं स पताक इति स्मृतः ॥ ६ ॥

उत्क्षिप्तन (शिरो या + त्पाणिनां मेरसा ?) पुनः ।
नतेन वामतः किञ्चिद् भ्रुकुटीकुटिलभ्रु च ॥ ७ ॥

स्तोकविष्फारिताक्षेण प्रहारमभिनिर्दिशेत् ।
प्रतापनं तथोद्भूतो(नरेसोग्रतेन च ?) ॥ ८ ॥

तथैवाविकृतास्येन भालस्थः किञ्चिद् विचलितः करः ।
पताकस्फोरिताक्षेण भ्रुकुटीकुञ्चितभ्रुवा ॥ ९ ॥

कार्योऽहमिति गर्वः स्याच्चित्रशास्त्रविशारदैः ।
अर्थेषु वक्ष्यमाणेषु संयुतं चैनमाचरेत् ॥ १० ॥

द्वितीयहस्तयुक्तो यः स हस्तः संयुतः स्मृतः ।
(तत्राग्निसूपणाचामः पुरतो क्षिणतः पुनः ?) ॥ ११ ॥

ऊर्ध्वं प्रसर्प्य कर्तव्यः प्रचलद्विरला(ङ्गुलिः) ।
विदध्यादित्थमेवोक्तो(क्तं) वर्षधारानिरूप(णम्) ॥ १२ ॥

(कित्वधामियंतं तौ तावमच्छन्तौ च ?) दर्शयेत् ।
पुष्पवृष्टिप्रपतने प्रचलद्विरलाङ्गुलिः ॥ १३ ॥

कार्यं हस्तद्वयं वक्रं त्रयोऽप्यत्राधिकारिणः ।
(कैतैव ?) ++ चोत्तानं विधाय स्वस्तिकं बुधः ॥ १४ ॥

कुर्वाणो विच्युतिं तस्य पल्वलं सम्प्रदर्शयेत् ।
पुष्पोपहारं (सष्पाणि ?) ये चार्था भूतलस्थिता ॥ १५ ॥

तानुन्नमितवामभ्रूः किञ्चिदुद्वाहयञ्जि(ञ्छि)रः ।
तादृशं हस्तयुग्मं तु कुर्यादविकृताननः ॥ १६ ॥

अधोमुखं (च) तेनैव कर्तव्याग्र(घ)टना मिथः ।
संवृतं वा (थ)विश्लिष्टं तारः ++++++ ॥ १७ ॥

दर्शनीयं च वदनमस्मिन्नविकृतं सदा ।
यो(पा)ल्यं छतन(न्न च) कर्तव्यं (शल्कशो परस्परा ?) ॥ १८ ॥

किञ्चिद्विनतमूर्धा च विधायाधोमुखौ तलौ ।
निबिडं निबिडैमै(नै)व निर्विकारमुखाम्बुजा(जः) ॥ १९ ॥

उरसोऽग्रे तथोर्ध्वेन परावृत्ते च हस्तयोः ।
युगलेन मनसा(श्)शक्तिं प्रयत्नेन प्रदर्शयेत् ॥ २० ॥

गोप्यं वामेन गुप्तेन किञ्चिद्विनतमस्तकः ।
किञ्चिदाकुञ्चितां वामां भ्रुवं कृत्वा प्रदर्शयेत् ॥ २१ ॥

पार्श्वस्थेन पताकेन (पाण्यङ्गद्वितयेन तु ।
अँधिकस्थेन पताकेन ?) पाण्यङ्गद्वितयेन तु ॥ २२ ॥

अधिकारिमुखे वायोः कुर्यादभिन(न्द ?)यं ततः ।
नतोत्त + शिरास्तेन (द्विहित भ्रुकुटिमानके ?) ॥ २३ ॥

वेलामुर्वीं च मतिमान् पाणियुग्मेन दर्शयेत् ।
पुरःस्थितेन वामेन दक्षिणेन तु पाणिना ॥ २४ ॥

(तस्रष्टे ?) सर्पता स्तोकमुद्वाहितशिरा नराः(रः) ।
वेगं प्रदर्शयेन्नित्यमविकारि दधन्मुखम् ॥ २५ ॥

(इत्युश्वेनुश्च ?) चलता हस्तयोर्द्वितयेन तु ।
मूर्ध्ना तदनुगेनैव तथैव विकृताननः ॥ २६ ॥

क्षोभस्या(भि)नयं कुर्याद्धस्ताभिनयकोविदः ।
(उधस्तृधो मृखेनावः यतन्परार्थतापि च ?) ॥ २७ ॥

पताकेनाभिनेतव्यो विधाय भ्रुकुटिं मनाक् ।
पार्श्वव्यवस्थितेनोर्ध्वं चलदङ्गुलिना मुहुः ॥ २८ ॥

उत्साहनं विधातव्य(मुत्तप्य ?)(च) शिरोधराम् ।
तिर्यग्विष्कार्यमाणेन प्रभूतमभिनिर्दिशेत् ॥ २९ ॥

महतोऽभिनयः कार्यः पार्श्वयोरूर्ध्वसर्पिणा ।
भ्रान्तेनोत्तानिते(चानिकृतास्येन सिंहाजनम् ?) ॥ ३० ॥

रूपयेदुच्चमुच्चेन पताकेनैव पाणिना ।
इतस्ततः प्रचलता दर्शयेत् पुष्कराहतिम् ॥ ३१ ॥

(सत्ताक्षपेण वक्त्रेण चलयै + मुखेन च ?) ।
स्थितेन पार्श्वयोस्तिर्यग् रिच्यमानेन दर्शयेत् ॥ ३२ ॥

पक्षोत्क्षेपक्रियां नित्यं वक्त्रेण विकृतेन च ।
उत्तानितेन वामेन विधृतेनेतरेण तु ॥ ३३ ॥
पुरःप्रसर्पिणाधौतं हस्तानुगतदृष्टिना ।
निघृष्टतलहस्तेन भ्रुकुट्या मृदितं पुनः ॥ ३४ ॥
प्रघृष्टमेकरूपेण द्वितीयेन प्रसर्पता ।
(तेन ?)स्योपरि हस्तेन निविष्टेन विधीयते ॥ ३५ ॥
(अन्योन्य)घर्षणात्ये (त् पि)ष्टं भ्रुकुट्या च (प्र)दर्शयेत् ।
पार्श्वस्थितेन शैलेन्द्रं दूरविष्फारितेन च ॥ ३६ ॥
प्रदर्शयेत् समुत्क्षिप्य(मोमा ?) भ्रूलतिकां शनैः ।
शैलधारणमन्योन्यश(स)क्तेनाभिमुखेन च ॥ ३७ ॥
पार्श्वयोः सम्प्रवेश्याधः कृक(त)भ्रुकुटिना ततः ।
कार्यमुत्क्षिप्यमानेन शैलप्रोत्पाटनं तथा ॥ ३८ ॥
शिरःप्रदेशसंस्थेन दूरमुत्तानितेन च ।
समुन्नतभ्रुवा कार्या पर्वतोद्धरणक्रिया ॥ ३९ ॥

इति पताकहस्तः ॥

पताके तु यदा वक्त्रानामिका त्वङ्गुलिर्भवेत् ।
त्रिपताकः स विज्ञेयः कर्म चास्याभिधीयते ॥ ४० ॥
(अयं + + अवि ?)चलन्मध्याकनिष्ठिकः ।
अत्रोहेन विधातव्यो नतु(त) मूर्ध्ना तथा मनाक् ॥ ४१ ॥
उन्नामेन समुत्क्षिप्तपुमा(रो)भागेन चामुना ।
नमता शिरसा कुर्यात् तथा च(व)तरणक्रियाम् ॥ ४२ ॥
पार्श्वतः सर्पता कार्यममुनैव विसर्जनम् ।
पराङ्मुखाना(रयोग्र ?) भ्रुकुटिं विरचय्य वा ॥ ४३ ॥

वारणं पार्श्वसंस्थेन प्रवेशोऽधो नतेन च ।
प्रवेशं कुर्वताकारो (वेकुव्जमविकारिताः ?) ॥ ४४ ॥

उत्क्षिप्ताङ्गुलियुग्मेन तथोत्तानेन चामुना ।
उन्नामनं विधातव्यमविकारिमुखेन च ॥ ४५ ॥

पार्श्वतो नमता (कार्या प्राणेना ?) नतमस्तकैः ।
निदर्शनं तथोद्वृत्तेनोर्ध्वाङ्गुलिशिखेन रः(च) ॥ ४६ ॥

प्रसर्पितमुखस्याग्रे विधिसम्बन्धनं पुनः ।
उत्तानेना(सुमाङ्गुल्या श्वहीत्वा ?)नामिकाङ्ग्यया ॥ ४७ ॥

मङ्गु(ग)ल्यानां समालम्भः पदार्थानां विधीयते ।
पराङ्मुखेन शिरसः प्रदेशे सर्पता तथा ॥ ४८ ॥

प्रवेश(दर्श)येच्छिरः सन्निवेशमेतेन पाणिना ।
एतानि दर्शनीयानि सर्वाण्यविकृताननैः ॥ ४९ ॥

हस्तद्वयेनोभयतः केशानासन्नवर्तिना ।
उष्णीषमुकुटादीनि प्राप्नोतीति निरूपयेत् ॥ ५० ॥

कर्तव्यः (सोत्रनाशास्यं विधानेन समीपरा ?) ।
पाणिः कृतभ्रुकुटिना (तत्रोद्भस्तो ?)ङ्गुलिद्वयः ॥ ५१ ॥

अधोमुखं प्रस्थिताभ्या(मङ्गुलीभ्यां)प्रदर्शयेत् ।
चलाभ्यां मुकुलाभ्यां च हस्तस्यास्यैव (पद्मदान् ?) ॥ ५२ ॥

दर्शयेत् पाणियुग्मेन कदाचित् पक्षिणो लघून् ।
पवनप्रभृतींश्चैव पदार्थानपरानपि ॥ ५३ ॥

चलिताङ्गुलिना हस्तद्वयेना(द्योनति+स्या ?) ।
अधोमुखेन वा श्रो(स्रो)तो दर्शयेत् सर्पता पुरः ॥ ५४ ॥

ऊर्ध्वावस्थितिना गङ्गास्रोतः सूत्रनिभेन च ।
अधो विनि(न)मता पाणिद्वितयेन प्रदर्शना(ये)त् ॥ ५५ ॥

पुरः प्रसर्पतैकेन चलता विकृतानमः(नः) ।
हस्तेन सर्पाभिनयं विदधीत विचक्षणः ॥ ५६ ॥

अङ्गुलिद्वितयेनाधोमुखेनाश्रुप्रमार्जनम् ।
कुर्यात् कनीनिकादेशसर्पिणा विनताननः ॥ ५७ ॥

अवा(ध)श्चार्धं च सर्पन्त्या भालदेशे त्वनामया ।
तिलकं रचयेदेका(सुन्द्रस्य भ्रलतां शये ?) ॥ ५८ ॥

तया (चैवा)नामिकया कार्या (स्याद्) रोचनाक्रिया ।
आलभ्य रोचनां मूर्ध्नि तथैव च विचिक्षिपेत् ॥ ५९ ॥

तयैव च विधातव्यमल (कनो ?) प्रदर्शनम् ।
उत्तानितेन हासश्च त्रिपताकेन पाणिना ॥ ६० ॥

(चदनेस्याग्रह ?)स्तिर्यगङ्गुलिद्वयचालनात् ।
त्रिपताकाङ्गुलीभ्यां तु चलिताभ्यामुरोग्रतः ॥ ६१ ॥

शिखण्डिशारिकाकार(क)कोकिलादीन् प्रदर्शयेत् ।
हस्तस्यानुगतां दृष्टिं (त्रैलोक्य ?) ++ कारयेत् ॥ ६२ ॥

इति त्रिपताकः ॥

त्रिपताके यदा हस्ते भवेद् पृष्ठावलोकिनी ।
तर्जनी मध्यमायाश्च तदासौ कर्तरीमुखः ॥ ६३ ॥

नमता संयुतेनेतस्ततः सञ्चरणं पदैः ।
(तेतस्य स्तंद्वंलनंत्वं हि युगस्य तदमातया ?) ॥ ६४ ॥

(अधो)मुखेन कर्तव्य(मतेचैव ?) रङ्गणम् ।
ललाटवर्तिना शृङ्गं संप्र(यु)तेनोन्नतभ्रुवा ॥ ६५ ॥

प्रदर्शयेदुल्लिखता लेख्यमभ्युन्नतभ्रुवा ।
अधोमुखेन चैकेन तथाधो नमता मनाक् ॥ ६६ ॥

दर्शयेत् पतनं वाधो गच्छता मरणं तथा ।
नमतेतस्ततः शक्रविक्षेपेण विवर्जितम् ॥ ६७ ॥

पाणिना व्रजता(भेस्ता ?) कुञ्चितभ्रूर्नमच्छिराः ।
न्यस्तं प्रदर्शयेत् (कार्यादृक्संयम्यमाचस्तं कुर्यान्निर्घाटनं तथा ॥६८॥

पीनं बालद्रुमीः कञ्चुकरानुगा ?) ।

इति कर्तरीमुखः ॥

यस्याङ्गुल्यस्तु विनताः सहाङ्गुष्ठे(न) चापवत् ॥ ६९ ॥

सोऽर्धचन्द्र इति प्रोक्तः करः कर्मा च(स्य) कथ्यते ।
तेनोन्नतभ्रूरेकेन शशिलेखां प्रदर्शयेत् ॥ ७० ॥

(मध्यस्थौ यस्य ?)मायस्तं कुर्यान्निर्घाटनं तथा ।
पीनं बालद्रुमाः (क)म्बु कलशा वलयानि च ॥ ७१ ॥

प्रदर्शनीयान्येतेन संयुतेनेति चापरे ।
रशनाकुण्डलादीनां तलपत्रस्य चासुना ॥ ७२ ॥

कटीजघनयोश्चाभिनयस्तद्देशवर्तिना ।
अस्याप्यनुगता दृष्टिः काशा(र्या) सर्वत्र नर्तकैः ॥ ७३ ॥

इत्यर्धचन्द्रः ॥

आद्या धनुर्नता कार्या कुञ्चितोऽङ्गुष्ठकस्तथा ।
शेषा भिन्नोर्ध्ववलिता अरालेऽङ्गुलयः स्मृताः ॥ ७४ ॥

(अस्रुतेनाग्रतोतेन ?) किञ्चिदभ्युत्थितेन च ।
सत्त्वशौण्डीर्यगाम्भीर्यधृतिकान्तीः प्रदर्शयेत् ॥ ७५ ॥

दिव्याः (पापार्ध ?) ये चान्ये तानप्यविकृताननः ।
दर्शयेदुन्नतभ्रूश्च पाणिनानेन नर्तकः ॥ ७६ ॥

आशीर्वादं (तथा कानां ?) स्त्रीकेशग्रहणं च यत् ।
निर्वर्णनं च सर्वाङ्गमाल(त्म)नो यद् विधीयते ॥ ७७ ॥

उत्कर्षणं च तत् सर्वं कार्यमभ्युन्नतभ्रुवा ।
दर्शयेद्धस्तयुग्मेन प्रदक्षिणगतेन च ॥ ७८ ॥

विवाहं संप्रयोगं च कौतुकानि बहूनि च ।
अङ्गुल्यग्रसमायोगरचितस्वस्तिकेन च ॥ ७९ ॥

परिमण्डलयातेन प्रादक्षिण्यं प्रदर्शयेत् ।
परिमण्डलसंस्थानं तथानेन महाजल(न)म् ॥ ८० ॥

द्रव्यं महीतले यच्च रचितं तत् प्रदर्शयेत् ।
दानं वारणमाह्वानमनेक (वचनं तथा) ॥ ८१ ॥

दर्शयेच्चलता तेन हस्तेनासंयुतेन च ।
स्वेदापनयनं कार्यं गत्वा(न्धा)घ्राणं तथासुना ॥ ८२ ॥

तत्प्रदेशे प्र(वृत्तेन) पाणिना वृत्तकोविदैः ।
योषितां विषये चैष (पाणिना ?) प्रायेण युज्यते ॥ ८३ ॥

कर्माण्येतानि सर्वाणि त्रिपताकः स(कव)दाचरेत् ।
नाहमित्यभिनेतव्य(मस्यादश ?)स्थितेन च ॥ ८४ ॥

अस्यानुयायिनीं दृष्टिं विदधीत भ्रुवौ तथा ।

इत्यरालः ॥

अरालक्र(स्य) यदा वक्रानामिका त्वङ्गुलिर्भवेत् ॥ ८५ ॥

शुकतुण्डः स विज्ञेयः कर्म चास्याभिधीयते ।
न त्वमित्यमुना तिर्यक् प्रसृतेन प्रदर्शयेत् ॥ ८६ ॥

व्यावृत्तेन तु हस्तेन म(न) कृत्यमिति निर्दिशेत् ।
प्रसारितेन पुरतो नमताभिमुखं मुहुः ॥ ८७ ॥

कुर्यादावाहनं तिर्य (++ मातु ?) विसर्जनम् ।
व्यावृत्तेन तु हस्तेन न कृत्यमिति वारताम् ॥ ८८ ॥

(अवेक्षे निपोनिषेक अ ?) परावृत्तेन शस्यते ।
दृष्टिभ्रुवौ चानुगते हस्तस्यास्य समाचरेत् ॥ ८९ ॥

इति शुकतुण्डः ॥

अङ्गुल्यो यस्य हस्तस्य तलमध्येऽग्रसंस्थिताः ।
तासामुपरि चाङ्गुष्ठः स मुष्टिरभिधीयते ॥ ९० ॥

एष प्रहारे (व्या)यामे कार्यः सभ्रुकुटीमुखैः ।
पार्श्वस्थहस्तयुग्मेन निर्गमे तु विधीयते ॥ ९१ ॥

इति मुष्टिः ॥

(यष्यतिग्रहणमात्रमर्धने ?) स्तनपीडने ।
असंस्तु(यु)तो विधातव्यो (सुदृष्टिभ्रवो तथा ?) ॥ ९२ ॥

अस्यैव तु यदा मुष्टेरूर्ध्वोऽङ्गुष्ठः प्रयुज्यते ।
हस्तः स शिखरो नाम तदा ज्ञेयः प्रयोक्तृभिः ॥ ९३ ॥

अयं वामो विधातव्यः कुशरश्मि(चतुर्हि + ?)।
हस्तद्वयं व्याप्रियतो ओ(स्ट)णिग्रहणकर्मणि ॥ ९४ ॥

शक्तितोमरमोक्षे तु सव्यहस्तः प्रयुज्यते ।
पादौष्टरज्जने चैव चलिताङ्गुष्टको भवेत् ॥ ९५ ॥

अलकस्य समुत्क्षेपे तत्प्रदेशस्थितो भवेत् ।
कुर्यादनु(ग)तामस्य दृ(ष्टिभ्रयुगलं ?) तथा ॥ ९६ ॥

इति शिखरः ॥

अस्यैव शिखराख्यस्य अ(ङ्ग)ङ्गुष्ठकनिपीडिता ।
यदा प्रदेशिनी वक्रा स कपित्थस्तदा स्मृता(तः) ॥ ९७ ॥

चापतोमरचक्रासिशक्ति(चक्रांगदाविना ?)
एतेनान्यानि शस्त्राणि सर्वाण्यभिनयेद् बुधः ॥ ९८ ॥

सत्यप्यभिनये जन्म +++ विक्षिपेन्मुहुः ।
अत्रापि हस्तानुगतं दृष्टिभ्रूकर्म शस्यते ॥ ९९ ॥

इति कपित्थः ॥

उत्क्षिप्तवक्रा तु यदा (तां कार्या ?) स कनीयसी ।
अस्यैव तु कपित्थस्य (पदांशौषटकमुखः ?) ॥ १०० ॥

अनेन होत्रं हव्यं च नमतान्नं विधीयते ।
द्वाभ्यामाकर्षण(च्छत्राग्रं प्रग्रहप्रदर्शनम् ?) ॥ १०१ ॥

(एतेन न चास्यरादर्श वा जग्र ?) पुनः ।
अवक्षेपसमुत्क्षेप(पौ) व्यावृत्तेन तु क(ख)ण्डनम् ॥ १०२ ॥

भ्रमता तु विधातव्यममुना परिषेव(पेष)णम् ।
दीर्घदण्डग्रहे चैव (पवस्त्रीतालम्बने ?) तथा ॥ १०३ ॥

कुशकेशकलापादिग्रहे स्रग्दामसंग्रहे ।
दृष्टि(भ्रू)सहितो हस्तः प्रयोक्तव्यो विचक्षणैः ॥ १०४ ॥

इति ष(ख)टकामुखः ॥

खटकाख्ये यदा हस्ते तर्जनी संप्रसारिता ।
हस्तः सूचीमुखो नाम तदा ज्ञेयः प्रयोक्तृभिः ॥ १०५ ॥

एतदीयप्रदेशिन्या व्यापारः प्रायशो भवेत् ।
ततोऽर्वाक कम्पितो वा(लो)लव्यालोद्वाहित(क)भ्रमाः ॥ १०६ ॥

(ते स तत्र तत्र कर्मणि युज्यते ।
भ्रुमाया ?)भिनयेच्चक्रं तंप्रि(जृम्भि)तं चलयानया ॥ १०७ ॥

विलोलया पताकादीन् +++++++ या ।
(धूपदीपप्लुतावल्लीपल्लवान् बालपत्रमात् ॥ १०८ ॥

++++++++ भ्रुद्वया ?) पुष्पमञ्जरी(म्) ।
चलया वक्रगमनं चूलिकामुद्ध ++ या ॥ १०९ ॥

(सा बुधा चादाहु विधातर्धकम्पितपा ?) ।
धूपदीपलतावल्लीपल्लवान् बालपन्नगान् ॥ ११० ॥

शिखण्डकान् मण्डलं च नयनं चोर्ध्वलोलया ।
तारकानासिकादण्डय(ष्टी पूर्वसुस्थया ?)नया ॥ १११ ॥

दक्षिणो दर्शयेत्रासन्नताधो नताक्रया ।
तिर्यङ्मण्डलया सर्वं तया लोकं प्रदर्शयेत् ॥ ११२ ॥

(आद्यदीर्घे च विधास्ते ?) विदध्यादुन्नतामिमाम् ।
विममन्ता(नमन्तीं) पुनः कुर्यादपराहणप्रदर्शने ॥ ११३ ॥

कर्तव्या वदनाभ्याशे सा कुञ्चितविजृम्भिता ।
अङ्गुलिं (लिः) वृत्ततत्त्वज्ञैर्वाक्यार्थस्य निरूपणे ॥ ११४ ॥

सोऽयं तदिति निर्देशे प्रसृतौत्वा(तोत्ता)नकम्पिता ।
रोषे प्रकम्पितार्धा(ग्रा)च हस्तेनाभ्युन्नतेन च ॥ ११५ ॥

प्रसृताग्रेण स(न)मता (च ?) कर्तव्या स्वेदरूपणा(णे) ।
कुन्तलाङ्गदगण्डानां कुण्डलानां च रूपणे ॥ ११६ ॥

(सर्द्धिश वर्तना कार्या प्राचलती च सा मूहः ?) ।
ललाटसंवृतोद्वृत्ता कार्या (हस्तिनिरूपणा ?) ॥ ११७ ॥

प्रसारितोन्नामिता वा रिपूद्देशे(स ?) विधीयते ।
(कार्या संकपानी साग्रे सो प्रकोपदर्शने ?) ॥ ११८ ॥

कोऽसावित्यापि निर्देशे तया(कार्या) तिर्यग्विनिर्गमा ।
(कर्णकूटनयेन शब्दश्रवणेस्तातसंश्रया ?) ॥ ११९ ॥

कार्ये हस्तद्वयाङ्गुल्यौ संयुते संमुखे युते ।
वियोगे विघटन्त्यौ तु कलहे स्वस्तिकाकृती ॥ १२० ॥

(चतुधनिता ?) कार्ये परस्परनिपीडने ।
ऊर्ध्वाग्रचलिता यावत् कर्तर्यै(व्यै) के + वर्णने ॥ १२१ ॥

कुर्याद् दृशं भ्रुवौ चा(स्य) हस्तस्यानुगतं(ते) बुधः ।
इति सूचीमुखः ॥

यस्याङ्गुल्यस्तु (विरलामाभोरुहाङ्गुष्ठेन ?) कुञ्चिताः ॥ १२२ ॥

ऊर्ध्वाश्च सङ्गताग्राश्च (स) भवेत् पद्मकोशकः ।
श्रीफल(क ?)स्य कपित्थस्य ग्रहणं तेन रूपयेत् ॥ १२३ ॥

बीजपूरकमुख्यानामन्येषामपि दर्शनम् ।
कार्यं फलानां तत्तुल्यरूपेणोर्ध्वस्थितेन च ॥ १२४ ॥

कुर्यात् प्रसारितास्येन योषित्कुचनिरूपणम् ।
कुर्याद् दृष्टिभ्रुवौ चास्य हस्तस्यानुगते बुधः ॥ १२५ ॥

पद्मकोण(श)कः ॥

अङ्गुल्यः संहताः सर्वाः सहाङ्गुष्ठेन यस्य तु ।
(तथानितघाश्चैव ?) स तु सर्पशिराः करः ॥ १२६ ॥

उत्तानितेन(तं तु) कुर्वीत सेचनोदकदानयोः ।
अधोमुखं विचलितं भुजगस्य गतौ पुनः ॥ १२७ ॥

(विधात द्विगुणां वामबाहुतस्थिशरादधः ?)
विदध्यात् सर्पशिरसा हस्तेनास्फोटनक्रियाम् ॥ १२८ ॥

रचितभ्रुकुटिः कुर्यादेवं तिर्यक्छिरो दधत् ।
पुरतोऽधोमुखे(न भास्या ? लनमाचरेत् ॥ १२९ ॥

दृष्टिर्भ्रूसहिता कार्या हस्त(स्या)स्यानुयायिनी ।

इति सर्पशिराः ॥

(अधोमुखीनानिसृणे ?)मङ्गुलीनां समागत(ति): ॥ १३० ॥

कनिष्ठाङ्गुष्ठकावूर्ध्वे तदासौ मृगशीर्षकः ।
इह साम्प्रत(मस्तथेत्यत्ना ?) प्रयोजयेत् ॥ १३१ ॥

(स्थाच्छन्यलाभेने तिर्यगुक्ति पूश्वाक्षे पातने ?) ।
स्वेदापमार्जने कार्योऽधोमुखस्तत्प्रदेर्यु(शग): ॥ १३२ ॥

कुद्ध(कुट्ट)मिते (संचलितः कर्तव्योऽ)धोमुखश्च सः ।
(अस्यानुयायिनी दृष्टिः पाणी कुर्यादू भवापि ?) ॥ १३३ ॥
इति मृगशीर्षकः ॥

त्रेताग्निसंस्थिता मध्यातर्जन्यङ्गुष्ठका मता ।
काङ्क्लेऽनामिका वक्रा तथाचोर्ध्व(र्ध्वा) कनीयसी ॥ १३४ ॥

(त्रेतोत्तनेन) कर्कन्तु(न्धू)प्रभृतीनि प्रदर्शयेत् ।
तरुणानि फलान्यन्यदू वस्तु किञ्चिच यल्लघु ॥ १३५ ॥

वाक्याना(न्य)ङ्गुलिविक्षेपैः स्त्रीणां रोषकृतानि च ।
मुक्तामरकतादीनां (रत्नानां) च प्रदर्शनम् ॥ १३६ ॥

हस्तेनानेन कर्तव्यं भ्रुवौ (चास्पृष्टष्टगे ?) ।
इति काङ्कूलः ॥

आवर्तिन्यः करतले यस्याङ्गुल्यो भवन्ति हि ॥ १३७ ॥

पार्श्वगता विकीर्णाश्च सोऽलपद्मः प्रकीर्तितः ।
तिर्यक् पुरःस्थितः कार्यो हस्तोऽयं प्रतिषेधने ॥ १३८ ॥

कस्य त्वमिति नास्तीति वाक्ये शून्ये च धीमता ।
आत्मोपन्यसने स्त्रीणां (न सन्देशच्छेतो ?) भवेत् ॥ १३९ ॥

अस्य चानुगता दृष्टिर्विधातव्या भ्रुवौ तथा ।
इत्यलपद्मः ॥

अङ्गुल्यः प्रसृतास्तिस्रस्तथ. धोर्ध्व(र्ध्वा) कनीयसी ॥ १४० ॥

तासां मध्ये स्थितोऽङ्गुष्टः स करश्चतुरः स्मृतः ।
अधोमुखः प्रचलितो (मतस्येन ततत्कथा ?) ॥ १४१ ॥

विनये च नये चायं कार्योऽभिनयवेदिना ।
(वैपुणा तून्नतशिवा साः कृत्वा भ्रेतां भ्रुवा ?) ॥ १४२ ॥

विदध्याच्चतुरं हस्तमुत्तानं नियमे पुनः ।
किन्तु भ्रवं + कु(टिलां) विनयं प्रति नाचरेत् ॥ १४३ ॥

अधोमुखेन हस्तेन तेन बालं प्रदर्शयेत् ।
बालप्रदर्शने कुर्याद् (कुटीविननानिरः ?) ॥ १४४ ॥

तेनोत्ताने(न) वलता (येदातुरनन्तरम् ?) ।
तिर्यक् प्रसर्प्य तूत्तानो वहिश्चाविकृताननैः ॥ १४५ ॥

सत्ये चानुमतौ चैव (हस्त एष) विधीयते ।
एवमेव प्रयोक्तव्यो युक्ते (पर्य्येशमध्यमः ?) ॥ १४६ ॥

द्वाभ्यामेकेन वा (स्तुस्तौ क ?) मण्डलावस्थितेन च ।
विचारितं प्रयोक्तव्यं विहतं लज्जि(तं)तथा ॥ १४७ ॥

वदनं तत्र कर्तव्यमविकार्यं नतभ्रुवा ।
वितर्कितमुरोभ्यर्णे मण्डलावस्थितेन तु ॥ १४८ ॥

अधोमुखेन पुरतः कार्यं विश्लिष्यता तथा ।
मुखं चानिकृतं तत्र कार्यमभ्युन्नते भ्रुवौ ॥ १४९ ॥

शिरस्तु वामतो (तत्र नतं च पुनः ?) ।
उभाभ्यां नयनाभ्यां (तु) मृगकर्णप्रदर्शनम् ॥ १५० ॥

कार्यं तद्देशवर्तिभ्यां सभ्रूक्षेप(पं) विचक्षणैः ।
उत्तानेन युतेनाथ पत्राकारं प्रदर्शयेत् ॥ १५१ ॥

हस्तेन (चतुरा खे ?) विनमय्य भ्रुवं मनाक् ।
लीलां रतिं स्मृतिं बुद्धिं संज्ञामायाविचारणा ॥ १५२ ॥

सङ्गतं प्रणयं (शौचमार्दव्यं ?) भावमक्षमम् ।
पुष्टिं (सविच ?)शीलं च चातुर्यं मार्दवं सुखम् ॥ १५३ ॥

प्रस्तं(श्नं) वार्तां च वेषं च युक्तिं दाक्षिण्ययौवने ।
विभवाविभवौ स्तोकं सुरतं (सद्वरं ?) मृदु ॥ १५४ ॥

गुणागुणौ गृहा दारा वर्णा नानाविधाश्रयाः ।
चतुरेणाभिनेतव्यास्ते सर्वेऽपि यथोचितम् ॥ १५५ ॥

क्वचित् प्रभावता क्वापि (भ्रमता ?) मृदुता क्वचित् ।
प्रतीतिर्जायतेऽर्थस्य यस्य यस्य यथा यथा ॥ १५६ ॥

प्राज्ञैस्तथा तथा शीर्षेऽभिनेयान्युत्य(क्त)पाणिना ।
भ्रूदृष्टि(चकुरगोश्च ?) कार्यास्तदनुसारतः ॥ १५७ ॥

मण्डलस्थेन हस्तेन पीतं रक्तं च दर्शयेत् ।
किञ्चिन्नतभ्रूः शिरसा परिमण्डलिनेन च ॥ १५८ ॥

तेन द्भ्रू(प्र)दर्शयेत् कृष्णं(ष्णं) नीलं च परिमृज्जता ।
चतुरेण कपोतादीन् वर्णान् स्वाभाविकेन च ॥ १५९ ॥
इति चतुरः ॥

मध्यमाङ्गुष्ठसन्दंशो वक्रा चैव प्रदेशिनी ।
ऊर्ध्वमन्ये (प्रकीर्णो + अङ्गुल्यो ?) भ्रमरे करे ॥ १६० ॥

कुमुदोत्पलपद्मानां ग्रहणं तेन पाणिना ।
तथैव दीर्घवृन्तानामन्येषामपि रूपयेत् ॥ १६१ ॥

कर्णपूरो विधातव्यः कर्णदेशे स्थितेन च ।
दृष्टिभ्रुवौ चाभिन्ना(नये) तेषां कार्ये करानुगे ॥ १६२ ॥

इति भ्रमरा(र): ॥

तर्जनीमध्यमाङ्गुष्ठाभ्रू(स्त्रे)ताग्निस्था निरन्तरा ।
भवेयुर्हंसवक्त्रस्य (शेष सम्प्रसारिता ?) ॥ १६३ ॥

किञ्चित् प्रस्पन्दिताङ्गुष्ठेनामुनोत्क्षिप्य च भ्रुवौ ।
निस्सारमल्पं सूक्ष्मं च दर्शयेन्मृदुलं लघु ॥ १६४ ॥

कर्तव्यो(व्ये)ऽभिनये चैषां दृग्भ्रुवौ च करानुगे ।

इति हंसवक्त्रः ॥

अङ्गुल्यः प्रसृतास्तिस्रस्तथा चोर्ध्वा कनीयसी ॥ १६५ ॥

अङ्गुष्ठः कुञ्चितश्चैव हंसपक्ष इति स्मृतः ।
उत्तानेन बहिस्तिर्यग् ग्रीवायजलभूषणम् ॥ १६६ ॥

कर्तव्यं तेन गण्डस्य रूपस्य (गण्डवर्तनम् ?) ।
कुर्वीत चैनमुत्तानं भोजने च प्रतिग्रहे ॥ १६७ ॥

तथाचमनकार्ये च कर्तव्योऽयं द्विजन्मनाम् ।
अधस्तादन्तयोरेनं कुर्यात् स्वस्तिकयोगिनम् ॥ १६८ ॥

किञ्चिन्नतेन शिरसा (य परि यथारसम् ?) ।
उभाभ्यां पार्श्वयोस्तिर्यग्वैताभ्यां स्तम्भदर्शने(नम्) ॥ १६९ ॥

कुर्वीतैकेन रोमाञ्चं वामबाहुप्रसर्पिणा ।
संवाहनेऽनुलेपे च स्पर्शे तर्दि(दे)शवर्तिनम् ॥ १७० ॥

विषादे विभ्रमे स्त्रीणां (स्तन्यं तत्स्थं यथा रसः ?) ।
अधस्तलं प्रयुञ्जीत ह(त)थैनं हनुधारणे ॥ १७१ ॥
अस्यानुयायिनी(नीं) दृष्टिं पाणेः कुर्याद् भ्रुवौ तथा ।
इति हंसपक्षः ॥

तर्जन्यङ्गुष्टसन्दंश(स्व रोदनस्य ?) यदा भवेत् ॥ १७२ ॥
आनुत(भुग्न)तलमध्यश्च सन्दंश इति स स्मृतः ।
स चाग्रमुखपार्श्वका(र्श्वा)नां भेदेन त्रि(वि)धो भवेत् ॥ १७३ ॥
तं पुष्पावचये पुष्पर्माग्रघ(ग्रथ)ने च प्रयोजयेत् ।
तृणपर्णग्रहे केशसूत्रादिस्तथापरे ॥ १७४ ॥
श(शि)ल्पैकादेशग्रहणे त्वग्रस्त(सं)दंशकं स्थिरम् ।
आकर्षणात्(णे) तथा कृष्णे वृन्ता(त्) पुष्पस्य चोद्धृतौ ॥
विदध्यादेवमेवैनं शलाकार(दि)निरूपणा(णे) ।
रोषे धिगिति वाक्ये च बहिर्भागप्रसर्पिणम् ॥ १७६ ॥
(यज्ञोपचितं ?) तत्प्रदेशे स्थितेन च ।
उत्तानेनोरसोऽग्रे तु संयुतेन च (निर्द्रुतम् ?) ॥ १७७ ॥
(वचनं वलहा किञ्चित् समध्येनाधोमुखेन च ?) ।
ग्रहणं गुणसूत्रस्य बाणलक्षनिरूपणम् ॥ १७८ ॥
ध्यानं योगं च हृदेशवर्तिना संप्रदर्शयेत् ।
(स्तोकतिभिन्ना ये ?) कर्तव्यः संयुतस्तूरसः पुरः ॥ १७९ ॥
कुत्सास्त(सू)याकोमलेषु सदोषवचनेषु च ।
विवर्तिताग्रः कर्तव्यो वामो विघटितो मनाक् ॥ १८० ॥
प्रवालरचने वर्तिग्रहणे नेत्ररञ्जने ।
आलेख्ये चैष कर्तव्यस्तथालक्तकपीडने ॥ १८१ ॥

अस्य भ्रुवौ च दृष्टिं च कुर्यादनुगतां ततः ।

(इति सन्दंशः ॥)

समागताग्रसहिता यस्याङ्गुल्यो भवन्ति हि ॥ १८२ ॥
ऊर्ध्वं हंसमुखस्येव स भवेन्मुकुलः करः ।
कर्तव्यः संहतोऽग्रातो मुकुलाम्भोरुहादिषु ॥ १८३ ॥
पुरः प्रसर्प्य(र्प्यो)चलितः कर्तव्यो विटचुम्बकः ।

इति मुकुलः ॥

पद्मकोशस्य हस्तस्य अ(त्व)ङ्गुल्यः कुञ्चिता यदा ॥ १८४ ॥
ऊर्णनाभः स विज्ञेयश्चौर्यकेशग्रहादिषु ।
चौर्यकेशग्रहे चैष कर्तव्योऽधोमुखः स(क)रः ॥ १८५ ॥
शिरःकण्डूयने मूर्ध्नः प्रदेशे प्रचलन्मुहुः ।
(तर्यक्कवर्ती ?) विधातव्यः कुष्ठव्याधेर्निरूपणे ॥ १८६ ॥
अधोमुखः (स्थितेनाधः ?) सिंहव्याघ्रादिरूपणे ।
कार्यो भ्रुकुटिवक्त्रेण संयतोऽस्य ग्रहस्तथा ॥ १८७ ॥
अत्रापि दृष्टिभ्रूकर्म प्राग्वदेव विधीयते ।

इत्यूर्णनाभः ॥

मध्यमाङ्गुष्ठसन्दंशो वक्रौ चैव प्रदेशिनी ॥ १८८ ॥
मृगव्यालादिविश्वासं(त्रासे) बालसन्धारणे तथा ।
अयं हस्तो विधातव्यो भर्त्सने भ्रुकुटीयुतः ॥ १८९ ॥
सिंहव्याघ्रा(दि)योगे च विच्युतः शब्दवान् भवेत् ।
दृष्टिभ्रुवौ च कर्त(व्यौ न्य ?)त्यमस्यानुगे बुधैः ॥ १९० ॥
अपरे(रैः) छिदितासंज्ञो हस्तोऽयं परिकीर्तितः ।

इति ताम्रचूडः ॥

अलं(सं)युतानां हस्तानां चतुर्विंशतिरीरिता ॥ १९१ ॥

त्रयोदशाथ कथ्यन्ते संयुता नामलक्षणैः ।
अञ्जलिश्च कपोतश्च कर्कटः स्वस्तिकस्तथा ॥ १९२ ॥
खटको(का)वर्धमानश्चाप्यस(प्युत्स)ङ्गनिषधावपि ।
डोलः पुष्पपुटस्तद्वन्मकरो गजदन्तकः ॥ १९३ ॥
(वरित्थादश कथ्यन्ते संयता नामलक्षणैः ।
अञ्जलिश्च कपोतस्य कर्कटः स्वस्तिकस्तथा ?) ॥ १९४ ॥
त्रयोदशैते कथिता हस्ताः संयुक्तसंज्ञिताः ।
पताकाभ्यां तु हस्ताभ्यां संश्लेषात् सोऽञ्जलिः स्मृतः ॥ १९५ ॥
शिरश्च विनतं किञ्चित् तत्र कार्यं विपश्चिता ।
कार्यो गुरुनमस्कारो मुखस्यासन्नवर्तिना ॥ १९६ ॥
(पेक्षते न ?) मित्राणां न स्थाननियमः (कृधे ?) ।
इत्यञ्जलिः ॥

उभाभ्यामपि हस्ताभ्यामन्योन्यं पार्श्वसङ्ग्रहः(हात्) ॥ १९७ ॥
(स ?) हस्तः कपोतनामा (स्यात्) कर्म चास्याभिधीयते ।
(कुर्यात् प्रणमनं) वक्षःस्थितेन (तु) (न) मच्छिराः ॥ १९८ ॥
गुरुसंभाषणं कुर्यात् स्त(ते)न शीतं भयं तथा ।
विनयस्याभ्युपगमे चायमित्यभिधीयते ॥ १९९ ॥
(ते)नैवाङ्गु(लि)संघृष्यमाणमुक्तेन पाणिना ।
(एतान् वदति ?) नेदानीं कृत्यंधो(चे)ति प्रदर्शयेत् ॥ २०० ॥
(एवंरूपो पमे च रूपेण ?)
(इति कपोतः ॥)

अङ्गुल्यो यस्य हस्तस्यान्योन्याभ्यन्तरनिःसृताः ।
स कर्कट इति ज्ञेयः (करः) कर्मास्य कथ्यते ॥ २०१ ॥

समुन्नतशिराः किञ्चिदुत्क्षिप्तभ्रूश्च जृम्भणम् ।
अनेनैवाङ्गमर्ध(र्दं) च कामार्तानां निरूपयेत् ॥ २०२ ॥

(इति कर्कटः ॥)

उत्तानौ वामपार्श्वौ(र्श्वस्थौ) स्वस्तिकः परिकीर्तितः ।
समन्ततस्तदूर्ध्वं च विस्तीर्णं च (व) नानि च ॥ २०३ ॥

ऋज(त)वो गगनं मेघा (++ तेनार्थवर्तिना ?) ।

इति स्वस्तिकः ॥

खटकः खटके न्यस्तः खे(ख)टकावर्धमानयो(क): ॥ २०४ ॥

शृङ्गारार्थे प्रयोक्तृया(व्यः) परावृत्तस्तथापरः ।
कार्यो विटगतौ नम्रमूर्धा + तत्प्रमाणतः ॥ २०५ ॥

इति खटकः ॥

अरालौ तु विपर्यस्तावुत्तानौ वर्धमानकौ ।
(उत्सङ्ग इति ज्ञेयः + स्पर्शग्रहणे करः ?) ॥ २०६ ॥

उत्सङ्गसंज्ञकौ स्यातां हस्तौ तत्कर्म चोच्यते ।
विनियोगस्तयोः कार्यः (बालकः प्रहरेण तु ?) ॥ २०७ ॥

ति(वि)धातव्याविमौ हस्तौ स्त्रीणामीर्ष्यायिते तथा ।
दक्षिणं वापि मान(वामं वा न्य)स्येत् कूर्परमध्यगम् ॥ २०८ ॥

(इत्युत्सङ्गः ॥)

(अस्यो ?) प्रशिथिलौ मुक्तौ पताकौ तु प्रलम्बितौ ।
यदा भवेतां करण (णे) स दोल इति (सं)स्मृतः ॥ २०९ ॥

(इति दोलः ॥)

यस्तु सर्पशिराः प्रोक्तस्तस्याङ्गुलिनिरन्तरः ।
द्वितीय पार्श्वसंश्लिष्टः स तु पुष्पपुटः (पराणि च ॥ २१० ॥

आस्यान्यथो यानि यानि ?) द्रव्याण्येतेन दर्शयेत् ।
जलादानापयने कुर्यात् ++++++ ॥ २११ ॥
(इति पुष्पपुटः ॥)

पताकौ तु यदा हस्तावूर्ध्वाङ्गुष्ठावधोमुखौ ।
उपर्युपरि विन्यस्तौ तदासौ मकरध्वजः ॥ २१२ ॥
(इति मकरः ॥)

(कर्परौ ?) सन्धितौ हस्तौ यदा स्तां सर्पशीर्षकौ ।
गजदन्तः स विज्ञेयः करः कर्मास्य तस्य च ॥ २१३ ॥
(इति गजदन्तः ॥)

शुकतुण्डौ करौ कृत्वा वक्षस्यभिमुखाञ्चितौ ।
शनैरधोमुखाविद्धौ (सौबहिस्थल ?) इति स्मृतः ॥ २१४ ॥

उ(क्त ?)त्कण्ठाप्रभृतीनि च कुर्यादेतेन हस्तेन ।
इत्यवहित्थः ॥
वर्धमानः स विज्ञेयः कर्म चास्य निगद्यते ॥ २१५ ॥

[एतेन सत्यवचनं परिग्रह सग्रहस्तथा ।
संखेयकल्पश्चानेन निपीडितेन कर्तव्यः ॥ २१६ ॥

अनयापि नीदृगेषां ++ क्रौञ्चौ च कार्यौ ।
नलिनीपद्मकोशश्च तथा गरुडपक्षकः ?] ॥ २१७ ॥

एतेषां वृ (नृ)त्तहस्तत्वेऽप्यभिनीत्युपयोगिता(म्) ।
समा ++ जितां तत्र स्वयमभ्युह्य कल्पये (त्) ॥ २१८ ॥

(चे)ष्टयाङ्गेन हस्तेन प्रयोगः सत्त्वकैरपि ।
गण्डोष्ठनासापार्श्वोरुपादच(चा)रा(म्भ ?)दिभिस्तथा ॥ २१९ ॥

यथा यथा प्रतीतिः स्यात् प्रयतेत तथा तथा ।
कृतानुकरणं +++++++++++ ॥ २२० ॥

लक्षणं वृ(नृ)त्तहस्तानामिदानीमभिधीयते ।
चतुरश्रौ तथोद्वृत्तौ स्वस्तिकौ विप्रकीर्णौ (र्णकौ) ॥ २२१ ॥

(पद्मकोशाभिधानौ) चाप्यरालखटकामुखौ ।
अ(आ)विद्धवक्त्रकौ (सूचीमुद्गरेविव ?)संज्ञकौ ॥ २२२ ॥

अर्धरेचितसंज्ञौ तु तथैवोत्तानवञ्चितौ ।
पल्लवाक्षो (ख्यौ) (निरावोऽथ ?) केशबन्धौ लताकरौ ॥ २२३ ॥

करिहस्तौ तथा पक्षवञ्चिताक्षौ (ख्यौ) ततः (परम्) ।
(पक्षे प्रद्योतकरेऽप्याच ?) तथा गरुडपक्षकौ ॥ २२४ ॥

ततश्च दण्डपक्षाख्यावूर्ध्वमण्डलिनौ ततः ।
पार्श्वमण्डलिनौ तद्वदुरोमण्डलिनावपि ॥ २२५ ॥

अनन्तरं करौ ज्ञेयावुरः पार्श्वार्धमण्डलौ ।
मुष्टिकस्वस्तिकाख्यौ च नलिनीपद्मकोशकौ ॥ २२६ ॥

ततश्च कथितौ हस्तावलपल्लवकोल्बणौ ।
ललितौ वलितप (ता)ख्यावित्येकान्नत्रिंशदीरिता ॥ २२७ ॥

पुरस्ताद् वक्षसा (सो) हस्तौ प्रदेशेऽष्टाङ्गुले स्थितौ ।
समान (कर्पूरशौ ?) तु संमुखौ खटकामुखौ ॥ २२८ ॥

चतुरश्राविति प्रोक्तौ नृत्तहस्तविशारदैः ।
इति चतुरश्रौ ॥

तावेव हंसपक्षाख्यौ व्यावृत्तिपरिवर्तनात् ॥ २२९ ॥

नीतौ स्वस्तिकतां पश्चात् प(च्च्या)वितौ मणिबन्धनात्।
(विप्रकीर्णाविति प्रोक्तौ) नृत्ताभिनयकोविदैः ॥ २३० ॥

इति विप्रकीर्णः।

तावेव हंसपक्षाख्यौ कृत्वा व्यावर्तनक्रियाम्।
अलपल्लवतां नीतौ ततश्च परिवर्तितौ ॥ २३१ ॥

विधायोर्ध्वमुखौ हस्तौ कर्तव्यौ पद्मकोशकौ।

(इति पद्मकोशकौ ॥)

पुनर्विवर्तितं कृत्वा परिवर्तनकं ततः ॥ २३२ ॥

अरालं दक्षिणं कुर्याद् वामं च खटकः सु(कामु)खम्।
खटकाख्यास्त्रयो हस्ताः स्वक्षेत्रेऽसौ विधीयते ॥ २३३ ॥

इत्यरालखटकामुखौ ॥

भुजांसकूर्परैः सार्धं कुटिलावर्तितौ यदा।
हस्तावधोमुखतलावाविद्धावुद्धतावुभौ ॥ २३४ ॥

(वि)नतौ नामतो (विद्याद् दीनाना ?)विद्धवक्रकौ।
अ(आ)विद्धविक्रकौ चैव गदावेष्टनयोगतः ॥ २३५।

(इतविद्धवक्रकौ ॥)

(रचितौ सलावर्तितौ)
यदा (तु) सर्पशिरसौ तलस्थाङ्गुष्ठकौ करौ।
(तेयकास्थौ) प्रसृताग्रौ च (शूलन्यासो भरस्तदा ?) ॥ २३६ ॥

इति सूचीमुखौ ॥

हस्तौ सूचीमुखा ते च(वेव) मणिबन्धनविच्युतौ।
व्यावृत्तिपरिवृत्तिभ्यां वर्तितौ तदनन्तरम् ॥ २३७ ॥*

हंसपक्षत्वमानीय कुर्यात् कमलवर्तिताम् ।
तथा द्रुतभ्रमौ कृत्वा रेचितौ पार्श्वयोः शनैः ॥ २३८ ॥

रेचिताचित(विति) विज्ञेयौ हस्तौ हस्तविशारदैः ।
इति रेचितौ ॥

व्यावृत्तिपरिवृत्तिभ्यां वर्तितौ चतुरश्रवत् ॥ २३९ ॥

कूर्परांसावि(श्वि)तौ हस्तौ नीतौ च त्रिपताकताम् ।
(शकिश्चि आश्रस्थितावेतौ ज्ञेयावुत्तानितौ ?) ॥ २४० ॥
इत्युत्तानवञ्चितौ ॥

बाहू(हु)वर्तनया कृत्वा पूर्वव्यावर्तितक्रियाम् ।
चतुरश्रक परिवृत्तिभ्यां चतुरश्रः कृता(तो) यदा ॥ २४१ ॥

वामहस्त(स्त)दितरः (कृत्वादेष्वित ?)रेचितः करः ।
अर्धरेचितसंज्ञौ तौ विज्ञातव्यौ तदा बुधैः ॥ २४२ ॥
इत्यर्धरेचितौ ॥

बाहू(हु)वर्तनया बाहुशीर्षद्यौ(र्षाद् व्या)वर्तनेन वा ।
करणेन वि(निष्) क्रान्तौ (मितं ?) वाभ्यर्णभागतौ २४३ ॥

पतकावेव निर्दिष्टौ पल्लवौ नामतः करौ ।
इति पल्लवौ ॥

उद्वेष्टितवर्तनया गत्या (वस्त्रत्रास्रया ?) स्थितौ मूर्ध्नः ।
पार्श्वद्वितये पल्लवसंस्थने(नौ) केशबन्धाख्यौ ॥ २४४ ॥
इति केशबन्धौ ।

अभिमुखमुभौ निविष्टौ (भुविष्टिर्तवर्तनक्रमादसौ ?) ।
पल्लवहस्तौ पार्श्वद्वितये स्यातां लतासंज्ञौ ॥ २४५ ॥
इति लताहस्तौ ॥

व्यावर्तितकरणाभ्यां (करिहस्ते) दक्षिणो लताहस्ता (स्त): ।
उन्नतविलोलितः स्यात् त्रिषक्त(पता)को वामहस्तस्तु ॥ २४६ ॥

इति करिहस्तः ॥

उद्वेष्टित(परि ?)वर्तनया त्रिपताकावभिमुखौ यदा घटितौ ।
करिहस्तसन्निविष्टौ करौ तदा पक्षवञ्चितकौ ॥ २४७ ॥

इति पक्षवञ्चितकौ ॥

तावेव त्रिपताकौ हस्तौ कटिशीर्षसन्निविष्टाग्रौ ।
विपरावृत्तिविधानात् पक्षप्रच्योतकौ नाम्ना ॥ २४८ ॥

इति पक्षप्रच्योतकौ ॥

(त्रिप शाखौ हस्तावधोमुखा हि तद् ?) विज्ञेयौ गरुडपक्षाख्यौ ।

इति गरुडप(क्ष)कौ ।

[आवर्तितपरिवर्तितकरणकृतौ हंसपक्षकौ गम् ॥ २४९ ॥

पक्षतिरूपत्वमानान्तौ प्रसृतौ च यदा भवेत् उपक्षौ ।
*व्यावर्तितपरिवर्तितयोगौ यदि मण्डलाकृती स्याताम् ॥ २५० ॥

ऊर्ध्ववर्तितादधवदा स्मृतावूर्ध्वमण्डलिनौ ।
तथोर्ध्वमण्डलिसंज्ञौ वावर्तितं विधाया परिवर्तितकरणतारौ ॥

इति पार्श्वमण्डलिनौ ॥

उद्वेष्टितौ यदैक एव भ्रमित उरसः स्थाने तौ द्वावपि स्याताम् ?]
नियतमुरोमण्डलिनौ विज्ञातव्यौ तदा तज्ज्ञैः ।

इत्युरोमण्डलि(नौ) ॥

+ + + पल्लवो हस्तस्तथाराला(ह्रा वापरा ?) ।
व्यावर्तनाकृतश्चैकस्तयोरन्योपवेष्टनात् ॥
उरोर्धयोगात् पार्श्वार्धयोगाच्च क्रमशः(स्थितौ) ।
(एतौ विद्वा)न् विजानीयादुरःपार्श्वार्धमण्डलौ ॥ *

(इत्युरःपार्श्वार्धमण्डलौ ॥)

शुभं भूयात् ॥

* एतावानेव ग्रन्थ उपलभ्यते हस्तलिखितादर्शे ।

अनुक्रमणिका

अ

अग्निकार्य 217
अग्निरक्षोनिलेशा... 128
अग्रिस्तदनु 52
अच्छिद्रैः 199
अजिह्मं 232
अतिक्षिप्रचिरोत्पन्नं 266
अतिस्थूलेन 266
अद्रिविस्तारोऽस्य 536
अधिकारिमुखे 638
अधिकारैः 633
अभिमुख भूमौ 660
अभिलीनं 237
अभिषेकं 221
अभिवेचनकं 66
अविदीर्णभपर्यस्तम 78
अविनीतेवु 24
अविरूढेषु 605
अलिन्दकगतिस्थित्या 272
अलिन्दैर्गर्भकोष्ठैश्च 291
अलिन्दकाश्चतुर्भर्गाः 407
अलिन्दनिर्गमः 439
अलिन्दः 528
अलिन्दे 279, 298
अलिन्देन 284, 287
अलिन्दमग्रतः 440
अलिन्दस्तद्बहिः 163
अलिन्दस्तस्य 286
अलिन्दस्य 287
अलिन्दस्योर्ध्वभागस्तं 356
अलिन्दावेष्टिता 287
अलिन्दास्तु 275
अस्मिन् 183
अस्मिन् पदानि 53
अस्मिन्नन्तरपत्रे 308
अस्मिन्नष्टौ 78
अस्मिन्नामलसारं 448
अश्लिष्टसन्धया 608
अश्लिष्टसन्धे 608
अश्रिभिः 571
अकालमूलः 216
अकालमृत्युलोकस्य 247
अकाले 65
अकृष्टपच्या 24
अग्नेः 64
अग्यन्तरिक्षपवना 53
अग्रतः 428, 437, 622
अग्रतः पृष्ठतः 112
अग्रतश्च 112, 182
अग्रप्राग्ग्रीवकौ 453
अग्रभद्रे 567
अग्रभद्रं 529

अग्राया 584
अग्रेतनं 345
अचामुभाम्यां 580
अशरो 201
अजातप्रीतयो 25
अण्डक 357, 389, 392, 393, 397, 400, 410, 429, 429, 457
अण्डकानां 378
अण्डके: 323, 324, 393
अण्डकैरेकविंशत्या 323
अत्यन्तमूर्ध्वगामि 178
अत्युच्चे 229
अत्युच्चै: 289
अत्यक्तमुक्तलिङ्गानां 576
अत 192, 298, 318, 355, 410, 414, 505, 610
अत:परं 257
अत:प्रायेण 179
अतीव यस्य 69
अतीत 386
अतो हीनं 163
अथ 22, 115, 388, 390, 425, 445, 452, 496, 563, 567, 576, 582, 590, 594, 608, 633,
अथ कोणगतान् 192
अथ तेषु 5
अथ पृष्ठे 3
अथ ब्रुम: 208
अथ भूमिवशात् 250
अथ लक्ष्माश्वशालाया: 197
अथवा 186, 197, 529, 530, 585
अथवाभिधीयते 54
अथ स 190
अथ सुक्षेत्रभेदानां 117
अथाभिधीयते 411, 430, 443, 591
अथाभिधीयतेऽधुना 276
अथाभिधीयतेऽस्माभि: 385
अथाङ्गं 249
अथात: 321, 525, 549
अथात: श्रीनिवासस्य 172
अथार्धरात्रे 87
अथापर: 151
अथान्यान् 350
अथान्याय 626
अथाप 573
अथामर
अथास्य 10
अथाष्टादश 119
अथात्र 590
अथैकदा 1
अथैषामभवद् 23
अथो 13, 398
अथोच्यते 55, 440, 488
अथोर्ध्वमानं 407
अथो पृथुरूवाचैतान् 26
अध्यर्धपर्वदीर्घं 161

अध्यर्धसङ्खययैतेषां 46
अध्यर्धाक्षमिदानीं 617
अध्यर्धाक्षं 621
अधश्छन्दः 457
अधस्तादासनं 355
अधस्तान्मेखलायाश्च 383, 355
अधःपदोर्ध्वपदान्तं 540
अधःक्षेत्रे 304
अधमानां 149
अधर्मो 61
अधरान्ता 612
अधरोत्तरभावश्च 11
अधस्ताद् 303, 417
अधस्तादूर्ध्वपक्षस्य 352
अधुना 368, 490
अधोभूमौ 264
अधोमुखः 654
अधोमुखं 637, 640
अधोमुखेन 650
अन्त्यादारभ्य 152
अन्त्ययोर्हस्तयोः 95
अन्त्यशाखासमा 297
अन्तरिक्षप्रिया 460
अन्तःपुरप्रदेशस्य 198
अन्तर्द्वाराद् 265
अन्तर्भित्तौ 42
अन्तराले 174
अन्तरे 55
अन्तरेष्वध्व 4
अन्तस्त्रयोदश 38
अन्धारिका 366, 386, 492
अन्धोऽर्ध 376
अन्यत् 176
अन्यतस्तु 162
अन्यथाविहित 405
अन्यथात्वे 291
अन्यथास्थापनादेषां 580
अन्यपृष्ठस्थित 259
अन्यवास्तुच्युतं 263
अन्या 629
अन्या अप्यमुना 3
अन्याः 210, 525
अन्यानि चाष्टभेदानि 95
अन्यानि चैवं 114
अस्यामपि 63
अन्यूनाधिकरूपांश्च 607
अन्येषामपि 66
अन्यैरधिष्ठिताम् 68
अन्योऽपि 414
अन्योन्यवीक्ष्यमाणानां 133
अन्योन्यं 195, 348, 369
अन्वीक्ष्य 321
अनन्तरं 658
अनन्तरमिहोक्तानि 127
अनयापि 657
अनावृष्टिभयं 36, 250
अनुपूर्वेषु 244

अनुमात्रगुणं 424
अनुवंशं 266
अनुवंशमनुप्राप्ताः 265
अनुवंशाश्रिते मूषे 100
अनेकचन्द्रशालास्तु 491
अनेकशिखरश्चित्र 491
अनेकभेदभिन्नानि 120
अनेन क्रमयोगेन 128
अनेकवर्णैः 585
अनेन 317, 546, 645
अनेनैव 565
अनेनैवानुसारेण 616
अनेपकं 589
अनङ्गलेखा 552
अप्सरोभिश्च 404
अपक्रामन्तु 70
अपराश्चाङ्गुली 617
अपरे 654
अपरं 508
अपाङ्गस्याक्षिकूटस्य 611
अपूर्वैः 213
अपेक्षेतानि 629
अप्रयोक्ष्यानि 204
अप्रशस्तं वदन्त्येतत् 105
अप्सरोगणसंकीर्ण 384
अप्रज्ञेयं 247
अभ्यर्चिते 217
अभ्यूह्यं 182
अम्भासि 12
अमराणां 553
अमलो 284
अमङ्गलैषिणो 87
अमादि 576
अमी 18
अमुं 504, 519
अमुनैव 71, 554
अमेध्यैर्वस्त्र 87
अयं 277, 278, 492, 509, 639, 645
अयःकपाल.... 184
अयमर्धोदयः 302
अयमेव 167, 272, 280
अयमेवांशकेन 285
अयुक्तयोर्युक्तयोर्वा 266
अयं विधि 167
अरालौ 656
अरालं 659
अरोमप्रभवा 597
अरण्यगोचरा 13
अर्कःस्याद् 60
अर्केन्दुग्रहताराङ्क 79
अर्कमन्दार 214
अर्चनाम 609
अर्चाश्रितेष्वयं 49
अर्चितं 151
अर्चिष्मान् 606

अर्जितं 113
अर्चयेत् 217
अर्चयेद् 212
अर्थलाभसुतोत्पत्ति.... 633
अर्था 568, 575
अर्धांशा 356
अर्धाङ्गुलेन 620
अर्धगोलकमाया.... 591
अर्धश्वागतमित्येतत् 614
अर्धेन 160, 164, 310, 315, 320, 451, 495, 496
अर्धेनाथ 534
अर्धोदयं 165
अर्धोदये 304
अर्धपर्वपरीणाहं 216
अर्धापाङ्ग 611
अर्धभागं 470
अर्धभागायता 362
अर्धभागिकभित्त्या 169, 170
अर्धभागोच्छ्रिता 311, 406, 413
अर्धभागोऽर्धभागश्च 399
अर्धभागेन 305, 412
अर्धरेचितसंज्ञौ 658
अर्धस्तरेण 499
अर्धस्त्रतोत्र(र)प्रटा 634
अर्धसाचीकृतं 611
अर्धहस्तं 466
अलकस्य 645
अलङ्कारभृतः 76
अलङ्कृतो 404
अलक्षता 179
अल्पायुषस्ते 289
अल्पाल्पास्तु 90
अल्पमित्रो 260
अल्पकायशिरोग्रीवा 618
अवशिष्टं 440
अवतारो 292
अवस्तुतोऽपि 181
अवहन्मूषमेकं 142
अवाश्चार्धं 641
अश्वक्रामत्तमथायाम.... 626
अश्वत्थः 215
अश्वत्थाङ्कुर 590
अश्वमेधप्रधानै 419
अश्रमेकं 626
अश्रुश्लिन्नक 633
अशास्त्रज्ञमकर्मज्ञं 249
अशास्त्रज्ञेन 608
अशीतिश्च 14
अशीतयरन्निकं 197
अशुचौ 81
अष्टधा 55, 328
अष्टपत्रे 300
अष्टभद्राणि 140
अष्टभागप्रविस्तीर्णां 375
अष्टभागमुखायत्या 284
अष्टभागायते 281
अष्टभिर्विस्तृतं 337

अष्टभिर्नवभिर्वास्मिन् 568
अष्टभूम्युच्छ्रयः 308
अष्टमी 107
अष्टस्तम्भ.... 283
अष्टसृ 469
अष्टषष्टिश्च 141
अष्टाभिः 35
अष्टाभिर्जठरं 624
अष्टाविंशति 493
अष्टाश्रिकोणः 451
अष्टाश्रिमध्यमागस्थः 564
अष्टात्रिंशत्सहस्त्राणि 144, 145
अष्टांशाम्यधिकाः 295
अष्टंशायामविस्तारः 344
अष्टाङ्गत्वेकशातस्य 94
अष्टाङ्गोक्तो 87
अष्टादशपदाश्चाष्टौ 55
अष्टादशशतानि 141
अष्टादशसहस्त्राणि 143
अष्टादशाङ्गुलौ 617
अष्टादशाण्डकोपेता 404
अष्टादशाहुर्विशानि 141
अष्टावष्टम्भ 633
अष्टावेते 433
अष्टाशीतयङ्गुलो 630
अष्टास्वपि 525
अष्टासु 330
अष्टाष्टके 456
अष्टश्रं 330
अष्टाश्रच्छेदमानेन 156
अष्टाश्रानथ 286
अष्टाश्रो 156
अष्टाश्रय 271
अष्टोत्तरशतं 163
अष्टौ 86, 387, 526
अष्टौ स्युर्दश 141
अस्य 309, 363, 401, 649, 654
अस्य प्रशमहेत्वर्थं 253
अस्य अद्रद्वयं 171
अस्या 559
अस्याकारः 455
अस्या एव 196
अस्याग्रे 355
अस्यापि 168
अस्यानुयायिनीं 644, 653
अस्यां वर्णाश्रम 2
अस्यामेव 201
अस्यैव 170, 283, 644, 645
अस्यैवाग्रे 287
अस्यैवैकं 281
अस्योच्छ्रायस्ततः 414
अस्योर्ध्वं 385
अस्योर्ध्वंतः 361
अस्योर्ध्वमानं 405
अस्योपरि 355
असङ्कीर्णाः 288
असङ्कीर्णोदयैश्छाद्यैः 188
असत्यवादिनः 44

असंभ्रान्तमसन्दिग्धम.... 232
असंमूढा 288
असमानर्षिगोत्रेषु 27
असुराणां 594
अस्रस्तमाल्या 83
अहताम्बरसंवीतः 219
अहतेप्सितवासोभि 75
अहमप्यमुना 4
अक्षतान् 218
अक्षये 383
अत्रापि 654
अत्रामराः 15
अत्रार्धे मध्यतः 35
अत्रैव 66
अंशकैः 399
अंशैर्द्वादशभिस्तेषु 424
अंशांशिभावाद् 176
अंशांस्त्रीन् 372
अङ्गानां 624
अङ्गानि 249
अङ्गुल्यः 648
अङ्गुल्यो 644, 655
अङ्गुलद्वयनिष्क्रान्ता 482
अङ्लद्वितयं 482
अङ्गुलत्रयमुत्सेधो 162
अङ्गुलत्रितयं 467, 631
अङ्गुलानि 435, 482
अङ्गुलार्धं 600
अङ्गुलिद्वितये.... 641
अङ्गुलीनां 599, 600
अङ्गुलीरहितः 600
अङ्गुलेन 183, 620, 621
अङ्गुलैः 622
अङ्गुलो 621
अङ्गुलं 598
अङ्गुष्टकस्य 601
अङ्गुष्ठः 652
अङ्गुष्ठकाद्रकमात् 617
अङ्गुष्ठाग्रं 613
अङ्गुष्ठादङ्गुलीपातः 617

आ

आक्रन्दं 125
आकृष्टासु 84
आगारं 89
आचन्द्रार्क 210
आज्येन 212
आङ्गिक 635
आकाशतलके 245
आकिञ्चन्यमनारम्भो 27
आग्नेयामादितो 209
आग्नेयीं 83
आत्मनः 270
आत्मैव 176
आद्यक्तमे 378
आद्यन्तविस्तृतं 262
आद्यपङक्तौ 97
आद्यभूम्युच्छ्रिति.... 515
आद्यभूमौ 516

आद्यया 123
आद्यः 323
आद्यस्य 364
आद्या 643
आद्या तुर्या च 106
आद्यातृतीया 122
आद्यातृतीयातुर्याभि 123
आद्या तृतीया पष्ठी 102
आद्याातृतीयातुर्याः 106
आद्यातृतीये 122
आद्या द्वितीया 106
आद्याद्वितीयातुर्याभिः 123
आद्याद्वितीयापूषाम्यां 122
आद्याद्वितीयाष्टम्यस्तु 149
आद्याद्वितीयासप्तम्यः 107
आद्याद्वितीये 122
आद्याद्वितुर्याषष्ठीभिः 117, 118
आद्याद्वितुर्याषष्ठीभिरष्टम्या 109
आद्याद्विपञ्चतुर्या.... 118
आद्याद्विपञ्चषष्ठीभिः 117
आद्याद्विपञ्चषष्ठीभिर्मत्रदं 119
आद्याद्वित्र्यष्टमीष्टमीषष्ठयः पञ्चमी 110
आद्याद्वित्र्यष्टमीभिः 106
आद्याद्वित्रिचतुः सप्तम्यष्टम्यो 110
आद्याद्वित्रिचतुर्थी... 115
आद्यास्तिस्रस्तथा 108
आद्याद्याभिसु 122
आद्याद्याभिश्चतसृभिः 122, 123, 124
आद्याभिश्चे 118
आद्यात्रितुर्या... 117
आद्यात्रितुर्याषष्ठीभिः 119
आद्यात्रिपञ्चतुर्या... 119
आद्यात्रिपञ्चसप्तम्यः 109
आद्याद्याभि... 116
आद्याश्चतस्रो मूषाः 109
आधाश्चतस्रो यत्र 105
आद्या शाखा 155
आद्याष्टमी चतुर्थी 103
आद्याष्टमी तृतीया 103
आद्यो 9
आदाय 23, 381
आदिःप्रजापतिः 61
आदित्यं 61
आदित्या 71
आदितयस्त्वर्थमा 62
आदिभूम्युदयार्धेन 164
आद्रियेत सिते 147
आध्यतन्नस्य 447
आध्यमातेऽत्यन्तदारिद्यं 229
आधाराधार्यभावश्च 11
आनिकुञ्चितपक्ष्मा 635
आमोदो 271
आयत्या 373
आयपीठोच्छदा 369
आयामनिर्गमा 380
आयामार्धेन 159

आयु:श्रीवृद्धिपुत्रा: 381
आयसीभि: 175
आर्व 447
आरभ्य 162
आरोग्यं 368
आरोहणे 161
आलय: 375
आलिखन्त: 87
आवास: 89
आसनोर्ध्वस्थयो 151
आसनं 161, 392
आश्विने 258
आदीयते 159
आदेशैभूषणैर्युक्ता: 189
आदौ 426
आध्माता 174, 298
आधिदैवकमुब्णाम्बु 24
आनने द्वे 91
आनीय 239
आनुत 653
आप्यं सुनागं 98
आपायनाय 579
आपूरयेत् 189
आभ्यन्तरा 615
आमलिश्चन्द्रशालाभि: 447
आयसीभि 175
आयाम 632
आयामस्तस्य 593
आयामाद् 592
आयामेन 249, 282
आयु: 210
आयुरारोग्यमैश्वर्य 125
आयुर्हानिर्भवेत् 140
आयोज्यमानं 238
आर्यम्णे 251
आरकूटेन 159
आरण्यै: 236
आरम्भसिद्धिदं 44
आरभ्य 545
आरम्भो 595
आरूढ 612
आरोग्यं विपुले 125
आरोप्य 192
आलीढं 626
आविर्भवति 219
आवर्ता: 579
आवर्ते 628
आलेखं 365
आश्विने मासि 74
आशात्रयस्थितै 409
आशीर्वादं 643
आस्कन्धं 440
आसनाधारयष्टीनां 194
आसनार्धात्तु 545
आसनालयहीनयां 609
आसने 432
आहर्तानेकयज्ञानां 227
आहारोऽकृष्ट 27

ओङ्कारस्वस्ति 128
औं नमो 82

इ

इक्किकाम 403
इति 14, 22, 287, 294, 319, 468, 535, 556, 588, 629
इतिकातोरणयुतं 352
इति गन्धादिभिभूमिः 33
इति चुल्लीप्रभेदेषु 116
इति नक्षत्रनवकं 150
इति बीजानि 177
इति भाषित 235
इति वृत्ता 271
इति वृत्ताः 281
इतिहासपुराणोक्तं 263
इतीरिता 510
इत्थमिमान् 188
इत्थमण्डक 594
इत्थमेव 184
इत्थं 25, 59, 83, 356, 548, 567
इत्थं गतिद्वयवशाद् 176
इत्थं चतुःशालमुखानि 146
इत्थं निमित्तानि 241
इत्येतेऽष्टौ 432
इत्यमीषु 25
इत्यर्धचन्द्राकारोऽयं 577
इत्यन्तःसंश्रया 52
इत्यमी कथिताः 48
इत्यष्टानां 153
इत्यष्टौ 433
इत्यष्टादश 116
इत्यष्टाविंशतिः प्रोक्ता 101
इत्यायामोऽस्य 631
इत्याश्रमाःप्रथक् 26
इत्येते 322, 633
इत्येवं 514
इत्येष 62, 278, 400, 471, 524, 605
इत्येवमादिभिरिमाः 34
इत्येवं कीर्तिताः 34
इत्येवमादिकमनेकविद्यं 10
इत्युच्छ्रितिस्तदर्धेन 154
इत्युच्चनीच 115
इत्युक्तः 463
इत्युक्तमेतदखिलं 39
इत्युक्त एष 51
इतरेषां 230, 231
इतरेषु 57
इदानीमभिधास्यामः 146, 158, 296 305, 394
इदानीमप्रशस्तानां 32
इदानीमभिधास्यामो 212, 222, 235
इदानीमभिधीयन्ते 232, 534
इदानीमिह 576
इदानीं 362, 452, 466, 471, 475, 526, 528, 584
इदानीं कथ्यते 171
इदानीं तस्य 34

इदानीं प्रक्रमायातं 185
इदमिह 163
इदं 331, 574
इदं नानाकारं 188
इदमासीद् 10
इदमग्न्यार्चितं 572
इन्द्रकीलं 266
इन्द्रकीलो 244
इन्द्रनीलश्च 323
इन्द्रं तत्र 240
इमं 578
इष्टकाकाष्ठ.... 322
इष्टकाकर्म 8
इष्टकालेऽर्थदर्शित्वं 179
इष्टकाश्चैत्यभवन.... 211
इष्टानभसनक्षत्रं 238
इह 505
इहायुत्र 508

ई

ईरं सुनीथमाग्नेयं 97
ईशानाख्य 100
ईशान्यां तु 129
ईश्वरं वृषभं 128
ईशादयस्त्वदियन्ता 55
ईषद्भेदेन 321
ईषदुप्त 633
ईषद्वालाकृतिः 604

उ

उ++स्तारः 318
उज्ज्यन्ताभिधानश्च 457
उज्जयन्तात् 465
उच्छ्रायेण 443
उच्छ्रायार्धेन 130
उत्तराभिमुखं 131
उदकान्तरकं 329
उत्तमो 461
उदृष्टे 152
उपरिष्टाद् भवेत् 130
उदकान्तरविच्छिन्नं 329
उक्त्वेति 26
उद्द्योतं 126
उपयोगानुसारेण 536
उदुम्बरस्य 320
उच्छ्रायो 19
उद्भिदं 19
उदयस्य 527
उदकान्तरकं 314
उद्भिज्जद्भिर्नदीभिश्च 17
उदकान्तरमन्य 313
उच्छ्रयार्धमधश्चापि 15
उत्तरोत्तरमुर्वीतो 14
उरोमज्जिरिकां 356
उभयोन्तरं 352
उक्तोऽयं 511
उच्छ्रायव्यासः 5
उत्कृष्टमपकृष्टं 348
उवाच बोधयन्नेनं 2
उभौ 502

उच्छालं 481, 484, 489, 495, 498, 499
उपर्युपरि 339
उच्छ्रायतः 395, 489
उभयोः 335
उपस्थानं 89
उदयेन 389
उद 554
उरसोऽग्रे 637
उपवास्यं 67
उरोमञ्जिरिका 370
उच्छालहीरके 483
उद्वेष्टितौ 662
उरोर्धयोगात् 662
उदृष्टितवर्तनया 660
उपरिष्टाद् 481
उरोमञ्जिरिकाया 367
उक्तानि 62
उद्वेगायार्थनाशाय 57
उपमर्माणि 56
उच्चच्छाद्यं 269
उदयार्धेन 165
उपवेशसुखं 161
उच्छ्रायः 41
उत्तराङ्गोदरे 266
उदुम्बरे 265
उपरथ्या 40
उत्सेधतुल्यो 160
उक्तांस्तत्र 241
उत्कालकसमुच्छ्रायः 155
उदुम्बरार्थे 155
उत्तरं 261
उपधी 239
उदग्दक्षिणशालासु 260
उपादेयानि 154
उत्सङ्गाख्ये 260
उत्सङ्गः 259
उपधातो 238
उद धिर्भगिनीं 238
उत्थाने 236
उत्कण्ठाप्रभृतीनि 657
उत्सङ्गसंज्ञकौ 656
उद्घाटनं 234
उत्तानौ 656
उत्तरं 232
उपर्युपरि 228
उत्सङ्ग 225
उत्सङ्गो 225
उत्तानितेन 648
उत्क्षिप्तवक्रा 645
उत्सङ्गराग 223
उत्कर्षणं 643
उत्तरे 243
उरसश्च 601
उत्क्षिप्ताङ्गुलि 640
उन्नामेनं 639
उत्सेधात् 600
उक्तान्येवं 124

उत्साहनं 638
उत्क्षिप्तेन 636
उद्यानभूमयः 207
उदुम्बराङ्कराकारो 590
उमामहेश्वरौ 580
उरूमूलस्य 624
उत्सृष्टमूल 427
उदरप्रान्तलेखा 622
उभयोरन्तयोः 622
उद्वेजनाख्यं 116
उदग्दक्षिणसाम्मुख्ये 114
उत्सृज्य 411
उच्छ्रयस्त्रिपदस्तेषां 406
उरोमञ्जरिकाभिस्ते 403
उत्तरोदुम्बरस्याधः 91
उक्तेयं 564
उच्छ्रययन्त्रेणैतद् 187
उदकान्तरविस्तारो 546
उच्छ्रायसमपाताख्यं 185
उच्छ्रायस्तु 180
उदेति पृष्ठतो 202
उपरि 303
उत्क्षिप्तानां 298
उदुम्बरकपिण्डस्य 297
उन्नतं 374
उत्थितोऽधोत्थितो 84
उत्तमः 383
उच्छालकमुभौ 366
उद्वेष्टित 661

ऊ

ऊच्छ्रायाद् 448
ऊर्णनामः 654
ऊर्णनाम 654
ऊर्णनामस्ताम्रचूड 636
ऊर्णामयेन 217
ऊर्णायवेन 220
ऊर्ध्व 168, 194, 391
ऊर्ध्वगता 633
ऊर्ध्वतः 369, 598
ऊर्ध्वतो 412
ऊर्ध्वतस्तलपदृस्य 364, 377
ऊर्ध्वतो 397
ऊर्ध्वदेशात् 305
ऊर्ध्वाधः पहयोर्मध्ये 366
ऊर्ध्वपीठप्रमाणस्य 403
ऊर्ध्वप्रमाणमधुना 428
ऊर्ध्वप्रमाणं 361
ऊर्ध्वप्रमाणमेतस्य 391, 398
ऊर्ध्वबन्धादधोबन्धः 597
ऊर्ध्ववर्तितात 661
ऊर्ध्वभागेन 358
ऊर्ध्वमन्तरपत्रं 391
ऊर्ध्वमन्तरपत्रस्य 361
ऊर्ध्वमानमथ 410
ऊर्ध्वमानं 427
ऊर्ध्वमानमथ 414
ऊर्ध्वमानस्य 412
ऊर्ध्वमानमथैतस्य 505, 506

ऊर्ध्वमाद्यं 513
ऊर्ध्वमानं 390, 393
ऊर्ध्वमानमथ 368, 378, 379
ऊर्ध्वमानमथ 372
ऊर्ध्वमानमथ 472
ऊर्ध्वमानमथैतस्य 358
ऊर्ध्वविनिर्गमित.... 189
ऊर्ध्वावस्थितिना 641
ऊर्ध्वाश्च 648
ऊर्ध्वं 637, 338, 418, 442, 461, 463, 383, 498, 637, 654
ऊर्ध्वंन 41
ऊरू 631

ऋ

ऋज्वर्धऋजुनोर्मध्ये 610
ऋज्वागतादध्यर्धाक्षं 611
ऋज्वागतपरावृत्तं 611
ऋज्वागताद्यं 611
ऋज्वागतार्ध 625
ऋज्वागतमिति 625
ऋज 656
ऋजा 623
ऋजुतारा 635
ऋजु स्वकीयदिग्भागे 227
ऋत्विग्भिब्राह्मणैर्धीरः 253

ए

एणीपदे 224
एणीपदं 223
एक : 604
एकस्यामपि 225
एकत्र 190
एकद्विशाखा 205
एकभित्ती 114
एकस्मिन् 114
एकद्वित्रिचतु 318
एकशालाविधानं च 130
एकषष्ट्यण्डकोपेतः 323
एकभद्रादिगेहानां 97
एकनाडीगतच्छिद्रैः 92
एकभागिकविस्तारः 552
एकत्रिंशत् 249
एकशालकमेकेन 90
एक एव पुमानेषु 56
एकद्वित्रिचतुः 9
एकभागोच्छ्रितं 461
एकद्वित्रिचतुःशाल 145
एकमेव ग्रहं 145
एकत्रिंशत्सहस्राणि 17
एकत्रिंशत्सहस्राणि 143
एकद्विशालयोगाच्च 144
एकशासने श्वायेत 137
एकद्वित्रिचतुश्शालग्रहाणां 134
एकादशामी 121
एकादशपदा 377
एका 21
एकादिषु 152
एकाधिकानभीष्टायाः 152
एकाद्येकोत्तरा 151

एकादशसहस्राणि 141
एकादिमूषावहन 140
एकादशाङ्गुला 632
एकादशाङ्गुलो 631
एकादशैकादश 601
एकाद्वित्रिचतुः 108
एकाद्येकोत्तरैहस्तैः 570
एका स्वीया 176
एकाशीतिपदे 230
एकादशकरोत्सेधा 488
एकाशीत्या 63
एकाशीतिपदाज्जातो 60
एकाशीतिपद 60
एकादशस्तरः 477
एकाशीतिपदो 57
एकाशीतिथदेनैव 87
एकाद्येकोत्तरान् 151
एकाशीतिपदे 434
एकेकस्य 325
एकेकमिष्टस्थानेषु 152
एकेन च 144
एकेन 408, 578
एकेनैकेन 319
एकेकां 347
एकेकस्या : 431
एकेनाथ 188
एकेन 257
एकैकस्मात् 293
एकैकस्या 494
एकोऽलिन्दस्तु 112
एकोनत्रिंशदण्डो 367
एकोनं 152
एकोऽग्रजन्मा 23
एकोनत्रिंशता 140
एकोनत्रिंशती 140
एकोनत्रिंशता 55
एकोनाशीति 488
एतद् 436
एतत्सा 526
एतन्मानं 356
एतत्प्रमाणं 372
एतयोरन्तरालं 43
एतस्या 561
एतस्य 339
एतस्यैव 341
एतस्याः 561
एतस्यां 558
एतद्ग्रहे 148
एतन्ननेश्वर 573
एतद्भेदसमायुक्तः 402
एतद् द्वाद्वशराचक्र 195
एतत्सर्वं 286
एतस्यैव 282
एतदेव 233
एतदीयप्रदेशिन्या 646
एताः 527
एता 348
एतान् 602

एतासां 303
एतान्येवं 300
एतानि 466
एतान्यङ्गानि 246
एतेषामयमप्युक्तो 26
एतेषामेव भेदेषु 135
एतेषामेव नाशाय 128
एतेषां 413
एतेऽत्यर्थं 183
एतेषां 657
एतेन 657
एते वैशेषिकाः 226
एते प्रोक्तास्तलच्छन्दा 170
एते 493
एतेषां 86
एते 271, 493
एतेषां 457
एतैरूपेता 608
एतैः 493
एतैर्विंशतिभागैश्च 486
एनानि मूषावहनप्रभेदात् 124
एभ्यः शेषा 52
एभिर्गुणैर्युतं 345
एभ्यो 361
एवमेते 148
एवं 469
एवं 296, 324, 333, 378, 387, 395, 412, 424, 471, 479, 497, 498, 526, 528, 531, 578, 587, 603, 605
एवं भद्रं 347
एवंविधं 365, 375, 385
एवं संसाधयेल्लग्नं 217
एवं शिलान्यास 212
एवंमेव 585
एवंविधं 413
एवं कृत्वा 238
एवं कृते 201, 238, 240
एवंविधानि 200
एवं पुष्पकभूमिका 192
एवंप्रायाणि 181
एवं स्तम्भशतं 163
एवं संशोध्य 41
एवं विभागं 231
एवं कृते 55
एवं स्याद् 274
एवं विधं 269
एवं शान्तिर्भवेद् 255
एवं प्रशमयेत् 253
एवं दुर्गविधानस्य 252
एवमत्र प्रकाराः 138
एवमेष 369
एवमेव 308, 369, 537
एवमादिभि 364
एवमष्टदला 363
एवमेष 487
एवमेवोदरं 630
एवमग्रेऽपि 559

एवम्प्रायांश्चित्रान् 187
एवमन्यदपि 184
एवमादीनि 178
एवमाद्यग्निबीजानि 178
एवमेतानि 231
एवमेतान् 222
एवमादिकनिमित्त 246
एवमेते 271
एश्वास्याद् 555
एष 320, 438, 450, 644
एष समासेन 195
एषा 410
एषामपि यथार्थत्वाद् 126
एषामळिन्दसंयोगाद् 125
एषा यज्ञक्रिया 250
एषां 490

ऐ

ऐन्द्रे 316
ऐन्द्रं 78
ऐन्द्रं विलोममायामं 98
ऐन्द्री 20, 220
ऐन्द्यादिष्वीश 420
ऐरावतस्तु 324
ऐरावतोऽयं 342
ऐशानलिङ्गे 576
ऐशानीं 250
ऐशीमाशां 83

क

क्लेशबन्धवधैर्लोका: 48
कर्णप्रासादका: 169
कर्णप्राग्रीवके 232
कपोतालीपरिक्षिप्त: 272
कर्णप्राग्ग्रीवकौ 170
कर्णप्रासादकोपेत: 170
कथितोऽयं 51
कर्णस्थकलशादूर्ध्वं 359
कलशोनं 359
कल्पकोटिसहस्राणि 360
कलशाद्युतरं 472
कर्णद्रव्यादिभि 59
कल्पयेदेवमेतेन 56
कर्णमानाद् 473
कर्णमकर्णगर्भाद्य 362
कपोतच्छेदमेदाश्च 474
कण्ठपट्टिकया 474
कन्दगर्भस्थितं 363
कपोतं 483, 484
क्वचित् 651
क्लृप्तैरेवं 543
कर्णकन्दाश्च 554
कपोतालीं 547
करोत्येतद् 189
कर्णे 554, 559
कर्णमञ्जरिकाभद्रे 554
कचग्रहण्य 200
कक्ष्यास्थाभर्द्विभागाभि: 555
कनीयसी 544
कर्णषुं 545

करग्रहण 184
कनीयो मध्यम 546
कल्पतरूभिर्विचित्रै 186
कण्ठकश्चे 540
कपोता 541
कर्मप्रकारैः 542
कर्णस्यार्धं 469
कपोतं 463, 468, 472, 476, 479
कणिकां 467, 468
कण्ठस्तु 467
कर्तव्यं 437, 443, 464, 652,
कर्तव्यः 367, 374, 382, 408, 603, 640,
कर्तव्ये 477
कर्तव्यो 652
कर्तव्या 256, 606, 647
कथयामोऽथ 451
कर्णस्था 152
कनीयान् 332, 404, 421, 457, 466
कर्णा 442, 531
करणैश्चतुराद्यैस्तु 150
कर्ता सशिल्पिकश्चैव 36
कर्मणः सुष्ठुनिष्पत्ति 36
कथितः करभेदो 35
कर्ण 444
कपोतस्तम्भपर्यन्तः 441
कटुकण्टकि 32
कल्हारपाटला 32
कर्णप्रासादकाः 316
कण्टकिद्रुम 31
कर्णशृङ्ग 438
कथ्यते पञ्चशालानां 134
कर्णे 331, 532
कलशैः 331
कर्णा 327
कर्णान्ते 327
कल्पद्रुमामरत्यक्तान् 26
कर्णशालानि 128
कर्तुः 324
कथितं तच्च 127
कथयामः समासेन 127
करालं तद् 126
कल्पद्रुमाप्तभोगानां 23
कर्णा 534
कर्णप्रासादकेश्चित्रैः 531
कर्मप्रमाणमेतस्य 356
कनका 527
कर्णप्रासादकाः 317
कनीयानष्टभिः 312
कनीयान् 312
कर्तव्याः 525
कर्परं 378, 523
कलयन्ति 15
कर्णप्राग्ग्रीवविस्तारः 310
कर्णा 353, 520
कलशः 506
कथ्यते 519

कर्णाभ्येर्णे 514
कलशस्योदयश्चात्र 505
कथमेते 9
कथं 9
कर्णाभ्यर्णे 513
कङ्कलीफलतुल्यानि 354
कपरिं 353
कर्णशालान्तरे 501
कतिप्रकारं 6
कलशं 501
कथितः करभेदोऽयमङ्गुलानां 35
कणे 44
कण्ठं 498
कर्तव्यं 496
कपोतरित्रस्तरः 478
कर्मणः सुष्ठुनिष्पत्ति 36
कलशैरेकविंशत्या 401
कर्णशृङ्गाणि 392
कर्तव्याष्टपदा 391
कर्तुः 570
कर्णस्थ 560
कर्णिकाद्वितयं 560
कन्दाश्च 561
कपाटं सपुटस्ते 91
कपाटं द्वारपक्षः 91
कर्णमानं 563
कर्णस्यात् पश्चिमद्वारं 103
कर्णसूत्राद् बहिः 95
कर्णाश्च 402
कर्णशाला 96
कमलोद्भवसंस्थाने 402
कर्णान्ते 403
कर्णाध 403
कमलोद्भववत् 403
कनकाभरणैर्युक्तः 406
कथयन्त्येक भद्राणि 97
कण्ठवृत्तं 512
कर्णकर्णपदेन्यस्यात् 351
कक्षान्तरे 509
कर्तृकारकयोः 349
कश्चात्रानुक्रमविधिः 6
कति देशाः 6
करोति 309
कण्ठश्चार्धस्तरः 477
कण्ठं 479
कर्णेषु 282
कर्णे 378, 550
कर्णकर्णेषु 367
कर्णाश्चतुष्पदाः 394
कर्णिकाद्वयमध्ये 383
कलशं 383
कर्णिकां 434
कन्याव्यासत्रिभागेन 74
कथिता 295
कर्णप्राग्रीवकौ 279
कर्णप्रासादकोपेतः 279
कर्ता 288
कर्तुः 289

कङ्कश्चेति न 205
कर्णशृङ्द्वयं 411
कर्तव्या 397
कन्यानामुदयः 74
कर्णश्रृङ्गद्वयं 377
कर्णा 366
कर्णिकार 68
कनीयसः 293
कपोतो 476
कल्पान्तं 378
कर्णशृङ्गसमुत्सेधः 389
कनिष्ठायाने 568
कथयामोऽथा 407
कलात्रिमात्रिका 407
कर्णशृङ्गं 408
कटं तृतीयाहीनाभि 111
कटिदेशनिवेष्टेन 606
कर्परं 413
कर्णे 413
कनकं 115
कक्षाधरः 612
कर्णनेत्रान्तरं 612
कनीयांस्तु 417
कल्याणकं 121
करालं 121
कलाद्वयेन 616
करीइशवाकाङ्का 575
कनिष्ठिका 621
करामलक 592
कनिष्टं 601
कपोतो 254
कश्यपस्य 210
कर्णिकासमसंस्थानं 233
कलहोपद्रवस्तत्र 233
कर्ता 210
कर्णस्य 597
कर्णिका 235
कलहाय 258
कर्णिकामधिरोहन्ति 236
करिहस्तौ 658
कर्तव्यो 603
कर्माण्येतानि 643
कर्मोपजीविजन 224
कर्णचत्वरशृङ्गाटे 253
कलशैर्द्रव्यगन्धैश्च 253
कनिष्ठाङ्गुष्ठ 648
कस्य 649
कर्माङ्गुलं 159
कटिमात्रं 250
कर्णिकाभ्यन्तरी 245
कर्मसिद्धिर्भवेत् 219
कर्तव्यौ 163
कर्तव्याष्टांशयुक्तेन 164
कण्ठेन 164
कटुकण्टकि 268
कर्णपूरो 652
कटीजघनयोश्चाभि 642
कर्मस्वधिकृता 47

कुलानां 426
कुर्वीत 427
क्रियाणां 627
कर्णसूत्राद् 619
कक्षातस्त्रिकलं 620
करादिलिङ्गमानेन 576
कर्णो 621
कक्षा 622
कर्णास्तु 427
कर्मसूच्याटनाद्येषु 578
कनिष्ठानामिकामध्या 623
कटीपार्श्वे 627
कक्षाया 624
कर्णस्तु 428
कण्ठो 578
कर्णस्यार्धे 430
कन्यानाम 582
कषायका 586
ककुभस्य 586
कल्यं 589
कटशर्करया 589
कर्णावात् 266
कलशोत्तरपत्रे 369
कण्ठं 484
कर्णप्रमाणं 488
कन्दे 371
कटवम्लतिक्त 67
कर्णमानेन 409
कार्या पुरनिवेशे 146
कार्यं 297, 308, 360, 651
कार्यः 64, 290, 316, 536
कार्य 408
कार्ये 411, 552, 647
कार्यो 274, 275, 412, 536, 602, 605
कार्या 298, 410, 414, 511, 534
कार्याः 41, 285, 546
कामलान् 315
काः सूर्येन्दुग्रहर्क्षादिगतयश्च 5
का 501
कार्ये त्वमुष्मिन् 4
कार्यं देवकुलं 66
कार्यिणां 65
कार्योऽयं 335
कालिङ्गीयं 564
कार्यस्तस्य 552
कामाः 374कार्याष्टमङ्गला 206
काष्ठेन 219
कार्योऽहमिति 636
कार्यं 637
कार्त्तिकेयस्य 604
काङ्गलपद्मकोलश्च 636
काव्यं विपासमानीरं कांतं
काव्ये तृतीया 101
कामानवाप्य 409
काचं 121
काञ्च नाम 124
कांस्यै लोहैस्तथा 93

कार्यावङ्घ्री 73
काणशृङ्गोदयः 382
कार्यो ज्यायसि 39
कार्यात्रा 297
कालेन 393
कानलं लोलुपं 99
काष्ठं च 177
काष्ठंभृत्तिश्च 178
कार्याण्यस्मिन् 187
कालो 180
काण्डं द्वितीयातुर्याभ्यां 123
काष्ठकेर्यत्र
कायस्तु 239
कालमूर्तिः 254
कार्योऽयं 465
कार्यं केन 6
क्रियन्ते 300
किन्तु 168
किञ्चित् 652
किञ्चिदभ्युत्थितेन 643
किञ्चिन्नतेन 652
किन्त्वस्य 173
किन्नरं कौस्तुभं 99
क्रियते यदि 49
किरीटी 605
किञ्चिला 635
कित्वधामियंतं 637
किञ्चित्प्रतनुभिर्गात्रैः 206
किञ्चिद्विनतमूर्धा 637
क्रियन्ते 343
किमाधारं 5
किमाकारा 5
किं 10
क्रियते 460
किमेतस्मादन्यद् 182
क्रीड़ाग्रहं 93
क्रीड़ाग्रहं यदत्रोक्तं
कीला वा 238
कुर्यात् 160, 280, 334, 368, 412, 431, 453, 463, 468, 470, 471, 547, 648
कुम्भश्चतुष्पदस्तत्र
कुलनन्दास्तदा 459
कुर्यान्मुखायतं 455
कुर्याद् 332, 341, 381, 412, 450, 453, 486, 647
कुलालरजकादीनां 149
कुण्डेषु च 148
कुम्भं 442, 480
कुमारैः 509
कुम्भः 363, 491, 492, 511
कुम्भकं 516
कुर्यान्मुक्तांश्च 445
कुर्यात् तद्धि 147
कुर्वीत निष्फलं 147
कुलपीडा च 36
कुर्वीत 82, 140, 141, 190, 319, 363, 374 440, 478, 484,

486, 498, 499, 500, 526, 629
कुङ्कुमागुरुकर्पूर 31
कुलपीडा च 36
कुर्याच्छेदं 497
कुमारकेशच 206
कुयस्वविदिधौ 594
कुम्भाङ्कुशध्वजच्छत्रम 208
कुर्वाणो 637
कुरूमध्ये 599
कुबेरं 214
कु 605
कुसुमाक्षतमय्यश्च 216
कुटुम्बी 244
कुर्यादावाहनं 644
कुमुदोत्पलपद्मानां 652
कुर्वीतैकेन 652
कुशकेशकलापादिग्रहे 646
कुम्भस्योत्तरभागे 217
कुत्सास्त 653
कुर्यादेकादशांशेन 155
कुबेरो वा 156
कुर्यात् प्रतोलीः 42
कुम्भं 496
कुर्यान्मध्येऽष्टभिर्भागैः 398
कुसलाख्याष्टवषख्ये 19
कुशे 19
कुर्वन्ति 85
कुबेरशेखरी 302
कुबेरवल्लीच 303
कुर्वीत ह्रासं 130
कुर्यादालेखमुपरि 384
कुलजातिक्रमाणां 292
कुर्याद् वप्रं 40
कुर्यादुदकमार्गांश्च 442
कुर्याच्छालद्वयस्यान्तः 526
कुरुवर्षाभिधं 16
कुष्ययोगे 77
कुष्ये 77
कुर्यात् 77
कुमारीव्यास 74
कुम्भकं 376
कुटनीनिहिताभोगं 83
कुब्जानां 593
कुबेरः 293
कुबेरोपत्तरोक्षिप्तः 279
कुम्भिकापि 539
कुर्यान्निपातं 540
कुम्भस्य 547
कुर्वन्त्यतो 201
कुर्यान्न 568
कुम्भकं 416
कुर्यादर्चां 609
कुक्कुटाण्डचतुर्थस्य 571
कुर्याल्लेखाभिः 615
कुम्भकं 424
कुडये 582
कुर्याद्धस्त 481

कुम्भकः 368
कुर्याच्चतुःस्तरां 483
कुर्यादन्तः पुरस्थानं 69
कुर्याद्धस्तत्रयं 488
कूटा 527
कूटं 469, 501
कूटस्तम्भादिकं 519
कूटस्तम्भादिकन्यासाः 517
कूजात्यतीव 70
कूटैरलङ्कृता 510
कूर्चनं 589
कूटेऽर्धे 406
कूठारं 548
कूर्चको 589
कूष्माण्डकवटस्तिर्यक् 594
कूटस्य 473
कूर्परांसावि 660
कूर्मोन्नतमिति 233
कूटं 474
कूटप्रस्तारको 487
कूटान्यतः 370
केलास 308
केसरी 322
केलासमथ 444
केलासो 315
केलासस्येव 441
केचिद् 341, 465
केषाञ्चिन्निर्गमस्तत्र 510
केः 6
केशान्तलेखा 617
केतुषड्भागविस्तारा 79
केतुव्यासार्धविस्तारं 73
कैलासमथ 444
कैलासोऽयमिति 338
कोणेषु 353
कोणा 465
क्रोष्टूष्ट्रश्वखरस्वाना 33
कोकिलालापसु 30
कोण 518
कोणा 511
कोष्ठागारायुधस्थान 7
कोणप्रत्यङ्गयोर्मध्ये 509
कोणाश्चतुष्पदाः 506, 508
कोणाः 505
कोणप्रत्यङ्गयोर्मध्ये 504, 508
कोणो 500
कोणे 398
कोणेषु 277, 383
कोणे 409, 570
कोणान्तमृत्युभयं 229
कोशपालमहामात्रा 47
कोणे 257
कोणे 485
कोविदारधवारिष्ट 267
कोणेषु 405
कोला 299
कोलाविलं 299, 300
कोणेष्वेता 174

कोणात् 420
कोणाश्च 420
कोष्ठकानां 421
कोष्ठागारायुधागारे 243
कोऽसावित्यापि 647
कोणे 422
कोष्टकानां 421
कौसल्यो 535
कौशिकी 606
कृत्वा 152, 302, 381, 551, 561, 565
कृत्वा 307
कृसरं 213
कृशा 602
कृष्णं 221
कृत्रिमशफरी 190
कृतेऽष्टांशे 571
कृतसूक्ष्मान्तरच्छिद्रैः 93
कृतमर्चायनं 98
कृतेन 609
कृतमाल्यानिर्वासितां 235
कृत्तानि 261
कृशं 265
कृतायां 162
कृते पुरनिवेशेऽथ 62
कृत्रिमग्रासयुक्ता 415
कृतेऽस्मिन् 334
कृते 50
कृतं 296
कृत्वोपलेपनं 80
क्रमाश्रयो 458
क्रमेणानेन 317
क्रमशो 84
क्रमेणानेन 297, 303, 545
क्रमैस्त्रिभि 542
क्रमशोऽष्टगुणा 592
क्रव्यान्मृत्रविहङ्गानां 209
क्री 595
क्रुद्ध 649
क्रोञ्चो 19

ख

ख्यातो 281
खण्डमेकं 151
खदिरो 68
खदिराञ्जनवंशादि 35
खल्वं कृत्वा 157
खटको 655
खटकाख्ये 646
खदिरोदुम्बरा 215
खण्डा 209
खगैः 85
खले 110
खर्वं पिनाकमुद्यन्तं 99
खड्गहस्तमथ 185
खातं 162
खातस्योदक्प्रभृतिषु 34
खाते सितादिमाल्यानि 34
खातोत् पादोज्झितं 40

खातोद्वृत्तमृदा 41
खातश्च 529
खुटकं 428, 450, 494
खुटकः 467
खुरका 375
खुटकेन 430
खेटकग्रामवेश्मानि 27
खेचरैर्माल 541
खेलिकातोरणन्यस्ता 384
खेल्लित्रा 384

ग

गजे भद्राणि 148
गजतालु 530
गजस्य 437
गतिं 22
गन्धमादनसंज्ञश्च 522
गर्भः 405, 430, 504, 506, 508, 509, 520
गर्भं 284, 393, 414
गर्भे 303
गर्भो 469
गर्भोऽत्र 519
गर्भस्तु 462
गर्भस्यार्धेन 444
गर्भश्चतुर्भिर्भागेः 461
गर्भविस्तारविस्तीर्णा 316
गर्भार्धेनोच्छ्यस्तस्याः 316
गवाक्षकाश्च 533
गणेशयक्ष 50
गणेशमातृभूतानां 49
गत्वा 67
गवां 65
गण्डद्विगुण 403
गर्भश्चास्य 505
गत्वोर्वी 4
गर्भत्रिर्भवेच्चास्य 345
गवाक्षकाश्च 533
गजतालुमाकर्म 530
गर्भार्धेनोच्छ्रयस्तस्याः 316
गन्धमादनसंज्ञकश्च 522
गवाक्षस्तत्र 342
गवाक्षस्तु 245
गर्भश्च 368
गर्भवेश्म 275
गर्भार्धविस्तृता 478
गर्भोऽष्टविस्तृतः 360
गन्धर्वभृङ्गौ 60
गन्धधूपप्रयोगैश्च 213
गणिक 598
गमनं 627
गणरक्षः किन्नराणां 582
गर्भसूत्रात् 624
गणाद्विमखलरूपश्रितः 578
गरूडस्याधुना 427
गवां 588
गणगन्धर्वजुष्टस्य 417
गणानां 293
गर्भात् 562

गर्भादुभयतो 261
गर्भसीमार्धसूत्रेण 570
गर्भजा 545
गर्भस्तम्भप्रमाणेन 276
गजतालुयुतः 541
गवाक्षैः 285
गायन्ति 402
गायदिश्च 82
गातिं 22
गात्रेभ्योऽपि 11
गावश्चात्र 237
गिरयः 19
गुहाधरमथ 451
गुरूसंभाषणं 655
गुणरागान्विता 158
गुणाश्च 230
गुणद्वारताः 353
गुप्तकर्ण 310
गुरूणां दशसङ्ख्यानां 132
गुरोरधो 125
गुरु वर्णि 8
गुरोरधो 125
गुप्तकण। 310
गुरुणां 233
गुणदोषान् 227
गुणागुणौ 651
गुल्फौ 631
गुणवान् 415
गुणान् 610
गुणैरुपेतं 105
गोमेदे 19
गोमेदः 18
गोकर्ण 38
गोपानस्यो 237
गोविप्ररथ 219
गोमयेन 216, 587
गोप्यं 637
गोपुरद्वारशोभाढया 560
गोमूत्रगोमय 32
गृहं तदा 135
गृहाणां 94
गृहस्थानेषु 262
गृहोत्सेधेन 154
गृहस्य 259
गृहे महाजनस्थानं 90
गृध्रश्येनकपोता 85
गृहमध्यगतं 59
गृहकुक्षौ 229
गृहाणां 228
गृहं प्रविशतो 251
गृहमध्ये 268
गृहभेदाः प्रसूयन्ते 97
गृहीतसारो 605
गृहेष्वेते 205
गृह्णीयात् 216
गृहाण्युक्तानि 224
गृहाणि शोधयेत् 95
गृहद्वितयोगेन

गृहाणामेकशालानां 124
ग्रन्थिल लघु 35
ग्रहराज 465
ग्रहत्वं 11
ग्रहनामेति 150
ग्रहमानवशात् 147
ग्रहराजक्रिया 533
ग्रहराजक्रिया 533
ग्रहस्योपरिभूमिर्या: 89
ग्रहपीडा 267
ग्रहगोधा 70
ग्रहर् 433
ग्रही 255
ग्रहक्षतं 229
ग्रहपृष्ठं 226
ग्रहमालाथ
ग्रहमादौ 123
ग्रहकर्मणि 159
ग्रहं ब्राह्मणसात् 238
ग्रहिणस्तत् 236
ग्रहाणां पञ्चशालानां 134
ग्रहाणां स्यु: 144
ग्रहाणामष्टशालानां 94
ग्राम: 89
ग्रामवासैकनिरता 12
ग्राम्या 12
ग्रास्यान्यथो 657
ग्रामे नश्यन्ति 243
ग्रीवामलसारकादे: 440
ग्रीवार्धभाग 440
ग्रीवा 308, 333, 334, 335, 357, 367, 395, 399, 404, 406, 419, 430, 437, 485, 600
ग्रीवार्धभाग 309
ग्रीवाग्रभागमुत्सेधा 308
ग्रीवाण्डके 356
ग्रीवार्धभगमुत्सेधाादण्डकं 309
ग्रीवाग्रभागमुत्सेधा 308
ग्रीवार्धभागमुत्सेधा 340, 362
ग्रीवार्धभा 335
ग्रीवाण्डकं 361
ग्रीवयो: 598
ग्रीवापि 630
ग्रीवायाङ्गुल्यमध्येन 622
ग्रीवाण्डकसमेतं 403
ग्रीष्मे 199
ग्रीवया 297
ग्रीवायास्तु 380

घ

घटवत् 161
घटपल्लवको 156
घटिका 156
घण्टा 310, 485, 486, 498, 506
घण्टां 385, 510
घण्टाकूटाश्च 526
घण्टादूर्ध्वं 541
घण्टार्धेन 310
घण्टाविस्तार: 494

घण्टाच्छेदस्तु 475
घण्टामार्गप्रमाणेन 40
घण्टाया 524
घण्टायाः 386
घण्टोत्सेधार्धतः 517
घण्टोत्सेधं 516
घण्टोत्सेधादतः 512
घर्षणात्ये 639
घनार्यम्बुदविध्वंसि 121
घातां 182
घातितैः 269
घोषे 111
घोषं सुघोषणं 133
घृतप्लुतानि 255

च

चतुःषष्टिपदं 536
चतुष्कीजालपक्ष्माद्या 454
चतुस्तरा 497
चतुरश्रीकृते 153, 532
चतुर्भागा 452
चतुर्भागो 452
चतुर्भागानि 462
चतुर्भागप्रविस्तारं 449
चतुर्गुणेन 448
चन्द्रताराबल 146
चतुःशालादिगेहानि 145
चत्वारि स्युश्चः 144
चत्वारिंशत्सहस्त्राणि 143
चतुर्विंशतिरन्यानि 135
चतुर्भद्रग्रहाणां तु 139
चत्वारःपञ्चशालानां 133
चतुर्णामपि 132
चतुरश्राः 330
चतुर्भिस्तस्य 319
चतुष्पदस्तदायामात् 532
चतुर्भागान्तरस्थानि 532
चतुर्भागेन 318
चतुर्भागायतं 531
चतुर्भागायतो 531
चतुःसाहस्त्रकस्तेषां 18
चतुःषष्टिपदः 314
चतुःपष्टिपदे 314
चतुरश्रीकृते 39, 51, 52, 53, 55, 166, 169, 271, 305, 308, 313, 333, 343, 354, 357, 362, 368, 378, 379, 385, 388, 390, 500, 501, 502, 505, 507, 508, 509, 510, 512, 514, 516, 517, 519 520, 522, 524, 635
चतस्नः 525
चतुर्णां 16
चतुर्थे 310
चतुर्दशांशविस्तीर्णे 306
चतुर्द्येत्यण्डजन्मानो 13
चतुर्धेव्यसृजल्लोके 12
चतुरश्रांजितोच्छ्रायो 517
चतुर्भागायता 355

चतु:षष्टिपदो 355
चतुकर्णेषु 355
चतु: स्तम्भाश्चतु 354
चन्द्रिका 353
चतुर्थी 511
चत्वारश्चतुरश्रा: 511
चतु:षष्टिकरे 346
चतु:स्तम्भसमा 345
चतुर्दशपदो 507
चतुर्भिर्वेदिका 503
चतुर्दिशं 401
चतुर्भागोच्छ्रितां 398
चतुरश्रं 380, 395, 398
चतुर्थी 54, 340, 418, 487, 497, 503, 504
चतुर्गुणेन 334, 339, 420
चतुर्भि: 496
चतु:स्तरो 496
चतुरश्रप्रमाणं 495
चतुर्धा 337
चतुष्पदो 395
चत्वारिंशत्पदादूर्ध्वं 394
चतुर्गुणेन 334
चतुर्गुणै: 333
चतुरश्रे 391
चन्द्रिकैकेन 391
चतुष्पदं 391
चत्वारो 86
चक्री 85
चतुर्णामपि 83
चन्द्रिका 382, 365
चतुष्किका 382
चतुष्पदस्तयोर्गर्भो 379
चित्रप्रतिसराकीर्णा 74
चतुरश्रे 376
चतुष्पदं 376
चतुर्थभूमिकामुर्ध्नि 165
चतुष्कषो 170
चत्वार 493
चतुर्भागो 373
चतुर्हस्ता 489
चत्वारिंशत्करांस्तस्य 487
चत्वारिंशत्करा: 486
चतुरण्डं 370
चतुर्थभूमिजङ्घा 481
चन्द्रशालाश्च 480
चरकी च 62
चतुर्भागा 479
चन्द्रो 61
चतुर्विंशतिभागान्ते 366
चत्त्वारोऽमी 60
चतस्त्रो 364
चतुर्ष्वपि 58
चतुर्दशाङ्गुलान्येषां 474
चन्द्रिकैकेन 362
चन्द्रावलोकनं 361, 364
चतसृस्वपि 360
चतुरश्रीकृतं 471

चरकान्ता 55
चतुर्थी 54
चतुरश्रं 470
चतुष्पदेषु 359
चतुर्विंशतिरुक्ता 53
चतुर्द्वरं 173
चतुरंशप्रतिन्यासं 274
चतुरश्रा 274
चतुष्कषो 169, 170
चतुरंशकविस्तीर्ण 273
चतुष्को 169
चन्द्रसूर्यौ 238
चलितं 258
चतुरश्राविति 658
चतुष्कषो 169
चतुर्दिशं 48
चतुर्विंशतिरूदिष्टा 270
चतु:पञ्चाशता 166
चतुश्चत्वारिंशता 166
चतु:प्रकारं 45
चत्वारो 164
चतुर्विधमितीरितं 257
चतुर्मुखा 257
चतुरश्रा 256
चयस्य 233
चतुरश्रामिति 42
चतुरस्रो र्हस्तो च्छ्रति 41
चतु:षष्टिपदाख्येन 39, 251
चतुर्राव्यूतमिच्छन्ति 38
चतुरश्रं 158
चतुरुत्तरयाशीत्या 38
चत्वार्यङ्गानि 241
चतस्रो 262
चतुर्मुखं 231
चतुर्विध: 254
चतु:स्तम्भसमायुक्ता 257
चतुर्भागोन्नत: 375
चत्वारिंशद् 227
चयान् 211
चतु:षष्टिपरिहेदानीं 636
चत्वार 210
चतुरश्रं 222
चतुरश्रे 223
चतुर्णामपि 221
चतुर्गोलकविस्तीर्णमायतं 591
चम्पकाशोकपुन्नागनाना.... 206
चतुर्विशत्यङ्गुलाश्च 215
चलता 638
चतुर्दशाङ्गुलौ 599
चन्द्राङ्किकतजर: 602
चलिताङ्गुलिना 641
चतुर्दशाङ्गुला: 625
चतुर्भि 578
चतुस्श्रं 428
चतुरश्रे 300, 577
चतुर्भिरङ्गुलै 623
चतुरश्रस्य 577
चन्द्रकला 576

चण्डिका 426
चतुर्भागेन 425
चतुर्भागोच्छ्रिता 424
चतुरश्रीकृते 278, 402, 411, 414, 423, 436, 549, 553, 552, 555
चण्डिकां 423
चतुर्मात्रललाटं 617
चतुर्भागा 422
चतुर्भागायता 422
चतुर्भागप्रविस्तारं 419
चतुराद्यास्त्रिशालेषु 119
चन्द्रिकार्धपदेन 417
चत्वार्युर्ध्वागतादीनि 610
चतुर्थं 116
चन्द्रिका 411, 415, 419
चतुश्शालं 114
चतुर्थी पञ्चमी यत्र
चन्द्रिकाकलशोत्सेधं 410
चतुष्पदेषु 410
चतुर्थीपञ्चमीषष्ठयो 102
चक्रे 110
चतु:पष्टिपद: 409
चण्डिकामर्धमागेन 408
चरं तद् यत्र 108
चक्रं वक्रं लघं 99
चयं सेव्यं कलं 99
चतुर्दिशमलिन्दाश्चं 405
चतु:शालानि 94
चयप्रकारशाला: 93
चन्द्रार्धालङ्कृतं 569
चतुर्दशविभक्तासु 567
चतुर्भिस्तेषु 557
चतुर्भागिकविस्तारं 565
चतुर्धा 565
चतुरश्रीकृतं 564
चतुर्ष्वपि 553
चतुर्हस्ते 546
चतु:षष्टिपदं 551
चतुरश्रमथ 193
चत्वारिंशद्धि 549
चतुरश्रातिगभीरा 189
चतुरश्रायता 544
चतुरश्रा 544
चण्डानलप्रदीप्तानि 205
चत्वारि 280
चतुर्भागायतं 285
चतुश्चतुर्धरौ 284
चतु:स्तम्भै: 278
चतुरश्रो 278
चतुरश्रायतांस्तिर्यगा... 283
चतुर्दशभिरन्या 303
चतुर्णामपि 276
चतुरश्रक्रियायुक्तं 301
चतुरश्रेऽथवा 300
चतुरश्रा: 294
चतुर्विधश्च 295
चामीकरं 117

चाप्यरालखटकामुखौ 658
चातुर्वर्ण्यस्य 231
चातुर्वर्ण्यविभागश्च 248
चापतोमरचक्रासि 645
चारुरुच्याभिधानं 98
चाठठच्चं 103
चित्रा ज्येष्ठा 150
चिह्नेष्वपि च 148
चित्रकूटमथ 445
चित्राम्बरावृताः 22
चित्रे 255
चिरकालसहत्वं 179
चित्रैर्युक्तं 183
चिबुकं 598
चित्रं 596
चित्रा पत्रलता 206
चिक्कण 586
चित्रकूटा 559
चितायतनवल्मोकग्राम... 197
चित्राध्यायोदितवर्त्मना 189
चीरवल्कल 24
चारिकां संचरद्वारां 42
चीयमाना 281
चुल्लीयुते 139
चुल्लयां रूचकयुक्तायां 139
चुल्लीयुक्ते 139
चेष्टितान्यपि 180
चेष्टयाङ्गेन 658
चैत्रे शोकाकुलो 146
चैत्रे 258
चैत्राख्ये

छ

छन्नैश्चतुर्भिः 90
छत्रार्कवेणुगुल्मेन्द्र 84
छलं नाम 124
छन्दतो 120
छन्नं भवेत् 93
छन्नाश्छाद्य ... 285
छाद्यकस्यैव 304
छाद्योदयाः 9
छाद्यरूपं 453
छाद्यस्य 304
छाद्यकेरूर्ध्वेन 401
छाद्ययावद्विधातव्या 387
छाद्यके: 386
छादितं 79
छाद्यैः 289
छाद्यकोदयविस्तारं 303
छिन्नकर्णे 43
छिन्नकर्णं 43
छिन्द्याच्च 70
छिन्नप्ररोहिता 13
छिद्रं 161
छिन्नाङ्गं 259
छिन्नकर्ण 222
छेदैः 472, 499
छेदं 468, 494 495, 497, 500
छेदे स्यात् 70

छेदमेकेन 484
छेदमंशेन 484
छेदमेकस्तरं 481
छेदमर्धस्तरं 475
छेदं 472, 475

ज

ज्येष्ठो हस्तः 37
ज्येष्ठं 465
ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानां 465
ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानां 318
ज्वलितौषधयः 18
ज्योतिषः 614
ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानि 51
ज्येष्ठे 63
ज्येष्ठमध्यकनिष्ठानां 332
ज्येष्ठमध्यकनीयो 271
ज्येष्ठो 271
ज्यायान् 41
ज्येष्ठं तत्र 39
ज्येष्ठे 155
जङ्घास्य 328
जलान्तरं 470, 493
जङ्घणोत्सेधश्च 309
जलाधाररथं 449
जङ्घात्रिभाग 452
जङ्घामूले 449
जङ्घा 431, 460
जङ्घामेखलयोश्च 453
जलमार्ग 449
जङ्घाधः 514
जङ्घादिभूमिकोच्छ्रायः 522
जम्बूफलरसाहाराः 17
जयो विजयसिद्दार्थौ 3
जयस्येति 10
जम्बुद्वीपो 14
जयन्तीसङ्ग्रह 8
जङ्घोत्सेधं 345
जगादैनमथ 2
जलचूर्णकमानीतमिह 589
जङ्घोदकान्त... 443
जङ्घोत्सेध 445
जङ्घायाश्च 442
जठरं 436
जाङ्गलादिषु 28
जङ्घोत्सेधश्च 328
जये सपत्नान् 125
जगाम 23
जलदाख्यं 18
जया 527
जङ्खानमध्ये 431
जङ्घेयमस्य 428
जङ्घे 632
जङ्घामानत्रिभागेन 435
जङ्घा 334, 375, 394, 408, 414
477, 481, 486, 496, 622
जङ्घयोस्तु 397
जङ्घामध्येन 616
जलान्तरं 414, 419

जयश्रीर्जायते 417
जङ्घोत्सेधश्च 416
जलान्तरं 414
जमं वरं चरं 99
जगत्येषा 562
जङ्घाषड्भाग 336
जलाशयात् 74
जगती 555, 557
जलदकुलाष्टकयुक्तं 188
जलनिर्वाह 186
जगत्यो 544
जलाधार 544
जगतीनामथ 543
जनस्य 181
जयैषी 71
जये सेनापतेर्वेश्म 66
जङ्घास्तम्भं 478
जयन्तस्तु 61
जलान्तराणि 429
जयन्तादिषु 53
जगद्गुरोर्महेशस्य 49
जनक्षयोऽग्निदाहश्च 44
जनेन 242
जलभ्रमान् 43
जम्बीरैर्बीजपूरैश्च 213
जयन्तं 212
जालपादैश्च 455
जानीयात् 136
जायते 9, 10
जातानि पञ्चशालानि 134
जालव्यालकपोता... 529
जानुमध्ये 620
जानुनोरक्षश्च 625
जानुमध्ये 599
जातीनां 596
जाह्नवीयमुनारेव ... 209
जान्वधे 622
जायन्ते 569
जातिशुद्धो 337
जालैर्विचित्रितं 388
जीवन्ति क्षेत्रिणो 30
जीवन्त्ययुतमन्दानां 17
जीवन्त्ययुतमब्दानां 17
जीर्णं 266
जेस्तिन् 362

त

त्वमप्यखिलमेवैतद् 3
त्वयास्मि जगतां 2
तदा स्याद् 343
तस्यार्धे 497
तथैव 502
तस्या 502
तत्र 500
तत्रैवदशभि... 399
तस्याः 399
तदर्धं 498
तत्समा 495, 498, 499
तदूर्ध्वं 398

तयोरुपरि 339
तत्समां 497
तत्तुल्यायामविस्तारा 339
तयोश्चोपरि 338
ततः 338
तस्य 337, 334, 338
ततः प्रभृति 88
तत्र यन्त्रस्य 88
ततो वृद्धि 87
ततः समाजे 87
तयोः 388
तदा 459
तदानीं 464
तहा 463
तप्तकञ्चनसच्छायो 80
तत्राज्यपात्राण्याज्यं 80
तदा भवति 77
तं 451
तदा 460, 463
तदाद्योऽलिन्दकस्तद्वद् 153
तद्दिनेष्टाद्यगा 152
ततो मङ्गलघोषेण 76
तत्र स्थितस्य 190
तथा ग्रहादिंषु 149
तदलाभे करैः 147
तद् धनध्नं 147
तदा श्रीसङ्गमं 137
तदा भवेद् 136
तथा दोलाम्बुशस्त्रादि 37
तज्ज्ञैःस 37
तदान्या दशशालानां 144
तत्र लक्ष्मीवतस्तस्य 36
तत्राग्रे पर्वरेखाः 35
तच्छालाकर्णसंयुक्तं 443
ततस्तन्मृदमाकृष्य 33
तदा श्रीमण्डनं 139
तथैषां 441
तदापि सप्तशालं 138
तदाश्रीकान्त 138
तत् 441
ततः 437
तस्या 437
तथैव 436
तस्यैव यमसूर्येण 133
तद्दयर्धश्चतुर्थ्यास्तु 436
तस्य 331
तथाग्रे 329
तस्याहं यमवत् 27
तथोत्सेधत्रिभागैश्च 328
ततः स चतुरो 26
तस्याग्रतः 325
तत्रस्था 324
तदास्य 324
तद्द्वयेन 127
तद्भेदेभ्यः 127
ततस्तेषामभूद् 24
तत् समृद्धमिति 126
तत्रे 24

तच्छ्रीधरमिति 125
तद् गृहं 125
तस्य 319
तलार्धं 537
तलन्यासमः 320
तलकुम्भकपिण्डं 319
तत्समेन 20
तद्वच्च 20
तत्रैशान्यां 317
तथा 317
तलपट्टमधस्तस्या 529
तद्धन्मध्ये 313
ततः 521, 525
तद् 525
तत् 515, 522
ततस्तदष्टाविंशत्या 311
तस्यानुजन्म 524
तस्यैकविशंतिकुला 520
तलसूत्रबहिर्देशाद् 306
तलसूत्रादुपर्यंशै... 306
तस्योपरिष्टात् 305
तस्याप्यधस्तात् 11
तस्यार्धं 355
तस्योपरि 354
तत्र 516
तच्छेदस्रावसंभूतं 8
तले 512
तथा 7
तलच्छन्दस्य 511
तस्य 509
तमङ्गनिर्गमद्वार 6
तदा 349
तदस्य 509
तमोभूते 10
तदिदानीं हितार्थे 5
तदेष त्रिदशाचार्यः 3
तत्रोदकान्तरं 347
तथान्तरावणी 173
तत्र दोषान् 253
तस्मिन्नेव 75
तयोरधस्तदर्धेन 74
ततस्तमन्तिके 72
तथाष्टाश्रिः 491
ततोऽष्टमी 488
तस्योपरि 486
तत्राशुभानि 66
तथैव 476, 480, 484, 485
तदर्धमूर्ध्वतः 484
तं 484
तस्योपरि 474, 483
ततश्छेदं 483
तत्र मैत्रपदस्थाने 64
तदीयनगरद्वाराद् 63
तत्पुरद्वार 63
ततः प्रीतस्तमृक्षे 72
तमभ्यर्च्य 72
तत्पीठस्तम्भनीयाम्यां 73
तला 367

तत्पदृिका 479
ततो 479
तत: 472, 474
ततश्छित्त्वा 474
तस्मादेतानि 57
तदर्धमनुसन्धीनां 57
तस्योपरिष्यद् 473
तत्रैकभूमि 472
तत्राष्टौ 52
तस्मादनन्तर 51
तस्या: स्वमेव 174
तस्यापि 172
तन्मध्यमद्रमन्यच्च 171
तद्वेषवर्णभूषा 49
तस्य 273
ततोऽर्धभागिकी 169, 170
तद्बहिर्भागनिष्क्रान्तो 169
तथा तस्योपरि 271
तदा तस्मिन् 45
तत् करोति 265
तत:स्यान्मध्यमन्त्यं 38
तस्यैवाष्टादशो 158
तदर्धेन 157
तस्याश्चापरतीरं 157
तस्याधस्तात् 157
तत्र वास्तुविभागेन 240
तस्माद्हेतो: 237
तद्गृही 240
ततश्च 218, 255, 658
तत: 234
तत्रा 234
तस्य तेनैव 231
तदा वह्निभयं 253
तन्नमृत्युभयं 253
तथाचमनकार्ये 652
तस्मात् 234
तनुमध्यं 233
तत्प्रदेशे 653
तद्विधं 239, 240
तर्जनीमध्यमाङ्गुष्ठाम् 652
तत्र पुत्रांश्च 226
तस्मिन् 226, 250
तस्य पश्चिमभागे 249
तस्मात् कर्म 249
तथा 604
तस्यालाभे 218
तत:स्थपतिराचम्य 218
तदधीनं 218
तयैव 641
तया 641
तत: पूर्वात्तरे 217
तस्योपरिष्टाद् 217
तस्या मध्ये 216
तथाचाष्टविधं 248
तत्प्रदेशे 643
तदा पुत्रवधं 221
तस्य प्रेष्याश्च 244
तस्या 599

तथैवाविकृतास्येन 6:6
तरसा 210
तस्य 591
तथाद्रिवनवेशन्तदेवा... 209
तन्तूतः 589
तस्याङ्गुलदृयं 630
तथा 432, 433
तयोः 626
तस्मात् 625
तत्कृतकूर्चकेः 589
तदेकीकृत्य 588
ततस्तृतीयभूत्सेधः 435
तत्पार्श्वहितये 422
तामालमात्रा 616
तिर्यङ् 616
ततः 428
तददृश्यं 623
तं सर्पगर्भितं
तंलं ततो 43
तं 653
तस्य 418, 427
तस्याष्ठगुणमैश्वर्यं 426
तस्यास्तु 620
ततश्चलमपि 575
तस्यैव 620
तन्मन्त्र 574
तस्मादनन्तरं 615
तथा निलीनकरणाद 120
ततोऽर्धवृद्धिवृद्धौ 419
तथैव 613
ततो 412, 427
तत्र 416
तपनं 115
तत्र नैकप्रकाराणि 113
तद् वैसनमिति 111
तत् क्षिप्रं 107
तत् पूर्वोदङ्मुखं 106
तदिह 106
तत् 405
तत् साधारणमित्याहुः 105
तद् भ्रान्तं नाम 105
तद् भवेत् 105
तदिह स्थिरमित्युक्तं 105
तथाक्षतमुखग्रासै.... 404
तमङ्गभद्रविन्यास 97
तच्छस्तं पश्चिमद्वारं 104
तत् पौष्णं दक्षिणद्वारं 104
तद् भवेत् पश्चिमद्वारं 104
तस्याः षोडशहस्ते 95
तच्च याम्यापरमुखं 102
तच्च 409
तदेवात्यन्त 92
तत् तोरणमिति 92
तस्य 562, 566
तदिष्यते 571
तस्यार्धेन 560
तदग्रे 558
तदा 557

तद्विस्तारं 565
तथास्थितानामश्वानां 201
तथा भर्तुर्हितार्थाय 198
तस्यामुदेति 200
तस्या द्वारप्रदेशे 196
तद्धहिमार्गिकोऽलिन्दो 196
तद्वदधो 194
तद् 194
तदानीं 551
तूदूपा 551
तत्राष्टषट्चतु 193
तद्द्विगुणमूर्ध्वमेतस्य 193
तदुपरि 192
ततः 550
तस्योपरि 188, 192, 547
तद्रूपे 550
तद्रूपमेव 441
तद्गर्भतले 191
तत्र वसन्तः 191
तथामरावती 549
तत्कोणेषु 189
तथा 547
तत्रारूढः 184
तस्माद् व्यक्ती 182
तन्न हेतुरयं 182
ातस्तदाधारतया 543
तन्मध्ये 181
तदा विरोधो 176
तस्य बीजं 175
तत्र भागद्वयं 174
तत्र यानि 205
तदा ते 202
तथा तथैषां 202
तदा न 202
तदा 287, 290, 551
तथाविधस्तृतीयोऽपि 287
तस्य 287
तस्याश्चैवाष्टभागेन 599
तत्त्र्यंशादग्र 174
तलपट्टमधस्तस्या 538
तदेवे तेजोजनितै 177
तस्यैव 290
तस्याष्टस्तम्भको 280
तथा 276
तत्र 300
तदूर्ध्वं 296
तस्या 435
तलोदयस्य 295
तद्भेदास्ते 293
तस्मात् 293, 303
ततः सोल्कलका 174
तत्रोर्ध्वद्रव्यमानेन 303
तस्याश्चानन्तरा 302
तत्रादौ 280
तासां 311
तानि 20
तावद् 88
तावदिन्द्र 401

तानि 269
तास्वेवंगुणयुक्तासु 31
तावच्चेदागमेऽम्भः 34
तावत्प्रमाण 441
तामेकत्रिंशता 521
तानित्थमात्मतनयानभिधाय 5
तानुवाच मुनिर्वत्सा 4
तादृग् 262
तावेव 659, 661
तासां 650
तानुन्नमितवामभ्रूः 637
तारकान्तःसमे 598
ताभिर्हिरण्यवर्णाभिः 211
तासां 210, 558
तान्येव 316
तानि शस्त्रानि 207
तानि सर्वाणि 207
तारकाक्षित्रिभागेन 596
तावत् 426
ताव 590
तां 587
तारा 619
तानि नित्यं 104
तानि तु 198
ताम्रमूला 553
तामिति भूत्वा 189
तास्तुष्यन्त्यथ 177
तांसा 552
तां सीमां 283
ताः सर्वा 180
तिलकं 457
तिक्ताम्ललवणा 33
तिसृभिः स्युः 142
तिलकारव्यः 322
तिधातव्याविमौ 656
तिर्यक्स्था 273
तिर्यक्सूत्राज्जानु 624
तिर्यग् 616, 624
तिलका 558
तिष्ठेयुस्तत्र 199
तिस्त्रस्तिस्त्रो 551
तिलकानां 435
तिलकेर्वा 542
तिर्यगूर्ध्वमधः 180
तीक्ष्णदंष्ट्राग्रदशनः 603
तीर्यंगायतमारोप्य 316
तीर्थावतारकान्ताभिः 30
तीर्थप्रस्त्रवणाम्भोभिः 209
तीरान्तोद्गतवानीर... 207
तीर्णे 108
ती रं 298
तुल्यं 458
तुष्टो 384
तुल्यत्रिशाल 142
तुल्यत्रिशालद्वितयं 141
तुष्रकेशोपल ... 34
तुलापिण्डेन 266
तुला 239, 265

तुलार्धेन 157
तुषास्थिकेश 258
तुल्यानि 231
तुलाधारण ... 319
तुलाषड्दारू 530
तुष्यन्ति 515
तुलोदयो 387, 389
तुलोच्छ्राया 392
तुलोदयस्य 377
तुलोदयस्ततो 377
तुङ्गास्थ 601
तु 609
तुलोदयो 430
तुल्यप्रामाण्य 429
तुलोदयस्य 410
तुर्याद्यापञ्चमी 109
तुर्याद्यापञ्चमी 109
तुयष्टिमी तृतीया 103
तुल्यप्रमाणकान् 564
तुम्बिनी 301
तुर्याद्यापञ्चषष्ठीभिः 118
तेषु 469
तेन मात्राशयः 37
तेनैव 441
तेषां द्विशालयोगेन 135
ते शूद्रजातयो 26
तेनोत्ताने 650
तेष्वङ्गं 248
ते 646
ते 24
तेनैव 314
तेषां 17
तेष्वाद्यः 522
तेजोमयेन 21
तेभ्यः 11
तेषां 352, 353
ते 513
तेजो वीर्यं 72
ते 492
ते शस्त्र मीतिदा 59
तेषां पृथ्वीजयादीनां 173
तेषामुत्तरतो 348
तेष्वियं मम 2
तेन 585
तेषु सर्वेषु 216
तेषां 422
तेषु नैव 204
तेभ्योऽपीषत् 607
तेजसा 606
तेषां 569
ते 555
तेषामुपरि 192
तेनाधिकप्रमाणेषु 543
तेऽपि विद्याद्यरोपेता 174
तैः स्यात् 305
तैन 651
तैस्ते ध्यायन्ति 202
तोरणैः 446

तोरणान्यथ 439
तोरणं 244
तोयेन 586, 587
तौ च 278
तृतीयांशेन 448
तृतीया 503
तृतीया 501तैश्च 82
तृतीयः 372
तृतीयो 370
तृतीयजङ्घा 477
तृतीयजङ्घा 476
तृतीयां 470
तृतीयश्च 166
तृतीयायां 166
तृतीया 418
तृतीयकर्णशृङ्गस्य 413
तृतीयो 277

द

दक्षिणाभिमुखान् 201
दशधा 55, 326, 434, 458,
दण्डच्छाद्यं 453
दण्डसंयोगतस्तस्य 133
दक्षेति 153
दशांशयुक्तो 95
दण्डयुक्तं चतुःशालं 135
दलत्कुवलयश्रेणी... 30
दस स्युर्नवभद्राणि 134
दशमी 489
दश 383
दक्षिणां 83
दण्डिका 357
दक्षिणाभिमुखं वेश्म 131
दशभागविहीनाग्रे 131
दशैकादशके 537
दक्षिणे 317
दर्भाणां 80
दर्शयेत् 642
दर्शयेत् 640
दक्षिणां 604
दक्षिणो 113, 646
दर्शयेच्चलता 643
दक्षिणाभिमुखं 225
दक्षिणं 232
दशार्धं च 46
दक्षिणस्यां 48
दक्षिणेतरमेतस्य 60
दशभागो 478
दशभागायतं 365
दग्धे 238
दध्योदनं 218
दण्डः 602
दर्शनीयं 637
दक्षिणं मुखमेतस्य 105
दशाष्टौ 290
दण्डं स्याद् 123
दक्षिणोत्तरमूषाणां 124
दशाङ्गुलौ 630
दशभक्तेऽथवा 539

द्वयर्धाक्षांशपरावृत्तं 611
द्वंशानि 420
द्वयङ्गुलः 619
द्वयङ्गुलो 592
द्वयोर्मध्येऽपरं 157
द्वष्ट्वा द्वष्ट्वोव 43
द्वयंशो 358
द्वयंशास्यालम्बनोर्ध्वे 367
द्वढव्यायतदेहाश्च 26
द्वयङ्गुलं 518
द्वयंशानि 382
द्वा 497
द्वादशां 499
द्वादशांशो 523
द्वारामुदयविस्तारो 320
द्वारद्वयं 536
द्वात्रिंशतोऽपरश्चेति 130
द्वारस्य पीठस्य 132
द्वादशाखिलकोणेषु 351
द्वात्रिंश 446
द्वारमानेन 452
द्वाराणि 451
द्वात्रिंशदत्र 274
द्वारद्रव्यतुला 58
द्वाविंशतिस्मुत्सेधा 367
द्वादशभूमिका 490
द्वाभ्यां 320, 578
द्वारैर्वा 58
द्वारं 272
द्वापञ्चाशद्वरः 167
द्वाभ्यामुच्चतरः 158
द्वारस्तम्भतुलालिन्द 268
द्वारं द्वारेण 262
द्वारविस्तारपादेन 155
द्वारोच्छ्रायकरै 154
द्वारस्य 154
द्वारे 542
द्वारे चोभयतः शाले 42
द्वारस्यार्धं 518
द्वाविंशत्यङ्गुलं 631
द्वारस्योभयतः 206
द्वाभ्यामेकेने 650
द्वादशैवाङ्गुलान्येतद् 595
द्वात्रिंशदङ्गुलाः 215
द्वादशाङ्गुलमात्रं 600
द्वारप्राकारशालानां 212
द्वाभ्यामज्जं 578
द्वादशैवाष्टभद्राणां 141
द्वाविंशतिपदं 427
द्वादशांशोच्छ्रिता 421
द्वापञ्चाशद् 121
द्वारोच्छ्रितेः 581
द्वारेण पश्चिमेनैतच्छस्यते 104
द्वारं यथेष्टमेतस्य 106
द्वात्रिंशता 420
द्वारोच्छ्राय 423
द्वारोच्छ्रितं 295
द्वारं 295

द्वात्रिंशता 292
द्वाभ्यां षट्षष्टि 136
द्वितीयशिखरस्योर्ध्व 460
द्वितीयं 460
द्वितीयकर्णशृङ्गस्य 458
द्विभागानि 454
र्दिशोर्मध्ये 469
द्विपदोऽस्य 463
द्विभागौ 449
द्वितीयेषु च 151
द्वितीयः 448
द्वितीया पञ्चमी 146
द्विभद्रवेस्मनां 140
द्विद्भागोच्छ्रिता 441
दिक्त्रये 535
द्विकरे 318
द्विभागविस्तृतौ 313
द्वितीयभूमिकातुल्य 524
द्वितीया 287, 362, 417, 424, 431, 489, 505, 506, 516, 519, 522
द्वितीयभूमिका 520
द्विभागो 329, 522
द्विभद्राणि पुनः 134
द्वितीयभूमिविस्तारं 436
द्विभागाद् 329
दिक्सूत्रकर्णसूत्रेषु 328
दिक्सूत्रेष्वरिवले 328
द्विस्तम्भशुकनासाग्रे 535
द्विकोकिलं बुधैः 128
द्विमा 310
द्वितीयभूमिपर्यन्त 517
द्विभागविस्तारायामौ 517
द्वितीयभूमिकावत् 516
दिग्विदिक्ष्वष्ट 516
द्विपदश्चार्धपदृः 356
द्वितीयकूटकस्योर्ध्वे 353
द्विपदः 351, 376, 505
द्विपादा 351
द्विभागं 346, 394
द्विभागा 337, 343 345
द्वितीयभूमिका 506
दिक्सूत्रेषु 338, 344
द्विभागिकः 503
द्विजान् 72
द्विपदां 377
दिशो 70
द्विहस्तो 487
द्विपदश्चाण्ड 370
द्विगुणं 375, 386, 503
द्विस्तरा 498, 502, 503
द्विस्तरं 478, 497, 502
द्विस्तरः 499
द्विपदं 377. 380, 381, 384, 398, 404, 416, 418, 419, 428, 429
द्विपदा 360, 366, 381, 382, 391. 392, 396

दिक्सूत्रैरस्य 338
द्विभागविस्तृताः 336
दिक्सूत्रे 336
द्विगुणां 333
दिक्सर्पणे 84
द्विभागमण्डकं 367
दितिरत्रोच्यते 62
द्वितीयङ्जघा 477
द्विभूमिकस्य 473
द्विकोशाद् 46
द्विहस्तं 477
द्विभागमुक्त 230
द्विपदः 379 386
द्विनाम्नः 553
द्विरष्टगुणितं 53
द्विभागायामविस्तारा 553
द्वितीयो वामभागत् 43
द्विभौमांश्चरिकोर्ध्वं 42
द्विहस्तायाम 250
दिशि 249
दिव्याः 643
द्वितीयहस्तयुक्तो 636
द्वितृतीयं 122
द्वितीयश्वैरः 614
द्वियवोना 614
द्विशालानि 120
द्विचतुःपञ्चषष्ठीभि... 118
द्वित्रितुर्यापञ्चमीभिः 117
दिक्कर्णसूत्रयोर्मध्यं 420
द्वित्रितुर्याष्टमि 109, 111
द्वितीयासप्तमीषष्ठयो 102
द्विचतुः सप्तमी 102
द्वितीयापञ्चमीपष्ठयो 102
दिक्कर्णेषु 114
द्वितीया च तृतीया च 102
द्विचतुर्थ्यौ तथा चाप्ये 101
द्वितीयया
द्विसप्तम्यष्टमीयुक्तं गृहं 103
द्वितीया पञ्चमी मूषा 103
द्विनवत्युत्तराण्येतं 94
द्विभागायामविस्तारा 562
द्विभागौ 560
दिशानया 570
द्विपदायामविस्तारे 566
द्विभागायामविस्तारा 566
द्विभागायामविस्तारं 276, 555, 566
द्विभागायामविस्तारे 556, 565
द्विभागायतविस्तारे 556
द्विभद्राण्यष्टभिर्युक्ता 100
द्वितीयामालिखेत् 407
द्विशस्तं द्विभयं 98
द्विगुणं नाम तद् 105
दिशोऽभिमुख 202
द्विच्छाद्य 286
द्विस्तम्भयुक्तान् 286
द्वितीयालिन्दकस्थाने 278
द्विद्विस्तम्भौ 283
द्विद्विस्तम्भयुताः 283

द्विशाल 282
द्विगुणं 299
द्वित्रिषष्ठयोऽष्टमी चापि 107
द्वितीयाद्याष्टमीषष्ठयो 107
द्विग्यादिदेवता...544
द्विजानामुपतापाय 203
द्वितीयभूमिकोत्सेधं 435
द्विभागायामविष्कम्भं 277
द्विपञ्चसप्तम्यष्टम्य: 110
द्वीपस्यामुष्य 15
द्वीपान् 18
द्वीपेषु 31
द्वीपादीनां 14
द्वे द्वे 196
द्वे 338, 347
द्वे 461, 563
द्वे शते 134
द्वेधा 581
द्वे पदे 423
द्वे विंशे 136
द्वैगुण्यं 419
द्वौ 274, 282, 286, 311, 370, 379, 381, 437, 439, 447, 501, 520, 554
द्वौ भागौ 283
दापयेदुत्तरं 299
दारवषु 183
दारूणा 609
दारूशमिभस्य 185
दानवस्याण्डकं 591
दारिद्यं 265
दारुकर्मान्तमप्याहु: 65
दारुशैलाश्च 65
दीर्घा 208
दीर्णे 77
दीपे तैलं 181
दीक्षितव्रति 204
दुरारोहतया 31
दुरात्मनामधृष्या 31
दुष्प्रधृष्येव 30
दु:स्वप्नदर्शनं 236
दुश्चरित्राङ्गनायुक्त 44
दुष्टानि 81
दुर्जय: 393
दुर्धरो 350
दुर्वर्णाशुचि 81
दुर्गस्थान विभागोऽत्र 25.1
दुर्वहं 234
दुर्गे 252
दुर्गं तु 251
दुष्करं 182
दुष्प्राप्यमपि 402
दुर्गेषु 63
दु:स्थितं यत्र 109
दूतस्वप्ननिमिताद्यै: 9
दूराम्बुरिरिणप्रायो 28
दूर्वास 31
देवतानां तु 147

देश: 28
देशाश्च देशभूम्यश्च 28
देवानां 230
देश: पुरं 1
देवलोका 321
देव: स पातु 1
देवानामालय: 340
देवतायतना 86
देवतानां 59
देवतापदसङ्क्षिप्ति 56
देवास्थानानि 58
देवतायतने 267
देवध्वजेन 265
देकधिष्ण्यं 93
देशात् 561
देवयात्रानिमित्तानि 538
देवालयोत्सवार्थाय 538
देवधिष्ण्यानि 290
देव 288
देव्यादि 576
देवानां 594
देवागारे 243
देवानामसुराणां 594
देवासुरगणैर्वन्द्यं 420
देशान्तरेषु 608
दैवे: सर्वै 54
दैवोपघातजननं 198
दैर्ध्यं स्याद् 95
दैर्ध्यमस्य 593
दोर्दर्पशालिनां 15
दोलाक्रीडाश्च 204
दोलाकेल्यो 180
दोभ्यों 602
दोलारथिके 194
दोलासनो 193
दौवारिकोऽथ 52
दृक्सूत्रे 611
दृङ्निमेषो निमेष: 38
दृष्टिर्भ्रुसहिता 648
दृष्ट्वा शुभनिमित्तानि 219
दृढ़सन्धिबन्धहेतो: 187
दृग्ग्रीवातलहस्तप्रकोष्ठ... 184
दृक् 538
द्राविडं 415
द्रव्याणि 57
द्रव्यं 264, 268, 643
द्रव्येणैकोत्तरेणापि 268
द्रव्येण 263, 291
द्रव्येषु 415
द्रव्याण्युपर्युपर्यस्य 131
द्रव्येष्वत्र 320
द्रव्यायामोदयव्यासै: 112
द्रुमा 13
द्रुमसस्यफलार्दि: 83
द्रुतगमनेऽङ्गुष्ठाग्रं 628
द्रुतलेखात्तस्मात्वं 612

ध

ध्यानं 653

ध्वजायतिचतुर्भागात् 73
ध्वजविस्तारवहलं 73
ध्वजमूलाष्टमांशोनं 73
ध्वजच्छत्रविमानाद्यैः 456
ध्वजेऽर्थलाभः 148
ध्वाङ्क्षश्चेति त 147
ध्वजाङ्कुश 80
ध्वाङ्क्षसंज्ञं 126
ध्वजाग्रे 79
ध्वजपट्ट 79
ध्वाङ्क्षं तन्नामतो 129
ध्वजनैर्ऋदिग्भागे 81
धर्मागमे 32
धनेश्वरं नाम 134
धनमृत्याङ्गनपत्यैः 78
धर्म्य कर्म 4
धर्मरक्षार्थमेताषु 20
धराणी 172
धनदे हेमरत्नादि 125
धर्मास्तेषां 26
धराणामेव 53
धन्यः 70
धन्वन्तरिर्भरद्वाजः 606
धर्माधिकरणं 64
धनाधिपा 50
धनुःशतमितैः 48
धाम्नां षोडशमूषाणां 143
धातुस्यन्दोपल... 30
धान्या हस्तिवनोपेता 29
धात्री वामनिका 206
धार्मिककाल 276
धातक्यर्जुनपुन्नाग... 199
धाराग्रहमेकं 185
धावनं 180
धिष्ण्यमाद्यं 76
धैर्यध्वंसादभूत् 24
धौताजियष्टिवर्णे 70
ध्रुवं धन्यं 125
ध्रुवके 318
ध्रूमको 18
ध्रूमोविवर्णः 80

न

न्यस्येत् 429
न्यसेत् 332
न्यग्रोधो 215
न्यूनाधिकविभक्ते 166
नन्दा 153
नन्द्यावर्त 461
नन्द्यावर्तमथ 449
नः द्वितीयांश 150
नयते दुरितं 149
नवभिर्भाजिते 149
न कुर्याद् 147, 148
नन्द्यार्वतस्य 135, 139
नव्य श 537
न क्षुद्रा 30
न 515
नवांशपञ्चके 304

नन्द्यावर्तश्च 350
नन्दपीठग्रहं पुंसा 131
नन्द्यावर्ते 326
नवत्या 324
नन्दिशालस्य 345
नवांश..... 507
नन्दिशालस्य 335, 344
नन्द्यावर्तोऽयमाख्यातः 504
नन्द्यावर्तमथ
नन्दिघोषस्य 401
नवषष्ठयण्डकः 323
न 23
नन्द्यावर्तश्चतुर्थः 500
नवभागायतं 398
नन्दिशालगुणैर्युक्तं 337
नन्दिशालस्य 335
नभस्तलेन 21
नन्दनश्चेद् 531
नवधा 315
नवमं 16
नन्दनो 311
नन्दनस्य 311
नवांशकचतुष्कं 21
नगरं 88, 89
नटनर्तकसङ्घेषु 86
नन्दिघोषः 387
नगरेषु 51
नकार ऊरुर्णा 62
नवहस्तान् 487
नक्षत्रं 68
नवभागोच्छ्रितः 366
नन्द्यावतोऽयमेवं 274
नवकोष्ठांश्च 169, 170
नगराभिमुखौ 47
नगरस्यबहिः 47
नवतिनृपपुत्रस्य 159
न पक्षराशिध्वजसिहं... 158
नवं 262
नल्वदण्डांस्तथा 38
नन्द्यावतेऽिवतंसाह्वः 270
नवग्रामसहस्राणि 46
नगरस्य 45, 49
नगरेषु 604
नमता 642
न मध्ये 228
न प्राकारेण 229
नते वा 253
न सिद्धिं 219
न तत्र 219
नवकर्मणि 242, 243
नवे यदि 243
नगरे 604
न 538, 543, 609
नवधा 572
नतायां 198
न जाता 197
नलकश्च 625
नवसूत्रा 585

नन्द्यावर्तैः 208
न चालयेच्चालने 211
नन्द्यावर्तस्तु 210
नन्द्यावर्ताङ्कितां 579
नन्दनो 420
नन्दनस्याथ 419
नलकस्तद्वदेवास्य 613
नवाङ्गुलः 613
नलेन 613
नतौ 659
नलसूत्रसमं 302
नमो रूद्रेषु 222
न विस्तरान्न 179
न प्राणिषु 205
न च धार्याः 203
नराणां च 202
न कुर्याद् 291
नन्द्यानि 182
नन्द्यावर्ता 548
नवांशै 570
नन्दका 294
नन्द्यावर्तो 293
नन्द्यावर्तगृहे सर्वा 100
नवभागोच्छ्रिता 406
नदीनामबुधीनां 49
नासिकाभिर्विचित्रा... 482
नागानां 65
नागराणामिति 490
नागपाशैर्धनोच्छेदो 58
नासिकापद्मसंयुक्तं 473
नानासद्धैः 387
नागन् 11
नागरोऽयं 493
नास्मिन्नर्कस्तपत्युग्रं 23
नामतो 133
नारदाख्यो 18
नाभे 599
नाशं विधात् 220
नाध्यमातं 228
नागदन्ततुला 263
नाशोऽनुवंशं 266
नातः 227
नागपाशकभङ्गे 244
नासापुटौ 598
नाभ्यासन्ने 628
नाभिमेढ्रान्तरं 632
नाम्ना संयमनानीति 92
नानावेषधरा 607
नाभिदेशे 613
नासामूल 614
नानाप्रकारैः 415
नागैः 607
नाद्यं नामातिशीलाद्यं 105
नागकन्याकदम्बैश्च 404
नामतो गुणतश्चैव 96
नाधस्तात् 295
नानारूपकयुक्त्या... 189
नानाविधकर्मवती 193

नागदन्तकसंशोभि 198
नाभिह्रदनदिका 187
नाना भेदा 179
नि:श्रेणय: 200
निर्गच्छतो 198
नि:सङ्ग 197
निम्नगुल्मद्रुम... 197
निर्गम: 541
निखिलान्यपि 194
निखनेच्चतुर: 191
निम्नोन्नतप्रवेशांश्च 547
निम्नगं भवति 185
निरूप्य 544
निरूद्धमुक्तस्य 182
निवासहेतोर्देवानां 543
निर्गता 538
निष्क्रान्तभाग 284
निष्क्रान्तेषु 276
निर्गमो 297
निर्गम: 459
निम्नगाभूत 12
निमग्न भग्न 10
निर्गते 355
निर्गताश्च
निवेशा: 7
निर्गमे 346
निवेशनीयो 400
निर्यूहो 90
निर्धातेऽशनिहल्का 85
निष्कुष्य 78
निक्षिपन्नखिलं 76
निष्क्रामम् ... 379
निर्वेधावस्य 74
निम्नभागश्च 73
निम्बाम्रकोविदा 68
निवेशयेत् 370
निर्यूहश्च 459
निर्यूहोदर 457
निविधातव्यस्तु 458
नि: श्रेण्यारोहसोपान... 455
निसृष्टसौध 153
निष्कण्टकार: 30
निष्पद्यन्तेऽधिकं 30
निम्नो भूरिजल: 28
नियुतानि 20
निर्गतानि 532
निगूढविस्तर: 358
निर्गमोऽस्यार्धमागेन 358
निवेश्यन्ते 49
निवेशनानि 48
निधेया 47
निवेशयेत् 46
निष्कुटं 161
निर्दोषगात्रे 161
निश्च तोदूरबलेन 265
नियुतं प्रयुतं 28
निम्नं 263
निम्नोन्नतं 263

निर्यूहेषु 157
निवसन्ति 15
निखातं 235
निधायाया: 234
निर्णतं 233
नित्यं 254
नियुक्ते 254
निवेश 250
निरंशावस्थितै 228
नित्यं शान्तिपरैर्विप्रै 250
निष्पन्नस्य 243
निरुपावसदृशाकारा 597
निर्विकारै 634
निर्मर्जितललाटात: 633
निर्यासससंयुतां 587
निर्गमो 434
निर्गमां 430
निर्जीवेष्वपि 623
नित्यप्रमुदिता... 565
निर्गताश्चोच्छ्रिताश्चैव 93
नीरंधनदयोर्मध्ये 36
नीलाम्रकफलाहारा 17
नीतं 12
नीचा: 223
नीतौ 659
नीरस्यालान्तरे 368
नीराजने 256
नीरवर्तिश्चतुर्भागा 468
नेष्टा: 68
नेकरका 384
नेत्रं कपोतपालिश्च 237
नेत्रश्रवणयोर्मध्यं 597
नेत्रे 111
नैतेषां 348
नैर्ऋतीयाम्ययोर्मध्याद् 470
नैवाति संभृतं 51
नैवाङ्गु 655
नैर्ऋत्यधिपतिश्चैव 221
नैर्ऋत्यां 209
नैर्ऋती 577
नैर्ऋतानलव... 558
नोदङ्मुख: स कर्त्तव्य: 100
नृपो 84
नृपाभिषेचने 256
नृपान्त: पुरमिच्छन्ति 64
नृपदण्डभयं 59
नृपतिश्च 201

प

प्लक्षसूची 589
पताकिनमथ 451
पट्टं 476
पट्टिशो 433
पद्मपत्र्या: 467
पवनो विश्वकर्मा 36
पञ्च 396, 556
पञ्चद्वित्रिचतुर्थीभि: 118
पञ्चाशद्विस्तृतं 465
पञ्चभागायतं 459

पञ्चभिर्भाजिते 380
पञ्चाण्ड 396
पञ्चभागायता: 396
पञ्चम्यां 499
पञ्चमं 16, 583
पञ्चमी 350, 415, 509, 556
पञ्चाशदेवं 351
पञ्चभागसमुत्सेधा 514
पञ्चभौमस्तु 357
पञ्चभूमिर्भवत्येष 309
पञ्चभागांश्च 316
पञ्चभागोच्छ्रितं 316
पञ्चभागायता 531
पञ्चचत्वारिंशताण्डै: 323
पञ्चविंशतिरित्येते 330
पञ्चशालं भवेद् 132
पञ्चभाग समुत्सेधा 436
पञ्चषष्टिसहस्राणि 142
पञ्चाशीति 142
पञ्चभिस्तु सहस्राणि 144
पञ्चमीसप्तमी 108
पञ्चम्याद्याद्वितुर्याभि: 116
पञ्चाद्याद्वितृतीया 119
पञ्चषड्द्वितृतीयाभि: 119
पञ्चाशद्विशयंस्ताल 579
पञ्चभागप्रमाणेन 585
पञ्चानां 630
पञ्चभाग 435
पञ्चाङ्गुलपरीणाह 599
पञ्चाङ्गुलानि 600
पञ्चभागोच्छ्रिता 389
पञ्चभागप्रमाणं 164
पञ्चानामापि 169
पञ्जरं 470
पञ्चापि 60
पञ्चम्यां 484
पञ्चाङ्गुलानि 482
पञ्चत्रिंशत्कर: 487
पञ्चभागायतं 371
पञ्चहस्ताष्टमी 488
पञ्चभू: 491
पञ्चानामपि 74
पञ्चम: 294
पश्चमेन 229
पक्षद्वारस्य 228
पददृयं 374
पद्यतुल्यप्राण 492
पद्माव्य: 379
पक्वामिषैस्तद्वद् 69
पश्चाद् 199
पदतो 56
पदस्य षोडशो 56
पञ्चाशेनाष्टषष्ठेन 540
पञ्चमांशगते 78
पञ्चमी चतुरश्रा 196
पश्चाद्भागाश्रिता 66
पदार्धमासनं 377
पदार्धं 377

पदार्धेन 360
पदार्धभाग 54
पर्जन्योऽथ 53
पदार्धमासनं 359
पदभोगोऽस्ति 52
पर्णस्तु 373
पट्टमेकपदोत्सेधं 372
पदानेत्रिपद 372
पददृशमिदं 371
पद्मचक्रं 485
पट्टिकार्धस्तरं 485
पट्टस्य 370
पश्चिमोतरभागस्थां 64
पदेन 369
पदेनाम्बुधरः 368
पद्मं 479
पट्टस्तथैव 478
पदेनेकेन 364, 365
पदेनैकेन 365
पद्मपत्रिकया 476
पदमध्यगतं 40
परैराक्रम्य 44
पट्टार्धेन 164
परचक्रसमं 252
पट्टसन्धिर्यदा 265
पङ्कविद्धे 264
पक्षद्वयेन मासः 39
पर्व त्रीण्यङ्गुला 38
पट्टस्यंशेन 157
पदिका 388
परमान्नेन 257
पक्षतिरूपत्व 661
पल्लवो 662
पदत्रयेण 386
पट्टिकां 467, 468, 480, 485, 502
पट्टिका 468, 472, 473, 474, 476, 477, 478, 480, 481, 484, 494, 498, 502
पष्ठीत्रितुर्यासप्तम्यो 108
पदस्य 228
पश्चादङ्गुठाग्रं 628
परिसंवत्सरान्ते 243
परिमण्डलयातेन 643
परमामृद्धिमाप्नोति 220
परं विप्रस्य 226
परशूप्रतिमे 224
पणवाभे 223
परावृत्तेन 644
परा 603
पताकेनाभिनेतव्यो 638
पक्षोत्क्षेपक्रियां 639
परिध्वस्तोपमं 242
पताके 639
पडङ्गात् 600
पट्टमालिप्य 587
पशुर्गोः 595
पताकस्त्रिपताकश्च 636

परमाणू 592
पद्मासना 206
पक्षिका 584
पर्यन्तजानुनो 620
पटपादतले 621
पदक्रमात् 581
परपाद 628
पद्मपत्रसमानानि 429
पट्टिकात्रितयं 579
पद्येयं 578
परावृत्तमिदं 623
पद्मपत्राकृतिं 425
पद्मरात्रं 574
पत्रसंहतिः 424
परभागेऽधरोष्ठस्य 619
पदान्यष्टादशो 423
परभागभ्रुवो 614
परस्य 613
परे 613
पराक्षिमध्यगं 616
परतो 612
पदद्वयं 417
पदं 416
परभाः 612
पदपादस्य 416
परावृत्तं 610
पक्षघ्नं 115
पदस्यार्धेन 408
पश्चिमं वा भवेद् 106
पक्षक्षेत्रे 568
पदार्धसंमितः 557
पदैः 443, 554
पदार्थान् 200
पदप्रविष्टाम्बुपदा 554
परिध्युदयविस्तार 34
पट्टिकानां 467
पक्षदृये 532
पद्मनालासमा 319
पत्रजातैरनेकेश्च 320
परिक्षिप्तोऽयमुक्तस्ते 18
पदपादोच्छिता 526
पल्लवी 523, 525
परा 357
परिवर्तनया 521
परिवृत्यं 522
पदं 523
पदपादोच्छ्रिताः 523
पदपादेन 521
पदार्धेन 307
पदिका 307
पदैः 307
पदपादविहीनास्तु 515
पदार्धं 355
परस्परं 351, 500, 503
पद्मशीर्ष 346
पक्षबाहुर्विशालश्च 350
पद्मयोनिपृथः 508
पदपादविहीनाः 344

पद्मप्रासादमेनं 506
पत्रिकां 503
पट्टं 502
पदोनभागद्वितया 399
पद्मरागस्य 341
पत्रिके 499
पञ्चभागायतं 398
पञ्चस्तरा 499
पदत्रितयमुत्सेधात् 398
पक्षयोरूभयोस्तस्य 339
पदप्रमाणकोणांस्तु 396
परिवारितमथ 195
पञ्चभागास्तथा 334
पदन्तयोन्नता 392
पट्टो 392, 539, 547
पटहमुरजे 183
परिक्रमं 544
पट्टस्योपरि 191
पदद्वितयविस्तारा 550
पदवृद्धतिबाह्यस्या 545
पतित्वोच्छ्रायतस्तोयं 185
परिभ्राम्यत्यहोरात्रं 181
पट्टपिण्डोच्छ्रिता 540
पट्टसमोऽथ 540
पदे 539
पट्टि 539
पराश्रयं 289
पल्लवैः 276
पद्मके 301
पताकौ 657
पट्टस्य 297
परिवेषणमन्यच्च 162
पशुवाहनपुत्राणां 233
पददृशसमायामा 563
पश्चादादाय 219
पश्चादूरोर्मध्ये 627
पश्चंगोलकविस्तीर्णं 591
पक्षद्वारं 93
पक्षबाहुः 379
पक्षावेतस्य 314
पश्चिमोत्तरभागे 242
पश्चिमेन 112
पश्चादंशदृयं 286
पश्चदशभिस्तन्मध्यं 422
पर्यन्तदेशधृतया 292
पश्चिमं 232, 281
पक्षबाहुमथ 379
पद्मो 322
पट्टकोय्यर्ध 11
पर्यन्तेष्वद्रयो 30
पक्षघ्नस्यैव वातेन 133
पद्मपत्रनिभाकारान् 329
पदषड्भागनिर्यातान् 328
परिक्लेशैकमूलानि 24
पद्मशीर्ष 325
पक्षयोस्तु 327
परमां 24
पादिका 172

पादोनं 360
पादो 472
पातितान् 267
पादैर्वाथ 147
पादोनं 274
पादोनभागं 165
पार्श्वागता 649
पादोनभागो 381
पादहीनं 388
पादे 435
पावकस्य 258
पादोना 155
पादः पादो 156
पावतीयं 251
पादहीनपदं 431
पाणिना 642
पार्ष्णिपर्यन्तयोर्मध्यं 623
पाषाणसिद्धहेम्नां 248
पायसैर्मधुसंयुक्तै 213
पार्वतानां 584
पादोनभागद्वितयं 431
पादौ 627
पार्श्वयोरूभयोः 549
पादयुक्तेन 523
पादानेद्विगुणः 534
पापं तन्नामतो 129
पादैनैकेन 328
पादोनद्विगुणं 534
पादोनस्तम्भविस्तार 319
पादोनद्विकरा 487
पालयन्ति 317
पादोनैः 507, 516
पादभागेन 394
पादोनभागविस्तारं 506
पादोनभागद्वितयं 511
पात्रस्थापरपात्र 14
पार्श्वयोरुभयोस्तुल्यं 533
पायसं 218
पार्श्वद्वयं 545
पारम्पर्यं 183
पादान्यदूषयत् 541
पार्थिवत्वादयमतो 176
पार्श्वहीना 609
पार्श्वागतमिदं 623
पार्श्वगते 628
पार्श्वस्थ 573
पार्श्वस्ति 629
पार्श्वस्थेन 637
पार्श्वयोः 639
पार्श्वतः 639
पार्श्वतो 640
पाश्चात्यभागयोः 577
पार्श्वयोर्भागिकं 168
पार्श्वयोरथयोरेषां 91
पितृन् 239
पिशाचाः 204
पिप्पल्याधातयोर्मध्ये 597
पितृरोगाग्निकोणेषु 129

पिण्डेन 320
पितृणामालयः 16
प्रियदर्शने 634
पीठपञ्चकमित्युक्तं 469
पीठमाद्य 466
पीठान्यपि 466
पीठं 273, 373, 424, 474, 480, 483, 529
पीठमूलच्छन्दक 490
पीठादारभ्य 369
पीठानां 473
पीठान्युक्तान्येव 471
पीठोत्सेधश्चतुर्भागः 368
पीठोत्सेधश्च 329
पीठीपृष्ठसमं 76
पीठिका 425
पीठात् 581
पीठस्य 193, 546
पीठोच्छ्रायं 335
पीठस्योपरि 332
पीठस्य च 130
पीठोत्सेधस्य 325
पीठच्छेदस्य 467
पीठिका 75
पीडां 294
पीनांसो 618
पीनस्कन्धं 69
पीतभासि 70
पीनं 642
पुरातनं 252
पुरस्ताद् 658
पुष्पदन्तस्य 240
पुत्रैः 255
पुरः 654
पुनः 455
पुरं भवति 77
पुनः 483
पुरतः 259
पुरुषः 374
पुरश्मशानग्रामा 67
पुनस्तृतीया 475
पुष्पकस्य 363
पुनद्विभागिकं 470
पुराणामप्रशस्तानि 44
पुरस्यान्तर्गतौ 40
पुरे ज्येष्ठे 40
पुष्टतुष्टपरीवारः 67
पुरस्य 39
पुरोहितस्योत्तरतो 251
पुनः 388, 645
पुत्रदारपशुद्रव्य 80
पुरोहितस्ततो 79
पुरस्तान्मण्डपं 381
पुरपश्चिमभागेन 242
पुरस्य 242
पुरुषस्य 249
पुरं वा 242
पुरः 641

पुष्पै 212
पुरभा 598
पुरोधाः 211
पुंसां 591, 594
पुंस्पर्शात् 618
पुटोऽङ्गुलं 612
पुरुषस्योत्तम 593
पुण्यनक्षत्रवारेषु 584
पुरतः 431
पुण्डरीकमथ 395
पुरस्याभ्यन्तरे 6
पुरे 76
पुरतः 327, 329
पुण्ड्वर्धनकं 443
पुण्यक्षेत्रोद्भवमिदं 574
पुरोधः 7
पुण्य सुगर्भं 127
पुनश्छेदः 494
पुरतश्चैवं 554
पुरोगतं 301
पुंसो 185
पुष्पितैः 547
पुरा 269
पुरोहितोऽग्निं 43
पुरे भीतिकरं 43
पुष्पाभासस्तदा 460
पुष्पमञ्जरी 646
पुष्पमालाकुलं 301
पुष्पतोरणमप्येतत् 92
पुनन्तु 209
पूद्धये 571
पूर्वाचार्यैः 148
पूर्णबाहौ 260
पूर्वतः 373
पूषाख्यो 52
पूर्वामेरषु 50
पूर्वप्रसादतो 50
पूर्वभागे 47
पूर्वद्वारनिरोधं 261
पूर्वावयवनिर्माणाद् 254
पूर्वदक्षिणभागश्चेत् 242
पूर्वो 242
पूजितस्तुष्टिमायाति 213
पूर्णा समामविकलां 208
पूर्वपार्ष्णितलादूर्ध्वं 621
पूर्वभागे 616
पूर्वो 615
पूर्वभ्रष्कागतं 610
पूर्वा चतुथीपञ्चम्यौ यत्र 101
पूर्वोक्तानाममीषां 408
पूर्ववत् 561
पूर्वोक्तविधिना 560
पूजांशमेकादशधा 568
पूर्वोक्तस्य 330
पूर्वामुखं ग्रहं 131
पूजनं पतिपूज्यानां 27
पूर्व 321
पूर्वापरायताः 14

पूर्ववच्छिखरोत्सेधस्तं 519
पृथुत्वार्धे 304
पूर्वप्रासादवद् 517
पूर्वमेकार्णवे जाते 5
पूर्वमानेन 495
पूर्वैर्गुणैस्तु 336
पूर्वे भद्रे 195
पूर्वोक्तक्रमसम्पन्ने 550
पूर्वोक्तवारियोगात् 190
पूर्वोक्तवापिकायां 190
पूर्वोक्तयन्त्रयोगात् 189
पूर्वोक्तयन्त्रे 183
पूर्वोक्तानां 204
पूर्वोक्तेभ्यो 291
पूर्ववत् 279
पूर्वेसूत्रे 299
पूजयेदिष्टकां 210
पूर्वकालानुसारेण 586
पूर्वद्वारं नियम्यादा 96
पूर्वोत्तरोत्तरं पूर्वाद् 97
पूर्णचन्द्रमुखा 606
पेद्यां 228
पेद्यापिण्डेन 154
पेद्यापिण्डप्रमाणेन 297
पेद्यावाहल्यविस्तीर्णा 296
पौरस्त्ययोरूभयो: 557
पौरजानपदै: 74
पृष्ठतो 241
पृथक्त्वेन 349
पृथ्वी 277
पृथुवक्त्रा 618
पृथ्वीजयवदत्रापि 166
पृथ्वीजयसमं 168
पृथगत्रैव 66
पृथिवीतिलकस्याथ 171
पृथ्वी 277
पृथ्वीधरं 239
पृथुत्वं 540
पृथक्पञ्जरशालाया 514
पृष्ठप्रदेशार्द्र 624
पृष्ठतौ 113
पृष्ठतौ 113
पृष्ठभद्रं 559
प्रसर्पिणाधौतं 639
प्रभाख्ये द्विचतु: 108
प्रतिशृङ्गेषु 331
प्रत्यङ्गास्त्रिपदा: 508
प्रविष्टौ 298
प्रग्रहो 237
प्रथमालिन्दगर्भौ 277
प्रसादाश्चतुरश्रा: 280
प्रसादान्नृपपत्नीनां 290
प्रतीहारा: 204
प्रतोली 546
प्रवहत्सकलस्रोत: 186
प्रतिकुलमस्मिन् 188
प्रणालाख्यं 189
प्रवासं 205

प्रत्येषकं 128
प्रमदानां 177
प्रविभज्योदयं 542
प्रतिभद्रं 566
प्रयाति 201
प्रविधाय 193
प्रतिकोणमागत 193
प्रमारिकेति 196
प्रसादसमविस्तारं 566
प्रवेशनमिति 91
प्रविष्टौ 563
प्रशस्तं क्षत्रियादीनामस्य 104
प्रतीच्यं प्रासविन्यासं 97
प्रतीच्यं त्रिसमं 98
प्रतीच्यमीप्सितद्वारं 106
प्रत्यङ्गहीनां 608
प्रदेशावयवस्यात्र 629
प्रत्येकमेकादशधा 121
प्रचण्डचण्डे 121
प्रयात्यपरजाच्चैतात् 616
प्रभञ्जनं 123
प्रतिष्ठाप्यमिदं 573
प्रदेशो 575
प्रहृष्टा 86, 207
प्रजाविवृद्धिजं 596
प्रमाणगुणसंयुक्तं 598
प्रदेशिन्यङ्गुलोत्सेधा 599
प्रघृष्टमेकरूपेण 639
प्रवाहोस्तु 600
प्रदर्शयेत् 639
प्रदेशिनीसमा 600
प्रतिलोमा 215
प्रसर्पितमुखस्याग्रे 640
प्रवेशदर्शयेच्छिरः 604
प्रमाणमेतत् 601
प्रमाणेन 488
प्रतिष्टाप्या 216
प्रतिमानामथ 596
प्रारभेद् 596
प्रसिद्धशास्त्रदृष्टान्तै 246
प्रत्युत्पन्नमतिर्यः 247
प्रसृताग्रेण 647
प्रसारितोन्नामिता 647
प्रलीनो 245
प्रस्तं 651
प्रदर्शयेदुल्लिखता 642
प्रदर्शनीयन्येतेन 642
प्रदक्षिणं 221
प्रहारान् 219
प्रमोदगीतवादित्रः 79
प्रतिष्ठां 84
प्रदक्षिणममी 21
प्रभिन्नकरटा 87
प्रत्यङ्गस्थानकं 390
प्रमाणमङ्गुलैः 88
प्रतोली 90
प्रसिध्यन्त्यसकृद 29
प्रयुतं 145

प्रतीरथस्य 512
प्रविष्टं 354
प्रमाणं 8, 56, 534
प्रतिभद्रे 534
प्रभवं भाविकं 127
प्रतापतापि: 25
प्रतिहस्तं समुद्धृत्य 130
प्रभूतकाञ्चनकरं 135
प्रहीणखातमृत् 33
प्रविशन्त 76
प्रमाणमथ 449
प्रमाणं कूपवापीनां 37
प्रतिक्रममिति 466
प्रवेशमानं 467
प्रमाणमन्यदप्यस्य 454
प्रमाणस्य 454
प्रमाणे 231
प्रदक्षिणा 459
प्रदक्षिणेन 228
प्रणालेन 229
प्रपन्ना 400
प्रत्यङ्गानि 397
प्रणम्य 1
प्रदक्षिणीकृते 344
प्रवेश: 508
प्रत्येकं 347
प्रतिसंवत्सरं 6
प्रमाणमिति 7
प्रतापवर्धनस्याथ 172
प्रतापवर्धनस्येव 172
प्रतापवर्धनारव्यो 173
प्रजापतेरभ्यधिकं 50
प्रतोल्या 43
प्रवासो 264
प्रणाल्य: 157
प्रत्यक्षाय 260
प्रकल्पयेद् 154
प्रशिथिलौ 656
प्रवालस्वने 653
प्रत्यङ्गास्तु 372
प्रसारिताग्रा: 636
प्रविभागस्य 583
प्रगाले 108
प्रथमा 256, 333, 336, 337, 341, 382, 393, 403, 505
प्रथमा (द्वि) 123
प्रथमो 293
प्रथमं च 129
प्रथमं स्थापितेनै 211
प्रमथै: 603
प्राची मध्ये 75
प्रतिक्षोभाविह 75
प्राश्यान्नपानं 233
प्राग्वोदग्वापि 67
प्रासादभागिकोत्सेधं 296
प्रागीवकौ 282
प्राग्रीवकै: 276
प्रागक्षे 303

प्राग्रीवं 277
प्रागीवकस्य 281
प्राग्रीवभूमिषु 282
प्रासादोऽयं 281, 283
प्राग्रीवकैश्चतुः स्तम्भैः 278
प्रागीवो 287
प्रागीवौ 284, 286
प्राग्रीवका 280, 281
प्राग्रीवकाश्च 280
प्रासादानामथ 288
प्रायशः 291
प्राणियुद्धविमर्दाश्च 204
प्रासादाङ्गानि 538
प्राप्नोति 177
प्राग्ग्रीवा 326
प्राग्ग्रीवं 434, 442, 542
प्राग्ग्रीवः 326
प्रासादानां 432, 546
प्रासादस्य 409, 428, 546
प्राकृतजनार्थमेतन्न 186
प्राग्ग्रीवैरतिचित्रैः 186
प्रासादस्योक्तदिशि 191
प्रासादार्धेन 549
प्रान्तचक्रद्वये 195
प्रासादार्धसमायामौ 552
प्रांशून्नतोर्ध्वभागानि 198
प्राग्ग्रीवकेण 198
प्राङ्मुखे 200
प्रासादायामविस्तीर्णे 555
प्राक् 560
प्रासादभ्रमणस्यान्ते 561
प्राक्पश्चिमोत्तरद्वारं 104
प्राक्पश्चिमोत्तरद्वारं 105
प्रागुदक्पश्चिमद्वारमिदं 106
प्राक्प्रत्यग्द्वारमेतस्य 107
प्रीतिरुद्वेगकल्याण 100
प्राणि 413
प्रायेण 607
प्रागुदीच्योस्तु 114
प्राक्प्रतीच्योस्तु 114
प्रासादस्यास्य 414
प्रोक्तप्रज्वागतं 611
प्राग्भागस्य 613
प्राप्नोति 423
प्रासादमध्य 620
प्रान्ते 627
प्राग्दक्षिणस्या 221
प्राज्ञैस्तथा 651
प्रासादमण्डले 245
प्रासादोऽपि 426
प्रासादार्धं 388
प्राग्ग्रीवैर्भद्रमानेन 326
प्रासादोच्छ्रायतुल्यं 528
प्रासादद्विगुणायामः 528
प्रासादविस्तरात् 317
प्राग्ग्रीवकेस्वालिन्देषु 530
प्राग्ग्रीवपार्श्वयोर्दद्याद् 532
प्रासादस्यानुसारेण 318

प्रासादमसमं 533
प्राणत्राणार्थ 23
प्रागीशानप्लवा 33
प्रासादवेश्म 37
प्राश्येन प्रमातव्या: 37
प्राग्ग्रीवस्य 444
प्रासादहस्तमात्राभि: 446
प्राप्तस्यैकं 152
प्राच्यां 75
प्राग्ग्रीवद्वारसंयुक्त 159
प्राच्छ्रिता 462
प्रासादमीदृशं 463
प्रासादानथ 469
प्रासादोऽयं 337
प्राग्ग्रीवकाश्च 338
प्रासादमथ 500
प्राकारपरिखागुप्तं 7
प्रासादस्यास्य 518, 525
प्राग्वत् 518, 520
प्रासादानामिति 306
प्रासादानामतो 307
प्राक्कर्णशृङ्ग 377
प्राच्यां 48, 69
प्राच्यं 232
प्राङ्गणनि 167
प्राक्प्रत्यगायता: 40
प्रागुदग्वा 73
प्राकारपरिखागुप्तं 63
प्रागुदक्प्रवणे 63
प्राग्ग्रीववेदिकाजाल 273
प्रागुक्तस्तम्भभागेन 156
प्रासादगर्भमुत्स्रष्टं 492
प्रासादमेवं 170
प्रासादशिखरच्छाया 263
प्रासादस्यासु 544
प्रासादानां 315
प्राग्दक्षिणाश्रितं 66
प्राग्ग्रीवैर्विकटै: 313
प्राग्ग्रीवभूषिता 479
प्राग्दक्षिणो 261
प्राग्वदष्टास्ति 571
प्रासादा 57, 290, 349
प्रासादे 50, 254, 383, 405, 542, 546
प्रासादो 332, 342, 464
प्रासादं 275, 338, 348, 457, 464, 524, 526
प्रासाद: 275, 332, 343, 459, 489
प्रासादाश्च 165, 248
प्रासादांश्च 270
प्रासादस्तु 90
प्रासादमथ 433
प्रासादत: 349
प्रासादभागविधिना 389
प्रेताधिपो 61
प्रेरण 178
प्रेरित: 179
प्रेष्यदासादि 244

प्रेक्षासङ्गीतकानि 64
प्रोक्तानि तानि 207
प्रोद्यत्कलक 77
प्रोक्तं 248, 593, 695

फ

फणिनां 49
फलकः 162
फलं सर्वनिमित्तेषु 243
फलभक्तैर्बहुविधै 206

ब

बदरी 268
बन्धनानि 254
बन्धनं 586
बन्धानयं 585
बलवान् 631
बलीयान्
बलस्य चतुरङ्गस्य 40
बध्यन्ते 203
बन्धव्यसत्वे 230
बन्धनानि 254
बहवो 166
बहून्यन्यानि 270
बहुलक्षणम् 446,
बहिरन्तश्चतुः 140
बहिद्वरिविनिर्मुक्तां 43
बहिर्भागसमोपेत 280
बहिस्थं 55
बलिं 221
बलिकर्म 218
बलिं तेषु 221
बहिर्मुखो 261
बामतो 259
बालकादिनि
बालिशस्वामिनी 29
बास्तुयज्ञा 31
बालपञ्जरकस्येतौ 515
बारणं 640
बार्यान्तरान्तरं 422
बालकापौरूषी 594
बालस्तु 605
बाह्यतोऽपि 20
बाह्यतो 531
बाह्यभागं 41
बाहल्यमीशादण्डस्य 160
बाहल्यमुत्पलस्य 160
बाहूवर्तनया 660
बाह्यभित्तिस्तथान्धारी 421
बाह्यालिन्दं 414
बाह्यभित्तिश्च 334
बाह्योदकं 112
बाह्यभित्तिं 410
बाह्यभित्तीः 402
बाह्यलेखा 615
बाह्यो 618
बाह्यतः 119
बाह्यात् 365
बीजपूरकमुख्यानाम 648
बीभत्सकोऽथ 456

बीजं स्वकीयं 178
बुद्ध्या 195
बेद्यां 539
ब्रह्मा 349
ब्रह्मकोष्ठगतो 308
ब्रह्मस्थानं 252
ब्रह्मानलकयोर्मध्ये 36
ब्रह्मा वह्निर्यमो 35
ब्रह्मविष्णुमहेशानां 580
ब्रह्मस्थाने 88
ब्रह्मसंज्ञं 233
ब्रह्मसूत्रं 611
ब्रह्मसूत्रान्नासिकाग्रं 614
ब्रह्मविष्णुमहेशानां 580
ब्रह्मशिला 580
ब्रह्मसूत्रमुभे 629
ब्रह्मसूत्राश्रित 620
ब्रह्मास्त्रजत् 434
ब्राह्मभित्तिस्तथवा 332
ब्राह्मणोऽनन्तरं 51
ब्राह्मणानां 582
ब्राह्मणानुमते 197
ब्राह्मणैर्वा 602
ब्राह्मणा 602
ब्राह्मे 573
ब्राह्मणो 226, 275
ब्राह्मणाः 251
ब्राह्म्यां 200
ब्रिभ्राणा 606
ब्रीहितण्डुलसन्निभाम् 585
ब्रूमो 93, 294, 365
ब्रूमोऽथ 380, 438, 439, 444 445, 454, 462, 592
ब्रूमस्त्रिकूटं 393
ब्रूमः 489, 545

भ

भजन्ते 8
भवेत् 459
भद्रविस्तार 458
भवत्यासनपट्टस्य 356
भवश्च 322
भवद्भिरेतदायतै 25
भगवन्नहमेतेन 2
भवन्तः पुनरागत्य 4
भगवत्याः 350
भक्ते 339
भङ्गुराः 67
भर्तुः पराजयो 202
भवेद् रोगकरं 198
भर्तृव्रद्धिप्रदं 201
भयेन 201
भवेदेवं 556
भवेतादार्यादिदेवीनां 566
भद्रत्रयोऽपि 557
भवनस्याङ्गणं 91
भक्तशाला 91
भक्तवेवं 561
भवे द्वित्रिचतुः 110

भद्रा इति जगुः 96
भक्ते 339, 385, 578, 581
भवाकण्ठसुवास 579
भव 580
भर्ग 580
भवनशयनकक्षा 207
भवत्येष 211
भङ्गो 243
भज्यते 245, 253
भल्लाटे 224
भद्रेति 155
भयोज्झिता त्वमप्युर्वि 3
भङ्गे 85
भगवन्तं 71
भवेज्जङ्घा 475
भद्रमस्यापि 166
भवो 271
भग्ना 85
भवेदधस्ताज्जङ्घाया 495
भवस्यैव 328
भण्डागारं 65
भङ्गे ग्रहाणां 237
भवन्त्येवं 136
भवनं श्रीप्रसङ्गाख्यं 137
भस्माङ्गारक 32
भवनं भूमिपालानां 138
भवन्त्यष्टौ 143
भक्तमन्तरपत्रेण 446
भद्राकारं 449
भद्रेः 330, 335, 340, 375, 401, 431, 479, 524
भदेषु 340, 510
भद्रो 594
भद्रं 167, 168, 310, 325, 341, 368, 385, 386, 402, 430, 463, 559, 531
भद्रं भद्रकरं 131
भद्राकारो 617
भद्रकोशं 463
भद्रकर्णाश्रिते 361
भद्रं च 132
भद्रस्य 313, 351, 444
भद्रमस्यापि 172
भद्रः प्रकृत्या 208
भद्रस्यैवाग्रतो 416
भद्रैः पूर्वविधानेन 100
भद्रत्रयं 342
भद्रस्योभयतो 562
भद्रैर्युतं 188
भद्राश्वमष्टमं 16
भद्राणां 534
भद्रप्रासादसदृशौ 537
भद्रकं नाम 129
भद्रकस्यैव 330
भद्रकर्णान्तयोः 343
भद्रकर्णान्तरस्थे 341
भद्रक्रमं 378
भद्रशाला 553

भद्रशालाश्च 550
भरणं 359, 361, 473, 476, 478, 499
भवन्ति तेन 200
भवन्ति स्वामिनः 197
भवेत् 58, 59, 392, 464, 512, 517, 568
भवेद् 623
भागिकीं 468
भागार्धं 542
भागेनैकेन 318, 364, 365, 369, 374, 395, 474, 468, 529, 532, 582
भागिक्यौ 406
भास्वरे 111
भागैरेकान्नविंशत्या 468
भागत्रयोच्छितं 457
भागमेकं 533
भागद्वितयमाद्या 523
भागावलम्बि 305
भागपादं 470
भागीकानि 310
भात्रिकोऽलिन्दक 277
भाभावती 576
भावाण्डकान्यथ 590
भायतं 592
भार्याविनाशो 211
भाग्रेण 221
भागार्ध 163
भागार्धं 274, 387, 422, 423, 474
भागान् 417, 518, 581
भागिका 407, 461, 464
भागिकी 384
भागिको 434
भागिकं 166, 170, 539
भागिकः 167, 171, 372, 465,
भागे 331
भागेन 166, 171, 172, 306, 327, 331, 351, 352, 359, 364, 367, 371, 387, 393, 395, 476, 507, 511, 539, 569
भोगान् 354
भागौ 318, 380
भागं 413, 430, 475, 482, 485, 518, 528, 558
भागं त्रिभिर्हरेत् 149
भागमेकं 273, 353, 426, 470, 501, 551
भागद्वयेन 164, 165, 297, 330, 412, 511
भागद्वयं 165, 384, 379, 541
भागे 305, 333
भागेनोच्छालकं 352
भागैः 337, 352
भागनोन्च्छालकं 352
भागद्वयविनिष्क्रान्ता 462
भागेनान्तरपत्रं 366
भागाधिकसमुत्सेधं 465

भागषट्कोच्छ्रिता 443
भागद्वयमितौ 442
भागस्यैव 326
भागत्रयोच्छितं 437
भागत्रयेण 326
भागैश्चतुर्भिर्भद्रं 534
भागरेखास्तावत्य 527
भागैश्चतुर्भिर्जङ्घास्य 314
भागैश्चतुर्भि 312
भागषट्कोच्छ्रिता 311
भागैश्चतुर्भिर्गर्भोऽस्य 311
भागार्धभागं 347
भागमामा 344
भागप्रमितविस्तारा 343
भागाधने 399
भागेनान्योन्यमेतेषां 397
भागोच्छ्रायस्तु 396
भागेनोच्छालकं 395
भागायता 394
भागैश्चतुभिः 392
भागार्धेनान्तरं 392
भागस्यार्धेन 385, 418, 427
भागैस्त्रिभिर्मेखले 383
भागैश्चतुर्भिर्विस्तारः 373
भागसप्तदशोच्चे 370
भागार्धेनान्तरं 358
भागमेकेकमुत्सृज्य 275
भागविस्तारसंयुक्तं 168
भागैस्ततः 155
भागपञ्चकविस्तारं 593
भागषट्कप्रमाणतः 593
भागायतं 430
भागेनान्धारिका 428
भागैश्चतुर्भिर्गर्भः 412, 425
भागपादेन 430
भागषटकेन 416
भागैर्द्वादशभिस्तच्च 562
भागमेकं 560
भागार्धयलमाला 558
भागद्वितयविस्तारा 566
भागार्धेन 566
भागत्रितयनिष्क्राम 556
भागद्वितयविस्तीर्णा 554
भागार्धेनाथवा 539
भागद्वितयविस्तार 539
भागार्धवर्धिते 302
भागविस्तारविष्कम्भमस्य 278
भागत्रयमितां 284
भागद्वितयविस्तारः 285
भागद्वितयविस्तारा: 286
भागद्वियमितं 287
भागत्रयं 166
भात्र्यंशावरण्डीतमध्ये 494
भागिकान्धारिका 471
भागस्य 173
भागभागोत्तरक्षेत्रापेक्षया 304
भिर्भाजयेद् 528
भित्तिस्तदानीं 284

भिन्नस्निग्धाञ्जनश्यामाः 23
भित्तिविस्तृतिरायामो 438
भिश्रकोऽन्यो 310
भित्तेर्यद्वाथ 92
भिक्षणां 574
भित्तिभेदो 266
भित्तेरप्यर्धभागेन 171
भित्तिः 358
भिन्नं 161, 176
भित्तिविस्तृतमध्येन 58
भीमांशनिभृता 11
भुवः 618
भुक्तये 576
भुङ्क्ते मध्ये 54
भुक्त्वेह 400
भुक्तिमुक्तिप्रदातारः 515
भुवन 13
भुजांसकूर्परैः 659
भुजगत्या 234
भुजङ्गमानामधिपः 61
भूनवांशास्त्रभागोनो 174
भूतालयत्वान्नेष्यन्ते 205
भूतमेकमिहोद्रिक्त 179
भूतये 574
भूरि नाच्छादनं 234
भूताख्यं 158
भूम्यष्टकादभ्युध्यः 166
भूमिभिः 173
भृच्छ्राये 173
भूमिकाभाञ्जि 425
भूमिसूत्राद् 614
भूमयः 419
भूपर्यन्तेऽपाङ्गे 628
भूषणं 432
भूमिभागवशात् 251
भूयश्चान्यानि 298
भूषितैः 404
भूमयः 415
भूषितः 371
भूमौ 77
भूमिका 381, 400
भूषयेत् 334
भूमिप्रमाणसंस्थानं 6
भूमिजानां 510
भूभुजा बालिशेनापि 29
भूमिकाशिखरोणोर्ध्वं 437
भूमिकोर्ध्वभुवश्चेव 437.
भूमिजङ्घासमुत्सेधः 439
भूमिभूमिसमुत्सेध 445
भूस्तम्भपरिकर्माणि 447
भूवेत्यमुं 503
भेदा 116
भेदोऽर्धमागिको 477
भेषजागारसविधे 203
भृशादानीय 59
भृङ्गमुख्य 75
भृङ्गपातविपर्या 79
भृङ्गराजमिहेच्छन्ति 61

भ्रमता 646
भ्रमणं 339
भ्रमजा 545
भ्रमसूत्रस्य 552
भ्रमश्च 556
भ्रमयित्वा 407
भ्रष्टालिन्दकशोभं 269
भ्रमयेत् 440
भ्रमयेज्जगतीवृत्तं 560
भ्राम्यदृिने 175
भ्रान्त्वा 181
भ्रुवौ 596

म

म्लानभ्रूपुटपक्ष्मा 635
मनोरमैर्विशेषैश्च 207
मञ्जरीस्तम्भयोर्मध्ये 435
मन्त्रेणानेन 209
मत्स्यमांसैश्च 213
मत्स्यमांसयुतैः 213
मर्माण्यथ 56
मकरो 468
मकरं 467
मण्डपं 458, 541
मण्डपेनोज्झिते 549
मण्डपांस्तेषु 528
मण्डलं 491
मण्डलं वास्तुनो 212
मण्डलस्थेन 651
मनः 11
मध्या 159
मध्यजा 545
मध्ये 16, 56, 160, 162, 168, 191, 192, 196, 276, 305, 367, 371, 372, 376, 398, 410, 425, 426, 444, 447, 476, 540, 545, 550, 566, 597, 612, 628
मध्ये तस्य 187
मध्ये चतुष्को 172
मध्यमे 343, 614
मध्यमो 162, 418
मध्ये द्वारं 262, 310
मध्ये पुरस्य 50
मध्ये य 60
मध्यायां 580
मध्यपृष्ठं 622
मध्यमाधमयोः 421
मध्यमोऽयं
मध्यमाङ्गुष्ठसन्दंशो 651
मध्यभद्रं 168
मध्यमाधमयोर्मानं 169
मध्यस्तम्भैश्चतुः 171
मध्येऽष्टौ 53
मध्याङ्गतोरणानां 390
मञ्जर्या 462
मञ्जर्याः 436
मञ्जरी 394
मञ्जरीं 309, 406

मञ्जरी: 413
मञ्जरीमत्र 402
मनोहरमथ 454
महापद्मतल 469
महानसे वृषं 148
मध्यप्रदेशे 452
मल्लच्छाद्यं 465
मणिशङ्खप्रवालादि 33
मल्लकच्छाद्यै: 441
मन्त्रोत्साहादि 30
मलयस्यैव 329
मलप्रवृत्तिरभवत् 24
मध्यप्रदेशेऽयं 537
मणिमुक्ताप्रवालाद्यै 321
मनोज्ञाभि: 22
मध्यन्दिनं 21
महोजनस्तप: 20
महापद्मोऽष्टमश्चेषां 528
मग्नास्तदर्धमम्भोधौ 18
मध्यमस्य 312
महान्तो 15
महाभद्रमथ 506
मर्माणि 349
म न्ये 357
महाश्च 11
मक्षिका 85
मयूरो 85
मलयाद्रिरयं 513
महामर्माणि 349
मध्यगर्भे 348
महानीलस्य 340
महानीलोऽयमाख्यात: 340
मल्लच्छाद्यानि 384
मन्दार्चिर्द्युति: 80
महारत्नपुन: 382
मल्लात् 75
मल्लश्च 73
मन्दरस्तु 492
मल्लच्छाद्यत्रयं 374
मल्लाच्छाद्यं 374
मन्दारकुसुमाकाराण्या 371
महीधरपदस्यैव 65
मसूरकं 363
मर्मस्थानगतै: 58
मकरं 476
मर्मस्थानस्थितै: 267
मर्माणि 267
महारथ्याश्रयं 42
महारथ्याप्रमाणेन 40
मधुग्रहपिशाचा 267
महारथ्याद्वयं 40
महापद्मतलच्छन्द: 470
मन्मथमदेन 634
मधुकुम्भमरिष्टं 235
मन्दारं 300, 407
महतोऽभिनय: 638
मङ्गल्यानां 640
मध्यवृत्तो 280

मर्मबेधप्रदेशस्थान् 291
मत्तवारणसंयुक्ता 549, 558, 563
मन्दारमालिकान 548
मङ्गल्यरमणीये 198
मत्तवारणशोभाढया 556
मदान्धालिकुला 404
मञ्जरीभिर्विचित्राभि 407
मन्दिरोऽयमिति 335
मल्लच्छाद्यं 411
मगधं क्षिप्र 98
मत्तदं 116
मरूत्संज्ञं 123
मज्जर्यास्त्रंशपुरेमनः 423
मणिजं 574
महापद्म 433
मन्ददर्शना 634
मध्यस्थेति 634
माला 363, 472, 475, 483
मालाथ 479
माल्यं 81
मानोन्मानक्रियाः 7
माहेन्द्रः 397
माहेन्द्रमथ 397
मात्राशयेन 87
माल्यैर्विभूषणैर्यानैः 84
माद्यत्पिकवधूः 23
मार्गशीर्षे धनप्राप्तिः 146
मालाधारः 329
मातृकेयं 565
माल्यवत्सदृशायामो 14
मानानि 8
मास 579
मालाद्यैर्लशुनं 482
मालादिपद्मपत्रान्तं 472
मातृयक्षगणाधीशान् 50
मार्गश्चैको 259
माहेन्द्रेऽकेऽथ 225
मांसलेन 618
मांसेन तु 214
मांसैश्च 213
माशासु 569
मायस्तं 642
मानोन्मानमथ 302
मालव्यस्यायमायामः 617
मानोन्मानप्रमादित्येषु 575
मानमूर्ध्वमधश्चारस्य 426
मापयेत् 435
मात्राष्टके 622
मात्राहीना 319
मित्राणां 655
मिश्राख्या 350
मिश्रकाश्च 535
मिश्रकस्य 417
मिथः 538
मित्रो हलधरो 62
मिश्रे विनष्टे 245
मिश्रकोऽन्यो 310
मिश्रकस्य 310

मुखे 282, 595
मुखैः 453
मुद्गकोऽथ 351
मुखेन 642
मुखे हृदि 58
मुञ्चत्युत्थापितः 77
मुकुटोज्ज्वल 342
मुक्तामणि 604
मुखायता 285
मुखशालाग्रशालाया 284
मुक्त्वा 283
मुखपट्टसमुत्कीर्णैं 189
मुखलिङ्गं 564, 569
मुखनिर्गमः 569
मुख्यानि 115
मुष्टिप्रमाणं 436
मुदितं तद् 126
मुक्तकोणे 439
मुखाण्डकस्य 590
मुखाण्डकमिदं 590
मुदिता ललना 207
मुखभद्रं 164
मुखेऽस्य 452
मूषया स्युः 100
मूलादन्वग्रमायातैः 78
मूलप्रासादविस्तारा 549
मूषा द्विपञ्चसप्तम्यो याम्यं 102
मूलकर्णस्य 419
मूर्धानं 572
मूषस्तदानीं 111
मूषा भवन्ति 111
मूलमग्रेण 160
मूलशालो 544
मूलतार्धविस्तारं 559
मूत्रभूमिरमेध्येति 92
मूषाभेदाश्चतुःशाले 97
मूषास्तासां 96
मूलकर्णानुसारेण 341
मूलभागास्तु 352
मूलाल्लुमायाः 304
मूलसूत्रं 315
मूलकर्णावुभौ 438
मूषात्युदिवशा 136
मूलसीमावृत्त 440
मूषाभेदेन 146
मूषासंस्थानभेदेन 146
मूषाभिरष्टादशाभि 143
मूषाव्युठिवशा 141
मूलजङ्घात्रिभागेन 448
मूलकर्णान्ते 451
मूले 619
मूषनवभिः 573
मूलादङ्गुष्ठकस्याग्रं 620
मूषयोगाच्च 115
मूषकोत्करवल्मीकप्रान्ता 258
मूषास्वस्थानयुक्तासु 260
मूषागतान् 260
मूलसूत्रानुसारेण 264, 418

मूलद्वारानुसारेण 264
मूलमानेन 359
मूलविस्तृति 73
मूलमध्याग्रभागे 84
मूलकर्णे 339
मूलांशोऽर्धाङ्गुलः 597
मेखलं 458
मेरूः 323
मेखलान्तरपत्रे 390, 393
मेखलान्तरपत्रे 347, 358, 361, 372, 376
मेढ्रमध्यस्थितावस्य 60
मेखलान्तरपत्रेषु 370
मेघमालाभिधानं 116
मेघमालं 118
मेखलायाः 416
मेवा 492
मेखला 396
मेखलान्तरद्र 385
मेखलान्तरपत्रं 406, 418, 422
मेष्वधमं 405
मेरूमन्दरकेलासा 433
मेखलावेदिकाजङ्घाः 382
मेर्वादयो 500
मेदिन्या 14
मेरारभ्य 520
मेरूः 307
मेरोः 324
मेरोरेकाधिका 151
मेरूश्च 151
मैत्रीपरम 149
मैत्रे 159
मौलिकभ्रमणस्यान्ते 566
मृन्मये 455
मृगराजश्च 307
मृदङ्गवल्लकी 32
मृगपक्षिगणाः 86
मृगराजस्तु 491
मृत्युः 62
मृगव्यालादिविश्वासं 654
मृत्युदं 120
मृत्तिका 588
मृगमांसयुतै 213

य

य 349, 521
य एनं 386
यः 376, 380, 385, 389, 390, 429
यः पुनः 58
यथा 277, 331, 658
यथागात्रं 371
यदि 294, 461, 564, 587
यं 15, 393, 458
यदा 262, 283, 285, 386, 462, 559, 568
यदा च 285
यदा कीलः 220
यदा तु 261

यथा न 234
यदा प्रागुत्तरः 262
यज्ञभद्रो 535
यदा प्रागुत्तरः 262
यदा च 234, 285, 345, 659
यद् 627
यः पुनर्नातिशीतोष्णः 28
यक्षनाराग्रहादीनां 465
यथा 331, 449, 485, 558
यद्गणर्क्षो 150
यत्किञ्चित् 447
यद्धा 447
यच्छेषमायं तं 147
यदा तदा 136
यदा स्युः 136
यस्यां जनपदाः 29
यस्यां सदैव 29
यस्यां नदाश्च 29
यत्र 12
यथेवाधस्तथा 21
यथार्थनामान्येतानि 126
यस्तु 316
यस्य 316
यथास्कन्धविभागोऽपि 315
यजेदर्धयुतैः 513
यज्चान्यदेवमादि 9
यतस्त्रिभुवनालोक 4
यत्र क्वापि प्रयात्येषा 2
यदारस्य 343
यच्च निन्दितलक्ष्मा 1
यत्रास्ते नगरे 89
यन्त्रस्य 88
यथानिवेश 86
यदि चित्रपटन्यस्ताः 85
यदि केतौ 85
यदि स्वलङ्कृतः 84
यदि किञ्चिद् 83
यदा शक्रध्वजः 83
यत्नेनोत्थाप्यमानस्य 82
यथेष्टं 81
यथेदितान्यरूपाणि 81
यत्नतो 78
यथा शक्रध्वजोत्थान 72
यक्षनागग्रहादीनां 493
यद्वा दधिमधुक्षीर 69
यथावर्णक्रमायातं 63
यथाक्रमम् 363
यद् येन 57
यच्च येन 37
यच्चतुर्दशभिर्भद्रै 140
यन्त्रकर्मणि 76
यतीनामाश्रयान् 47
यज्ञे पुरनिवेशे 45
यदि भारतुलैकापि 266
यदत्र 241
यत् स्यादन्तेषु 262
यन्त्रोत्तरापरः 261
यदाग्रं 261

यजेत 240
यदा गण्डोऽथवा 260
यत्र प्रत्यङ्मुखे 260
यद् द्विशालं 259
यत्रारोहति 237
यज्ञकाले 256
यथालाभं 255
यवान्नप्रायभोजी 255
यस्मिन् 231
यस्याग्रतः 229
यवनाट्टालकच्छाया 229
यस्यां भित्तौ 228
यद् विद्धं 228
यदा त्वग्रे 237
यत्तु 258
यस्तु 656
यदा सर्वपरिक्रान्तं 234
यथाप्रमाणनिर्दिष्टे 227
यजन्ते 226
यथोत्तरमथोच्यन्ते 226
यत्र प्रवेशतो 225
यजमानकुटीद्वारे 249
यज्ञवेदीप्रमाणं 248
यदि पूर्वोत्तरो 243
यच्छून्यमप्यशून्याभं 242
यस्माच्चित्रकर्मणि 583
यदङ्गप्रत्यङ्ग 581
यथाभागं 624
यत् 621
यशसे 574
यमालयं 122
यदूर्ध्वप्रमाणं 420
यथासम्भवमेतानि 120
यत्राद्याद्वित्रितुर्या 117
यक्षराक्षसयोर्वापि 607
यदुपस्थानकं नाम 91
यवसस्य 199
यष्टेरूर्ध्वमधस्ताद् 194
यन्त्रेण 188
य एतस्मिन् 187
यत्र पातसमुच्छ्रायं 185
यस्य स्यातामलिन्दौ 113
यस्य वा 113
यस्य स्यातामलिन्दौ 113
यस्य दक्षिणका 112
यस्य निम्ना 112
यस्मिन् मूषा 111
यथाशोभं 411
यत्राद्यापञ्चसप्तम्यो 110
यत्र स्युर्द्वित्रिसप्त 102
यत्रपूर्वा तृतीया 100
यत्रैकत्रिचतुः 108
यत्र द्वित्रिचतुः पञ्च 108
यत्र तच्चित्रनामेष्टद्वारं 105
यच्छालालिन्दयोः शेषः 96
यस्मिनाद्याष्टमीषष्ठयो 103
यदिष्टकचितं 92
यन्त्रेण कल्पितो 181

यथासुरा 180
यन्त्राणामाकृतिस्तेन 179
यद्युत्पन्नमलक्ष्यं 176
यदृच्छया 175
यन्त्राध्यायमथ 175
यत्राग्रतश्चित्रकूट 279
या 530, 597
यां 579
यागिकी 457
याने च 148
या रूक्षखरसंस्पर्शा 33
या वाहनानां 31
याम्येन 383
यात्यन्तं 29
यानि 536
याम्यं मृत्युकरं 129
याम्यं च 128
याम्यापराशा 267
याम्नोत्तरायतं 48
यास्तिर्यगायता 56
यानमार्गचतुष्कस्य 40
यानीन्द्रजालतुल्यानि 263
यादृग् 582
यानि 623
यास्य 574
याम्यास्यमिद 102
यात्राद्यापञ्चसप्तम्यो 110
यास्मिन्नाद्याष्टमी 107
याम्याप्रत्यङ्मुखं 104
यावन्मूषं भवेद् 96
याम्यसौम्यापरास्वेवं 562
याम्योत्तरेण 559
यात्यायाति 181
याऽसौ 234
याम्ये 225
याम्यायां 220
यानि 300
यावत् 397
युता महीध्नमूला 31
युक्ता 558
युक्तो 171
युक्तं 321, 408, 426
युगधर्मव्यवस्थाभिः 6
युगले 224
युष्टिकश्च 636
युक्त्यानयैव 63
यूकाद्यपनये 162
यूपस्यैव 241
यूपोच्छ्रायमिव 242
ये 344, 512 569
ये चापाद्या 185
ये समाः 288
ये चास्य 290
येऽपि 607
येषु स्थानेषु 245
ये पुनः 56
ये वर्गाः 86
ये तथादितिपर्यन्ता 54

ये विभागा: 54
ये यत्र 270
येषु येषु 237
योगपीठमथ 450
योगाद् योगावहं 138
योगेन श्रीफलं 137
योजनान्युष्णकिरणो 21
योजनानामिहेच्छन्ति 16
योजनानां 15
योज्यं 9
योऽन्तरिक्ष: 61
योऽयं वहिरिहोक्त: 61
योजनेन 45
यो वेत्त्यङ्गान्मूत्यष्टौ 249
यो विस्तार: 95

र

रण: 515
रथ 439
रथिकासु 330
रथान्तकर्णयोश्चैवं 326
रक्षाकृत् 25
रतिप्रायास्तदासंस्ते 22
रथिकेका 309
रतेरावासभवनं 177
रम्याणि 4
रथिकेका 346
रथिकानां 344
रत्नकूट: 341
रथशालान्तरेणैव 397
रथिकाद्वादशविस्तारा... 336
रष्टौ 378
रथिका 493
रथकोऽसौ 360
रथेषु 46
रथ्याचत्वर 228
रथ्या 251
रचितभ्रुकुटि: 648
रथ्याविभाग: 248'
रमणीयो 242
रतिक्रीडापरा 206
रत्नदीनारराशींश्च 206
रसानामस्य 632
रवयेल्लोहसङ्घातं 589
रसं 588
रक्षोम्बुनाथ ... 257
रथकं 423
रक्तवस्त्रधरा: 606
रजे द्वितुर्यासप्तयो 107
रथिकाशिखाग्रचक्रं 194
रथिकास्तृतीयभूमौ 194
रङ्ग:स्यादाद्यभुवि 194
रथिका 296
रथिकाशिखाग्रकेषु 191
रथदोलादिविधानं 191
रमणीयसाल ... 186
रत्नोद्भवैर्विचित्र: 186
रथिकाभिर्वरालैश्च 542
रन्ध्रगतै: 184

राज्ञां सुखावहं 137
राजापि 324
राजते 86
राज्ञोऽभिषेचनं 65
राजसेना 361
राजासनं 358
राज्ञा 50
राष्ट्रं 48
राष्ट्रेष्वेवं 46
राजमार्गसमा 42
राजमार्गमहाद्वार 42
राजमार्गमहारथ्या 42
रात्रि:स्यादेकविंशत्या 38
रात्ररात्रं 239
राजवेश्माधिकमपि 231
राज्ञां 253
राहुं च 214
रात्रिविभागस्य 583
राक्षसं 116
राक्षसानिलयो: 557
राजसेनायुर्ता 547
राजमार्गश्च 180
राजसेनसमा 540
राज्ञां सेनापतीनां 204
राजपीडा 291
राज्यमायुष्यपूजा 382
रिपुकेसरिसंज्ञोऽयं 360
रिक्षा 302
रुष्टिकातोरणश्चारू... 403
रूपशाखासमा: 295
रूक्षा प्ररोहिणी 32
रूपश्रुत 23
रूचका 322
रूचको 313, 322
रूचकश्चतुरश्र: 537
रूचिरं सम्भृतं 126
रूपशा 320
रूचकोऽप्येवमेव 313
रूचकश्चित्रकूटश्च 270
रूपयेदुच्यमुच्येन 638
रूचकस्य 631
रूपलक्षणनैपथ्यं 582
रूद्राशंके: 573
रूचकं नाम 104
रूपाणामथ तेषां 92
रूद्रभागो 570
रूपं 547
रूद्राद् 546
रूपके: 175
रूचकप्रभृतीनां 538
रूपशाखासमं 296
रूपकेर्वा 296
रेण्वेष्केन 35
रेखा 519
रेखावशेन 512
रेचिताचित 660
रेवत्यां श्रवणे 208
रेखासु 584

रेखा 416, 425
रेखान्तरेषु 568
रेखाः शुद्धाः 193
रोगो नागश्च 52
रोगशोकानल 44
रोषाद् 247
रोगं 121, 289

ल

लतिनो 453
लघुस्वरूपदलने 152
लताभिः 359
लक्ष्मीविलाससंज्ञं 169
लक्षं तथा 145
लक्षमेकं सहस्त्राणि 144, 145
लक्षं चतुरशीतिश्च 144
लक्ष्मीनिवासभवनं 137
लतया 436
लकारार्वतयो 597
लकारवर्तयोर्मध्ये 597
लम्बिता 635
लतात्रिपुष्कराख्यौ 323
लक्षेणनान्विता 322
लतिष्वेष 535
लक्षाणि 21
लतिनां 527
लतातयो 311
लतापञ्चकसंयुक्ता 353
लम्बनं 352
लशुनं 484
लक्ष्मीधराक्ष 350
लक्षणैरधुना 400
लताभिर्नवभिर्युक्ता 399
लर्म्यस्य मध्ये 90
लक्षणं 195, 572, 658
लभेतेह 411
लहोऽष्टमीत्रिसप्त 110
लक्ष्मीवासं 99
लताः 406
लघु न्यस्येत् 96
लघुचक्रारक 194
लदारूमयं 183
लम्बनं 177
लक्षणेन 298
लक्षं 299
लाक्षासर्जर ... 187
लिङ्गसूत्र 585
लिङ्गवद् 576
लिङ्गमेतत् 573
लिङ्गमिन्द्रार्चित 571
लिङ्गेषु 571
लिङ्गविस्तारतश्चान्यत् 570
लिङ्ग 570
लिङ्गेऽङ्गुलानि 568
लिङ्गनामभिः 567
लीयमूलस 389
लुमाग्रभागत्र्यंशं 304
लुतातन्वावृतान् 68
लुमासु 244

लुमा 299
लुमान्तरेषु 299
लेरव्याश्च 207
लेप्यकर्म 588, 590
लोकालोकाचलः 20
लोपनात् 577
लोकपालैश्चेति 571

व

व्यत्ययाल्लघुनः 152
व्यस्तानि धनुषा 2
व्यक्षेपात् 396
व्यक्तचिह्नैः 6
व्यासोच्छ्रायैश्च 342
व्यक्ता 12
व्यावृत्तेन 644
व्याधिं 205
व्यतिरिक्तः 528
व्यलपन् 23
व्यासार्धेनोच्छ्रय 19
व्यालाः 595
व्यावर्तितकरणाभ्यां 661
व्यसनं 264
व्याधयः 268
व्यामिश्रो 270
व्यंशवृद्धानावेवं 567
व्यायाममायतं 98
व्याकोशे च 101
व्यत्यासात् 121
व्यावर्तितमुखस्यान्ते 621
व्यवहारे 429
वक्रैरूर्ध्वस्थितैः 206
वर्णानां 215
वदनं 650
वर्तनं 589
वस्त्रचीरतुलाशाण्डो 456
वनोपवन 29
वलभी 444
वहन्त्या 144
वर्णिनां वर्णधाम्नां 34
वहत्येकापि 140
वर्धमानेन चुल्लया 139
वसासृङ्मज्ज 33
वणिक्प्रसाधिता 29
वज्रकस्यैव 330
वनोपवनभागाश्च 37
वज्रकः 322
वर्गेषु भित्तिलक्ष्मोक्तं 130
वल्काजिनजटाचीरधारणं 27
वर्धमानस्य 326, 327
वर्णात्रितयशुश्रूषा 26
वणिक्कर्मणि 324
वसुधारं धनहरं 127
वर्धमानोऽद्रिकूटश्च 322
वल्लभाः 515
वल्लभं 351, 396
वदी 512
वर्षं 16
वर्तुलः 314

वर्तनं 319
वराठः 350
वज्रबन्धसमायुक्ता 530
वर्षकोटिसहस्त्राणि 513
वर्धमानं 126, 342
वन्दत्यामिति 2
वर्तुलं 523
वर्णप्रकृतिवेश्मानि 4
वरण्डी 497, 502
वज्रकोऽयं 342
वनान्तरे 71
वस्त्रालङ्कृतिमाल्यानां 77
वलम्ब्यश्च 391
वर्षाभयेन 89
वरण्डिकाटव्यो 496
वराटं 399
वरण्ड्यन्तरपत्रं 332, 341
वरण्डी 497
वनादुपाहृतं 72
वर्तुलं 375
वलभिच्छन्दकः 491
वरालग्रास 363
वरुणः 61
वयसः 67
वक्रान् 67
वन्दितैः 373
वरुणस्य 65
वक्षः कष्ठः 56
वंशानुवंशसम्पाताः 58
व्रजन्ति 44
वज्रको 271
वर्णिनां 57
वर्षेण 57
वह्वेर्वायोः 52
वलयो 270
वज्रमध्यं 267
वप्रोर्ध्वभागं 41
वंशषट्कविभक्तेऽस्मिन् 39
वचनं 653
वलिते 258
वलितं 258
वधूमिव 240
वराङ्गे 236
वल्लीनिपीडितं 236
वह्निप्लवा 257
वरितयादश 655
वसेयुः 223
वसेयुः 223
वर्ते चतुर्थ्यष्टमी 101
वसेत् 411
वर्षाकाले 585
वधार्थं 572
वर्णाभिधानसंस्थान 575
वलमीः 409
वक्षोऽङ्गुलं 619
वर्धमाने तथा कार्ये 100
वर्तं चलं शठं 98
वलनैर्वतनै 181

वर्षानुकृतं 187
वसन्तरथिकाभ्रमे 192
वर्णिनां 95
वसुधा 548, 549
वलभ्यां 543
वलिनी 300
वलयैर्मूषिता 301
वलभ्यौ 282
वसिष्ठनन्दिनीं 210
वहनीषु 179
वर्तिका 583
वद्वेवह्निर्भवद् 178
वह्निजातेऽपि 177
वह्निजातेषु 178
वह्निजैश्च 177
वरप्रदानादिन्द्रस्य 72
वास्तु तद् 229
वायुभिः 12
वातायनं 529
वातायनाश्च 529
वायुं 317
वायव्यं 129
वाताख्यं 135
वास्तुद्रव्यविभागेषु 36
वायोः ककुभि 47
वामे पुनः 60
वावृक्षमुखया 492
वारूण्यभिमुखं सद्य 131
वास्तुविस्तारपादेन 390
वात्यः 86
वातायनं तु 90
वास्तुशास्त्रादृते 1
वापीभि 7
वावयाना 649
वास्तुप्रवेशतो 226
वातेन 253
वास्तुक्षेत्रस्य 259
वामे 263
वामहस्तादितरः 660
वास्तुनः 225
वारूणे 225
वास्तुद्वारक्षणान् 246
वामदेव्येन 222
वाजपेयेन 227
वास्तुमध्ये 244
वामहस्तेषु 604
वासिष्ठी 209
वासुकिं 214
वास्तुदेवास्ततः 212
वायव्यां 595
वामदक्षिणतः 562
वाजि नेत्रं भ्रमं 99
वामतो 113
वामे द्विपञ्चसप्तम्यो 107
वामतस्तु 113
वातं 120
वाताख्यं 123
वार्यन्तराणां 422

वालुकातीवती 588
वास्तु 225
वामनः 302
वाजिनां 203
वामनाद्या 542
वात्यां वापि 185
वायं 571
वार्यान्तराणि 550
वापीतलस्थितमथ 190
वापीं परितः 190
वातपत्रोऽथ 302
वामनावन्त्ययोर्मध्ये 302
वारूण्यभिमुखं सद्म 131
विशालको 460
विमलो 457
विभवस्यानुसारेण 456
विमवः 455
विस्तारेण 592
विस्तारमस्य 453
विजयो 453
विस्तारयिः 452
विस्तारदृगुणोच्छ्रायः 452
विस्तारदृगुणोत्सेध 451
विधीयते 461
विस्तारात् 155, 445, 450, 553
विचित्रकूटं 450
विमानसदृशाकारो 449
विकर्णसोगजानन् 151
विभाश्या 448
विस्तारयद् 448
वितरन्त्यधिकं 29
विभक्तं 447
विभजे 447
विस्तारार्धेन 130
विविधास्तत्र 37
विभूतिर्वाञ्छिता 401
विभक्ते 536
विभज्य तेषां 27
विछैश्च द्रव्यमध्यैश्च 36
विस्तारमुदयं 444
विभज्य 442
विद्याद् भयं 33
विटङ्कनिर्गमाधार 441
विस्तारो 440
विमानमपरं 439
विस्तारोत्सेधजङ्घश्च 438
विस्तारोऽथ 438
विभजेद् 437
विधेर्नियोगाद् 28
विषमां साधयामास 27
विस्तारार्धं 328, 417
विशुद्धिर्व्यवहारेषु 27
विनिवृत्तिरकार्मेभ्यो 27
विपरीतं व्याधिकरं 129
विलयं हानिदं 129
विकृतं विकृतावासं 129
विकाशं भूतिदं 127
विहाय मर्मणां 127

विपर्ययाद्या 24
विना 24, 544
विद्यादलिन्दान् 125
विस्तारो 233, 357, 392, 389, 395, 410, 450, 533
विस्तृतोऽष्टौ 19
विष्णुं 317
विधानैर्विविधाकारै 530
विष्कम्भोयुतमेतेषां 19
विष्कम्भोऽष्टसहस्राणि 19
विस्तारार्धेन 315
विद्याधराधिपः 527
विक्रमार्जवशीलानां 314
विस्तारार्धे 314
विस्तारैर्दशधा 313
विस्तारं 312, 394, 402
विश्वामिसायिधीः 3
विधाय 181, 312, 561, 566
विद्धि 525
विस्ताराद् 372, 380, 383, 434, 524
विमानं 309, 373, 417
विमुच्य 521
विशंत्या 420, 521
विस्तृतेरपि 308
विष्कमोऽस्याः 13
विभज्यते 307
विष्णोः 12
विस्तीर्ण 517
विभज्य 357
विभाजयेत् 515
विधेयं 10, 273, 573
विभागस्तादृशोऽस्य 352
विज्ञेयो 351
विटङ्कभ्रम 7
विधेयो 509
विन्यसेद् 348
विजयो 400
विस्तार 347, 373
विस्तीर्णासनमासीनं 3
विधास्येऽस्यां कथं 2
विस्तृतः 507
विस्तीर्णा 505
विस्तारादुदयात् 400
विस्तारेणास्य 397
विस्तारार्धेन 154, 160, 295, 339, 407, 425
विमानसदृशी 339
वितर्दिकाष्टमाला 90
वेदीबन्धो 399
वेदीबन्धः 391
विधाय 89, 333
विप्राः प्राच्यां 87
विस्तारसदृशो 387
विगृह्यते 84
विहितं 45, 228
वितीर्य 81
विस्रावी 81

विन्यस्तास्वथ 76
विभक्तेऽत्र 75
विजेतुं 72
विचित्राः 72
विद्यातसर्वे 70
विशेषेण 493
विंशत्यण्डकसंयुक्तः 491
विचित्रशिखराकीर्णो 490
विमान्च्छन्दसंज्ञश्च 490
विकङ्कतो 68
विलोमेनैक 488
विंशतो 65
विधेयाशोकवनिका 65
विधातव्या 483
वितथेऽथं 64
विचित्ररूपं 482
विभक्तरथ्ये 63
विचित्रलक्षणोपेतं 477
विषमैरून्नतैः 262
विप्राणां 159, 215, 225
विस्तारहस्ततुल्यानि 154
विस्ताराङ्गुलसंयुक्तां 154
विधायोर्ध्वमुखौ 659
विडाले 236
विवस्वतोऽय 53
विधिरेष 172
विंशतिस्तम्भसंयुक्तो 275
विंशत्या 171
विधानं यद् 49
विधिरेष 170
विशाखस्कन्दसोमानां 49
विष्णोर्दिनाधिनाथस्य 48
विप्राः सोम्य 47
विमागश्च प्रमाणं 46
विकृतं 269
वितर्दिनिर्यूहयुतं 165
विधातव्याः 165
विभागपदहीनेषु 268
वित्तार्धं 255
विदध्यादेवमेवैनं 653
विविधं 254
विषादे 653
विदध्याच्चतुरं 650
विनये 650
विदध्यादुन्नतामिमाम् 647
विलोलया 646
विवाहं 643
विष्णुवैदूर्यसङ्काशः 605
विशन्तु 219
विद्याधरपिशाचानां 602
विन्यासं 212
विख्याता 634
विकसितनयनप्रान्ता 634
विकसित 634
विन्यस्तपद्मिनीपत्राः 207
विद्याधराणां 592
विकासिललितापाङ्गो 633
विंशतिश्चाङ्गुला 631

विधिनान्येन 587
विशुद्ध 586
विमानमथ 434
विन्यासयोषण 629
विशाखो 626
विन्यसेच्यतुरः 124
वित्तध्नमाद्यातुर्याभ्यां 124
विशेषतश्च 421
विस्तारपञ्चमांशेन 421
विद्याद् 614
विन्यस्येद् 614
र्विचित्रैश्च 415
विनियोगो 114
विकटाकारया 608
विस्तीर्णा 413
विनोदे 109
विशिखे द्वित्रिपञ्चम्यः 108
विशेषतो दृद्धिकरं 107
विशोषणं 106
विधारणं गृहं 105
विपक्षं नाम 104
विभूषितं 297
विद्याधराश्च 607
विरूपा 607
विचित्रमुकुटः 606
विभूषयेत् 411
विज्ञेये 409
विलोमं नाम तद् 101
विधातव्यास्तेषु 407
विवरं वालिशं 99
विचित्रभूमिके 404
विस्तृतान्येकभागेन 402
विद्ध्यादायतं 563
विशोधयेत् 95
विस्तीर्णमुच्छ्रितं 92
विष्णोरप्रतिमौजसः 561
विधातव्यौ 570
विधिरेष 569
विदिगन्तेषु 565
विज्ञेया 555
विस्तारस्तथा 549
विश्वरूपादिकमला 548
विहितप्रवेशनिर्गति 189
विद्याधरसिद्धभुजङ्ग.... 186
विंशतिहस्ततः 544
विमृश्य 541
विशेषं 541
वित्तैक्यादस्य 177
विभागेन 289
विषमाः 289
विमानपीठे 279
विजयस्यास्य 279
वितानमेतत् 301
विधात 648
विशालं 379
विमानः 432
विधातव्या 369
विभक्ते 171

विस्तारेण 359, 410, 480, 630
विशालसन्निवेशस्य 284
विचित्रक्षोभणा 302
वीराः 252
वीक्षमाण 72
वीर्यप्रवर्धनी 71
वीरगण्ड 475
वीरगण्डस्ततो 474
वीरगण्डः 473
वीरगन्द्रां 472
वीणा च 180
वेदिषण्डा 454
वेदीभ्रमविटङ्कांश्च 455
वेश्मानां नवशालानां 143
वेदिकायास्तु 42
वेदिर्मण्डपः 536
वेश्मानि स्युस्तथा 142
वेश्मानां पञ्चशालानां 132
वेद्या विस्तारबाहुल्ये 131
वेदिव्यालकपोताली 530
वेदिका 507, 519, 523
वेदीबन्धोऽयमित्युक्तो 516
वेदीबन्धो 399, 418, 511, 516, 523
वेदीबन्धस्य 513
वेणुकोशान्तरं 347
वेदी 366, 372, 378 381, 504, 508, 539
वेदीबन्धोऽंशकाः 504
वेधः 74
वेदीनिवेशयात्रायां 45
वेदिका च 165
वेदिकाविस्तरः 164
वेद्विष्टस्वामिता 44
वेदिकाजालसम्पन्नं 157
वेदिकाजालरूपाद्यो 157
वेधश्चतस्त्रो 256
वेद्यन्तरं 250
वेदिमध्ये 249
वेष्टयेदहतेनैनं 217
वेलामुर्वी 638
वेत्रदण्डव्यग्रकरौ 205
वेदिका 435
वेदिकास्य 431
वेदीबन्धस्तु 413
वेश्मनामेकशालानां 94
वेंश्मानि सप्तशालानि 94
वैराजमथ 448
वैश्यस्य कथितो 26
वैडूर्यः 323
वैश्वानरं 317
वैपुल्यार्धं 19
वैवस्वते 63
वैकङ्कतशमीबिल्वैः 49
वैराजं 270
वैश्यानामक्षधूर्तानां 46
वैवस्वतेऽथवा 252
वैश्यस्य 227

वैशस्य 226
वैष्णवस्थान 626
वैष्णवं 626
वैरिदर्शन 633
वैष्णवे 574
वैतस्त्यमन्तरं 611
वैचित्र्यं 611
वैराजकुलसंभूता: 294
वैराजस्य 292
वैद्र्यशर्कसङ्काशा 607
वौ 563
वृत्तकूटा: 455
वृत्तस्तत्र 455
वृत्तस्तम्भस्तुला 454
वृषं तुरगशालासु 148
वृत्तार्धं 329
वृत: 14
वृत्तान्त: 522
वृत्तच्छाद्यो 306
वृत्तार्धानि 306
वृद्धाम् 81
वृषो 492
वृक्षाणां 68
वृतविक्रयिणो 47
वृत्तायातं 270
वृक्षास्तत्र 159
वृक्षमूलं 588
वृकादीनां 583
वृक्षगुल्मलता 582
वृत्तलेखेन 577
वृत्तं 573, 576
वृद्धि: शालास्तु 95
वृत्तायतविनिर्माणा 564
वृत्तसन्धित 184
वृत्तक्षोभणमङ्गानि 301
वृत्ताकारे 301

श

श्वेतं 614
श्वेत: 14
श्वेतचन्दन 217
श्लिष्टं 184
शतं 145
शंत विंशमिद 167
शस्त्रानिलपिशाचा: 44
शकटद्विसमं 43
शतंशतं 42
शस्त्राद् 161
शतं षडुत्तरं 38
शरीरं 56
शङ्खाभे 223
शरावस्वस्तिकाकारं 222
शक्तितोमरमोक्षे 645
शङ्खचक्रगदापाणि 605
शक्ति: 604
शतबाहु: 603
शङ्कुना 217
शब्द: कस्यापि 179
शक्रस्य 202

शम्भो 432
शयानो 596
शतानि दशशालाया 97
शयनासनयानेषु 204
शङ्खनाभिरिति 301
शङ्खनाभिसमं 301
शरदामयुतं 17
शतमष्टोत्तरं 536
शतानि पञ्चभद्राणां 136
शलायोनं 141
शल्पैकादेशग्रहणे 653
शतार्धमण्डपस्थानं 536
शखाविस्तार 320
शल्योद्धारविधिः 8
शय्यावास 7
शङ्खचक्रधरों 349
शक्तिसम्पन्नः 348
शतक्रतुफलं 501
शः कण्ठे 62
शतानि 67
शङ्खबर्तककूटाश्च 376
शक्रं 77
शक्रं ते 82
शय्यायां 84
शालासु 452
शाखाविस्तारतो 295
शालामध्यप्रदेशे 450
शालामध्ये 446
शालाष्टभागिकी 471
शालाभेदो 260
शान्तिकर्म 254
शास्त्रज्ञः स्थपति 43
शास्त्रज्ञः 45
शाकश्च 215
शान्तयो 238
शास्त्रकर्मसमर्थोऽपि 247
शास्त्रं 246
शालास्तम्भस्य 245
शान्तश्चैकादशेत्युक्ता 632
शालिभक्तस्य 584
शान्तिके 577
शान्ताशान्ते 96
शालाव्यासप्रमाणां 96
शालं द्विगुणं नाद्यं 98
शाले 553
शार्व 409
शान्ते द्वितुर्यापञ्चम्यः 109
शालाश्चतस्त्रः 406
शालाया विस्तरः 96
शालायुग्मं 555
शालस्तिस्त्रः 553
शालयोः 557
शालाद्वयं 551
शालाभिः 550
शालानुसारते 546
शालाकन्दाः 545
शाला प्रमाटिका 196
शालिषिष्ठकगन्धेश्च 32

शाकाश्वकर्ण....29
शालाप्रविष्टं कुर्वीत 130
शालान्तः 127
शालापुरोविनिर्युक्त.... 126
शालाविभागं 126
शाश्वतं 526
शालाश्चाष्टौ 526
शालाविभक्तिः 521
शालाकोणप्रति 520
शालाविभक्तिश्चैतस्य 518
शालालिन्दप्रमाणानि 9
शालापल्लवि 515
शालापरिक्रमोपेत 64
शाखिनच्छिद्यमानस्य 70
शानिले 88
शाखनगरमेवाहुः 89
शालानां यत् 90
शाला 264, 363, 470, 504, 509, 512, 514 524, 553 555, 562, 564
शाके 18
शालाग्रे 90
शालायाः 390, 517, 550, 559
शालायां 562
शिखराणां 446
शिखरोत्सेधमानं 445
शिरोर्त्तिरनलप्लोषो 36
शिखरं 344, 460, 527
शिरस्तस्याग्नि 60
शिखण्डिशारिका...; 641
शिरःकण्डूयने 654
शिरश्च 655
शिबिरं 251
शिबिरस्य 250
शिरस्तु 650
शिखण्डकान् 646
शिरःप्रदेशसंस्थेन 639
शिरीषसर्जः 215
शिवं 122
शिशुकाण्डकमानेन 591
शिक्षाकाले 584
शिलाभिरिष्टकाभिर्वा 443
शिलालूषात 291
शिखरैर्विविधाकारै... 321
शिरस्य 531
शिखरस्यास्य 307
शिखाग्रमुपरिष्टाच्चा 305
शिखरस्य 518
शिवलोके 514
शिखरार्धस्य 501
शिखरस्याष्टविस्तारो 340
शिखरस्योच्छ्रयः 337
शिखरात् 512
शिरः 390
शीलाधाने 247
शीलवान् 247
शीर्यते 85
शीर्षकं 539

शीर्षं 377
शीलवान् नित्यसन्तुष्टः 132
शुकाभ्रा 504
शुके 236
शुकतुण्डौ 657
शुकतुण्डः 644
शुक्लपक्षे 216
शुक्लवासाः 595
शुक्लमाल्याम्बरधरौ 606
शुकनासोच्छ्रितिः 425
शुण्डिकाग्रे 556
शुण्डिकाशाला 556
शुण्डिकारालय 557
शुण्डिकागण्ड 552
शुण्डिका 551
शुकनासोच्छ्रितेरूर्ध्वं 543
शुलेश्वरादिभिश्चार्ता 204
शुभाशुभानां 292
शुकनासस्य 533
शुभा 527
शुकनासोच्छ्रिति.... 515
शुकनासादि 503
शुद्धान्तामात्यचितानां 79
शुक्लाम्बरान् 81
शूद्रा 573
शूरसेनं 364
शूद्रजातेस्तु 215
शूद्रमविदं 627
शूरसेनः 525
शूरसेनोऽथवा 496
शेषं 333, 336, 346, 347, 371 384, 443, 554 557, 565
शेषाः 286, 537
शेषः 333
शेषे 475
शेषभद्रस्य 434
शेषेण 427
शेखरंविबुधं 99
शेखरे 109
शेषां 304
शेषो 286, 344, 559
शेषा 286
शेषान् 70
शेषांशोच्छ्रययुक्ता 194
शैलेः 12
शैषैः 304
शैलेष्टकादारूमये 405
शोषस्तु 61
शोधने 214
शोभमानाश्च 606
शोभां 542
शोकव्याधिज 17, 22
शोभना 373
शौधागौध 70

श्र

श्रवणस्य 598
श्रद्धादाक्ष्यदयावन्तो 26
श्रावणे धनवृद्धिः 146

श्रिते 83
श्रीनं 627
श्रीभारं नाम 137
श्रीवत्सवद् 458
श्रीधरो 350, 456
श्रीवत्सस्येव 462
श्रीवत्समथ 446
श्रीवत्सं जनयेद् 139
श्रीनिकेतनसंज्ञं 139
श्रीप्रदत्तमिति 138
श्रीमतं नामतो 138
श्रीप्रियं स्यात् 138
श्रीखण्डं नाम 138
श्रीषण्ड नामतो 138
श्रीवर्धनं नाम 137
श्रीपर्वताभिधानं 137
श्रीस्थलं नाम 137
श्रीवासं सर्वतोभद्रे 135
श्रीवत्सस्यैव 331
श्रीवृक्षः 323
श्रीधरं 354
श्रीवर्द्धमानं 508
श्रीवर्धमानकारत्यश्च 500
श्रीवाण्डकसमुत्सेधं 382
श्रीवृक्षवर्धमानादिदर्शनं 70
श्रीवृक्षं 64
श्रीबन्धपीठं 481
श्रीमण्डपं 554
श्रीखण्डोत्थैरथवा 186
श्रीकूटाच्चित्रकूटाख्यं 293
श्रीवत्सहंसरूचक 427
श्रीवत्सं 425
श्रीवत्सः 433
श्रीधरश्च 156
श्रीधरी 256, 550
श्रीवृक्षप्रतिमे 224
श्रेयः पुष्टि 439
श्रेष्ठिनो 47
श्रेष्ठैकद्रव्यजा 160
श्रेष्ठा 24
श्रेष्ठमष्टशतं 95
श्रोणी 620
श्रेष्ठं 73, 574
शृङ्गारहास्यकरूणा 632
शृङ्घांशलंनां 421
शृङ्गाबली 177
शृङ्गाटकेन 229
शृङ्गरार्थे 656
शृङ्गोक्ष्छायस्ततः 388
शृङ्गाणि 401
शृङ्गं 436
शृङ्गादधो 386

ष

षट्कोष्ठकं 150
षट्जालं श्रायते 134
षट्पदं 366
षट्पदाः 392
षट्पदा 392

षट्पदे 356
षट्पदा 510
षट्पञ्चाशं 371
षट्पदः 52
षट्त्रिंशं 171
षट्त्रिंशंता 167
षट्त्रिंशदङ्गुलोत्सेधं 231
षट्पञ्चदित्रितुर्याभिः 119
षट्चतुस्त्रिद्वितीयाभि 118
षट्पञ्चतुर्याः 118
षट्पञ्चदित्रि 119
षट्पञ्चतुर्याम्या 119
षट्पञ्चदित्रितुर्याभिर्भवेद् 117
षट्तुर्याद्यापञ्चमीभि.... 117
षट्सप्तम्यष्टमीयुक्तं कथं 103
षट्चतुस्त्रियुतं कान्तं 102
षष्टी चतुर्थी चाद्या च 102
षष्ठयाद्यात्रिद्वितीया.... 117
षष्ठी 431
षष्ठी 494
षष्ठीं 488
षष्ठ 486
षड्विंशत्या 459
षड्विंश 456
षड्भागभाजित 153
षड्गुणेनैव 443
षड्भद्राणां 140
षड्भागः 336
षड्भागविस्तृतिश्चास्य 336
षडंशविस्तृतं 335
षड्भागे 332
षड्भागो 389
षड्भागविस्तृतं 388
षडेवमन्तराणि 20
षड्दारूकेस्तिरश्चीनैः 530
षड्भिर्भागैर्विना 315
षड्भ 311
षड्भागात् 309
षड्भागमक्तघण्टायाः 517
षड्गुणेन 516
षड्भिः 508
षड्भिर्भागैर्भवेदस्य 346
षडंशान् 345
षडं 503
षड्दारूणि 278
षड्दारूकयुतो 283
षड्भागविस्तृतां 380
षड्भागाभ्यधिकं 295
षड्भागविस्तृतं 34
षड्भूमिकादिको 486
षड्भागेन 369
षड्ङ्गुलप्रवेशस्तु 482
षड्दारुकाव्य 58
षड्भिः 52
षड्भागभाजिते 274
षड्दारूकसमायुक्तप्राग्.... 273
षड्दारूकाणां 268
षड्दारूकान्य 267

षड्द्वारुमूषयोः 42
षड्भागोऽस्याधिको 160
षडश्रयस्तु 216
षडङ्गुलपरीणाहाः 216
षडङ्गुलपटीणाहं 600
षडभागविस्तृतं 593
षडगोलक 591
षड्ष्टदृादशकरः 429
षडश्रं 577
षडगुणेन 424
षडमात्रविस्तृतं 424
षडमा 572
षडाद्यादितृतीया.... 119
षड्भागविस्तृता 409
षडन्यानि 570
षड्भागविस्तृते 558
षड्वर्गलक्षणोपेतो 550
षण्णवत्यधिकं 136
षोडशैवैकभद्राणि 141
षोडशांशेन 501
षोडशेत्युदिता 30
षोड्शानां 130
षोडश 312
षोडशाधः 15
षोड्शाश्रिः 491
षोड्शाम्यधिका 16
षोडशाङ्गुलमात्रं 600
षोडशस्तम्भयुक्तस्य 281
षोढा 579

स

स्ववंशाः 294
स्फारिकेर्विविधर्जालैः 292
स्वगणानां 149
स्यादुरोमञ्जरी 457
स्वस्तिकः 469
स्यान्निर्यूहोदरो 463
स्तम्भान् 153
स्वनामतुल्यफलदा 149
स्युः सहस्त्राणि 145
स्वलक्षण 526
स्यात् 504, 526
स्यात् पञ्चदशसाहस्त्री 145
स्याच्चतुर्दशमूषाणां 143
स्तुतैर्वैजयिकेर्मन्त्रैः 82
स्कन्धविस्ताररेखा 513
स्कन्धमानं 354
स्थूणां 9
स्कन्धस्य 515
स्तम्भानासन 356
स्तम्भकूटादिकल्पना 514
स्वाङ्गप्रभाभिः 17
स्तम्भद्वयं 438
स्थानैर्विचित्ररूपैः 436
स्वकर्मफलभुक्त्यर्थं 12
स्वच्छाया 442
स्वस्तिको 312
स्तारो 518
स्वस्तिकोऽयं 312

स्मृत्वा 25
स्तम्भेन 156
स्यात् समानचतुश्शाल 142
स्यात् त्रयोदशभद्राणां 142
स्वस्ति विप्रान् 33
स्याद् वेश्म 139
स्वस्य 441
स्थले 31
स्यान्मूलसीम 439
स्याच्छ्रीनिधानं 138
स्युरेकादश 136
स्याद् द्विशालचतुः 135
स्यात् पङ्कजाङ्कुरं 134
स्वादुः कषाया 32
स्वधर्मावस्थितानां 27
स्वाध्यायश्चाभिषकेश्च 27
स्वरूपभद्रसंस्थाने 327
स्कन्धकोशान्तरं 325
स्वस्तिकोऽयं 532
स्तम्भकाश्च 530
स्थानेषु 527
स्वस्तिकोक्तविधानेन 526
स्कन्धश्च 523
स्यादेकविंशतिर्हस्तात् 309
स्तम्भकूटादि 521
स्वयं करिष्येऽह 4
स्वमानात् 8
स्थानेषु 527
स्वलङ्कृतैः 82
स्तुत्वेति 82
स्वस्तिवाक्येन 70
स्याच्चतुभूर्मिको 480
स्थाप्यन्ते 48
स्कन्धकोशान्तरं 346
स्कन्धकोशान्तरं 341, 344
स्तम्भिकाकूट 506
स्तरमेकं 495, 496, 497, 499
स्तम्भद्वितयमध्ये
स्तम्भोच्छ्रायस्त्रिभि.... 387
स्वामिना 44
स्तम्भैर्वा 267
स्कन्धादूर्ध्व 494
स्कन्धकोशान्तरं 332
स्वगृहदृयमध्येन 259
स्तम्भाङ्गैर्भित्तिभिः 268
स्तम्भपट्टांश्च 157
स्यादष्टाविंशतिस्तम्भ... 163
स्तम्भैर्विनश्यति 267
स्थूणाराजस्य 241
स्तम्भमूलस्य 155
स्वपादचलितं 265
स्थौल्येन 160
स्वयं यत् 263
स्वयमुद्धाटितं 263
स्तम्भविंशतिसंयुक्तो 167
स्युः 75
स्फुटेद् 78
स्ववेधं 78

स्खलन्तो 77
स्तुवीरन् 76
स्थपतिर्वा 76
स्यादन्यो 491
स्युःफुल्लाब्जवदनाः 66
स्नातस्य 76
स्कन्धो 376
स्यादण्डैकविंशतया 373
स्त्रीपुंसयोः 236
स्तेनेऽर्यमा 60
स्थापितद्वारसंरोधे 261
स्वर्णरुप्यादिकर्मान्तान् 64
स्यात् सप्तविंशतितमः 173
स्यात् सार्धपञ्चमी 173
स्त्रीनाम्न्यो 50
स्कन्दधाम्नोऽधिकेऽन्यस्मिन् 50
स्थापयेत् 235
स्यात् तत्राग्निभयं 233
स्नातस्त्रिकालशुद्धात्मा 254
स्त्ये 650
स्वप्रमाणेन 78
स्थपतेगृहभर्तुश्च 211
स्तोकविष्फारिताक्षेण 636
स्यादङ्गुष्ठाग्रं 613
स्थाच्छत्र्यलाभेने 649
स्थापत्यमङ्गैरिदमष्टमि... 248
स्तनपीडने 644
स्थापत्यमुच्यते 246
स्वेषु 221
स्थापनीपट्टिकाश्चैव 245
स्त्रग्गंधधूपोपहारैः 220
स्थूलाङ्गः 602
स्त्रीणामप्येवमेतत् 601
स्कन्धावारनिवेशेषु 214
स्तनगर्मो 624
स्थानानि 629
स्थूला 590
स्थपतिर्गन्धकल्केन 209
स्फिक् पार्श्वपश्चिम... 628
स्वभावसौष्ठवोपेतौ 626
स्थापयेत् 580
स्थानानि 623
स्वामिनो 609
स्यादङ्गुलं 612
स्कन्धपार्श्वे 424
स्वैत्यं 619
स्वर्धे 572
स्यान्मालावस्या 618
स्वराशिर्मस्तकेरूक्ते 572
स्याद् द्वितीयातृतीयाभ्यां 124
स्युरूदक्पूर्व... 114
स्यादुरोमज्जटी 413
स्तम्भसूत्रेण 412
स्युरष्टसप्त 110
स्याद् याम्य... 101
स्यात् पूर्वदक्षिणद्वारं 104
स्याद् याम्यपश्चिमद्वार 104
स्तम्भशीर्षकरुपाणि 92

स्थानं भवति 201
स्तम्भद्रातौ 568
स्वदैर्ध्यदलरूद्रांशैः 571
स्नानाधिवासेन 200
स्थानं दक्षिणपूर्वस्यां 199
स्थानेष्वेतेषु 199
स्थाने स्थाने 199
स्थानं सूत्रस्य 199
स्वप्रमाणाद् 552
स्थान 198
स्तम्भादप्यधिका 540
स्तम्भद्रव्याणां 195
स्तम्भेऽवस्ताद् 192
स्तम्भैर्द्वादशभिरथ 191
स्थलप्रासादतुल्यो 540
स्वसृणां 290
स्तम्भाभावे 174
स्तनयोर्युगेन 187
स्वयंवाहमिहोत्कृष्टं 176
स्वयंवाहकमेकं 176
स्वरसेन 175
स्वनिर्गमात् 174
स्वामिनस्तदजीर्णाय 203
स्याच्चतुर्विंशति... 286
स्वस्तिकः 293
स्तम्भश्चतुर्भिः 283
स्युर्भागिकान्यलिन्दान्ते 276
स्तम्भयोरन्तरे 276
स्तम्भविस्तारविस्तीर्ण 298
स्वीयोदयादर्धविस्तारं 296
स्तरं 482, 483
स्कन्धः 362, 421
स्तनात् 615
स्नायात् 187
स्यात् 478, 492
स्याद् 55, 117, 278, 346, 384
स्वस्तिको 305, 307
स्तम्भेन 264
स्तम्भत 402
स्तरप्रमाणं 472
स्तम्भद्वारं 264
स्तरमेकं 495, 496, 497
स्तरैः 502
स्कन्धे 365
स्तरमेकं 476
स्त्रीजयं 4
स्वस्तिके 471
स्वेच्छमथ 191
स्तम्भैः 275
स्थूण्यं 239
स्नपयेत् 235
स्तम्भयुक्तं 496
स्तम्भमूलस्य 156
स्तम्भानामस्य
स्तम्भसूत्रस्य 537
स्मृतः 89
स्थिते वा 86
स्थितं 71

स्थितिं 20
स्थिरग्रहस्य 208
स्निग्धः 80
स्निग्धाः 31
स्निग्धानि 245
स 371, 375, 405, 416, 482, 507, 517, 519, 521, 522, 524, 529, 552, 618, 603, 619
संपतत्येवमालिख्य 304
सदा 518, 551, 565
स कदाचित् 10
सत्त्वे 10
संस्थानमुक्तं 142
सर्वतोभद्रमुख्यानां 142
सहस्रं 140
सहस्रमेकाम्यधिकं 140
सर्वाणि सार्वभोमानां 139
सभा 180
सन्ति 469
सङ्कीर्णोऽथ 456
समस्तत्र 467
समित्तिगर्भमानेन 464
सभातोरण 448
सर्वतः 151
सभुजं 151
समसप्तकमेकर्क्षं 150
सर्वाङ्गसुन्दरं 446
समारभ्य 145
सहस्त्रं सप्तदशभिः 145
सहस्त्राणि निकेतानां 145
सरीसृपेषु सर्वेषु 33
सर्देव धूम्रवर्णा 33
सस्या क्रियते 28
सरिदद्रिवनाद्येषु 29
समन्ताद् 437
संयोज्यं तु 134
समैः सुगन्धिमिः 30
सरित् पूर्ववहां 32
सपादपदविस्तारौ 440
सप्तशालानि 137
सग्रीवामलसारस्य 436
सर्वभद्रादिकाः सर्वे 132
सर्वे 331, 492
समेषु चावकाशेषु 28
सलिलान्तरमेतस्य 328
सर्वलक्षणसंयुक्त 128
सपादाश्चतुरो 325
सभा 66, 533
सप्तवर्षयो 20
सरसः 23
समैः 530, 536
सपादसत्रिभागा 535
सप्तविंशतिरित्युक्ता 535
सप्तविंशतिकां 21
सपादद्विगुणाः 534
समस्तमपि 21
सभित्तिर्गर्भतुल्यः 315

सर्वतोभद्रवच्चास्या 314
सपादमयुतं 17
सप्तभागोच्छ्रिता 308, 312
सपादेनास्य 523
सहस्रयोजनोच्छ्राया 15
संवृतो 528
सर्वांगसुन्दरं 521
सं स्यात् 309
संसृतेः 529
सर्वेषामेव 316
सर्वतोभद्रशिखरं 340
सर्वतोभद्रवत् 336
सर्वतोभद्रकाकारान् 334
सप्तवर्गपदो 334
सर्वस्वर्णमयं 308
सङ्ख्या 307
सर्वेऽपि 13
सशल्यं 259
सतडिद्गर्जिताम्भोदा 87
सर्वाशासंपदः 83
सममूर्ध्वामश्लिष्ट 83
सप्तहस्तो 155
संस्थानमेकमप्येषां 44
सधशीर्षश्च 165
संस्थानमानविन्यासै... 271
सर्वतोद्विशमुद्दिष्टो 47
सर्वतोभद्रसंज्ञस्य 167
सुवर्णकारानाग्नेय्यां 46
समस्तकानां 8
सर्वासामेव 512
सम्मुखं 348
सहेषु 6
सर्वर्णेषं 346
सस्यैरूत्पाद्य 2
सप्तयागसमुत्सेधा 506
सन्निवेशान् पुरग्रामन 3
संज्ञाभेदोऽथ 38
संस्थानमाकृतिर्मानं 241
सहस्रमेकं 46
सन्नयस्तस्तम्भ 43
सन्निकृष्टा 252
सङ्खयास्थान 38
सर्वत्र 161
सगर्भाश्च 81
सर्वतो 80
सर्वपार्श्वेस्तथैताय 41
सपत्तनपुराशमगन्धर्व 79
सस्यफलपुष्पाढयं 79
सर्वलोकमम्यर्च्य 72
संश्रिप्यानुसाद्वन्द्वं 76
सम्मितो 73
सहस्रधारमप्येकमन्यं 71
सर्वतः परिहानिः 70
स त्याज्यः 70
सप्तभूम्युच्छ्रितस्य... 491
सत्त्वप्रमाणच्छाया 68
सप्तभागोच्छ्रिता 373
सप्रहस्ता 489

संसृष्टामेकतो 68
सम्यक् 67
सपादहस्ता 487
सन्निवेशो 473
संस्थानमेतत् 481
सर्वतोभद्र 486
सवित्राद्याप 53, 54
सलिलान्तरकं 358
स द्वारस्योदयः 173
स याति 382
सर्वपापविनिर्मुक्तो 423
सर्वास्वपि 172
सदृशां 537
सनत्कुमारसावित्र्यो 48
सर्वाभिरोषधीभिर्युक्तं 186
सप्राग्रीवपरिष्कारो 272
ससौधालिन्दकश्चारू... 272
सर्वदोषकारि 260
संक्षिप्यते 262
समोपचितमांसाङ्गाः 609
समुन्नतशिराः 656
संपूजयेद् 255
समानखण्ड 232
सर्वाः सिद्धीश्च 154
स मुह्यति 247
सपीठतलकं 227
सर्वं स्थपतिना 250
सङ्गतं 651
समन्ततः 224
सदृश 647
सत्यभिनये 645
संप्रधार्य 246
सदशैरहतैर्वस्त्रैरङ्गुलीयैः 218
सर्वलक्षणसम्पूर्णो 603
सत्ताक्षपेण 638
सर्वपुष्पफलैश्चैषां 211
सपूष्पैरपि... 213
सपुष्पैर्मोदकैर्लाजैः 213
सर्पता 638
समात्यमादिकमैवं 211
समुदायप्रमाणेन 598
समसङ्खया 210
संस्थिते 634
सर्वोषधिहिरण्याद्यै... 209
सत्त्वस्था 634
सम्यङ्निमित्तशकुन... 208
सप्तविंशतिभागं 593
सभ्रूकम्प 633
समयाच्च 631
समुन्नतकटि 627
सङ्ग्रहोऽयमिति 583
सप्तभागसमुत्सेधा 429
सप्तमीपञ्चमीषष्ठीयुक्तं 103
सप्तम्यौ पञ्चमी 110
सहैकसूत्रे 615
समापितं 113
सच्छत्रं 112
सषष्ठी सप्तमी 101

सप्तभागिकामुच्छ्रायं 408
सर्वद्वाखहा मूषाः 100
सप्तम्याद्याष्टमी 107
सप्ततिश्च 100
समवायेयथा भूयो 100
संप्रकल्प्यं चतुःशालं 99
सन्दोहं विप्रदोहं 99
सस्तम्भशीर्षमरणं 403
स च प्राकार 92
सहस्रं पञ्चशालानां 94
सर्वद्विगुणकृत् 104
समस्तमपि 180
सलिलाशयस्य 186
सलिलं 185
स कोऽप्यस्य 184
सलिलं सवक्रनालं 188
सलिलप्रवेश 188
संस्थाप्योपरि 191
सपादाश्चतुरो 564
सप्रभागायते 560
समक्षवायभद्रायामात्रि... 562
सङ्ग्रहः 200
सङ्गृहीतस्य 178
सङ्गृहीतश्च 178
स स्यादभीष्टो 174
सममेवाथवा 538
समे च 197
सपादास्तु 415
सन्न्यासमाद्यापञ्च... 118
सन्धिभिः 609
संयुक्तमष्टभिभागैः 292
समाहितौ 285
समभागविभक्तैश्च 288
ससीम्नो 281
सम्पातेषु 300
समन्ताच्चतुरश्रे 300
सप्तमी 299
सपादपेद्याविस्तारा 296
सम्पातात् 299
सपादैः 504, 507
संस्थानं 401, 415
सर्वेषु 239
सर्वेषामेव 312
स याति 257
सप्तभि 38
सपादाः 529, 538
सपादं 172, 159, 399
सदृशं 384
सप्त 371
सर्धा 396
सन्धितौ 657
सर्वतः 555
सर्वेषां 434
सप्तोच्छ्रितं 377
संसृता 538
संदेशे 223
समुच्छ्रितोऽसौ 20
संविद्धा 268

संस्तुता 551
ससुण्डिका 551
सार्धभागप्रविस्तारौ 446
सार्धभागोदयः 457
साधारं 454
सार्धहस्तध्यमितं 466
साधु वत्स! 10
सान्धारः 451
साम्याधिक्य 149
सार्यैश्व 148
सार्धद्वयोधोविस्तारां.... 445
साधारणं तदान्यत् 14
साधारणेन 37
सार्धांशो 514
सार्धपञ्चदशोक्ता 514
सार्धं पदं 355
सामान्यतोऽखिलानां 8
साम्प्रतं 16
सार्धद्विभाग 438
सार्धो 533
सार्धद्विभागविस्तारो 444
सार्धभागेन 315
सार्धत्रिगुणसूत्रेण 442
सार्धभागः 24
सार्धभागेन 315
सार्धभागोच्छ्रिता 520
सार्धयैकोनविंशतया 513
सार्द्धसप्तपदोत्सेधा 509
सार्धमागदृयोतसेधं 400
सार्धभागसमुच्छ्राया 501
सार्धभागप्रमाणं: 336
सार्धभागेन 333
सार्धभागघ्यमितं 400
सार्धसप्तकरा 489
सालिङ्झल्लरी 82
साष्टमांशं 39
सामान्यलक्षणोत्पात 45
सागरस्य 49
साङ्घ्रिणा 78
सार्धैश्चतुर्भिः 380
सार्धाद्विभागिकं 380
साङ्घ्रिकतलमूलार्धं 74
सार्धैद्वितीया 493
सार्धहस्तोच्छ्रिता 487
सार्धद्विपद 361
सार्धद्विभौमाद् 227
सार्धपादोच्छ्रिता 156
सार्धभागं 167
सारिकायां 236
साचीकृतयोर्मध्यं 610
सा स्यादर्गलसूचीति 91
सार्व 572
सामुद्रं 246
सानन्दाश्च 207
साम्प्रतं 587
सांवत्सरेऽर्चिते 218
सार्धाभमेखला 579
सार्धमाभाविहीनं 424

सार्धभागेन 272, 359, 387, 476
सार्धं 370, 374, 405, 507
सार्धमागं 430, 479, 484
सा 391, 597, 646
सार्धे 624
सार्धभागद्वयं 165
सार्धभागमितं 542
सार्धस्तरं 498
सार्धत्रिभूमि 226
सार्धभागं 167
सार्ध वा 154
सार्धानष्टौ 488
सार्धेन 154
सार्धभागिकी 418
साद्ये यत्र द्विपञ्चम्यौ 101
सार्धभागाष्टकं 403
सार्धभागद्वय 563
सार्धमायामविस्तारत 563
सार्धास्त्रीन् 560
सार्धभागिकं 559
सार्धभागायत 567
सार्धपेद्यापिण्डसमः 297
सामन्तमुख्यपुरूषा 190
सामन्तकुञ्जरोः 291
सावित्रे 64
सिद्धगन्धर्वयक्षाणां 227
सिद्धार्थादिसमायोगा.... 132
सिता रक्ता 32
सिद्धार्थकेन श्रीभालं 137
सिद्धार्थादिचतुष्कस्य 135, 136
सिद्धार्थको 293
सितावारिमिरापुर्णं 41
सिछिकाममथ 385
सिद्धार्थं 144, 120
सिद्धार्थमनुजान्येव... 121
सिद्धराप्तधौतेस्मिनभिः 575
सिद्धये 575
सितप्रसूनविन्यासै 214
सिर्पसननिम्बानां 586
सिरां 53
सिहो 205
सिंहकर्णश्च 423
सिंहकर्ण 342, 370
सिंहरूपसमाक्रान्ते 428
सिंहक्रान्तानि 408
सिद्धिप्रदस्य 405
सिहंरूपैः 403
सिहांस्यो 490
सिहंकर्णकपोतालीधण्टाकर्णाः... 158
सिहंकर्णौ 362
सिंहपञ्जर 272
सिहंत्याध्रा 654
सिहं 433, 450
सिंहस्येव 451
सिहंकर्णस्य 353
सिहंकर्णै 450
सिंहकर्णोदयादूर्ध्वमुरोमज्जटिका 353
सीम्नः 419

सीमाद्वारे 530
सीमाशिखरकोदयै: 438
सीमाशालाप्रभिन्नस्य 260
सीमाग्रे 286
सीमामध्ये 285
सीमाप्राग्ग्रीवभूमीषु 279
सीम्नोऽग्रतो 284
सीमान्तविस्तृते 282
सीमायां 282
सीमालिन्दशिरस्तासां 9
सु 433
सुण्डिका 549
सुस्थितं 585
सुतापि 230
सुखी 240
सुवर्णिता: 360
सुविभक्ता 547
सुदृढैर्मूलपादैश्च 288
सुभोग्यं 291
सुकाध्राय 508
सुकाध्रासूरसेनश्च 507
सुग्रीवपदसंसक्त 65
सुभद्रारव्यमथ 357
सुखी भवति 239, 240
सुतोपपीडा 230
सुग्रीवो 535
सुत्तानितं 312
सुखी भवति 240
सुश्लिष्टां 161
सुगन्धद्रव्यवस्त्राद्यान् 159
सुमुखस्याधुना 399
सुरानन्दमथ 389
सुराणामर्थसिद्धयर्थं 71
सुरेश्वरस्य 340
सुवासा 82
सुस्वन: 80
सुभद्रा 548
सुभद्रं चेति 127
सुन्दरं वरदं 126
सुनाभं तद् 126
सुमुखे 125
सुभद्रो 322
सुष्ठु कर्मणि 36
सुकृतान्यपि 32
सुखदं नन्दनं 133
सुनाभं सुप्रभं 133
सुन्दरं महिषीयोगाद् 133
सुदर्शनमिति 133
सुश्लिष्टं 247
सुखेन 220
सुराणां 404
सुतस्य 244
सुदर्शनाश्वमाराभ्याम... 575
सुक्षेत्रानुगतान्याहु 116
सुक्षेत्रं 115
सुभीमविक्रमा 607
सुगन्धान्तमनाद्याभि 111
सुखलीलाशनार्थं 548

सुश्विष्टनाडिकाग्रे 187
सुश्लिष्टखण्डद्वितयेन 183
सुश्लिष्टत्वमलक्षत्वं 179
सुधाबन्धदृढैः 203
सुगुप्तं तच्च 203
सूत्रपातं 311, 420
सूत्रान्ताङ्गुल्यपर्यन्तः 625
सूत्रापूर्वपरान्तः 619
सूत्रादपरभागोरूमध्ये 616
सूरयश्चावदाताश्च 26
सूरसेनो 315
सूर्योद्भवा 263
सूत्रितेऽथ 75
सूर्यच्छाद्यो 375
सूचिका 478
सूर्योदयस्याभिमुखं 202
सूत्रसंयोगात् 615
सूत्रं 298, 617
सूत्रात् 616, 617, 619, 621
सूत्रेण 362, 421, 616
सूत्रेऽन्यस्मिन् 612
सेवापि 448
सेवितः 14
सेवितं 381
सेवितं 409
सेषा मूषा 121
सेनायां 72
सैका द्वादशभद्राणां 140
सोऽष्टभिः 35
सोऽत्रा 525
सोर्ध्वं 352
सोमयागे 88
सोपवासः 82
सोमं 241
सोऽब्रबीत् 71
सोत्तुङ्गकूटके 485
सोऽयं 647
सोऽचक्षुरिव 247
सोऽर्धचन्द्र 642
सोधेगमने 628
सोपानशुण्डिका 565
सोमश्च 201
सौरभे नित्यहृष्टत्वं 131
सौवर्णौ 80
सौम्यं 220
सौधे द्वितीयासप्तम्या
सौराद् 54
स्तम्भोच्छालकमध्येन 513

ह

हर्म्यं 531
हरिवर्ष 17
हरिवर्षमिति 16
हरिद्रुर्देवदारूश्च 159
हरो 345, 348, 349, 519
हरिस्तमुण्डैः 354
हस्तदृत्रिंशता 493
हंसपृष्ठो 165
हंसादयः 492

हस्तं 487
हस्तः 655
हस्तत्रयं 486
हस्तान् 477
हस्ते हस्तेऽङ्गुल 41
हस्तैस्तथादशभि 462
हस्तः श्रवण 150
हस्तः स्वा.गुलमानेन 35
हरेर्हिरण्यगर्भस्य 324
हर्म्यमानेन 454
हंसस्येव 326
हस्तेन 635, 651
हस्तेनानेन 649
हन्तव्यः 246
हंसपक्षत्वमानीय 660
हतं क्षुतं 219
हस्तद्वयेनोभयतः 640
हस्तक्लृप्तप्रमाणेन 205
हंसमादिपुंसा 632
हलेन 587
हंसस्वभावेन 630
हस्तिचर्मप्रमाणतः 586
हस्तानां 582
हन्ति 112
हस्तान् 580
हंसस्य 618
हस्तैः 332, 421
हनुपर्यन्तलेखा 615
हस्तिनी 120
हर्म्यद्वारे 91
हंसस्यैव 287
हयागारस्य 203
हस्तवासीं 200
हस्तद्वयप्रमाणं 199
हस्तितुण्डैर्वरालैश्च 541
हंसपक्षं 299
हंसः 630
हस्तौ 659
हारकेयूरसंयुक्तो 349
हित्वा 282
हिक्कासूत्राद् 615, 619
हिरण्यनाभं 117
हितांऽशकश्च 150
हिमवत्सदृशं 338
हिमवान् 323
हिपदस्थः 359
हिपदा 358
हिरण्यनाभेन युते 139
हिरण्यानाभ 139
हिरण्यनाभे श्रीवासं 139
हिरण्यनाभमुत्कृष्टं 115
हीरग्रहणकं 364
हीरकं 412, 431, 475
हीनाधिकप्रमाणेषु 31
हीनमित्युत्तमाङ्गं 269
हीरशाखोत्तमाङ्गैश्च 268
हीरग्रहणकं 164
हीनाधिकप्रमाणश्च 81

हीरग्रहणमायामे 131
हीरग्रहणविस्तारं 156
हीरग्रहणशीर्षं 416
हीनास्तेभ्योऽपि 607
हीनमेकादशांशेन 290
हीरग्रह पर्यन्तं 191
हुताभशीतिः 230
हेम्ना 218
हेतुः समस्त 34
हेमकूटाख्यमस्यैव 133
हेलया 22
हेमकूटमथ 354
हेमरत्नमयैः 292
हेरा 348, 349
होमे 80
होमशान्तिकदानेषु 200
हत्याद्यैर्वीजनाद्यैश्च 178
हृष्टायाः 627
हर्तऽष्टभिः 150
हृद्रुक् 265
ह्रेषन्ते वीक्ष्य 202

क्ष

क्षयं क्षयकरं 129
क्षत्रियेण 325
क्षटकं 537
क्षत्रियस्य गजः 148
क्षणान्तरेषु 541
क्षपयेत् 628
क्षयावहा 59
क्षमाभूषणात् 293
क्षत्रियस्य 226
क्षितेराटभ्य 513
क्षीरमन्यतभ 586
क्षीरोदमध्यगा 181
क्षुतृड्दुःखोज्झित।ः 22
क्षुद्भयप्रदमाध्म 264
क्षेत्रालाभे तु 147
क्षेत्रालाभे 534
क्षेत्रस्य 277
क्षेत्राया 342
क्षेत्रमिष्टप्रमाणतः 387, 394
क्षेमं 391
क्षेत्रे 379, 387, 575, 577
क्षेम्यं तं 69
क्षेत्रतुर्यांशतः 158
क्षेत्रजाति 247
क्षेत्राणामानुपूर्व्यण 584
क्षेत्रेष्वेतेषु 584
क्षेमं विद्यातमायातं 98
क्षेत्रमायतनस्यैवं 290
क्षेत्र 274, 306
क्षेत्रे 515, 517
क्षोणीविभूषणादीनि 173
क्षोणीविभूषणं 169
क्षोभस्या 638
क्षोभायां 529
क्षोभयेदर्धभागे 346

त्र

त्र्यश्रे 56
त्र्यस्थ 626
त्र्यंशानि 428
त्र्यंमाशा 329
त्र्यंशस्तद्द्विगुण: 494
त्रयोदशाण्डकस्तु 323
त्रयस्त्रयो 18
त्रयोविंशति: 378
त्रयोदशैते 655
योदशाथ 655
धनेन 149
त्रभागिकं 467
त्रिकोणे 150
त्रिविधस्याप्यथैतस्य 35
त्रिशालं स्यात् 138
त्रिकूटाख्यस्यैव 327
त्रिपपञ्चसप्तन: 537
त्रिचतुर्विंशतिर्भागा 522
त्रिपुरद्वेषिण: 520
त्रिवलीललितो 306
त्रिलोकीपावन 11
त्रिधाहङ्कृत 11
त्रिस्त्रोऽन्या: 513
त्रिभि 511
त्रिपदा 335, 365, 502
त्रिपदं 374, 395, 399, 406, 413
त्रिभि: 396
त्रिभागं 496
त्रिपदस्तस्य 396
त्रिपद: 393, 396
त्रिपदो 386, 394
त्रिकूटं 394
त्रिहस्तं 494
त्रिभागमस्य 390
त्रिभौमं 388
त्रिमुखं 569
त्रिभागविनतं 416
त्रिहस्तं 487
त्रिभागविस्तृता 385
त्रिसंध्यं 75
त्रिंशद्धस्त: 376
त्रिभागं 375, 493
त्रिभागेन 369
त्रिचत्वारिंशत्ता 63
त्रिभूमिकस्तृतीयोऽथ 474
त्रिभागिकी 471
त्रिंशद्धनूंषि 46
त्रिदशानां 269
त्रिभिर्भागे 162
त्रिदारूघटितायां 160
त्रिंशतैतत् त्रिकं 39
त्रेताग्निसंस्थिता 649
त्रिकुष्टं 223
त्रिपताके 641
त्रिदशानामथाकारान् 602
त्रिभागेन 595
त्रिभागोनस्तिवासातां 580

त्रिभौमं 425
त्रिविधोऽयं 422
त्रिपयवश्चाधरोष्ठः 615
त्रिचतुःपञ्च 118
त्रियवाः 612
त्रिपञ्चम्यष्टमी 111
त्रिपुष्टे द्विचतुः 110
त्रिचतुः पञ्चषट् 110
त्रिसप्तम्यष्टमीः 109
त्रिचतुः पञ्चमीयुक्तं 101
त्रिपञ्चम्यष्टमीषष्ठयो 107
त्रिनाभमुत्तरद्वारं 105
त्रिपञ्चम्यष्टमीभिस्तु 103
त्रिगुणान्यस्माज्जातानि 567
त्रिविस्तृतं 558
त्रिनिष्क्रान्ता 557
त्रिभागायामविस्तीर्णं 555
त्रिभद्रिका 548
त्रिदशागारभूत्यर्थं 543
त्रीण्यङ्गुलान्यङ्गुले 630
त्रैलोक्ये 518
त्रैलोक्यभूषणं 376
त्रैशोकं 220
त्रैशोकौर्णासभासै 211

ज

ज्ञात्वैनां 13
ज्ञानैक
ज्ञानवांश्च 247
ज्ञातितः 69
ज्ञेयानि 70

✡ ✡ ✡

OUR NEW PUBLICATION 1998-1999

1. **Samarāṅgaṇa Sūtradhāra :** (समराङ्गण-सूत्रधार:) of Bhoja : A Book on Vastushastra : Text with English Introduction, chapter wise Summary & Index : Ed. By Pushpendra Kumar, in Two Vols. 1998 — 1200.00
2. **On Religion :** S.P. Dubey 1998 — 150.00
3. **Śeṣakṛṣṇā's Pārijātaharaṇa Campū :** (A critical study) Dipak Kumar Sharma 1998 — (press) 400.00
4. **Durgā-Saptaśati :** Text & Translation in to English Pushpendra Kumar — P.B. 150.00, H.B. 300.00
5. **Puruśāratha Śatkam :** K.P.A. Menon 1998 — 125.00
6. पुराणसाहित्यादर्श : डा० बृजेश कुमार शुक्ला 1998 — 500.00
7. ध्वनिमर्मप्रकाश: : रमेशकुमारपाण्डेय — 200.00
8. संस्कृत हिन्दी कोश : वामन शिवराम आप्टे, द्वितीय संस्करण 1998 — 220.00
9. नाट्यशास्त्रम् : 'भरतमुनि' Text with English Introduction & Chapter wise Summary & Index By R.S. Saini — P.B. 250.00, H.B. 600.00
10. बर्ट्रेण्ड रसल की ज्ञानमीमांसा : पापिया घोष : — 250.00
11. नाट्यशास्त्रम् : (प्रथम एवं द्वितीय अध्याय) : मूल तथा हिन्दी अनुवाद सहित डा० मनोज कुमार ठाकुर — 40.00
12. मनुस्मृति : मूल, अन्वय तथा हिन्दी व्याख्या सहित : आर० एस० सैनी — P.B. 150.00, H.B. 300.00
13. अभिलेख मञ्जूषा : आर० एस० सैनी — (प्रेस में)
14. पुग्गलपञ्ञतिपालि : मूल, हिन्दी अनुवाद सहित : ओमप्रकाश पाठक एवं वीणा गौड़ — 300.00
15. संस्कृत व्याकरण के विविध सम्प्रदाय : चन्द्रभूषण झा — (प्रेस)
16. सिद्धान्त कौमुदी : कारक प्रकरण-मूल, अनव्य, हिन्दी व्याख्या सहित: चन्द्रभूषण झा — (प्रेस)
17. वैदिक साहित्य और संस्कृति : डॉ० (सुश्री) किरण कुमारी — (प्रेस)
18. ब्रह्मपुराण (एक अध्ययन) : डॉ० कमलेश — (प्रेस)

NEW BHARATIYA BOOK CORPORATION
ORIENTAL PUBLISHER & BOOK SELLERS
G-23/242-243, SECTOR-7, ROHINI, DELHI-110085
PHONE NO. 7049294 (R)